NOTĂ

Ediția critică B. P. Hasdeu, *Opere*, a fost inaugurată în anul 1986 la fosta Editură Minerva. Succesiunea volumelor a fost următoarea:

- vol. I, 1986 (Poezii);
- vol. II, 1996 (Proza – din volume), Editura Minerva;
- vol. III, 1998 (Proza – din periodice și din manuscrise), Editura Minerva;
- vol. IV, 2003 (Dramaturgia), F.N.S.A.

Acest volum (VII) apare înaintea volumelor V și VI, care vor fi tipărite ulterior, cu următorul cuprins: Studii și articole literare, filosofice și culturale – în volume (vol. V) și Studii și articole literare, filosofice și culturale – în periodice și manuscrise (vol. VI).

H34

B. P. HASDEU

OPERE

VII

Ediție critică de
I. OPRIȘAN

FOLCLOR LITERAR

1562

ACADEMIA ROMANĂ
FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU“

București • 2004

Redactor: DACIANA VLĂDOIU

CARTEA A APĂRUT CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR

ISBN 973-7934-24-5

COLECȚIA DE FOLCLOR A LUI B. P. HASDEU

1. Contactele lui B. P. Hasdeu cu folclorul românesc

Biografii lui B. P. Hasdeu au evidențiat, pe bună dreptate, faptul că elevul Tadeu (Bogdan) Hâjdeu a fost nevoit să-și însoțească tatăl la Vinița și Kameneț-Podolsk (Camenița), unde fusese numit institutor superior, iar apoi, singur, a fost trimis să urmeze cursurile gimnaziului din Rovno - în zone cu limba de predare polonă.

Dezvoltând ideea formării intelectuale a tânărului în spații etnice străine, istoricii literari pierdeau, însă, din vedere, că în timpul vacanțelor de vară - fie și pentru scurt timp - copilul se reîntoarcea periodic la Cristinești, unde trăia încă bunica sa, Valeria Hâjdeu, pe care o admira așa de mult, și unde folclorul românesc pulsa în toată splendoarea sa.

Să nu uităm apoi că, spre a-l familiariza profund cu limba, creația artistică, gândirea și manifestările tradiționale ale sătenilor, Alexandru Hâjdeu îl retrăgea pe B. P. Hasdeu, în anul școlar 1851-1852, de la cursurile gimnaziale de la Chișinău, unde fusese între timp transferat, și-l lăsa un an întreg la Cristinești în atmosfera satului arhaic românesc.

Aceeași atmosferă specific națională o reîntâlnea și în satele din preajmă - de pildă la Zamcioji (situat pe malul Nistrului, la 2 km. de localitatea Rădeni), la curtea boierului Vasile Cristea, prieten cu Alexandru Hâjdeu, de la care culegea chiar o orație, pe care o va insera, transfigurată, evident, artistic, în cântul V din drama istorică *Răzvan și Vidra*.

2. Culegerile personale de folclor ale lui B. P. Hasdeu

Dacă primele întâlniri cu folclorul din verile petrecute la Cristinești (evocate cu căldură în scrisoarea din 18 martie stil nou, 1886[1]) au rămas neconsemnate, decantându-se în acel sentiment de profundă comuniune cu „Opinca“ și cu creația ei, ce străbate din toată opera lui B. P. Hasdeu, contactul de durată cu ansamblul tradiției populare din 1851–1852 trezea în savant, pe lângă revelația frumuseții și a importanței acestui tezaur, și dorința de a nota piesele memorabile.

---

[1] „Să știți - scria el - că la Cristinești vara e admirabilă. Călduri mari nu sunt niciodată. Apoi, avem lângă casă o grădină colosală, în care eu, când eram de 7 ani, făceam 7000 de nebunii pe zi, urcându-mă pe copaci și jucându-mă cu un arici, de la care au rămas poate nepoți sau strănepoți" (*Documente și manuscrise literare*, vol III, *Corespondența B. P. Hasdeu - Iulia Hasdeu*, ediția publicată, adnotată și comentată de Paul Cornea, Elena Piru, Roxana Sorescu, Editura Academiei RSR, București, 1976, p. 265).

La cca 13–14 ani, copilul de până ieri începe să privească fenomenul cu ochii omului de știință.

În paralel cu proiectele gigantești de studiere a mitologiei, istoriei și limbii naționale, pe care le schițează, el începe să culeagă acum și texte folclorice.

Avem ferma convingere că materialele, relativ puține, ajunse până la noi, reprezintă doar o parte din recolta notațiilor sale din acest an.

După cum, bănuim că prețioasele texte – la care va face de multe ori referință și din care va publica unele variante sau va insera altele în operele sale artistice – au fost înmănuncheate într-un manuscris curat, de sine stătător (după modelul celor păstrate de la Tadeu și Alexandru Hâjdeu) ce s-a pierdut sau își așteaptă încă descoperitorul.

Căci e clar că notațiile din Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, nu sunt decât bruioane, consemnate fugitiv în timpul ascultării cântecelor sau al debitării descântecelor, plugușoarelor și superstițiilor. Iar textele de baladă și jurnal oral notate numai prin câte două-trei versuri constituie consemnări despre repertoriul informatorului, menite a-i readuce aminte ce materiale urma să înregistreze de la el.

Până la descoperirea bănuitei colecții ample de folclor a lui B. P. Hasdeu (din care făceau, desigur, parte și baladele bulgărești, ale căror manuscrise nu se păstrează, publicate de el în original și în traducere românească în revistele de tinerețe), cercetătorul este nevoit să-și formuleze considerațiile doar pe baza a ceea ce există în mod concret.

Or, textele publicate de noi în marea lor majoritate în cuprinsul prezentei ediții, deși sunt relativ puține, dezvăluie, pe de o parte, interesul foarte timpuriu al tânărului B. P. Hasdeu față de folclorul românesc (datând din anul apariției primului volum de *Balade* (*Cântece bătrânești*), „adunate și îndreptate“ de V. Alecsandri, partea I, Iași, Tipografia Buciumului Român, 1852), iar pe de alta, trădează deschiderea sa către o largă gamă de producții populare – de la lirica de dragoste și de dor, de înstrăinare și de haiducie, la baladă și jurnal oral, și de la descântece, orații și plugușoare, la ghicitori și superstiții.

Încât, pe drept cuvânt, chiar dacă B. P. Hasdeu nu poate fi trecut în rândul primilor culegători de folclor din spațiul etnic românesc, el trebuie, fără îndoială, considerat între primii care înțeleg (de la vârsta de 13–14 ani) că producția artistică populară nu se limitează la baladă și cântec liric și că o cercetare științifică a creației anonime naționale impune culegerea tuturor speciilor, cum a încercat, prin pilda proprie, el însuși.

Din păcate, colecția sa a rămas nepublicată, fiind adusă la cunoștința publicului doar prin câteva texte întâmplătoare.

Desigur, specialiștii au tot dreptul să poarte dispute asupra anului primelor culegeri de folclor românesc realizate de B. P. Hasdeu, în lipsa datării lor exprese de către tânărul savant.

În ce ne privește, considerăm că textele păstrate nu puteau fi notate ulterior anului 1852[1], când tânărul are la dispoziție timp suficient și când trăiește nemijlocit în mijlocul țăranilor de la Cristinești.

E adevărat că, din decembrie 1853, elevul Tadeu (Bogdan) Hâjdeu abandonează studiile liceale și rămâne iarăși liber până la 21 mai 1854 când pleacă să se înroleze în armata rusă. Dar în această perioadă el nu părăsește Chișinăul, între altele din cauza dragostei față de Alina Merjevski și a pregătirilor pentru cariera de iuncher. Să nu uităm că cererea înaintată de Alexandru Hâjdeu țarului, spre a admite ca fiul său Bogdan să fie înscris ca iuncher în regimentul „Contele Radetzki", este datată 28 februarie 1854.

E posibil ca B. P. Hasdeu să mai fi cules ulterior texte românești, dar cele mai multe datează din anii 1851-1852. Serviciul militar, perindarea prin sate ucrainiene, departe de patrie, sejurul în preajma Harkovului, timpul extrem de redus avut la dispoziție, nu-i mai permit, nici să vină în contact cu deținătorii comorilor folclorice românești, nici să le consemneze - numai dacă nu cumva printre ostașii săi se vor fi aflat și români din Basarabia.

În timpul anilor 1854-1857, cât a servit ca iuncher, el notează și traduce în rusă sau română colinde și balade bulgărești care se refereau în vreun fel la istoria și teritoriile românești, tratându-le ca importante documente istorico-filologico-mitologice.

---

[1] Pentru aceeași opinie opta și N. N. Romanenko în conversațiile cu Victor Cirimpei (folcloristul care a dedicat primul articol special culegerilor personale de folclor ale lui B. P. Hasdeu): „Țin să notez aici - consemna el - și opiniile pe care mi le-a expus N. N. Romanenko într-o conversație relativ recentă: 1. «În privința datei înscrierilor pare-se mai verosimilă iarna 1851-1852, când Hasdeu era încă elev de liceu și venea regulat la moșia tatălui din Cristinești în vacanțele de iarnă și de primăvară» [N. N. Romanenko nu știa că tocmai în acel an elevul Hâjdeu fusese retras de la liceu și stătuse la Cristinști. Dar întâmplător opinează tocmai pentru acea perioadă]. 2. «În privința locului înscrierilor putem constata din manuscrise că locul principal erau Cristineștii, apoi satele prin care trecea Hasdeu pe drumul dintre Chișinău și Cristinești, unde putea întâlni și oameni veniți din altă parte»" (*B. P. Hasdeu - culegător de creație populară moldovenească*, în revista „Limba și literatura moldovenească", XVIII, nr. 3, 1975, p. 40).

Nu este exclus ca pe timpul funcționării ca judecător la Cahul - când are prilejul să vină din nou în contact cu oamenii pământului românesc - B. P. Hasdeu să mai fi notat texte folclorice (care s-au pierdut sau care sunt încă nedescoperite).

În orice caz, el reintră acum, după o ședere de aproape cca 3 ani printre străini, în contact cu atmosfera arhaic-tradițională românească, cu universul de gândire și manifestare artistică a conaționalilor săi.

Poate să fi notat texte folclorice și în timpul călătoriilor în Basarabia de Sud, făcute în calitate de deputat de Bolgrad (1868-1869). Dar despre aceasta nu avem nici o știre.

3. Modalitatea de culegere a folclorului

Deși modelul Alecsandri de „adunare și îndreptare“ a creației populare a fost urmat și de B. P. Hasdeu în cadrul textelor publicate, culegerea sa primară degajă un alt spirit - acela al notării conform rostirii sau cântării, în graiul specific local, cu lungiri sau asonanțe, cu greșeli și repetiții, inerente manifestării vii a fenomenului.

Neînțelegerea viziunii autenticiste de culegere a folclorului i-au făcut pe unii cercetători să interpreteze formele semnalate drept deficiențe de cunoaștere a limbii române de către tânărul Hasdeu.

Nu negăm existeța unor semne de nesiguranță în utilizarea termenilor de către elevul Tadeu (Bogdan) Hasdeu la începutul anilor '50 ai secolului XIX.

Dar grafia veche, graba cu care scrie și mai ales dorința de notare fonetică a textelor nu trebuie să dea rezonanțe nedorite unui fapt secundar.

Esențială rămâne tendința impunerii unei metodologii, continuată, din păcate, abia peste o jumătate de veac, la inițiativa lui Ovid Densusianu, în primii ani ai secolului al XX-lea.

4. Valoarea culegerilor directe de folclor realizate de B. P. Hasdeu

Dorind să alcătuiască o colecție reprezentativă de creații populare ale tuturor românilor, Vasile Alecsandri includea în lucrarea sa clasică *Poezii poporale ale românilor* („adunate și întocmite de..., Tipografia Lucrătorilor Asociați, București, 1866, 416 p.) doar 16 texte lirice din Basarabia.

Constatând el însuși caracterul fragmentar și scăzutul nivel valoric al creațiilor basarabene, poetul menționa într-o notă: „Din cauza greutății relațiilor între Moldova și Basarabia, nu am putut să-mi procur alte cântece [de] peste Prut, decât aceste XVI bucăți, din care unele sânt numai fragmente. Sânt însă convins că s-ar putea descoperi multe balade și doine minunate de la românii ce se află sub stăpânire rusească, căci și-au păstrat foarte bine pân-acum datinile, limba și tipul strămoșesc."[1]

Poetul avea foarte mare dreptate!

Colecția realizată de B. P. Hasdeu în 1851-1852, înaintea primirii de către V. Alecsandri a textelor incluse în vol. *Poezii poporale ale românilor* (1866), relevă o mare frumusețe artistică, o arhaitate de tratare a motivelor și o deosebită autencitate (nu numai de întrupare estetică, dar și de consemnare, după o metodologie anticipatorie științific).

Multe din textele adunate de elevul Tadeu (Bogdan) Hâjdeu cunosc perfecțiunea variantelor devenite clasice prin colecțiile lui V. Alecsandri, G. Dem. Teodorescu, Gr. Tocilescu, S. Fl. Marian, Athanasie Marian Marienescu, Jarník și Bârseanu etc. - dovedind că spiritul artistic de înalt nivel pulsa și în sufletul românilor din Basarabia.

Un alt însemn deosebit al valorii colecției lui B. P. Hasdeu îl constituie vechimea ei de peste 150 de ani, ce o transformă într-un veritabil document, nu numai al folclorului, dar și al culturii române în genere.

În sfârșit, sfera largă de înregistrare a textelor din specii și genuri încă neluate în considerare la acea dată prefigurează viziunea cuprinzătoare, tinzând spre exhaustivitatea îmbrățișării fenomenului culturii populare, pe care, înaintea folcloriștilor secolului XX, B. P. Hasdeu a impus-o prin întrebările la cele două chestionare ale sale.

5. Documentele cu caracter etnologic tezaurizate prin impulsul lui B. P. Hasdeu

În valoroasele studii introductive *Importanța materialului folcloric din răspunsurile la chestionarul Hasdeu și problema valorificării lui*[2], de Ion Mușlea, și *B. P. Hasdeu și folclorul*, de Ovidiu Bârlea, ce prefațează volumul *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, cei doi savanți au relevat multe din aspectele contribuției autorului dramei istorice *Răzvan și Vidra* la istoria folcloristicii românești și au deschis noi perspective asupra înțelegerii acestui mare spirit enciclopedic al culturii române.

---

[1] Vasile Alecsandri, *Opere*, III, *Poezii populare*, text stabilit de Georgeta Rădulescu-Dulgheru, studiu introductiv, note și comentarii, variante de Gheorghe Vrabie, Editura Academiei RSR, București, 1978, p. 315.

[2] Prezentată inițial sub formă de comunicare la Secția de Limbă, Literatură și Artă a Academiei RPR, în decembrie 1955.

Din păcate, ei și-au limitat cercetările doar la răspunsurile la chestionare reunite în volume, aflate, fie la Biblioteca Academiei Române, fie la Arhivele Naționale ale României, Direcția Arhivelor Istorice Centrale, neobservând existența în Arhiva B. P. Hasdeu (mapa III, ms. 1) a unei mape întregi cu răspunsuri la *Chestionarul juridic* (*Obiceiele juridice ale poporului român*, București, 1878) și a altei mape în Arhiva G. T. Kirileanu (mapa X, varia 6, tot la Biblioteca Academiei cu răspunsuri în principal la *Chestionarul lingvistic*: *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română*, București, 1884), precum și a numeroase răspunsuri primite de B. P. Hasdeu la întrebările adresate separat diverșilor preoți și învățitori, pornind de la referatele trimise de aceștia, aflate la Arhivele Naționale ale României sau la Biblioteca Academiei, în mapele de corespondență.

De asemenea, nu au observat și nu au luat în considerare extrasele făcute de Nic. Densușianu după o parte din răspunsurile la *Chestionarul juridic* pierdute (sau mai exact nedescoperite încă).

În sfârșit, rămâne un mister de ce I. Mușlea și Ov. Bârlea nu s-au referit în vol. *Tipologia folclorului*... la răspunsurile la *Chestionarul juridic* din districtul Bacău, publicate de B. P. Hasdeu în „Columna lui Traian“ (nr. 1-12, 1882) și la răspunsurile la *Chestionarul lingvistic* din Salaj, publicate în revista „Gutinul“ (1889).

Aceste materiale nedescoperite atunci spre a fi excerptate, și altele singulare din diverse colecții sporesc considerabil numărul răspunsurilor la cele două chestionare ale lui B. P. Hasdeu.

S-au păstrat, astfel, integral, în manuscris sau publicate, 56 de răspunsuri la *Chestionarul juridic* (față de 38 cât semnalează I. Mușlea și Ov. Bârlea) și s-au păstrat, fragmentar, extrase scoase de Nic. Densușianu, în ms. rom. 4563) din alte 13 răspunsuri la *Chestionarul juridic*, respectiv din comunele Beleți-Negrești (jud. Muscel), Belcești (jud. Iași), Vâlcovu (Ionachi) (fără jud.), Ciocănești (Valea Mare) (fără jud.), Ștefăneștii Gabrei (jud. Muscel) Călinești (jud. Prahova), Cloșani (jud. Mehedinți), Rastu (jud. Dolj), Grideni (fără jud.), Piscu (jud. Covurlui), Pătești (jud. Putna), Ruptura (jud. Mehedinți) și Receni (jud. Buzău).

Există, deci, răspunsuri integrale sau parțiale în manuscris sau publicate, din 69 de localități.

La *Chestionarul lingvistic* sunt înregistrate, în *Indicele general de culegători, informatori și localități*, 831 de răspunsuri (față de aproximativ 701 localități, câte semnalează I. Mușlea și Ov. Bârlea).

Prin noile atestări de răspunsuri și, evident, prin volumul manuscriselor care-l alcătuiesc, tezaurul de documente etnologice realizat de B. P. Hasdeu se apropie foarte mult de amploarea celuilalt mare patrimoniu cultural: *Răspunsurile la „Chestionarul istoric“*, partea I și II, de Nic.

Densușianu (la care s-au primit texte din 939 localități individuale - fie la partea întâi, fie la partea a-II-a).

În privința materialelor folclorice cuprinse, răspunsurile la cele două chestionare primite de B. P. Hasdeu trec însă pe primul loc. O afirmăm în deplină cunoștință de cauză întrucât le-am cercetat pe amândouă.[1]

6. Culegeri folclorice prin intermediari

Desigur, B. P. Hasdeu nu a intenționat să alcătuiască o colecție de folclor prin elaborarea și răspândirea oficială în țară și în provinciile românești de peste hotare a celor două chestionare.

El urmărea să adune mărturii, consemnări despre tradițiunile juridice (de drept cutumiar) ale poporului român, forme regionale și arhaice de limbă și elemente cu caracter enciclopedic privitoare la spiritualitatea generală românească și la obiectele materiale specifice create în această parte de lume.

Adiacent, surprindem tendința aprofundării unor aspecte ale mitologiei și creației artistice naționale.

Colecția de folclor, pe care o publicăm, și i-o atribuim marelui savant, s-a creat întrucâtva de la sine, pe de o parte, prin răspunsurile la întrebările cu trimitere precisă la genurile și speciile folclorice (din care se cereau mostre), iar pe de alta, din inițiativa referenților (învățători și preoți) care, dintr-un elan patriotic lesne de înțeles, au dorit să sprijine cât mai bine opera gigantescă *Etimologicum Magnum Romaniae*, inițiată de B. P. Hasdeu.

Nu de puține ori, Profesorul a primit de la studenții săi sau de la învățătorii și preoții satelor doar texte de folclor sau colecții specializate pe genuri și specii, care s-au adăugat creațiilor populare incluse în răspunsuri.

În felul acesta, s-a creat o colecție reprezentativă pentru teritoriul etnic românesc și pentru diversitatea speciilor folclorului național, ce poate sta alături de marile colecții ale secolului al XIX-lea și dintotdeauna, constituite deliberat de către V. Alecsandri, G. Dem. Teodorescu, Gr. Tocilescu, S. Fl. Marian, Athanasie Marian Marienescu, Jarník și Bârseanu etc.

---

[1] A se vedea vol. Nic. Densușianu, *Vechi cântece și tradiții populare românești. Texte poetice din răspunsurile la „Chestionarul istoric" (1893-1897)*, text ales și stabilit, studiu introductiv, note, variante, indici și glosar de I. Oprișan, Editura Minerva, București, 1975. Vol. II, cuprinzând textele în proză, sperăm să apară cât de curând.

Îndoielilor legate de atribuirea acestei colecții lui B. P. Hasdeu, în condițiile în care savantul nu și-a făcut un scop în sine din adunarea și rotunjirea ei, și nu a manifestat nici o tendință de a o materializa ca atare, după ce a văzut-o conturată, trebuie să le răspundem:

E adevărat că B. P. Hasdeu nu urmărea în prim plan să realizeze o asemenea operă, ci doar să obțină un imens material documentar *viu*, pe baza căruia să-și poată elabora *Marele dicționar etimologic al limbii române*. Dar constituirea unei ample colecții de folclor, pe lângă tezaurizarea unor răspunsuri cu caracter pur informativ, era scontată, și configurarea ei a fost clar direcționată prin întrebări.

Desigur, fiecare dintre referenți a avut o contribuție personală mai mult sau mai puțin însemnată, decizând ce producții folclorice să culeagă și să-i trimită savantului, asupra cărora să stăruie, cât de mult să-și extindă cercetările și ce texte să încadreze în ramele uneia sau alteia dintre întrebări. Dar, în ultimă instanță, ei nu au avut decât o relativă libertate, și nu au putut trimite materialele chiar la întâmplare, decât în cazul în care au adăugat la răspunsurile propriu-zise culegeri de sine stătătoare mai înainte realizate (cazul mai ales al învățătorilor din Transilvania).

Chestionarele au fost concepute de-o asemenea manieră, spre a-i conduce pe referenți în mod obligatoriu către obiectivele urmărite de B. P. Hasdeu. Întâmplătorul este absolut aleatoriu.

Încât cea mai mare parte a materialui s-a primit conform dorințelor exprese ale savantului - atât în privința tematicii (a sferelor de cuprindere), cât și a modalității de culegere.

Ponderea deosebită a unor capitole, precum descântecele sau folclorul copiilor, nu este întâmplătoare, ci se datorește, evident, viziunii savantului, considerării acestor genuri drept păstrătoarele cele mai fidele ale unor arhaisme și ale unor chei de surprindere mai aproape de adevăr a originilor și specificului - limbii, istoriei și mitologiei române.

Mulțimea textelor rituale, în special a celor desprinse din scenariul nunții, e cauzată, între altele, de înțelegerea acestui moment festiv din viața omului drept tezaurizatorul unor cutume revelatorii pentru dreptul arhaic național, cu răsfrângeri în toată existența colectivității sătești.

Bogăția, arhaitatea și frumusețea baladelor în ansamblul textelor folclorice primite sunt datorate întrevederii lor ca forme artistice de transfigurare artistică a unor fapte istorice sau (când e vorba de baladele fantastice) a unor mituri cu trimitere la dreptul cutumiar (*Soarele și Luna*) sau la origini.

Pe de altă parte, referenții (învățători și preoți) nu au putut nota textele oricum, ci au trebuit să se supună metodologiei indicate de savant: să le transcrie întocmai, cu particularitățile de limbă specific-regionale, fără a șterge și a adăuga ceva, să dea explicațiile de rigoare pentru înțelegerea semnificației întregului, să dateze culegerea și să comunice numele, vârsta și adresa informatorilor.

Apoi, când savantul a surprins în răspunsurile primite fapte interesante, fie pentru elaborarea *Dicționarului etimologic...*, fie pentru conturarea unor cercetări personale, a adresat întrebări speciale referenților, revenind chiar, solicitând amănunte, comunicarea de texte și melodii etc.

Sunt zeci de astfel de scrisori, care au provocat mutații sensibile în structura colecției. De pildă, secțiunea baladelor s-a îmbogățit substanțial în urma anchetelor suplimentare. Dar nu numai ea!

Sunt câteva din argumentele ce probează rolul decisiv al savantului în constituirea marii sale colecții de folclor.

Învățătorii și preoții satelor au fost executanții. Autorul partiturii și dirijorul a fost el, vizionarul și proiectantul atâtor opere fundamentale pentru cultura română.

7. Valoarea colecției de folclor a lui B. P. Hasdeu

Indiferent dacă referenții au trimis textele ca material exemplificativ la întrebările lui B. P. Hadeu sau au intenționat să-l sprijine pe savant prin adunarea unor mărturii de gândire și expresie autentic populare, culese după metodologia impusă de el, documentele etnologice adunate ca răspunsuri la chestionarele juridic și lingvistic reprezintă, fără îndoială, un tezaur inestimabil, de o valoare singulară în cuprinsul culturii române, nu numai din secolul al XIX-lea.

Mai arhaice, în orice caz, decât toate culegerile ulterioare, ilustrând, prin ce au mai bun, nivelul creațiilor populare românești din perioada 1850-1890 - atât în privința producțiilor în versuri (descântece, epică, lirică, jocuri de copii etc.), cât și a celor în proză (basme, povestiri superstițios-fantastice, legende mitologico-etiologice, snoave) - ele constituie totodată (alături de răspunsurile la chestionarul lui Nic. Densușianu) cel mai amplu eșantion autentic de materiale folclorice din câte s-au cules la noi până către al doilea război mondial, când discul și, ulterior, banda magnetică au dat cercetătorului cu totul alte posibilități de înregistrare și păstrare a unor asemenea izvodiri.

Întru totul prețios ni se pare și faptul că textele din colecția lui B. P. Hasdeu au fost culese concomitent (în decurs de cel mult 7-8 ani) de pe tot cuprinsul țării, reflectând viața culturii populare românești pe o aceeași coordonată temporală, ca un semnificativ punct de reper.

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, importanța de excepție a colecției e dată și de îmbrățișarea largă, în cadrul ei, a mai tuturor genurilor și speciilor folclorice, iar prin descrieri și comentarii a tuturor aspectelor culturii populare pe fundalul căreia se produc.

Desigur, nu toate piesele acestui imens florilegiu sunt egale sub raport valoric. De altfel, chiar în condițiile naturale ale vieții folclorice vii, diversele creații artistice orale coexistă în tipuri și subtipuri de rang valoric diferit - chiar și în repertoriul aceluiași performer.

În cazul textelor din colecție, frumusețea și autenticitatea unora dintre ele a avut, în plus, de suferit, gradual diferit, în funcție de talentul, pregătirea profesională și experiența referenților în notarea acestora.

În genere, însă, învățătorii și preoții satelor au apelat la buni cântăreți și povestitori și au transcris cu fidelitate textele, încredințându-i savantului piese de mare frumusețe.

Am menționa în acest sens ampla secțiune de descântece, ce constituie, fără îndoială, una dintre primele și cele mai relevante culegeri de asemenea natură, cu atât mai prețioasă, cu cât fiecare text este amplasat în contextul etnologic al desfășurării lui, cu indicarea amănuntelor magico-rituale și de practică medicală propriu-zisă.

Deosebit de valoroase sunt, de asemenea, baladele populare, evidențiindu-se prin diversitatea, raritatea și arhaitatea tipurilor și a motivelor exemplificate.

Pline de fulgurații metaforice sunt și textele de lirică populară, în bună parte provenind din Transilvania, conținând numeroase cristalizări (în toate speciile) de mare valoare artistică. Dacă i-ar fi fost cunoscute lui Lucian Blaga, nu ne îndoim că măcar unele dintre ele ar fi figurat astăzi în celebra sa antologie.

Dar cea mai importantă secțiune din cadrul colecției de folclor a lui B. P. Hasdeu o constituie proza populară, ce aduce - pe lângă câteva texte de mare interes (în speță basme fantastice) - universul atât de puțin cunoscut, la sfârșitul secolului al XIX-lea, al povestirilor mitologice și superstițios-fabuloase.

Avem în colecția lui B. P. Hasdeu prima dovadă a marii lor frecvențe și viabilități în cadrul folclorului românesc - ceea ce specialiștii vor confirma și reconfirma până în zilele noastre.

E meritul savantului că - intuindu-le vechimea și caracterul precreștin - le-a solicitat prin mai multe întrebări, făcându-le astfel cunoscută frumusețea și importanța, între altele, pentru înțelegerea originilor noastre și a credințelor strămoșilor din cele mai îndepărtate timpuri.

Sunt doar câteva din calitățile incontestabile ale colecției pe care o publicăm.

8. „Colecția de folclor“ față de „tipologia folclorului“

Elaborând atât de moderna sistematizare (din păcate incompletă) a răspunsurilor la cele două chestionare ale lui B. P. Hasdeu, I. Mușlea și Ov. Bârlea au ușurat enorm accesul la informațiile adunate prin contribuția a sute de referenți de pe cuprinsul întregii țări.

Prețios instrument de lucru, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, nu-l scutea, totuși, pe cercetător de răsfoirea miilor de pagini ale *Răspunsurilor* pentru a căuta textele de care avea nevoie.

Se impunea, de aceea, dublarea *Tipologiei*, de un alt instrument, la fel de important - respectiv de o ediție critică a colecției de folclor constituită sub impulsul și cu metodologia lui B. P. Hasdeu, pentru ca materialele doar citate (cu trimiterile bibliografice în *Tipologie...*) să poată sta la îndemâna oricui.

Forma pe care a căpătat-o colecția - prin structurarea după o viziune proprie a imensului material excerptat din *Răspunsurile* la cele două chestionare și din manuscrisele adiacente oferite lui B. P. Hasdeu - nu este decât vag dependentă de *Tipologie...* Ea propune, de fapt, o substructură (limitată la sferele genurilor și speciilor folclorice) independentă a textelor artistice și o modalitate nouă de receptare a lor.

Căci fiecare material din colecția propriu-zisă este însoțit, în aparatul critic, de toate informațiile privitoare la data și locul culegerii, la numele informatorului și al referentului, la manuscrisul și fila în care se găsește și mai ales la contextul în care textul a fost debitat.

E cea mai importantă noutate a acestei ediții, față de marea majoritate a colecțiilor de folclor românesc, în care materialele sunt lipsite de orice informații privitoare la ambianța concretă în care se produc.

Prin întrebările sale, B. P. Hasdeu i-a determinat pe colaboratori să culeagă și să facă referințe la textele trimise într-o perspectivă integratoare a lor în marele ansamblu al culturii populare.

De multe ori informațiile comunicate de către aceștia sunt mai importante chiar decât textele.

Cât de utile i-au fost unele dintre relatări - lui B. P. Hasdeu însuși - se vede din *Etymolugicum Magnum Romaniae*, în care savantul le-a acordat prețuirea cuvenită, citându-le și bazându-și adesea demonstrația pe ele.

Dar nu numai lui! Majoritatea marilor folcloriști (de la Nic. Densușianu, G. T. Kirileanu la Simeon Florea Marian și de la Tudor Pamfile la etnologii ultimei jumătăți de secol) și-au clădit sintezele pe baza textelor și a explicațiilor aferente extrase din *Răspunsurile* la chestionarele lui B. P. Hasdeu.

Încât, cu mult înainte de a vedea lumina tiparului ca o operă de sine stătătoare, colecția lui B. P. Hasdeu s-a impus, în majoritatea lucrărilor de specialitate, drept una dintre cele mai importante din spațiul cultural românesc.

I. OPRIȘAN

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Utilizată parțial, îndeosebi în cadrul documentărilor de natură filologică și mitologică, marea colecție de materiale primite de B. P. Hasdeu de pe tot cuprinsul țării ca răspunsuri la cele două chestionare: juridic (*Obiceiele juridice ale poporului român*, în *Analele Societății Academice Române*, X (1878), secțiunea II, p. 340–365; broșură: București, 1878, 61 p.) și lingvistic (*Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română*, în *Analele Academiei Române*, seria a II–a, t. VII (1884–1885), p. 21–34; broșură: Editura Academiei Române, București, 1884, 16 p.) a rămas aproape total nevalorificată din punctul de vedere al folcloristicii.

Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu, alcătuită de Ion Mușlea și finisată, în vederea publicării, de Ovidiu Bârlea, lasă doar să se întrevadă valoarea tezaurului folcloric aflat în volumele de la Biblioteca Academiei Române și de la Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, fără a suplini consultarea și, mai ales, lectura propriu–zisă a textelor in extenso.

Impresionat de bogăția, arhaitatea și autenticitatea informațiilor de natură cutumiar–folclorică, cuprinse în răspunsurile primite de la învățătorii și preoții satelor, B. P. Hasdeu ar fi dorit să le publice el însuși în integralitatea lor. În orice caz, el insera în mai multe numere din „Columna lui Traian" (1, 2, 3, 4-5, 6, 7-9, 10-12, 1882) răspunsurile exemplare primite din localitățile Dofteana, Nadișa, Brusturoasa și Berzunt, jud. Bacău; răspunsuri ale căror manuscrise, din păcate, s-au pierdut ulterior, împreună cu multe alte răspunsuri la chestionarul juridic și cu toate răspunsurile din patru județe ale țării la chestionarul lingvistic.

Desigur, publicarea integrală a răspunsurilor la cele două chestionare – fie și într–un număr limitat de exemplare – ar constitui formula ideală de conservare a manuscriselor și de punere a lor la dispoziția celor interesați, acum și în viitor (deși cercetătorul și cu atât mai mult cititorul s–ar pierde în acest labirint).

Cum, însă, o asemenea soluție pare deocamdată fantezistă, ne–am limitat să reproducem în cuprinsul prezentei ediții doar acele texte care au un suport artistic, respectiv textele catalogate de I. Mușlea și de Ov. Bârlea în „partea a doua" a volumului menționat, sub titlul „Genuri și specii de artă".

S–au exceptat de la acest criteriu materialele culese direct de B. P. Hasdeu în 1851–1852, întrucât, fie și numai prin vechime, ele au valoarea unui document literar–cultural în sine.

Textele selectate au fost orânduite pe genuri și specii iar în interiorul lor: tematic și funcțional, urmând în linii mari sistematizarea propusă de I. Mușlea și Ov. Bârlea, cu corijările firești impuse, pe de o parte, de însăși structura materialului, iar pe de alta, de propria noastră viziune asupra fenomenului folcloric.

Într-o *Addenda* am inclus răspunsurile la *Chestionarul juridic* din județul Bacău (localitățile Dofteana, Nadișa, Brusturoasa și Berzunț), publicate într-o manieră proprie de B. P. Hasdeu (în „Columna lui Traian", 1882), pe de o parte, spre a exemplifica metodologia de valorificare a materialelor adunate preconizată de savant, iar, pe de altă parte, spre a pune la dispoziția cercetătorilor răspunsurile a căror manuscrise nu se mai păstrează în fondurile publice.

Stabilirea textului

Având de-a face cu producții populare, pe care culegătorii s-au străduit – la insistențele savantului – să le noteze sau să le reproducă cât mai fidel, am păstrat, în transcrierea textelor, pe cât posibil, toate particularitățile fonetico-gramaticale, regionale sau de exprimare proprie ale fiecărui informator, relevate de referenți.

Evident, spre a da unitate ediției, am apelat la ortografia curentă, îndreptând greșelile de punctuație ale culegătorilor, marcând uniform dialogul, reliefând în mod distinct versurile cuprinse în narațiune, întregind cuvintele prescurtate (între paranteze drepte) etc.

Cu această ocazie, am făcut echivalările constant operate în cuprinsul seriei B. P. Hasdeu, *Opere* (colecția „Scriitori români").

Solidari ideii de conservare a autenticității textelor reproduse, am eludat norma ortografică în cazurile mai jos enumerate, după cum urmează:

– s-au păstrat peste tot: 1) alternanțele de pronunție corectă/pronunție regională prezente în cuprinsul aceluiași text de tipul: fiul/hiul; 2) alternanțele: forme literare/forme arhaice de acord verbal: l-a tăiat/l-au tăiat; 3) alternanța formelor de persoana a III-a singular de la verbul a fi: sunt/sânt/sum;

– s-au păstrat atât formele savant neologistice, evident neadecvate într-un text popular (ex. „Tânărul s-a supărat foarte tare, înfuriindu-se pe dânsa de urâta conduită"), cât și hiperregionalizarea lipsită de suport lingvistic („un mare prochietar");

– s-au păstrat, de asemenea, îmbinările cacofonice ale narațiunii orale (de tipul: că când; că care; ca cum; ca cu; că ce, iaca că, că capul etc.), despărțindu-le, ori de câte ori a fost posibil, prin virgulă;

– s-au păstrat toate formele arhaice populare, ori de câte ori s-a crezut că înfățișează realități lingvistice, de tipul: 1) dedublarea vocalei (fiiu, priimi); 2) formarea după moduri arhaice sau regionale a pluralului substantivelor și adjectivelor (palaturele, miluri, luciaferi, picerile, țănduri, hinteuăle, goli); 3) pronunțarea dură a vocalei *a* protonic urmată în silaba următoare de un *a* (barbat, sarac); 4) construcțiile verbale în care apar fenomene fonetice regionale (de tipul: trămes, trămite, trămetea, potea, vor poate, poteau, potut, beut, dede, dedese, înfăcioşă, adurmi, s-au sănătoşat); 5) formele de articulare arhaică a substantivelor (copaciu); 6) formele de alternanţă vocală/diftong (peană, pomeană); 7) formele de deschidere a vocalei (neşte, nemica, nece, nemenea, ce – pentru ci) şi 8) de vocalizare a semivocalei (nice); 9) construcţiile populare epentetice (de tipul: feliul, preste); 10) reetimologizările culte (fontână); 11) formele cu asimilarea totală a consoanei finale la consoana iniţială (vârv); 12) formele palatale de pronunţie: să-l puni (pentru să-l pui), călcâniu (pentru călcâi), gin (pentru vin), ar ci (pentru ar fi), n-ar hi (pentru n-ar fi), scogheşte (pentru scobeşte), hiarelor (pentru fiarelor), 13) disimilările totale ale unor vocale ('l pentru îl), sau consoane (ezistă), 14) formele arhaice de etimologii populare (încătrău), complicate cu asurzirea consoanelor (pozunar); 15) formele de pronunţare cu i a lui â (zină, crişmă).

– trecerea, vocalelor ă, i în pronunţia regională la *â*, s-a notat ca atare (ori de câte ori fenomenul a fost evidenţiat de referenţi): *â* (zile > zâle; singur > sângur; pasărea > pasârea).

– Spre a nu introduce forme artificiale de pronunţare, am păstrat întotdeauna în text cifrele de marcare a timpului, distanţei, numărului personajelor etc. (ex. „pe la 9 ceasuri“; „din depărtare de 3 miluri“).

– Cuvintele cu sens metaforic sau cu alt sens decât cel obişnuit, evidenţiate de referenţi prin subliniere, s-au transcris cu cursive (ex. zile *albe*).

– Adnotările filologice ale referenţilor au fost date în subsol cu specificarea, în paranteză: *n. ref.*

– În cazul corijărilor sau întregirilor făcute de noi în text, s-a dat, în subsol, forma din manuscris, cu precizarea, în paranteză: *n. ed.*

Aparatul critic

Întrucât colecţia de faţă nu reprezintă o însumare întâmplătoare de materiale folclorice, ci rezultatul stimulării de o anumită manieră a referenţilor de pe tot cuprinsul ţării de către B. P. Hasdeu prin intermediul celor două chestionare, am considerat că este absolut necesar să raportăm, oricât de sumar, atât culegerea în întregul ei, cât şi fiecare text în parte, la ansamblul răspunsurilor primite de savant.

O privire generală asupra valorii şi a semnificaţiei textelor reproduse în prezentul tom se încearcă în cadrul *studiului introductiv.*

Detalii amănunţite asupra locului de provenienţă a fiecărui text, asupra datei la care a fost cules, a numelui şi profesiei referenţilor precum şi asupra cotei de la Biblioteca Academiei sau de la Arhivele Naţionale ale României, Direcţia Arhivelor Istorice Centrale, în care respectivul text poate fi regăsit, se dau în cadrul *Notelor* de la sfârşitul volumului.

În aceleaşi *Note* se indică numărul întrebării din chestionarele lui

B. P. Hasdeu la care s-a răspuns și se reproduc, ori de câte ori este cazul, comentariile referenților.

Când referenții dezvăluie numele, vârsta sau profesiunea informatorilor de la care s-au cules textele, se face specificarea respectivă și în *Note*.

Pentru basme, a fost indicat tipul sau subtipul în care se încadrează textul adnotat, cf. indexului de motive A. Aarne-Stith Thomson și s-a făcut trimiterea la paginile la care motivul respectiv poate fi regăsit în *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu* de Ion Mușlea și Ovidiu Bârlea (cu indicarea eventualelor diferențe de titulatură).

Trimiterile la această lucrare s-au făcut, de altfel, în cazul tuturor textelor adnotate, indiferent de gen sau specie, chiar și atunci când cei doi autori nu se referă în nici un fel la textul în cauză.

În compartimentul de *Variante* au fost reproduse, de cele mai multe ori, in extenso, toate textele tipologic asemănătoare celui transcris în cuprinsul propriu-zis al volumului, cu dorința de a pune la dispoziția cercetătorului întreg materialul folcloric cu valoare artistică existent în colecția lui B. P. Hasdeu. De regulă, variantele sunt însoțite de comentariile editorului, ce pun în conexiune textele primite din diverse zone ale țării cu elementele motivice de bază.

În câteva cazuri, când variantele au fost schematice sau degradate, au fost reținute doar fragmentele care aduc ceva nou.

Aparatul critic al ediției se întregește cu *Indicele de culegători* și cu *Indicele de localități din care au fost culese textele*.

În cazul acestor de pe urmă instrumente, trimiterile s-au făcut nu la pagină, ci la specia, subspecia, categoria și numărul de încadrare al textelor în sumar. S-au notat cu I textele în versuri și cu II textele în proză.

Pentru referenții nenominalizați și pentru localitățile neindicate la *Note și variante*, numele acestora s-au dat între paranteze drepte.

Indicele de culegători și localități din care provin textele oferă o imagine sintetică a amploarei implicării intelectualilor satului în culegerea materialelor folclorice la sfârșitul secolului al XIX-lea sub impulsul chestionarelor lui B. P. Hasdeu. El face trimitere și la răspunsurile descoperite de noi, pe care I. Mușlea și Ov. Bârlea nu le-au cunoscut și nu le-au utilizat în alcătuirea *Tipologiei folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu* (Editura Minerva, București, 1970).

Sperăm ca prin diversele componente ale aparatului critic, ce însoțesc ediția, să ușurăm munca cercetătorului.

I. O.

ABREVIERI

A-Th	Aarne-Thomson
adj.	adjunct
apr.	aprilie
aug.	august
av.	avocat
B. P. H.	Bogdan Petriceicu Hasdeu
com.	comuna
comit.	comitatul
dec.	decembrie
dirig.	diriginte
dr.	doctor
E.M.R.	Etymologicum Magnum Romaniae
expl.	explicațiile
f.	fila
f. d.	fără dată
febr.	februarie
ian.	ianuarie
iul.	iulie
iun.	iunie
între.	întrebarea
înv.	învățător
înv. adj.	învățător adjunct
înv. dirig.	învățător diriginte
jud.	județul
loc.	localitatea
mart.	martie
ms. rom.	manuscrisul românesc
n. ed.	nota editorului
n. ref.	nota referentului
nov.	noiembrie
oct.	octombrie
pl.	plaiul
pls.	plasa
pr.	preot
prof.	profesor
scr.	scrisoarea
secț.	secția
sept.	septembrie
stud.	student
șc.	școala

FOLCLOR TRADIȚIONAL ÎN VERSURI

I

CULEGERI FOLCLORICE DIRECTE

A. VRĂJI ŞI DESCÂNTECE

I. DE DRAGOSTE

1

Răsai, Soare,
Frăţioare,
Pe trupu meu,
Pe faţa mé
Pe vorba mé.
Sî nu răsai pe livezi
Verdzi,
Nici pe câmpi înfloriţi,
Nici pe fete frumoasî,
Nici pe neveste grasî
Nici pe voinici tineri,
Decât numai pe trupu meu sî răsai.
Şi cum luminedz tu toată lumea,
Aşa să fiu eu nainte[a] tuturor oamenilor plăcută
Cum îi lumina ta plăcută.

2

Răsai, Soare,
Frăţioare,
Cu cele noú radzî a tale!
Nu sări,
Nu răsări,
Nici pe biserici nante,
Nici pe dughene lăudate,
Nici pe vaci grasî,
Nici pe fete frumoasî -
Şi răsai pe statul meu
Pe faţa mé,
Pe vorba mé,
Pe trupul meu să răsai.
Şi cum luminezi tu toată lumea,
Aşa să fiu eu
Înaintea tuturor oamenilor plăcută,
Cum îi lumina ta plăcut.

3

Dominici demineaţî,
[Pe] mânicate m-am sculat,
Cu straí curati
Îmbrăcatu-m-am,
La sfântî rugî pornitu-m-am.
Când, la jumătate de cale am ajuns,

Mi-o ieșit în cale vrăjitoarele.
Cununî de schini
În cap mi-au pus,
Cu brâu de urdzîci
Trupu mi-au *încins*,
În față mi-au suflat,
Urâtul tot pe mine l-au lepădat.
Când la biserică am adzuns,
Ușile mi s-au închis,
Făcliile mi s-au stâns.
Eu înapoi m-am întors,
Văicărîndu-mă și plângând.
Maica Precesta m-au întâlnit
Și-n drum m-au oprit,
Dân gurî mi-au vorbit:
— Ci plângi,
Ci ti văicăredz?
— Cum n-oi plândje,
Cum nu m-oi văicăra,
Cî mi-au ieșit înainte
Fărmăcătoarele,
Vrăjitoarele
Și m-au fărmăcat,
Urâtu tot, pe mine l-au lăsat.
[Sfânta] Maria [i-o grăit]:
— [Nu plângi,
Nu ti văicăra -]
La fântâna lui Iordan
Te-[o]i duci,
Cu apî limpedi ti-oi spăla -
Di urât,
Di faptî,
Di datî.
Cercei di aur în urechi ți-oi puni,
D-Iordan,
Di mărgărintar
La gât ț-oi lega
Și lumea toată
După tine-a alerga.

B. POEZIA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN

I. PLUGUȘOARE

1

Hăi!
Plugu cu doispreci boi,
La ii
Prăsnii,
La coade-cudălghei,
La coarne-bourei.
Purcesă plugu cuconului boier...
Și o arat pe dealu Garalimului,
Lundjiș
Și curmânjiș.
S-o dus sî vadî grâú di răsărit –
Și el era înflorit.
Și când s-o dus sî-l vadî di copt –
El era copt.
S-o dus la țigan
Și au făcut douspreci săcerișí
Cu mânunche de floricele,
Cu dințí de viorele.
Și o strâns douspreci voinici.
Și o luat din capătu pământului,
Din jale[șt]ea vântului,
Dinspre soare
Și nu le păs[ă] ziua mare.
Și o pus din snop în claie
Și o adus 12 harabali
Și a pus în harabali
Și s-o dus la fățare.
Și o pus din harabali
Pi fățari
[Di arí].
Și au adus 12 iepi
Surepi.
Cu chicioarile triera,
Cu coadile-l felezué,
Cu nasu vânt trădje
Și-l vântura.
Și au adus 12 carî
De negarî
Și-o-ncărcat grâú di arií
Și l-au purtat la moară.
Dar curva de morăriță
Păște floare de brândușă
Pe costiță,
Iar morariu
Ca un om bun,
O luat puțintele tărâțî
Într-o scăfiță
Ș-au dzis:
Pr-pr-pr!
Nea-nea-nea!
Ș-au făcut
Cioc!
Boc!
Și moara au vinit
Și s-au pus la loc.
Și o măcinat făina
Și au venit acasă

Şi au luat cucoana
(*nume[le]*)
O sâtă deasă
De mătasă
Şi rară
De negară
Şi au bătut în sâtă
Şi-n covată
Şi au făcut un coloc frumos
Ca faţa lui Hristos.

La fiecare două cuvinte [se zice]:
Hăi! Hăi!

II. ORAŢII LA EVENIMENTE FESTIVE

1

Oraţie veche ţinută la domnie nouă

Măria ta,
Nu te supăra,
Ci fii bun a ne asculta!
Îţi vom spune cam multe
Şi mărunte,
Dar tot lucruri plăcute,
Să fie drag orişicui să m-asculte.
O sută de ani să domneşti,
Pe duşmani să-i biruieşti,
Pe vrăjmaşi să-i pedepseşti,
Pe turci -
Să-i pui în furci;
Pe tătari -
Să-i pui în pari;
Pe leşi şi pe cazaci -
Să-i dai la draci,
Alta să nu le faci;
Pe unguri şi pe nemţi -
Tot acolo să-i trimeţi,
Şi aşa mai departe,
Ca toţi să-şi aibă parte,
Şi aşa mai înainte
Ca toţi să-nveţi minte,
Şi aşa, rânduri, rânduri,
Ca toţi să se puie pe gânduri!
Dar cu moldovenii tăi,
Măcar de-ar fi şi răi,
Măria ta, să fii bun cu ei!
Şi de-i vedea unii şi desculţi,
Măria ta tot să-i asculţi,
Căci norodul e cam năzdrăvan,
Face multe pozne într-un an;
Şi ţara e cam nebună,
Face multe pozne şi-ntr-o lună,
Ba la îndemână -
Şi-ntr-o săptămână!
Iar de nu te-i păzi,
Chiar într-o zi,
Multe-i auzi!
Şi de-i zice: lasă-mă să te las -
O s-o păţeşti şi-ntr-un ceas!

C. POEZIA EVENIMENTELOR CELOR MAI IMPORTANTE DIN VIAȚA OMULUI

I. MOARTEA

A. BOCETE

1

Cântî cucu, se rotește,
Pe duduca o prohodește.
Strochiț[-o] c-un chic de vin –
Că merdje la loc strein;
O stropiț' c-un un chic di apî
Și merge la groapî
Dacă nu credz' cuvântu,
Poftim di-mi vez' mormântu.
Dă țărâna într-o parte
Sî-mi vez' moartea cu dreptate
Și vin' tu, a me soțâie,
Care-ai fost la cununie.
Ș-ai mei copilași,
Dradjii taicî[-i] cuconaș'.

D. BALADE

I. VITEJEŞTI

A. BUJOR

1

Frunză verde de negară,
Au venit Bujor la ţară.

B. [TOBULTOC]

1

Frunză verde busâioc[1]
Capitan de Toboltoc
Ai împlut lumea di noroc!
Când o veni aceia vreme,
Oi trimete sî ti cheme
Şî ti-a primbla murgu meu.

II. JURNALE ORALE

A. PENTRU BONAPARTE

1

Frunză verdi trei granatî,
Napoleon Bonaparte,
Stând în cali di departi,
La Marea Apusului,
În preajmă Parijului,
Când era sî pomeascî
La Elena sî robeascî,
Ridicându-ş' ochii lui,
Ridicând, amar plângi
Crunte lacrâmi slobozând
Şi din gurî aşa dzicea:
— Sî trăieşti[2], ţarî frumoasă,
Di toată lumea aleasă
Ţarî bună şi blajinî
Numai de ruşi n-ai odină.

---

[1] „Bazilec“ [bazilicum] (*n. culeg.*).

[2] La alţii: „Rămâi sânătoasî“ (*n. culeg.*).

E. LIRICA POPULARĂ

I. CÂNTECE DE VOINICIE ȘI HAIDUCIE

1

Supt poale de codru verde,
O zare de foc se vede.
Nu știu zare,
Ori foc mare,
Dar pânpredjuru focului,
Șed voinicii codrului
Și frig berbeci câmpului.
Nu știu dzeci-s,
Ori cinspredzeci-s
Cî di mulți nu-i pot aledje
Și frigje mei pe frigăriți
Și beu vinu din cofiți.
Și-ntri dânșii sfătuié,
Cum sî facî
Sî petreacî,
Dar noaptea dijeabî
Sî nu li treacî.
Dar stăpânu le dzîsără:
– Beț', voinici, da' nu vă-mbătaț'
Și de cai vă căutaț',
Apucaț' drumu în djos
Ca sî vă fii di folos.
Dar voi fiți,
Voinici păziți
Că doar straja de nu vor prinde
Să vă puie la osîndâ.

2

Frunză verde de sălcie,
Bat-o scârba răzășie
Eu credeam că-i boierie,
Și-i curată calicie!
Ani întregi m-am judecat,
Sănătatea mi-am mâncat
Și nimic n-am câștigat.
Eu umblam la judecată,
Copiii-mi plângeau pe vatră,
Nevasta-mi era uitată!
Dar acuma Dumnezeu
A făcut pe gândul meu
Ca să-mi mai răzbun și eu!
Pentru dalba haiducie,
Pentru mândra voinicie,
M-am lăsat de răzășie
Ș-am ales judecători
Cei stejari nestrâmbători,
Ca să-mi fie frățiori.
Numai codrulețul drag
Dă dreptate la sărac!
Numai arcul după spate
Dă săracului dreptate!

3

Frunză verde lemn sucit,
Și de când m-am haiducit,
Dragu-mi-i drumul cotit
Și de umbr-acoperit.
Când văz pe ciocoi viind,
Mă fac broască pe pământ

Îmi așez săgeata-n vânt
Și mi-l iau la căutare,
De la cap pân' la picioare,
Fără, ah! fără cruțare!
Și chitesc și socotesc
Și cuget și mă gândesc
Pe unde să-l nemeresc -
La retezul părului,
Din dosul ișlicului,
Unde-i greu ciocoiului!
Las' să moară ca un câne
Că mult te-a căznit pe tine!
Las' să moară ca o fiară
Că mult geme biata țară!...

II. CÂNTECE DE OCNĂ

1

Frunză verde, măr vărgat,
Di trii vrâsti de la sat,
S-au făcut mari pacat -
S-o prădat trii boieri
Și pe sludji le-o legatî.
La temnițî cî i-o datî,
La temniță-ntunecoasî,
Carni [pi][1] oasî n-au rămasî.

III. CÂNTECE DE CĂTĂNIE ȘI RĂZBOI

1

Frunză verde de mărar,
Au venit un ghenerar
Cu cinci sute de muscali...

IV. CÂNTECE DE ÎNSTRĂINARE

1

Voinicel străin -
Strein și sarac,
Nimărui nu-i drag.
Sara unde poposăști,
El gazdă nu-j găsește.
Dar voinic[ul] cel străin,
Străin și bogat,
Tuturor le-i drag:
Sara undi poposăști,
Gazdî pre bunî-ș' găsăști.
- Voinicel străin,
Ci ședz' trist și mâhnit?
Sau di bani îm' ieș[ti] [l]ipsit?

2

Frunză verde nârmischiu,
Di stăinî ce-am rămas,
Mi-s neagrî pe obraz.

---

[1] În text: „di" (*n. ed.*).

3

Frunză verde de sulcină,
Doo flori într-o grădină,
Ah, amar[-îi] inima mea!
Eu mărg, ele s-închinî,
Eu mă văd că sânt străinî.

V. CÂNTECE DE JALE ȘI NOROC

1

Frunză verde d-iasomie,
Jalnica me istorie -
Cine[-i] vrednic să mi-o scrie,
Să mi-o scrie, s-o citească,
Pe mine sî mă jelească...
C-am fost una la părinț'
Ca și Luna între sfinț',
Părinții mei au fost cu-avere
Și eu l-eram de mângâiere.
Care-i aceia-n lume
Ca să trăiască ca mine
Ș-apoi sî zâcî nu-i bine?
Ah, amar și gré dureri,
Moarte far' de mângâiere!
Ah, amar și greu nacaz -
În' rog moarte[a] în ist ceas!
Jelui-m-aș și n-am cui...
Jelui-m-aș câmpului -
Câmpul m[i]-are floricele
Lui de mine nu i-e jele,
Jelui-m-aș codrului -
Codru m[i]-are frunza verde
El pe mine nu m-a crede.

2

Pentru călugări

Frunză verdi mărăcine[1],
Ardă-ti focu, păduri,
Sî să fac-un drum pen' tini,
Sî mă duc la monastiri.
Să mă duc la monastire.
Pe dealu monastirei,
Primblî-să călugări,
Tîrîndu-ș' papuci,
Blăstămându-ș' părinții,
Că n-au fost di călugărit,
Au fost di căsătorit.

VI. DOINE ȘI CÂNTECE DESPRE NATURĂ

1

Frunză verde sălcioară,
Ice-n vale la izvoare,
Este-un nuc cu frunză rară -
Cânt-un cuc de să omoară.
De mai djos de rămurele
Cântî doo păsărele.
— Cântî, cucí, limba-ț' chice,

---

[1] „Târn“ (*n. culeg.*).

Cî mai bine nu ți-i dzice!
— Dacî limba ne-o[1] k'ica,
Cu ce focu [oi] cînta?

2

— Cucule, pasăre sură,
Vara vii, vara te duci,
Mă mer iarna ce mânânci?
— Mânânc putregai de fag
Și beu apă dintr-un lac
Și cânt codrului cu drag.

VII. DOINE ȘI CÂNTECE DE DOR

1

Anii trec, viața-mi scurteazî,
Ochi-mi plîng și lăcrămeazî[2]
Pentr-u[n] pui,
Că numele nu vreu să spui.
Dacă eu numele i-oi[3] spune,
Dușmanii viața[i] răpuni.

2

Anii trec, viața scorteadzî
Ochii mei cî lăcrămeadzî,
Lăcrămeadzî printr-o[n] pui,
Numele nu vreu sî-i spui.
Cî di l-oi spune -
L-oi răpune.
Da' mai bine oi tăcé,
Oi tăcé cum tac
Ș-oi iubi puiu cu drag.

3

[Anii trec, viața-m' scurteazî][4]
Ochii mei tot lăcrămeazî;
Ochii mei plîng și lăcrămeazî
Pintr-on' pui,
Numele nu vreu sî-i spui.
Dacî eu numele i-oi spune,
Dușmanii viața[-i] răpune.

4

La fântâna cu cerdac,
Este-un trandafir di leac,
Cum aș face sî mi-l sap
Sî mi-l pui sara la cap,
Dimineața la picioare,
Sî mă vadă Sfântul Soare?!

---

[1] În text: „ne-i" (*n. ed.*).
[2] La alții: „Ochii mei tot lăcrămeazî" (*n. culeg.*).
[3] În text: „mi-oi" (*n. ed.*).
[4] Reîntregit după variantă (nr. 6) (*n. ed.*).

5

Cine trece pe la iaz?
Canano cu calu breaz
Sî scoaboară și sî spalî
Sî dei Zamfira samî
Cî nu i–a cusât năframî.

6

La colțu grădinii,
Răsări[t–au] trei lalelí:
Două verzi, una albastrî,
Marghiolița noastrî.
[Îi] cucoana mé bătrânî,
Marghiolița noastrî,
Și sî poartî cu rochițî di lânî.
Cele cucoani mai tinere,
Marghiolița noastrî,
Sî poartî cu rochițî di mătasî,
Marioara noastrî.
Vârî capu pi fereastrî.

7

Nu știu Luna pe cer merge,
Ori puica la apă trece?!
Nu știu Luna[–i] luminoasî,
Ori Zamfira mé frumoasî.

8

[Nu știu Luna pe cer merge,
Ori puica la apă trece?!]
Da știu Luna[–i] luminoasî
Și Soltana[–i] mai frumoasî.[1]

9

Frunză verde ș–o lalé,
Turturică, turturé
Când erai [mai] mitité,
Tu dzâcei cî–i fi a mé.
Dar amu, de când [ai] crescut mare,
Te–au pus doi dușmani la cale
Și te–a–nvățat zburătoare.

10

Sfinti Soare,
Sfântî Lunî,
Simt că mă prăpădesc
Și de viață mă sfârșesc.
Și strigai cî–s om pe lume –
Cu puiu sî mă–ntâlnesc,
Doo vorbe sî vorbesc.
Cî dacî m–oi depărta,
Multă cale mi–i căta
Și de mine nu–i mai da.

---

[1] „Am dat această variantă" (*n. culeg.*).

VIII. DOINE ȘI CÂNTECE DE DRAGOSTE

1

Frunză verde de lem[n] scris,
Strașnic amoraș [mi-]am prins.
Și nu l-am prins cu vo cercare,
[Ci] să vă[d] ce fire-mi are.
De[-o] avé vo fire bună,
L-oi iubi o lună-două.
De[-o] avé vo fire ră,
Mormântu i-a fi da bilă [?].

2

Când amoriu sângur vini,
Nu-ț' mai trebui mai mult bini.
Când amoriul sî disparti,
Parcî be[i] pahar di moarti.

3

Amoraș[u] acel dulce
Văd cu ochii cum să duce.
Tuturor le pare bine,
Numai mie-mi pare rău –
Au fost amorașu meu.
Amoraș dintr-altî țarî,
Rău m-ai sădjetat asarî.

4

Frunză verde ridichioarî[1]
Ia mai zi din frunzișoarî
Cum zicei asară
Pe prispă afară.
Ședei gurî la gurî
Și [v]orghei din toatî natura.

5

Măi băieți, băiețăli,
Tu nu știi ibovnica cu ci sî țâni!
Cu strafide și cu-alune
Și cu pâne di la chiatrî
Și cu vin de la cârciumar.

6

Bini astîz', bini mîni,
Bini patruzăci di dzîli,
Bini murgu de su' mine.
Mândra-aici, mândra-acolé,
Mândra înaintea mé.
Păr' mi-era punguța plinî
Mă culca mândra pe mânî.
Cu țâțâca mî-nvălea,
Cu gurița mă pupa.
Da' de la o vreme-ncoace,
Punguța mé s-o dișărtat
Și mândra m-o lepădat.
Galbânașii am sfârșit
Și mândruța m-o urât.

---

[1] „Polevaia riadca (= ridiche de câmp)" (*n. culeg.*).

7

Floricică, florioară,
Iubita boierilor,
Floricică de pe șes
[Mi te cunosc după mers.][1]
Frunză verde romaniţî,
Prea iubitî cuconiţî,
Gata sânt sî ti iub[esc][2],
Dreptu-ţ' spui cî nu[-n]drăznesc.
Da' te rog pe-o [albiniţî] [?],
Prea iubitî cuconiţî.
Purcesăi la curte,
Că dorul m-ieși-nainte.
Scoborîndu-mă pe scară,
Mă găsî [o] ameţalî.
— Un[d]e-i stat, pe-n' ce-i vinit
Alţii dzice ce-i pătimit?
Ah, cu tine pacea-i grea,
N-are folos niminea.
Nu-mi pasî cî-i di vinî
La inima me-i venin-î.
Venin negru închegat-î.
De la amor cîștigat-î.
Ah amoru vrăjitor
Nu-i făcut în picături [?].

8

Floricica florilor
Iubita boierilor,
Floricică de pe șes,
[Mi te cunosc] după mers.
Frunză verdi romaniţî,
Prea iubitî cuconiţî
Gata sân[t] sî ti iubesc,
Dreptu-ţi spui că nu greșesc.
Da' te rog [pe-o albiniţî?],
Prea iubită cuconiţî...
Purcesei la curte,
Că dorul mi-ieși 'nainte...

IX. STRIGĂTURI

1

Frunză verde buburuz,
Plinî[-i] lume[a] di [zăluzi][3]

sau:

Frunză verde de arbuz,
Plinî[-i] casa de [zăluzi][4]

---

[1] În text indescifrabil (*n. ed.*).

[2] În text: „iubim" (*n. ed.*).

[3] Indescifrabil (*n. ed.*).

[4] Indescifrabil (*n. ed.*).

F. GHICITORI

1

Lumânarea

Cinel, cinel!
Grasa
Împle casa.

2

Nuca [Nucul]

Verde ca mătasa,
Nantă ca casa,
Amară ca h'erea,
Dulce ca n'erea.

G. TRADUCERI (LA CULEGERI PERSONALE ȘI POSIBIL PERSONALE)

I. COLINDE

1

S-a aprins zărișoara
În mândra Valahă Țară,
Țara Valahă și Moldovă[1]
Această nu era zare luminoasă.
Ci era Sfântul Gheorghe!
Pe calul cel sur,
Din mândra Țară Valahă,
Țară Valahă și Moldoveană.
Poartă mantie[2]
Și ea strălucește ca luna.
Coif are pe cap
Și strălucește ca soarele.
Inel are el pe deget,
Sclipește ca o stea -
Ca Luceafărul de seară.
Trudește sus,
Sus, pe creastă,
Pe creastă de povârniș.
În cale îi iese Suralamia,
În cale îi iese și-i spune:
— Hei, tu, Sfinte Gheorghe,
Ce tot trudești sus,
Sus, pe creastă,
Pe creastă de povârniș?
Răspunde Sfântu Gheorghe:
— Trudesc sus,
Sus pe creastă,
Pe creastă de povârniș,
Pentru turma sură.
Turma sură și ciurda cornută
Au ele, oare, iarbă înfrunzită?
Au ele, oare, apă de izvoare?
Răspunde Suralamia:
— Hei, tu, Sfinte Gheorghe!
În zadar trudești atâta sus,
Sus, pe creastă,
Pe creastă de povârniș.
Eu ți-am întâlnit turmele -
Au trecut cu bine iarna
Și-s zdravene până acum,
Și au frunze, iarbă,
Frunze, iarbă, și proaspătă apă.
S-a mâniat Sfântul Gheorghe
Și a azvârlit cu ghioaga de aur
Și a lovit-o pe Suralamia
Și a lovit-o în locul ce doare,

1522

---

[1] În text: „Țările Valahia și Bogdania“ (*n. trad.*).

[2] Un fel de pelerină (*n. trad.*).

În loc plăpând, chiar în inimă
Și au țâșnit din ea trei râuri
Trei râuri prețioase:
Cel dintâi - secară albă,
Al doilea - vin spumos,
Al treilea - de lapte alb.
— Du-te, secară, pe la plugari,
Du-te, vinule, pe la podgoreni,
Și tu, lapte, la ciobani,
În mândra Țară Valahă
Țara Valahă și Moldoveană.
Să trăiască Sfântu Gheorghe!

II. BALADE

1

[Legendă din Livonia]

A plecat prințul Mihai să se-nsoare.
S-a însurat fără să întrebe pe mumă-sa,
S-a cununat fără ca să-i spună
Mumă-sa pentru aceasta
Era supărată și mănioasă.
A plecat de aci Mihai la război
Și mumei sale așa se ruga.
— O, tu, mama cea bună,
Păzește pe neveasta mea,
Hrănește tu pe neveasta mea
Cu măncări zăhărite.
Dă-i să bea neveasta mea
Băutură de miere.
Du-o tu pe neveasta mea
La biserică să se-nchine.
Culcă tu pe neveasta mea
În dormitoarea cea mică
Și singură culcă-te cu ea
În pătușorul de tis.
Iar mumă-sa pe dată
Ce a plecat el din casă,
A gătit o baie caldă,
Baie caldă, fierbinte.
Cheamă apoi pe noru-sa
În baie să se scalde.
Încălzea o piatră arzătoare,
Arzătoare până la roșu,
Punea acea piatră roșie
Pe sânul nurorii sale.
Nora a țipat o dată
Toți curtenii au auzit;
A țipat a doua oară -
Tot palatul s-a cutremurat;
A țipat a treia oară -
S-a cutremurat pămîntul.
Apoi soacra la noru-sa
Arde pe pruncul din sân,
Apoi învălea pe prunc
În cămașă învechită.
Punea pe nora cu prunc
În butoi de stejar alb,
Punea apoi pe butoi
Trei cercuri de fer,
Și arunca butoiul
În Marea Baltică cea albastră.

Atunci la prințul Mihai
S-a poticnit calul negru ca corbul,

S-a frînt sabia cea ascuțită,
Din ochi au curs lacrime.
Și vorbi prințul Mihai:
— Opriți-vă, oștenii mei.
La mine acasă nu e bine -
Sau mama nu e sănătoasă,
Ori e bolnavă tânăra neveastă.

Iată că s-a întors Mihai
La palatul său de piatră albă,
Mumă-sa îi ieșea în cale,
Îl fericea cu întoarcere
Și-l descăleca de pe cal.
Zicea atunci prințul Mihai:
— O, tu, mama cea bună,
Nu ție ar fi să-mi ieși în cale,
Să mă fericești cu întoarcerea,
Ci tinerei mele neveste.
O, tu, mama cea bună,
Unde e neveasta mea?

— Neveasta ta, prințule,
Trufașă și țâfnoasă,
A tot șezut în odaie,
Se tot uita pe fereastră,
A tot zăcut culcată
În patul cel de tis,
Pe saltele de puf,
Nu bea și nu mînca,
Nicăieri nu ieșea.

Slugele credincioase veneau în calea prințului,
Îl fericeau cu întoarcerea.
— Slugi credincioase și iubite,
Unde e neveasta mea?
Ziceau slugele credincioase:
— Neveasta ta, prințule,
E în Marea Baltică cea albastră
Într-un butoi de stejar alb.
Mama ta cea bună,
Dindată ce plecași de acasă,
A gătit o baie caldă,
O baie caldă, fierbinte,
Încălzea o piatră arzătoare,
Arzătoare până la roșu,
Chema apoi pe noru-sa
În baie să se scalde,
Punea acea piatră roșie
Pe sînul nurorii sale,
Ardea pe pruncul din sân,
Apoi învălea pe prunc
În cămașă învechită,
În butoi de stejar alb,
Punea apoi pe butoi
Trei cercuri de fer
Și arunca butoiul
În Marea Baltică albastră.
Du-te la pescari,
Prințule Mihai,
Spune-le să arunce-n mare
O mreajă de mătasă.

S-a dus prințul Mihai
Catră pescari,
Le-a spus să arunce,
Mreajă de mătasă.
Mreajă de mătasă au aruncat,
Butoiul l-a[u] scos,
Și a văzut prințul Mihai
Pe neveastă-sa cu pruncul.
De cercuri de fer se izbea,
De lumea cea albă se despărțea,
Se despărțea de sufletul său,

Iar muma sa cea bună
Îmbla în jos pe mal,
Pe mal tot îmbla
Și așa zicea:
— Mare, mare păcat am făcut,
Trei suflete am perdut,
Sufletul întîi fără nume,
Sufletul al doilea fără răspuns,
Sufletul al treilea cel mai drag.

2

Craiul Marco-n Țara Româ[ească]

În luminatu-mi-sa Luceafărul din frumoasa Țară Română;
Deci nu-mi e ăsta luminosul Luceafăr,
Ce-mi este nene lui Marco.
Iată că-ș' cătând pre voinicul Marco
Ea zări-n cale-i luminosul Soare:
— Buna-mi fi a ta-ntâlnire, luminosule Soare!
— Deie-ți Dumnezeu binele, nene lui Marco!
Nene lui Marco, p-unde alesați drumul?
Nene lui Marcu-i răspunde din gură:
— Halal de tine, luminosule Soare!
Primblându-te pe sus,
Uitându-te pe larg,
N-ai văzut, oare, pe voinicul Marco?
Luminosul Soare-i răspunde din gură?
— Halal de tine, nene lui Marco!
Nu-ți mai căta pre voinicul Marco,
Că-i voinicul Marco la vale,
La vale în țara Craiovei,
Bătându-se cu oastea turcească;
Bate Marco pe turci -
Se cutremură cerul și pământul.
Dar, vai, au rănit turcii pe craiul Marco
Cu optsprezece crunte răni
Și culcatu-s-a craiul Marco sub cortul alb
Iar deasupră-i se-nvârtesc negrii vulturi
Și craiul Marco [le][1] zice din gură:
— Halal de voi, negrilor vulturi!
Nu vă mai învârtiți, nu v-abateți după sângele meu!
Iar vulturii negri răspund din gură craiului Marco.

---

[1] În text: „îi" (*n. ed.*).

— Halal de tine, craiule Marco!
Nu ne-nvârtim după sângele tău,
Ci ne rugăm Dumnezeului pentru sănătatea ta cea
voinicească!
— Duceți-vă, dar, duceți-vă la vale,
La vale-n țara Craiovei,
De vă veți sătura de carne turcească
Și vă veți îmbăta de sângele negru!

3

[Trei singiri de roabe]

— Oile, codrule verde!
De ce vestejitu-te-ai, codrule?
Au bruma, codrule, răcitu-te-au?
Au pârjolul, codrule, pârjolitu-te-au?
— Nici bruma răcitu-m-au,
Nici pârjolul pârjolitu-m-au,
Nici pârjolul pârjolitu-m-au,
Ci numai sufletul arsu-mi-au.
Aseară au trecut trei singiri de roabe.
Singirul întâiul - mlădiele fecioare grece,
Trecând, se plângeau:
„Unde ni-i bogăția?“
Singirul al doile[a] - romånce cu negri ochi,
Trecând, se plângeau:
„Unde ni-s galbenii românești?“
Al treile[a] - mlădiele neveste bulgărești,
Trecând, se plângeau:
„O, drago, ni patrio!
Dragilor ni băietași!“

III. CÂNTECE LIRICE

A. DAINE LITUANIENE

1

Dasupra mării, dasupra schelei, se înaltă un munte alb; pe munte, pe culme stă un stejar verde. Am plutit până acolo, sermanul! l-am îmbrățișat cu amânduo mânele:

— O, iubitul meu stejar! oare pentru mine nu te vei schimba în tată? Oare, ramurile cele verzi nu se vor preface în niște brațe albe, iar verzile tale frunze în niște vorbe dulci? Dar vai! m-am depărtat, sermanul, de acolo, plângând cu lacrime amare; căci stejarul nu s-a schimbat în tată iubit, nici ramurile cele verzi în niște brațe albe, nici verzile frunze în niște vorbe dulci!

2

Grăbește, luntrioară, grăbește, plutind pe repedele Nieman, grăbesc la acel deal unde stă verdele stejar. Acolo doarme într-un mormânt verde iubitul meu tată: mă voi plânge tătâne-meu, cum mă chinuiește vitrigul, cum mă chinuiește, săracul de mine, și mă gonește din casă.

Grăbește, luntrioară, grăbește, plutind pe repedele Nieman, până la acea curte verzioară. În acea curte verzioară sunt trei frumoase fetițe: una întinde gherghefu1, alta toarce ața subțire, a treia coasă cu mătasa.

Care coasă cu mătasa, îmi va fi mie drăguță, iar dacă n-ar da-o mie, desigur voi muri de jeale, și atunci unde mă veți îngropa, oare, dacă mă va ucide jalea? Aci, în grădiniță de crini, sub copăcelul de trandafir.

În toate duminicele demineața vor veni copilițe să culeagă flori: împletiți cunune fetișoarelor, cât vă place, numai din copăcelul meu nu rupeți trandafiri!

Va veni și tânăra surioară în duminica dimineață, va rumpe un boboc de trandafir din copăcelul meu. O! cât de frumos miroasă floricica, drăguțul boboc de trandafir! Iar muma îi va zice plângând: aceasta nu e floricică de trandafir, dar este sufletul junelui ce a murit de jale.

3

Aurora (Austra) pregătea nunta. Trăsnetul (Percunis) intră pe poartă și lovi în stejarul cel verde. Sângele, țâșnit din stejar, stropi rochița și mânji frunzele cununii miresei. Plângea fiica Soarelui (muma), adunând trei ani frunzele, veștezitele frunze ale cununei.

— Unde să-mi spăl eu rochița, mumă iubită? unde să spăl sângele?

— Du-te, scumpa mea fiică, du-te la acel lac, în care se varsă 9 pâraie.

— Unde să-mi usuc eu rochița, iubită mumă? Unde s-o pun la aer?

— Du-te, scumpa mea fiică, la grădina, la grădinița în care cresc 9 trandafiri.

— Când să-mbrac eu rochița, iubită mamă? Când s-o îmbrac eu curată?

— Scumpa mea fiică, atunci când pe cer vor lumina 9 sori.

4

Ieri aseară, ieri mi-a perit mieoara. O, Doamne! cine-mi adjută să-mi găsesc singura mea oiță? Mers-am la Aurora, dar ea mi-a răspuns:

— Eu trebui dimineața să ațâț foc pentru Soarele.

Mers-am la Luceafăr. Luceafărul mi-a răspuns:

— Eu trebuie seara să aștern patul Soarelui.

Mers-am la Crai Nou. Craiul Nou mi-a răspuns:

— Sum tăiat în duo cu sabia, mă vezi în ce stare mă aflu!

Mers-am la Soarele. Soarele mi-a zis:

— Vei căuta 9 zile, în a zecea zi nu vei găsi.

II

CULEGERI FOLCLORICE PRIN INTERMEDIARI

A. VRĂJI ȘI DESCÂNTECE

I. DE APLECATE

1

Aplecate urâcioase,
Aplecate căcăcioase,
Aplecate din apă,
Din ceapă,
Din pâine,
Din mămăligă,
Din vin,
Din rachiu,
Aplecate din nouăzeci și nouă de legumi,
Voi pișăcioaselor,
Voi căcăcioaselor,
Voi urâcioaselor
Voi băloaselor,
Să săriți,
Să răsăriți –
Din băierile inimì,
Să vă duceți la fete de împărat,
Că v-adastă cu făclii aprinse,
Cu mesele puse,
Cu linguri de furat,
Cu pâini de cumpărat!
Ele vă știe a cinsti,
Ele vă știe a socoti
[*X*] nu vă știe a cinsti,
Nu vă știe a socoti,
Și vă știe a horci și lăpăda,
Să rămâie [*X*] curat,
Ca steaua din cer luminat
Și ca roua din câmp!

II. DE APUCATE

1

Tu, moroaico,
Tu, strigoico,
Umblași din casă'n casă
Din masă-n masă,
Găsiși ferestre astupate,
Uși încuiate.
La copil ai intrat în leagăn,
Din leagăn l-ai luat
[În gât][1] l-ai trântit
De rărunchi l-ai apucat,
De coaste l-ai strâns,
Sângele i l-ai sorbit

Și l-ai speriat.
Copilul a plecat
Pe potecă cărărată,
Cu roua nescuturată,
Plângându-se,
Văitându-se.
Maica Domnului din cer auzind
Scară de argint a făcut,
De dreapta l-a luat
Și l-a întrebat:
— De ce plângi și te olecăiești?
Maica Domnului nu se-ndura,
Înger după el trimetea
Să-l deschingheze,
Să-l descleșteze.
Cu mătura a măturat,
Toate durerile le-a scuturat
L-a lăsat ca argintul strecurat
Cum Maica Domnului din cer l-a lăsat.

Vorbele de mai sus se zic de 3 ori pe când se trage copilul cu untdelemn.

III. DE BEȘICA REA

1

Sacara naltă,
Crescută din piatră,
De vârv plecată,
De mijloc duplecată,
De rădăcină săcată -
Să săcì beșica cea rea de la *Neculai!*
Să-i săcì toate junghiurile
Și durerile
Și mâncărimea!
Să nu rămâie nici cât un fir de mac
Pe patru părț' c[r]ăpat!
Să piei ca roua de soare!

IV. DE BRÂNCĂ

1

Brânca lui (*cutare*) -
Ce-i în cer și pe pământ!
Să ieși din sfârcul nasului,
Din fața obrazului,
Din rânză,
Din osânză!
Să te duci -
Unde popa nu toacă
Și câine nu latră!
Să ieși,
Să fugi,
Că te ajunge fum de cârpă aprinsă!
Cum fuge fumul -
Să fugă brânca de la *cutare*
Și să rămâie curat,
Luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat!

---

[5] În text: „În cât" (*n. ed.*).

V. DE BUBA INIMII

1

Ileana Cosinzeana are o fată,
Are 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 -
La toate inima striga le-a mâncat.
Iar Il[eana] Cosinzeana ieși afară bocindu-se,
Văicărindu-se.
Să uită în sus,
Să uită în jos,
Pe nime nu văzu,
Decât pe Constantin Împărat.
El venea,
Pământu duduia.
Ea cum îl vedea
Înapoi să întoarsă,
Porțile le închise
Lacătile le puse.
Dar Const[antin] când ajunse,
De pe cal descălecă,
Porțile le strică,
Lacătile fărâmă
Și-n casă la fete intră.
Inimile în suliți le luă
Și afară ieși și le-aruncă -
În marginea drumului,
În vârfu sovârfului.
Ieși mă-sa afară
Și văzu inimile fetelor
Și între inimile lor
Era și inima *cutare*.
Ea degrabă le luă,
Cu silițele le împunse
Și străpunse,
De răutate le scoase,
Cu mătura le mătură
Cu vin alb le spălă
Cu mir le mirui,
Cu miere le îndulci.
Mai grase
Și mai frumoase
De cum a fost le făcu.
Descântec[ul] de la mine
Și leacu de la Maica Domnului.

VI. DE BUBĂ

1

Bubă blândă,
Bubă ră,
Bubă galbănă,
Bubă neagră,
Bubă vânătă,
Bubă albă,
Bubă românească,
Bubă nemțască,
Bubă ungurească,
Bubă porcească,
Bubă căiască,
Bubă văcească,
Bubă oiască,
Bubă sălbatică,
Bubă de 99 de feliuri,
Nu întinde,
Nu cuprinde,
Nu îmfla,
Nu gâmfa,
Nu strica,
Nu vătăma,
Nu urî,
Nu sluți -

Că eu m-am aflat descântătoare,
Sfânta zi de *azi*[1] lecuitoare.
Cu gura te-am suflat[2],
Rău te-am blăstămat
Și în foc te-am aruncat.
Cum se topește seú în foc,
Așa și tu să pieri [pe][3] loc!
De limba mea,
De vorba mea,
De cuvântul meu,
Cu care te blastăm rău.
Să apuci
Și să te duci
Pre cărări neîmblate,
Prin păduri netăiate,
Unde nu-i urmă de săcure
Nici cântat de cocoși –
Acolo să trăiești,
Acolo să sălășluiești,
Iar pe *N.* să [nu]-l năpustești
Și să-l lași curat,
Luminat,
Ca steaua-n ceri
Ca roua pe pământ!

2

Bubă albă,
Bubă neagră,
Roșie, roșietică,
Sor'cu Ciuma, lingoarea,
Toate bubele chemase
Numai buba *cutăruia* n-o chemase,
Și rău se mâniase,
Din rădăcină secase,
Din fața obrazului,
Din zgârciul nasului
Din băierile inimii.
Bubă nemțească,
Bubă ovreiască,
Bubă turcească,
Bubă ungurească,
Bubă câinească,
Bubă oiască,
Bubă de la cai,
Nouăzeci și nouă de feluri de bube,
Ieșiți de la *cutare* din creieri,
Din măduva spinării,
Din băierile inimii
Și intrați în acest pământ.
Broască verde nunta-și face
Toate bubele chemase,
Numai buba *cutăruia* n-o chemase
Și rău se mâniase,
Din rădăcină secase,
Din fața obrazului,
Din zgârciul nasului,
Din băierile inimii,
Din vinele capului,
Din vinele măselelor,
Din vinele sprâncenilor.

---

[1] „Numește ziua" (*n. ref.*).
[2] „Suflă" (*n. ref.*).
[3] În ms.: „de" (*n. ed.*).

VII. DE BUBĂ REA

1

Bubă mică,
Bubă mare,
Nu lucra,
Nu săgeta,
Nu cu sulițul sulița,
Nu cu săgeata săgeta!
(*De lucra în cap să zice*):
Să ieși din zgârciul capului,
Din fața obrazului,
Să ieși din os,
Să ieși din carne
Și din carne să ieși în piele,
Iar din piele te voi mâna în codru și în câmpii -
Te voi lăsa pe coarnele cerbilor,
Unde iarba nu să calcă,
Unde izvorul nu să turbură
Că acolo este o Mamă mare,
Doamnă mare.
Făcut-a Doamna mare
Nuntă mare
Și pe toate bubele le-a chemat,
Pe toate le-a ospătat,
Dar de a lui (*N.*) ș-o uitat.
Dar și pe a lui o va chema
Și de vârf o va usca,
Din rădăcină o va seca.
Iar (*N.*) va rămânea curat,
Luminat,
Ca Maica Sfântă ce l-a lăsat.
Numele tatălui etc...

2

Pleacă fata mare,
Pe cale, pe cărare.
Fata mere,
Nu prea mere,
Fata urcă
Nu prea mișcă;
Fata oacheșă,
Nu prea oacheșă;
Fata cu ochi verzi,
Nu prea verzi.
Când la calea jumătate,
Să-ntâlni cu Maica Sânta Maria.
Și le-o-ntrebat:
— Unde mergi, tu fată mare etc.
— Mă duc unde-i buba cu zgaibă,
C-acolo se coace,
Se sparge,
Acolo mere să se sace.
M[aica] Precesta o grăit:
— Nu vă duceți,
Că eu cu coji de pâne albă întoarce-o-voi
Cu vin orș adapa-o-voi,
În perini de bumbac culca-o-voi,
Cu mâna dreaptă lua-o-voi,
Peste 9 țări,
Peste 9 mări arunca-o-voi!
Că eu acolo am fost,
Cu petică am afumat,
Cu gura am descântat.
Acolo să cheié,
Să răscheié,

Ca roua de soare,
Ca scuipatu în cărarea lor.
Cutare să rămâie curat,
Luminat,
Ca aurul cel strecurat,
Ca[-n] ceasul în care s-a născut
Și D[omnu]l care l-a văzut.
Descântecu de la mine,
Leacu de la D[umne]zeu și M[aica] Precesta.

VIII. DE BUBE DULCI

1

— Bubelor! Bube dulci!
— Noi nu suntem bube dulci!
Noi suntem călugărițe.
— Dacă sunteți călugărițe,
De ce mâncați vinerea și miercurea dulce?
Vă opresc cu două zâle în săptămână,
Patru posturi într-un an -
Din ce sunteți, să nu mai creșteți,
De vârf să vă uscați,
De rădăcină să vă secați!

2

Drăguță bubă dulce,
Nu coace,
Nu sparge!
Nu face sânge cu puroaie!
Că de vei coace,
De vei sparge,
Cu mătura te-oi mătura
Și în mare te-oi arunca.
Acolo să te risipi,
Ca cum să risipe spuma pe mare,
Pulverea în cale.
În pământ să piei,
Să răspiei
Și acolo să te închei!
Iară (*N.*) să rămână curat,
Luminat,
Ca argintu, ca strecurat,
Ca Maica D[omnu]lui care l-a lăsat.
Numele tatălui etc...

IX. DE CEAS RĂU

1

Plecai pe cale, pe cărare
Mă-ntâlnii cu Ceasu Rău în cale,
Cu ochii cât paftalele,
Cu capu' cât hârdaiele,
Cu dinții ca greblele.
Cu unghii ca secerele.
În spinare mi-a sărit
Și de cap m-a luat,
Peste drum m-a aruncat,
Ca să fiu, să nu mai fiu!
Oasele mi le-a fărămat,
Carnea mi-a zdrobit,
Sângele mi l-a turburat
Fața mi-a îngălbenit,
Gura mi-a încleștat.

De spinare m-a apucat,
Lacrămi în pământ am vărsat,
Glas în cer am urcat,
Maica Precista din poarta cerului m-a auzit,
Scară de ceară a sleit,
Și la mine a venit
Și din gură mi-a grăit:
— Da' tu, ce te vaiți,
Ce te olăcăiești?
Că *cutare* te-a descânta,
Cu mătura te-a mătura,
Cu cuțitu te-a tăia,
Cu nisipu te-a mesteca,
În Marea Neagră că te-a da
Și la fund te-a așeza,
Că pe tine te-o aștepta
Cu mese întinse,
Cu făclii dalbe aprinse,
Că ăl bolnav nu știe nici să te ci[ns]tească,
Nici să te odihnească.
Și el o rămânea curat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat!

2

A plecat cutare,
Pe cale, pe cărare.
Când a fost la mijloc de cale,
Ceas Rău înainte ieșitu-i-a,
Ceas R[ău] cu frică,
Cu sperietură,
Cu lichitură,
C[eas] R[ău] cu săgetătură,
C[eas] R[ău] cu amețeală,
C[eas] R[ău] cu năzureală,
C[eas] R[ău] cu fiori,
C[eas] trăsnit cu sburător,
C[eas] R[ău] din spaim[?],
Din vânt
Din pământ.
C[eas] R[ău] cu gura căscată,
Cu limba lăsată,
Cu ochii zgâiți,
Cu dinții rânjiți
C[eas] R[ău] cu 9 piei de arici puse în cap,
C[eas] R[ău] cu 9 piei de lup întoarse pe dos îmbrăcat,
C[eas] R[ău] cu 9 piei de urs încălțat,
La *cutare* s-o arătat,
În grea boală l-o împintenat,
În unghii l-o luat,
În sus l-o aruncat,
În pământ l-o trântit,
Fața i-o îngălbinit,
Ochii i-o împăinjinit,
Sângele i l-o băut.
El tare o plâns,
Tare s-o văitat,
Nime nu l-o auzit,
Decât M[aica] D[omnului] din cer.
În scară d-aur s-o pogorât,
În jelț d-aur o șăzut
Și la *cutare* a venit.
— Ce te plângi,
Ce te vaiți?
— Cum n-oi plânge,
Cum n-oi plânge,
Cum nu m-oi văita?
(*Se repetește iar din cap.*)
Maica Precesta:

— Nu plânge,
Nu te văita,
Că eu Ceasul Rău
Din creierul capului îl voi scoate,
Din fața obrazului,
Din melcii ochilor,
Din auzul urechilor,
Din sfârcu nasului,
Din piept, din spinare,
Din nervi,
Din picioare,
Din toate vinele,
Din toate încheieturile.
C[eas] R[ău] eu cu mătura l-oi mătura,
Cu paloș de găsit biciui-l-oi,
Cu bici de cercătură lega-l-oi
Cu lână de cercătură lega-l-oi,
Și-n Marea Neagră arunca-l-oi,
Acolo să cheie,
Să răscheie,
Iar *cutare* să rămână curat,
Luminat.
Des[cântecul] de la mine –
Leacu de la D[umne]zeu!

X. DE CEI RĂI

1

Luni dimineața (sau marți)
Au purces Sfântul Voivod Arhanghel Mihail
Să are câmpurele Ierusalimului
Și al Garalimului.
De spin[i]
Și de mărăcini.
Îndată i-a ieșit înainte Preacurata
Fecioara Maria
Și l-a întrebat:
— Mihaile, Voivodul meu,
Eu știu unde mergi cu plugul aist' de aur,
Cu boii de aur,
Cu jugu de aur,
Cu răsteile de aur,
Cu plazu de aur,
Cu cotiga de aur,
Cu roatele de aur
Și cu toate de aur –
Ca să ari câmpii Ierusalimului
Și a Garalimului,
De spini
Și de mărăcini.
Dar eu te trimet mai întâi
Să mergi la *Gioiana*,
Vita lui *Necolai Porumb*
Din satul *Făstaci*,
Să i-o ari în inima ei,
În mațăle ei,
În stomahu ei,
În maiurile ei
Și în splina ei
Și în tot trupul ei
De la cap până la picioare;
S-o ari și s-o curățăști
De Cei răi cu pocitură,
De Cei răi cu întâlnitură,
De Cei răi pe didiochi,

De Cei răi pe pismă,
De Cei răi din mâncare,
De Cei răi din răceală!
De Cei răi din băutură!
Şi să-l ari până ce-l vei faci curat -
Ca argintul
Şi sănătos -
Ca aurul!

XI. DE CEL POCIT

1

A plecat cutare,
Pe cale, pe cărare.
Când a fost la mijloc de cale,
Pieritul împrecleţiat înainte i-a ieşit,
Pierit[ul] împrecleţiat,
Cu bube albe,
Galbene,
Vinete,
Negre,
Roşii,
Albastre,
Rele,
Măruntele
Şi de *cutare* s-a legat,
În grea boală l-a băgat.
El tare a plâns,
Tare s-a văitat,
Cu glas mare, până-n cer.
Şi nimeni nu l-a auzit,
Decât Sf[întul] Gheorghe
Pe cal bălan,
La el o alergat:
— Ce plângi,
Ce te vaiţi?
— Cum n-oi plânge,
Cum nu m-oi văita?
(*Şi iar se repeţeşte.*)
Sf[â]ntul Gheorghe i-a grăit:
— Pierit împrejleţit,
Ieşi de la acest om
Că nu ştie a te sălăşlui,
Ci te du la fata de pe deal,
Că ea ştie a te hrăni
Ş-a te sălăşlui.
Cu mătura te-a mătura,
Cu mânele te-a lua
Şi cu chişat te-a scălda.
Şi-n aghiab te-a înfăşa
Şi-ntre picioare te-a băga.
Acolo să chei,
Să răschei!
Iar *cutare*
Să rămâie curat,
Luminat etc., etc.

XII. DE CUŢIT

1

Cuţit din surată,
Cuţit din cumnată,
Cuţit din vecin[ă],
Cuţit din streină,
Cuţit din naşă,
Cuţit din moaşă,
Cuţit letinesc,
Cuţit ovreiesc,
Cuţit turcesc,
Cuţit franţuzesc,

Cuțit nemțesc,
Cuțit boieresc,
Cuțit popesc,
Cuțit sârbesc,
Cuțit unguresc,
Cuțit din sfinte.
De-o fi cuțit din sfinte,
Să vie sfintele line,
Ca apa dulce,
Ca miere[a],
Să scoață cuțitu –
Din măduvă în os,
Din os în carne,
Din carne [în] piele,
Din piele în cuțit,
Din cuțit în pământ.
Descântecul Maicăi Sfântei Măriei
Și cu al Sfintei Vineri,
Leacu [*Saftei*] să-i fie!

2

Ea l-a pus cu unul
Și eu-l scoț cu doi;
Ea l-a pus cu doi,
Eu-l scoț cu trei;
Ea l-a pus cu trei,
Eu-l scoț cu patru;
Ea l-a pus cu patru,
Eu-l scoț cu cinci;
Ea l-a pus cu cinci,
Eu-l scoț cu șease;
Ea l-a pus cu șease,
Eu-l scoț cu șeapte;
Ea l-a pus cu șeapte,
Eu-l scoț cu opt;
Ea l-a pus cu opt,
Eu-l scoț [cu] nouă.
Să ieși din inimă,
De sub inimă;
Din ficați,
De sub ficați;
Din rărunchi,
De sub rărunchi;
Din fața obrazului,
În popu nasului,
Să rămâie [*X*] curat,
Luminat,
Ca steaua din ceri
Și ca roua din câmp!

3

Tu cuțit găsit
Bun de izbândit,
Cum te-a găsit
Și te-a izbândit,
Așa să izbândească,
Așa să iasă junghiurile,
Apucăturile
Din toate mădulările,
Din toate oasele,
Din toate vinele,
Din grumazul gâtului
Din ochi,
Din nas,
Din băierile inimei,
Din ficați,
Din rărunchi,
Din șirul spinărei,
Să ieși din toate durerile.
Cu toate junghiurile,
Cu toate întâlniturile,
Cu toate sperieturile,
Să lași,
Să fugi,
Să-l lași curat,
Ca argintul strecurat
Cum Maica Precesta din cer
L-a lăsat.

XIII. DE DEOCHI

1

Nu suflai suflatul,
Ci suflai diochiatul,
Diochiat de ochi negri[1]
Diochiat de om,
De voinic, de fată mare etc.
De vei fi diochiat de fată mare -
Crapă-i-să capul pe cărare!
De vei fi diochiat de muiere -
Să-i crăpe țițele,
Să-i cură laptele!
Oricine te-au diochiat,
Mai bine ar fi crăpat,
De tine să nu se fie mirat.
De te-au diochiat,
La ce s-au mirat de *Sofronie*,
Cum de frumos vorbește
Ori că frumos pășește,
Cu ochii cum privește
Ori cu mânile cum pălăpăiește?
Ci să să fie mirat de Stati-Cot,
Cu barba d-un cot,
Cu mânile -
Cât prăjinile,
Cu picioarele -
Cât rășchitoarele,
Care pre drum când pleca,
Din gură așa striga:
„Hai la caș, la caș!“
Cine-l audza -
[Pe][2] loc surdza;
Cine gusta -
Pre loc pocnea.
Sofronie s-o ferit,
Nu l-au auzit;
S-au apărat
Și n-au gustat -
Ci au gustat o fată mare,
Sălbatecă tare,
Care, cum gusta,
În sus sărea
Și pe loc pocnea.
De aia să te fi mirat
Și s-o fi diochiat,
Iar pre *S[ofronie]* să-l fi lăsat,
Curat,
Luminat,
Ca moașă-sa când l-a scăldat;
Ca nunașiu când l-au botezat,
Ca ceriul neînnorat.
Amin, amin!

2

C-o plecat *S[ofronie]* pre cale
Pre carare,
S-au întâlnit cu diochiurile.
Eu, ca o vrăjitoare, am suflat,

---

[1] „Înșiră tot feliul de ochi“ (*n. ref.*).

[2] În text „de“ (*n. ed.*).

Diochiul-napoi au dat;
Cu schipiți am schipit,
Și-napoi l-am zogonit,
La cel ce s-au mirat,
Și pre *S[ofronie]* l-au diochiat.
Și *S[ofronie]* au rămas curat,
Luminat,
Ca steaua-n ceri,
Ca roua pe pământ.
Că Maica Măria auzea
Pre *S[ofronie]* cum se văita,
Poala întindea,
Drumul cuprindea,
Pre *S[ofronie]*-l sprijonea
Și [pe][1] loc leac'i da.
Leac să fie,
De la Maica Maria,
Iar mai vârtos,
De la domnul Iristos!

3

Plecă [*X*] pe o cale,
Pe o cărare,
Găsi o năpârcă mare.
Năpârca dacă o găsea,
În trastie o băga,
Cu ea la târg că pleca.
La târg dacă pleca,
Toată lumea o vedea,
Care o vedea –
Toți murea,
Numai o fată mare rămânea.
Fata mare dacă rămânea,
Părul din capu-i cădea,
Tot de mirare erea.
Cum s-a mirat fata mare de năpârcă,
Că a murit
Și de [*X*] de l-a deochiat.
De o fi deochiat [*X*] din vânt –
Să-i plesnească calul,
Să rămână pre jos!
De o fi deochiat din om –
Să-i plesnească boașele,
Să-i cure pișatu,
Să fie de mirare!
De o fi deochiat din nevastă –
Să-i plesnească țâțele,
Să-i cure laptele,
Să-i moară copilul de foame!
De o fi deochiat din fată mare –
Să-i cază cosița,
Să rămână cheală!
De o fi deochiat din culcare,
Din sculare,
Din bere,
Din mâncare,
Din ceas din zi,
De o fi deochiat din Soare –
Să-i pi[eie][2] razele!
De o fi deochiat din Lună,
Să-i pi[eie][3] lumina!
Descântecul Maicăi Sfintei Măriei

---

[1] În ms.: „de“ (*n. ed.*).

[2] - [3] În text: „pie“ (*n. ed.*).[3]

Şi al Sfintei Vineri
Şi al domnului Hristos
Să-i fie de ajutor!

4

Plecat-au *X* pe cale,
Pe cărare,
Gras, frumos
Şi sânătos.
Cum se întâlni cu Didiochiul,
A început a se văicăra
Şi a se mişela.
Nime nu l-a auzit,
Nime nu l-a văzut -
Numai Maica D[omnu]lui l-au auzit şi l-a văzut.
— Nu te văicăra, *X*,
Nici te mişela,
Că [*Maria*][1] junghiurile şi durerile
Cu mâna le-a lua -
Din crieru capului,
Din faţa obrazului,
Din moduha oaselor.
Cu sapa le-a săpa,
Cu mătura le-a mătura,
Peste Marea Neagră le-a arunca.
Acolo să cheie,
Să răscheie,
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare.
Să rămână *X* sănătos şi curat,
Ca aurul de curat,
Ca argintul strecurat
Ca mama ce l-au făcut,
Ca D[umne]zeu ce l-a lasat!

5

Pasere dalbă,
Cudalbă,
Calcă ici, calcă colea,
Unde-i călca -
Stânga va crăpa
Trei vasă s-ar umplé:
Unul cu vin,
Unul cu mir,
Unu cu fiere.
Cine bea vin -
Se îmbăta;
Cine bea mir -
Se miruia,
Iară cine bea fiere -
Plesnea.
Aşa să crape cel care a diochet pe [*cutare*]
Şi să rămâie curat,
Luminat,
Ca aurul cel curat,
Cum mă-sa l-o lăsat!
Descântecul de la mine
Şi leacu de la D[umne]zeu!

6

Păsărică pica
Despica-i-ar ochí
Cui o dăocheat pe *cutare!*
D-o fi diochet de vânt -

---

[1] „Numele babei care descântă“ (*n. ref.*).

Să intre în pământ;
De o fi deocheat de Soare,
Să-i pieie razele!
De gârle -
Să-i sece izvoarele!
De codru -
Să-i pice frunza!
Ciuta-și linge puișor
De frumușel, de pestricior;
Ling de diochetură,
De mâncătură pe *cutare*.
Cât șeade lupu în sat -
Atâta deochetură în cap!

7

Alba păsărică
Din coadă lapte-i pică
Piatra-n patru să despică.
Cutare, de-i fi diocheat de om -
Să-i plesnească boașele,
Să-i curgă mațele.
De-i fi diocheat de nevastă -
Să-i crape țâțele,
Să-i moară fătu.
De-i fi diochiat de fată -
Să-i cază cosițele (cosița)
Să-și râză de dânsa.

8

Fugi. Deochi,
Dintre ochi,
Din svârcul nasului,
Din fața obazului,
Din rânză,
De sub rânză,
Din rărunchi,
De sub rărunchi,
Din creierii capului,
Din fața obrazului,
Din unghii,
De sub unghii,
Din genunchi,
Și de sub genunchi,
Să te duci în pustii,
Să seci și să te gătești
Și să te secătuiești!

9

Fugi, Deochi,
Dintre ochi,
Că te-ajunge, te sosește
Și amar te pedepsește
Sabia din cer, cerească,
Pronia dumnezeiască!
Piei, cum pier negurile,
Când le bat vânturile;
Cum piere roua de soare,
Cum piere spuma de mare!
De-o fi diocheat *cutare* de nevastă -
Să-i crape țâțele,
Să-i moară pruncu de foame!
De-o fi de băiat neînsurat -
Să-l urască ibovnica.
De-o fi de fete mărunțele -
Să le cază coadele,
Să le crape călcâiele,
Să râză de ele fetele!
Diochi, dintre ochi,
Dintre gene
Și sprâncene,
Să te duci, iar duci,
Unde popă nu toacă,
Unde fată nu joacă,

Unde cocoși nu cântă,
Unde pisica nu miorlăie,
Unde vaca nu zbiară
Unde câine nu latră!
Să te duci la fata lui Ler Împărat,
Că te-așteaptă cu mese întinse,
Cu făclii aprinse,
Cu pahare pline!
La *cutare* e mesele strinse,
Făcliile stinse,
Paharele goale!
Pe *cutare* să-l lași,
Curat, luminat,
De boală scăpat,
Cum Maica Precista l-a lăsat,
Ca aurul de curat!

10

La cea salcie răsădită
Șădi-o fată-împodobită
Cu un ochi de foc
Și unul de apă.
A sărit cel de apă
Și au stâns pe cel de foc.
Stângă-să didiochiu, pocitura,
Ceasul rău și urgia cea mare de la *Vasile*,
Din cap,
Din obraz,
Din spinare,
Din tot trupșorul!
Și precum fuge ogarul după iepure,
Așa să fugă didiochiul de la *Vasile*.

11

Nouă, opt, șapte, șase,
Cinci, patru, trei, doi, unul
Neci unul.
Să cheie,
Să răscheie,
Ca spuma de marea,
Ca răua de soarea -
Cât grăuntele de mac,
În patru deschicat,
Și *X* să rămâie curat
Luminat,
Ca D[umne]zeu ce l-a lăsat,
Ca mama ce l-a făcut!
(*Apoi se linge bolnavul pe frunte și se zice de trei ori*:)
Nu-și linge baba diochiu
Ci-și linge diochet[u].

12

M-am mânecat cu vitele
La câmpul cu ierburile.
Astăzi luni,
Degeaba mi-am păscut vita mea *Lunaia*.
Am ajuns la izvoarele
Cu apele -
A băut cu gust.
Am ajuns la muntele nalt -
Acolo au ieșit o babă naltă,
Cârjolată,
Cu didiochi
În ochi,
Cu rahna în mână,

Cu pricas în gură,
Așa în fața vacilor mele a stătut,
Cu didiochiu le-au diochet,
Cu rahna au răhnit,
Cu pricasul le-au pricăjit,
Laptele le-au pierit,
Coarnele le-au ciuntat,
Cozile le-au scurtat,
Ca pe o corobană le-au uscat,
La muls n-au stat,
Din picioare au azvârlit,
Iar eu am început a mă văita.
Nimenea nu m-au văzut,
Fără numai Sf[ânta] Precurata,
Din ceri că au văzut,
Prin văzduh s-a pogorât
Și înaintea ei a stătut,
Din gură a grăit;
Eu toate le-am tânguit,
Iar Sf[ânta] au zis:
— Taci, ie vacile,
Le du pe cararea lui Adam,
La pășunea lui Avram
Și la apa lui Iordan,
Căci pe croh alb le voi tragi,
Cu apa de pe busuioc spăla-le-voi,
Coarnele poleii-le-voi,
Părul le voi netza,
Coada-i voi lungi,
Copitele le voi curăța,
Iar laptele ca dintr-un izvor va gâlgâi!

13

S-o înserat
Și s-o mânecat (*Marțolea*)
Înaintea tuturor vacilor,
În Sfânta Marți de azi,
Cu iarba necălcată,
Cu *roua nescuturată* –
Bine păscutu-s-o,
Bine adăpatu-s-o,
La fântâna
Cu smântâna,
La puțu
Cu untu,
La gârla
Cu laptile.
Acasă a plecat,
Înainte i-a ieșit
9 fermecătoare,
9 deochitoare.
Ferm[ecătoarele] o fermecat-o,
Deochitoarele o deocheat-o,
Mana i-o luat-o,
Vârtutea i-o secat-o,
Carnea i-o măcilărit-o,
Oasele i le-o zdrobit,
Păru pe ea s-o zburlit,
Laptele s-o vinețit.
Ea o ras, o răgnit mare până-n cer,
Nime-n lume n-o auzit-o,
Numai Maica Precesta din cer,
În scară de aur s-o lăsat,
În jelț de aur s-o pogorât
Și la Marțolea o venit.
— Ce ragi, tu, Marțoleo,
Răgnet mare până în cer,
Cu lacrimi până în pământ?
Că eu la tine am venit!

— Cum n-oi rage mare până-n cer,
Cu lacrimi până-n pământ...
(Și se repetește iar din capăt.)
(Maica Domnului i-a zis:)
— Nu rage, că eu la tine-am venit
Că ea cu urzica în tărâță ț-o descânta
Păru ți s-o netezi,
Laptele s-o dezvineți,
Mana la loc ț-a veni.
Descântecu de la mine
(*Etc.*).

XIV. DE DRAGOSTE

1

Tu stea,
Steluța mea,
Toate stelele să stea -
Iară tu să zbori cruciș,
Și curmeziș,
Peste văi,
Peste obăi,
Peste dealuri,
Peste maluri!
Și cu cordea te fac,
Colac,
Zvârcolac!
Să te faci un balaur,
Cu 12 limbi de aur!
Cu limbile să mi-l piști,
Cu coada să-l miști,
Spre mine să-l urnești,
La mine să-l pornești,
Cu soroc,
Fără soroc,
Dar plin de noroc!

2

Mă sculai duminică de dimineață
Din strat de mătase,
Din pat de argint,
Pusei piciorul pe scaun de aur
Pe ușă afară ieșeam,
Spre soare răsare apucam
Pe potecă lată,
Necălcată,
Ca roua nescuturată,
Cu dragostea neadunată.
Tot în sus mergeam,
Cu soarele-n pept,
Cu doi luceferei,
În umerii mei,
Cu luna-n spate -
Ca luna să luminez,
Ca soarele să strălucesc;
Cu stele mărunțele
Pe poalele rochiei mele.
Cine'n față m-or vedea
Toți m-or săruta;
Cine-n spate m-or vedea
Toți în brațe m-or lua.
Plecai aulindu-mă,
Vălăcuindu-mă.
Maica Domnului mă auzea,
Pe scară la vale se lăsa
Și mă-ntreba:
— (*Cutare*) Ce te aulești
Și te vălăcuiești?
— Cum să nu mă aulesc
Și să mă vălăcuiesc?

Că m-a urât și mic și mare
Mai cu seamă (*cutare*).
Maica Domnului de dreapta mă lua,
La râul Iordan mă ducea,
Mă băga-n râu,
Până-n brâu,
Și mă spăla în cap
De păr de țap;
Pe pept - de păr de lup;
Pe mâini - de piei de broască;
Pe talpe -
De piele de șarpe.
Mă spăla,
Mă curăța,
Luminată mă lăsa,
Cu vesmintec roșu mă-mbrăca,
Cu cizme roșii mă-ncălță,
Cununiță
De vestiță
În cap îmi puse,
Două forfecele
În buzcioarele mele -
Unde-oi vorbi
Bogasiu roșu-oi croi;
Unde-oi râdea
Mărgăritar oi vărsa.
Luai dragostea
De la nouă feciorele, fete mari
De la nouă turme de oi
Cu nouă turme de miei,
De la nouă turme de vaci,
Cu nouă turme de viței,
De la nouă stăvi de cai,
Cu nouă stăvi de mânzi.
Cu buciuma buciumai,
Toate dragostele le-adunai
Le luai
Și le strânsei,
Pe chipul meu le pusei.
Cum să bate iarba-n gând
Și-armăsaru-n grajd legat,
Așa să să bată
După vorba mea,
După chipul meu,
După trupul meu
Și mic și mare,
Mai cu seamă (*cutare*).

3

Duminică dimineața m-am sculat,
M-am mânecat,
Pe obraz m-am spălat,
La sf[ânta] icoană m-am închinat,
Lacrimi de durere am vărsat,
Cu foc de la inima lui D[umne]zeu sfântul m-am rugat,
La sf[ânta] biserică m-am purces,
Nimenea nu m-a văzut,
Nimenea nu m-a auzit,
Numai dușmancele mele m-a văzut
Și-nainte mi-au ieșit,
Cu cămașe de urât m-au îmbrăcat,
Cu brâu de măcieș m-au înnodat,

Cu opinci de lup m-au încălțat,
Căciulă de lup în cap mi-au pus,
Pe cal de furnici m-au încălecat,
Și șă de broască mi-au închingat,
Cu căpăstru de câcat în mână mi-au dat,
Și bici de șarpe în mâna dreaptă mi-au acățat,
La biserică m-au pornit.
În biserică când am intrat,
Icoanele cu dosul s-a-întors,
Preoțâi a muțit,
Dascălii au amorțit,
Toți oamenii ca pe lup m-au chiuit,
Ca pe câcat m-a încunjurat,
Ca pe broască cu piciorul mi-au dat,
Ca la urs s-au uitat,
Ca de șărpi s-au sâit,
Ca pe scai m-au aruncat,
Toț' de mine s-au înfiorat
Ca pe un măcieș m-au zvârlit.
Eu, dacă am văzut -
Amarnic m-am scârbăluit,
Afară am ieșit
Și a boci am început,
Cu lacrimi a mă văicăra
Până la cer și până la pământ -
Toată lumea m-au văzut,
Nimenea la mine n-au venit,
Toți de mine a fugit,
Numai Prea Sf[ânta] Precista m-au auzit,
M-au văzut,
De mine milă i s-au făcut.
Prin văzduh s-au pogorât
Și înaintea mea a ieșit,
Din gură au grăit:
— Tu, *Ileana*, ce te mișălești,
Ce te tânguiești?
Că de plânsul și bocitile tale toate mi-am lăsat:
Cărțile necetite,
Leturghiile nefăcute!
— Bine, Sf[ântă] Precista,
Toate pe rând ți le-oi spune -

(*Și începe a le înșira iarăși din capul locului până la sfârșit întocmai.*)
Iar Sf[ânta] Preacurata mi-au zis:
— Fa, *Safto*, tu nu te mișăli,
Nu te văicăra!
De mâna dreaptă m-au luat,
Pe cărarea lui Adam m-au purces,
La fântâna lui Iordan dusu-m-au,
Cu crucile de mir,
Cu țărmurile de vin,
Așa, Sf[ânta] Precista iarăși de mână m-au luat,
Pe croh alb m-a așazat,
Di pe cal m-au discălecat,
De brâu m-a discins,
De cămașe m-au dizbrăcat,
Biciu și căciula din cap mi-au luat.
Opincile din picere mi le-au dizlegat,
Toate grămadă le-au așazat,
Foc cu iască le-au dat
Și cenușa lor peste nouă mări au aruncat,
Apă curată din fântână mi-au scos,
Cu busuioc de pe Sf[ânta] Cruce a lui Hristos bine
m-au spălat.
Iar Sf[ânta] Preacurată față de bosuioc mi-au împletit,
Geni de păun mi-au făcut,
Glas de cuc mi-au dăruit,
Ochi de șoim în cap mi-au deschis,
Buze de meri mi-au dres,
Pe cal alb m-a-ncălecat
Și cu cămeșe de dragoste m-a-mbrăcat,
Și cu brâu de ibosti m-a încins,
Și acasă m-a pornit,
Ca cucu cântând,
Ca șoimul șuierând.
Cine iara înainte -
Sta de mă aștepta;
Cine iara pe urmă -
Sâlea de mă ajunge[a];
Cine iara cu dosul -
Cu fața s-a întors;
Cei din casă -
Afară ieșa,

Toț' la mine se uita.
Eu ca cucu le cântam,
Ca șoim le șuieram
Și ca busuiocu le miroseam -
Toți înaintea mea-m' i[e]șa,
Cei tineri - cu dragostele,
Cei bătrâni - cu laudele.
Sf[ânta] Preacurata se uitară în toate părțile,
Văzură patru feti pe patru cai albi
Mă luară de mână, le ziseră:
— Voi sunteți dragostile,
Și ibostile,
Patru la număr sunteți,
Cinci la număr să fiți
Cu *Safta*, roaba mea
Și a fiului meu Iisus Hristos!
Și de astăzi în veci,
Să rămâie *Safta* curată,
Luminată,
Ca din sf[ântul] botez ieșită,
De nimica prihănită,
De nimica necăjită,
Ca soarile din cerç,
Ca D[umne]zeu din ceri
Ce au lăsat-o pe pământ să lăcuiască,
Poruncile mele toate, până la una să le îndeplinească!

4

Sării una,
Sării două,
Sării trei,
Sării patru,
Sării cinci,
Sării șase,
Sării șapte,
Sării opt,
Sării nouă,
Sării nouăzeci și nouă.
Mă uitai în sus,
Mă uitai în jos
Și nu văzui nimica.
Mă uitai spre Soare-răsare,
Văzui un foc mare,
Cât o fațarie
De arie.
Acolo era nouăzeci și nouă draci,
Nouăzeci și nouă drăcoaice,
Nouăzeci și nouă de lei
Paralei.
Toți bea,
Toți mânca,
Toți chef făcea.
Cu fiii lor,

Cu stolnicii lor
Și se veselea,
Toți avea frigări,
Cuțite ascuțite
De frigărit
Și carne de n'el
Și de purcel de fript,
Numai Caraoschi cel mare
Nici nu bea,
Nici nu mânca,
Nici chefu nu făcea.
(Descântătoarea-i zice:)
— Tu Caraoschi cel mai mare,
Nu ședea trist și mohorât,
Că eu la tine am venit.
Tu te du la (*cutare*),
Că tu de mi-ei folosi,
Eu frumos te-oi dărui:
C-un ou -
Cât un bou,
C-o balercă -
De holercă,
C-un pui de jidan -
Din târg de la Roman.
Și să te duci
Iuti ca gândul,
Repede ca gândul
De el să te lipești,
Două palme să-i plesnești
Și la mine să-l pornești.
Să-l muncești
Și să-l trudești,
Cum s-a trudit mă-sa
Păn' la făcut pe el,
Cu pletele pe spate,
Cu sudorile de moarte,
Cu șelele rupte,
Cu venele crescute,
Cu ușile încuiate.
Cu ferestrele astupate.
Așa să-l numcești
Și să-l trudești,
Și la mine să-l pornești.
Să nu-l lași nici a bea,
Nici a mânca,
Nici în loc a sta,
Păn' la mine n-a pleca.
Să nu-l lași nici cu mă-sa la masă,
Nici cu vădana grasă,
Nici cu ibovnica lui cea aleasă,
Să-l pornești repede ca vântu,
Iute ca gându,
Să nu-i dai cină la mâncare,
Nici hodină la culcare,
Să-l aduci prin sat lupește,
Pe deal ogărește,
Prin ape fără vaduri,
Preste garduri fără pârleazuri,
Să-l împungi
Și să-l străpungi
Prin inimă,
Prin rărunchi,
Prin bojogi,
Prin toate vinele,
Prin toate încheieturile,
Prin măduva din oase
Și vâna lui cea groasă,
Cu mine să se-ntâlnească,
Alta să nu-i trebuiască.

5

Mă sculai astăzi, duminică de dimineață,
Pe rouă, pe ceață,
Cu buciumu bucimai,

De la 40 de floricele miroasele luai
Și cu ele mă spălai,
De dragoste mă încărcai
Și apucai pe cale, pe cărare.
Mă întâlnii cu nouă îngeri în cale,
În nouă scaune de argint ședea
Și nouă bastoane în mână avea,
Cu soarele mă încinseră,
Cu luna mă cuprinseră,
Sfinți îngeri cu bastoanele amenințară,
Toate dragostele le adunară,
Pe mine le aruncară
Și îmi puse în doi umerei
Doi luceferei,
Să se uite toți mici,
Toți voinici
După ei,
Mai vârtos *cutare*.
Eu sunt născută într-o zi, cea mai perfectă,
Într-o zi cu soarele,
Cu lumina, cu cerul, cu stelele,
Câmpul cu florile.
Luncă, pre luncă,
Numele să mi să ducă,
De fată frumoasă,
Fățoasă,
Numită și arătoasă –
Peste toate cocoanele,
Peste toate divănesele;
Să fie trupul meu împodobit,
Cu aur și cu argint,
Cu sprâncenele de fir,
Cu ochișori de mir,
Cu buzele trandafir.
Când afară oi ieși –
Oi străluci;
Când în casă oi intra –
Oi lumina,
Toți mici,
Toți voinici
De mine n-or mai putea,
Mai vârtos *cutare*.
Și roua o scuturai
De dragoste mă încărcai:
— Bună dimineața, fântână izvorâtoare!
— Mulțumim dumitale, fată mare!
Stai!
— N-am venit să stau,
Ci am venit să mă curățesc:
Pe cap –
De păr de țap;
Pe trup –
De păr de lup;
Pe picere –
De vorbe rele,
Că m-a urât și ăi din casă
Și ăi de la masă.
Și strinii,
Și vecinii,
Și în lung și în lat
Și preotesele din sat.
Maica Precista, dacă auzea,
De mâna dreaptă mă lua,
În râul lui Iordan mă arunca,
De dată, de fapt, de urât, mă curățea.
— Să te duci, datule, faptule,
Aruncatule, urâtule,
Din vad în vad,
Din sat în sat,
Din pârcălab în pârcălab,
Din gard în gard
Pân' la ușa cui te-a dat!

Când la mine s-or uita,
Chivărelul și l-o lua,
Picerele i se vor îmlădia,
De mine n-or mai putea
Toți mici,
Toți voinici,
Mai vârtos *cutare*.
Să vezi, *cutare*, o sută și o mie,
Ca mine să nu mai fie!
Să vezi, *cutare*, o mie cincizeci,
Ca mine să nu găsești!
Când mă-i vedea în față,
Să caz' cu dulceață!
Astăzi sâmbătă de dimineață[1],
Pe iarbă, pe verdeață
Din pat de argințel mă sculai
Pe potecuță apucai,
Pe potecă neumblată,
Cu brumulița neluată,
Cu roua nescuturată,
Și brumulița o luai...

6

De desfăcut

M-am sânicat
Și m-am mânicat,
(Ziua când se descântă) dimineață.
Pe cap m-am lăut,
Pe trup m-am înălbit,
Pe picioare m-am spălat,
La icoane m-am închinat,
Afar'am ieșit,
Ca vecina să mi-o ascult.
Cinele,
Vecinele mele,
Mahalagițele mele,
Prietinele mele,
Surorile mele
M-o simțit,
De-urât mi-au făcut,
Din urmă mi-au luat,
În față mi-au suflat,
Pe din dos mi-au aruncat:
Cu cozi de rac,
Cu ochi de drac.
Pe mine toate m-au simțit -
Cămașă de-urât m-a-mbrăcat,
Cu brâu de pizmă m-a-ncins
Cu papuci de piele de șerpe, m-a-ncălțat,
Ochi de broască-n cap, mi-au dat,
Glas de broască-n gură mi-au pus,
Cunună de spini în cap mi-au pus,
Eu nici în samă n-am băgat,
La Sfânta Rugă m-am pornit.
Sfânta Rugă pe mine când m-o văzut,
Porțile s-o-nchis,
Făcliile s-o stâns,
Icoanele cu dosu s-o-nturnat,
Preoții nu cânta,

---

[1] „Când desface de urât" (*n. ref.*).

Dascalii nu citeau,
Slujba-ntreagă nu se făcea.
Eu înapoi că m-am înturnat
Cu glas mare rău în ceriu -
Nime nu m-a auzit,
Nime nu m-a văzut,
Numai Maica Domnului
Din poarta ceriului.
Pe scări de-argint s-a coborât
Și de mâna dreaptă m-a luat
Și din gură m-a-ntrebat:
- Tu (*numele celuia ce [i] se descântă*),
Ce te mișelești,
Ce te văicărești?
- Cum nu m-oi mișela,
Cum nu m-oi văicăra,
Că m-am sânicat
Și m-am mânecat,
(*Ziua când se descântecă*) dimineață,
Pe cap m-am lăut,
Pe trup m-am înălbit,
Pe picioare m-am spălat,
La icoane m-am închinat,
Afar-am ieșit,
Ca vecina să mi-o ascult.
Cinele,
Vecinele mele,
Mahalagițele mele,
Prietinele mele,
Surorile mele
M-o simțit,
De urât mi-au făcut,
Din urmă mi-au luat,
În față mi-au suflat,
Pe din dos mi-au aruncat:
Cu cozi de rac
Cu ochi de drac.
Pe mine toate m-au simțit,
Cămașă de-urât m-o-mbrăcat,
Cu brâu de pizmă m-o-ncins,
Cu papuci de piele de șerpe m-o-ncălțat,
Ochi de broască-n cap mi-au dat,
Glas de broască-n gură mi-au pus,
Cunună de spini în cap mi-au pus.
Eu nici în samă n-am băgat.
La Sfânta Rugă m-am pornit,
Sfânta Rugă pe mine când m-a văzut,
Porțile s-au închis,
Făcliile s-au stâns,
Icoanele cu dosu s-au [î]nturnat,
Preoții nu cântă,
Dascalii nu citeau,
Slujba-ntreagă nu se făcea.
- Taci (*numele*) nu mai plânge
Cu lacrimi de sânge!
Nici în samă nu băga -
Că de mâna dreaptă te-oi lua
Pe cărarea lui Adam,
La fântâna lui Iordan,
La pârăul de vin,
La izvorul de mir.
De trei ori te-oi cufunda
Și de fapt,
De dat,
De ură,
De pară,
De făcătură,
De strigare,

De căscare,
De urâtul cel mare,
Te-oi spăla:
Fapt de la vecină,
Fapt de la pricină,
Fapt gunoios,
Fapt puturos,
Fapt clocit,
Fapt împuțit,
Fapt de la tocilă
Fapt de la ischilă,
Fapt de la topitoare,
Fapt de la moară,
Fapt de 99 de făpturi,
Fapt de 99 de chipuri,
Fapt de 99 de feluri.
Nici cu atâta nu te-oi lăsa,
De mâna dreaptă te-oi lua:
Pe ghizdele de aur te-oi pune,
Cu fața la soare te-oi-ntruna
De cămeșa de urât te-oi dezbrăca,
De brâu de pizmă te-oi descinge,
De papuci de pieli de șerpe te-oi descălța,
De ochi de broască din cap te-oi lepăda,
Glas de broască din gură ți-oi lua
Cunună de spini din cap ți-oi lepăda.
Și 9 ghidijii oi striga
De ochi orbiți,
De gură muțiți,
De urechi surziți,
De picioare'npiedecați
Și de cozi legați.
Ș-aista fapt
Linge-l-a,
Prelinge-l-a,
Lua-l-ar de pe tine:
De pe fața ta,
De pe mersul tău,
De pe cuvântul tău,
De pe cinstea ta,
Din ograda ta,
De pe masa ta,
Din casa ta –
L-a linge
L-a prelinge
Și-n copitele cailor l-a lua
Și-n Marea Neagră l-a arunca,
Și să se ducă din vad în vad,
Să iasă pe uscat
Să se facă lup turbat,
Și să se ducă pe capul cui te-a dat:
Pe fereastră –
Să-l înăbușească,
În casă –
Să-l bolnăvească,
Și-n ocol –
Să-l păgubească!
Ș-atunci eu te-oi lua,
Cămeșă de dragoste ți-oi [î]mbrăca
Cu brâu de iboște te-oi [î]ncinge,
Cu papuci de dragoste te-oi [î]ncălța,
Ochi de șoim în cap ți-oi pune,
Glas de cuc în gură ți-oi da,
Cunună de aur în cap ți-oi pune.
Nici cu atâta nu te-oi lăsa

Și de mâna dreaptă te-oi lua,
Cu *paraua* te-oi rade,
Cu *busuiocul* te-oi freca
Și cu *păunul* te-oi spăla –
De fapt,
De dat,
De ură,
De pâră,
De făcătură,
De strigare,
De căscare,
De urâtul cel mare,
Fapt de la vecină
Fapt de la pricină,
Fapt gunoios
Fapt puturos,
Fapt clocit,
Fapt împuțit,
Fapt de la tocilă
Fapt de la ischilă,
Fapt de la topitoare,
Fapt de la moară,
Fapt de 99 de făpturi,
Fapt de 99 de chipuri,
Fapt de 99 de feluri.
Cu mirul te-oi mirui,
Cu ginul te-oi cinsti.
Nici cu atâta nu te-oi lăsa
Și de mâna dreaptă te-oi lua:
La Sfânta Rugă te-oi porni.
Sfânta Rugă când te-a vedé
Porțile s-or deschide,
Făcliile s-or aprinde,
Icoanele cu fața s-or întruna,
Preoții or ceti,
Dascalii or cânta,
Slujba-ntreagă că era.
Și nici cu atâta te-oi lăsa,
De mâna dreaptă te-oi lua,
Afară te-oi scoate,
Pe zidul bisericii te-oi pune,
Cu fața la soare te-oi [î]ntruna.
Cum se bucură toată lumea,
Și tot norodul
De soare
Și de vreme bună,
Așa să se bucure tot norodul de tine.
Nici cu atâta te-oi lăsa,
De mână te-oi lua
Ș-un cal șoim oi striga,
Pe tine te-oi [î]ncăleca
Și pe ulița mare te-oi [î]ndrepta
Și-n mâna dreaptă telincă de aur ți-oi da
Și-n mâna stângă bucium de aur ți-oi da.
Când calul a râncheza,
Toată lumea s-o sculă,
După tine s-a uită.
De-or fi jos,
În picioare s-or sculă
Și pe poartă s-a'nălță,
Toți negustorii,
Toți boierii.
Când din telincă-i telinca
Toate dragostele, ți li-[o]i aduna –
De pe gâțele fetelor,
De pe căciulele flăcăilor,
De pe cărpele femeilor.
Din bucium când îi buciuma,
Toată lumea-i înturna
Și la tine s-a uită
Și toți s-or întreba:
„Cine-i acela, cine-i aceea?“

„Mare domn, mare cucoană“
– Nu-i nici domn, nici cucoană
Îi (*numele*) cel(a) frumos(ă),
Din toți (e) flăcăii (fetele) ales (ă)
(*Când e flăcău se zice:*)
Și cum îi ales păunul aista (*arată pana*)
Din toate penele,
Așa să fie ales (*numele*),
Cuvântul lui,
Cinstea lui,
Mersul lui,
Din toți gospodarii,
Din toți boierii,
Din toți negustorii.
(*Și când are vro judecată, se zice:*)
Cum îi ales păunul aista (*arată pana*)
Din toate penele,
Așa să fie ales (*numele*)
Și să se ție-n seamă cuvântul lui
Înaintea boierilor,
Înaintea judecăților.
(*Când e fată se zice:*)
Și cum îi ales păunul aista (*arată pana*)
Așa să fie (*numele*) aleasă
Și poftită-nainte la joc.
La joc s-o-nhațe,
La gură s-o sărute,
Înaintea după cea dinainte.
Și cum îi ales busuiocul aista (*arată*)
Din toate buruienile,
Că nu poate popa face agheazmă
Fără bosuioc,
Așa să nu poată
Lumea toată
Și tot norodul.
Când l-a vede(-o) pe (*numele*)
Și cum îi ales argintul aista (*arată*)
Curat și strecurat
Din toate arămile,
Așa să fie ales cuvântul tău,
Mersul tău,
Cinstea ta
Din toți oamenii (*dacă-i bărbat*),
Din toate fetele,
Din toate femeile,
Din toate gospodinele
Din toate cucoanele (*dacă-i fată*).
Cum se aude glasul cucului,
Așa să se audă a tău într-a norodului
Să fi[i] ales (ă),
Să fi[i] cinstit (ă),
Să fi[i] poftit (ă).
Și cum se bate lumea după bani,
Așa să se bată după tine,
După cuvântul tău,
După cinstea ta,
După mersul tău.
Amin!
De la mine descântecu,
De la Dumnezeu leacu!
Dumnezeu să dea leac
Și babei, colac!
Leac a fi, n-a fi,
Plata babei s-a ști.

7

— Bună dimineața, apă albă.
— Mulțumim d[umi]tale, *Zamfiră*,
— Am venit să mă spăl
Nici de tină,
Nici de glod,
Ci de fapt
Și de căscat,
De urât
Și de făcut.
Și să se facă câne turbat
Să-l ducă pe capul cui mi-a dat!

XV. DE FORTEAȚĂ
(DURERE DE DINȚI ȘI MĂSELE)

1

Forteață vânată,
Forteață merie,
Forteață roșie,
Forteață albă,
Să ieși din os,
Să ieși din carne,
Să ieși din zgârciul capului,
Din fața obrazului,
Din câiul[1] lui
Din măselele lui,
Din dinții lui,
Din gingeile lui!
Să ieși din osul lui în carne,
Din carne în piele
Și din piele să te risipi
Ca cum să risipe spuma pe mare,
Pulverea pe cale.
Numele Tatălui și al Fiului,
Și al Sf[întului] D[uh]
A[min].

XVI. DE FRIGARE
(STINGEREA FRIGĂRII)

1

Amin, amin
De la *Irina* descântecul,
De la Dumnezeu Sf[ântul] leacul!
Cu frigare de argint
'Ți voi descânta,
Toate îndărăt
Le voi 'napoia.
De va fi trimis
De vreo fată mare,
Sau de vro vădană,
Ursita-i va fi ursit,
De broască-i va fi trimis,
Irina înapoi le va fi trimis.

---

[1] „Gavalia capului" (*n. ref.*).

XVII. DE FRIGURI

1

Friguri din osteneală,
Friguri din foame,
Friguri din plecate,
Friguri românești,
Friguri țigănești,
Friguri armenești,
Jidănești,
Turcești,
Muscălești,
Friguri din zelìzeală,
Friguri ([se] pomenește) de 99 *(ori)* de *neamuri*
Zoriți,
Nouă soiuri să veniți
De luați frigurile lui *cutare*:
Din vârful capului,
Din fața obrazului,
Din sfârcu nasului,
Din vine și încheieturi!
Să rămâie *cutare* curat,
Cum Maica D[omnu]lui l-a lăsat!

XVIII. DE FURTEAȚĂ (ROȘEAȚĂ)

1

S-a dus omul roșiu
În pădurea roșie,
Cu săcurea roșie.
A tăiat un lemn roșiu,
A făcut un plug roșiu
Și s-a dus cu boii roșii
Și cu biciul roșiu
În câmpul roșiu.
Câmpul roșiu l-a arat,
Câmpul roșiu l-a sămănat,
Câmpul roșiu l-a grăpat.
A răsărit holdă roșie.
S-au dus plivitoare roșii
Și au plivit holda roșie
Și săcerătorii roșii
Cu secerile roșii
Au săcerat holdă roșie.
S-a dus omul roșiu
Cu carul roșiu
Și cu boii roșii
Și au adus grâul roșiu
În șiură roșie.
Și l-au îmblătit îmblătitorii roșii
Cu îmblacii roșii
Și l-au cernut cernătoare roșii,
Cu ciure roșii.
L-au băgat în saci roșii
Și l-au dus la moara roșie
Și au făcut făină roșie,
L-au dus la casa roșie
Și au făcut pită roșie
În cuptoriul roșiu.
Când va mânca (*N. N.*) din pita aceea roșie,
Atunci să-i mai fie rău!

2

A plecat omú roșu,
De la casa roșie,

Cu căciula roșie,
Cu cămașa roșie,
Cu brâú roșu,
Cu opinicile roșii,
Cu căruța roșie,
Cu toporu roșu,
A plecat pe drumu roșu,
S-o dus în pădurea roșie
Ș-o tăiat lemne roșii
Și le-a dus la cuptoru roșu
Și-o poruncit la nemții roșii
Să facă foc cu lemne roții,
Să puie apă roșie,
În ceaun r[oșu],
Să puie sare r[oșie],
Să cearnă cu sitele r[oșii],
S-o frământe cu ape r[oșii].
Și dădu lemne la cuptoru roșu
Și făcu chita r[oșie]
Cu cociorba r[oșie].
S-o-ncărcă în căruța r[oșie]
Să dusă în târgu r[oșu]
Și trase în piața r[oșie]
Și începură a striga nemții r[oșii]:
— Hai la chită de vânzare!
Hai la chită de mâncare!
Nimenu ni văzură,
Nici n-auziră,
Numai nemții r[oșii].
Ei degrabă alergară
Și, dând parale r[oșii],
Și începu a mânca chita r[oșie].
Nemți r[oșii], nu roadiți chita r[oșie],
Veniți la *cutare* om
Și vă băgați în oasele lui
Și scoateți roșața
Din toate vinele,
Din toate încheieturile.
Scoati-ț-o din măduvă
Și din ciolan
Și din coarne,
S-o radeți,
S-o mâncați,
Să nu rămâie pe acest om roșața
Câtu-i firu de mac
În 44 despicat.
Iar el să rămâie curat,
Luminat,
Ca D[omnu] care l-a lăsat.
Descântecu de la mine
Și leacu de la Dumnezeu.

XIX. DE GÂLCI

1

Gâlcilor, colopișterițălor,
Să nu coaceți,
Să nu spargeți,
Să nu faceți sânge cu puroare!
Să vă duceți în munți cărunți!
Acolo-s râmăturile porcilor
Și fetele domnilor,
Mese-ntinsă și păhară pline -
Să mâncați și să beți
Și pre (*N. N.*) să-l lăsați!

2

A plecat *Albu* într-o cale.
Cum a plecat,

Bubele, colopâșterițele l-au săgetat
În grumazii lui,
În înghițitoarea lui.
L-o întâmpinat pe el cu bube merii,
Cu bube roșii,
Cu bube vinete,
Cu bube de 99 de feluri.
Cu ai le-am frecat,
De vârf s-au uscat,
Rădăcina le-o secat.
Și (*Albu*) o țâpat
Și s-o văietat
Că bubele, colopișterițele l-o săgetat.
— Nu țâpe,
Nu să vaiete,
Că cu ai le vom freca,
De vârf să vor usca,
Rădăcina le-o seca,
Iară (*Albu*) va rămânea curat,
Luminat,
Cu Maica D[omnu]lui care l-a lăsat.

XX. DE IELE

1

Voi, ielelor,
Măiestrelor,
Dușmancele oamenilor,
Stăpânele vântului,
Doamnele pământului!
Voi, ce prin văzduh umblați,
Pe iarbă alunecați
Și prin valuri călcați,
Vă duceți în locuri depărtate,
În baltă, în trestie, în pustietate,
Unde popă nu toacă,
Unde fată nu joacă!
Vă duceți în gura vântului
Și vă loviți de toarta pământului!
Ieșiți din mână, din trup, din picior
Și vă suiți sus, într-un nor!
Dați *cutăruia* sănătate,
Căci sabia de foc a lui D[umne]zeu vă bate!

2

S-o luat (*N.*)[1] de la casă
De la masă,
Sănătoasă (sănătos)
Și voioasă (voios)
Și s-o dus în poiana mare
La măru tufos,
Măru crănguros
Două mere a mână-a luat
Ca cu două mere de aur s-o giucat,
Nime-n lume n-o văzut
Nime-n lume n-o auzit,
Fără Irod Împărat
Și Irodiasa
Împărăteasa,
Cu fetile sale,

---

[1] „Numele celui ce-i descântă" (*n. ref.*).

Cu slujnicile sale,
Cu toată gloata sa.
Cum o văzură,
De mână–o luară
Și–n gioc o băgară,
În sus o rădicară
Ca un fuior de cânep–o melițară,
Ca un snop de grâu–o îmblătiră,
Moartă–n pământ o trântiră.
Creierii–n cap i–o turburat,
Moară în cap i–o așăzat.
Că de oci o orbgit,
De nas a cârnit
Șî de gur–o amuțât,
De ureci o asurdzât,
De mânuri o legat,
De pcișoare o–npced'ecat,
Moartă în pământ o lăsat
Cilavă
Și bolnavă.
Șî i–o lasat
Întruiele cu fapt,
Întruiele cu mătricí,
Întruiele ca ruptură de apă,
Întruiele aruncat'e
Întruiele dat'e,
Întruiele țipat'e
Întruiele spurcat'e.
Întruiele cu ceasu cel rău.
Da' ié o prins a să cânta
Cu glas mare până–n ceri
Șî cu lacrămñi până–n pământ –
Nime–n lume n–o vădzut,
Nime–n lume n–o audzit,
Fără Maica Domnului
Din poarte ceriului,
Tare o sârguit
Și–nainte i–o ieșit,
De mâna dreapt–o luat[–o].
Și biñ–o–ntrebat[–o]:
— Ce t'e cânți,
Ce t'e dăulești?
— Cum nu m–oi cânta,
Cum nu m–oi daul'i,
Că m–o luat de la casă,
De la masă,
Sânătoasă (sânătos)
Și frumoasă (frumos)
M–o dus în Poiana Mare.
La măru tufos,
La măru crănguros,
Două mére a mân'am luat,
Ca cu două mere de aur m–am giucat,
Nime–n lume nu m–o văzut,
Nime–n lume nu m–o audzit,
Fără Irod Împăratu,
Și Irodiasa Împărăt'easa
Cu slujnicile sale
Cu tătă gloata sa.
Cum mă vădzură,
De mână mă luară,
În gioc mă băgară
Ca pe–on fuior de cânepă mă mel'ițară,
Ca pe–on snop de grâu mă–nblăt'iră
Moartă–n pământ mă trânt'iră
Creirii–n cap mñi–o tâlburat.
Moară–n cap mñi–o așădzat.
De oci m–o orbgit,
De nas m–o cârnit,
De gură m–o amuțât,
De ureci m–o asurdzât,
De mânuri m–o l'egat,
De pcicioare m–o–mpced'ecat,

Moartă în pământ m-o lăsat.
Nime-n lume nu m-o audzit,
Nime-n lume nu m-o văzut
Fără Maica Domnului
Din poarta ceriului.
— Nu gâñi ñemñică (*N.*)
C-om lua cruce de bosâioc
În mâna dreaptă
În oală nouă
Şi-în apă nenceputǎ,
Ş-om strânge dzâñile,
Bunile,
Vântoasele
Frumoasele,
În astă apă curată
Şi luminată.
Şî iele-o viñit,
Tare şi vârtos.
Cu put'erea lu Hristos.
— Da'ci-ai mânat pe Petrea Paul,
Cu bucin de aur,
A ne bucina
Ş-a ñe trâmbg'iţa
În iastă apă curată
Şi lumñinată
A ne aduna?
— Da' cum n-oi mâna eu pe Petrea Paul,
Cu bucin de aur,
A vă bucina
Ş-a vă trâmbg'iţa,
În astă apă curată
Şî luminată
A vă aduna?
Că voi aţi luat
Sănătatea lui (*N.*)
Şi puterea
Şi vlaga
Şi sporiu
Şi vârtutea.
Da' de nu i-ţi aduce
În iastă apă curată
Şî luminată
Putere,
Vedere
Şî spori,
Ieu v-oi ucide
În ladă, lădiţă
În lacră, lăcriţă
În sdg'oacă de nucă v-oi înfunda
Şî-n mare v-oi arunca
Mic fărină ve-ţi afla!
— O, Maica Domnului cea sfântă,
Nu ñe ucide,
În ladă, lădiţă,
În lacră, lăcriţă
Nici în dg'ioacă de nucă nu ñe băga
În mare nu ñe-arunca,
Că ñ[e]-om duce
Tare şî vârtos,
Cu puterea lui Hristos
În vârvu munţilor
În crucile bradzâlor,
În cununa fet'elor,
În bolţu[1] mñiresălor
În struţu voinicilor,
În masa-mpăraţilor,
În blidu cu mâncările,
În păharu cu băutura,
În talgerile cu furcuţele
Ş-om alege de 3 ori

---

[1] „Un văl mare cu care se împrăpădeşte mireasa când s-a isprăvit cununia religioasă“ (*n. ref.*).

Ș-om culege de 3 ori,
Noi om aduce
În iastă apă curată,
Luminată
Nencepută:
Cap la cap,
Scăfârlie la scăfârl'ie[1]
Păr la păr,
Pcele la pcele,
Os la os,
Cre[i]ri la cre[i]ri,
Viñe la viñe,
Sânge la sânge,
Frunt'e la frunt'e,
Sprânceană la sprânceană,
Geñe la geñe,
Oci la oci,
Nas la nas,
Obraz la obraz,
Budză la budză,
Dinți la dinți,
L'imbă la l'imbă
Barbă la barbă.
Grumadzi la grumadzi,
Brață la brați,
Rândză
Inimă la inimă,
Plumâni la plumâni,
Mai la mai.[2]
„Mușchii mânì de la umăr până la cot" (*n. ref.*).
Mață la mață,
Rărunci la rărunci,
Beșâcă la beșâcă,
Pcicioare la pcicioare,
Coaptă la coaptă[3]
Genunci[4]
Fluiere la fluiere
Glezñe[5]
Uauă la uauă,
Căput'e la căput'e
Degt'e la degt'e
Încieturi la încieturi
Ungí la ungí,
Ureci la ureci,
Ceafă la ceafă,
Umere la umere,
Spat'e la spat'e,
Peșt'e[6] la peșt'e,
Co[a]t'e la co[a]t'e,
Glezñe la glezñe
Încieturi la-ncieturi,
Spcinare la spcinare,
Șele la șele,
Cruci la cruci,
Buci la buci,
Pulpci la pulpci,
Călcâie la câlcâie,
Tălpci la tălpci,
Mñia de osurele
Sută de nodurele
În iastă apă curată
Și luminată
Din ce oară a bé

---

[1] „Hârcă" (*n. ref.*).
[2] „Ficat" (*n. ref.*).
[3] „Mușchii osului" (*n. ref.*).
[4] „Femur" (*n. ref.*).
[5] „Încheietura" ce leagă oasele tibia de pironea [peroneu] și celelalte oase ale piciorului (*n. ref.*).
[6] „Mușchii mânì de la umăr până la cot" (*n. ref.*).

Leac șî vac va avé
Din ce oară s-a spala
Leac și vac a căpăta.
De la D[umne]dzeu și Maică Preacurată
Djela miñe numai descântecu.

XXI. DE IZDAT

1

La cap -
Cap de crap;
La mâna dreaptă -
Cruce luminată;
La mâna stângă -
Un măr de aur;
La inimă -
Inimă de vidră;
La genunchi -
Genunchi de gligan;
La picioare -
Picioare de urs[1]
— Sic! Drace,
N-ai *cutăruia* ce-i face
Că n-ai nici cruce,
Nici tămâie,
Dear *cutare* are și cruce și tămâie!

2

— Izdat turbat,
Tu la [*X*] ce ai cătat?
Să ieși din inimă,
Că eu cu limba te-oi descânta,
Din inimă te-oi scotea,
Cu tămâie te-oi tămâia
Cu crucea te-oi bătea,
În Marea Neagră te-oi 'neca,
[*X*] luminat o rămânea
Ca steaua din ceri,
Ca roua din câmp!

XXII. DE ÎMPĂCARE

1

Eu mișc aracul
Aracul să-mi scoată pe dracul,
Pe Stan Sarsan
Cu toți mărunțeii lui,
Cu toți mititeii lui -
Mulți ca frunza și ca iarba -
Să-mi iasă și ăl mic, șchiopul,
Să se ducă la *(cutare)*.
De l-a găsi la masă
Cu coada să-l plesnească
La *cutare* (femeie) să-l pomească.
De l-o găsi în somn,
Din somn să-l izbească,
Să-l pomească
Cu soroc de foc,

---

[1] „Fiecare vorbire de trei ori" (*n. ref.*).

Prin păduri lupește,
Pe câmp iepurește,
Prin sat
Ca un câine turbat,
Cu gura căscată,
Cu limba crăpată
Cu soroc de foc
La ea să vie de loc
Să nu-i dea a dormi,
Nici a odini,
Nici a sta,
Nici a mânca,
Până ce la *(cutare)* n-o pleca
Cu soroc de foc
Să vie de loc.

XXIII. DE ÎNTROIELE (POCITURĂ)

1

A plecat într-o cale merie,
Un om meriu,
Pe un potec meriu.
Cu haine merie,
Cu traistă merie,
Cu toate cele merie.
Și cum a plecat,
Cum l-a întâmpinat
Și l-a săgetat,
În urmă rea că a călcat
Ori că cu cineva s-a certat
Ori din urmă că i-a luat.
Când din urmă că i-a luat,
La el strigoaiele că au alergat
Și pe el că l-au fermecat:
99 de fermecătoare,
99 de vrăjitoare,
99 de puternice
Și 99 de strigo[aice][1]
Și când cele 99 de puternice la el au alergat,
Puterea din trup că i-a luat
Pe capul lui au picat,
Pe cornu[2] spinării l-au luat
Și în inima lui că s-a băgat
Și din inimă că i-o secat
Și când din inimă că i-o secat,
El foarte tare s-o țâpat
Și s-o văietat,
Maica D[omnu]lui din poarta raiului o ascultat
Și pe Sfânta Vineri că o a întrebat:
— De ce țâpă, de ce [se] vaietă?
Sfânta Vineri curând a alergat
Și patul i l-a căutat
Și îndărept că s-a înturnat
Și către Maica D[omnu]lui a zâs:
— Cum să nu să țâpe,
Cum să nu să vaiete?!
Că pe el l-au întâmpinat 99 de vrăjitori,
99 de fermecători,
99 de strigoi
Și 99 de puternice

---

[1] În text: „strigoi" (*n. ed.*).
[2] „Osu" (*expl. ref.*).

Şi l-au întâmpinat
Şi l-au săgetat,
În inima lui,
În rărunchii lui,
În fiara lui
Şi în ficatul lui.
— Nu să ţâpe,
Nu se vaiete,
Că pe scară de aur voi veni[1],
Cu mătura de aur ţî le-oi mătura
Şi cu apa lui Iordan trupul ţi-l voi spăla.
Săgeţâle şi suliţile ţî se vor aşăza,
Şi fiorile ţî se vor mâna,
În codri şi câmpii ţî se vor mâna
Şi pe coamele cerbilor ţî se vor lăsa,
Unde iarba nu să calcă,
Unde izvorul nu să turbură.
Acolo îţi locui,
Acolo veţi stăpâni,
Că acolo nu sunt oameni cari să vă poată vrăji!
Acolo e Mama mare,
Doamna mare.
Făcut-a Doamna mare
Nuntă mare
Şi pe toate fiorile le-au chemat,
Şi pe toate le-a ospătat.
Şi pe ele le-o uitat
Şi pe estea le-a chema
Şi le-a ospăta,
Şi de vârf că s-or usca,
De rădăcină vor seca
Şi puterile ei s-or plămădi
Precum s-a plămădit pânea în holdă,
Precum s-a plămădit bradul în vârful muntelui,
Precum s-a plămădit apa în izvor,
Aşa s-or plămădi puterile *bolnavului*.
Da' nici eu nu ţ-oi putea ajuta –
O, muiere păcătoasă –,
Da' ţ-o ajuta Maica D[omnu]lui.
S-a scobori p-o scară de aur,
Cu mătură de aur,
Ţî le-a mătura,
În mare ţî le-a arunca
Şi aşa s-or risipi din trupul tău,
Din rărunchii tăi,
Din ficatul tău
Şi din faţa ta;
Şi aşa s-or risipi
Precum să risipe spuma pe mare
Şi pulverea pe cale.
Iar bolnavul (*N.*) va rămâne curat,
Luminat,
Ca argintu, ca strecurat,
Ca Maica D[omnu]lui care l-a lăsat.
Numele Tatălui, ş-al Fiului,
Şi al Sf[ântu]lui Duh,
Amin!

---

[1] „Când se face scalda“ (*expl. ref.*).

2

Fetele câmpului veneau,
Pe talpa bisericii ședeau.
Maica Domnului cu glas mare striga:
— Fetelor, frumușelelor,
Unde vă duceți voi?
— Ne ducem la vaca asta (*Florica*) etc.,
Sângele să i-l bem,
Puterea să i-o luăm!
— Acolo să nu vă duceți!
Să vă duceți sub poală de codru verde,
Că acolo sunt gheucei!
Cu ei să vă jucați,
Cu ei să vă luptați
Și vaca să rămână curată,
Luminată,
Ca Maica Sfântă care-a lăsat-o!

3

A plecat nouă fete
Și nouă neveste
Cu rochiile mohorâte
Cu cămeșile simlate
Și a venit la *cutare*
Cu limba de creștet l-a luat,
În sus l-a râdicat
În pământ l-a trântit,
Carnea i-a măcelărit.
El tare plângea
Tare se văita -
Nimenea nu l-[a] auzit,
Decât Maica S[fân]t[a] Mar[i]e.
— Ce plângi, ce te vaiți *cutare*?
— Cum n-oi plânge,
Cum nu m-oi văita?
C-am plecat gras și frumos de la casa mea
Și înainte mi-o ieșit
(Se începe din capăt iar.)
Ieși Întâlnitura
Cu Pocitura,
Cu Săgetătura,
Din crierii capului,
Din melcii nasului,
Din fața obrazului,
Din auzul urechilor,
Din cununile dinților,
Din unghiile mâinilor și picioarelor,
Din ficat,
Din bojog,
Din rărunchi,
Din inimă,
Din toate încheieturile.
Iar *cutare* să rămână curat,
Luminat,
Ca D[omnul] ce l-a lăsat!

XXIV. DE JUNGHI

1

A plecat un om cu haine merie,
Cu boii merii,
Cu jugu meriu,

Cu plugul meriu,
Şi cu toate cele merie.
A plecat într-un câmp meriu
Să samene cânepă merie.
— Stăi, Junghiule, nu junghia,
În coasta lui,
În inima lui,
În plumânile lui,
În vinele lui
Şi în sângele lui,
Că te-a bate munca cânepei ce o sămănat-o,
Omul cu haine merie,
Cu boii merii,
Cu jugul meriu,
Cu plugul meriu
Şi cu toate cele merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a culege nişte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei
Ce te-a bate de floare neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei
Ce te-a băga în apă neşte femei cu haine merie!
Stai, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a scoate din apă neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a usca nişte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a frânge neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a meliţa neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a peria neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,

Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a scărmâna neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a face caier şi te-a pune în furcă neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a toarce neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a pune pe râşchitori neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a fierbe în apă merie
Neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea.
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a face ghem neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a pune pe coş neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei.
Ce te-a lua de pe coş neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a urzi neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a pune pe sul neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a năvădi o muiere cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a ţese neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce vor înălbi pânza neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,

Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a face val neşte femei cu haine merie!
Stăi, Junghiule, nu junghea,
Că te-a bate munca cânepei,
Ce te-a lua de pe val şi te-a curui neşte femei cu haine merie şi cu toate merie!
Să ieşi din coastele lui,
Din inima lui,
Din plumânile, din vinele lui,
Şi din sângele lui,
Şi să te aşezi precum s-o aşezat spuma pe mare
Şi pulberea pe cale,
Iar (*N.*) să rămână curat,
Luminat,
Ca Maica D[omnu]lui care l-o lăsat!
Numele Tatălui ş-al Fiului,
Ş-al Sfântului Duh,
Amin.

2

Plecară 40 de vere primare
Cu 40 de topoare bărbuite,
Ascuţite.
— Unde vă duceţi?
— Ne ducem în sat la Vârtop
Să curăţim locu de spini
Şi de mărăcini.
— Întorceţi-vă la *cutare*
Şi curăţaţi-l de toate junghieturile,
De toate boalele,
Şi lăsaţi-l curat,
Luminat,
Ca moaşea, când l-a moşit,
Ca naşu, când l-a botezat,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp!

XXV. DE MĂTRICE

1

Mătrice, mătricală,
Cu dihoru amestecată,
Nu zbiera ca vacile,
Nu lătra ca câinii!
Nu zbiera ca caprele,
Nu guiţa ca purceii!
Nu cânta ca cocoşul,
Nu grohăi ca porcul!
Nu necheza ca calul,
Nu mugi ca boul!
Că am şeapte căţei,
Crescuţi cu lapte de oi,
Şi-n Valea Neagră te vor trage
Şi mici fărâme te-or face!
Să rămâie (*cutare*) curat,
Luminat,
Ca argintul cel aflat,

Că așa este de la Maica Precista lăsat.
Leac,
Și babei colac!

2

Mătrică, Mătrigună,
Capră roșie te făcuși
În vârf de munte te suiși,
Nouă ciobani te văzură,
La goană te luară,
Fără de picioare te goniră,
Fără de mâini te prinseră
Fără de cuțit te tăiară,
Fără de sare te sărară,
Fără de foc te fripseră,
Fără de gură te mâncară,
Fără de popou te lepădară,
În oală seacă te fiersără.
Leacu [*lui X*] să-i fie!

XXVI. DE MUMA PĂDURII

1

Tu, Muma Pădurii,
Tu, colțato,
Tu, despletito,
Tu, înfiorato,
Tu, Păduroi,
Cu Păduroaica,
Tu, leu cu leoaica,
Friguru cu Friguroaica,
Deochetor cu deochetoroaica,
Moroi cu moroaica,
Tu, Muma Pădurii cu ai tăi,
Să ieșiți de la (*cutare*)
Din fața obrazului,
Din băierile inimi[i],
Să plecați,
Să ieșiți de astă-seară,
Să nu mai veniți!
Că de astă-seară
Dacă ați mai veni,
Vă tai capetile,
Vă tai inimile,
Vă tai și picioarele,
Vă tai capetile,
Vă tai inimile,
Vă tai picioarile
(*etc. de trei ori*)...
Vă fac inima bucături
Și vă arunc la nouă stâni,
La nouă câini;
Vă fac inimile bucățele
Și vă arunc în nouă vâlcele,
La nouă cățele!
Să plecați,
Să vă duceți -
Unde cocoși nu cântă,
Unde popă nu toacă,
Unde fată mare cosița nu-mpletește,
Unde voinic nu chiotește!
Acolo să tremurați,
Acolo să bolnăviți,
Acolo să sângerați,
Pe (*cutare*) să-l lăsați curat,
Luminat,
Ca moașa ce l-a moșit,
Ca nașu ce l-a botezat,
Ca argintul cel strecurat!

XXVII. DE MUȘCĂTURĂ DE NEVĂSTUICĂ

1

Broască, colopiștriță,
Nu te-ntinde,
Nu cuprinde,
N-aduna sânge rău!
Să te râsipi ca și roua de soare
Și spuma de mare,
Iar ... să rămână luminat și curat
Cum Maica Sântă l-a lăsat!

2

Hârlă
În gârlă,
Unde-ai fost?
— Am fost la vaca (ori ce va fi) mândrelor.
— Și ce ai făcut la vaca mândrelor?
— Am împlântat spini și am vărsat veninul.
— Curând să te întorci, să-ți iai spinul
Și să-ți duci veninul!
Că dacă nu ți[-i] înturna,
Dimineață, în revărsatul zorilor te vom lua
Și te vom duce la balta neagră
Și te vom scoate în cale
Și-i plesni ca o cicoare!
Iar micuța (*numele*) va rămâne curată,
Luminată,
Ca argintu, ca strecurată,
Ca Maica D[omnu]lui care a lăsat-o.
Numele Tatălui și al Fiului
Și al Sf[ântului] Duh,
Amin.

3

Pasere pestriță
Pe bucium pârlit prinsă,
Buciumu buciuma,
Roua roura,
Buciumu să zdruncina,
Mușcătura de șarpe și nevăstuică să vindeca!

XXVIII. DE MUȘCĂTURĂ DE ȘARPE

1

Duminică, duminică dimineață,
Din somn mă deșteptai,
Din pat de argințel mă sculai,
În grădină intrai,
De mă preumblai

Pre potecă neumblată
Prin roua nescuturată.
Dar pe când umblam,
De mă preumblam,
Roua cu piciorul o scuturai
Fără să-mi pese unde călcai.
Pe Belisar călcai
Și îndată țipai
Cu amar mă văitai.
Pe mine nimeni nu m-a auzit
Când m-am văitat,
Numai Maica Sânta Marioara m-a întrebat:
— Ce te vaiți, *cutare?*
— Cum să nu mă vait, Maică Sântă Marioara?!
Că m-a întâlnit Belisar,
Șerpe balaur,
M-a mușcat,
M-a tapsicat,
La inimă m-a săgetat.
Maica Sântă Maria din gură mi-a grăit:
— Nu te mai văita, *cutare*,
Că leacurile tele sunt:
La cuțit de găsit,
Para de argint,
Lemn de corn,
Nuia de alun,
Apă neîncepută,
De vânt nebătută.
Cu astă apă
Maica Sânta Marie,
Luând în brațe pe *cutare*,
Udându-l la mușcătură,
Pe tapsicatură
Josu-l lasă,
De se scutură.
Apoi rămase curat,
Luminat și vindicat
Cum Maica Precista l-a lăsat
Ca argintul stricurat,
Ca aurul de curat.

2

Apucai pe cale, pe cărare,
Mă întâlnii cu un șarpe, balaur mare,
Eu l-întrebai:
— De ce stai,
Șarpe, trist și mâhnit?
— Stau că am mușcat un bou!
— Dear eu știu ce îți este leacul tău:
Un băț de alun ce îl tăiai
Și cu el capul ți-l retezai!
Hârlezu,
Bocârlezu
Boul să rămâie sănătos!

3

Veni șearpele și mușcă vita,
Coarnele nu le putu,
Cutare vită scăpă,
Și șearpele crăpă.
Să rămâie vita curată,
Luminată,
Ca argintul cel aflat,
C-așa e de la Maica Precista lăsat.

4

— Fată, D[om]nu' ce lucrează?
— Șade cu curu pe cătușe
Face mămăligă de cenușe
Mănâncă șarpele până crapă!

5

Ediţe
Pestriţe,
Dă cu peliţa de os,
Osu dă de sănătos

6

Mă suii în cel deal înalt și m-am minunat
Văzând un șarpe mare veninat -
Cu coada clătina,
Roua scutura,
Trase drept la mare,
Bea apă din mare,
Plesni pe spinare.
Așa să plesnească mușcătura șarpelui acestuia,
De la locul unde-a mușcat,
Iar vita să rămâie curată,
Luminată,
Ca aurul cel strecurat,
Ca Domnul care-a lăsat.
Descântecul de la mine,
Leacul de la Dumnezeu și Maica Domnului!

XXIX. DE NĂJIT

1

Năjit
Pricăjit,
Ieși din zgârciu nasului,
Din faţa obrazului
Și din fundu capului
Și te du în depărtare,
Peste munţi și peste mare,
Unde popa nu toacă,
Cocoșul nu cântă!
Să rămâie [*X*] curat!

XXX. DE OBRINTEALĂ

1

Oaie laie
Strigă-în vale,
Păcurariu strigă-în deal
Obrintitul junghí[e] pe *Necolai*
'L ustură și-l sfărâmă durerile.
Oaia a contenit a striga,
Păcurariu a răcni;
Tot așa și obrintitul de la *Necolai* s-au sfărâmat.

2

Bubă mare,
Doamnă mare,

Făcut-a Doamna mare
Nuntă mare,
Pe toate bubele le-a chemat,
Pe toate le-a ospătat,
Dar de buba Cârcova
Obrintita, de ea ș-a uitat
Și pe ea nu o a chemat.
Dar și pe ea o va chema
Și de vârf o va usca
Și de rădăcină o va seca.
Numele Tatălui ș-al Fiului,
Ș-al S[fântului] Duh,
Amin!

3

Un om a purces,
La fața lui roșu,
Cu straiele roșii,
Cu carul roș,
S-au pornit la pădurea roșie
S-au întâlnit cu *Necolai*.
Acest cu rana roșie la mână,
Strigând și țâpând de amărâte dureri.
Iar omul roșu,
Merându-se de rana roșie,
L-au și părăsit.
Dar Sf[ânta] Fecioară din ceru-i,
L-au triimes la *Maria*[1].
— De mâna cé dreaptă te va lua,
La rana obrintită te va îndrepta!

XXXI. DE ORBALŢ

1

S-a dus la pădurí nouă oameni
Cu nouă topoare
Ș-o vinit opt;
S-o dus opt,
Ș-o vinit șapti;
S-o dus șapti,
Ș-o vinit șasî;
S-o dus șasî,
Ș-o vinit cinci;
S-o dus cinci,
Ș-o vinit patru;
S-o dus patru,
Ș-o vinit trei;
S-o dus trei,
Ș-o vinit doi;
S-o dus doi,
Ș-o vinit unu;
S-o dus unu,
Și n-o mai vinit nici unu,
C-o cherit.
Așa să cheară orbalțu de la *A*[2]
Și să se ducă pe pustii,
Iar el să rămâi curat,
Lun'inat,
Ca Maica Domnului ce l-o lăsat!
Ieși, Orbațule, de la *A*,
Din crierii capului,

---

[1] „Femeia ce-l descântă“ (*n. ref.*).

[2] Numele celui bolnav (*n. ref.*).

Din oasele craniului,
Din melciurile urechilor,
Din umerii obrajilor,
Din sfârcurile nasului,
Din gât,
Din fălci,
Din piept,
Din inimă
Şi din toate încheieturile
Şi mădulările trupului,
Şi te du pe pustii!
Iar el să rămâí curat,
Luminat,
Ca Maica D[omnu]lui ci l-o lăsat!
Ieşi şi chei -
Ca spuma de mare,
Ca roua de soare!
Că de nu-i ieşi,
Noi cu cuţitele te-om tăié,
Cu suliţele te-om însuliţa
Cu săbiile te-om împunge,
Pe foc te-om arde,
În cenuşă te-om priface,
În vânt te-om vântura!
Şi vântu te-a spulbera -
Înspre răsărit,
Spre apus,
Spre n'iazî-zi
Şi spre n'iazî-noapte!
Iar *A* să rămâi curat,
Luminat,
Ca Maica D[omnu]lui ci l-o lăsat.

XXXII. DE SANCĂ

1

A plecat *cutare*,
Pe cale, pe cărare,
Gras ca o slănină
Rumen ca o călină.
Când în calea jumătate,
Înainte ieşitu-i-a,
Sanca întâlnitu-l-o,
Cu dinţii
Ca pieptenii,
Cu măselele
Ca secerele,
Cu unghiile -
Ca căngile,
Cu părul poleit,
Cu coadele cănite
Cu coarnele zugrăvite
Sanca cu strâns,
S[anca] cu apucat,
S[anca] cu încordat,
S[anca] cu săgetătură,
S[anca] cu lipitură,
S[anca] cu frică,
S[anca] cu speriet,
S[anca] cu trimis.
Şi de *dânsu* s-o legat,
În grea boală l-o băgat.
El tare o plâns,
Nime nu l-o auzit,
Decât Maica Domnului din cer.
În scări de aur s-o pogorât
Şi la dânsu o venit.
— Ce plângi,
Ce te vaiţi?
— Cum n-oi plânge,
Cum nu m-oi văieta,
C-am plecat de la casa mea,
Gras ca o slănină,
Roş ca o călină
Şi înainte mi-o ieşit...

(Și-l repetește din capăt.)
— Nu plânge,
Nu te văita,
Că eu cu vin te-oi spăla,
Cu sineală te-oi sinili,
Cu mătura te-oi mătura,
Cu mâna ți-oi lua
Și-n Marea Neagră ț-oi arunca.
Acolo să cheie,
Să răscheie,
Ca spuma de mare,
Cu scuipatu car[e-i] în cărare,
Iat tu să rămâi curat,
Luminat,
Ca Domnu care te-a lăsat!

XXXIII. DE STRÂNS

1

Apucai pe cale, pe cărare,
Mă întâlnii cu un mic micotel[1]
Și mi-l apucai de vârful capului,
De zgârciul nasului,
De creieri capului,
De grumazi gâtului,
De încheieturile mâinelor,
De băirile inimei
Și de încheieturile picioarelor etc.
Maica D[omnu]lui, cum l-au auzit,
Pe scară de ceară s-au slobozit,
Și, cum l-a luat,
În mare l-au aruncat,
Ca să se topească
Ca spuma din mare,
Ca roua de soare,
Ca sf[ântu] Soare când răsare
Și *cutare* să rămâie curat și mare!

XXXIV. DE TIFOS

1

A plecat *cutare*,
Pe cale, pe cărare.
Când fu la mijloc de cale,
Să-ntâlni cu 9 oameni cu 9 topoare,
9 flăcăi cu 9 hârlețe,
9 femei cu 9 mături.
— Unde vă duceți, voi 9 oameni cu 9 topoare,
9 flăcăi cu 9 hârlețe,
9 femei cu 9 mături?
— Ne ducem să tăiem munții
Și dealurile - cu hârlețele să-i săpăm
Cu topoarele să-i tăiem
Și [cu] măturile să-i măturăm.
— Nu vă duceți!
Vă întoarceți înapoi
Și veniți la *cutare*
Și vă băgați în inima lui,

---

[1] „Diavol" (*n. ref.*).

În creierii capului
În fața obrazului
În melcii ochilor,
Și-n auzul urechilor
În rărunchi
Și-n toate vinele și încheieturile
Și-i tăieți boala!
Cu topoarele tăieț-o,
Cu hârlețele săpaț-o,
Cu măturile măturaț-o,
Cu lanț de cercătură legaț-o,
Și-n Marea Neagră aruncaț-o!
Iar *cutare* să rămână curat
Ca aurul strecurat,
Ca D[omnu]l ce l-a lăsat.
Desc[ântecul] de la mine
Și leacul de la D[umne]zeu.

XXXV. DE ȚAPĂ

1

Fugi, Țapă-nțepată,
Nu trăcni,
Nu fulgera,
Nu săgeta
Că te spun la ăl om mare,
Roșiu, de pe drum!
Cum auzi - încăleca,
Cu șea roșie,
Cu chingă roșie,
Cu scări roșii,
Cu frâu roșiu,
Pe cal roșiu
Și pleca.
Țapa că-l auzi,
Și de la *cutare* ieși
Și de pământ se trânti.
Nu se aleasă nimic de ea,
Ca spuma de pe mare,
Ca spuma de pe drum![1]

XXXVI. DE UMFLĂTURĂ

1

A plecat *cutare*
Pe cale, pe cărate.
Când la calea jumătate,
S-a-ntâlnit cu 9 fete,
Trei fete de la 9 curți, 3 curți,
Rânchezând ca iepele,
Hohotind ca curvele.
— Unde vă duceți, voi, 9 fete,
Trei fete de la 9 curți, trei curți,
Rânchezând ca iepele,
Hohotind ca curvele?
— Ne ducem la *cutare* să-l umflăm
Și să-l gomflăm
Și-n ruptură de apă să-l băgăm.
El tare a plâns,
Tare s-a văitat,

---

[1] „De trei ori“ (*n. ref.*).

Nime nu l-o auzit decât M[aica] D[omnu]lui din cer.
În scări de aur s-o pogorât
Și la dânsul o venit.
— Ce plângi,
Ce te vaiți?
Că eu te-oi dezumfla
Și dezgomfla
Cu smicele de măr dulce le-oi plesni
Cu lână de cerneatură le-oi lega,
Cu mătura le-oi mătura,
Și-n Marea Neagră le-oi arunca.
Și tu vei rămânea curat,
Luminat,
Ca aurul cel strecurat,
Ca D[omu]l care te-a lăsat.

XXXVII. DE URCIOR

1

— Ham, ham, urcior de câne!
Precum nu-s eu câne,
Așa să nu fi[i] tu până mâne!

XXXVIII. DE URSITĂ

1

Afară am ieșit
Și peste prag am pășit.
Mă uitai în sus,
Mă uitai în jos
Și-ntr-un vârf de munte
Văzui un foc mare.
Cât o fată de arie.
Acolo era mulți ca frunza,
Mulți ca spuza.
Toți ședea,
Toți jelea
Și de ursita mea nu gândea.
— Tamaleschi cel mai mare,
Ce șezi, ce jelești
Și de ursitul meu nu gândești?
Ce? N-ai carne de fript
Și frigare de frigărit?
Vin' la mine să-ți dau carne și frigare
Și buhaiul satului
Și calu primarului
Și-un copil de jidan nebotezat
Să te duci după ursit,
Ursitorul meu, care-i de ursitori ursit,
De D[umne]zeu rânduit,
De buni oameni căutat
Și la mine îndreptat.
Și să te duci după ursit, ursitorul meu,
Să mi-l cauți!
De o fi în satu ista,
De-o fi în 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și nouă,
Să mi-l aduci pe ursit, ursitorul meu!

În vis să-l visez,
Aievea să-l văz,
Cu dânsu să vorbesc,
În minte să-l țin
Și mâine să-l opresc.

XXXIX. (DIN) DE VÂNT

1

Fugi, vânt,
Din de vânt,
Din băierile inimì
Din h'icați,
Din borjogi,
Din creierii capului
Din fața obrazului!
Să rămâie (*cutare*) ca argintul de curat,
Ca Maica Precista din cer luminat!
Cum nu stă vântu-n grâu,
Așa să nu poată sta din de vântul pe *cutare*!
Leac
Și babei colac!

XL. DE VIERME

1

Câți pochi,
Și potropochi,
Paznici
Și ispravnici,
Călugări
Și vlădici în rai –
Atâția viermi în rană!

2

— Buna demeneața, Bozule.
— Mulțămim d[umnea]v[oa]s[tră] discântătorul.
— Am auzit că ești împăratul viermilor
Și doctorul rănilor.
Te poftesc, dar, pe *Gioiana*
Vaca sau calul *cutăruia* om,
De viermi s-o curățăști,
De puroi s-o leșâiești,
Căci te tai, de nu vei vindeca!

XLI. DE TOATE BOLILE (NUMĂRĂTOAREA MARE)

1

În numele Tatălui, Fiului și al S[fântului] Duh, Amin!
Au plecat un om mare,
C-o săcure mare,
Într-un codru mare,
Să taie un lemn mare
Să facă o s[fântă] maică mânăstire mare,

Cu nouă uși,
Cu nouă ușâță,
Cu nouă ferestri,
Cu nouă ferestruță,
Cu nouă turnuri,
Cu nouă turnurele,
În ușâța mică -
Șădea S[fânta] Marie Mică,
În ușâța mare -
Șădea S[fânta] Marie Mare,
Ședea
Și cetea:
Carte mică,
Carte mare,
Carte în tot felul.
Pre toți orbí afla,
Pre toți chilaví găsea,
Dar pre Fiul ei
Și Domnul nostru al tuturor,
Câte foi întorcea,
Peste nume nu-i mai da.
Se luă, deci, prin măgură neagră,
Prin cuțite
Ascuțite,
Prin piatra mărmurată,
Prin securi bărburate[1]
Ca pre Fiul ei să-l caute.
Pre nime-n lume nu afla,
Nici pre nime nu-ntâlnea,
Făr'o broască
Cioască,
Care-i și ieși în cale
Și o întreba cu jale:
— O, S[fântă] Marie, de ce plângi,
Ce te vaieri, ce te frângi?
— Cum să nu mă vaier[2]
Să nu mă cânt, să nu mă frâng,
Că pre Fiu-(mi) am pierdut
Și de trei zile-l caut
Toate cărțile-am cetit
Toate foi[le] am răscetit -
De el nimic n-am găsit.
Nu cumva tu l-ai văzut,
Pr-aici să fie trecut?
— Eu pr-aici nu am văzut
Fiul tău să fie trecut
Dar d-aia nu te văita,
Că poate că-l vei afla.
O, S[fântă] Marie, eu încă am avut 12 coconiori
Și-i scot într-o zi în zori
Într-un cepași[3]
Să văd o's toți, să îi număr,
Și trece o roată, volvoroată,
Care umblă lumea toată
Și pre toți 12 mi-i omoară
Și eu nu m-am frânt după 12 a mei
Ca tu numai după unu al tău!
Atunci S[fânta] Marie [pe] [broască] o binecuvânta
Și din gură așia zicea:
— Să mori cu fața către soare
Și să nu mai faci putoare;
La soare să te usci
Și să nu te mai împuți!
Apoi mai departe pleca,

---

[1] „Tăișul securei din jos se zice barbă“ (*n. ref.*).

[2] „Vait“ (*n. ref.*).

[3] „Urmă“ (*n. ref.*).

Pre Fiul său a-l căuta
Prin măgură neagră etc., etc.
Păn' la râul lui Iordan.
Din râu, apă lua,
Cu apa să spăla,
Pre față,
Pre brață,
Pre albă peliță
Pre galbănă cosiță.
Șădea și asculta
Și nimic nu auzea
Nici cocoși cântând,
Nici feciori urezând[1]
Nici fete cântând.
Apoi iar se lua,
Mai departe pleca
Prin măgură neagră etc., etc.
Pre S[fântu] Aranghel întâlnea
Care așa o întreba:
— S[fântă] Maică Marie,
Ce te vaieri, ce plângi,
Ce te cânți, de ce te frângi?
— Cum să nu mă vaier etc., etc.
Nu cumva tu l-ai văzut
Pre unde-i fi trecut?
— Eu pre Fiu-ți n-am văzut,
Poate S[fântu] Ioan l-au întâlnit
Că el vine dinapoi.
S[fânta] Maria plângea
Și iar napoi se-ntorcea
Pân'la râul lui Iordan
Ca să-ntâlnească pre S[fântul] Ioan.
Apă din râu lua
Cu aceea se spăla etc., etc.
Pre S[fântu] Ioan întâlnea
Și plângând l-întreba
Nu cumva au fi văzut
Pre unde el au trecut
Pre Fiul ei[2]
Care-i de la D[umne]zeu din cer venit.
— Nu l-am[3] văzut,
Ci am auzit
Că Fiu-ți [e] răstignit,
La poarta lui Pilat,
Pre cruce de brad.
Ci, tu, du-te la mânăstire,
Și ia smirnă și tămân'e!
Maica Marie asculta,
La mânăstire se ducea,
Smirnă și tămân'e lua,
La poarta lui Pilat pleca,
Pre drum se cânta, se jălbuia,
De milă-i Soarele se-ntuneca,
Luna-n roșață se schimba,
Stelele nu mai sclipea.
Când Maica acolo ajungea,
Cu Fiul ei să-ntâlnea.
Aceștia i-au povestit,
Cum jidovii l-au răstignit,
Dar ca un D[umne]zeu au înviat
Mântuind lumea de păcat.
Această poveste cine o va ști
Și la alții n-o va povesti,
Trei îngeri întunecați va veni –

---

[1] „Chiuind“ (*n. ref.*).
[2] În text: „el“ (*n. ed.*).
[3] În text: „l-au“ (*n. ed.*).

Pre acela-l va lua,
În iad-l va arunca,
La mese nentinse
Și la făclii stinse;
Iar care au auzit,
Și altora a povestit,
Vor veni trei îngeri luminați,
De D[omnul] Christos mânați,
L-or lua de mâna dreaptă
Ducându-l în rai să-și ia plata -
La mese întinsă,
La făclii aprinsă,
La dulcețiuri nespusă
La izvoară curate
Să ne spele D[umne]zeu de păcate!
Amin!

2

A fost un rumun mare
Și a luat un topor mare
Și a făcut o biserică mare
Cu 9 uși, cu 9 altare.
Și cu 9 sățioare.
Maica Domnului venea
Și în biserică intra,
Carte în mână lua,
Carte mare, carte mică,
Carte milostimnică.
Când citea,
Lăcrămile îi curgea,
Cu basmaoa le ștergea,
Mai frumoase slove de aur se făcea.
Când în altar intra,
Se uita pe pârâu în sus,
Pe pârâu în jos,
Pârâu la mir,
Vede pe Ioan Sănt-Ioan,
Trăgând de plete calul la mal
Și-l întreabă:
— Alei, Ioane, Sănt-Ioane,
Nu cumva-i văzut,
Pe unde-ai trecut,
Fiul meu
Făcătorul cerului
Și al pământului?
— Nu l-am văzut,
Dar am auzit
Că l-ar h’i prins
Cânii de jâdovi
Și caznă ca aia,
Chin ca ăla,
Nici n-am văzut,
Nici n-am auzit.
Maica Domnului pleca.
Când pleca,
Codrul înfrunzea.
Atunci Maica Domnului pleca
Și când încoace, încolo umbla,
Iată o broască în cale-i sta.
— Ce tot umbli, Maica Domnului?
Îi zise broasca.
Maica Domnului îi răspunde:
— Caut pe Fiul meu
Și am auzit
Că la-r h’i prins
Cânii de jidovi
Și căznă ca aia,
Chin ca ăla
Nici n-am auzit,
Nici n-am văzut,
Și broasca îi răspunse:
— Tu plângi un h’iuleț,

Dar eu am avut nouă h'iuleți
Și când a trecut roata,
Mi i-a călcat.
Și a murit câteșinouă.
— Taci, tu, broască!
Broască ai fost,
Broască să rămâi,
Să bea rumun apă de lângă tine
Și scârbă să nu-i fie!
Maica Precista pleca
Când câmpul înveselea,
Codrul înfrunzea
Și florile înflorea,
Atunci Maica Domnului pleca.
Când îm' d-ajungea,
La pârâu în mal,
Pârâu plin de mir,
De mărăcin se ruga:
— Mărăcine, mărăcine,
Fă-te punte să trec pe tine!
Dar mărăcinele nu vrea.
Maica Precista îl blestema:
— Mărăcine ai fost,
Mărăcine să fii,
Să dea omu peste tine,
Să te taie,
Să târască pământul cu tine
Și să te arunce,
Să te bage în foc!
S-a dus Maica Domnului mai încolo
A văzut o sălcioară:
— Sălcioară, sălcioară,
Fă-te punte să trec pe tine!
Sălcioara s-a plecat
Și a trecut Maica Domnului peste ea.
În mal, dincolo, a stat
Și a blagoslovit-o:
— Sălcioară, sălcioară,
Să fii blagoslovită
La o zi mare, în stale de Florii,
Să se încingă lumea toată cu tine!
Maica Domnului pleca.
Când pleca - câmpii înveselea,
Codrul înverzea
Și florile înflorea.
Maica Domnului atunci pleca,
Lacrămile îi curgea,
Cu mâna stângă le lua
Și pe câmp le zvârlea -
Tot grâu verde se făcea;
Și cu mâna dreaptă le lua -
Tot mir se făcea.
Când d-ajungea,
La cânii de jidovi -
Poarta închisă.
Dă cu piciorul stâng,
Poarta se clătina;
Dă cu piciorul drept,
Poarta se deschise.
Când, câinii de jidovi
Stă la masă,
Bea și ospăta.
Și zise către Fecioară:
— Ai, Fecioară Mario, la masă.
— Ospătați voi
Ca niște câini de jâdovi ce sunteți!
— Ai să urăm pe Christos
De unde l-am băgat noi!
— Urați voi,
Ca niște câni de jâdovi ce sunteți!

— Atunci să învieze Christos
De unde l-am băgat noi,
Când cocoșu ăsta ce-l mâncăm,
Fiert de trei zile,
De trei nopți,
S-o aduna oscior cu oscior,
Peniță cu peniță,
S-o întrupa cum a fost
Și s-o sui pe buzele străchinii
Și-o bate din aripi
Și pe care, cum ne-o lovi,
Ne-o împestriți;
Pe care cum ne-o lovi,
Ne-o orbi -
Atunci, nici atunci!
Vezi peștele ăsta,
Fiert de trei zile,
De trei nopți,
Și rămas numai c-o parte?
(S-o întrupa cum o fost)
Și-o înota în strachină
Ca în baltă
Atunci, nici atunci!
Vezi vinul acesta în pahar?
Când s-o face poamă
Și din poamă
Strugurii la viță,
Atunci să învieze Christos
De unde l-am băgat noi!
Până bine nu sfârșea,
Toate la loc se făcea:
Cocoșul pe buzele strachinii se suia
Și din aripi bătea -
Pe cari cum îi lovea,
Îi împestrița;
Pe cari cum îi lovea,
Îi orbea.
Și de atunci încoace
Sunt mulți jidovi chiar și împestrițați
Și Christos a înviat
De unde l-a fost băgat
Cânii de jidovi.
Cari-o ști și l-o spune
La săptămâna,
La luna,
Când ș-o aduce aminte,
Să-l ia îngerul de mâna dreaptă,
Să-l ducă pe cararea dreaptă
Peste mese întinse,
Faclii aprinse
Și pahare pline.
Cari o ști și nu l-o spune,
La săptămâna,
La luna,
Când ș-o aduce aminte,
Să-l ia îngerul de mâna stângă
Să-l ducă pe cararea strâmbă,
Peste mese deșarte,
Făclii stinse
Și pahare deșarte!

B. RITURI DE FERTILITATE ȘI SĂNĂTATE

I. LĂZĂRELUL

1

Lazăr când mi-a plecat
Căluițo Leoiano (R. 1/1),
Să-mi dărâme oilor,
Oilor, căpriților.
Și-n copaci că s-a suit,
Vânt de vară c-a bătut
Și pe Lazăr l-a trântit,
Sângele l-a năpăditu
Și Lazăr că mi-a muritu.
Trei surori la flori s-a dusu
Și pe[1] Lazăr l-a găsit
Și l-a plâns pân' l-a-nviat.

2

— Goghilio, gaitanelu n'eu,
Șezi, Goghilio, dacă-ai venit!
— Da' n-am venit ca să șez,
Și-am venit să goghitez,
Goghiteala soacrî-mei.
Soacrî-mea, muierea rea,
Mă trimite la argea,
Foi de ițe, foi de spată,
Foi de dalbă suvelniță.

3

Iana, Iana,
Cu Stoiana!
Cine joacă Lăzărelul?
Tot Iana, Iana
Cu Stoiana!
Am au ineluș cu piatra verde
Și mi-i frică că l-oi pierde,
Căci l-am mai pierdut o dată
Și l-am cătat țara toată.
Și l-am găsit la țigani
Tocmai, tocma-ntre Focșani.
Ș-a salbă de nouă lei,
Făcută cu cercei
De ghiocei.

II. TOCANELELE

1

Toco tocorezele,
Că-au trecut botezele!
Toco tocoriile,
C-au trecut Fluriile!
Toco tocoruțele,
C-acuși vin Păscuțele!
Las'să vină răbdele
Că nu vin pe nice-un rău,

---

[1] În text: „la“ (*n. ed.*).

Că vin pe binele meu!
Hei, hei, prapu, prapu!

III. SCALOIANUL

1

Frate, frate, Căluene,
Nu te punem în pământ,
Ca să putrezești,
Ci te punem să-nverzești
Căluene, Căluene, Of! Of! Of!
Că te plâng copilele,
Pe toate cărările;
Și te plânge Ileana,
Cu toată inima.
Căluene, Căluene, Of! Of! Of!

2

Căluiane-iane,
Mama ți-a pus numele de Stoiane,
Mama te-a cătat prin pădurea rară,
Cu inimă amară;
Pân pădurea deasă,
Cu inima arsă.
Să dea D[umne]zeu roadă la grâu, secară
Și noi mergem să facem pomană!

IV. PAPARUDA

1

Ai, Paparuda, ruda,
Ia ieși de ne udă,
Cu găleata rasă
Ploaia să ne varsă;
Cu găleata plină,
Ploaia să ne vie!
Dă-ne, lele, cheile,
Să descuiem ploile,
Să crească bucatele
Cât prăjinele.
Dar grânele?
Cât oboarele!
Unde pui cu mâna –
Să ridici cu chila;
Unde dai cu maiu –
Să curgă mălaiu;
Unde dai cu sapa
Să curgă ca apa!
Boi trăgători,
Oameni muncitori;
Oile lânoase,
Mai mult sănătoase!
Gazda curți să trăiască,
Să le stăpânească!

2

Păpărudă-rudă
Vino de ne udă,
Cu ciubăru-băru,
Peste tot ogoru;
Cu găleata-leata,
Peste toată gloata
Și cu donicioara
Peste toată țara!

Dă-ne, Doamne, cheile,
Să descuiem ploile,
Să răsară grânele
Prin toate grădinile;
Să facem colaci,
Să dăm la săraci;
Să facem păpuși,
Să dăm la mătuși;
Să facem covrigi,
Să dăm la voinici!

3

Păpărudă-rudă,
Vino de mă udă,
Cu găleata-leata,
Preste toată gloata;
Cu urcioru-cioru
Ca să-mi ud picioru -
De joi până joi,
Să dea nouă ploi;
Cu găleata rasă,
Ploile să varsă;
Cu găleata plină,
Ploile se-adună,
Să facă productele
Să umple pătulele!

4

Păpărugă-rugă,
Vino de ne udă,
Cu găleata-leata,
Peste toată gloata
Ca să crească grâú
Grâú până-n brâu,
Și rod
Până-n pod!
Bumburel d-argint,
Varsă pre pământ!
Unde-i valea sacă -
Grâu mult să să facă;
Unde-i valea plină
Și mai mult să vină!
Ploaie, Doamne, ploaie,
Pământu'l moaie!

5

Joi de dimineața,
Cu ceața-n spinare,
Cu rouă în chicioare,
Să dăm cu urcioru,
Să sunăm cheile
Să scornim ploile!
Paparuda-ruda,
Roi-roitori,
Boi-trăgători,
Oameni-muncitori.
Crească-vă grânile
Cât prăjinile;
Și păpușoile
Cât rogoazile;
Și malaile
Cât bordeile!
Vacile - lăptoase,
Oile - lânoase!
Unde dă cu sapă -
Să curgă ca apă;
Unde dă cu plugul -
Să curgă ca untul!
Unde dă cu ciuru -
Să umple pătulu!
Unde dă cu sită -
Să umple tindă!

6

Unde o zgâria cu plugu -
Să cure ca untu!

Unde o da cu sapa -
Să cure ca apa!
Oameni - muncitori,
Boi - trăgători,
Să vă veselească!
Să ne dea și nouă
Douăzeci de ouă
Până-n seară plouă.
Să înceapă de joi
Să dea nouă ploi!
Să ne dea mălai cu ciuru
Să umple pătulu!
Să nu dea cu strachina
Că e rău de pagubă!
Oile lânoase
Și mai mult lăptoase!
Că de voie bună,
Să ne dea și lână! etc.

7

Păpălugă-lugă,
Încalecă pe drugă,
Joacă și o rupe de fugă!
Să-ți curgă buruienele,
Să pornească ploile!

8

Papa-papa-lugără,
Sai în sus și nourā!
Să batem podinele
Să ouă găinele!
Din oveze -
Până-n mese;
Și din grâne -
Până-n brâne;
Din secari -
Pân'subsuori!

9

Păpărudă-rudă, rudă,
Sai în sus și te mai udă!
Sai în sus ca oile,
Să se sloboadă ploile!

10

Păpălugă, lugă,
Sai în sus,
Sai în jos,
Sai în toate părțile,
Să se dișcheie cărțile [*sic!*],
Să se pornească ploile
Să meargă pârâile!

11

Păpăhulă-hulă,
Sui în sus, la lună,
Și deschide porțile
Să curgă ploile!

12

Slobozi, Doamne, ploile,
Să curgă șiroaiele,
Să purceadă marile,
Să rodească grânele!
Mană, Doamne, mană!
Rodu până-n podu,
Spicu ca cuțitu!

V. DRĂGAICA

1

Sări, Drăgaica, să sărim,
Că știi iarna ce pățim!
Că râșnim
Până murim
Și mâncăm
Până crăpăm.

VI. CÂNTECE LA CULESUL VIILOR

1

Haidi, haidi la ciubăr!
Patlagica n-ari păr.
Ieu o bat sî facî păr,
Ié sî umflî cît un măr;
Ieu o bat sî facă n'iţî
Ié [sî] umflă cât o mâţî!

VII. INCANTAȚII DE CRAI NOU

1

U! lun'ino nouă,
Sănătoși ne-ai lăsat,
Sănătoși ne-ai găsit!
Când te-ai întoarce înturnătură
Să ne găsești iară sănătoși!
U! lun'ino nouă,
Taie chita-n două
Și ne dă și nouă!

2

— U, luniță nouă,
Taie pâinea-n două
Și ne dă și nouă.
C-o oca de vin,
Să ne veselim!

3

— Crai Nou,
Na-ți un fidileș gol
Dă-mi unul plin,
Roș ca călina,
Gras ca slănina!

VIII. INCANTAȚII DE SFÂNTUL TOADER

1

Toader sin Toader,
Dă codița fetelor
Cât a iepelor!

2

— Popâlnice,
Să faci coada la fete,
Ca coada la iepe!

3

— Popâlnice, popâlnice,
Eu-ți dau pită și sare,
Tu să-mi dai cosiță mare;
Eu îți dau pită și grâu,
Tu să-mi dai cosiță-n brâu!

C. POEZIA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN

I. COLINDELE PIȚĂRĂILOR (COLINDEȚELE)

1

Bună ziua lui Ajun,
Că-i mai bună-a lui Crăciun!
Că-i cu miei
Și cu purcei,
Cur copiii după ei.
Dă-mi un colac,
Că mí drag;
Dă-mi alune,
Că-s mai bune;
Dă-mi nuci
Că-s mai dulci;
Dă-mi o libră ori două,
Să bag în hastă pungă nouă!

2

— Bună ziua lui Ajun
Că e mai bună-a lui Crăciun!
Porci grași, unturoși,
Oameni sănătoși!
Oile lânoase,
Vacile lăptoase,
Boi[i] trăgători,
Caii încurători!

3

Bună ziua lui Ajun,
Ca și mâine la Crăciun!
Dă-mi colacu și cârnatu
Că mă duc la altă casă,
Și-mi dă carne grasă!

4

— Bună dimineața la Moș Ajun,
Ne dați, ne dați, ori nu ne dați?(*Unii mai zic:*)
Dă-mi un covrig
Că mor de frig;
Și un colindeț,
Că îngheț!

5

Buna dimineața lui Crăciun,
Celui mai bătrân,
Cu barba de fân!

6

Bună săra-săra
Buna sărara-săra lui Crăciun

De nu mi da un colindreţ,
Să-ţi moară baba în ungheţ
Şi porcul în coteţ!

7

Chiti-mi-te după sac,
Zgâii ochii la colac
Dă-mi colacu
Şi bârnacu
Să mă duc la altă casă
Că e fata mai frumoasă
Şi baba mai groasă.

8

Neaţaluşu-neaţaluşu,
Dă-ne, lele, dă-ne!

9

Bună dimineaţa lui Sân Vasiiu!
Să deie D[umne]zeu să fie de acum într-un an!
Stogu-cât casa;
Pita-cât masa;
Slăninile – ca uşile,
Untura – ca cuptiorul!
Porcii să fie unturoşi
Şi oamenii sănătoşi!

II. COLINDE DE PROSLĂVIRE A VIEŢII COTIDIENE

a. COLINDE DE COPIL

1

Ostrofel de mare,
Spre soare răsare,
Sus, măr mi-nflorit,
Oşti (dobor) mi-a tăbărât –
Oşti moldoveneşti,
Multe munteneşti etc.

b. COLINDE DE FECIOR

1

Sus, mai sus, pe lângă cer,
Saltă-un stol de porumbei;
Dar nu-i stol de porumbei –
Şi-i un stol de mari boieri;
Dar nu-i stol de mari boieri –
Şi-i un porumb gălbior;
Dar nu-i porumb gălbior, –
Şi-i Ion tânăr călare,
Călare pe Gălbior.
El îl strânge
Şi îl frânge
Şi cu biciul îl atinge –
Galbenu sare
Şi răsare,
Galbenu sare-n câmpi pârliţi,
Câmpi pârliţi ce otăvesc,
Boieri mari cai priponesc,
Tot lui Ion mulţumesc;
Tot lui,
Părinţilor lui.
El îl strânge,
Iar îl frânge

Și cu biciul îl atinge -
Galben sare
Și răsare;
Galben sare-n codri-uscați,
Codri-uscați ce înfrunzesc,
Unde boieri se umbresc,
Tot lui Ion mulțume[sc][1],
Tot lui,
Părinților lui.
Iar îl strânge
Și îl frânge
Și cu biciul îl atinge, -
Galben sare
Și răsare,
Galben sare-n piatră seacă,
Piatră seacă ce-n patru crapă,
'N patru crapă,
Lasă apă,
Mulți boieri caí-și adapă,
Tot lui Ion mulțumea,
Tot lui,
Părinților lui.
Iar îl strânge
Și îl frânge
Și cu biciul îl atinge -
Galben sare
Și răsare,
Galben sare-n văi adânci,
Văi adânci,
Cu ape dulci.
Sunetul chiar se ducea,
Peste munți, peste Carpați,
La ai lui drăguți părinți;
Sunetul chiar se ducea,
Peste munți și peste brazi,
La ai lui drăguți de frați;
Sunetul iar se ducea,
Peste munți și peste flori,
La-ale lui drage surori;
Sunetul iar se ducea
Peste munți, peste brândușe,
L-ale lui drage mătușe.
Fuse joi o sărbătoare,
Scosei pe Galben la schimbare,
La schimbare,
La plimbare.
— De ți-e Galben de schimbare,
Pentru unul să-ți dau doi;
De ți-e Galben de vânzare,
Vreau să-l cumpăr cu parale,
De trei ori să-l înconjor,
De trei ori
Cu gălbiori
Și-o dată cu lei bătuți
Și-o dată cu venetici -
Venetici: o sută cinci.
— Nașul, când m-a botezat,
Pe Galbenul mi l-a dat -
De ce-oi fugi, eu să scap;
Ce-oi goni să izbândesc!

2

— De, Murgule, de!
De, de mi te-îngrașă,
Că eu am să te vând,
Pe cară de grâu,
Pe vasă de vin,
Pe sculuri de bumbac,
Casa să mi-o îmbrac,
— Stăpâne, stăpâne,

---

[1] În ms.: „mulțumea“ (*n. ed.*).

De vândut m-ei vinde,
Dar'ți mai adu-aminte
De când ne băteam
De când ne luptam,
Cu turcii,
Cu francii,
Turcii ne băteau,
Francii ne-nfrângeau;
Dar eu m-am silit,
De la greu c-am ieșit,
P-o nare-am suflat
Toate le-am uscat;
Și bune și rele
Toate-s d-ale mele!
— De, Murgule, de,
De, de mi te-îngrașă,
Că eu am să te vând!
— Stăpâne, stăpâne,
De vândut m-ei vinde,
Dar îți mai adu-aminte,
An la Bobotează,
Pe gheață rășneață,
Cu cincizeci de cai,
Caii potcoviți
Și încă hrăniți,
Dar eu nici potcovit
Și nici hrănit,
Și eu m-am silit,
Pe toți i-am întrecut,
Pe cinste ț-am făcut -
Ție de voinic
Și mie de cal bun.

3

Cântă cucul în par de vie,
Eu gândeam că-n' cântă mie -
Și el cântă-n cătănie.
Cătănia cui e dată?
La ficiorul fără tată.
Cătănia cui e bună?
La ficiorul fără mumă.
Rămâi, maică, spălând haine,
Spălând haine-n lăcrămioare
Și le-usucă pe cuptoare
Și le pune în-cărucioare -
Cărucioare cu doi boi,
Le trămite după noi,
Pe la steagul cel plecat,
C-acolo n[i-]e de culcat.
La picioare - cu pistoale
Și la cap - cu-o săbioară,
Săbioară agățată
Să ne sculăm toți deodată.
Apucai p-o potecuță,
Potecuță lucioasă
Nemerii la ceastă casă
Așa dalbă și frumoasă.
Dar în ea cine-mi șade?
Dumnezeu cu Sf[ânt'] Vasile.
Ieși afară, Sf[ânt'] Vasile,
Cu săgeata d-a-spinare.
Și nu ne săgetă pe noi
Că suntem doi îngerei,
Trimiși de la Dumnezeu
Să luăm luna cu lumina
Și soarele cu căldura,
Pământul cu florile
Și cerul cu stelile.

c. COLINDE DE FATĂ

1

Sub aripa cerului,
O leranda, leroi, Doamne,

Iaca strunga oilor.
Strungă, strungă de oi crețe,
Crețe, crețe, câte-un h'ir.
Fața lor un trandah'ir
Leroi, Doamne (R. 1/1).
— Dar la muls,
Cine s-a pus?
— Cei doi frățiori mai mici.
— Dar în strungă cine-și dare?
— Surioara -
Fată mare.
— Mulgeți, frățiori, mai tare,
Că vine un norișor de ploaie.
— Taci, surioară, nu te-înspăimânta,
Că nu-i norișor de ploaie,
Ci-s pețitorii matale.
Du-te-acasă, te gătește,
Cu bețe late,
Din cetate,
Și ciobate
De la balte,
Brâu roșu din Țarigrad
Și săpun bun
De la Tazlău -
Și ț-am mai da zestre, dare,
Pe Murgu, pe înșelat,
Floarea fânului i-am dat.
Și ț-am mai da zestre, dare,
O sută de berbeci,
Cu coarnele zugrăvite
Cu lânele poleite.
Și ț-am mai da zestre, dare,
O mnie de mniorele,
Câte-o parte ocheșele,
Ies în vară fătățele.
Și ț-am mai da zestre, dare,
O mnie de oi cu lapte.
Și ț-am mai da zestre, dare,
O mnie de cârlănași.
Floare-în masă,
Floare-în casă,
Mai rămâi, gazdă, sănătoasă.
Scris e floarea raiului -
Pe toarta paharului!

2

Ferice, domn bun, de tine
Cest domn bun, jupân *cutare*,
Căci tu ai o fată mare,
Fată mare, pe Ioana,
Și ți-o cere-un *sardar mare*,
Sardar mare, portar mare,
De boieri și de cocoane;
Și-ți mai cere-o zestre, cere,
Cere plug cu boi plăviți,
Cu cornaș, cu pogonici;
Și-ți mai cere-o zestre, cere,
Cere-ți mii de mioare,
Toate-n vară fătătoare.
Și la zece -
Un berbece,
Berbeci de aceia berci,
Strâmți în șeale,
Largi în poale,
'N trup de douăsprezece palme
Și la cap cu patru coarne,
Bagă oi la chilerel -
Chilerel de păltinel,
Cu ușa de stăjerel.
Fuse joi o sărbătoare
Și Ioana, fată mare,
Puse oala să se lea,

Se lău, se pieptănă,
Coada-n șease și-o-mpleti
Și puse fața la ghileală,
Buze moi la rumeneală
Și ochi negri de cerneală,
Sprincene la-ncondeială.
Apoi, mări, se-mbrăcă
C-o cămașă nisichită,
Nisichită cu pui mărunți,
Stau pe mâneci grămădiți,
Parcă-s șerpi încolăciți.
Și-unde, mări, că se-ncălță
Cu ciorapi
De la harapi,
Cu papuci
Aduși de turci,
Cu brâu lat
Din Țarigrad
Cu tulpan
De la Viena,
C-o rochiță stacojie,
Stacojie din cutnie.
Vine joi o sărbătoare,
Sardar mare-o va vedea,
'N brâu mâna va sumeța
Și-n răbdar[1] o va arunca
Atunci, voi, părinți mâhniți,
Voi, părinți, s-o dăruiți!
Și voi, frați, așa-ntristați,
Zic, voi, frați, tot să-i mai dați:
Pe Negru cel bun din grajd,
Înfrânat, întrafturat,
De răbdar meargă legat,
Vază-l mari boieri de dat!
Iară Ioana, fată mare,
Ea să-mi fie sănătoasă
Cu-ai ei frați
Cu-ai ei părinți
Și cu noi de-a rând cu toți.

3

Pân' cel cel,
Pân' cel mușcel,
Ler, Doamne, ler (R),
Pân' cel verde vișinel,
Faptu-s-a de-un legănel,
Leagăn verde, de mătase,
Împletit cu vița-în șease.
Dar în leagăn cine-mi șeade?
Tot *cutare*,
Fată mare.
Și nu șeade cum se șeade,
Și-mi cosea, și-mi chindisea,
Cu fir galben mi-împletea
D-un guler și de-o basma -
Băsmăluța taică-său,
Gulerașul voine-său.
Și nu-mi coase ca să-mi tacă,
Și-mi cântă de-un cânticel.
Ci nu-i cântec mojicesc,
Ci-i al doilea împărătesc.
Împărăteasa mi-o auzea
Și la ea că trimitea
Tot sulori, după sulori[2]
La urmă mănunchi de flori:
— Facă *cutare* atâta bine
Să-mi ostoaie din cântat
Că-mpăratul [îi] la vânat,
La vânat și la preumblat
Și e gata de înturnat -

---

[1] „Trăsură" (*n. ref.*).
[2] „Soli" (*n. ref.*).

Întumătoarea-i p-acolea,
P-acolea, pe lângă ea.
Căci pe mine m-o urî,
Și pe dânsa o-ndrăgi!
Dar *cutare* îi răspunde
Că nu cântă în cea pofidă
Ci a fată logodită.
— Astăzi, mâine, nunta-n’ vine.
Dacă pe mine nu mă crezi,
Sui în foișor și vezi
Că vin carâte mohorâte
Cu postav verde-nvelite,
Acolo-i și Voinea-l meu,
Voinea meu cu nașu-său,
Vin să ia pe fină-sa,
Să mă treacă peste munți,
La alți frați, la alți părinți.
Și pe mine că m-or pune
Chelărița banilor,
Stăpâna argaților.
Crai verde bătut pe masă
Rămâi gazdă sănătoasă!

d. COLINDE PENTRU SOȚI

1

Măi boieri, boieri,
Ia sculați, sculați,
Dă voi vă uitați
P-a gură dă vale
Că vouă vă pare
Soare nu răsare;
Soare-a răsăritu
Vouă v-a venitu:
Tot cirezi de vaci -
Vacile zbierând,
Ițăluși jucând
Cu comița-nvoaltă
’Nvoaltă răsucită
’Ntr-aor poliită.
Măi boieri, boieri,
Ia sculați, sculați,
Dă mai vă uitați
P-a gură dă vale
Că vouă vă pare
Soare nu răsare;
Soare-a răsăritu,
Vouă v-a venitu:
D-o preucă de cai,
Tot iepe sirepe,
Iepe nechezând,
Mânzișori jucând
Cu comița-nvoaltă
’Nvoaltă răsucită
’Ntr-aor poliită.
Măi boieri, boieri,
Ia sculați, sculați,
De voi vă uitați
P-a gură de plai
Dă voi vă vedeți
Stupinele voastre.
La mulți ani cu bine!

2

Dinaintea cestor curți,
Cestor curți, cestor domnești,
Născutu-mi-au
Crescutu-mi-au,
Crescutu-mi-au de doi meri,
De doi meri dintr-o tulpină
Ca doi frați buni dintr-o mumă.
La tulpină, la doi meri,
Este-un pat dalb încheiat
Cu scânduri dalbe de brad
Și cu stâlpii de fag

Dar în pat ce-i așternut?
D-o feleată ș-un cearșaf,
La perete -
15 Postav verde.
Dar în pat cine mi-și doarme?
Doarme-și acest om bun,
Jupânul *cutare,*
[Cu-a lui][1] dalba jupânească
20 Cu ai lui fii de cuconași.
Doamna din somn s-au poholni[t],
Într-un cot s-au rezemat:
— Scoal', Doamne, și fii somnit,
Că ne-a nins, ne-a viforat,
25 Flori de măr s-au scuturat,
Preste noi,
Preste-amândoi,
Preste fii de cuconași
Preste-ai noștri copilași.
30 Buna vremea această casă
La tineri ca dumneavoastră
Ia să mai fi[ți] sănătoși!

3

Dinaintea cestor curți,
[Cestor curți], cestor domnești,
Crescutu-mi-au,
Născutu-mi-au,
5 Crescutu-mi-au de nouă meri
Nouă meri dintr-o tulpină
Ca nouă frați buni dintr-o mumă.
La tulpină la nouă meri,
Arde-și nouă lumânări,
10 Nouă lumânări, sus, mi-ardea
Și josu-mi pica picătura.
Dar ce a picat?
Lac de vin, pârău de miere.
Dar în lac cine se scaldă?
15 Scaldă-se aci acest om bun.
El se scaldă, se-mbăiază,
Cu bun mir se miruiește
Și-n veșmânt se primenește.
Scaldă-se Crăciun, sfântu bătrân.
20 El se scaldă, se-mbăiază
Cu bun mir se miruiește
Și-n veșmânt se primenește.
Scaldă-se Ion, Sfântu Ion.
El se scaldă, se-mbăiază,
25 Cu bun mir se miruiește
Și-n veșmânt se primenește.
Scaldă-se sfinții toți,
Scaldă-se d-a-rându toți.
Ei se scaldă, se-mbăiază,
30 Cu bun mir se miruiesc,
Și-n veșmânt se primenesc.
Faptă-i casa lângă drum,
Tins-ai masa peste drum,
Ospătat-au flămângioșii.
35 Podurele la Tinchele,
Să treacă cară pe ele -
Tot cară împohorate,
Cu pohoară de departe.
Trecu-și bunul Dumnezeu
40 Și stătu de-l întrebai:
— Mări, cui te ghizuiești
Ori mie, ori lui Sf[ânt] Ion,
Ori sânților toți d-a-rândul?
— Nici ție, nici lui Sf[ânt] Ion,

---

[1] În text: „Acolo-i“ (*n. ed.*).

Nici sf[inților] toți d-a-rându.
Treci la masă nechemat,
La pahar nenchinat,
Ia toiagu de judecată
Și dă drepții la dreptate
Și strâmbii la strâmbătate.
Bună vremea această casă
La bătrâni ca dumneavoastră!

4

Câte flori sunt pe pământ
Toate merg la jurământ,
Numai Floarea Soarelui
Și cu Floarea Paștelui
Și cu Vița Dealului
Și cu Spicul Grâului
Șeade-în poarta raiului
Și judecă florile:
Ce-au făcut miroasele?
Dat-au o ploaie cu vânt,
Și le-au culcat la pământ;
Ș-au mai dat una cu soare,
Și le-au sculat în picioare.
Ce folos de le-au sculat,
Că miroasele le-au luat,
Și vântul le-a scuturat?!
S-a sculat d-o fată mare,
Ș-aprinde de-o lumânare,
Și-o lipește-ntre icoane
Și-n' numără la parale,
La parale prin basmale.
S-au sculat d-un coconaș,
Să ne dea un gălbinaș;
S-a sculat de-o coconiță,
Să ne dea o rubluliță.
La mulți ani cu bine
Și cu sănătate,
Să trăiți cinstiți,
d[umnea]v[oastră],
Sf[inte] Vasile cu
anul ce vine
La toți să ne fie de folos și bine!

5

Ia sculați, boieri, sculați,
Ia sculați de vă spălați,
Așterneți covoarele,
Să joace cucoanele,
Că vă vin colindători
Noaptea pe la cântători
Și nu vă vin nici c-un rău,
Ci vă vin cu D[umne]zeu,
Mititel și-nfășățăl
Fașă dalbă de matasă,
Să fie moale la oasă,
Tichiuță de bumbac,
Să fie moale la cap.
Dinaintea istor curți
Sunt doi meri mândri-înrotați
De turchină depărtați
De vârfuri împreunați.
La turchina istor meri,
Este-un pat mândru-nrotat,
Iar în pat cine-i culcat?
Prenălțatul împărat
Și-înălțata-mpărăteasă.
La mijlocul patului,
Stă nașu-mpăratului
Și tot stă și mi-l privește
La a lui viață gândește
Că cum are să trăiască
Și lumea să-mpărățească,
Cum are să fie chinuit
Și de oameni năcăjit.
La cer că se va-nălța,

Pe noi toți ne va chema
Ca cu el să-mpărățim
În veci să ne-nveselim.
La mulți ani, cu voie bună,
Să ne-ntâlnim împreună!
[La][1] anu și la mulți ani
Să trăiți, să înfloriți,
Pe noi să ne dăruiți,
Să scăpăm de la greu chin,
C-așa-i de la D[umne]zeu, amin!

c. COLINDE DE OM ÎNSURAT

1

Pre prundul Sântei Marie,
Merge Ioan cu oile.
Cu un fluier mare zicea -
Cum zicea, torma-ntorcea.
Miorița cea mai mică
Sare-n vânt,
Sare-n pământ,
Sare-n fruntea oilor.
Oile s-a spăimântat
D[umne]zeu le-a auzit,
La ele s-a scoborât
— Da'a cui[-s] acestea oi?
— Ale mele și-ale tale!
Eu le-mpart și le păzesc,
Tu le crești și le-nmulțești.
— Dară mie ce[-o] să-mi dai?
— La Ispas -
Un punt de caș;
La Sânziene -
Două miele;
La Crăciun -
Un miel mai bun etc.

2

În deal la Erusalim,
Lerului doamnele (R 1/2),
Sunt nouă mari monastiri,
Nouă popi mai bătrâni,
Nouă mici
De grămătici.
Dar un popă mai bătrân,
Cu bărbuța pân'la brâu,
Ce din gură-așa grăia:
Măi, tu mic,
Grămătic,
Dimineața când te scoli,
Pe ochi negri să te speli,
Pe dulamă să te ștergi,
Și crucea dreaptă să faci,
Ieși afară, sui pe scară
În dalba clopotnicioară
Și dă-n toacă de trei ori,
Și-n clopot de nouă ori!
Nici în toacă nu dădu,
Și nici clopot nu sună,
Ochii roată îi făcu,
Pe sub zare,
Pe sub soare,
Chiar pe un luciu de mare,
Și zări-o corăbioară,
Ce e neagră și smolită
Cu postav verde-nvelită,
De multe valuri izbită.
Corabia cine-o mână?
Nouă mici
De grămătici

---

[1] În text: „Și“ (*n. ed.*).

Din lopeţi o lopăţeşte,
Din cârmă o cârmuieşte,
De mal o alătura,
Cu pripon o priponea,
Cu priponu de găitan,
Cu ţăruşi de leuştean.
Icea, Doamne, cest d[om]n bun,
Cest d[om]n bun, preot *Anton*,
Mâna-n buzunar băga,
Cheia-n mână şi-o lua,
Corabia-şi descuia,
Apoi cărţi îşi alegea,
Tot ceasloave zugrăvite,
Evanghelii poliite.
Cu braţul mi le lua,
'N sânta rugă le ducea,
Sânta rugă, biserică.
Icea, Doamne, cest d[om]n bun,
Cest d[om]n bun, preot *Anton*,
El din gură-aşa grăia:
— Măi, tu, mic,
Grămătic,
Dimineaţa când te scoli,
Pe ochi negri să te speli,
Pe dulamă să te ştergi,
Ieşi afară, sui pe scară,
În dalba clopotnicioară,
Şi dă-n toacă de trei ori,
De trei ori, în trei feluri,
Şi-n clopot de nouă ori,
Nouă ori, în nouă feluri,
Să se strângă lumea toată,
Norodul pe jumătate,
Să se-nchine, să se roage,
Să le ierte din păcate,
Din păcate-a treia parte,
Di greşeale jumătate.
Icea, Doamne, cest d[om]n bun,
Cest d[om]n bun, preot *Anton*,
El să-mi fie sănătos
Cu-a lui dalbă preoteasă
Şi cu noi de-a rând, cu toţi!

III. COLINDE MITOLOGICO-RELIGIOASE

a. COSMOGONICE

1

De când Domnul s-a născut,
(R. 1/1) Domnule şi domn din cer
Şi pământul a făcut
Şi cerul a ridicat
În patru stâlpi de argint
Şi mai mult l-a-mpodobit,
Tot cu stele mărunţele,
În mijlocul stelelor,
Luci luna cu lumina
Şi soarele cu razele.

b. DESPRE DIVERSE PERSONAJE MITOLOGICO-RELIGIOASE

1

Doamnele,
De-a cui de-aste curţi

Și de-aste domnii,
Doamnele (*R.*)
La mijloc de curți,
Sunt tot case-înalte,
Înalte minunate.
La mijloc de case,
Sunt tot mese-întinse,
Făclii dalbe-aprinse.
Dară la colț de masă,
Scrisu-i jelțurel,
Jelț de aurel.
Cine șade-în el?
Șade Dumnezeu.
Mai de-a rând cu el,
Scrisu-i jelțurel,
Jelț de argințel,
Cine șade-în el?
Șade Moș Crăciun.
Și de-a rând cu el,
Scrisu-i jelțurel,
Jelț de chiparos
Chiparos frumos,
Cine șade-în el?
Șade Sf[ânt] Ion.
Și de-a rând cu el,
Scris[e-s] jelțurele,
Jelțuri mărunțele,
Șed sf[inții] pe ele,
Beau și ospătează,
Din guri cuvântează:
— Noi bem și mâncăm
Și nu ne-ntrebăm
Cari vom fi mai mari
Și mai de demult?
Grăi Moș Crăciun:
— Despre-a mea mărire,
Eu voi fi mai mare
Și mai de demult.
Iară despre bătrânețe,
Grăi Sf[ânt] Ion:
— Eu voi fi mai mare
Și mai de demult,
Căci tu, când te-ai născut,
Pe negrul pământ,
Eu m-am pârlejit
Și te-am sprijinit,
În poală de veșmânt.
Sus te-am ridicat,
Sus, la lighion,
La Sf[ântu] Oson,
Bun nume ți-am pus,
Bun, D[omnul] Hristos.
Și ț-am dăruit,
Toiag de argint,
Ca să stăpânești,
Cerul și pământul,
Lumea și norodul
Și pe noi de-a rândul.

2

— Măi Crăciune, măi bătrâne,
Dă-m' sălaș lângă cuptor!
— Io sălaș, Maică, ți-aș da,
Dar vin mulți colindători
Și-aceia tare-or toi,
De nu ti[-i] putea hodini.
Meri în ieslea cailor.
C-acolo ti[-i] hodini.
Da', zo, caii pogânii,
De cu sară o cinat
Și tot nu s-o așezat.
— O, n-ați avea, voi, cai, saț'
Numa-n ziua de Ispas,
Nici atunci - numa un ceas!
— Măi Crăciune, măi bătrâne,
Dă-m' sălaș lângă cuptor!

— Eu sălaș, Maică, ți-aș
da,
Dar vin mulți colindători
Și-aceia tare-or toi,
De nu ti[-i] putea hodini.
Meri în ieslea boilor,
C-acolo ti[-i] hodini!
Da, zo, boii săracii,
De cu sară o cinat
Și ei bine s-o așezat.
— Fire-ați, voi, boi, alduiți,
De mine, de Dumnezeu,
Mai tare de fiul meu.

3

Ia sculați, boieri, sculați,
(*R. 1/1*) *Florile dalbe de
măr*
Și vă sculați slugele,
Și așezați măsuțile,
Și gătiți bucatele,
Și umpleți paharele,
Că vă vin colindători
Noaptea pe la cântători
Și v-aduc pe Moș Crăciun,
Mititel și-nfășețel,
Cu scutic,
De mucenic
Cu scufie de matasă.
Și în fundul scufii
Are-o piatră nestimată
Ce cuprinde lumea toată,
Țarigradu-a treia parte.
Amin, boieri, să vă fie
Cu dor și cu veselie!

4

Trimisu-s-a Maica Maria
La sfânta Duminica
*Holeroi, Doamne, holeroi
(R. 1/2)*
Să-și boteze d-un finel,
D-un finel, de Dumnezeu.
Luatu-și-au fașă de mătasă
Și scutic
De ușenic.
Când acolo ajunseră,
Găsi-și finul botezat.
Dar de cine-i botezat?
De Ion,
De Sfânt Ion.
Ea de ciudă,
De omidă[1],
Dete-n piatră
Ca să-l strice.
Piatra sfântă
Nu se strică
Îl dete-n apă
Ca s-afunde,
Crucea sfântă
Nu s-afundă.
Dete-n foc
Ca să se-aprinză,
Crucea sfântă
Nu s-aprinde.
Busuioc verde pe masă,
Rămâi, gazdă, sănătoasă!

5

Leroi
Sara d-astă sară

---

[1] Corect ar trebui: De obidă (*n. ed.*).

Mi-este-o sară mare
Leroi (R. 1/1)
Sara de Crăciun[1]
Şi mi-au şi născut
Fiu fără de taică
Din Maică Curată.
Şi mi-au şi ieşit
În poarta de jos
Şi mi-a şi strigat,
Tare-n gura mare:
— Sfânta Duminica,
Vin-azi pân'la noi
Dă-ţi ia fi[n]u-în braţe!
Ia-ţi-l şi-l înfaşe -
Faşe de mătase,
Scutec de coprină.
Ia-ţi-l şi ţi-l scaldă -
'N râu lu Iordan,
Dă ţi-l fă mirean.
Ia-ţi-l şi-l întige -
'N fântâni de mir,
Dă ţi-l fă creştin.
Ia-ţi-l şi-l botează
Dă ţi-l creştinează.
Ia-ţi-l şi-l înalţă -
'N slava cerului
Ş-a pământului.
Din ceri să-mi domnească
Pân'ţări să-mi privească.
Să hiţi sănătoşi!

6

Răsărit-ai zări frumoase[2]
Cu lumini, prea luminate
Doamne, Iisuse Christoase.
Tu eşti Fiul şi-mpăratul
Şi te-ai dat în chip d-argat
Şi ne-ai scos pre noi din iad;
Şi te-ai dat în chip de slugă
Să ne scoţi pre noi din muncă;
Şi te-ai dat în chip de rob,
Să ne scoţi pre noi din foc
Ne spăsim cu sfânta cruce,
Că cu ea la rai ne-om duce,
Răiuleţ, grădină dulce,
Nu mă-ndur d-a mă mai duce,
De mirosul florilor
De zgomotul albinelor,
De dulcea[ţa] pomilor,
De cântatul păsărilor,
De şuieratul şărpilor,
Tot izvoare
Curgătoare,
Şi bea apă
Şi s-adapă
Şi lui D[umne]zeu să roagă,
Ce-au făcut miroasele?
Le-au mâncat albinele.
Trandafir verde pe masă,
Rămâi, gazdă, sănătoasă,
Ca şi noi şi D[umnea]voastră.

7

Joacă, joacă, Petre-n rai,

Florile dalbe (R. 1/1–1/2)

---

[1] Fiecare vers se repetă (*n. ed.*).

[2] Fiecare vers se repetă. În ms. e notat în dreptul fiecărui vers: „bis". (*n. ed.*)

Tată-so din grai grăiește:
— Petre, Petre, fătu meu,
Fă-mñ'i și mñ'ie locu-n rai!
Iar Petre din grai grăiește:
— Locu-n rai, tătuță n-ai,
Că de când ești pă pământ,
Tăt voivod domnesc ai fost,
Pe saraci tu trasu-i-ai,
Pă avuți lăsatu-i-ai!

8

Întreabă-mi-și, întreabă
Doamne (R 1/1)
Sfinții pe D[umne]zeu:
— Din ce s-or făcut
Trei roduri sfinte:
Grâu-i pe pământ -
Și-mpregiur pământ,
D-altu-i rodu-i sfânt,
Miru-i pe pământ
Și-mpregiur pământ.
D-altu-i rodu sfânt
Vinu-i pe pământ
Și-mpregiur pământ.
D[umne]zeu grăia:
— Ce mă d-ispitiți?
Voi, sfinți, bine știți,
Bine ca și mine.
Pe min' mă prinseră
Cei câni de jidovi.
Ș-apoi mă duseră
Pe față, pe brață,
În curte la Pilat
Și mă răstigniră
Pe cruce de brad.
Drag brâuțul meu,
Cum mi-l încingea
Cu brâu de măceș,
Tare mi-l strângea
Sudori străbătea,
Pe pământ pica,
Grâú să făcea,
Grâú pe pământ
Și-mpregiur pământ.
Draga coasta mea -
Cum mi-o frângea
Sulița smolită
Tare-mi d-apăsa,
Sânge străbătea
Pe pământ pica,
Vinu se făcea,
Vinu-i pe pământ
Și-mpregiur pământ.
Drag căpșor de-a meu
Cum mi-l cununa
Cu cununi de spini,
Tare mi-l strângea
Părul mi-l rupea,
Pe pământ pica,
Mirul se făcea,
Miru-i pe pământ,
Și-mpregiur pământ.
Noi s-o veselim -
Dalba-i sănătate,
La gazde la toate!

9

Colindul lui Dumnezeu

Întreabă-și întreabă,
Sfinți pre Dumnezeu:
Din ce el s-a fapt:
Vinul și mirul,
Rumenul grâu?
Atunci Dumnezeu a zis:
— Dar voi, sfinți mărunți,
Și nepricepuți,

Dar voi bine știți
Și mă ispitiți!
Eu micșor am fost,
Sus la Rusalim,
Oi dalbe-am păzit,
Prin siliști vechi,
Vechi și jidovești.
Câini de jidovi
De veste a prins
Sfori d-alte c-a întins,
Țări că mi-a coprins,
Pe mine m-a prins,
Jos m-a răstignit,
Jos, cu fața - în sus,
Cruciș, curmeziș etc.

IV. VASILCA

1

Sunt - și nalte monastiri,
Monastiri, nalte zidiri.
Deară-în ele cine șeade?
Șeade Maica și cu fiú
Și-mi judecă pe Siva -
De ce-mi este așa grasă,
Așa grasă și frumoasă,
Întrebând-o, ispitind-o:
Ce-a băut și ce-a mâncat
De are trupu-așa-ncălat?
Iară Siva răspunzând
Și din gură cuvântând:
— Sus, la munte, m-am suit,
Jir și ghindă mi-am păscut;
Jos, mai jos, m-am pogorât,
Apă rece mi-am băut -
Apă rece, sloi de gheață,
Priitoare la-îngrășeață.
Într-o grădină-am sărit,
Ceapă verde mi-am păscut.
Două-trei verzi am stricat
Și românii m-au simțit.
Sar ei cu topoarele,
Ciobotarii cu-ntinsorile,
Lăutari cu arcușele,
Noi ținganí cu baroasele.
Mă bătură, mă pârliră
Și apoi mă împărțiră:
Luă româní slănina,
Noi, țiganii, - căpățâna,
Mai frumos mi-o-mpodobirăm,
Cu cercei și cu mărgele.
Am adus-o la d[umnea]voastră,
Cu bani mari s-o dăruiți,
Cu doi-trei galbeni înfloriți,
C-un colac de grâu curat,
Ca să-l avem de mâncat.
Sub colac - vadra de vin,
C-așa-i legea din bătrâni,
Din bătrâni, din oameni buni.
La mulți ani cu sănătate,
Că-i mai bună ca toate!

2

Ce mi-e-n cer și pe pământ
'Mi este-n dalbe mânăstiri,
Sunt în jețuri d-aur scrise.
Dar în ele cine-mi șade?
Șade bunul Dumnezeu.
Mai d-a rând cu dumnealui,
Șade sfinții toți.
Și cu toții împreună

Șade Ion, Sânt Ion,
Și-mi judecă pe Siva:
Ce-a mâncat
Și ce-a băut,
De mi-e grasă
Și frumoasă?
— Că stătuși și mă-ntrebași,
Cu tot dreptul spune-v-ași.
Sus, la munte, m-am urcat,
Fag și ghindă c-am mâncat;
Jos la vale-am scoborât,
Livezi verzi că mi-am păscut,
Apă rece c-am băut
Și-n noroi m-am tăvălit,
Iar românii m-au văzut.
Sări românii cu topoare,
Iar noi țiganii cu baroase.
Luat-a românii slănina,
Iar noi meșteri - căpățâna,
Ca să facem Siva bună.
Mai frumos că am gătit-o
Cercelată, mărgelată,
Ș-am adus-o s-o priviți,
Frumos dar s-o dăruiți,
Cu doi-trei galbeni floriți
C-un colac de grâu curat
Pe colac - vadra de vin.
D-în dosul colacului -
Spata godinacului.
C-așa-i legea din bătrâni,
Din bătrâni, din oameni buni.

V. MALANCA

1

Bună vremea, bună vremea!
Bună vremea cu Malanca!
Nu primiți Malanca-n casă?
Că Malanca-i friguroasă
Și iarna îi cam geroasă;
Căci Malanca de-o crapa,
Domnia voastră sama-ți da!
Arde focul după deal,
Cu para de leuștean
Și cu fumul de smicele
Să nu-i fie Malancei jele,
Când n-are la gât mărgele,
Pe la mână lănțujele
Și pe degete inele.
Busuioc verde-n carare,
Răsădit de-o fată mare
Astă-vară n-o plouat,
Busuiocu s-o uscat,
Și l-am plătit de l-o udat,
Cu banii de pe sărutat.
La mulți ani cu sănătate,
Că-s mai bune decât toate!

VI. CERBUL
(CHIUITURI LA CERB)

1

Sus, sus, sus, cerbule, sus!
Sus, cerbule, la podele,
C-acolo-s mândrele tăle,
Hele multe și mărunte,
De n-ajung să te sărute!
Hele nalte, sprâncenate,
Cumpărate din cetate
C-o sută și jumătate!

2

In-n 'sus, cerb, în vârf de munte,
Tot în coate și-n genunche!
Unde ouă [*sic!*] ciutele
Și puie cerboaicele,
Vara, primăverile,
Când înflor' săcările!

3

Aruncă-te, cerbule!
Că de nu te-i arunca,
Turtă caldă (coaptă) nu-i mânca,
De la *cutare*, săraca!
Aruncă-te din călcân'e,
Ca moara din căpătân'e!
Aruncă-te din cercei,
Ca moara din clopoței!

4

Așia joacă calul meu
Cându-i dau câte-un jisdău[1];
Așia joacă iapa mea,
Cându-i dau câte-o nuia!

5

Hai, lin, cătălin,
Ca soarele pe sănin
Și luna pe nore plin!
Și te țâpă-n drumul mare,
Cu cornițe-mpungătoare!

VII. PLUGUȘOARE

a. PLUGUȘOARE DE COPII

1

[Plugul mic]

Hăi, plugu cu doisprezece boi,
Boii-bourei,
În frunte steinei,
În coadă codălbei,
Să ne facă Dumnezeu parte de ei!
Boii dânainte -
Cu coarnele poliite;
Boii de la roate -
Cu coarnele îmbelșugate;
Boii de la prigon -
Cu coarnele de cositor,
Să aveți de toate spor!
La vară bucate!
Să aveți vaci cu lapte!
Câte pietre la fântână -
Atâtea oale cu smântână!
Câți cărbuni în cuptior -
Atâția gonitori în obor!

---

[1] Jisdău = un lemn scurt și gros (*n. ed.*).

Câte paie pe casă -
Atâția galbeni pe masă!
Dumnezeu cel sfânt
Să cate pre pământ,
Să îngrijească de noi,
Să ne vază la nevoi!
Rămâneți sănătoși!
Desears să vă găsim voioși!

b. PLUGUȘOARE PE SCHEMĂ TRADIȚIONALĂ

1

Buna vremea la fereastră,
La boieri ca dumneavoastră!
De câte ori am venit,
Tot la masă v-am găsit,
C-un pahar de vin pe masă,
În buza paharului -
Scris e floarea raiului.
Ospătarea vă urmați
Și la noi să ascultați.
Pleca dumnealui într-o sfântă joi
La plug cu douăzeci și patru de boi,
La câmpu vărat,
La măru durat,
Unde era bine de arat
Și mândru de semănat.
Arară miercurile,
Joile -
În toate părțile,
Cât cu ochii coprindea,
Brazdă neagră răsturna,
Grâu de vară semăna.
Grâu de vară -
Cu secară,
Arnăut -
De cel mai mare.
Arară -
Până se săturară,
Apoi trase plugu la perete
Și boii la iarbă verde,
Pogonicii - în sat la fete
Cei mai mari-
La fete mari;
Cei mai mici -
La mămăligi;
Tata chițigoilor -
Înaintea boilor.
Deară dumnealui cu grijă de casă,
Puse coatele pe masă.
Gândi una,
Gândi două,
Gândi la negru înfrânat,
Cum'i bun de-ncălicat:
Cu cioltaru până-n pământ,
Cu potcoave de argint,
Mult e spornic la fugit.
Chema șioimii și ogarii
Și plecă la vânătoare,
Să se abată și pe la a lui grâu de vară.
A lui grâu de vară -
De departe înverzea
Iară de-aproape-îngălbinea,
Față de copt își făcea.
De călare se-apleca,
Două-trei fire smulgea,
În mâini le freca
Și la păsări l-arunca -
Lor de le e bun de mâncat.
Grâu-i numai bun de secerat.
El văzând așa,
Se așeză pe a sa șea,
Se duse-n târg la Bârlad,
Că acela era mai lăudat.
Cumpără nouă oca de fier,

Nouă de oțel.
Ocaua de fier mare
Era cinci parale
Și cea de fier mic
Un firfiric.
Se duse la Stan Țiganu,
Din sat de la Gologanu,
Care ședea în fundul cortului,
Cu ochii sticliți,
Cu dinții rânjiți,
Cu căciula pe spate,
Nu mai putea bate;
Lung în dește,
Bun de clește;
Lung în cocale,
Bun de ciocane.
Din dinți scrâșnea,
Ciocanele pârâia
Și numai cât în vorbă se da,
Secerile i le și gătea.
Făcură câteva mai câme,
Să secere babele bătrâne;
Făcură altele gingășele,
La mănunchi cu floricele –
Să secere fete și flăcăi cu ele.
Le duse acasă,
Le puse pe masă,
Chemă nepoței și finicei
Până-n patruzeci și trei;
Chemă neveste și fete,
Cu ce Dumnezeu mai dete –
Puse masa, ospătară.
Deară voinicul cel mai mare,
Nici din masă nu luară
Și la secere-mi plecară
Se puse din vileagul vântului,
Din fereștea pământului,
Unde-i vine bine voinicului.
Cu dreapta trăgea,
Cu stânga pologea,
Din polog – snop,
Din snop – claie făcea,
Din claie – fată dalbă de arie.
Apoi se duse la Străgălia,
Că acolo era hârghilia,
Cumpără nouăsprezece jugani
Cu potcoave de argint,
Bate bine la pământ.
Ei cu picioarele-l treiera,
Cu genunchile-ntorcea,
Cu nările-l grohoia,
Cu coadele-l primitea,
Cu urechea-n saci turna.
Banița nu mai trebuia.
Umplu buți și poloboace –
N-avu grâului ce-i face!
Umplu care chiovenești
Și multe de cele mocănești,
Le porni pe drum la moară,
La moară la Căpitanu
Unde-a măcinat și anu;
La moară la Călieni,
Unde-a măcinat și ieri;
La moară pe sub pământ,
Ca să vie mai curând –
Și mai mult a zăbovit.
Dară morărița, curva mare,
De trosnetul bicilor,
De scârțâirea carelor,
Hăitul cărăușilor,
Puse coada pe spinare
Și-apuca pe drum la vale.
Se duse prin cătinele

Să mănânce căpșunele.
Dară morarul prefăcut,
O ptrusíi și o mâșii
Și o luă de scoc
Și o dădu la loc;
O luă de tulpină
Și-o așeză pe făină.
Apoi puse mâna la chișcoaie
Să vadă curge făina curată.
Și nu curgea făină curată,
Ci curgea aur și mărgăritar –
În curțile dumneavoastră, boieri mari!
Dumnealui lua într-o băsmăluță
Numai făină fără tărâță,
Se duse la a lui dalbă jupineasă
Să-i arate făina de frumoasă.
Ea îndată se duse din casă în casă
Și căută o sită deasă,
Să facă un colac mare și frumos,
Cum e fața lui Hristos,
Să fie plugarilor de scos.
Se duse și din cămară în cămară,
Și găsi și o sită rară
Să facă și un colac de secară
Să le dea la fete în cămară
Că se bat de-alaltăseară
Și se scot de plete afară.
Pentru un pic de lapte dulce,
Stau fetele să se-mpuște.
Dară o mâță miorlăia,
Credea c-o-mpușcă pe ea.
Noi, boieri, tot am mai ura,
Dară ne e c-om însera,
Că nu suntem de ici, de colea,
Ci suntem de la Pitești,
Unde lapte nu găsești.
Cum îl bate –
În târg îl scoate;
Cum îl mulge –
În târg îl duce,
Mor copiii de lapte dulce.
Tot am mai sta de-a mai ura,
N[i-]e frică că vom însera,
Că avem să trecem văi adânci,
Munți înalți și-ntunecoși,
Rămâneți, boieri, sănătoși!
La anul să vă găsim mai voioși!

2

Aho! Aho!
Sara au înserat,
Plug ca aista pe brazdă nu v-au umblat.
S-au pornit Sf[ân]tul Vasile, într-o sfânta joi,
C-un plug cu doisprezece boi
Boi boirei,
În frunte țintăței,
În coadă cudălbei,
În trup de o mie cinci sute de lei.
Și n-o mers de o prăjină –
Și-au aninat într-un os de râmă

Și s-au făcut mii de fărâme.
S-a dus la Ilie Țiganul,
Care bate bine cu ciocanul.
Toate bine le-au lucrat,
Ca și cum le-ar fi turnat.
Deci, de arat s-au apucat
Și au arat
Marțile -
Fânațile;
Joile -
Văile,
În lungiș
Și-n curmeziș,
Cât cu ochii nu cuprinzi.
Ia mai îndemnați, flăcăi,
Hăi! Hăi,
La luna, la săptămâna,
Își umplu cu aur mâna
Și se duse ca să vadă,
De i-a dat D[umne]zeu roadă,
Era-n spic ca vrabia,
Era-n pai ca trestia.
Ia mai mânați, măi,
Hăi! Hăi!
Vine-acasă,
Stă la masă:
— Măi nevastă, măi nevastă,
Grâul nostru ar' să cheie!
— Nu te spăimânta, bărbate,
Și te du în târg la Bârlăzel,
Cumpără nouă ocă de fier
Și nouă de oțel
Și fă la săceri din el!
Și pe mulți au strâns,
Și pe toți i-au dus,
Și la secerat i-au pus.
Ia mai îndemnați, măi,
Hăi! Hăi!
Unul secera mai tare,
Și acela se numea Pantare;
Unul se numea Talpă-lată
Trăgea ș-acela câteodată.
Dar toți secera cum secera,
Dar cum secera o bătrână
Cu gâța de lână?!
Cu dreapta secera,
Cu stânga polog făcea.
Ia mai mânați, măi,
Hăi! Hăi!
Alții cară încarca,
Și pe toate le cara
În capul pământului,
În g'eliștea vântului
Unde-i îndemână voinicului.
A triera[t] în deal ș-în vale,
Cu nouă iepe sirepe,
De nouă ani sterpe,
Care cu picioarele triera,
Cu cozile vântura,
Cu urechile în saci turna.
Ia mai îndemnați, flăcăi,
Hăi! Hăi!
Apoi cară încarca,
Colea, cară mocănești,
Și pe toate le pornea
La moară la Ivănești.
Carăle scârțâia,
Boii se opintea,
Și flăcăii nu mai putea.
Ia mai mânați, măi,
Hăi! Hăi!
Iar curva cea de moară,
Când văzu atâtea cară
Încărcate cu povară,
Pusă coada pe spinare
Și-apucă pe luncă-în vale:
Lunca mare -
Frunză n-are;

Lunca mică -
Funza-i pică.
Ia mai îndemnați, flăcăi,
Hăi! Hăi!
Iar morarul, meșter bun,
Zărea moara pe cătun
Și de meșter ce era,
Moara iuti-o ajungea,
De călcăi o apuca
Și înapoi o înturna.
Liniștit cu ea mergea
Și la loc o așeza.
I-au dat un pumn în șele
De-o așeză pe măsele;
Și-i mai dete unul în splină
Și-o așăză pe făină.
Ia mai îndemnați, flăcăi,
Hăi! Hăi!
Grâul se turna în coș.
Din coș cădea în teică,
Din teică sub piatră,
De sub piatră,
Prin tiscoie în covată -
Nu curgea făină curată,
Ci aur și mărgăritari
În curțile d[umnea]voastră, boieri mari!
Ia mai mânați, măi,
Hăi! Hăi!
Apoi carăle încărca
Și-napoi că le-înturna
Și acasă ajungea,
Jupâneasa gazda înainte ieșa -
Cu niște mâni albe, soponite,
Ca niște tânjeli pârlite.
Pânea iute plămădea
Și lăsa până dospea.
Colaci mândri învârtea,
La plugari arunca
Ca când nu le trebuia.
Ia mai îndemnați, flăcăi,
Hăi! Hăi!
De urat am mai ura,
Dar ni-e c-om însera
Și nu suntem de ici, de colea,
Ci suntem de la Buza Veche,
Unde mâța strechie
Cu motanu de-a urechea,
Prin cotruță pe la fete
Pe cuptor, pe la neveste.
Mânați, măi,
Hăi! Hăi!
De urat am mai ura,
Dar ni-i frică c-om însera
Că nu suntem de ici, de colea,
Ci suntem de la Hurduga,
Unde se face mămăliga cât nuca,
Doisprezece stau cu măciuca
Ca să n-o mănânce furnica.
Și avem a trece,
Munți nalți,
Stânci
Și văi adânci,
Unde este o babă fermecătoare,
O cățelușe mușcătoare
Și ne temem că baba ne-a fermeca
Și cățelușa ne-a mușca,
Acasă nu ne vom putea înturna.
Ia mai îndemnați, măi,
Hăi! Hăi!
De urat am mai ura,
Dar ni-e frică c-om însera
Pe la curțile

d[umnea]voastră, boieri mari,
Cele cu var văruite,
Cu șindrilă acoperite,
Că noi avem niște bordeie tupilate
Cu băligar de cal sunt lucrate.
Dar mai ieși afară, jupâne gazdă,
Și ne dă câte un boldișor
Să-npungem boi[i]-în curișor,
Să meargă mai tărișor,
Căci afară este frig
Și unul din noi este cu ilic,
L-o luat dracu de frig.
Mânați, măi,
Hăi! Hăi!
Când om mai veni la anu,
Să vă găsim înfloriți
Și de toți iubiți -
Ca cum sunt merii
Și perii
În timpul primăverii
Și al verii!
De urat am mai ura,
Dar ni[-i] frică că vom însera
Și plugul ni s-a strica
Și nu vom mai avea cu ce ara.
Hopuri hopurate,
Rămâneți, boieri, cu sănătate.

3

Aho! Ho!
Plugușorul cu doisprezece boi!
A plecat d[umnea]lui Sfântu Vasile într-o sfântă joi
La măru înrotat,
La păru învărat,
Unde-i locu bun de arat,
[Cu] tânjelile pârlite,
Cu giugurile zugrăvite,
Cum șede ghine la curte,
Caruna (?) de criță
Face pământu tărâțe.
La urechi cu clopoței,
Mai îndemnați, flăcăi!
Cu grindeiu de alamă
Ară plugarii fără samă.
Înh'ipseră plugu într-un os de râmă
Și nu se găsiră nimenea să-l dreagă
Și se găsiră numai fiul Catargiului,
Din fundul pământului,
Cu ochii ca sticla,
Cu dinții ca grebla,
Cu foile între chicioare.
Foile foia,
Ciocanul bătea,
Grâu de vară se revărsa -
Grâu mărunt cu arnăut,
A dat D[omnu]l s-au făcut.
A saltat o tabără de porunghi
Din prundul mării -
Unul câte unu,
Doi câte doi,
Trei câte trei,
Și zece câte zece.

S-a bagat d[umnea]lui Sfântu Vasile în grajd
Ş-a scos
Un cal graur
Cu şaua de aur
Cu ţarţuri di matasî.
S-a dus să vază grâù de frumos.
Grâul de departe înverzea,
De-aproape îngălbinea,
Oblâncul calului bătea -
În pai ca trestia,
În schic ca vraghia.
D[umnea]lui Sf[ântu] Vasile a pus şaua pe cal
S-a dus la târg la Bârlad,
Să cumpere nouă ocă di h'ier
Nouă de oţăl,
Sî facă nouă secerele
Cu mănunchi di viorele,
Să dea pi la nepoţi şi nepoţele,
La neveste ocheşăle,
Cu brâù lăsat pe şele.
Cu dreapta trăgea,
Cu stânga polog făcea.
Făcură o claie mare,
Hurduloaie,
Dilăturea târgului,
În viliştea vântului,
Unde vine ghine voinicului.
Daţi-ne, oameni buni, daţi-ne,
Că n-aveţi să ne daţi Oltul
Cu totul,
Ori marea
Cu sarea!
Daţi-ne şoldul porcului,
Din fundul podului;
Coasta oi,
Din fundu căsoí!
Şi la urechi cu clopoţăi,
Mai uraţi, flăcăi!
Ti izbăvască Dumnezeu,
De uşa scârţâitoare,
De baba pârţâitoare!
Ti izbăvească Dumnezeu
Di cosoru ruginos,
Di flăcăù mincinos!
Ti izbăvească Dumnezeu
Di săcira bocâmă,
Di fata bătrână!
Ti izbăvească Dumnezeu
Di custura ruginoasă,
Di fata puturoasă,
Că-i fug păduchii mărunţi ca coarnele,
Ies la drum ca ciorile.
C-a pus oala să se lea,
Ş-a trecut para prin ea.
A venit porcu
Ş-a stins focu;
A venit capra
Ş-a păscut iarba.
V-am mai ura,
V-am mai ura,
Dar ni-i frică că vom însera,
Că nu suntem d-aici
Suntem de la Buza Veche,
Unde mâţa streché,
Unde motanu nu-şi găseşte loc,
Subt un fund de poloboc;
Unde faci mămăliga cât nuca
Ş-o păzeşti doisprezece cu măciuca
Ca sî n-o apuci nici furnica.

Ș-avem de trecut o limbă mare de pădure
Unde stau leii și paraleii,
Cu gurile căscate,
Cu linghile lăsate,
Stau să ne apuce de spate,
Să rămâie fetele nesărutate
Și nevestile nechișcate.
Ș-am mai ura, boieri,
Ș-am mai ura,
Dar ni-e frică că vom însera,
C-avem doi frați prăpădiți.
I-am mai prăpădit o dată
Și i-am cătat lumea toată,
Și i-am găsit la poalele cerului,
În porțile raiului.
Porțile raiului, pe de-o parte învârforate,
Să le privească o lume toată;
Pe de o parte, naramgie
Precum mn’i-i dragă și mn’ia.
Două palme că mn’i-a dat,
În rai că m-a îndreptat.
Iar în rai ce am văzut,
Singur eu m-am îngrozit:
Mese întinse,
Făclii aprinse,
Pentru sufletele cele bune;
Pentru sufletele cele răle -
Mesele închise,
Făcliile stinse.
[Să trăiți,
Să înfloriți]
Ca vița în vie,
Ca toamna cea bogată,
Ca via cea lucrată,
Când e de toate îndestulată!
Șade fermecătoarea în vârful casei d[umnea]voastră
Să ne facă nouă plugarilor rău.
Dar noi o apucarăm de un chicior
Ș-am azvârlit-o cu capu într-un pârău,
Cu curu într-un resteu.
Ea - hâți! de brâu mn’eu,
Să nu să fărâme tocmai rău.
Făcură vâști pi portiță,
Făcură curu mnioare(?), bădiță.
Iară când am mai veni la anu’, la doi etc.
Să vă găsim înfloriți,
Ca merii,
Ca perii,
În mijlocul verii!
La hopuri, hoporâte,
La văi nenumărate,
La mulți ani cu sănătate!

VIII. SORCOVE

1

Sorcova, morcova,
Piste vară - primăvară!
Să-nfloriți
Să mărgăriți!
Să trăiți,
Să-mbătrâniți!
Tare - ca fieru,
Iute - ca oțelu,
Îndesat - ca sacu
Și înflorit - ca macu!

2

Sorcova, vesela,
Ca un măr,
Ca un păr,
Ca un fir
De trandafir
Tare - ca piatra,
Iute - ca săgeata,
Tare - ca fierul,
Iute - ca oțelul!
Să trăiți,
Să înfloriți!

3

Să trăiți,
Să înfloriți:
Ca merii,
Ca perii,
În timpul primăverii,
Ca toamna cea bogată,
De toate îndestulată!
La mulți ani cu sănătate!

IX. CÂNTECE LA LĂSAT DE SEC

1

— Astă-sară să lasă sec,
Mă duc, maică, să mă-nec!
— Nu te duce, draga mea,
Că s-au vorbit doi colea
Să vie să mi te ia!

D. POEZIA EVENIMENTELOR CELOR MAI ÎNSEMNATE DIN VIAȚA OMULUI

I. NUNTA

a. [ORAȚIE LA PEȚIT]

1

Lehăú:
— Bună vremea!
Găzdașul:
— Mulțumesc domniilor voastre!
Lehău:
— Ghine v-am găsit sănătoși!
Găzdașul:
— Ghine ați venit sănătoși!
Ceas cu noroc să dea D[umne]z[eu]!
(*Și se pune pe laițe.*
Scot plosca cu rachiu.
Și zic cindrele:)
— Că ați venit pe la noi,
Poftim, luați o țurucă din cinstea noastră!
(*După aceea îi pune la masă, zicând*:)
— Poftim și ospătați
Și nu vă supărați!
Lehăú:
— Întrebați-ne ce căutăm pe aici!
Gazda:
— Ați trecut de 7 ani
Și solia veți da,
Fără a vă întreba.
Lehăú:
— Suntem cam [de] departe
Și ne grăbim a vă spune toate:
Avem un vornicel
Și vroiește a-și lua soție ca și el.
Și aci la d[umnea]voastră,
Am auzit că sunt fete frumoase
Și vă întrebăm pe d[umnea]v[oastră]
Dacă vă place solia noastră.
(*Apoi gazda, dacă are de măritat, răspunde*:)
— Asta am dorit
Și atunci ghine-ați venit!

b. CÂNTECE LA MASA MIRESEI, ÎNAINTE DE SOSIREA MIRELUI

1

Copiliță cu părinți,
La ce focu te măriți?
Că mila de la părinți
Anevoie-o s-o mai uiți!
Iar mila de la streini,
Este ca gardul cu mărăcini;

Iar mila de la bărbat,
Ca umbra de pom uscat,
Când umbli să te umbrești
Și mai rău te ofilești.
De vei călca din urmă în urmă,
Din streini nu mai faci *mumă*;
De-i călca din piatră în piatră,
Din streini nu mai faci tată!
Mă urcai pe munți de piatră,
Mă uitai pe lumea toată
Să văz mumă, să văz tată.
Mă urcai la munți cărunți,
Ca să văz de-ai mei părinți.
Mă urcai la munți cu flori,
Să văz frați, să-m' văz surori.
Tânără copilă dragă,
Iubește *până-mi* ești fragă!
Până ești în tinerețe,
Dă-ți brațul să ți-l resfețe!
Până ești într-a ta floare,
Nu trăi jinduitoare.
Că dacă te vei mărita,
Copilașí te va împresura,
Bărbățelul te va mustra
Și îți vei amărî viața
Și-ți vei vejteji fața.

2

Copiliță cu părinți,
La ce foc te mai măriți,
Că mila de la părinți
Anevoie o mai uiți!
Că mila de la bărbat,
Ca umbra de plop uscat,
Când te pui să te umbrești
Și mai rău te prigorești.
Taci, mireasă, nu mai plânge,
Că la mă-ta că te-oi duce
Când s-o-ntoarce gârla-n cale
Atunci, nici atunci;
Și mi-o face jugur mugur
Atunci, nici atunci;
Și *tânjala* – *iarbă* verde.
Cărășuie, cărărea,
Da' cine te-a mai mătura?
— Prepelița cu codița,
Ciocârlaní cu aripa.

3

Aoleste, puiculiță,
Până ești la *măiculiță*!
Că dacă te-i depărta,
Tot în cale te-i uita,
Mamă, tată, n-oi vedea.
Copiliță cu părinți,
La ce foc te mai măriți?!
Că mila de la părinți
Anevoie o s-o uiți!
Mila de la tăicușor –
E cu milă și cu dor;
Mila de la măiculiță –
Cu milă și cu credință.
Dar mila de la strein –
Ca gardu de mărăcin!
Când te dai să te umbrești,
Și mai rău te ofilești.
Dar mila de la bărbat?
Ca frunza de păr uscat...
Taci, mireasă, nu mai plânge,

Că te-oi duce la mă-ta,
Când o-nflori cânepa,
Când s-o-ntoarce gârla-ncoa'!

c. ORAȚII LA CERUTUL MIRESEI (CONOCĂRII)

1

Vornicelul flăcăului:
— Bună vremea, bună vremea,
Cinstiți socri mari!
Vornicelul fetei:
— Mulțumesc d[umnea]v[oastră], tineri militari!
Dar ce umblați,
Ce căutați?
Vornicelul flăcăului:
— Ce umblăm, ce căutăm,
La nimeni sama nu dăm!
Multe mări am trecut,
Multe țări am bătut,
Orașe și sate depărtate am colindat
Și nimene samă nu ne-a luat.
Cine sunteți dumneavoastră
Să ne luați sama noastră?!
Dar fiindcă nentrebați,
Cu-ncetul să ne lăsați
Să ne dăm cuvântul
Cu de-amănuntul
Că de multe ce sunt și dese,
Nu le vom putea spune alese.
Tânărul nostru-mpărat
De dimineață s-o sculat,
Pe ochi negri s-au spălat,
Fața albă au spălat,
Chică neagră-au pieptănat,
Cu straile s-o-nbracat,
Pe murgul la-n(șălat) chingat,
Cu trâmbița a strigat,
Mare oaste-a adunat
Cinci sute de grăniceri,
Numai feciori de boieri,
Toți din cei mai mari,
Feciori de ghinărari.
Și pe la răsărit de soare,
Au plecat la vânătoare.
Și au vânat țara de sus,
Despre apus,
Până caí ne-a stătut
Și potcoavele-a pierdut.
Atunci ne lasarăm mai jos,
Pe un șes frumos
Și alergarăm
De vânarăm:
Munții - cu brazii și cu fagii,
Ceriul - cu stelele,
Câmpul - cu florile,
Dealul - cu podgoriile,
Vâlcelele - cu viorelele
Și satele - cu fetele.
Când era soarele-n desară,
Ieșirăm la drumul cel mare
Și dădurăm de-o urmă de fiară
Stătu toată oastea în mirare.
Unii ziseră că e urmă de zână
Să fie împăratului cunună;
Așa se mai chibzuiră
Și se găsiră
Alți vânători,

Mai cunoscători
Şi ziseră că e urmă de căprioară
Să fie împăratului soţioară.
Dar nunul cel mare,
Cu grija-n spinare,
Calare p-un cal
Ca un Ducipal,
Să râdică în scări,
Să umflă în nori,
'Şi făcu ochí roată,
Peste oştirea toată,
Şi când încoace privi,
Aice zări
O floare frumoasă
Şi drăgăstoasă.
Văzând că nu-nfloreşte,
Nici rodeşte
Şi nici locul nu-i prieşte,
Ci mai mult se veştejeşte,
Ne trimese pe noi, şase lipani,
Calarì pe şase jugani,
Cu coamele cănite,
Cu coadele-mpletite,
Cu frâiele zugrăvite (năstorite),
Cu unghiile costorite (potcovite),
Cu potcoave de argint
Aşăzate pe pământ.
Nouă ne-a poroncit,
Ca toţi să pornim
Şi la d[umnea]v[oastră] să venim,
Floricica s-o luăm
Şi la-mpăratul s-o ducem.
În moment pornirăm
Şi venirăm,
Pe faţa pământului,
Pe aburí vântului,
Bând, chiuind,
Din pistoale pocnind,
Caí încurând,
Pe nări flăcări lăsând,
Rânchezând
Şi din unghii scăpărând.
Noi mult am ostenit
Pân-am sosit şi v-am găsit.
Acum - ori floarea să ne daţi,
Ori de nu, cu viaţă nu scăpaţi!
Căci am venit cu hârleţe de argint
Să scoatem floarea din pământ;
S-o scoatem cu rădăcină,
S-o sădim la împăratul în grădină.
Ca acolo să-nflorească,
Să rodească,
Locul să-i priiască
Şi să nu se veştejască.
Dacă d[umnea]v[oastră], socri mari,
Ne crediţi de talharì,
Avem hârtie (carte) de la-mpărăţie.
Cine ştie carte latinească,
Să vie să ne-o cetească.
Dar cine nu ştie,
Să nu vie,
Ca de foc să se păzească,
Pe noi să nu ne scârbească!
Să ne-aduceţi, socri mari,
Oamenì cărturari,
Vrun popă cu barba deasă
Să ne cetească carte-aleasă;
Să nu fie cu barba cănită
Să rămână cartea necetită;
Ori unul cu barba rară

Să ne ţie până-n sară
Să fie cu barba căruntă,
Să poată juca la nuntă;
Ori unul cu barba ca fusul (ursul)
Să ne dea-n curând răspunsul.
Răspunsul ce-aşteptăm este:
Şese pahare de vin,
Şese năframe de in,
Toate cusute cu fir.
Fie şi cu strămătură.
Numai să fie cu voie bună!
Fie şi de matasă,
Numai să fie de aici de casă,
De la cinstita mireasă.
Fie şi de buci,
Numai să fie de-aici!
Să nu fie de la vecine,
Să păţim vro ruşine,
Căci atunci va fi [ne]cinstea noastră
Şi ruşinea d[umnea]v[oastră]!
Domnule conocari[1]
Şi cinstiţi, socri mari,
Ascultaţi
Şi în urechi băgaţi!
Când va da soarele-n desară,
Mare oaste vă-mpresoară.
De nu-ţi avea bucate de ajuns
Să vă cătaţi loc de ascuns:
Prin păduri şi prin poeţi,
Că vă tragem prin scaeţi!
Să aveţi vase cu vin,
Care cu fân,
Boi graşi,
Claponaşi,
Vaci lăptoase
Şi fete frumoase.
Să mai aveţi, socri mari,
Şi lăutari;
Să vie şi tot satul,
Să se veselească-mpăratul.
Când va fi soarele-n desară,
Mare oaste vă-npresoară.
Să lărgiţi casa,
Să-ntindeţi masa,
Că vine-mpăratu-ndată,
Cu oştirea lui toată,
C-o sută cincizeci şi cinci
Din cei mai voinici
Nalţi la stat,
Pricepuţi la cap,
Când [î]şi dă cuvântul,
Cutremură pământu;
Cu musteaţa răsucită,
Cu cibota văcsuită,
Cu feţile-alese,
Cu mânicile (largi) sumese,
În măsele scobiţi,
Pentru nuntă pregătiţi.
Noi am descaleca,
Dar n-avem jos pe ce ne da.
Nu suntem ciobani de la oi,
Să descălecăm în gunoi;
Nici nescaiva morari beţi
Să descalecăm prin scaeţi.
Noi suntem boieri mari,
Fii de ghinărari,
De peste mare,
De unde soarele răsare.
Să ne-aduceţi scaune de-argint,

---

[1] „Zice conocarul flăcăului către al fetei" (*n. ref.*).

Să descălecăm aici pe pământ,
Sau să-ntindeți covoare,
Să descălecăm în ogradă afară.
La cai să dați fân verziu,
Cosit de timpuriu,
Strâns cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată,
Clădit în sărbători,
De două fete surori.
Cai noștri să mânânce
Și din capete să [nu] miște;
Cai noștri să bea
Și din capete să nu dea
Căci de nu va fi așa,
Urechile vi s-or tăia!
Socri mari, noi am descăleca,
Am mai sta de-[a]m mai ura,
Dar ni-i frică c-om însera
Pe la curțile d[umnea]v[oastră],
Ieste nante, sprincenate,
Pe denuntru plumbuite
Și pe-afară zugrăvite.
Mai bine la bordeile noastre,
Făcute pe dealuri nalte,
Cararile-ncurcate,
De spini acațate,
La fâptură tupilate
Pe denuntru-ntunecate,
Cu ușile de rägoz,
Când pui mâna - pică jos.
Dar pân-aici,
Avem de trecut stânci, văi adânci,
Munți,
Cu brazi mărunți,
Munți deși și-ntunecoși,
Bine v-am găsit sănătoși!
Vornicelul fetei, ori socru:
— Bine ați venit sănătoși!
Vornicelul flăcăului:
— Socru mare, ce s-a făcut
Nu mai e de desfăcut!
Să dai doi cai,
Turme de oi,
Opt boi, șapte vaci
Ș-apoi să rabzi și să taci.
Poftim, socru mare,[1]
Ia această rădăcină uscată[2],
(Ia șipu la mână)[3]
La' șăzut crăcănată,
Mare și spătoasă
Ca o broască țestoasă
Pe o parte lată
Pe o parte lată,
Ia poftim, socri, odată!
Să nu o săruți tare,
Că și căciula din cap [î]ți sare!
S-o săruți încetișor,
Să-ți paí mai dulcișor.
Poftim de beți
Și vedeți
Că e rachiu bun,
De la Cordun,
Prifăcut la Căciulești (Pitești),
Când bei, te veselești,

---

[1] „Îi dă plosca sau șipu" (*n. ref.*).
[2] „*Dacă-i ploscă*" (*n. ref.*).
[3] „Dacă-i șip" (*n. ref.*).

De pământ te trântești,
Iar nu holercă (țuică) de-a d[umnea]v[oastră],
Când bei multă,
Te umfli-n burtă,
Faci bârdohanul dobă,
Intri după sobă
Și stai cu babile de vorbă.
Urăm, urăm, socri mare,
Am ajuns, pierim de foame!
Socrul cel mare sau vornicelul fetii:
— Ce-atâta urare,
Fără mâncare?!
Vornicelul flăcăului:
— Vedem că cei de la spate,
Au rămas cu gurile căscate;
Cei de dinainte,
Cu gurile-nțăpenite.
Aduceți, socri mari, un vas cu prune uscate,
S-azvârlim în cele gure căscate;
Un budăi cu lapte bătut,
Să le turnăm pe gât;
O desagă cu poame,
Să dăm la cucoane,
C-a slăbit de foame;
Și vro câțiva usturoi,
Să dăm pe la ciocoi,
Fiindcă-a venit pe la noi.
Munți nalți, stâncoși,
Bine v-am găsit sănătoși!
Vornicelul fetii:
— Șes întins și văi adânci,
Bine c-ați sosit aici!

2

Buna ziua, buna ziua,
Cinstiți, socri mari,
Cinstiți nuntași,
Săteni și-mpregiurași!
Horă voioasă,
Fete frumoasă,
Fețe domnești
Și sfetnici împărătești!
Tânărul nostru împărat
De dimineață s-a sculat,
Față albă ș-a spalat,
Cu arme s-a înarmat,
Și la vânătoare a plecat.
Și a vânat munții de sus,
Codrii despre apus
Până caii n-au mai putut
Și potcoavele au cherdut[1]
Dar pe la sfințit de soare,
Ieșiră la drumul mare
Și dădură de-o urmă de ceară,[2]
De stătu toată oastea în mirare.
Cel întâi zise că-i urmă de zină -
Să fie împăratului nostru cunună!
Al doilea zise că-i urmă de ceară -
Să fie împăratului soțioară!
Al treilea zise că-i floare de rai -
Să fie împăratului nostru soție de trai!

---

[1] „Pierdut“ (*n. ref.*).

[2] „Fiară“ (*n. ref.*).

Al patrulea - că-i urmă de stea -
Să se ieie împăratul după e[a]!
Și așa - după stea ne luarăm,
Merserăm și colindarăm
Trecând mări și râuri,
Țări și pustiuri,
Orașe și sate,
Și multe locuri depărtate.
Și așa mers-am până în zori de zi,
Când nunul cel mare oastea opri
Și calare pe cal,
Ca un Ducipal,
Să râdică în scări
Să umflă în nări
Și face ochii roată
Peste oștirea toată
Și când încoace prigi[1]
Cu mare mirare zări
O floricică frumoasă
Ca soarele drăgălașă.
Și văzând că nu-nflorești
Și nu rodești,
Nici locul nu-i priește,
Ci numai să ofilește,
Ne-au ales pe noi
Voinici - numai doi,
Din gură vorbari,
Călări pe harmasari,
Cu frâile cănite,
Cu cozile-mpletite
Ca floricica s-o luăm
Și la al nostru împărat s-o ducem.
Și am venit cu potcoava de argint,
Să scoatem floricica din pământ;
S-o scoatem din rădăcină
S-o răsădim la împăratul (nostru) în grădină -
Ca acolo să rodească,
Locul să-i priiască,
Să nu se veștejască.
Și așa plecarăm și venirăm
Pe stelele cerului,
Pe aboarea vântului,
Pe fața pământului,
Bând și chiuind,
Din chistoale trosnind,
Caii încordând,
Până am sosit
Și v-am găsit.
De-aicea, ori floricica ne-o dați,
Ori de noi nu scăpați!
Iar de ne socotiți niscai tâlhari,
Avem și firman de la împărat,
Cu pecetea împărătească -
Cine știe slovă lătinească,
Să vie să ni-l citească.
Ș-apoi cine sunteți d[umnea]voastră
Să ni luați sama noastră,
Când solii împărătești
Nicăirea nu să opresc?
Dar de ne veți lasa cu încetul?
Vom da degrabă răspunsul,
Căci de multe ce sunt și dese,

---

[1] „Privi" (*n. ref.*).

Nu le vom putea spune alese.
Răspunsul nostru este:
Două pahare cu gin[1]
Două naframe de in
Chivite cu ibrișin!
Fie și cu strămătură
Numai să fie cu voie bună!
Să fie cusute-n casă,
De la cinstita n'ireasă[2]
Să nu fie de pe la vecine,
Să pățim vreo rușine!
C-atunci va fi necinstea noastră
Și ocara d[umnea]voastră.
Socri mari, socri mari,
Când o fi soarele în desară,
Mare oaste vă-mpresoară!
Să aveți de-ajuns:
Buți cu gin,
Care cu fân,
Boi grași,
Claponași,
Vaci lăptoase
Și fete frumoasă!
Să lărgiți casa,
Să-ntindeți masa,
Să vie împăratul îndată,
Cu oștirea lui toată!
Să vie și tot satul,
Să se veselească împăratul!
Să mai aveți și lăutari
Și bucătărițe mari,
C-o să vie împăratul îndată,
Cu oștirea lui toată!
Că multe dealuri am călcat,
Multe țări am îmblat,
Până ce am sosit
Și v-am găsit.
Acum, socri mari,
(Către nuni și tineri:)
Nu credeți că scăpați,
Fără ca să le dați:
Boi de îngiugat
Și plug de arat
Și cai de-nșălat.
Noi am mai sta
Și am vorbi câte ceva,
Dar n-avem jos pe ce descălica,
Că nu suntem ciobani de la oi,
Să descălicăm în noroi;
Nici niscai murari beți,
Să ni aduceți covoară,
Să descălicăm în pridvoară.
Să aveți și fân verde
Cosit din ziua de Sf[ântu] Gheorghe
Și adunat de două fete surori,
Cu roua neluată,
Cu floarea nescuturată,
Să ne desfundați buți cu vin
Ca să ne fie cheful deplin!

3

Ce voie, ce veselie!
Ce lucru poate să fie?
Ce stați aici adunați,
D[umnea]voastră, iubiți frați?
Că noi mult loc am umblat –

---

[1] „Vin" (*n. ref.*).
[2] „Mireasă" (*n. ref.*).

Așa ceva n-am aflat.
Trei luni sunt de când venim,
Ne uităm și tot privim,
Dar așa lucruri tocmite
Încă nu ne-au fost ivite:
Afară fete jucând,
Feciorii sărind, strigând,
În casă plâns, desfătare,
Tocmai ca la un harț mare,
Unde unii, învingând,
Râd, saltă în a lor gând,
Iar, din contră, cei învinși
Stau de durere cuprinși.
Noi vedem poarta legată,
Dar nu-i mare, ridicată.
Lângă dânsa, multe gloate,
Stând strânsă și adunate;
Poarta legată cu paie,
Gloata-n cap stă să ne saie,
Gândind doar'să ne-ngrozească,
Ori caii să ni-i răpească;
Legată cu lanț de car,
Ca să îmblăm în zadar;
Și cu funii de fuior -
Au, nu v-au fost de noi dor?
Drept aceea, vă rugăm
Și svat înțelept vă dăm:
Să fiți cu noi buni și blânzi,
Că nici noi nu ni-s flămânzi,
Nici nu ne temem de voi,
Măcar că suntem trei sau doi!
Iar voi, gloată adunată,
Cu feliu de gătiri armată,
Că a noastră ceată încă
E napoi, mare, adâncă;
Vine, dar nu cu gând rău,
Să ferească Dumnezeu!
Ci al ei scop, bun, este,
Cum doar ați și prins de veste.

(*Urmează apoi vorbirile urătoriului miresei, carele se preface că nu știe ce a zis urătoriul mirelui și caută a-i face să se depărteze de la casa miresei. Dar aceeștia, credincioși mirelui, nici nu se mișcă din loc. Ci începe de nou un colăcari:*)

Cinstite vornice de casă,
Spuseși multe, nu ne pasă
Ce-ai luat în rău cuvântul,
Ca și volvura ori vântul?
Că să știi cum că nimică
Din câte-ai spus nu ne-nfrică!
Căci, cum vezi, suntem ca mărul,
Întregi, grăim adevărul.
Tinerul nost' crăișor
Plin de pară și de dor,
S-a sculat de dimineață,
Și spălându-se pre față,
Au luat un bucin mare,
Și-au suflat în trei părți tare,
Și-au adunat oaste multă,
Ce de el bine ascultă
Patruzeci de călărași,
Cu cai ce se sparg de grași,
Pedestrași - cincizeci și nouă,
Oaste tânără și nouă,
Și vine cu ea-napoi,
Înșirată câte doi,
Că întorcându-se lin,
Să fie suta deplin

Sau și mai mulți, doi sau trii,
Precum și dumneata știi.
Noi prin codri am vânat,
Prin chedrii lor am întrat,
Prin câmpiile frumoase,
Dumbrăvile răcoroasă.
Când fu la mijloc de loc,
Stete craiul nost' pe loc,
Căci găsi urmă de fiară,
De-o sprintenă căprioară.
Craiul ținu pre loc svat,
Cu ai săi ce-a adunat.
Sfetnicii au sfătuit,
Dar filosofii au ghicit
Că n-ar fi urmă de fiară,
Nici sprintenă căprioară,
Ci ar fi urmă de zină
Cu foc și frumusețe plină
Craiului nost'dăruită,
De sus, soție iubită.
Atunci craiui lăsă toate,
Adună a sale gloate
Și făcu cu calul roată
Și spre noi, din oastea toată,
Fiind cu cai mai fugaci,
Și din gură mai schitaci,
Ne-au trimis mai înainte
Să călătorim fierbinte,
Și ispitind cu tărie,
Să-i dăm știre cu trezvie.
Noi am venit ca prin vânt,
Pre semne de pre pământ,
Pe a soarelui lumină,
Pre raza cea de stea plină,
Și pre urma cea de fiară
În toate laturi prin țară,
Pân'la marginea astui sat
Unde s-afl-un pod stricat
S-au rupt o blană cu mine
Și-am căzut fără rușine.
Căzu și a mea soție,
Cu asemnea tărie.
Până când noi ne-am sculat,
Urmele s-au astupat
Ieși o babă zbârcită
Spre a nost' folos ivită.
Ne spusă să nu ne pasă,
Să mergem din casă-n casă
Pân-ajungem l-acest loc,
Unde este-al nost'noroc.
Aici vedem multe fete,
Țâțâind pe sub pârete
Multă gloată adunată,
Spre ceva mare gătată.
Urma aici o au adus,
Cum mai nainte v-am spus.
Steaua încă-aici ne lasă,
Să ne faceți loc în casă,
În curte să ne primiți
Sau suta să ne-npliniți!

(Aici iar răspunde vornicul miresei, apărând mireasa. Apoi începe alt colăcari al mirelui:)

— Cinstite vornice de loc,
Să-ți dea Dumnezeu noroc!
Nu ne lua așa cu graba'
Ști[i] că graba strică treaba.
Gândiți-vă că ni-ți spăria
D-aici a ne depărta?
Dar să știi că ați greșit,
Când aceasta ați gândit.
Vă spunem mai apriat,
Ca să știți cu-adevărat -
Că noi suntem soli crăiești
Vorba să nu mi-o clintești!
V-am spus c-al nost' crăișor,
Cu al vânatului dor,
Pe aste locuri îmblând,

Cu ai săi câțiva, oarecând,
Au zăpsit a fi o ciută
Cuvântătoare, nu mută;
Cu cizme roșì-încălțată,
Cu țundră neagră-mbrăcată,
Moțată la cap și mare,
Bălțată nu tocmai tare.
În curte, dar' ne lăsați,
Ori ciuta pe loc ne-o dați!
Voiți de voie a ne-o da,
Ori cu sila o vom lua?!

(Din ultimele cuvinte ale acestui colăcari, se vede cum că ei sunt rezoluți a lua mireasa și cu sila, din care cauză urătoriul aceleia începe blând, cu vorbe bune, a apăra mireasa. Dar văzând apropiindu-se conductul cu mirele chiuind și hurezând, strigând „Voie bună! Iu' hu' hu! hu!" și pușcând cu pistoale, nemaiavând încătro, deschizând poarta zice:)

— Mergeți colea toți în casă,
Căutați în cornul de masă,
C-aflați a noastră crăiasă
Îi ca un trandafir frumos,
Făcută spre al vost' folos.
E-mpănată-mpodobită,
Cu de toate dăruită,
Pentru craiul vost' gătită!

(Zicând acestea-i dă colacul ce e destinat a-l lua mireasa pre mână, și schimbând ploschile cu răchie beau. Apoi, vornicul mirelui, carele se consideră ca învingători, zice celor adunați acolo, poruncind:)

— Casele să le-ncălziți,
Coșuri cu ovăz gătiți!
Blidele să le umpleți,
Dar să nu vă aflăm sumeți,
Căci crăișorul nost', iată-l vine,
Și va cădea tot cu bine!

d. ORAȚII LA ÎNCHINATUL ZESTREI

1

Ajungă-te voie bună, d[omnu]le mire!
Sara au înserat,
Amândoi n-am închinat.
Vremea au fost mai demult,
Dar nu ne-am priceput
De acum ne vom pricepe
Și vom începe.
Iată, aci, se închină doamna mireasă,
Cu o zestre foarte aleasă.
Căci dumneaei multe sate și orașe au umblat
Până-n târg la Țarigrad,
Ca să vă găsească d[umnea]v[oastră] zestre pe plac.
Nouă corăbii au încărcat
Și pe mare le-au plecat.
Iar când au fost la mijloc de cale,
S-au stârnit o furtună mare
Și au venit un vânt furtunos,
Despre apus,
Și altul cam plesnit,

Despre răsărit
Și toate ni s-au răsipit.
Eu, singur eu, am scăpat
Pe o scândură de brad
Și la doamna mireasă de știre am dat,
Care foarte rău s-au supărat.
Dar auzind că în târg la Anadol
Mai frumos negoț au descărcat,
Cu nouă cai au plecat
Și pe toți, cu mai frumoase lucruri i-au încărcat,
Și aicea le-au descărcat.
Iată, dar, ce au luat:
Două saltele,
Umplute cu surcele
Și alte două umplute cu pietroi,
Să pară, d[umnea]v[oastră], domnule mire, mai moi,
Și mai multe perini moi,
Împlute cu ciucălăi,
Că dumneata pe dânsile de te vei culca,
Nici puricii nu te vor pișca.
Da, d[umnea]ta, nu te supăra,
Căci acestea numai eu le zic așa,
Ca pe d[umnea]voastră să vă necăjim
Și noi să ne veselim.
Și încă are a-ți mai da
Și lada cea de colea,
Care este plină, rasă,
Cu scule alese din casă,
Pentru a servi d[umnea]voastră pe masă.
Și atâta este de grea,
Încât nimene nu o va putea râdica,
Dar un șoaric va fugi în spate cu ea.
Acum, vin cu plecăciune,
Să-mi dați și mie iertăciune,
Că de multe ce-au fost și dese,
Nu le-am putut spune alese.
Și te rog, d[omnu]le mire,
Ca acestea ce-ți *sunt* hărăzite,
Să-ți fie de la mine dăruite.
Poftim, primiți,
Și nu bănuiți.
Iar mie pentru olăcărie,
Să-mi dați cea mai mare boierie
Și un pahar de vin,
C-așia-i de la D[umne]zeu, amin!

2

Vornicelul fetii:
— Domnule mire, nu te grăbi la luat,
Cum v-ați grăbit la-nsurat,
Că mai aveți puțin de stat.

(*Toți se retrag. Vornicelul miresei începe a închina zestrea și zice:*)

— Bună vremea, bună vremea, domnule mire!
Iată cu ce se închină c[o]c[oana] mireasă

Cu această zestre frumoasă,
În care sunt diferite lăicere,
Poclăzi şi perinele.
Poclăzile sunt de soacră-ta urzite
Şi de mireasă ţăsute,
Cu urzala de lână,
Să vă fie d[umnea]v[oastră]-ndemână;

Cu bătătura de fir,
Să fie d[umnea]v[oastră] cheful deplin.
Perinele sunt pline[1] cu puf de răţoi,
Să fie d[umnea]v[oastră] sub cap moi;
Salteaua-toată de lână,
Să-ţi fie inima bună.
Mai este ţol de car,
Să-ţi fie dumitale de cărat lut şi var.
Sunt saci noi,
De dus la moară popuşoi.
Sunt traiste nouă,
De dus la plug brânză şi ouă.
Mai este o corabie[2] lată
Cu toate bunurile-ncărcată.
Poftim, luaţi, primiţi
Şi nu banuiţi.

(*Când s-întinde mirele să iei, zice vornicelul, retrăgând:*)

— Nu te sili la luat,
Cum te-ai silit la-nsurat,
Că bacşişul corăbierului încă nu l-ai dat!

(*Mirele pune mâna pe pungă, scoate bacşiş vornicelului şi fetei ce a păzit zestrea şi le dă. Vornicelul zice:*)

— Poftim, domnule mire,
Că de-acum ţi se cuvine!

e. ORAŢII LA ÎNCHINATUL CĂMĂŞII MIRELUI

1

Bună vremea, bună vremea, d[omnu]le mire,
Iată cu ce se închină jiupâneasa mireasă!
Cu această corabie gré,
Care eu n-o mai pot ţiné
Iară în corabie este o cameşe de in,
Ţăsută cu fir
Ca să fie d[umi]tale cheful deplin.
Poftim!
Ţesută cu bumbac,
Să fie d[umi]tale după plac.
Şi cusută cu matasă
Să-ţi fie d[umi]tale de purtat prin casă.

(*Când mirele vré să iei, vornicelul retrage:*)

Nu vă siliţi la luat,
Cum v-aţi silit la-nsurat,
Căci bacşişul corăbierului nu l-ai dat!

---

[1] „Umplute“ (*n. ref.*).

[2] „Ladă“ (*n. ref.*).

(*Mirele pune mâna pe pungă, dă bacşiş vornicelului. Vornicelul după ce primeşte bacşiş zice:*)

Poftim c[u]c[oane] (jupâne) mire,
Primiţi şi nu bănuiţi!

f. ORAŢII LA ÎNCHINATUL DARURILOR MIRELUI CĂTRE MIREASĂ

1

Bună vremea, bună vremea,
C[u]c[oană] (jupâneasă) mireasă!
Iată cu ce se închină d[omnu]l mire –
Cu astă corabie gré,
Care eu nu o mai pot ţiné.
Iară în corabie este un bariz ş-un testemel de in,
Să fie cheful d[umi]tale deplin;
Cu urzala de bumbac,
Să-ţi fie d[umi]tale după plac.
Cu bătătura de matasă,
Să-ţi fie d[umi]tale de purtat prin casă.
Tivite cu strămătură,
Să le porţi cu voie bună.
Şi o păreche de cibote cu tureatca de vacă
Să-ţi fie d[umi]tale de cărat apă;
Cu talpa de cucoş,
Să-ţi fie d[umi]tale de umblat pe jos;
Cu căputa de ţap,
Să-ţi fie d[umi]tale pe plac.
Poftim, jupâneasă mireasă!
(*Când vrea să iei, retragi şi zice:*)
Nu te sili la luat,
Cum te-ai silit la măritat,
Căci bacşiş corăbierului n-ai dat!

(*Mirile scoate bacşiş pentru mireasă. Mireasa stă ruşinată că i-a retras. Apoi vornicelul zice:*)

Poftim c[u]c[oană] mireasă
Primiţi şi nu bănuiţi!

g. ORAŢII LA ÎNCHINATUL DARURILOR DE CĂTRE MESENI

1

Ajungă-te voie bună, c[u]c[oane] mire şi c[u]c[oană] mireasă!
Se închină gospodariu *I. Dumbravă*[1]
Şi gospodina d[umi]sale
Cu o butişoară de vin!
Butea e cam mititică,

---

[1] A fost trecut, spre exemplificare, numele referentului (*n. ed.*).

Dar cheful este mare,
Asupra d[umnea]v[oastră],
Și roagă să primiți
Și să nu bănuiți,
Că dacă vor trăi,
Cheful d[umnea]v[oastră] vor împlini
Și buticica vor mări.

2

— Bun ajuns, bun ajuns,
La d[umnea]v[oastră], jupâne căpitane!
— Foarte mulțămim, jupâne Ciohoată,
Care bea rachia toată!
— O, că în bun ceas v-o plecat D[umne]zeu
De la curțile d[umnea]voastră
La casile noastre!
— Când am plecat,
Pre D[umne]zeu l-am rogat.
Și de ce l-am rogat,
D[umne]zeu ne-a dat
(- *zice căpitanul*).
— Tot mulțămim lui D[umne]zeu
(- *zice Ciohoata*),
Că unde ar fi o frăție bună și dulce
A jupânesei mirese,
Anume pre nume l-oi spune.
N. N. a auzit că a căzut o stea
Groasă și frumoasă
Pre casa jupânesei mirese,
S-o gătat cu câte de toate
Cu fierturele,
Cu fripturele,
Cu plăcințele,
Ca să dați d[umnea]voastră cu mânile prin ele.
D[umnea]voastă ați da,
Dar eu nu le voi da.
O țarcă prinsă de la cotarcă cu tunuri,
Cu o bute de vinars,
Să vă treacă la toate de necaz;
Cu brânză de găină,
Strânsă de prin tină,
Făcută cu curu (?),
D[umnea]voastră să vă fie nacazu.
S-o mâncați cu gura!
Și să arată la jupâneasa mireasă
Cu o învelitoare frumoasă
S-o poarte dânsa sănătoasă!

h. IERTĂCIUNEA

1

Ascultați, ascultați,
D[umnea]v[oastră] cinstiți nuntași
Și împrejurași,
Gloate și noroade,
Care v-au adunat D[umne]zeu sfântu
La această cinstită nuntă
Și de D[umnezeu] blagoslovită!
Dumnezeu a făcut cerul și pământul -
Numai cu gândul;

Marea cu cele ce sunt într-însa -
Numai cu zisa.
Și a împodobit cerul cu stele,
Cu soarele și luna,
Pe care le prigim[1] noi totdeauna.
Că luni a făcut milostivul D[umne]zeu în cer îngerii,
Marți - pământul și miercuri - doghitoacele[2].
Joi le-a așezat pe pământ
Numai cu un singur cuvânt,
Și vineri le-a pus nume
La toate câte sunt pe lume.
Sâmbătă pe Adam l-a zidit,
Și pe Adam când l-a zidit
A făcut milostivul D[umne]zeu
Iadul la apus
Și raiul la răsărit,
Și în rai a zidit
D[umne]zeu pe Adam din pământ,
Cu trupul din opt părți:
Cu oasele din cheatră[3]
Și cu gândul din mulțimea îngerilor.
Și l-au pus păzitorul raiului.
— Adame, Adame, tu ești stăpânul raiului!
Din toți pomii să guști,
Numai din pomul cunoașterii să nu guști!
Și umblă Adam o jumătate de an în burlăcie,
Ici mânea, dincolo înziua
Și nici o gospodărie n-avea.
N'ilostivul D[umne]zeu văzând că nu-i ghine[4]
Să fie omul singur,
Și-i dădu somn dulce
Și luă milostivul D[umne]zeu
Os din osul lui
Și trup din trupul lui
Și zidi pe strămoașa noastră Eva.
Adam, trezindu-se, se înspăimântă
Și la Dumnezeu strigă:
— Doame, Doamne, ce-o să fie asta lângă trupu n'eu?!
— Adame, Adame, nu te spăimânta
Că asta este os din osul tău,
Trup din trupul tău
Și sânge din sângele tău
Și se va chema ție femeie!
De atunci așa mergem
Și ne pitrecem,
Din neam în neam
Și din giță în giță,
Până la aste două tinere mlădițe,
Ce șăd îngenuncheate cu smerenie

---

[1] „Privim“ (*n. ref.*).
[2] „Dobitoacele“ (*n. ref.*).
[3] „Piatră“ (*n. ref.*).
[4] „Bine“ (*n. ref.*).

Să le dați cuvânt de blagoslovenie.
Și să roagă cu plecăciune,
Să le dați cuvânt de iertăciune –
Că blăstămul părinților
Slăbește casa fiilor.
De-ar fi și o temelie de cheatră
Blăstămul părinților râsipește îndată.
De-aceea, cinstiți părinți
S[ă]-i iertați și-i blagosloviți,
Precum D[umne]zeu o blagoslovit pe Noe,
De-o ieșit din coraghie[1]
Și s-o izbăvit de păcat
Și o sădit gie[2]
Și s-o umplut pământul de veselie.
Dați-mi și mie un pahar cu vin,
Amin!

2

Buna vremea, buna vremea,
Cinstiți nuntași, ce v-au adunat D[umne]zeu
La această cinstită nuntă!
Stați și ascultați,
Aceste două-trii cuvinte,
Care de la D[umne]zeu sunt alcătuite!
D[umne]zeu, când a urzit cerul și pământul,
L-a urzit numai cu cuvântul,
Luni l-a-nceput,
Marți l-a-mplinit,
Miercuri l-a-mpodobit:
Câmpu – cu florile,
Dealul – cu viorele,
Ceriul – cu stelele,
Soarele și luna,
Care le videm totdeauna.
D[umne]zeu au văzut că raiul rău i-a șăzut,
Fără moștenire
Și fără viețuire.
S-au gândit ca pe om să zidească
Și raiul să moștenească.
Au luat ochi – din mare,
Chica – din soare,
Lut – din pământ
Și sufletul – din Duhul Sfânt,
Și-n clipă pe strămoșul Adam a făcut.
Însă văzând sf[ân]tul D[umne]zeu
Că este foarte rău
Ca omul singur raiul să-l locuiască,
Și lumea să-mpărățească,
S-a gândit să-i facă soție
Că mai bine or să-i fie.
D[umne]zeu s-au apucat
Și pe strămoș'Adam
Într-un somn greu l-o cufundat,
De dânsul s-a alaturat

---

[1] „Corabie" (*n. ref.*).
[2] „Vie" (*n. ref.*).

Ș-o coastă din stânga i-a furat,
Făcându-i din ea soție
Și pe lume-i veselie.
Când Adam s-a dișteptat,
Foarte rău s-a-nspăimântat,
Prin rai fuga a plecat.
D[umne]zeu cu glas mare l-a strigat:
— Stai, Adame, nu fugi
Și prin rai a pribegi!
Voi aveți să vă-nmulțiți
Și pământul să-l umpleți
Voi aveți să faceți 9 fete, 9 feciori.
Feciorul cel mare să iei pe fata cea mică;
Feciorul cel mic are să iei pe fata cea mare
Și voi aveți să fiți,
Din vițe în vițe
Pân'la al noulea seminţe;
Din neam în neam,
Căci toți ne tragim din Adam.
Iară d[umnea]v[oastră], cinstiți părinți,
Care de D[umne]zeu sunteți orânduiți,
Stați și iertați pe acești doi fii
Care șed cu capitele plecate,
Cu genunchile lasate,
Cu fețile rușinate
Și cu lacramile varsate,
D[umnea]v[oastră] se roagă să-i iertați,
Să-i binecuvântați.
Căci binecuvântarea părinților,
Întărește temilia fiilor
Iar blăstemul părinților
Risipește temelia fiilor.
Stați și iertați,
Precum D[umne]zeu au iertat pe Adam,
Adam pe Eva,
Eva pe Isac
Și Isac pe Raveica.
Începutul nu-i de la noi,
Ci-i de la cei 12 Canagalile[i],
Care căra apa din vale-n deal
Și uda bastonul (baltagul)
Lui Aron prorocul
Fiind uscat de 99 [de] ani.
Și amin, amin
Și mie un pahar de vin
Ș-o năfrămiță de in,
Să-mi șterg gurița de vin.
Dar fie și de buci,
Să-mi șterg nasul de muci.

i. CÂNTECE DE RĂMAS BUN (IERTĂCIUNEA FETEI)

1

Busuioc verde, steblos,
Rămâi, taică, sănătos,
Ca un trandafir frumos,
Dacă n-ai fost bucuros!
Busuioc verde pe masă,
Rămâi, maică, sănătoasă
Ca o garoafă frumoasă,
Dacă n-ai fost bucuroasă,

Când ţ-aduceam apă-n casă;
Când [î]ţi făceam focu-n vatră
Şi măturam curtea toată;
Când îţi spălam vasele
Şi găteam bucatele.

j. HORA MIRESEI

1

Bine şade doi cu doi
Şi noi, puică, d-amândoi!

2

Amândoi vă potriviţi,
Amândoi vă nemeriţi
Şi la ochi, şi la sprâncene
Ca doi porumbei la pene!

k. ORAŢII LA ÎNCHINATUL MESEI*

1

Bună vremea, bună vremea,
Cinstiţi meseni, ce v-au adunat D[umne]zeu sf[ân]tul
La această masă frumoasă!
Pe această masă frumoasă
Sunt sahoni[1] de matasă
Talgere poliite
Linguri zugrăvite
Ca pentru d[umnea]v[oastră], cinstiţi meseni, gatite;
Sunt cuţitaşe şi furculiţe.
Care va avea cuţitaşe,
Va tăia cu cuţitaşul
Şi va mânca cu furculiţa,
Iară care nu, va rupe cu dinţii,
C-aşa ne-a-nvăţat parinţi
De n-or fi bucatele fierte,
Ne-ţi crede că n-am avut lemne tăiete
Şi băcătariţele a fost cam bete.
De vor fi bucatile nesarate,
Ne veţi crede că ni-i ocna departe
Şi am trimes 9 care de as'vară
Şi n-a venit nici în ia'sară.
De vor fi bucati nechiparate,
Veţi crede că ni-i Ţarigradul departe
Iară dacă socotiţi că vor fi bucatile odrovite,
Poftim, c-oi lua eu înainte.
Decât o pieri o lume ş-un sat,
Mai bine eu, un blăstămat!
Poftim, cinstiţi meseni, luaţi!

l. ORAŢII LA ÎNCHINATUL PAHARELOR

1

Ajungă-te voie bună,
Domnule nun mare!

---

[1] „Feţe de masă" (*n. ref.*).

Sara au înserat,
Amândoi n-am închinat
Vremea au fost mai demult,
Dar noi nu ne-am priceput.
Iată, aicea, se închina h'inii d[umnea]voastră,
Împreună cu socrí cei mari,
Cu două pahară de băutură,
Dar mai multă voie bună;
Cu două pahare cu vin,
Să vă fie d[omniilor] voastre cheful deplin.
Vin de la Odobești,
Să bei să te veselești,
La pungă să te chipuiești;
Vin de la Cotnari,
Să bagi mâ[na]-n buzunari,
Să-n'caț în bani,
Să scoți un galben, doi, de cei mari,
Fie și mai puțintei,
Cincizeci, șaptezeci de lei,
Să nu fie parale măruntele,
Că de acele avem câte surcele,
Ci ne trebuie zimți bătuți
Care sunt de toți iubiți.
Vin de la Parava,
Care nu se cinstește degeaba,
Și c-o batistă de mătasă,
Din Țarigrad aleasă,
Pentru cinstea d[umnea]voastră.
Dar este cam groasă,
Căci [î]i de noaptea toarsă
Ș-au făgăduit h'ina d[umnea]voastră
Că se va duce-n pădure
Și s-a uita pe un rug de mure,
Și-a toarce puțin mai subțire;
Cusută cu strămătură,
Să vă fie moale la gură;
Cu florile cât palma,
Care, când le vei videa,
Singur, domnia ta, te vei mira;
Care se zice și de in
Să vă ștergeți d[umnea]v[oastră] gura de vin.
Precum sunt hărăzite,
Așa să fie și primite!
Poftim, primiți
Și nu bănuiți,
Ce va lăsa inima să dăruiți!
(*Nunul cel mare primește paharâle, zicând astfel:*)
— Mulțumesc d[umnea]voastră
De păhare pline
Și cuvinte bune!

2

Bună vremea, bună vremea, d[omnu]le nun mare,
Iată cu ce se închină finí d[umi]tale
Cu socrí dimpreună -
Cu două pahare de vin,
Să fie cheful d[umita]le deplin!
Vinu [î]i de la Odobești,
Când bei, te veselești;
Vin de la Cruce,
'I tare bunișor și dulce;
Vin de la Cotnari,

Să bagi mâna-n buzunar,
Să scoți doi galbeni de cei mari.
Fie și de cei mici,
Numai să-i putem schimba aici.
Pe aceste paharele,
Nici prea mari, nici mititele -
O naframiță de in,
Să ștergeți gurița de vin;
Naframă de bumbac,
Să fie d[umita]le după plac;
Țesută cu fir,
Să fie cheful d[umita]le deplin;
Tivită cu matasă,
Să crediți că e de-aici de casă,
De la cinstita mireasă.
Poftim, primiți
Și nu bănuiți,
Că voia finilor este mare
Asupra d[umi]tale
Și d[umnea]lor de vor trăi,
Naframa, paharile, vor mări
Și cheful d[umita]le l-or îndeplini.
Poftim, luați
Și mie un bacșiș mare-mi dați!
(Nunul ie naframa și paharile, dă un gologan vornicelului și mulțumește, zicând:)
— Mulțumesc! La tineri de cheltuială
Și dumitale de osteneală (de hodorogeală).

3

Să trăiești, jupâne n'ire,
Întru mulți ani cu fericire!
Să-ți dăruiască D[umne]zeu coroană crăiască
Și stimă împărătească.
Să-ți dăruiască n'ilostivul D[umne]zeu
Puterea lui Samson
Și mintea lui Solomon!
Cu fii și cu fete să te înmulțești,
Să ai bucuria lui Aron Prorocul
Când a luat toiagu de 12 ani uscat în mână
Și o înverzit neavând rădăcină.
Acea bucurie s-o aveți și d[umnea]v[oastră], giupâne n'ire,[1]
Să vă curgă în casă grâu și untdelemn,
Multu cu multu,
Cum curge Prutu
Și Prutu dă-n Dunăre
Și Dunăre-n mare
Și fârșit[2]
Asemenea și din casa d[umnea]voastră
Să nu se mai fârșească!

---

[1] „Mire" (*n. ref.*).
[2] „Sfârșit" (*n. ref.*).

m. ORAȚII LA ÎNCHINATUL COLACILOR LA NUNII MARI

1

Buna vremea, buna vremea,
Cinstiți nuni mari!
Iată sara o-însărat
Și d[umnea]v[oastră] colaci nu v-o-închinat.
Iată c[u]c[onu] mire și c[u]c[oana] mireasă vi se închină
Cu o corabie încărcată de la Țarigrad!
Și venind, toți corăbierii s-o-înecat,
Numai un corăbier o scăpat
Și c[u]c[onu] mire pe o scândură de brad
Și înapoi s-o înturnat,
La Țarigrad o plecat
Și mai frumoasă marfă o încărcat,
Cu niște colaci frumoși
Ca fața lui Hristos;
Cu o casâncă de mătasă
Din Țarigrad aleasă,
Tivită cu fir
Să vă fie chefu deplin.
Iar să roagă d[umnea]lui să primiți
Că aceste nu bine li-ți ponosi
Și cu altele v-a înnoi,
Și fața d[umnea]v[oastră] va cinsti,
Cu două păhărele de vin,
Ca să cinstiți,
Să nu bănuiți.
Păharăle[le] nu-s tocmai mari,
Di-or trăi
Paharâle or mări
Și tot pentru d[umnea]v[oastră] vor cinsti.
Dacă d[umnea]v[oastră] nu credeți,
Poftim și vedeți!

n. DOLIA

1

Cine n-o da dolia,
Dolia, paraua mea,
N-aibă ticna de cinste!
Nune, nune mare,
Fă-ne dolia mare!
Mărească-te Dumnezeu
Ca chiscopu din Buzău
Să iasă și dreptul meu!
Vedea-te-aș un socru mare
La copiii dumitale!

2

Nune mare, nune mare,
Fă-ne dolioara mare,
De doi galbeni și cinci parale!
Dumneavoastră domnilor,
Ia stați, socotiți-vă,
De meșter plătiți-vă.
Care va da dolia,
Să-i trăiască soția,
Împrejur ce va avea!

o. BUSUIOCUL (SIMINOGUL)

1

Foaie verde, salbă moale,
Strânge masa, soacră mare!
Și voi, stolnicițile,
Adunați-vă ploștile!
Foaie verde siminog,
Ia sculați, boieri, la joc,
De-ndesați sarmalele
Să meargă paharele
Că s-arată zorile!

2

Strânge masa, soacră mare,
Că te bag cu capu-n oale!
Stolnicească, volnicească,
Strânge ce ți-ai pus pe masă!
Ia sculați, boieri, la joc,
Să vă fac de-o horișoară,
De boieri și de cocoane!
V-ajunge de când mâncați,
Parcă sunteți leșinați!
Vedea-v-aș, boieri, umflați!
Și de pâine și de vin
Și de cheful cel mai bun!

3

Foaie verde siminog,
Ia sculați, boieri, la joc!
C-ajunge de când mâncați,
Varză-în oală n-a rămas,
Că doar nă-ți fi leșinați!
Foaie verde usturoi,
Ca să mai mâncăm și noi.
Frunzuliță de spânat,
Lăutarii n-a mâncat.
Foaie verde, salbă moale,
Poruncește, nune mare,
Să dea mesele afară!
Aolca cu soacrile,
Că nu strânge mesile,
C-a băut rachiu de pere
Și se-mpiedică-n obiele;
Numai una a rămas
Ș-aia-i cu conciu pe nas.

4

Frunză verde busuioc,
Ia' sculați, boieri, la joc,
Că destul de când mâncați -
Ia sculați de mai jucați,
Și dați cu picioarele,
Măturați ciolanile,
Să joace cucoanele.
Cucoanele cele mari,
Să le dăm la ghinarari;
Cucoanele cele mici -
La soldații cei voinici! etc.

p. CÂNTECE DE OCOLIT MASA

1

De trei ori pe după masă,
Să iasă răul din casă,
Să rămâie binele,
Să trăiască tinerii!

2

— Hai, maică, de mă pitrecí
Până-în fundul grădinii.
Că mă duc cu străinii.
— Petreacă-te străinii,
C-ai dat mâna cu dânșí!
— Hai, măicuță, dumneata,
De străini m-oi sătura!

q. CÂNTECE LA LEGATUL (ACOPERITUL, ÎMBROBODITUL) MIRESEI

1

Tinerică fată,
Cu oichi-ți de săgeată,
Inimă de piatră!
Și te roagă, roagă,
De draga de nășică,
Să nu se pripească,
Să mi te-nvelească,
Că învelită îi fi,
Cât îi vei trăi!
Tinerică fată,
Până azi cu fetele
Și acuși ca nevestele!
Cosicioara ta
Nu s-o mai vedea,
De azi încolea!
Cum tu te-ndurași,
De te streinași,
Părinți-ți lăsași?!
Lăsași frați,
Lăsași surori,
Lăsași grădina cu flori!
Floricica ta,
Din grădina ta,
Cine-o va mai purta?
Unde îți pune spilcele,
O să curgă palmele;
Unde ți-au pus panglicele
O să curgă bicele!
Taci, copilă, nu mai plânge,
Că la maică-ta te vom duce,
Când o face jiugul pere
Și tânjala floricele,
Să te-împodobești cu ele.
Tinerică fată,
Te-[i] mai face fată,
Când o intra știuca-n baltă!

2

Foaie verde, foaie lată,
De-aș mai fi o dată fată,
Aș ști floarea cum se poartă.
Până ieri - cu fetele
Astăzi - cu nevestele.
Drăguliță fină,
Florile-ți căzură
În poale de june
Și se vestejiră.
Drăguliță fată,
Inimă de piatră.
Lungu-i drumul la Brăila,
Mai tare-i doru de mumă;
Lungu-i drumu la Galați
Și mai rău-i doru de frați!
Taci, finică, nu mai plânge
Că la maică-ta te-oi duce
Când o-nflori cumpăna;
Când o face jugu mugur

Și tânjala frunze verzi,
Atunci [pe] maică-ta o vezi!

3

Taci, mireasă, nu mai plânge,
Că la maică-ta te-oi duce,
Când a face plopul pere
Și răchita vișinele
Și tânjala mugurele!
Ieri ai fost cu fetele,
Astăzi cu nevestele.
Unde ț-au șezut florile,
Au să steie palmele;
Unde ț-au stat boldurile,
Au să stei ghionturile;
Unde ț-au stat fustile,
Au să stei bețile.

4

Frunză verde de alună,
Ia-ți, mireasă, ziua bună,
De la moși, de la străbună,
De la tata, de la mumă;
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori,
De la strat cu busuioc,
De la flăcăi de la joc!
Și te du la casa ta,
Mânâncă-ți mamaliga.
Cât [î]i fi și-i mai trăi,
Copiliță nu-i mai fi
Și muiere te-i numi.
Până azi cu fetele,
De azi cu nevestele!

r. CÂNTECELE SOCRILOR

I. Cântecele socrului mare

1

Măi române, românaș,
Țearna că arași,
Zăstre la feciori lăsași,
Lioca în gât purtași.

II. Cântecele soacrei mari

1

Ițe ițăi-te,
Lume îndreptează-te
Căci de nu te vei îndrepta,
Peste rău vei da!
Fiindcă D[umne]zeu
Îngrijăște de norocul tău!

2

Frunză verdi de cicoare,
Bucură-te, soacră mare,
Că-ți vini cheptănătoare,
Să te cheptene pe cap,
C-o lobdă de lemn de fag
Jâpai, jâpai peste cap!

3

Foaie verde, iarbă lată,
Soacră, soacră, poamă acră,
De te-ai coace, cât te-ai coace,

Dulce nu te-ai mai face;
De te-ai coace-un an ș-o vară,
Tot ești acră și amară!

s. CÂNTECELE NUNILOR

1

Frunză verde de alun,
Nunu-n prun,
Nuna sub prun.
Nunu scutură la prune,
Nuna culege la (...) prune;
— Nună, nună (...) orice sună!
— Las'să sune că-i de-alune
Toată vara de-ar suna
Nici nu este treaba ta!
Frunză verdi de alun,
A picat nunu din prun
Și ș-a rupt ițari-n cur
Ș-a rămas ce-a fost mai bun
Într-un ciot la vârf de prun.

ș. CÂNTECE SATIRICE LA UNCROP

1

S-a dus popa la pădure
Sus, părinte, sus, (R. 1/1),
C-on topor și c-o săcure,
Să tai-un grindei de plug,
Cu.......... se întâlni
Jos, părinte, jos, (R. 1/1),
Plugul mi-l alcătui:
Tițile -
Rotițile,
Mânuli -
Cârceili.
Degitili -
Cuile,
Picioarele -
Coarnele.

2

Oi, sarací primarí,
Cum se joacă cu baní!
Dară primărițile,
Numără leițile
(Miorlăiesc ca mâțile)
Prin toate cotruțile etc.

3

Cât aș fi ș-aș mai trăi,
Notăraș n-aș mai iubi!
Când'i dragostea mai dulce,
Ie condeiul și se duce,
Lasă-n urma datorii,
Datorii și mișelii
De te-apucă-n urmă satul
Și dai peste necuratul!

4

Bat-o vina plutărie,
Am gândit că-i bogăție
Da-i mai mare mișelie (sărăcie)!

Când se pune pluta-n pod
Și se face boc de boc,
Sare-ți inima din loc.

t. STRIGĂTURI LA NUNTĂ

1

Ghine-m'pare! De ce-n'pare?
Că joacă nuna cea mare,
Că'i h'ina ca o floare, –
Floarea trandafirului –
Și i dragă h'inului!
Și un h'in ca un păun...

2

Pe cararea cea bătută
Joacă nuna cea gatită
Cu finuța ei cinstită.
Las'să joace c-așa-mi place.
Și noi toți am fi jucat,
Dacă i-am fi cununat.

3

Bine-mi pare, de ce-mi pare,
Că joacă nunul cel mare
Cu finul ca un păun
Las'să fie c-așa-i bun!

4

Frunză verde de cicoare,
Bine-mi pare, de ce-mi pare,
Că mi-i fina ca o floare
Și finul ca un păun!

5

U! iu! iu! și bine-mi pare,
Că mi-i fina ca o floare,
Și finul ca un păun.
Mi-a stricat căruța-n drum!

6

Bucură-te, soacră mare,
Că ți-o întrat nora-n oale!

7

Nici nu-i nuntă,
Nici ospăț,
Gazda își vede de tăți!

8

— Futu-ți morții tăi de drac,
Cum te capăt, te dezbrac,
Și-ți trag pielea de pe cap,
Să-i fac soacrí comănac
Și socrului șapcă-n cap!

II. MOARTEA

a. CÂNTECE RITUALE

1

Firule, firule,
Fir de trandafir,
De ce te-ai grăbit,
De ce ai înflurit
Pân'n-ai împupit.
— Grăbit-m-am grăbit,
Mari ciuzi am prăvit,
De m-am despărțit
De la lumea albă,
De la sfântul Soare,
De la soțiori etc.[1]
— Pași, *N.*, pași pe mâna dreaptă,
Să nu dai pr-a stângă,
Unde jocul joacă
Și lăutile zice.
Puțin să te uiți
Și să zăbovești
Că-s negri tâlhari
Și te-or jâni.
Și de loc să pleci
Și seama să iai:
La mijloc de cale,
Este-un paltin mare
Cu frundza măruntă
Cu umbra rotundă
Și-i lina fântână,
Scaunicel d-odină,
Și-i pat încheiat,
Cu scânduri de brad
Și ștulpedz de fag.
Iar S[fânta] Marie
Șiede-n pat și scrie
Juni pe cununi
Fete pre mununi[2]
Și nevestele -
D-ale tinerele -
Mici pre fășioare,
Moși pre cârjioare.
Scria-mi-o scrie
Și pre *N.* în cartea sa.
După ce-l scria,
Zbici de foc pocnea,
Îngeri zălicea,
Scări'mi scobora,
Pre *N.* -l suia
Sus la Iristos,
La cel Domn frumos.
După ce-l suia,
[P]e[3]
De se udinea,
Păn'vinul vinea,
Cu vin-l uda
Lumea albă uita.

b. BOCETE

1

De ce te-ai luat după apă?
Că apa e mergătoare

---

[1] „Înșiră toate neamurile" (*n. ref.*).
[2] „Cunună de păr" (*n. ref.*).
[3] În text: „De" (*n. ed.*).

Şi-napoi nenturnătoare.
De ce nu te-ai luat după soare?
Că soarele e mergători̯,
Şi-napoi înturnători̯.
Dincotro vântul mă bate,
Tot mă frige și mă arde;
Dincotro vântul abureşte,
Tot mă frige, mă pârleşte.

E. BALADE

I. FANTASTICO-LEGENDARE

a. SOARELE ȘI LUNA

1

Soarele și Luna

Puternicul Soare
Pleacă să să-nsoare
Pr-optsprezece cai
Toți păscuți în rai
Toată lumea-umbla,
Zece cai pica,
Cei opt tăbăra,
Soție n-afla.
'Napoi să-ntorcea,
Sei! la soru-sa,
La soru-sa Luna,
Și așa striga:
— Țese, soro, țese,
Țesături alese
Suluri de postau,
Că vreu să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac;
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă
Să te fac mireasă!
Că eu am umblat,
Păn'la scăpătat
Sei! prin lumea toată
Și prin stele roată,
Dar potriva mea
Nu putui afla,
Făr'numai pre tine,
Să seameni cu mine!
Iar sora Luna
Așa îmi striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi' lua
Să fiu soața ta,
Când vei face punte,
Punte preste munte,
La capătul punții,
Und'să despart munții, -
O fântână lină,
Cu apă slădină,
Mânăstire naltă,
În aer spânzurată
Și-un popă de ceară,
Ca să ne cunune
Și să ne-mpreune!
Soarele pleca,
Cu gândul gândea,
Pre loc se făcea
Ce Luna poftea.
Apoi se-ntorcea,
Și iară striga:
— Țese, soră, țese,
Țesături alese,
Suluri de postau,
Că oi să te iau;
Suluri de fuior,
Să te iau cu dor;
Suluri de bumbac,
Să te iau cu drag;
Suluri de mătasă

Să te fac mireasă,
Că tu ce-ai poftit,
Toate am împlinit!
Soru-sa, Luna,
Așa mi-ș' striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Atunci mi' lua,
Să fiu soața ta,
Când mi face iară,
O scară de ceară,
De jos până sus,
Și să mi te duci
La moșul Adam
Și la baba Eva
Pre ei i-ntreba
O'i bine să ia
Frate pe sororea
De soția sa?
Și ori n-o fi păcate
Să ia sor' pre frate,
Ce n-am mai văzut
De când m-am născut?!
Soarele gândea,
Scara se făcea,
Pe ea se suia,
Până ajungea,
La Adam, Eva
Și îi întreba:
Poate el lua
D'oi! pe soru-sa?
Iar Adam, Eva
De mână-l lua,
La iad îl ducea
Iadu-i arăta
Și îl întreba:
Place-i iadu-ori ba?
Soarele-i roga
Pre Adam, Eva,
Să-l scoată afară
Din aceea pară.
Iar ei îl scotea,
De mână-l ducea,
Raiu-i arăta
Și îl întreba:
Place-i raiu-ori ba?
Soarele zicea:
— Cui nu i-ar plăcea -
La mese întinse
Cu făclii aprinse,
La lăutași zicând;
La jocuri jucând?!
Iar Adam, Eva
Așa îi zicea:
— Dacă-ți place-n rai,
Soare, să n-o iai!
Soarele ieșea,
Jos se cobora,
Păn'la soru-sa
Și iară striga:
— Țese, soro, țese,
La suluri alese etc...
Că io-am întrebat,
Și Adam m-a iertat,
Nuntă putem face
Cum mie îmi place.
Puternicul Soare,
Câte stelișoare -
La nuntă-aduna,
Spre-a le ospăta;
Câte stele-n ceri -
Toate nuntășăi
Luceafărul mare -
Ca cumătru mare;
Luceafărul mic -
Sei! ca și vornic;
Carul -
Ca ceiuș[1]

---

[1] „*Ceiușul duce hainele miresei* la bărbat" (*n. ref.*).

Purcariu -
Ca stăgariu;
Iar cea purcăriță -
Ca și deveriță.
Când toți s-aduna,
Cu nunta pleca.
Mergea cât mergea,
Păn' s-apropia
De fântână lină,
Cu apă slădină.
Când la ea era,
Luna-așa striga:
— Puternice Soare,
Al meu frățioare,
Oprește puțin,
Să mai odihnim,
Că sunt ostenită
Și de sete friptă.
Soarele-o [-m]bia[1]
Și așa-i zicea:
— Șezi, că eu mă duc,
Apă să-ți aduc,
S-aduc apă ție,
Oi! din pălărie.
Iar Luna zicea
Că apă n-a bea
Din pălărie unsă
Fiindcă-i puturoasă.
— Tu dară să-mi spun'i
Să-ți aduc din pumni?
— Ba, c-ai asudat
Ș-are gust sărat!
Apoi ea pleca,
Ca apă să bea,
La fântână lină
Cu apă sludină.
Soarele-o lăsa
Singur-singurea,
Iar ea s-apleca
Și-n fântân-sărea.
Și din grai grăia
Că mai bine vrea
A fi smoală pietrilor
Și mâncare peștilor
Decât dânsa ca o sor'
Să ia al ei frățior.
Iară Domnul sânt,
Căutând spre pământ,
Soarele-l vedea,
Cum se zbuciuma,[2]
Mila îl cuprinsă.
Luna-afar o scoasă,
În mâni-i lua,
Sus îi arunca
Pe Soare - la răsărit,
Iar pre Lună - la sfințit,
Lumea să o vederească
Mai mult să nu să-ntâlnească.

2

Salomia

Sus la Țara Rumânească,
Este o grădină domnească
Și nu-i domn s-o stăpânească.
O fost un domn, un crai mare,
Și i-o vint carte să să însoare.

---

[1] În text: „o băia“ (*n. ed.*).

[2] „Întrista, frângc[a]“ (*n. ref.*).

Și n-avu pe cini lua,
Și lua pe soru-sa.
El din grai așa grăi:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu mini la cununie,
Până-i frunza verde-n vie,
Că dacă să va usca,
Popa nu ne-a cununa!
Ea din grai așa-i grăia:
— Eu atuncea-mi voi veni,
Când tu mie când mi' face:
Pod de-aramă -
Preste vamă;
Pod de-argint -
Preste pământ.
El cu gându ș-o gândit
Și [p]e loc[1] li-o isprăvit.
Și din grai așa-i grăia:
— Soro, soro, Salomie,
Hai cu min' la cununie,
Până-i frunza verde-în vie
Că dacă să va usca,
Popa nu ne-a cununa!
Ea din grai așa-și grăia:
— Eu atuncea mi-oi veni
Când tu mie-mi vei face
Dintr-un strugurel în vie
Nouă buți de vin de-o mie!
El cu gându ș-o gândit
Și [p]e loc[2] l-o isprăvit
Și din grai așa-și grăia:
— Soro, soro, Salomie,
Țâpă cârja pe chilie
Și haida la cununie
Că să uscă frunza-în vie!
Ea din grai așa-și grăia:
Eu atuncea mi-oi veni,
Când tu mie mi' aduce:
Nănaș mare -
Sfântul Soare;
Nănașă -
Găinușa,
Găinușa hameșa;
Și fetele -
Stelele;
Ficiorii -
Luceferii!
Duminecă dimineața,
El din grai așa-și grăi:
— Soro, soro, Salomie,
Încinge brâul de fuior,
Că iacă vine un ficior;
Încinge-te cu brâu de in,
Că nănașii tăi îți vin:
Nănaș mare -
Sfântul Soare;
Nănașa -
Găinușa,
Găinușa hameșa;
Și fetele -
Stelele;
Ficiorii -
Luceferii!
Ea frumos că să găta,
Și vorba i-o asculta,
La beserecă pleca.
Când în beserecă intra -
Și icoanele plângea
Și icoana Precestí,
Din fundul biserici,
Da'nu plângea cum se plânge,
Că vărsa lacrămi de sânge.
Și din grai că așa-i grăia:
— Nu ț-a fi, popo, păcăte
Să cununi un sor' ș-un frate?

---

[1] - [2] În text: „deloc" (*n. ed.*).

Că și D[umne]zeu te bate!
Nu ț-a fi, frate, păcat,
Să te culci c-o sor' în pat?
Că și sfinții toți te bat!

b. GERUL

1

Marcoci, pașă bătrân

Sub seninul cerului,
La fântâna Gerului;
Acolo că a nemerit,
Marcoci pașă bătrân.
Cu grea oaste s-a sculat,
La Crivăț că mi-a plecat,
Cu el ca să se bată.
Dar Marcoci că striga:
— Crivăț, vânt turbat,
Ieși afară să ne batem!
Dar Crivățul că striga:
— Oleo, Marcoci, pașă bătrân,
La mine ai venit ca să te bați?!
Ți-este oastea îmbrăcată
Ca să ții la zor ceva?
Dar Marcoci că-mi zicea:
— Mi-este oastea îmbrăcată,
Nu mi-e frică de d[umnea]ta!
Unde Crivățul că auzea,
De cu seară că înnora,
De o sfântă ploaie că începea.
Prin ipingele că răzbea,
Cojoacele le muia,
De pe ei le lepăda,
În zăbunele rămânea.
Dar Crivățul ce făcea?
Despre ziuă senină,
Mâinile că le-îngheța.
Dar ostașii striga:
— Ce să facem, Marcoci pașă bătrân,
Căci mâinele ne-a înghețat?
— Paturi de la puști să fărămați
Focurile să-mi faceți,
La mâini să vă încălziți!
Dar Crivățul pe o nare că sufla,
Greu vânt că mai slobozea,
Foculețile lua
Și în ceri le ridica,
Ca un puternic ce era.

c. SÂLA SAMODIVA ȘI DĂLEA (BOGDAN) DĂMIAN

1

Bogdan Dimian și Sila Samodiva

În capul Severinului;
În seninul cerului,
Plimbă-mi-se, plimbă,
Bogdan Dimian,
Singur călare pe cal,
Parcă mi-este un fitan.
Să vezi călușelul lui -
Să vezi puiul zmeului!
Dar șeaua de pe cal?
Țeastă de jidov bătrân!
Dar chinga calului?
Două năpârcele,

În gură încleștate,
În coade înnodate,
La chingă, pe cal aruncate.
Pofilul de la șea?
Doi gușterei,
Ți-e drăguț de ei -
În coade înnodați,
Pofil la șea aruncați.
Dar frâul calului?
Doi bălăurei,
În coade înnodați,
Frâu la cal sunt aruncați!
El se rămășea
Și se întrecea,
Vezi, cu Sila Samodiva:
— Amândoi să ne întrecem,
Care înainte mi-a ajunge
La cetatea cu trei brâne,
La satul cu nouă nume,
Care în lume nu se spune.
Care în urmă mi-a rămânea,
Frumos capul i-am tăia.
Dar Sila Samodiva cu ce se plimba?
Cu a cucie verde,
De maluri trântită,
De talaz bătută.
Cucia mi-o trăgea,
Patru jugani,
Cai de la mocani.
Caii cine-i mână?
Vizitiul Ilie,
Cu biciul de foc -
Îi mână în bătaie de joc;
Cu gluga în trei spete,
Cu hățul de bete
Mâna nu se vede.
Merge Bogdan Dimian în fund
Și Sila Samodiva pe pământ.
Văzu Sila Samodiva
Că Bogdan are s-o-ntreacă,
S-o ia, o puternică ce era...
Pe o nare că-m' sufla,
De o ceață că-m' lasa.
Bogdan Dimian că rătăcea.
Înaintea ei (că) lumina
Și-înainte că ajungea.
Bogdan că rătăcea,
Mergea pe câmp d-aiurea
Și ea înainte că ajungea,
Măru roșu că mi-ș' lua
Și în buzunar că mi-l băga,
Îndărăt că se întorna,
Cu Bogdan că se-întâlnea
Și din gură îi zicea:
— Pleacă-ți capul să ți-l tai!
Dar Bogdan că mi-ți striga
— Aoleo, Silo Samodivo,
Volnică ești cu lumea toată,
Volnică ești cu capul meu.
Când oi vrea,
Mi l-oi tăia,
Pleacă-ți capul să ți-l văz,
Ca să știu de ce[-o] să pier!
Dar femeia, ca femeia -
Poale lungi și minte scurtă,
Oblonul că ridica,
Ochișorii și-arăta.
Dar Bogdan ce mi-ți făcea?
Cam în urmă rămânea,
Palma bici că mi-o făcea,
Peste-obraz că o plesnea,
Ochii din cap îi sărea,
Ca luceferi prin pulbere juca.
Bogdan ochișori[i] îi lua
În Album [*sic!*] îi țântuia,
Lumina noaptea ca ziua,
De ea că se curăța.

d. ŞARPELE

1

[Şarpele]

Sus, în vârful dealului,
Luce raza soarelui.
Dar nu-i raza soarelui,
Că mi' ochiul șierpelui
Și mâncă la un voinic.
L-a mâncat pe jumătate,
Jumătate nu-l mai poate,
Dă cuțâte ascuțâte,
Dă curele țântuite.
Trece-un om pe mal în jos.
Voinicu din grai își grăia:
— Haida, frate, de mă scoate,
C-om fi frați până la moarte!
Șierpele din grai grăia:
— Ține-ți, omule, calea,
Că mi l-a dat maică-sa
Mie-ntr-o noapte de Paști.
Ea frumos că s-a gătat
La biserică-a plecat
Și pruncul sara zbiera.
Ea-ndărăpt că să-ntuma
Și pe leagăn s-a lăsat,
Țâță pruncului i-a dat
Și din grai că și-a grăit:
— Suge, suge, fiul meu
Sugă șierpii trupul tău,
Cum îmi sugi tu trupul meu!
Și un corb pe ici trecea,
Voinicu din grai își grăia:
— Hai, corbule, de mă scoate,
C-om fi frați până la moarte!
Șierpele din grai grăia:
— Mergi, corbule-n calea ta,
Că mi l-a dat maică-sa!
Voinicul din grai își grăia:
— Haida de-mi ia mâna mea,
Cu inelul de argint,
În degetul cel mai mic -
Să mi-o duci la maica-mea.
Să începi a croncăni.
Ea afară va ieși
După tini să va lua,
Și tu mâna i lasa -
Prin ea ca să-și aducă-aminte
De-ale ei rele cuvinte.

e. ANTOFIȚĂ AL LUI VIOARĂ

1

Mantofiță

Din oraș din Fildișoara,
La casile lui Vioară,
Frumoasă masă mi-e întinsă
Șade vataful Vioară
Cu ăi cincizeci de nevodari
Și mi-și bea, și mi-și mănâncă.
Dar ce-m' bea și ce-m' mănâncă?
Să vezi, icre de morun,

Că am auzit pe un bătrân
Precum e pește mai bun.
Dar la coada mesie
Șade Mantofiță al lui Vioară -
Nici nu *bea, nici nu* mânâncă,
Numai cu ochii se uită.
Seama nimini nu-i băga,
Fără vătaful Vioară.
— Ce sta[i] trist și mâhnit?
Au vremea că ți-a venit,
Să vrei de căsătorit?
— Mă rog de d[umnea]ta, taică,
Să-m' dai cei cincizeci de nevodari
Pește ca să-m' prinză.
Ce fel de pește să-mi prinză?
Cu carnea nuntă să nuntesc,
Cu oasile să zidesc,
Cu solzi să șindrilesc,
Cu sânge să jugrăvesc,
Pe bine să-m' văcuiesc.
Grăi vătaful Vioară:
— Mantofiță, fiul taichi,
Toate apile să le vânezi,
Numai apa Vidrosului să n-o vânezi,
Că-i apă spurcată
Din cer până în pământ,
Atât mi-e Vidrosul de adânc!
Mantofiță să scula,
Navodari că lua,
Toate apele că le vâna,
Nici un *pește nu prindea.*
Dacă vedea și vedea,
Năvodari că lua,
La Vidrosul că pleca,
Dar năvodari nu vrea.
Mantofiță să scula,
Câte o palmă că le da,
La Vidrosul că-i ducea,
Năvoadele că le băga -
Nici un pește nu prindea.
Năvodul afară că-l da,
Dar puiul vidri îl găsea,
Îl bătea și-l chinuia,
De pește că-l suduia,
Ieșea Vidra în fața api că se arăta
Și din gură că striga:
— Mantofiță al lui Vioară,
Ce-m' bați puiul și[-l] chinuiești?
Ia dă drumul puiului
Și bagă năvoadele,
Că cei pește ca să-ți dau -
De pește o să te satur!
Drumul peștelui că da
Și năvoadele băga.
Dar Vidra din coadă plesnea,
Vidrosul că-l turbura,
Toți peștii că-i scornea,
În năvod că mi-i băga -
Toți năvodari-îneca,
Numai el că rămânea,
Mantofiță al lui Vioară,
Știia hoțul (?) să înoate,
Afară pe mal că ișea.
Mantofiță, ta-său, acasă că era,
Rele semne i se făcea,
După Mantofiță că pleca,
La Vidrosul că-l găsea,
Din gură că-l blestema:
— Mantofiță, fiul taichi,
Dar-ar dragul D[umne]zeu,
Să te însori de nouă ori,

Și să-mi faci nouă coconi,
Și la urmă-o coconiță,
Să te-adape la temniță
Să-ți dea apă din cofiță!

f. MIZIL CRAI

1

Mizilcuța

Curte, vere,
În curte, dragă,
Nimerit-a,
Poposit-a
Carte albă,
Slovă neagră
Pe care domn să dea
Fiu din trupul lui,
Fiu din tinerețe
Pân’ la bătrânețe.
Fiu din trupu-i
Nu s-au făcut
Decât trei pietre
De fete.
Pe lume cum le chema?
Vezi’ fata cea mai mare
O chema Dalidarda;
Iar fata cea mijlocie
O chema Rădița;
Iar fata cea mititea
O chema Mizilcuța -
Numele tătâne-său.
Dar Mizil Crai ce-mi făcea?
Intra[-n] casă tot oftând,
Păr negru darapanând -
Seama nimini nu baga,
Decât fata măricea
Ce-o chema Dalidarda,
— De când, taică, m-ai făcut,
Trist așa nu te-am văzut -
Intri-în casă tot oftând.
Ori cu noi ți s-a urât
Și la haine tot croind,
Intri-în casă tot oftând?!
— Mie că m-am nemerit,
Cărticică-în vânt,
Fiecare domn să-și dea
Fiu din trupul lui,
Să slujească Porți,
Poarta Țaligradului,
Înaintea împăratului.
El din tinerețe
Fiu din trup nu mi-a făcut,
Fără trei pietre
De fete,
Frumoase și-ncondeiate.
Iar Dalidarda că striga:
— Să-mi dai arme,
Să-m’ dai haine
Și bani de cheltuială
Și arme de vineție
Și cal bun de călărie
Să slujesc eu Porți,
Poarta Țaligradului,
Înaintea împăratului!
La bărbier că se ducea
Și se rase cerchejește
Și pe cal încălică,
Nici departe nu mergea,
Pân’ la podul de pământ.
Ta-său pe dincolo da,
Preste cap că mi se da,
Mare câne să făcea,
Cu gura căscată
Tot pe Dalidarda o ispitea,
Să vadă poate ceva.
Dalidarda că-l vedea,

Calul îndărăt frânguia,
Curtea de trei ori că ocolea,
Până poarta nemerea.
Ța-său acasă că venea,
Intră-în casă tot oftând,
Sama nimini nu-i băga,
Decât fata mititea,
Care o chema Mizilca.
— Ori, taică, cu noi ți s-a urât,
Ori la haine tot croind?
— Că mie că mi-a sosit
Cărticică - în vânt:
Fiecare domn să dea,
Fiu din trupul lui.
Și eu, din tinerețe,
Pân' la astă bătrânețe,
Fiu din trup nu mi-am făcut
Fără pe voi trei fete frumoase
Și încondeiete!
Dar Mizilcuța că striga:
— Tată, nu purta grija,
Că de noi este purtată!
Să-mi dai arme,
Să-mi dai haine!
Și să-mi dai arme de vineție
Să-mi dai și calul din tinerețele tele
Care mi-ai fost ginere pe el.
Dar Mizil Crai că-i striga:
— Calul din tinerețele mele,
Care am fost ginere pe el,
De când drumul că i-am dat,
Lut de oale s-o fi făcut.
Dar tu, Mizilcuțo,
Jaragai pe cârpător să iei,
În erghelie ca să intri,
Ce cal o veni,
Jaragai că a mânca,
Ala este calul din tinerețele mele!
Mizilca că venea,
Jărăgai pe cârpător că punea,
Și la cai că mergea
Și care cal venea
Și jărăgai că mânca,
Acela era calul din tinerețile lui.
Se aleasă un cal slab,
Mârșav de bătrân ce era,
Păr pe el nu mai avea,
Căpăstru în cap (că-i punea),
Că mi-l lovea,
De trei ani că se făcea,
Boldeicuța că fura,
Carne zdravănă era
Și la împăratu pleca,
Iniceri că-l vedea,
La împăratul mergea,
Din gură că spunea:
— Împărate, luminate,
A venit feciorul lui Mizil Crai.
Împăratul că auzea,
Mai mare că-l ridica,
Peste cincizeci de iniceri.
Împăratul că credea,
Împărăteasa nu vrea:
— Împărate, luminate,
Să bagi cuțitul în mine
De feciorul lui Mizil Crai -
Chipul este voinicesc,
Uitătura femeiască,
Trebuie să fie nevastă!
Dar împăratul că zicea:

Să facem un târg de furci
Și altul de măciuci.
Dacă o fi femeie -
O să tragă la furci;
Dacă o fi voinic -
O să tragă la măciuci.
Boldeica că asculta,
Unde împăratul cu împărăteasa vorbea,
Boldeica afară ișea
Și la Mizilcuța că mergea:
— Mizilcuță, d[umnea]ta,
Când te-o da prin târgul cu furcile,
La ele să nu te uiți,
La măciuci să năvălești!
Împăratul că credea,
Împărăteasa că nu vrea.
— Împărate, luminate,
Să bagi cuțitul în mine
De feciorul lui Mizil Crai -
Chipul îi este voinicesc,
Uitătura femeiască,
Trebuie să fie nevastă!
Altă încercare să-i dăm,
La culcare să-i punem,
Care șold o fi mai mare
Că trebuie să fie muiere.
Dar boldeica asculta,
La Mizilcuța ieșea:
— Mizilcuțo, d[umnea]ta,
Măciuca în mână să iei,
De trei ori în pământ să dai,
Mare tainiță să-ți faci
Șoldul să ți-l îngropi.
Dar Mizilcuța auzea:
— Du-te, Boldeico, colea
De vezi ce vorbește!
Când la culcare-îi punea,
Mizilcuța să scula,
Măciuca în mână lua
Și șoldul că-și îngropa.
Împăratul se scula,
Cu ochianul se uita,
Cu trei degete șoldul mai jos venea,
Pe împărăteasă o chema,
Și ea cu ochi se uita,
Oțoaica tot nu credea.
— Împărate, luminate,
O să bag cuțitul în mine,
Să râdă lumea de mine!
Altă încercare să-i dăm:
La ișitoare să-i scoatem.
Boldeicuța că auzea,
La Mizilcuța că ieșea:
— Mizilcuțo, d[umnea]ta,
Împăratul s-au vorbit
La ișitoare să vă scoată.
Mizilcuța se scula,
O cucută că lua,
Între picioare că o așăza,
Când afară că-i scotea,
Ea odată se opintea,
Peste iniceri sărea,
Împăratul că credea,
Împărăteasa nu vrea.
— Împărate, luminate,
O să bag cuțitul în mine
De feciorul lui Mizil Crai -
Uitătura femeiască,
Trebuie să fie nevastă!
Altă încercare să-i dăm:
La baie să-i îmbăiem,
De semne ca să-i cătăm!
Dar Mizilcuța că auzea:
- Dine, Dine, Constandine,
Îngenunche lângă mine,
Scrie de un răvășel
Cu deștiul de la picior,
Cu amar și cu mânie,

Împăratul de știre să-mi știe,
Că i-am slujit nouă ani și jumătate,
I-am slujit cu dreptate,
Taică-meu o să moară,
Și nu poate să moară,
Tot de focul meu
Și de dorul meu.
Răvășelul că scria,
În patru colțuri că-l ardea,
La împăratul că mergea,
Împăratul că-l vedea.
— Curând să-i dați drumul
Lui feciorul lui Mizil Crai,
Că mi-a slujit cu dreptate.
Drumul că mi-i da.
Acasă că pleca,
Cu cincizeci de iniceri,
După ea când o pornea,
Până la Dunăre o ducea,
În caic că se punea,
Copcile le desfăcea,
Țâțișoarele scotea,
Iniceri le vedea
Și din gură ea striga:
— Cine v-a stăpânit
Pe voi nouă ani și jumătate -
Vedeți, un cap de femeie!

g. LETINUL BOGAT

1

Letinul bogat

Doamne, în târg, la București,
În case mari și domnești,
În curte la Iancu Vodă
Und' se strâng boieri la vorbă,
Sunt carâte mohorâte.
Cu postav verde-nvelite,
Toate de nuntă gătite -
Că se-nsoară de-n tânăr,
De-n tânăr, Vladislav Vodă
Și-l cunună Iancu Vodă.
Da' fata de unde-o ia?
Tot din târg din Dobrogea -
O fată a cadiului,
Din târgu Odriului,
A cadiului bogat,
Dar de lege lepădat.
Dar nunta când pleca?
Că pleca de la Sânt-Petru
Și ajungea la Sânt-Medru[1],
Iar popasu-ntâi punea
La inima câmpului,
La gustu voinicului.
Al doilea-l alegea
La tufele Stancăi.
Al treilea l-a alesu -
În curte la letin cu fesu.
Dar letinul cel bogat
În pridvor fiind urcat,
Dacă nunta că zărea,
Porțile și le-ncuia,
Și tare le zăvora
Când nunta că sosea,
El din gură-așa grăia:
— Care-mi este mirele,
Mirele, ginerele,

---

[1] „S[ântul] Dumitru“ (*n. ref.*).

Să s-aleagă din nuntași,
Din nuntași, din călărași,
Singur el, pe calu lui,
Ca să-mi sară porțile,
Că zic zău, pe legea mea,
Mări, pe domnia mea,
Că dacă nu le-o sări,
Frumos capu i-oi tăia
Și a lui și-a nașu-său,
Tuturor nuntașilor!
Care era mirele,
Înălța cu umerile
Ca șoimei cu aripile
Când îl bat vânturile[1].
Dară nunul cel mare,
Cu grija nunții-n spinare,
Din gură așa grăia:
— Fine, nu purta grija!
Strânge șiaua și chinga,
Șiaua, chinga Negrului
Și cu voia Domnului,
Câștiga-vom gândul lui!
El așa mi se gătea,
Calu că-și înfierbânta,
Și peste porți că sărea.
Dar letinul cel bogat
Nici pe-atât nu s-a lăsat,
Ci teancurile aducea
Și grămadă le făcea
Și din gură-așa zicea:
— Care-mi este mirele,
Să-mi sară teancurile
Ca să-i scape zilele!
Mirele mare grije că ducea,
Până naș-su așa-i zicea:
— Fine, nu purta grija
Să trăiască Negrul meu
Că ți-o scăpa capul tău -
Și pe mine
Din rușine!
Dupe cal descălica,
Bine-n chingi că-l strângea.
Când pe el încălica
Și cu pinteni l-atingea,
Teancuri pe sus că sărea
Înapoi se întorcea
Pe la nuntași le-împărțea.
Dar letinu cel bogat,
Nici p-asta nu s-a lăsat
Trei fete a înfățișat,
Tot un chip și tot un stat,
Tot un port la îmbrăcat.
Apoi iarăși cuvânta:
— Care-mi este mirele,
Mirele, ginerele,
Să-și aleagă mireasa,
Cununa-s-ar cu dânsa!
Că dacă nu și-o cunoaște
Mă jur pe domnia mea
Viața i-oi ridica -
Și-a lui și-a nuntașilor!
Care-mi era mirele,
Înălța umerile.
Dar nunul iară zicea:
— Fine, nu purta grija!
Mâna-n buzunar băga,
Mărgăritar că scotea,
Jos pe covor arunca
Și din gură-apoi zicea:
— Care-mi este mireasa,
Mărgăritar de jos să ia,
Că mă jur pe legea mea,
Frumos capul i-oi tăia!
Care-mi era mireasa,
Jos pe covor se pleca
Și mărgăritar lua.

---

[1] În ms: „vânturilor“ (*n. ed.*).

Atunci domnul Iancu Vodă,
Fără a mai sta de vorbă,
Pe [fină-sa c-o][1] lua,
De iertat nu se ierta,
Şi-n caic că se punea
Şi la drum că purcedea.
Dar letinul cel bogat,
Nici pe-atât nu s-a lăsat,
Ci pocânzei că trimitea.
Da' ce fel de pocânzei?
Tot feciori de mari boieri.
Atunci domnul Iancu Vodă,
Nunul cel mare,
Cu grija nunţii-n spinare,
Acasă dacă ajungea,
Le da vin, le da rachiu,
Le făcea chefu deplin
Câte un ochi că le scotea,
Câte-o mână le frângea,
Câte-un picior le rupea,
Apoi la cai că mergea
Şi călări că-i punea,
Călări de-a-ndăratele,
Să-şi cunoască faptele.
Dar letinul cel bogat,
În pridvor îi aştepta
Şi din gură-aşa zicea:
— Cătaţi, boieri, de vedeţi,
Cum ne vin pocânzeii,
Chiuind şi hăulind.
Dar când ei s-apropia,
Precum este ciocoiu,
Nu-şi cunoaşte feciorii
Atunci letinul, necăjit,
La otravă-a-năvălit,
Singur el s-a otrăvit.

2

Iancu Vodă şi Petru Vodă

Curte vere, în curte, dragă,
În curte la domnul Iancu Vodă
Se însoară Petru Vodă
Şi cunună Iancu Vodă.
Fata de unde o ia?
De în târg din Dobrogea -
Fata Letinului,
Vezi Letinul[ui] bogat.
Cu nunta că pleca -
Pleca de la Sântu Petru
Şi ajungea la Sântu Medru.
Letinul bogat
Ocheanul în mână lua,
Peste câmp că se uita
Nunta că o năzărea.
Jos din cafat că se da,
Porţile le zăvora.
Când nunta sosea,
Porţile încuiete găsea.
Letinul bogat striga o dată latineşte
Şi de două ori turceşte:
— Care este ginerile,
Să înalţe cu umerile
Şi să saie zâdurile,
Să intre căruţele!
Care zidu nu mi-a sări,
Frumos capul i-oi tăia!
Grăi nunul cel mai mare,
Ala cu grija în spinare:
— Aleo, fine, dragă fine,
Nu rău te înspăimânta!
Să trăiască naşi-tău,

---

[1] În ms: „finu-său că-l“ (*n. edit.*).

Nași-tău și nași-ta,
Că o să luăm pe fina!
Paloșul în dreapta lua,
Și cununa din stânga:
— Care este mireasa,
Să vie să-mi sărute mâna,
Ca să-i dau eu cununa!
Mireasa că se alegea,
La nași-său că mergea,
Și[-i] săruta mâna
Și mi' da cununa.
Și în carâtă o punea
Și de nuntă se apuca.

h. ION BOTEZĂTORUL (SFÂNTA VINERI)

1

Cântecul lui Dumnezeu

Sus în naltul cerului
La scaunul Domnului,
Frumoasă masă mi-e întinsă.
Dar la masă cine îmi șade?
Șade bunul D[umne]zeu,
Cu toți sfinții împreună.
Când se uită cam de-o parte,
Să vezi, p-a gură de vale,
Dincotro soare răsare,
Tare vine și sosește,
Sfânta Vinere călare,
Pe un pui de leu,
Din gură văpăi lăsând,
Din copite scăpărând
Și din gură-așa strigând:
— Aleo, bune D[umne]zeu,
Tu bei și te înveselești,
De nimini nu mai gândeștí!
Știi, tu, ori nu știi,
Pe tărânbul românesc,
Păgânii au ieșit,
Joc de țară ș-au bătut:
Casile noastre dumnezăiești,
Le-au făcut grajduri turcești;
Icoanele mărunțele,
Ce se-nchin mătuși la ele -
Le fac păgâní scăunele,
Șed cadânele pe ele;
Icoanele d-ale mari,
Ce sunt puse la altar,
Le fac păgâní țăndărele
Și ațâță focul cu ele;
Iar pe Maica Precista -
Mănâncă păgâní pe ea;
Și în sfântul de altar,
Bagă păgâní armăsari;
Și siluiesc fete mari.
Rău îmi pare, ciudă mare,
Și de Sfântul Niculae -
El zace în băligarul cailor,
În poiștea jidovilor.
D[umne]zeu că-mi-auzea,
La toți sfinții se uita,
La nici unu nu cuteza
Decât la Arhanghelul Mihail:
— Scoală, nu șădea,
Peste cap să mi te dai,
Viti porumb să te faci,
Picioare (albișoare) roșioare
Penele de albișoare
Și tu să te duci,
Pe pământul românesc,
Păgânii că au ieșit,
Joc de țară ș-au bătut.
Casile noastre d[umnez]ăiești
Le-au făcut grajduri turcești!

Grăi Arhanghelu Mihail:
— Aleo, bune D[umne]zeu,
Lesne este duce-moi,
Anevoie întoarce-m-oi,
Că păgâni m-o vedea,
Mâna pe pușcă o punea,
Și pe mine m-o-împușca
Și mi-o scurta și viața!
Dar D[umne]zeu că zicea:
— Du-te, arhanghele, nu te teme,
Când păgâni s-o scula,
Mâna pe pușcă-o-punea,
Și în tine ca să dea,
Să trimiți pe Sfântul Petre -
El deodată i-o trăsni,
Și de mâini că i-o ciungi
Și câte-un ochi le-o sări.
Viti porumb se făcea
Păgâni că mi-l vedea,
Mâna pe pușcă punea,
Când deodată mi-i trăsnea,
Puștele că le cădea.

II. VITEJEȘTI

1. BALADA LUPTEI ÎMPOTRIVA COTROPITORILOR (TURCI-TĂTARI)

a. DOICIN BOLNAVUL

1

Cântecul lui Doicin Bolnavu

La acel sat mare sârbesc,
Jumătate românesc,
Nemerit-a,
Poposit-a,
Un deliu împărătesc,
Mare, Doamne, și grozav.
Ochii-n cap ca taleru,
Dinți[i]-n gură ca tesla,
Este gâtul ca uleiu,
Picioru ca putineiu,
Mâinile -
Tânjelile,
Deștile -
Secerile;
Și cealmaua capului -
Cât roțile plugului etc.

b. TĂNISLAV

1

Tănislav Copilul

Pe luciul Dunării,
Cam în cursul apei,
Plimbă-mi-se,
Poartă-mi-se,
D-un caic verde-învelit,
Cu catargu costorit,
Cu roșu d-acoperit
Și de turci e grămădit.
Dar în caic cine șade?
Să vezi, Soliman Pașa,
Și cu Barăitar (?) Aga
Cu vreo cincizeci turci bătrâni,
Cu barbele până la brâu,
Tot întrebând,
Ispitind,

De Tanislav Copilul,
Încinge barba cu brâul.
Dar, vere, că nemerea
Trei fete brăilence,
Unde pânzele nălbește
Și de flori că le trântește,
Dunărea mi se crânpotește
Și turci că-mi întreba:
— Voi, trei fete brăilence,
Să-mi spuneți voi cu dreptate
De caicu lui Tanislav Copilul,
Încinge barba cu brâu.
Care-o spune cu dreptate
Pânzele să se-nălbească,
Știi, ca coala de hârtie,
Când o iei din prăvălie
Și logofeții mi-o scrie -
Când citește,
Te slăvește,
Cu cerul te potrivește;
Car' n-o spune cu dreptate,
Pânzele să se cernească,
Cu cerneala din condei,
Ca panbriu de la gât!
Din trei fete ce erau,
Se lăsă o fată smedioară,
Cu cosița gălbeoară,
Cu ochii ca de mioară,
Ibovnica lui Tănislav Copilul,
Încinge barba cu brâul;
Iubise cât o iubise,
Mai cu foc o oropsise.
— Turcilor, agalelor,
Ia, voi vă duceți,
La cea casă înaltă,
Acolo că șade,
Mama lui Tanislav Copilul,
Încinge barba cu brâul.
Iară ea spală
Tot cămăși de turc,
Cu sânge de prunc
Și prosoaca ovreilor.
Acolo ei că mergea
Și în bătătură că striga:
— Bună ziua, mama lui Tănislav!
Fii nouă mumișoară,
Ruptă de la inimioară,
Că nu întrebăm din răutate,
Că e al nostru iubit frate,
Negustori cu el am fost,
Negustori de boi,
De oi,
Cirezile le-am tăiat,
Capetile ne-a ieșit,
Câștigul n-am împărțit.
Dar femeia, ca femeia,
Poale lungi și minte scurtă,
Femeie nepricepută,
— Ia, colea voi să vă duceți,
La salcia naltă, naltă și plecată,
Cu mustăți de albe pe baltă,
Că acolo este caicu lui Tănislav.
Șade legat,
Ferecat,
Cu lanțuri de argint,
Că de tei n-a mai găsit.
În caic cine șade?
Tanislav Copilul,
Încinge barba cu brâul
Și el, vezi, că zace,
Jumătate în apă,
Jumătate în caic
De pază-îl păzește
Niculcea, fecioraș de sârb,
Basmargheol de sârb,

Sluga lui, vezi, cea înțeleaptă,
Ca o mânușiță dreaptă.
Unde turci că-l vedea,
Nu socotea că e beat -
Ci socotea că e treaz -
Fugeau ei ca curvele
Și strigau ca vacile
Atuncea Niculcea,
Fecioraș de sârb că le striga:
— Turcilor, agalilor,
Mai mult ciodarilor,
Ce fugiți ca curvele
Și zbierați ca vacile?
Voi mie ce-mi dăruiți
Pe Tănislav să vi-l dau,
Legat, ferecat,
Bun de spânzurat?
Iar turcii, când auzea,
500 de lei că-i da.
Și Niculcea cum vedea,
Frumușel că mi-l lega.
Pe el că mi-l lega
Cu trei ștreanguri de mătase,
Împletite tot în șase
Ce răzbise prin cămașă
Și mi-l curmase la oase;
Și cu trei, vezi, de Sibiu,
Ce-l legase cilibiu;
Și cu trei de Ialomița
Ce-i da sânge negru din țâțe.
Și după ce, că-l lega,
În mâna turcilor că-l da.
Și unde mi-l lega?
Tot de stâlpi coșer'lui,
Din dogoarea focului,
În bătaia fumului.
Îl chinuie și mi-l bate,
Tot cu fierul plugului,
De-a lungul corpului.
Mi-l bătea, mi-l chinuia
Și ei, vezi, că mai striga:
— Să-l tăiem, să-l împușcăm
Sau să mi-l spânzurăm?
Dar Niculcea, mic, mărunțel,
Îmbrăcat într-u[n] cojocel,
Nepotul lui Ciupăgel,
Parcă fu cu moartea - în el,
Și el că le răspundea:
— Nu e bine să-l tăiem,
Nici pe el să-l spânzurăm,
Dar mai bine să-mi aduceți,
Petricica morei,
Din Țara Moldovei,
De spate să i-o legăm,
Brânci în Dunăre să-i dăm.
Dunărea l-a hrănit,
Dunărea să-l chirdosească.
Vorba lui toți ascultau,
Piatra morei aduceau,
Și în spate i-o lega,
Brânci în Dunăre că-i da
Trei zile în urmă urla,
Până la fund ajungea.
Aci Tănislav zăcea
Trei zile cu petricica de gât,
Cu inima pre *(pământ)* nisip.
Și pești că îmi venea,
De el, vezi, că se freca
Și tot nu se deștepta,
Așa de beat ce-mi era.
Dar ce fel de pești venea?
Crapi - ca boi;
Știucile - ca vacile,
Când le atârnă burțile;
Morunii - ca bivoli.
Dar pe urmă că venea

Un, vezi, mic de răsporaș,
Penele că le umfla,
Pe la nasul lui că da,
Puținel că-l înțepa,
Frumușel îl deștepta
Și din gură că striga:
— Doamne, ce urdubelea
Să fie în spinarea mea?!
Și deodată se încerca,
Din spate că scutura,
Opt ștreanguri că rupea,
Numai unul rămânea.
Și dacă vedea petricica,
O sălta pe spinare,
O așăza
Și c-o mână mi-o ținea,
Iar cu cealaltă înota,
Deasupra apei ieșea.
Cum amanta lui vedea,
Vedrele în mână lua,
La Dunăre alerga
Și pe el că-l auzea
Când pe Dunăre striga:
— Scoală, taică, nu ședea,
Ia în mână lopata!
Și în caic el că se punea,
Pe Dunăre că pleca.
Și când aci mi-ajungea,
Pe Tanislav îl găsea,
Paloșu din teacă scotea
Și ștreangul că mi-l tăia,
Piatra în Dunăre cădea
Și el în caic sărea,
Lopata în mână lua
Și când o dată strângea,
Tocmai la mal se oprea.
De rușine, de ocară,
Se vârî într-o coșare.
Aci trei zile ședea,
Până un călugăr venea.
El de barbă-îl apuca
Și ca pe un țap îl zbura,
Hainele că i le lua
Și cu ele se îmbrăca,
Pe uliță se plimba
Și negustori îl vedea
Și-începea de se mira
Și ziceau că e Tanislav.
El s-a înecat,
Dar vreun verișor,
Sau vreun frățior
Că prea semăna cu el.
Un călugăr se scula
Și către el că zicea:
— Alege-m' d-un paloșel,
Că te văz om prea bătrân
Ce cunoști la fierul bun!
— Să-ți aleagă, taica, da,
Că eu sunt om bătrân,
Care cunosc la fieru bun.
Paloșile că cerca,
Cearcă ici, cearcă colea,
Până ce că năzărea,
Paloșelul lui vândut,
De Niculcea - al sârbului,
Îmbrăcat într-un cojocel,
Nepotul lui Ciupăgel.
Cum Tanislav paloșul lua,
De trei ori îl săruta,
La brâu că-l așeza,
Dupe Niculcea pleca.
Lua târgul de-a lungul,
Cârciumile de-a rândul.
Pe el, vezi, că mi-l găsea,
La acea pivnicioară,
Pusă din afară,
Nebăgată în seamă,
Cu cincizeci de uși,
Cu o sută de buți,
Cu trei levde după el -
Una îl mișcă
Și alta îl pișcă;

Una cu vin îl stropește.
Iară cea mai bătrâioară
Îl caută în punghișoară.
Iar Tănislav îl strigă:
— Niculcea, Niculcea,
Fecioraș de sârb,
Basmangheol de târg,
Sluga mea cea dreaptă
Și înțeleaptă,
Ca o mânușiță dreaptă,
Cum tu te sculași
Și mă legași
Și în mâna turcilor m-ai dat,
Piatra morí mi-ai legat
Piatra morí,
Din Țara Moldovei?!
Dar eu ție o să-ți leg,
Pietricica râmei
Din țara Bistriți!
Și cum el că îmi grăia,
Piatra într-o clipă aducea,
Și de prată (?) că o lega.
Nu mi-o lega cu mătase,
Și o lega cu tei risteav.
Brânci în Dunăre că-i da
Și nu mai putea ieși.

c. BADIU CÂRCIUMARUL

1

Cântecul lui Badiu

Umbla turci de la iurea,
Delaimea prin plaimea
Tot întrebând și ispitind
Zău, de Badiu cârciumaru.
Ziua - mi-e cârciumaru.
Ziua - mi-e cârciumar
Și noaptea mi-e măcelar -
Măcelaru turcilor
Engheriu ovreilor.
S-a întrebat
Și mi-a aflat,
La casă a nemerit
Pe Bădileasa vedea.
Dară turcí ce-mi zicea?
— Bădileasă, tu, frumoasă,
Este Badiu-n casă
Zi-i să iasă!
Dă e-n vie -
Zi-i să vie! etc

d. ILINCUȚA ȘANDRULUI

1

[Irina Nandrului]

Șede Irina Nandrului
Dă-asupra târnațului,
Pă târnaț și pe grădele,
Și coasă la joljurele.
Nu știu coasă, ori descoasă
Și se uită-n jos prin ceață
Și din grai așa-și grăia:
— Nu știu ceață e, ori gheață,
Ori e pui de măgăreață?!
— Nu-i nici ceață, nice gheață,
Nici nu-i pui de măgăreață,
Că mi-s turcii înväliți,
Vin la mini,

Te cer pre tini.
Nu știu unde te-ași ascunde?!
Prin grădină,
Prin stupină,
Prin valuri de mătăcină,
Prin valuri de postav lat?
Nici vorba că a gătat,
Turcii-n casă au întrat
Și din grai că și-au grăit:
— Bun prânzu, Năndruțule!
— Haidați la prânz, dacă-i bun!
— Că n-am venit să prânzim,
Că am venit să pețim.
— Da' pe cine să pețiți?
— Pe Irina, fata dalbă.
— Că Irina mi-a murit,
De trei zile, nu de mult!
— Hai de ne-arată mormântu!
— Mormântu l-ași arăta,
Dă o vin't o ploaie cu vânt,
Mormântu l-a risipit!
Și turcii s-au mâniat
Cu pecioru-n ușă-au dat,
Ușia-n patru s-a crăpat,
Pe Irina au aflat.
Și pre cai o-a-ncălecat.
Irina din [grai][1] grăia:
— Turcilor, păgânilor,
Stați o țâră, nu grăbiți,
Să mă duc la maica mea,
Că am o vorbă cu ea.
Și turcii o au lăsat,
Ea-n Dunăre s-a țâpat
Și din grai că și-a grăit:
— Decât curvă turcilor
Mai bine hrană peștilor!
Tulbureală apelor
Și rugină petrilor!

2. HAIDUCII

a. CORBEA

1

Cântecul lui Corbea

La cea temniță de piatră,
În pământ e viridecată,
Zace, vere,
Zace-mi, dragă,
Zace Corbea-în temnicioară.
Nu mi-și zace cum se zace
Și mi-ș' zace rezbolit
Rezbolit cu fața-n sus
Cu mâini dalbe în cătuși
Cu picioare în butuci
Și la piept pecetluit
Care n-am văzut de când sunt etc.

2

Corbea

Frunză verde de macriș,
La temniță la Opriș

---

[1] Cuvânt adăugat de B. P. Hasdeu (*n. ed.*).

Zace vere, zace dragă,
Zace Corbea Tâlharul
De nouă ani și jumătate
Și nouă zile de vară
Ș-alte trei de primăvară,
De trei ori tot câte nouă
Care fac douăzeci și șapte.
Tot ar putea să mai zacă –
Nu poate, boieri, să zacă,
D-o procletă de șerpoaică,
Că ea, mări, mi-a-npuiat
În poala sucmanului,
În gura caftanului.
Zace-n apă,
Până-n sapă
Și-n noroi,
Până-n țurloi.
Tot ar mai putea să mai zacă –
Nu poate, frate, să zacă:
Barba-i bate brațele
Și chica călcâiele.
Chica mi și-o așternea
Și cu barba se-nvelea.
Venit-a ziua de Paști,
Tare-mi venea muma Corbei
Săvai, din țara Moldovei
Cu trei ouă roșioare
Făcute din sărbătoare,
Din Vinerea Paștelui,
De Sâmbăta Oului.
Acum, mări, că-mi pleca
Drumulețul că-și lua
Și la Corbea că-mi venea,
Cu trei ouă roșioare,
Băgate sub cingătoare,
Făcute din sărbătoare:
Unu-l da portarului
Ș-altu temnicerului
Ș-altu Corbii îl păstra.
La fereastă că se da
Și din gură, așa grăia:
— Corbeo, Corbeo, fătul mamei,
De ești viu –
Ca să te știu;
De ești mort,
Să te jelesc,
Colăcei să-ți împărțesc.
Grăi Corbea d-a vorbi:
— Maică, maiculița mea,
D-ai făcut vrodată bine,
Fă-ți pomană și cu mine.
Și tu, maică, să te duci
La domnul Ștefan Vodă.
De departe să-ngenunchi,
Poala, mâna să-i săruți –
Doar de m-o ierta d-aci!
Iar[ă][1] domnul ce-i zicea?
— Babă slabă și-nfocată,
Și la cuvinte-nțeleaptă,
De Dumnezeu ești iertată –
Pe Corbea l-am logodit,
Cu jupâneasa Carpena
Adusă din Slatina;
Din topor e toporâtă
Și din bardă bărduită
Și din teslă tesluită,
La rădăcină pârlită
Și la vârf cam ascuțită
Tot de Corbea e gătită.
Babei bine că-i părea,
Și-ndărăt că se-ntorcea
Și la Corbea că-mi venea
Și din gură așa-i zicea:

---

[1] Modificarea lui Gh. T. Kirileanu (*n.ed.*).

— Corbeo, Corbeo, fătul maichii,
Domnul s-a milostivit,
Pe tine te-a logodit,
Cu jupâneasa Carpena
Adusă din Slatina;
Din topor e toporâtă
Și din bardă bărduită
Și din teslă tesluită,
La rădăcină pârlită,
La vârf cam ascuțită
Și de tine e gătită.
Acum Corbea că-mi grăia:
— Vezi femeia ca femeia,
Poale lungi și minte scurtă,
Femeie nepricepută!
Aia nu-i logodnica,
Ci e, mări, țeapa mea -
Că pe mine m-or lega,
În inimă m-or înțepa
Și ciorile m-or cânta.
Maică, măiculița mea,
D-ai făcut vrodată bine
Fă-ți pomana și cu mine
Mai mult pentru Dumnezeu.
Și tu, maică, să te duci
Șapte sate ca să-mi strângi,
Șapte sate de pe baltă,
Încă opt din Topolog,
Tot cu sape, cu lopeți,
Și tu, maică, să-i aduci
Și mări, ca să-mi sape
Bălegarul cailor -
Dai de ușa Roșului,
Roșului nebunului.
Iar mă-sa că se ducea,
Șapte sate că strângea,
Tot cu sape, cu lopeți.
Acolo că-i aducea
Și ea, frate, mi-i punea
Și ei, boieri, că-mi săpa
Bălegarul cailor
De la ușa Roșului,
Roșului nebunului.
Iar mă-sa că mi-și mergea,
Mâna pe ușă punea
Și pe Roșu mi-l vedea
Parcă soare răsărea.
Mâna pe frâu că punea,
Iar Roșu când mi-o vedea
Cu picioarele bătea,
Mare tainiță făcea.
Iar baba se-nspăimânta
Și afară că ieșea
Și la Corbea se-ntorcea.
La fereastră că se da
Și din gură-așa-i zicea:
— Corbeo, Corbeo, fătul maichii,
Ce folos că l-am găsit
Că de dânsul nu m-apropii.
Dar Corbea ce-i răspundea:
— Maică, măiculița mea,
Du-te, mări, nu ședea
Și ia o cofă de apă
Și pe dânsul să-mi arunci,
Văpăi de foc să-mi stângi!
Toate-acelea le făcea,
Mâna pe frâu că punea,
Ș-afară că mi-l scotea,
Înșelat și înfrânat,
Cum e bun de-ncălecat.
Unde-afară că-l scotea,
Parcă soare răsărea;
Pe uliță-mi apuca.
Care, frate, mi-o vedea,
Toți boieri mi-o întreba:
— De ți-e Roșu de vânzare,
Să-ți dau galbeni și parale.
Baba seama nu băga,
Mută, surdă se făcea,

Drumulețul că-și ținea,
La Ștefan Vodă mergea
Și la poartă că ședea.
Iar Domnul că mi-o vedea
Și din gură-așa zicea:
— Alei, voi, portarilor,
Deschideți, voi, porțile!
Porțile se deschideau,
Baba-n curte când intra -
Parcă soare răsărea.
Iar Domnu când mi-o vedea
Mustăcioara-și răsucea
Și din gură așa-i zicea:
— Babă slabă și-nfocată,
Și la cuvinte-nțeleaptă,
De ți-e Roșu de vânzare -
Să-ți dau galbeni și parale;
De ți-e Roșu de schimbare
Să-ți dau unul, să-ți dau doi,
Să-ți dau, mări, până-n nouă,
Să ne dai pe Roșu nouă.
Iar baba ce mi-i zicea:
— Alei, Doamne, Ștefan Vodă,
Nu mi-e Roșul de vânzare
Nici, mări, de schimbare,
Mi-e Roșul de dăruială,
Să ți-l dau Măriei tale,
Să scot robu de la-nchisoare.
Iar Domnul ce mi-și făcea,
Câți ciohodari mi-și avea
Pe toți, frate, mi-i chema,
Pe Roșu de-ncăleca.
Unde, frate, că-i trântea,
Fierea-într-înșii că plesnea.
Iar baba ce mi-i zicea:
— Alei, Doamne, Ștefan Vodă,
Nu-ți omorî ciohodarii!
La vreme de neputință,
'Ți vor face trebuință!
Ia să-mi dai pe Corbea-afară
Să-ți arate umblete,
Umblete, săritele!
Iar Domnul ce mi-și zicea?
Degrabă că-mi poruncea
Pe Corbea de mi-l scotea
Și în curte de-l băga
Și Domnul se spăimânta.
Iar Corbea ce mi-i zicea?
— Alei, Doamne, Ștefan Vodă,
Ce folos, mări, de m-ai scos -
N-am putere d-un țânțar.
Unde-așa că-mi auzea,
La bărbier că-l trimitea
Și mi-l tundea voinicește
Mi-l rădea, mări, cerchezește.
Cinci zile pe bere-l punea
Până Corbea se-ntrema
Și-afară că mi-l scotea.
Mâna pe Roșul punea
Pe genuche-ngenunchea,
Până Corbea-ncăleca.
Plimbă-l ici, plimbă-l colea,
Pân' ce Roșu se-nfierbânta,
Lângă mă-sa [s-]apropia
Și din gură așa-i zicea:
— Alei, Doamne, Ștefan Vodă,
De ți-e teamă, de ți-e frică,
Zăvorăște-ți porțile
Cu fiarele plugului,
Tăria pământului!

Și să-mi dai gujmanul tău -
Și gujmanul și caftanul
Să mă-mbrac, mări, cu ele,
Să se dea Roșu cu ele,
Când l-ăi trage la vro scară
Să nu-ți facă vro ocară.
Și gujmanul că i-l da -
Și gujmanul și caftanul
Și Corbea că se-mbrăca
Și, mări, bine că-i ședea.
Lângă mă-sa apoi se da,
Mâna-n brâu că mi-i punea,
După dânsu mi-o arunca,
Zidurile le sărea
Și din gură-așa zicea:
— Rămâi, Doamne, sănătos
Că la mână [mi][1] ți-am fost.
D-ai cal bun - să mă gonească,
Voinici - ca să-ndrăznească!
— Du-te, Corbea, sănătos,
Că la mână tu mi-ai fost,
N-am știut să te păstrez.
Voinicei că s-ar găsi,
N-are pe ce te goni!
Corbeo, Corbeo, fătul meu,
Mâine se face divan.
De m-or găsi făr' caftan -
Joc de mine ș-or bătea!
Iar Corbea ce mi-și făcea?
P-altă parte că mi-și da,
Copilașu că mi-și lua
Și-n locul lui că-l punea.
Iară Domnul ce-mi făcea?
Afară că mi-și ieșea,
Ochii negri mi-și lăcrăma,
Copilașu când mi-și vedea.
Nici prea mult că nu trecea
Și mări, că răposa -
La biserica domnească,
Să aibă să pomenească.
La fețele dumneavostră -
Mă-nchinai cu cântecul,
Ca lupul cu umbletul,
Când își pierde cumpătul -
Dă pielea la tăbăcar,
Mațele la lăutar
Și carnea la măcelar.

b. MÂRZAC

1

Mârza[2]

Strigă, Doamne, cine strigă?
Strigă Mârza din temniță -
Nime-n lume nu-l aude,
Nime-n lume nu-l pătrunde,
Fără numai maică-sa
Trist, amar îi răspundea.
— Ce-mi strigi, Mârzo,
Ce-mi strigi, dragă?
— Dar cum, maico, n-oi striga,
Inima mi s-ar crăpa -
Eu aici am bătrânit
Și eu tare m-am urât,
De rugina fiarelor,

---

[1] Cuvânt adăugat de Gh. T. Kirileanu (*n.ed.*).

[2] „Mârza a fost unul dintre generalii lui Mhai Viteazul“ (*n. culeg.*).

De stropí păreților.
Du-te, maico, tu acasă,
Îmbracă-ți haina de mătasă,
Ié tu punga cea cu zloți[1]
Și te du la domni, la toți!
Maica-acasă se ducea,
Haină neagră îmbrăca
Și la domni mi se ducea
Și lor așié le cuvânta:
— Auziți, voi, domnilor,
Domnilor boierilor,
Sloboziți pe Mârza-al meu,
Bine vă deie Dumnezeu!
Mârza-al meu e de-nsurat -
Eu mireasă i-am aflat,
Pe Ileana lui Ignat,
Că-i mai aleasă la noi în sat.
— Du-te, tu, muiere-acasă,
Spune la [a] lui mireasă
Că pe el să nu-l aștepte -
Sunt [î]n lume și-alte fete.
Noi pe el l-om cununa,
Cu moarte, cu mireasa sa.
Maică-sa se înturna
Și la Mârza se ducea
Și lui așa-i cuvânta:
— Mârzo, Mârzo, dragul meu,
De la domni vin acum eu.
Ei pe mine mă primiră,
Lung și mult mă ispitiră
De tine mult voroviră
Și-aste cuvinte-mi rostiră:
„Tu, muiere, du-te-acasă,
Spune la [a] lui mireasă
Că pe el să nu-l aștepte -
Sunt în lume și-alte fete!
Noi pe el l-om cununa
Cu moarte, cu mândra sa".
Mârza-atunci [î]ngălbenea
Către mamă-sa grăia:
— Du-te, maică, draga mea,
Adă-ncoace spada mea
Și cel murg neînșelat,
Din cel staul nemăturat,
Să-mi mai cerc o dată,
Ruginita mea de spadă.
Atunci mumă-sa grăbea
Spada lui d-o aducea
Și cel murg bine-șelat
Din cel staul nemăturat.
Murgul când auzea,
Mârza cum se tânguia,
Din gură a rânchezat
Temnița de s-a crăpat.
Mârza afară că ieșea,
Murgul său și-l săruta
Și pe el că se suia,
Către domni așa zicea:
— Domnilor, păgânilor,
Domnilor, nebunilor,
Rămâneți cu sănătate
Că de mine n-avurăți parte.

c. PETRU HAIDUCUL

1

(Varianta Stan Ciurezu)

Munții Magdalinului
Lunca Afumaților.

---

[1] „Zloți se zice în Bănat monedelor de argint" (*n. ref.*).

Trei turci, viziri mari,
În temniță că-mi zăcea,
De nouă ani și jumătate.
Împăratul la temniță mergea
Și din gură așa-mi zicea:
— Că cine s-o găsi,
Ca pe Petru să-mi aducă,
Pe Petru, haiducu Petru?
D-ale, trei turci, viziri mari,
Așa din gură-mi zicea:
— Alei, împărate, dumneata,
Nouă drumu să ne dai,
Că noi, frate, ți-om aduce
Tot pe Petru, haiduc Petru,
Nelegat,
Neveregat,
Nici de mână apipiat.
Drumu turcilor le da.
D-ale, turcii ce-mi făcea?
La margeni de crâng mergea,
Și din gur-așa-mi striga:
— Alei, cinstite de Petre,
A murit împăratul.
Să mergi să-i vezi mormântul!
Ți-a lăsat cu jurământ,
Să mergi să-i plângi la mormânt.
D-ale, Petru ce-mi făcea?
Armele-n ei le-drepta.
Dară turcii ce-mi zicea?
— Alei, cinstite de Petre,
Stăi pe loc,
Nu da cu foc,
C-au lăsat împăratul
Să mergi să-i vezi mormântul.
D-ale Petru ce-mi făcea?
Armele și le-ngropa,
La o buturǎ de fag,
Und' trage Petru cu drag.
Și la el ce mi-și oprea?
Oprea o luce săbioară,
Ghemuită, ghem făcută,
Adus vârful la măzunche.
La-mpăratul că-mi pleca,
Pe poarta mică intra,
Pe-mpăratul că-l vedea,
Buza-n patru că-i plesnea,
Sânge negru că-i pica,
Pe caftan i se sleia.
Da-mpăratul ce-mi zicea?
— Alei, cinstite de Petre,
Cât ai fost în haiducie,
Multă rușine mi-ai făcut mie!
D-ale, Petru ce-mi zicea?
— Luminate împărate,
[Tru]pșorel fără păcate,
Ia leagă-mi mâini îndărăt,
Cu trei frânghii de mătase[1]
Ale din Brașov alese,
Și cu trei de ibrișin,
Alese din Sighedin,
Și-mi dă drumu-n oastea ta -
De-oi scăpa, scăpat să fiu,
De-oi pieri, pierit să fiu.
Mâini îndărăt că-i lega,
Cu trei frânghii de mătasă,
Alei, din Brașov alease,
Și cu trei de inbrișin,
Alese din Sighedin,
Drumu-n oaste lui că-i da.

---

[1] Vezi: Alecsandri, *Poezii populare*, 1867, pag. 145. *Novac și Corbul*: „Și pe Gruie mi-l lega" etc. (*n. ref.*).

D-ale, Petru ce-mi făcea?
O dată că-mi chiotea,
Căi adânci că-mi răsuna,
Brazi mărunți se scutura,
Toate sfoarele plesnea,
Petru slobod se vedea.
Mâna-n pozunar băga[1],
Săbioara mi-o scotea
Și de zid că mi-o trântea,
De rugin-o scutura,
Sus la cer că-mi fulgera
Și prin turci că-mi abătea,
Ca un vând învivorât,
Printr-un pomet înflorit[2].
Cum își cură florile,
Așa joc celmelile[3].
Când fu soarele-n chindie,
Tăia Petru șapte mie;
Când fu soare-a scăpăta,
N-avea Petru ce lucra,
Numai sta de-i buldușa
Mulți puțini ce-i scofelea,
Trei catâri că-mpovăra,
La-mpăratu că-mi pleca,
Pe poarta mică-mi intra
Și din gur-așa-mi zicea:
— Luminate împărate,
Trupșorel plin de păcate.
Da-mpăratu ce-mi făcea?
Toți catârii că-i privea
Și din gură-așa-mi zicea:
— Du-te, Petre-n haiducie,
Fost-a dăruită ție,
Din mica copilărie.
Cât oi fi eu-n-mpărăție,
Fii și tu în haiducie!
Pe el nimini nu-l înșăla,
Numa o dalbă-și fină-sa.
La margeni de crâng mergea
Și din gur-așa-mi striga:
— Alei, Petre și naș Petre,
Aide-ți boteaz-un finișor,
Fie-ți în codru de-ajutor!
D-ale, Petre ce-mi făcea?
La margeni de crâng ieșea,
Finu-n brațe că-l lua,
La biserică-mi pleca.
Dar fină-sa ce-mi făcea?
Veste la potere da.
Și potera că-mi venea,
În biserică-l apuca.
D-ale Petre ce făcea?
Pe fereastă se uita.
Potera că mi-o vedea
Finu-n sus că-l arunca
Și-n paloș că-l sprijinea
Trei caravee[4]-l făcea,
Fuga la ușă că-mi da,
Trei loscoboi[5] făcea
Și pe fugă se punea,

---

[1] Vezi: Alecsandri, *id.*, pag. 90, *Codreanul:* „El în sân mâna-și băga“ ș. c. l. (*n. ref.*).

[2] În Alecsandri, *Poezii populare*, 1867, se găsește această comparație în forma: „Ca un vânt învivorat, într-un lan de grâu uscat“ (*Român Gruie Grozovanul*, pag. 79 și 81 (*n. ref.*).

[3] „Turbanele“ (explicația cântătorului) (*n. ref.*).

[4] „Bucăți (exlp. cântătorului)“ (*n. ref.*)

[5] „Fărâme (*id.*)“ (*n. ref.*).

Loc prin turci că mi-și făcea,
Niminea că nu-l prindea.
Și fugea cât mi-și fugea,
Fugea pân' să năplăia
Pân' cădea de mi-și murea,
Doamne, să se pomenească,
C-a fost cruce voinicească.
Doamne, și s-o pomeni,
Cât soare pe cer va fi.

2

(Varianta Al. Dinescu)

Dar în poartă-n Țarigrad,
Strigă, strigă d-un împărat[1],
De trei zile,
De trei nopți:
— Cine, frate, s-o afla,
Frate și s-o devera[2],
Să-mi aducă pe Petru,
Pe Petru, pe haiducu,
Din munții Catrinului,
Dintr-ai Magdalinului?
Iar niște turci, viziri mari,
Mari, mari, mari capete:
— Împărate, luminate,
Trupșorel făr' de păcate,
Să ne ierți capetile
Că ți-aducem pe Petru,
Pe Petru, pe haiducu,
Din munții Catrinului,
Dintr-ai Magdalinului.
Împăratu când auzea,
Poruncea de mi-i rădea
Și cai buni le alegea,
După Petru că-i pornea,
Cată ici, cată colea,
Cată f...i mumă-sa,
Până peste Petru da.
La rădăcină de fag,
Răcnește Petru cu drag.
Unge flintă poleită.
O unge cu unt de lemn,
Să tragă bine la semn.
Și pe turci când-i vedea,
Flinta-n ei că îndrepta.
Și turcii când-l vedea,
Și ei din gură grăia,
De departe că-i striga:
— D-aleo, cinstite de Petre,
Nu fi iute și grăbit,
Că e lesne de lovit.
Stăi pe loc,
Nu da cu foc,
Că ne prăpădin cu tot!
Stăi să-ți spunem o vorbiță,
C-avem să-ți spunem ceva...
A murit împăratul
Și-a lăsat cu sufletul
Să mergi să-i vezi mormântul.
Și-a lăsat cu jurământ
Să mergi să-i plângi la mormânt.
Dar Petru, când auzea,
Așa turcilor zicea:

---

[1] „Poporul ca să evite *hiatul* pune pe *d* între două vocale. Când însă după vocală există deja un *d*, atunci el o lapădă. Vezi mai jos: devera" (*n. ref.*).

[2] Vezi *Colindele românești*, G. Dem. Teod[orescu], pag. 66: „Că mi s-a d-aflat, Și s-a devărat" (*n. ref.*).

— Turcilor,
Păgânilor,
Ascultaţi-mă pe mine!
De vreţi să vă fie bine,
Duceţi-vă voi nainte:
Că şi eu să viu pe urmă
Să nu-mi zică, crează lumea,
Să sunt hoţ d-a vinovat,
Şi mă duceţi voi legat
Şi pe turci cumu-i pornea,
Bine, frumos se arma
Şi la-mpăratu pornea,
Tot din guriţă cântând
Din pistoale pârâind.
Mergea şi se[-a]propia.
Împăratu cându-l vedea,
Buza-n patru că-i plesnea.
Sânge negru mult cura
Şi de frică ce făcea?
O frunză de fag rupea
Şi-o dată când şuiera,
Oştile îl cuprindea,
Bine frumos că-l lua,
La-mpăratu mi-l ducea
Şi-mpăratu ce-i zicea?
— Petre, cu-a ta haiducie,
Ce ruşine-mi făcuşi mie!
Porunceşte să-l pornească
La temniţa-mpărătească,
Acolo s-să prăpădească.
Dară Petru când aude,
De necaz şi cu mânie,
Zice: - Ori ce-o fi, să-mi fie!
Voi n-aveţi ce-mi face mie!
Tot eu, frate, să vă-nvăţ:
S-aduceţi o funioară,
Funioară de mătasă
Împletită-n opt şi-n şasă[1]
Lucrată din Sighidin.
Din fire de ibrişin,
Legaţi-mi mâinele-ndărăt,
Să-mi plesnească cheptu tot,
Să-mi dai drumu-n oastea ta
Ca frunza şi ca iarba -
De-oi muri, murit să fiu!
De-oi scăpa, haiduc să fiu!
Împăratu când auzea,
Poruncea şi-l aducea,
Bine frumos mi-l lega,
O frunză de pom rupea
Şi la gură mi-o punea
Şi-odată când şuiera,
Venea oastea ca frunza,
Ca frunza şi ca iarba,
Pe Petru-l-nconjura.
Dară Petru ce făcea?
Spre răsărit se-ntorcea,
Şi din gur-aşa grăia:
— Doamne, om nevinovat,
N-am făcut nici un păcat.
Spune, Doamne, ce-am stricat
Sau să mă văd dezlegat,

---

[1] Acest fel de împletitură e obişnuit în poveştile poporului nostru. În basmul *Ileana Cosinzeana*, citim: „Înăuntru (unui butoi) se afla legat cu şfori de mătasă, împletite tot în şase un zmeu“ etc. (vezi *Cartea de basme*, Th. Arsenie, ed. II, 1874, pag. 35 jos). Asemenea, în *Tilinca*, de Christu Ioaniu, p[artea] II, 1859, pag. 80, găsim în cântecul 53 versurile: „Şi cu pripon de mătasă / Împletit de puica-n şasă“ etc. (*n. ref.*).

Că sunt pârât și predat
Și de oaste-nconjurat!
Se mișca, se scutura,
În pipotă se umfla,
Frânghiile le rupea,
Bine liber se vedea,
Paloș din teacă trăgea
Și pân' turci se slobozea.
Cădea turcii ca frunza,
Când se scutură toamna.
Tăia până-i isprăvea,
Se punea de-i buldușa
Trei catâri împovăra,
Drept la-mpăratu mergea
Și din gură-așa grăia:
— Împărate, luminate,
Îți făcuși grele păcate
Ce n-a lăsat, crez, sfântul
Să se taie-mpăratul
C-acuși ți-aș lua capul!
Împăratu că-mi grăia:
— D-ale, cinstite de Petre,
Cât oi fi eu-n-mpărăție,
Să fii și tu-n haiducie!
Nici ziua bună nu-și lua,
Iată vine fină-sa:
— Aideți, aideți, nășișor,
De-ți boteaz-un finișor.
'Ți fie-n codru de-ajutor.
Mergea, finu de-l lua,
La bisercă pleca.
Acolo când ajungea,
Nici un preot nu era
Și mi-și pleca fină-sa
Să aducă pe popa.
Fină-sa, curva, cățа,
Vestea oastea și venea
'Conjura biserica.
Când ia sama, vede-aude,
Că de fină-sa se vinde.
De necaz, ca să-i mai treacă,
Scoate paloșul din teacă.
Paloșul dacă-l trăgea,
Pe finu-său l-arunca
Și-n paloș îl prijunea,
Numai bucăți îl făcea.
Cu piciorul-n ușă da,
Ușa-n patru se făcea
Și prin oaste că-mi pleca,
Fugea pân' să năplăia
Și mi-și cădea și murea
Neatins de niminea,
De necazu fină-sa
Și din gură că-mi grăia:
— Pe mine să mă-ngropați
La mânăstirea domnească,
În veci să se pomenească
C-am fost cruce voinicească.

d. AGUȘIȚĂ AL LUI TOPALĂ

1

Cântecul lui Agusi

Frunzuliță de secară,
De secară, de negară,
Asta-i Gușa lui Topală
Bate turcii de-i omoară
Și mi-i bagă în arale[1]
Și mi-i leagă cu țăpuși
De-i trimite-n jos la Ruși,
Ca să sune de Aguși,

---

[1] „Saci mari de lână. Cuvânt turcesc“ (*n. ref.*).

Aguși ce mi-și făcea?
Trei *hati*[1] la coșar punea,
Din zi din Vinerea Mare
Când îi scoate-n primăvară
Galbeni ca turta de ceară,
Face lui Aguși fală.
Unu-mi este murg închis
De vizir mi-e trimis;
Unu e vânăt rotat,
De pașa, plocon e dat.
Unde-i o fată frumoasă,
La Aguși odăgioasă[2].

c. BADEA HAIDUCUL

1

Badiul

Cântă cucul, iarba-n floare,
Și e căz't Badiul la prinsoare,
Cu fiarăle de picioare
Și cu mânile-n cătuși
Cu trii lacăte pe uși.
Vin părinți
Cu bani mărunți;
Și vin frați
Cu bani schimbați;
Vin surori
Cu gălbiori;
Vine și mândruța lui
Cu inelul de argint,
În degetul ei cel mic,
Cu rochița vânt trăgând
Cu ochii Badii făcând.
La temniță c-ajungea,
Temnița o ocolea,
Și la ușie că venea
Și din grai așa grăia:
— Domnilor, cinstiților,
Cinstiții de Dumnezeu
Și vă mai cinstesc și eu!
Slobozâți-mi pe Badiu,
Că acum i-anu-nchiat,
Dă când nu l-am sărutat!
Foaie verde și-o lalea,
Domnii din graiu-și grăia:
— Noi atunci l-om slobozi,
Când tu că vei mătura
Temnița
Cu rochița
Și treptele temniții
Tot cu vârful cosâții!
Nici vorba că și-au gătat,
Temnița a măturat:
Temnița -
Cu rochița
Și treptele temniții
Tot cu vârful cosâții
Și la domni ea că venea
Și din grai c-așa-și grăia:
— Domnilor, cinstiților,
Temnița am măturat:
Temnița -
Cu rochița:
Și treptele temniții
Tot cu vârful cosâții!
Domnii din grai își grăia:
— Fi[i] tu cu îngăduială,
Până mâne-n prânzul mare,
C-a tău Badiu ní de-nsurare.

---

[1] „Cai" (*n. ref.*).

[2] „O dăiașă, gospodină" (*n. ref.*).

Muiere i-am căpătat,
Vin roșu i-am cumpărat;
Că bărdași - furci că cioplesc
Și funari - funii sucesc,
Pe sama lui le gătesc,
Nici mai scurte,
Nici mai late,
Făr' pe sama lui gătate!
La băditu că se ducea,
Și din grai așia[-i] grăia:
— Bădiț, bădișorul meu,
Ui' ce-au zâs cânii de domni,
Că mâne în prânzul mare
Le ești tu lor de-nsurare -
Muiere ț-au căpătat,
Vin roșu ț-au cumpărat
Că bărdași furci că-ți cioplesc,
Și funari funii sucesc,
Pe sama ta le gătesc,
Nici mai lungi și nici mai late
Făr' pe trupul tău gătate!
— Foaie verde ș-o lalea,
Mândro, mândruleana mea,
Du-te-n dealul cu dorul,
Unde-nfloare bujorul
Și-mi mai prinde pe murgul
Și-l înșială-n nouă șele
Și-l înfrână-n nouă frâne,
Și vină cu el la mine!
Nici vorba că și-a gătat
Și după murg c-a plecat
Și pre murg că-l înșela
Nouă frâne îi punea,
Și la temniță venea.
Murgul că și-a rânchezat,
Cu piciorul-n ușă-a dat,
Ușile s-au despicat,
Băditul l-a-ncălecat
Cătră domni a cuvântat:
— Haid'de dați mâna cu mine!
Domnii din grai își grăia:
— Mergi, voinice, sănătos
Că-n mâinile noastre-ai fost!
Foaie verde și-o lalea,
Băditul din [grai] grăia:
— Decât un tată ș-o mumă,
Mai bin'o mândruță bună;
Decât un frate și-o sor',
Mai bine'o mândră cu dor.

f. MANEA

1

Manea

Departe, vere, departe
Nici așa foarte departe,
La gropana cu cinci ulmi,
Cu cinci ulmi dintr-o tulpină,
Ca cinci frați buni dintr-o mumă,
[Savai][1], șade Toma d'Alimoș,
[Savai], din Țara de Jos,

---

[1] Cuvinte adăugate de Gh. T. Kirileanu (*n. ed.*).

Și mi-și închină c-o ploschiță,
O ploschiță d-o vedriță,
D-o vadră și cinci oca
D-abia-și udă gurița.
Și n-avea cui închina:
Închina el ulmilor,
Ulmilor ca fraților.
Ulmii că se ploconea.
Închina el murgului,
Vită mută,
Pricepută,
Urechi are dar n-aude,
Gură n-are să-mi răspunză.
Și se uită cam d-o parte,
Cam despre soare răsare
Când îmi vine Manea-l Câmpilor[1]
Stăpânul moșiilor
Drăgostosul fetelor
Iubețul nevestelor.
Ș-acolo când mi-și sosea
Și pe Toma-l întreba:
— Bună ziua, frate Tomo!
— Mulțumescu-ți, frate Maneo.
Plosca-n mână că-i dădea
Dar din gură ce-i zicea?
. . . .
Și, mări, nu s-a pomenit
Și la masă mi-l poftea
Și mi-și bea și mi-și mânca
De Toma că nu gândea.
Plosca la gură punea
Mâna pe paloș punea
D-azvârlitele că mi[-l] da
Mațele că-i revărsa.
Iar Toma ce mi-i zicea:
— Cată [futu-i][2]
Nu ți-a fost, vere, păcat
Nu m-ai tăiat voinicește
Ci m-ai tăiat muierește?!
Și Toma ce mi-și făcea
Mațele că le-aduna,
Cam cu paie,
Cu gunoaie,
Cam cu mic de moșoroaie
Și-ntr-însul că le băga
Și cu șalul se-ncingea,
Năvală la Negrul da
Și pe Negru încăleca,
Mâna-n buzunar băga
Un mic de gârbăcel scotea
Săvai, frate, de bumbac.
La vârful gârbaciului -
Săvai, frate, plumbuit
Cu cinci ltere de argint
Ce n-am mai văzut de când sunt.
Iar din gură ce zicea:
— Negrule,
Nebunule,
Ce-ai putut la tinerețe
Să te văz la bătrânețe!
Pe dată că-l atingea,
De optzeci de pași sărea.
L-atingea peste sulac
Și sărea câte-un conac;
L-atingea peste dârlog
Și sărea cât-un pârlog.
'Naintea Manei ieșea
Și din gură-l întreba:
— Alei, vere, frate Maneo!

---

[1] În text: „Câmpiilor" modificat: „Câmpilor" (*n. ed.*).

[2] Cuvânt adăugat de Gh. T. Kirileanu (*n. ed.*).

Nu ți-a fost, frate, păcat?
Binișor te-am ospătat,
Pâinea, sarea mi-ai mâncat!
Tu m-ai tăiat muierește -
Să te tai eu voinicește!
Din guriță-l judica,
Din paloș că-l ciopârțea
Și mi-l făcea fărâmele
Și-l punea pe la vâlcele,
De ciupea păsări din ele.
Iar Toma ce mi-și zicea?
— Negrule,
Nebunule,
Tu vezi bine c-oi piei -
Și tu, măi, să mă duci
La groapa cu cinci ulmi,
Și-acolo ca să mă duci,
Cu picioarele să bați
Mare tainiță să faci.
Și cu dinții să mă iei
Și-n tainiță să mă bagi!
Și vântul că mi-o bătea -
Pe mine m-o astruca.

g. CÂNTECUL MOLDOVEANULUI

1

Cântecul Moldoveanului

Departe, vere, departe,
Nici așa tocmai departe,
Pe cel drum părăginit,
Cu negare-acoperit,
Tare-mi vine d-un voinic,
D-un voinicel ortoman
P-un cal negru dobrogean.
Coama-i bate botnița,
Iar coada-nvelește urma.
Și cu cine se-ntâlnea?
Munteanu cu Moldovanu.
— Bună ziua, măi Muntene.
— Mulțumescu-ți, Moldovene.
Tot stam, vere, să te-ntreb:
Cu ce hrană te hrănești,
Copilașii ți-i-nțolești,
Nevasta ți-o primenești,
De ghelșug[1] nu isprăvești,
Din cârciumă nu lipsești,
Și-mi bei și-mi veselești?
Iar Munteanul ce-mi zicea?
— Chiar cu dreptul că ți-oi spune:
Cu cea mică măciuchiță,
Ce mi-e bună de credință,
        Când îi zic: hupa,
        Sare dasupra.
Cu ceea mă hrănesc.[2]
Unde-așa că auzea,
Nici departe că mergea,
Frumoasă masă punea,
La masă se așeza
Și mi-și bea și mi-și mânca.
Păn' Munteanul că-mi dormea,
Moldoveanul se scula,
Mâna pe Negrul punea,
Priponul că mi-l tăia
Și pe Negru-ncălica
De fugea, dar nu glumea,

---

[1] Modificat de Gh. T. Kirileanu: „chelșug" (*n.ed.*).

[2] Modificat de Gh. T. Kirileanu: „hărănesc" (*n.ed.*).

Câmpul lui se limpezea
Nistru dincolo trecea.
Munteanul că se scula,
Mâna pe pripon punea,
Priponul că mi-şi venea
Şi din gură ce zicea?
„D-o fi priponul tăiat
Să ştii pe Negrul furat."
Priponul că mi-şi strângea
La spinare mi-l punea
Drumuleţul că-şi lua.
Ducea urma Negrului
Tocma-n malul Nistrului.
Vedea Negru-i priponit
Şi pe furu-i adormit.
Se mira, se socotea
Ce să facă, ce să dreagă
Dincolo ca să-mi treacă?
Multă papură tăia,
D-o pacină că-mi făcea
Şi pe apă mi-o punea,
Cu burta că se punea
Şi cu mâinele vâslea,
Tocmai dincolo-mi trecea.
Vedea Negru-i priponit
Şi pe furu-i adormit.
Paloşu din teacă scotea
Cu paloşul îl înghioldea,
Pân' ce furu se deştepta.
Şi furul că se scula
Şi pe dânsu-l întreba:
— Alei, vere, furule,
Să te-nvăţ eu cum să furi:
Găseşti voinic cu doi cai,
Ia-i unul şi lasă-i unul
Că merge-n ţară străină
Capătă pâine puţină.
Merge s-o agonisească,
Ca pe lume să trăiască.
— Bine, vere, că mă-nveţi
Să găsesc voinic cu doi cai
Să-i iau unul, să-i las unul.
După mine s-o lua,
Nimica n-oi câştiga,
Ce folos de viaţa mea?!
Unde-aşa că mi-auzea,
Frumos capul mi-i tăia.

h. GOLEA

1

Golea Haiducul

Pe munţi, vere,
Pe munţi, dragă,
Pe munţii de Seminici,
Vine-o ceată de haiduci
Tot voinici tomnatici,
Graşi la falcă,
Graşi la ceafă
Şi întreabă de Golea,
Ce e vătaf de voinici,
Preste patruzeci şi cinci.
A-ntrebat cât a-ntrebat,
Păn' pe Golea l-a aflat,
Către care că grăia:
— Scoală, Golea, nu şedea,
Lasă berea [şi] mâncarea,
Să ne preîmblăm păn'colea!
Hai, c-am găsit de-o hazna,
Doară de-am câştiga ceva.
Ce-om câştiga într-o vară,
Să bem cu mândrele-ntr-o seară
Şi s-avem de cheltuială,
Fără leac de supărare!
Golea, îndată ce auzea,

Lăsa berea și mâncarea
În grajd de piatră intra,
Și pe Negru că scotea,
Înșelat și înfrânat,
Cum e bun de-ncălicat.
Picioru-n scară punea,
Și când era pe plecare,
Strigă mă-sa-în gura mare:
— Golio, Golio, dragu maicăi,
Deară asta ce-o să fie?
Ori n-ai straie de-mbrăcat,
Parale de cheltuit,
De tu pe maica o lași?
Pe mâna streinilor,
Și coada tăciunilor?!
Vorba-n seamă nu-i băga,
Încălica și pleca,
Fără a mai asculta
Care din gură i-a spus,
Rostind vorbele de sus.
Dară el n-asculta
Da pintini și pleca.
Maică-sa se necăjea
Și din gură blestema:
— Golio, Golio, dragul meu,
Să dea sf[ântul] Dumnezeu,
Potera să te-ntâlnească,
Pe tine să te topească
Să mori, maică, împușcat,
De poteri înconjurat!
Dară el nici n-asculta,
Și mereu înainta.
Deară mult el nu mergea,
Până-aci, în Valea Rea -
Cu trei potiri se-ntâlnea,
Cari mi-l înconjura
Și mi-l iau la catare,
Cari cu puști, cari cu pistoale.
Curgea gloanțe ca ploaia
Și iarba mai ceva.
Deară el nici se clintea,
Ci din gură-așa striga:
— Nu vă mai stricați iarba,
Că vă trebuie undeva,
Că pe mine nu mă strică
Nici fierul, nici oțelul,
Ci numai singur argintul!
Deară cel mic din poterași
Unde-așa că auzea,
Mâna-n buzunar băga,
De-un argințel că scotea,
Pe butuc că-l așeza,
Cu baltagu-în patru îl făcea;
În flintă și-l așeza,
Și bate cu măciuca,
Apoi mi-l ia la catare,
Unde este mare păsare,
La retezul părului,
Împotriva fesului,
Unde-i păsul voinicului.
Atuncea Golea că grăia:
— Stați, voinici, nu mai dați,
Pe mine nu mă stricați,
Că asta nu-i alta,
Ci este greșala mea
Și blestemul maică-mea,
Să mor de pușcă-mpușcat
Și să-mi vie numele,
Cum trec săptămânele!
Așa, când ei auzeau,
La el toți se îndreptau,
Și îndată-l omorau.
Pe drum, cari cum treceau,
Veste la maică-sa duceau.
Ea din gură răspundea:
— Asta singur' și căuta,
Dar și eu sunt vinovată
Că tare l-am blestemat.

i. STANCIU AL BRATULUI

1

[Stanciu Haiducul și soră-sa Voichița]

Verde, foaia bobului,
Sus, la vârful muntelui,
La umbrița fagului,
Supt cetina bradului,
La ceardacul Stanciului,
Șeade Stanciu sub cerdac.
Singurel că se cinstea,
Cu o ploșchiță mititea
De cinci vedre și-o oca.
Dar în pază cine-l păzea,
Tot soru-sa Voichița,
Șeade-în flintă rezemată,
Parcă este naiba-mpielițată.
Ea din gură ce-m' vorbea?
— D-ale, neică Stanciule,
Ia prea bea și nu prea bea,
Că e potera cât colea!
Iară Stanciu ce-m' grăia?
— Ai, soru-mea, Voichița,
La' să vie fut-o-în cur,
Frunzuliță, trei aglice,
Că cum vine, așa se duce!
Potera balaura,
Dabia e pe seama ta.
Iar Voichița cum grăia?
— D-alei, neică Stanciule,
Potera balaura,
Că nu mi-e frică de ea!
Dar când trece pe colea,
Nu-și păzește gurița
Și cântă cu foița -
Rău-m' seacă inima
Și mie și multura.

î. GHEORGHELAȘ

1

Cântecul lui Gheorghelaș

Frunzuliță ș-o crăiță,
Cine-mi urcă la Istriță?
Savai, căpitan Gheorghiță.
Și-mi umblă din stână-n stână,
Să-ncerce brânza de bună;
Și din perdea-n perdea,
Să-și aleagă d-o pelcea,
Să-și facă cușmă din ea.
Cușmă neagră, mocănească,
Că nimeni să mi-l cunoască.
Visteria că-l afla.
Visteria că-l afla,
După el că trimitea
La Ghizița că-l găsea,
Frumoșăl că mi-l lega,
Pe plăișor îl aducea.
Pe plăișor îl aducea,
Când în Buzău scobora,
El se pleacă să bea apă,
Macovei îl bușa
Cu cizma-n ceafă
Și lovea dinții de piatră
Și bea apă sângerată
Cu măsele-amestecată.
La visterie-l ducea
Șeaptesprezece ani biru-mi mai da.
Dar el de frica birului

Și de groaza zapciului,
El că se băjinărea[1]
Tot pe Bâsca fără cale,
Făr'de nici o supărare
Cam la capul Plaiului -
Stâna vistierului.
La stână că se ducea,
Așa din gură-îmi grăia:
— Hai, moș Radule, barbă sură,
N-ai pe cineva în stână?
Să nu facem vreo pricină!
— Ba zic, zău, pe legea mea,
Că n-am pe niminea;
Am un biet de mânător
În strungă că mi-a mânat,
Frigurile că mi l-a luat,
Între bordușe că s-a culcat.
— Moș Radule, barbă sură,
Ia, dă-mi o sută de lei,
Că te-ai pus vătaf de oi!
— De belele, de nevoi,
M-am pus vătaf de oi
Și n-am în pungă nici doi lei!
În stână că mi-și intra,
Pe Macovei că-l găsea.
— Frunzuliță, crăci de tei,
Futu-ți legea, Macovei,
Cin' te scoase-n ochii mei?!
Zilele tale sfârșite,
Și păcatele mele grele.
— Hai, Gheorghiță, Gheorghelaș,
La inimă om vrăjmaș,
Ia-mi calu și oile,
Mai lungește-mi zilele,
Ca să-mi văz copilele.
— Îți iau calul și oile
Și-ți scurtez și zilele!
Șii, tu, ori nu știi?
La Ghizița când mă găseai,
Frumușel că mă legai.
Gheorghelaș ce-mi făcea?
Paloșu din teacă-mi scotea,
Numai cesvârți că-l făcea,
În prepeleac că-l punea,
Trei zile câinii că-l lătra.
Și el, măre, ce-mi făcea?
El că mi-și pleca
La poiana cea lată -
Ceata lui Gheorghe-adunată.
Cu Ștefan că se-ntâlnea,
De-un inel că-i dăruia
Dar Ștefan ce mi-și făcea?
Inelul în pușcă-l băga,
Pușca la ochi că lua,
Pe Gheorghelaș că-l izbea
Dar Gheorghiță ce-mi grăia?
— Doar să mor eu până mâine,
De n-oi mânca carne din tine!
Dar el, măre, ce-mi grăia?
— Stați, voi băieți, pe loc,
Să mai dăm lui G[heor]g[hiță] un foc,
Gheorghe s-o necăji
Și pre toți ne-o omorî.
De-un foc, măre, că-i da,
Și de-o tulpină că-l rezema,
Trei zile că mi-l lăsa.
De la trei zile-ncolea,
Nici așa nu prea-ndrăznea,
Pe la spate se ducea,

---

[1] „Fugea speriat" (*n. ref.*).

Frumos capu că-i tăia,
La dăsagi că-l așeza,
La visterie că-l ducea.
De frumușel ce-mi era,
Capul în poartă că-i țintuia
Și cocoanele că-mi plângea.
Mă plătii cu cântecul
Ca și lupul cu crângul,
Cât umblă de-l dobândește
Tocma-n dos că-l nemerește,
Dă jaica și să plătește.
Așa și eu de dumneavoastră.
Dați-mi un pahar de vin
Să vă cânt altul mai bun!

2

Căpitan Gheorghiță

Alei! Frunză verde ș-o creiță,
Alei! Singur căpitan Gheorghiță
Cum se plimbă prin Vestrița[1].
Frunză verde de bostan,
De-ar veni vremea di an,
Să pun șaua pe Bălan
Și suliță la picioare,
Și durda la supțâoară
Și s-apuc pe plai la deal.
Când soarele m'ne-asfințea,
Eu la stână că sosam.
— Bună vremea, moș Radule, barbă rară,
Că-mi ești nepoțel de vară!
— Mulțumescu-ți d[umi]tale Gheorghieș, copil gingaș,
La inimă om vrăjmaș!
— Moș Radule, barbă rară,
— Ian' vezi ceva de mâncare!
Tot baciu când ne videa,
Mănicele sufleca,
În mânzări că se băga,
O mânzare - di caldare
Ș-o mioară di frigare.
Nu mi-o frigea cum se frige,
Mi-o frigea prin cârlige,
Și mi-o întorcea prin belciuge
Cum să fie carnea mai dulce.
— Moș Radule, barbă rară,
Cum mn-ei dat de mâncare,
Ian' vezi și-mi dă și vro mie, două de lei,
Că mi-ai fost vătăjel de zmei.
— Aveam o gheată mnie de lei
Și m-a pălit Macovei
Și i-am dat-o și pe-aceea lui.
Gheorghiaș se tot întrista,
Mâna pe buzdugan punea,
De trei ori în chept mi-l lovea,
El banii că mi-i spunea.
— Haide-n stână,
C-acolo-s banii puși de mine.

---

[1] „Bistrița" (*n. ref.*).

Baciu în zori de ziuă când s-a zărit,
De trei [ori] în bucium a zbuciumat,
Stăpânile de-acasă c[-a] auzit
Și între dânsele s-a vorghit:
— Că baciu nostru în zori de ziuă când s-a zărit,
De trei ori în bucium a zbuciumat,
Soro, soro fa!
Sau hoții i-a nimerit,
Sau oile a prăpădit,
Sau ciobanii a rătăcit,
Soro, soro fa!
Pune șaua pe Murga
Și sulița la chicioare
Și durda la supțioare
Ș-apucă pe plai la vale.
Pe turme de oi,
Car cu șase boi,
A lui Ianoș Ungureanu -
El singur e stăpân pe Muntele Lung,
Că-i prea lung,
Turmele s-ajung.
Și se bat berbeci bătuți
Ca flăcăii cei stătuți;
Și mnioare lânoase
Ca niște fete frumoase.
— Ileana cea frumoasă,
De multe țări aleasă,
După Ștefan Vodă dată,
Sara pe la sfințit de soare,
S-a strâns boierii la sfat mare:
Mâine în zori de ziuă, când s-o zări,
Câte o cafea să luăm
Și câte o țigară să bem,
Munții să-i luăm,
Din lungiș,
În curmeziș,
La fagul lui Micul Haiducul să ne ducem.
În suliță să mi-l luăm,
Pe Micul Haiducul să-l prăpădim!
Iar Micul Haiducul -
În chele de om
Și inimă de drac,
De vine la boieri de hac,
Mâine în zori de ziuă când s-o zori,
Ciobănaș la oi oi hi.
Iar potera când a sosit,
Pe Micul Haiducul l-au întâlnit:
— Bună ziua, măi ciobane,
Mulțumesc d[umi]tale, cucoane Ștefane!
— Ciobane, nu știi fagul lui Micul Haiducul?
— Ba-l știu, cucoane Ștefane.
— Ciobane, nu poți să mergi cu noi?
— Ba dacă m-ei pune gardă la oi
De boieri și de ciocoi,
Apoi eu merg cu voi.
Și di mni-a cherde un mnelicel,
M-a sluji un an pe el.
Di mne-a cherde o mnelicea,
M-a sluji doi ani pe ea!
La fagul [lui] Micul haiducul a mers
Ș-acolo nimic n-a găsit,

Că Micul Haiducul în pământ l-a vârât
Și niminea nu l-a știut.
Că Micul Haiducul s-a dus cu boieri de la oi de fată
Și boierii nimic n-a știut
Că cu Micul au vorbit
Și niminea nu s-o priceput.
Între Jiu și-între Galați
Mă mai așteaptă șeapte frați
Cu optusprezece legați.
Tu-i legea ei de mândră,
Când mă vede-i vine-a râde!

j. RADU ANGHEL

1

Cântecul lui Radu Anghel, banditul vestit

Frunză verde de cireși,
Radu lui Anghel din Greci
Și cu popa din Cândești,
Bea țuică la Botești.
Oamenii așa-i zicea:
— Bea, Radule, nu prea bea,
Că uite, potera colea!
— Las' să fie, fut-o în cruce,
Că nu sunt nevastă cu conci,
Cu potera să nu poci,
Ci sunt voinic [cu] comănac,
Cu șepte poteri să mă bat.
Pun mâna pe durda mea,
Și bag gloanțe cu mâna
Și iarbă cu chivăra.
Și-apoi Radu când pleca,
Din pistoale pârâia,
Frunză în codru despica
Și potera să îngroșa,
Cărare lui Radu făcea.
Sus la mal că mi-și mergea,
Două degete-în gură băga
Și începea a șuiera,
Băieții lui se strângea
Și el din gură zicea:
— Beți, băieți, și odihniți,
Și în inimă vă gândiți,
La noapte unde să izbiți,
Să mai luăm ceva parale,
Ca să-avem de cheltuială.
Căpitanu le zicea,
La Strâmbu că-mi pleca,
Frumos că mi-l lega,
Sub pat mi-l răstignea
Și din gură [î]i zicea:
— Scoate la băieți ceva parale,
Să aibă de cheltuială,
De-ți cumpără zile astă-seară!
Strâmbu așa-mi grăia:
— Căpitane, d[umnea]ta,
Caută în lădița mea
Și ia galbeni cât vei vrea
Și dă-mi zile d[umnea]ta.
— Nu-mi mai zice „căpitane“,
Zi-mi pe nume, cum mă cheamă!
Căpitanii sunt la târg,
Eu sunt Radu cel din crâng;
Căpitanii - cu papuci,
Eu sunt Radu cu opinci.

k. BOLBOCEAN

1

Haiducul Bolboceanu

Frunză verde sălcioară,
La Focșani între hotară
Iese Bolboceanu-n țară,
Bate ciocoii la scară,
Le cere bani de cheltuială,
Haine bune de purtare.
Verde, verde și-un pelin,
La cârciuma lui Arghir,
Bea Bolboceanu la vin.
Verde, foaie de susai,
Și cu Crețu Nicolae.
Și-apoi verde de hămei,
Și cu tânărul Matei.
Beau vinul cu vedrița,
Rachiul cu ploșchița,
Dară maică-sa-mi grăia:
— Măi Vasile Bolbocene,
Bolbocene, Râmnicene,
Ia bea, maică, nu prea bea,
Că vinu-i îmbătători̯,
Și rachiu - amăgitori̯
Puitori̯ de cap de om,
Că nu știu mie mi se pare,
Ori potira vă-ncojoară!
Iară el 'mi răspundea:
— Taci, măicuță, gură rea,
La[s]' să vie potira,
La[s]' să vie, fut-o-n cruce,
Că cum vine-așa s-o duce.
Și iară, nu-s femeie cu conci,
Ca să zici că eu nu poci,
Ci-s voinic cu comanac,
Cu șeapte potiri mă bat.
Bine vorba nu finea,
Și potira că-mi sosea.
Cum sosea, îi înconjura
Zapciu din gură grăia:
— Măi Vasile Bolbocene,
Bolbocene, Râmnicene,
Ce nu te lași tu de rele?
C-o să mori în chinuri grele?!
Ce nu te lași de furat,
C-o să mori tu-mpușcat?!
El din gură răspundea:
— Futu-s' legea de zapciu,
Cum o să mă las de rele?
De micu-s dedat cu ele.
Rele sunt pentru voi,
Dară bune pentru noi!
Zapciu din gură grăia:
— Ia să mi te dai legat,
Să te ducim nestricat!
— Futu-s' crucea de zapciu,
Cum o să mă dau legat,
Că nu-s tare vinovat?!
Și apoi nu-s femeie cu conci,
Ca să zic că eu nu poci!
Zicând el din gură-așa,
Mâna pe baltag punea,
Drept la zapciu că pleca,
Binișor s-alătura,
Cu baltag - când aducea,
Mâna dreaptă îi frângea
Și pe stânga îi scrintea,
Jos după cal îl trântea,
Calu de la zapciu lua
Și pe el încălica -
Drum[u] cel mare lua,

Potira sta și-l privea.
Nu prea mult că nu mergea,
C-un jidan se-ntâlnea,
Numai o măciucă-i da,
Și cinci sute lei scotea,
Apoi, boieri, el pleca,
Prin perdele s-abătea
Pel'cele de-și câștiga,
Pel'celușe brumării
Le vindea la cazaclii.
Parale ce câștiga -
La săraci îi împărțea
Astfel el întrebuința
Tot ce-n hoție câștiga.

l. BOTEA

1

Botea

Frunză verde de sulfină,
Botea doarme la stupină
Cu capu p-o rădăcină,
Cu durda pusă pe mână,
Nu știu goală-i, ori-i plină
Fuge potira nebună.
Potira mi-e spătărească,
Fuge să se prăpădească,
Locu să nu-și mai găsească.
Când aci, la Valea Rea,
Cu trei potiri se-ntâlnea.
Din câți poterași era,
Numai unul s-alegea
Și cu Botea că vorbea,
Și după ce isprăvea,
Șeapte sute lei îi da
El la săraci-i mpărțea.

m. BUJOR

1

Bujor

Frunză verde de săcară,
Au ieșit Bujor în țară.
Bate-n ciocoi de-i omoară,
Cerând bani de cheltuială
Și straie de primeneală...
Frunză verde de cicoare,
Bujor îi [în] lunca mare.

n. STANCIU

1

Stanciu Cocoșilă, Gheorghe Sprâncenatu și Stan din Prahova

Foaie verde-a bobului,
Sus, la vârful muntelui,
La umbrița fagului,
Supt umbra stejarului.
Ștejerelul m'este înalt
Și de ramuri pologat,
Și de vârf cam aplecat,
Și de arme stă-încărcat -
De flintuțe-înghintuite
Și de măciuci poliite;
De pistoale gălbioare
Strălucesc ca sfântul soare;

De baltace ferecate
Câte șeapte, opt, de-o cracă.
La umbra stejarului,
Dorm stăpâni armelor
Și pe anume'ți voi spune:
Unu e Stanciu Cocoșilă,
Unu Gheorghe Sprincenatu,
Parcă e frate cu dracu,
[De] care se teme și-mpăratu.
Unul e Stan din Prahova,
Bată-l Maica Precesta
Și Sfânta Duminica!
Poate la poteră grea,
Lor mai mare că le era.
El din gură ce grăia?
— Iară voi, voinicilor,
Nu vă dați voi somnului,
Din vremea câștigului!
Ia sculați, vă-mbăibărați
Și voi bine vă-narmați
Și după mine vă luați!
Se scula, se îmbăibăra
Și că bine se arma,
După Stanciu că se lua.
Iară Stanciu ce-m' făcea?
El pe plai că-mi apuca,
Și începea de-a-mi-și cânta,
Toți voinicì se înșiruia,
Iar din gură ce-mi zicea?
— Frunzuliță de năut,
Dragul meu colnic cotit,
Și de frunză năsădit.
Și văz ciocoii albăstrind.
Mă fac puișor de lup
Și casc gura să-l îmbuc.
Și mă dau dupe lăstare
Și-mi iau flinta la cătare -
Inima din ciocoi sare,
Și-l lovesc unde mi-l doare,
Ca să-i mai scurtez din cale -
Sus la vârful capului,
Din retezul părului,
Din marginea fesului,
Unde e păsu ciocoiului.
Zaci aci, ciocoi umflat,
Futi-te-aș de gulerat,
Că ce am avut, tu ai mâncat
Și tot tu m-ai judecat.
Și avusei o biată gâscă,
Și pe-aceea ai pus-o în cislă!
Mă trântii,
Mă tăvălii,
Mă sculai,
Mă scuturai
De pârcălab mă rugai
Să mă lase mai pe slab
Mă lăsară pe trei lei,
Eu văd bine că-o să piei;
Mă lăsară pe-o leiță,
Nici d-aia nu am credință;
Mă lăsară ei pe-un hort,
Futu-l-ași că nu îl am tot;
Mă lăsă pe cinci parale,
Futu-l-ași pe care le are;
Mă lăsară pe o para,
Futu-l-ași pe care v-o da.
Iau pușca și sabia,
Să lovesc cu marginea
Dar de voi câștiga ceva,
Ce voi câștiga dintr-o seară,
Cu o gioarsă de săbioară
Să beau cu mândra într-o vară.
Nu, Mario, pune bine,
Să beau la iarnă cu tine!

3. HOȚOMANII

a. DĂIAN

1

Versul lui Dăian

— Unde mergi, tu, măi Daiane?
— Preste Olt, după muiere
— Nu ți-e frică că te-neci,
Prin câte locuri tu treci?
— Nu *mi-e frică că* mă-înec,
Că prin apă-mi fac potec'!
De-ar fi Oltul până-n brâu,
Eu la mândra[-oi] căuta să viu.
Pre dealul Ocnei, la deal,
Merg feciorii lui Daian.
Dindărătul carului -
E muma Daianului.
Și tot merge, și-l tot roagă:
— Măi Daiane, puiul mamei,
Cum-ți mai plac ție banii!
Mai lasă-te de hoție,
Că-mi iei boi și-mi iei moșie.
— Mai dăi în câni boii tăi,
Că *mi-s* mai dragi banii mei!
Căci pentru bani de argint
Mulți domni am pus la pământ
Și pentru bani de hârtie,
Mă bag în cancelărie
Și-mi omor domni de cari știu scrie.

III. FAMILIALE

1. IUBIȚII

a. BRUMĂRELUL

1

[Brumărelul]

Într-o verde grădiniță
A dormit o copiliță;
Sub tufa de rosmalin -
Fața ei de trandafir.
Voinicu trece călărește,
Copilița o privește.
Și-ar scula-o - nu se-ndură;
S-ar duce și-i de [ié] gură.
Rupse murgul-a rănchеza
Copila se deștepta,
Iar din grai așa grăia:
— Bădiț, bădișorul meu,
Mai bin' ține-ți drumul tău
Căci io-s floare de pe mare,
Nu-s drăguța dumitale,
Cine-mi caută urma moare!

— Tu ești floare de pe mare,
Dar io-s Brumărel cel mare,
Ce m-arunc seara pre floare
Și mă scol în prânzul mare
Când soarele încălzește
Și florile le topește.
Așadară, ne-om iubi,
Poate nu ne-om părăsi.
D-ei gândi că nu ți-e bine,
Dă mâna ori și cu cine,
Batâr mai voinic ca mine,
Numai adu-ți tu aminte
Ce ți-oi spune din cuvinte:
Că, mândro, pre und' vei fi,
La al meu mormânt să vii -
Că la mormânt, la picioare,
A crescut o floare mare,
Și la mormânt, la mijloc,
Este-un strat de busuioc
Și-acela-i pară și foc.
La capul mormântului -
Trandafirul câmpului.
Trandafir, miros frumos,
Ce răsare vara-n dos
Și-împle locul de miros;
Răsare vara-n fânață
Și-împle locul de dulceață.
Mândruță, mândruleana mea,
'Ți las cu limba de moarte,
De-om muri, und' să ne-ngroape,
Să ne-ngroape lâng-o cruce,
Căci ne-a fost iubirea dulce;
Ca să se mire lumea,
Că cum ne-a fost dragostea.

b. PROBA IUBIRII.
IANA GHIZULEANA

1

Cântecul la Rușii de Vede

P-o pajiște verde,
La cea mică pimnicioară,
Mică e de nimică,
Cu cincizeci de uși,
C-o sută de buți,
Vinul ce-[n'] mi-l vinde?
Iana Ghiuzuleana,
Din Cara Ghiuzin.
Vinul cine-l bea?
Tot casapi jieni,
Feciori de boieri etc.

2. SOȚII

a. GHIȚĂ CĂTĂNUȚĂ

1

Ghiță Cătăniță

Pă dealul Ardealului,
Pă marginea malului,
Primblă-mi-să, cin'să primblă?
Da, zău, Ghiță Cătăniță
Cu-a lui dalbă mândruliță
Cu doispre'ce lăutari,
Cu doi bani la bozonari,
Cu doispre'ce călișiori
Încărcați de gălbiori.

Da' Ghiță așia grăia:
— Mândro, mândruleana mea,
Ai tot zâs că vei cânta,
'I cânta un cântecel
De mi-o fi mii drag de el.
Cântă, mândro, cântecul,
Că mi' drag ca sufletul!
Cântă, mândro, cântecelul,
Că mi' drag ca sufletălul!
Foaie verde și-o lalea,
Mândra din graiu-și grăia:
— Când voi începe-a cânta,
Văile vor răsuna,
Dealurile-or tremura,
Apele s-or tulbura
Și hoții s-or aduna
Și pe noi ne-or ocoli
Și pe tini te-or omorî!
— Cântă, mândro, fără frică,
Nu-ți fie frică de nime,
Fără singurel de mine,
Singurel de Dumnezeu
Și de sufletălul meu!
Începe mândr-a cânta,
Văile a răsuna,
Dealurile-a trămura,
Apele-a să tulbura
Și hoții i-au auzât
Și pe ei i-au ocolit
Și din grai că și-au grăit:
— Dă-te, mă Ghiță, legat!
— Ba eu legat nu m-oi da,
Până capul sus mi-a sta,
Că nu-s muiere-nvălită
Să știu de poteră frică,
Ci-s voinic cu comănac,
Știu poterii ce să-i fac!
Hoțul din grai își grăia:
— În lupte să ne luptăm,
O'n paloșe ne tăiem?
Ghiță din grai și-a grăit:
— În lupte să ne luptăm,
Că luptele sunt direpte
Și nu sunt tare deșerte!
Începur-a să lupta
Și hoțul a-l arunca.
Ghiță din grai își grăia:
— Mândro, mândruleana mea,
Pune degetul cel mic
Și-mi ajută numa-un pic!
Foaie verde și-o lalea,
Ea din grai așia grăia:
— Care voi îți birui,
Tot un bărbățel mi-ți fi!
D[umnez]eu îi ajuta
Și pre hoț îl omora
Și la mândra că venea
Și din grai așia grăia:
— Mândro, mândruleana mea,
Pleacă-ți capul la pământ,
Să mori moartea mai curând!
Ea capul că și-l pleca,
Și minteni că i-l tăia
Și-n desagi că îl băga
Și la soacră-sa-și pleca
Și la poartă se oprește
Și din grai așia grăiește:
— Adă-mi, soacră,
Varză acră
Și na capul de la fată!
Ea din casă își ieșea
Și din grai așia-și grăia:
— Iacă, Nedo, ce-ai făcut,
Că de mini n-ai ascultat
Să ai destul c-un bărbat!

2

Ghiță Cătănuță

Pe culmița dealului,
Dealului, Ardealului,
'Și plimbă Ghiță Cătănuță
Cu-a lui dalbă de mândruță.
Vine de la maică-sa
Și-mi trece la soră-sa
Cu doispre'ce catârași
Încărcați cu gălbinași.
Care-i cătârul mai sur -
Duce bănișori d-ăi buni;
Care-i catârul mai peag -
Duce bănișori d-ăi albi,
Cu mândruța printre ei
Cu doispre'ce lăutari,
Cu doi bani în buzunari.
Iar Ghiță ce mi-i zicea?
— Alei, mândro, mândra mea,
De când, mândro, te-am luat
Nici un cântic n-ai cântat.
Cântă-ți, mândro, cântecul
Că mi-e drag ca sufletul.
Dar mândruța ce-i zicea?
— Alei, Ghiță, Ghiță,-al meu,
D[ar] ști[i], frate, dar nu ști[i][1],
Un pustiu de glas ce-l am
Și mi-e glasul femeiesc,
Cuvintele haiducești.
Eu dacă ți l-oi cânta,
Livezi verzi s-or încurca,
Fântâni reci s-or tulbura
Codrii mari s-or legăna,
Maluri mari că s-or surpa
Și pe mine m-o auzi
Ara-bașa de haiduci
Peste patruzeci și cinci
Și cu Gruia căpitanul
Și cu Pană Roșieanul -
Pe mine că m-or lua,
Ce folos de viața mea?!
Și pe tine te-or tăia!
Iar Ghiță ce-mi zicea?
— Cântă-ți, mândro, cântecul
Că mi-e drag ca sufletul.
Dar mândra ce mi-i zicea?
— Alei, Ghiță, Ghiț'-al meu,
Și mi-e glasul femeiesc
Cuvintele haiducești
Și pe mine m-o auzi
Ara-bașa de haiduci
Peste patruzeci și cinci
Și cu Gruia Căpitanul
Și cu Pană Roșieanul,
Că pe mine m-or lua -
Ce folos de viața mea?!
Și pe tine te-or tăia!
Dar haiducul ce zicea?
— [...tu-ți] legea ta, Ghiță,
Ce-ai luat a mea mândruță?
Dar Ghiță ce-i zicea?
— Dar de unde-i mândra ta? -
Că mi-a dat-o soacră-mea
De mică *copilărea*
Să-mi țin căscioara cu ea!

---

[1] În text: „D-ași ști, frate, dar nu știu" (*n. ed.*).

Dar haiducul ce-i zicea?
— Știi, tu, Ghiță, ori nu știi,
C-o să-mi dai pe murgul vamă?
— Pe murgul eu [nu] ți-oi da,
Că mi l-o dat socru-meu
Să-mi poarte trupșorul meu!
Dar știi, Ghiță, ori nu știi
C-o să-mi dai paloșul vamă?
— Paloșul că nu ți-oi da:
Mi l-o dat cumnatu-meu
Să-mi apăr căpșorul meu!
— Dar știi, Ghiță, ori nu știi,
Știi, Ghiță, ce-am socotit?
C-o să-mi dai pe mândra vamă!
— Pe mândra eu nu ți-oi da
Că mi-a dat-o soacră-mea
Să-mi țin căscioara cu ea!
Dar Ghiță ce mai zicea?
— Sau în luptă ne luptăm,
Ori în săbii ne tăiem?
— Lasă, sabia drăcească -
Hai la luptă voinicească.
Și-n luptă că se luară,
Zi de vară până-n seară,
Unul p-altul s-aducea
Nici unul nu biruia.
Când era Soare-n chindie,
Era luptă cu mânie.
Făcea Ghiță ce făcea,
Tot pe mândra-mi ispitea:
Bârnețul că-și slobozea
Și din gură așa-i zicea:
— Sai, mândruțo,
Sai, drăguțo,
Sai de-mi leagă bârnețul,
Că-mi taie lotrul capul!
Dar mândra ce mi-i zicea?
- Alei, Ghiță, Ghiță,-al meu,
Care, mări, mi-o birui -
Tot un bărbățel mi-o fi,
Acela m-o stăpâni.
Dar Ghiță ce mi-i zicea:
— Vezi femeia ca femeia,
Poale lungi și minte scurtă,
Femeie nepricepută!
Făcea Ghiță ce făcea,
Bârnețul în dinți că-și lua,
Pe haiduc că-l aducea,
Unde, frate, că-l trântea,
Fierea-ntr-însul de plesnea
Și din gură așa-i zicea:
— Șezi aci, haiduc spurcat!
Multe capete-ai mâncat,
Gândeai să-l mânci și p-al meu,
Dar nu vru Dumnezeu -
Ți-am mâncat eu capul tău!
Paloșul din teacă scotea
Frumos capul că-i tăia.
Mergea capul bâlbâind
Tot pe Ghiță spovedind.
Apoi Ghiță ce-mi făcea?
Năvală la Murgu da,
Ploschița că mi-și lua -
O ploschiță,
D-o vedriță
D-o vadră și cinci oca,
Deabia-și uda gurița,
Și din gură așa zicea:
— Hai, mândruțo, după mine
Să te-nvăț a trăi bine
Cu pâine și cu măsline
Să nu-mi bage mă-ta vină.

Dar știi, mândro, ori nu știi?
Astă-vară mi-am cosit
Multe clăi mi-am grămădit -
Iar o claie despre toamnă
Rămas-a nevârfuită,
Doar de-o vrea și Dumnezeu
Să-i fac vârf cu capul tău!
Plosca-n mână că îi da:
— Ține, mândro, vin de bea
Savai, de la mâna mea!
— Iartă-mi, Ghiță, greșala
Că n-oi mai face alta!
— Dar știi, mândro, ori nu știi?
Lesne-i, mândro, d-a ierta
Anevoie d-a uita!
Paloșul din teacă scotea
Frumos capul mi-i tăia.
Mergea capul bâlbâind
Tot pe Ghiță blestemând.
Dar Ghiță ce mi-și făcea?
Mâna pe murgul punea
Și pe dânsu-ncăleca,
Nici departe nu mergea,
Dor de mândra-i se făcea
Și-ndărăt că se-ntorcea
Țâțișoarele-i tăia -
Țâțișoare, costișoare
În buzunar le băga,
La soacră-sa că-mi pleca.
Soacră-sa când mi-l vedea
Tare bine că-i părea.
Frumos masa că-i punea
Și la masă mi-l poftea
Și mi-și bea și mi-și mânca.
Iar soacră-sa ce-i zicea?
— Alei, Ghiță, Ghiță,-al meu?
Ce s-a făcut fiică-mea?
Fiică-mea, soția ta?
Iar Ghiță cum auzea
Aminte că-și aducea
Mâna-n buzunar băga,
Țâțișoare că scotea
Și pe masă le trântea
Și din gură-așa zicea:
— Ține, maică, carne grasă
De la fiică-ta de-acasă!
Iar soacră-sa ce-i zicea?
— Lasă, fier-ai[1], așa,
Că nu mi[-a] ascultat vorba!
Eu o trimiteam la foc
Ea-mi aducea busuioc;
O strigam de la vecini,
Ea răspundea-n mărăcini;
O strigam de la viței
'Mi răspundea în păducei.

b. NEVASTA FUGITĂ

1

[Nevasta fugită]

Pe margini de dumbrăviță,
Merge-o dalbă mândruliță
C-un pruncuț micuț la țâță.
Pruncuțul tare plângea,
Nevasta din grai grăia:

---

[1] Gh. T. Kirilcanu propune: „fieru rău" (*n.ed.*).

— Taci, pruncule, nu mai plânge,
C-aici îi pădurea deasă,
Ne-or auzi hoții de-acasă,
Și pe mine m-or lua
Iar pe tine te-or lăsa!
Nici cuvântu nu isprăvea,
Și hoții mi-i ocolea,
Și din grai așia-i grăia:
— Nevastă, dalbă nevastă,
Leapădă-ți pruncul din brață
Și hai la noi cârciumăreasă!
— Ba eu nu l-oi lepăda,
Până capul sus mi-o sta.
Și zâcea și-a noua oară:
— Nevastă, dalbă nevastă,
Leapădă-ți pruncul din brață
Și hai la noi cârciumăreasă!
— Atunci eu l-oi lepăda
Când voi mie că mi-ți face,
Legănel de frăsinel,
Să-l acăț d-un păltinel
Și să-mi pun pruncuțu-n el.
Când ploaia că va ploua -
Pre pruncuț că-mi va scălda;
Când ninsoarea că-mi va ninge -
Pre pruncuț îmi vi-l va unge;
Când vântuțul va sufla -
Pre pruncuț va trăgăna!
Ei din brață-i l-au luat
Și în șanț că l-au țâpat
Și pe ea că și-au luat.
Și pruncul tare plângea
Și nime nu-l auzea,
Fără Muma Codrului.
Ea că l-a d-o auzât
Și mila i s-a făcut,
În brață că l-a luat,
Și-n scorbură l-a băgat.
Și ea că și l-a țânut
Până mare l-a făcut.
El din grai că ș-a grăit:
— Măiculiță, măiculiță,
Da lasă-mă pe uliță!
— Eu bucuros te-aș lăsa,
Dar eu nu-s măicuța ta,
Că io-s Mama Codrului,
Iar draga măicuța ta
Îi cârciumăreasă hoților
La Fântâna Corbilor,
În mijlocul codrilor.
Când tu erai copil mic,
Ea pe ici că și-a trecut
Hoții-n cale i-a ieșât
Și pe ea că o-au luat
Și pe tini te-au aruncat
Sub tufă de chiparos,
Chiparos, miros frumos
Și trii zâle ai tot plâns
Nime nu te-a auzât;
Pă mini mila m-a lovit
Și pe tini că te-am luat
Și-n scorbură te-am bagat
Și eu că mi te-am ținut
Pănă mare te-am crescut.
Dacă-acestea a auzât,
El de drum că s-a gătit,
Pușculița și-a luat
Și a plecat la vânat,
De cârciumă el că și-a dat
Și lăuntru a întrat
Și din grai că și-a grăit:
— Cârciumăreasă, lumea mea,
Adă-mi un copșior de vin
Ca să-ți cânt un cântecel,
Un cântecel frumușel,
Să-ți pice la suflețel.
El a-nceput a cânta,

Mamă-sa a lăcrăma
Că și-o cântat cântecul
Precum i-a fost umbletu
Și și-o cântat patima
A lui și a mumă-sa.
Și din grai așa-și grăia:
— Maică, măiculeana mea,
Eu la tine am venit
Să te scot de la robit.
Și pre hoț l-a împușcat
Pre mamă-sa o-a-[luat][1].

IV. SATIRICE

a. CÂNTECUL PESCARULUI

1

Cântecul pescarului

Ascultați, boierilor,
În susu Vărăștilor,
La gura privalului,
Sub umbra minciogului,
Frumoasă mi-e masă-ntinsă,
Săvai p-o coadă de vâslă.
Dar la masă cine-m' șade?
Patruzeci de cârligeri
Patruzeci de nevodari,
Tot feciori de boieri mari.
Dar pe masă ce-mi avea?
O bucat' dă mămăligă
Ș-o svârculiță de știucă.
De-nsurat, cine se-nsoară?
Săvai Sburlea de pe gârlă,
Cu șalvari de rogojină,
Cu căciulă de brădiș,
Cu brâul de mogodici,
Cu pantofi de coji de rac,
Potcoviți cu dinți de crap.
Dar fata de unde-o ia?
Chiar d-aci din Stelnica;
E fata lui Marincea.
Și cu nunta că-m' pleca
Într-un cin[2] că se suia
Într-un cin cam șinuit,
Cu postav verde-nvelit
Și pe fund este tocit,
Tot târându-l peste grind.
Unde socrul mi-l vedea,
Frumoasă masă-ntindea
Dar pe masă ce-m' punea?
O zeamă[3] de roșioară
Că-i ușoară la mâncare.
Când fuse la dăruială,
Săvai, nunul cel mai mare
El boier ce-m' dăruia?
Dăruia d-o coșerie
S-aibă la copii moșie.
Și-ntr-un cin că se suiau,
Ofăcinar ce-m' punea?
Doi ghibani ofăcinari
Ș-o plătică jugănită
De-m' ținea cârma de frică.
Și se plimba prin cotețe
Ca zapcii prin județe
Și-mi judecau știucile -
Ca zapciu slugile;

---

[1] În text: „o a-mpușcat“ (*n. ed.*).
[2] „Luntre“ (*n. ref.*).
[3] „Ciorbă“ (*n. ref.*).

Şi-m' judeca ghibanii -
Ca primaru țiganii.
Unde-i mor cât-un ghiborț,
Parcă-i mor copiii toți;
Unde-i moare-o știuculiță,
Parcă-i moare-o copiliță.
Mai ziceți, boieri, amin!
Mai dați cu plosca cu vin;
Mai dați și cu udătură
Să-și ungă boierii gura!

F. LIRICA POPULARĂ

I. LIRICA EVENIMENTELOR ISTORICE

a. CÂNTECUL LUI HOREA

1

Șiede Horea pe butuci –
Fug domnii făr' de papuci.

2

Horia bea și dănțuiește –
Țara plânge și plătește!

b. CÂNTECELE REVOLUȚIEI DE LA 1821

1

Frunză verde d-alior,
Oliolio, elelei[1]
Viteaz Tudor,
Că mulți îți mai mor de dor!
Avalim Tudor viteaz,
Mulți-ți mai mor de năcaz!
Da' el drumu când își da,
Volintir[i] posmol pica,
Turna iarba cu poala,
Bătea că măciuca,
Și cămeșa fultuiala.
Avalim Tudor,
Cu capu cât banița,
Cu căciula cât roata etc.

2

Frunzulița teiului
Sus la vârful muntelui
La rădăcina bradului
Șăde Tudor de ochește
Și oștirea-și chibzuiește...

c. [VERȘUL RĂZBOIULUI DIN 1866]

1

Ardea-o focul strainatate,
Toate-s fără dereptate,
Că-ncungiurai țierile toate
Și de bine n-avui parte!
Când mă uit în lung și lat,
Și nu văd pământ uscat,
Făr' tot ape tulburele
Trecund corabii pre ele.
Tunuri mari și tunuri mici,
La tot unu – cinci voinici
Așa-mi vine uneori,
Să mă sui la munți de flori
Să-mi văd frați, să-mi văd surori;
Și-așa-mi vine câteodată
Să mă sui la munți de piatră

---

[1] „Aulio, după țiganii lăutari" (*n. ref.*).

Să-mi văd maica, să-mi văd tata;
Să-ntorc ochișorii roată
Să mă uit în lumea toată
Pre unde îmblam odată.
Văzui, marea, Dunărea,
De pre margini tot curgea.
Iată primăvara vine...
Primăvara muma noastră,
La tot omu-ndestulare,
La ostași foarte amară.
Iată primăvara trece...
Vine vara caldă tare,
La voinici foarte amară.
Țelinele le-nverzește,
Munții nalți i'încălzește,
Codrurele le-nfrunzește,
Paserile-n codru cântă -
Un glas mare ce-și aduncea:
— Păsărele, turturele,
Arătați-mi drumul meu
Să mă duc la satul meu
Sau pre bine, sau pre rău.
Trandafir cu frunza lată,
Pre margine tot crestată,
Cum te mai portam odată
Dar acuma te-oi lăsa
Să te poarte orișicine,
Căci mă duc pre țări străine,
Unde nu cunosc pre nime.
Săraci ochișorii mei,
Lăcramează-mi, vai de ei,
Că nu văd oameni de-ai mei,
Făr' tot negri străinei,
De d-abia trăiesc cu ei.
Săraci feciori, albi frumoși,
Cum stați în lagăre scoși
Cu puștile-mpironite,
Cu straițile fără pite.
Dar nici apă n-au avut
O lingură de băut.
Ba, nece n-au căpătat
O lingură de gustat,
Numai tot sânge-nchegat,
Cu ciocaul l-au luat.
Frunză verde, lasă, lasă,
În anul șiesăzeci și șasă,
De când voinici sânge-și varsă
Pentru tot neamul de-acasă...
Când era în prânzul mare,
Vine-un general calare
Și tot strigă-n gura mare:
— Dați, voinici, dați, ardeleni,
Și-nsurați și pinișeni (?)!
Dați, voinici, cu voia bună,
Să nu pierdem ceast' cunună
Că n-avem tată, neci mumă!
Dați, voinici, cât dați cu drag,
Ca să nu pierdem din steag!
Înălțate, d-împărate,
Da' lasă-ne să fugim,
Că vezi ben' că toți pierim!
Căci cât vezi în lung și lat,
Eu nu văd pământ uscat -
Numai tot sânge-nchegat,
Tot voinicii l-au vărsat,
Tot copii de-a maicelor,
Și drăguți de-a fetelor,
Bărbați de-a nevestelor!
Și eu cât mă uit cu ochii -

Stau voinicii morți ca snopii;
Toți ca snopii cei de grâu,
Și sângele până-n brâu.
— Fugiți, dară, nu zic ba,
Care-ți mai potea scăpa!
Doba bate să mă culc,
Tiapistracul (?) să mă duc.
Când era la miez de noapte -
Voinicii cădeau la moarte;
Când era la prânzișior -
Mai era câte-un fecior,
Unde și unde de dor.
În trâmbițe iar sufla,
Pre rozoare se-nșira,
De bătălie se-apuca
Mai întân' cu puștile -
Merg gloanță ca muștele.
Pre urmă cu tunurele
De tremură dealurile.
— Păsăruică, turturea,
Zboară, du-te-n țara mea
Și spune la măicuța
Că pre min' să nu mă caute
Preste țări așa departe,
Pré-n mare străinătate,
Căci pre mine m-a pușcat,
În mare șanțu-s țipat,
În cetate-n Belgarad,
Sub frunză de fraganat,
Chiar prin inimă-s pușcat.
Auzi, maică,
Auzi, dragă,
Clopotele -
Tunurele!
Dar în loc de cântec sânt -
Cloncănesc corbii prin vânt,
Că văd morții pre pământ.
Ziua bună, veri și frați,
Dați mâna și mă iertați,
Că vin din viță n-oi mai bea,
Veri și frați n-oi mai avea!
De la Belgarad la vale,
Merge-un general calare
C-un regiment de catane
Și tot strigă la dolnașù
Să bată doba pre marșù
Să țină raguta pasù.
Maicele, săracele,
Cu capul lor ferestuiesc,
Lacrămile le pornesc.
Feciorii, din grai grăia.
— Măicuț, măiculeana mea,
Las' nu mă mai lăcrăma,
Căci mă duc din țara mea
Și mă duc în țări străine,
Oh! amar și vai de mine!
Craiova, țară frumoasă,
Rămâi, maică, sănătoasă,
Căci acum, de azi, de mâne,
Mă dezlipesc de lângă tine
Și m-oi duce preste munți,
La oameni necunoscuți.
Și dacă m-oi așeza,
Mă voi lipi lâng-o cetate,
Și ți-oi scrie, maic,-o carte.
Și ți-oi trămite-o pre stele,
De-ar[1] fi foc vieței mele.
Eu mă duc, maica rămâne,
Ce-aș face s-o duc cu mine?
Batâr drumul jumătate,

---

[1] În ms.: „Dor“ (*n. ed.*).

Să n-o las așa departe
— Acum vezi, maică, mă duc,
Pleacă-te să te sărut!
Te sărut, fiind calare,
Căci mă duc departe tare,
Pre din sus de Siomfalim
Unde-i locul cel de chin!

d. CÂNTECELE RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

1

Bate vântul papura,
Să pornească tabăra,
Tabăra de dorobanți
Cu straie albe-mbrăcați -
Multu-s tineri și galanți,
Cu curăle lustruite
De la rege dăruite.
Bate vântul papura,
Să pornească tabăra,
Tabăra de artilerii,
Multu-s nalți și supțirei
Și pe piept cu năsturei.
Printre munți, printre Balcani,
Trece o urdie de muscali,
Și-nainte-un general
Și-ntreba din sat în sat:
— Unde-i drumul în Calafat -
Că merg la turc ca să-l bat!
Ori l-oi bate, ori m-a bate,
Ori l-oi scoate din cetate!

2

— Foaie verde, foaie lată,
Scoală, Hosman, te deșteaptă
Că ți-i Plevna înconjurată
De români cu spada lată!
Aman bre Hosman, aman, aman! (R)
Foaie verde, pui de nuc,
Colea-în vale, la răpciug,
Cum mai strigă-un pui de turc,
Și strigă în gura mare:
— Săriți turci, săriți agale.
Că ni-au încunjurat muscalii!
Aman bre Hosman, aman, aman!
Căciularii vin pe vale
Cu tunuri și bumbarale!
Aman bre Hosman, aman, aman!

II. CÂNTECE DE VOINICIE ȘI HAIDUCIE

1

Frunză verdi trii aluní
Și n'ií ni-i drag pi lumi?
Calu bun și armi buni
Și potica din păduri,
Paradosâtî cu aluní
Cu aluni maruntele
Sî calși murgu pi ele
Cu-așa-[i] plași mândrii mele

2

Verde, verde de-abanos,
Pe cel deal verde frumos,
Vine un voinic de folos,
Pe un cal negru mângâios.
Voinic negru, calu negru,
Voinicu negru de gânduri,
Calu negru de drumuri.
Calu trage la conace,
Iar voinicu unde-i place etc.

3

Foaie verde ruptă-n cinci,
Plinu-i codrul de voinici,
La tot fagul - câte cinci.
La fagul de lângă cale,
Zace badiul de lângoare,
Cu mândruța la picioare,
Și-l tot roagă să se scoale.
— Că eu m-am mai săturat
Căpătâiul de mutat
De la cap pân' la picioare,
De la umbră pân' la soare,
Pân' la draga de răcoare!
Frunză verde ș-o lălea,
Bădițul din grai grăia:
— Eu atunci că m-oi scula,
Când tu mie mi[-i] aduce,
Apă rece din Dunăre,
Sloi de gheață din țărmure,
Mură neagră din pădure!
— Bădiț', bădișorul meu,
Apa rece s-a-ncălzât,
Sloiu de gheață s-a topit!
— Mândro, mândruleana mea,
Mare ești, puțân pricepi!
Apa rece-i gura ta,
Sloi de gheață - buzăle,
Mure negre-s ochii tăi!

4

Frunză verde și o ghindă
În pădurea de la Strungă[1]
Sunt de cei cu pușca lungă
Care dau chiorâș la pungă.
Feciorii de la Nebuna,
Care noaptea-n frunză sună etc.
Toți voinici cu spate late,
Cu fața de vânt pișcate,
Râdicați în supsuori,
Când îi vezi te ieu h'iori.

5

Foaie verde pelinită,
Ieși, Catincă, de la pândă
Că te strigă unu-n frunză -
Of, amorule! (R)
Din frunza stejarului,
Feciorul vătavului.
Of, amorule!
Când eram de șapte luni,
Mă-nvățam a fura crini
Și dedeam pe la vecini.

---

[1] „Lângă orașu[l] Roman" (*n. ref.*).

Of, amorule!
Când eram de nouă ani,
Mă-nvățam a fura cai
Și dădeam pe la dușmani
Să-i facem prieteni mari.
Of, amorule!

6

— M-o cerut, maico, cerut,
M-o cerut ficior de sat -
Și tu, maico, nu m-ai dat,
M-o cerut și din vecini
Și la toți le-ai pus pricini.
Și tu, maico, că m-ai dat,
După hoțu din păduri,
Care omoară și fură.
Și eu n-am fost învățată
Să stau cu ușa-ncuiată
Să spăl haine sângerate
Cămeși nouă spintecate,
Tot de haiduc lăpădate,
Și cuțite ruginite,
De haiduci afurisite.
El la ușe-a ascultat
Și-n casă că s-o întrat
Și pe ea o a-ntrebat:
— Ce-mi tot cânți tu mie-așa?
Ori doar nu-ți ard lemnele,
Ori nu-ți plac bucatele,
Ori ț-ai urât zilele?
Ea din grai așa grăia:
— Dragă bărbățălul meu,
Unde văd fumul ieșind,
Lacrămile din ochi varsă.
El din grai așa grăia:
— Drăguț, cocișelul meu,
Prinde caii la hinteu
Să punem pe nevasta
S-o ducem la maică-sa,
Că ș-o urât zâlele!
Când la drumul jumătate,
El capu i l-a tăiat
Și-n sabie l-a luat.
Când era la poarta mare,
El din grai că-așa grăia:
— Soacră, soacră, poamă acră,
De te-ai coace-un an ș-o vară,
Și tu ești poamă amară;
De te-ai coace-un an ș-o lună,
Și tu ești soacră nebună!
Hai, deschide portița,
Să-ți aduc pe fia ta!
Soacra din grai așa grăia:
— Deschidă-ți nevastă-ta,
Că bine știe sama!
— Soacră, soacră, poamă acră,
Hai, deschide portița
Să-ți aduc pe fia ta!
— Deschide-ți nevasta ta
Că bine știe sama!

7

— Hai, Cristache, de mănâncă,
— Nu merg, Gherghinițo, fa,
Că sunt cu inimă rea -
Mi-a furat dușmanii calul.
— Lasă, lasă, c-o să vie,
L-am aflat la Lisăndrie!

III. CÂNTECE DE OCNĂ

1

Frunză verde de savat,
Plecai luni la secerat
Cu nevestile de prin sat
Și m-ajunge d-un mandat
etc.

IV. CÂNTECE DE CĂTĂNIE ȘI DE RĂZBOI

1

O! săraca cătana,
Cându-i vine porunca,
É își țâpă opchinca
Și încalță păpucu
Și ié drumu de-alungú,
De-a lungu și de-a latú.
Și-ajunge la-împăratú.

2

Frunză verde de săcară,
O vinit poruncă-n țară
Să meargă feciorii iară.
O vinit cărț' și pășiuș'
Să margă la număruș
Să rămân' măicuțele
Blăstămându-și zâlele,
Vărsându-și lacrămnile,
Pchierzându-și vederile.
Și rămân boii-njugațî
Și părinții supărațî;
Și rămân boii-n ocol,
Casăle pline de dor.

3

Frunză verde de săcară,
Ré veste-o vinitu-n țară.
Să ducă feciorii iară,
Unde nu-i h'iruț de iarbă,
Fără sânge până-n barbă;
Unde nu-i h'iruț de grâu,
Fără sânge pân-n brâu.

4

Frunză verde baraboi,
Au venit vremea d-apoi,
Căci ne tunde ca pe oi,
Și ne mână ca pe boi.
Ne duce la loc strein
La necazuri și la chin.
La locul departat,
La strinul nempacat.
Și ne vâră în război
Vai, sărmanii! Vai de noi!

5

Frunzuliță, cui de tei
Sărmanii bieții flăcăi
Cum ni-i strânge de prin văi
Și flăcăi și-nsurăței

Și n'i-i duce dinapoi
Ca pe-un cârdișor de boi;
Și n'i-i tunde ca pe oi,
Și-i îndreaptă la război!

6

Frunzuleano[1], solzi de
pește,
Ghiță calu-și potcovește
Și la drum că și-l[2] gătește,
Puica șade și-l privește,
De lacrimi abia zărește.
Foaie verde, pui de nuc,
S-a strâns fetele buluc
'Și mă-ntreabă unde mă
duc.
Eu le spun: la meliție.
Ele mă-ntreabă când viu.
Eu le spui: la primăvară,
Ele plâng de se omoară.
— La umbră de stejărel,
Frumos doarme-un
grăniceri
Cu ranița lângă el,
Dă-mă, maică, lângă el!
— Ba măicuța nu te-a da,
Grăniceru-i grea belea!
Vine ordin și ți-l ia
Și ți-l trece Dunărea
Și tu rămâi, fata mea,
Cu doi prunci alăturea.

7

— Vin, mândro, și mă
petreci,
Din Sibiu și pân' la Beci,
Din Beciu-în Galiția,
C-acolo mi-i stația.
Ș-acolo mă va-mbrăca,
Și părul mi-l va tăia.
Ia-mi, mândruțo, părul
meu,
Și mi-l bagă-n sânul tău
Și-l adu în șezători
La fete și la feciori -
La feciori le vin cu jele
C-or călca urmele mele.

V. CÂNTECE DE ÎNSTRĂINARE

1

Câte pasărele-n codru,
Tăte-mñi cântă mai la
modru,
Numai gheata ciocârlie
Aia-mni cântă-n pribegie.
Pribegie mult e ré
Cui nu e harnic de ié.
Pribegia cui e bună?
La feciorи fără mamă.
Pribegia cui e dată?
La feciorи fără tată.

---

[1] În ms.: „Frunze leano“ (*n. ed.*).
[2] În ms.: „cu“ (*n. ed.*).

2

Așa cântă stiglița
Pre din jos de Bistrița;
Așa cântă de frumos
De resună codri-n jos;
Așa cântă de cu drag,
De se uscă frunza-n fag;
Așa cântă de cu jăle
Cât stă apa-n loc nu merge.
— Stigliț', pasere frumoasă,
De ce cânți așa duioasă?
Ori ți' foame, ori ți' sete
Ori ți' dor de codru verde?
— Nu mi' foame, nu mi' sete,
Dar nici dor de codru verde,
Că mi' dor de țara mea,
C-am avut o mândră-n ea.

3

Frunză verde mărăcine,
Cucule de pe pădure,
Du-te la mama de-i spune,
Că unde sunt nu mi-i bine;
Că mi-i perna de ciuline etc.
Așternutul de ciurlani
Încunjurat de dușmani.

4

Frunză verde pipigioi,
Ne-o făcut maica pe doi,
Unu miercuri, unu joi
S-o împlut lumea cu noi.
Frunză verde lozioară,
S-au luat maica prin țară
Să ne strângă grămăgioară
Ca să ne deie la școală etc.

5

Foaie verde de mohor,
Plânge-mă, maică, cu dor,
Că și eu ț-am fost ficior,
Ț-am scos plugul din obor
Și boii de supt șopron etc.

6

— Câmpie, câmpie,
Rămarea-i pustie!
Numai să rămâie
Buciumel de vie
Și-un fir d-alunel,
Să mă sui în el,
Să-mi fac ochii roată,
Să văd lumea toată,
Să văd și-a mea țară,
Dulce sau amară;
Să-mi văd țara mea
Și ibomnica.

7

— Frunză verde păduret,
Oliolio, frate răzleț,
Ce nu vii să mă mai vezi
Cum te plâng surorile
Pe toate cărările? etc.

VI. CÂNTECE ȘI DOINE DE JALE ȘI NOROC

1

— Paseri galbenă-n cioc,
Rău m[i]-ai cântat de noroc!
Dar nu ți-au fost ție greață
A-mi cânta mie de față,
Cum să-mi fie a me viață?!
Mai rău nu te-oi blestema,
Decât să-ți chice falca ta
Subt toate răzoarile
Să te mânânce cioarele!
Când o *fi puii să-i scoți*,
Să ți-i mânânci corbii toți!
De altă moarte să nu mori,
Decât împușcat d-un vânător',
Ca să vadă lumea toată
Că mi-ai fost dușmancă de moarte!

2

Pasăre galbănă-n cioc,
Rău mni-ai cântat de noroc!
Că tăte zâlele mele
Le-ai cântat să h'ie rele;
Și tătă h'iața mé,
Ai cântat să h'iie ré.
De-aș ști unde lăcuiești,
Să văd ce pasăre ești...
Știu că tu nu ești cucú,
Că nu-ți' așie cântecú.
Știu că nu ești porumbghiță,
Nici grangur, nici prepeliță,
Ci numai cât o mnerliță.
O dată de te-aș vedea,
Cu arcu te-aș săgeta,
Prin aripchi te-aș împușca,
Nici să mori, nici să trăiești,
Numai să te chinuiești.
La h'iere în ghizuini,
Rămâie-ț' cuibu pustiu!
Pân aripe săgetată,
Că *mni-ai* fost făr' de dreptate!

3

Când s-o-mpărțât norocu
Dus am fost io cu plugu,
Și *nu știu cum* s-o-mpărțit
Că deloc nu mni-o vinit.
Când s-o-mpărțit urâtu,
Dus-am fost iar la lucru
Și nu știu cum s-o-mpărțit
Că tăt mnie mni-o venit.

4

— Auzi, mândră, cucu cântă,
Ieși afară de-l ascultă!
De ți-a cânta cucu bine,
Trage nădejde de mine;
De ți-a cânta cucu rău,
Nădejde-i la Dumnezău!

5

— Dă-mă, maică, unde trag
Să-mi trăiesc traiu cu drag!
Dă-mă, maică, unde vreu,
Tătă grija să ți-o ieu!
Nu mă da, maică, departe,
Să viu cu hainele-n spate,
Cu trupu beteag de moarte!
Dă-mă, maică,-n satu tău,
Să poți vede când mni' rău!
Dă-mă, maică,-n sat cu tine,
Să te bucuri când mni' bine!

6

— M-ai dat, maică, și nu-mi place,
Moarte cu mâna mni-oi face –
În ușa besericii
Unde cântă diecii.
Maică, maică, draga mea,
Spune-mni unde mi-ngropa?
În ușa altarului
În mijlocul raiului.
Maică, din mormântu mneu,
O da bunu Dumnezeu
Și-o ieși un h'ir de linte
Beserica s-o aprinde.
Și-o ieși veste-n țară
La tăte măicuțele
Cum să-și deie fetele.

7

— Maică, lucră ce-i lucra,
După urât nu mă da!
Maică, urâtu mă cere,
Nu mă da fără plăcere,
Că io-s fată, nu-s pământ,
Nu mă-ndemn după urât!
De mi' da unde nu-mni place,
Moarte cu mâna mni-oi face;
De mi' da unde n-oi vré,
Moarte-mi fac cu mâna mé,
În ziua Crăciunului
În mijlocul târgului
Ca să vadă tăt omu
Ce plătește urâtu.

8

Pă dealu mânăstirii
Mergu-și, merg călugării,
Blăstămându-și părințâi:
De ce i-o călugărit,
De nu i-o căsătorit,
Că fetile s-o scumpchit.
O fată din doi părinți,
Două sute de florinți,
Plătiți în galbeni cu zâmți.

9

Ardere-ai, lume, cu pară,
Dacă n-am în tini ticneală!
Ardere-ai, lume, cu foc,
Dacă n-am în tini noroc!

10

Cântă cucu-n par de ghie
Io gândeam că-ni cântă mnie,
Dar el cântă lui Ilie.

11

Tinereață, haină de modă,
Cumpăra-v-aș, n-am bancnotă;
Bătrânețe, haine rele,
Vinde-v-aș și n-am putere.

12

Frunză verde de mătase,
Aurică frumoasă (R. 1/1)
Pe cea vale-ntunecoasă,
Vine moartea mânioasă
Cu cuțite și cu coase
Să-mi ia sufletul din oase.
Eu o rog să mă mai lase,
Ea-mi spune că-i trimasă
etc.

13

Strâgă dușmanii la miñe
Ca păcurariu la câne;
Strâgă dușmanii la noi,
Ca păcurarii la oi.

14

Sărmană inima mea,
Mult îi jelnică și rea
Și n-o știe nimenea,
Numai Dumnezeu și eu
Și-o mai știe-un om al meu
Care sufere ca și eu.

15

— Inimă supărăcioasă,
Mori și nu te văd voioasă!
Fă-ț', inimă, voie bună,
Nu sta ca ghibolu-n tină!

16

Mult mă-ntreabă inima
Biñe mni mnie ori ba?
Și io zâc că nu mni rău,
Lacrămile-mi cur' părău.
De lacrămni n-aș băga samă,
Că le șterg cu o năframă,
Dar mni mnilă de obraz,
Că rămâne fript și ars.
Inima tare mă-ntreabă
De ce sânt tristă și slabă?
Tristă, slabă, cum n-oi h'i?

Ce-am pcherdut n-oi mai găsi!
C-am pcherdut on mare biñe
Și-aș trăi și n-am cu ciñe?
— Taci, taci, taci, inima mé,
Rabdă pe câtu-i puté,
Că nu-i trăi cât lumea
Nici îi domñi tu țiara,
Ci-i trăi o zi sau două
Și ti' topki ca și-o roauă!

17

Săracă, inima mé,
Iar începe-a mă duré.
Nu mă doare de durere,
Mă doare de vorbe rele.
Săracă, inima mé,
C-on cuțât de oi tăié,
N-ar cura sânge din ié.
De o-ai puñe la izvor,
N-ai ști inimă-i sau mol.
De o-ai pune la fântână,
N-ai ști inimă-i sau tină.

18

Frunzî verdi trii aluni,
Câti focuri ard pi lumi,
Nișî unu nu ardi ghini
Cum ardi inima-n mini.
Și nu ardi
Cum sî ardi,
Și ardi cu lunili
Di-n'i răpuni zâlili.

19

Trece-on rău și altu vine,
N-am nădejde de mai bine.
Trece-on rău și-o supărare
Și-mi viñe alta mai mare.
Nacazu și voaie ré
S-o pus la inima mé,
Și s-o pus cu așezământ
Până m-or băga-n pământ.

20

Creșteți, flori, cât gardurile,
Să vă bată vânturile,
Ca pe mine gândurile!
Și secați din rădăcină,
Cum plâng io di la inimă.
Creșteți, flori, și nu-nfloriți,
Că mñie nu-mñi trebuiți.
Că n-am frați să vă-ngrădească,
Nici surori să vă plighească,
Nici nepoate,
Să vă poarte!

21

De-ar da Dumnezeu să deie
Omu necăjit să pcheie,
Să rămâie cui i bine,
Să se sature de lume.

22

Plânge-mi inimioara-n mine
Ca-ntr-un copil de trei zile.
Copilul plânge și-nceată,
Inima mea niciodată.

23

Trage, babă, boabele,
De-mi ghicește zilele,
De la Paști până-n Ispas
Câte năcazuri am tras!

24

Murire-ași, moarte nu-mñi viñe;
Trăire-așì și n-am cu ciñe -
Că cu ciñe am trăit
O pus fața la pământ.
Și n-o pus-o să-nflorească,
Ci o pus să vestejească.

25

Frunză verde mugurel
(Frunză verde stejărel, păducel, frăsinel),
Când eram mai mititel
Unde mă culcam, dormeam.
Dar de când m-am făcut mare
Trupul meu odihnă n-are...

26

Frunză verde ș-o lalea,
Sărmana inima mea
Iar o prins a mă durea etc.

27

Când eram la mama mea,
Eram pui de rândunea,
Și dragă cui mă vedea.
De când îs la mama lui,
Nici îs pasăre, nici pui,
Nici îs dragă nimănui!

28

— Nevastă de pă părău,
Cum trăiești cu mutu tău?
— Io trăiesc destul de rău
Bate-l-ar suschinu mñeu,
Că-i fac de prânz - nu prânzește,
Ci numa mă năcăjește;
Fac de cină - nu cinează,
Ci numai mă-nnegurează
Că șede-n unghii
Ca și-on junghi.

29

Câte frunzuțe subt pom,
Nu-i ca urâtul de om.
Că-l visez noaptea prin somn

Și mă-ntorc către părete
Și tot urâtu mi se vede.

30

De urât m-aș duce, duce,
Calea mni se face cruce.
De urât aș mere, mere,
Calea mni se face stele.
Io mă duc, urâtu viñe,
Tăt alăture cu mine

31

Negru-i, Doamñe, pământu,
Da-i mai negru urâtu –
Din om te face ñeom,
C-ai dormi și nu ți somn.
Ai mânca și nu ți foame,
Numai te ușci pe pchicioare.
Tată boala are leac,
Da' urâtu n-are cap
Numa scândura de brad
Și-o pcheatră mare la cap.

32

Sămânat-am macu-n prag,
Să vie cine mni' drag –
Și-o ieșit macu mărunt
Luatu-m-o cel urât.

33

De-ar vrea bunul Dumnezeu
Ce iubesc să fie-a meu
Și să mor când oi vrea eu!
De n-ar fi ochi și sprâncene,
N-ar fi nici păcate grele,
Ci ar fi mai ușurele
Ne-am putea juca cu ele.
Azi e luni și mâne marți,
Plângeți, ochi, și lăcrămați,
Dacă-n seamă n-ați bagat
Cu cine v-ați cununat!
Când am mers la cununie,
D[umne]zeu nu vrea să știe –
Acel ceas n-au fost curat
Când noi doi ne-am cununat!
Rabdă, inimă, și taci
Căci tu toate ți le faci!
Tu faci bune, tu faci rele,
Și năcaz vieții mele.
Decât cu urâtu-n casă,
Mai bine cu boala-n oasă!
Frunză verde bosioc,
Lasă-mă să ard în foc.
Taci, inimă, nu te bate,
Dacă n-ai noroc și parte!
Bate, Doamne, doi părinți
Ce desparte doi iubiți
Și-mpreună doi urâți!

VII. DOINE ȘI CÂNTECE DESPRE NATURĂ

1

La grădina lui Ion,
Toate paserile dorm,
Numai una n-are somn
Și zboară din creangă-n creangă
Și strigă: „Ioane dragă".

— Cuculeț cu pană sură,
Ce tot cânți prin bătătură,
Ți-ai mușcat limba din gură?
— N-am mușcat-o de cântat,
Ci-am mușcat-o de oftat!
— Cuculeț cu pene verzi,
De ce nu vii să ne mai vezi?
Vara vii, vara te duci,
Mă mir iarna ce mănânci?!
— Mănânc putregai de fag
Și beu apă din bulhac
Și cânt codrului cu drag.

2

Vine cucu de trei zile
Și n-are pe ce să pune.
S-ar pune p-o rămurea
Aproape de casa mea,
Rămurea de păr uscat,
Rău inima mi-a secat.
Cântă, cuce, limba-ți pice,
S-o ia doica s-o mănânce,
Că mult e dulce și bună,
Ca mierea de la stupină!
Cuculeț, pasăre sură,
Ce te plimbi pe bătătură,
Ori nu ți-e inima bună?
— De mi-e bună, de mi-e rea,
Nu mi-o știe nimenea
Numai singură puica etc.

3

Frunzuliță, frunzuliță mărăcine,
Vine cucul de trei zile
Și n-are pe ce se pune (2)[1]
I-o tăiat, s-a tăiat pădurele (2)
Ș-au rămas tulpinele. (2)
S-ar pune, s-ar pune pe-o rămurea, (2)
Aproape de casa mea
Și i-e frică de belea (2).
La tulpina, la tulpina nucului,
Cântă muma cucului.
Iar mai sus pe-o rămurea,
Cântă și o turturea.
Vai, sărmana turturea (2)
Când'i moare soția,
Turbură apa ș-o bea (2)
Of! Of! Of! lele leiculiță, of!
De-ar fi cucul, de-ar fi cucul de-un voinic,
L-aș prinde de ibomnic (2)
Dar e cuc-o păsărea,
Nu știe ce-i dragostea.
Of! Of! Of! lele, leiculiță, of!

4

Frunză verde trei masline,
Vine cucul de trei zile
Și n-are unde se pune
Se pune p-o arămioară

---

[1] Se repetă versul de 2 ori (*n. ed.*).

Aproape de casa mea.
De-ar fi cucul un voinic,
Eu l-aș face ibovnic
Tot cămeși subțiri i-aș face,
Împunse cu sărutări
Cusute cu lăcrămioare.

5

— Cucule, cu pene rari,
Mândru cânți la păcurari
Și-n cazarme la jăndari.
Cucule, cu pene scurte,
Mândru cânți vara pe munte
Și-n cazarme la regrute.
Vină, cântă și la mine,
Că te-oi ținea foarte bine:
Cu colac în lapte dulce,
Doar la munte nu ti[-i] duce;
Tot cu turte și cu vin,
Să nu ne mai despărțim.

6

Mierliță, mierliță,
Pasăre pestriță,
Eu te-am învățat,
Cuibu să nu-ți faci
La mame de drum,
În vârf de alun -
Pe drum cine trece,
Te zburătorește! etc.

7

Tu-i' legea, brad rotund,
Ce te clatini fără vânt,
Fără vânt și fără rouă
De-mi rupi inima în două?
Flori, Ileano, și-o alună,
Cole-n vale la fântână,
Trei copchile spală lână:
Una spală, una toarnă,
Una plânge și suschină
C-o scăpat salba-n fântână -
Salba ei de gologani,
Făcută de căciulari;
Salba ei de galbeni mari,
Făcută de doi primari;
Salba ei de irmilici
Făcută de doi voinici.

VIII. DOINE ȘI CÂNTECE DE DOR

1

Aseară și alaltăseară
Se plimba dorul p-afară.
Eu i-am spus dorului, spus:
— Du-te, dorule, d-aci
Nu mă mai prăbălui[1],
Că nu-s de prăbăluit,
Ci-s copilă de iubit

---

[1] „A probălui - a încerca, a pune la încercare pe cineva“ (*n. ref.*).

2

— Du-te, dor, cu Mureșul
Nu-mi mai rupe sufletul!

3

Vine dorul despre seară.
Despre zori el vine iară
Și-mi grăiește, și mă-ntreabă
De ce sunt cu fața slabă.
Eu zic dorului cu jale
Că iubesc fără de cale;
Eu zic dorului plângând
Că iubesc fără de rând.
Dorul râde și se duce
Bată-mi-l-ar sfânta cruce!

4

Vine dorul și mă-ntreabă
La fereastra de uiagă[1]
Ce-s tânără și-așa slabă.
Eu spun dorului degrabă
C-am iubit fără ispravă;
Și-i spun dorului curând
C-am iubit fără de rând.

5

La fereastra de uiagă
Vine dorul și mă-ntreabă,
Care floare 'mi-e mai dragă?
Floarea cea de la mărari
Și căprariu[2] de la husari?

6

Vai de miñe cât dor duc,
Cole, sara, când mă culc;
Demineața când mă scol,
Tăt cu sânu plin de dor;
Demineața când mă-mbrac,
Tăt cu sânu plin de drag.

7

— Frunză verde de săcară
Unde-ai fost tu, badeo,-asară,
Că io mult te-am așteptat
Cu furca șăzând pe pat.
Dac-am văzut că nu vii,
Pusăi dorul căpătâi
Cu dragul m-acoperii
Și bine mă odihnii.

8

Aleargă, dorule, aleargă,
Aleargă din jos de moară,
Și-adună năsip în poală,
De-i dă badiului să moară!

---

[1] „Uiagă și iagă - geam, sticlă" (*n. ref.*).
[2] „Căprariu - carporal" (*n. ref.*).

9

— Du-te dor, du-te[-n] pustii
La mândra la căpătâi!
Și când tu că ti-i clăti,
Și mândra s-o pomeni[1]
Și la mine c-o gândi
Cum ea cu mine-o trăi.
— Mândro, mândro, draga mea,
Gândește și tu la mine
Cum gândesc și eu la tine,
Când mă culc și când mă scol
Și când mă trezesc din somn!

10

Doru-mí și duce-m-aș,
Somnu-mí și culca-m-aș;
Somnu mí și aș dormi
Pe brațele bădiții,
Pe suman[2] păcurăresc
În brațele cui gândesc,
Că de brațe -
Nu mí greață
D-ar fi chiar și dimineață!

11

Câtă boală-i pe sub soare,
Nu-i ca dorul arzătoare -
Că dorul unde se pune,
Face inima cărbune.
Câtă boală-i pe sub lună,
Nu-i ca dorul de nebună -
Că dorul unde se lasă
Face lacrimilor casă!

12

Am un bade dus departe
Multe ape ne desparte
Nu-i minut mic trecători
Ca să nu-i duc dulce dor.
Nici e noapte, nici e zi,
Ca să-ncet a-l tot dori,
Nu e sară, nici îs zori,
Să nu-l chem de multe ori;
Nu-l aduce Dumnezeu,
Nici de bine, nici de rău.

13

Frunză verde susfireag,
Nu-i aici cini mi' drag,
Că s-au dus în altă parte
Domnul să-i dé sânătate!
Până când nu îl iubeam,
Unde mă culcam dormeam,
Acum de când [î]l iubesc,
Nu pot să mă odinesc
Ard, mă frig în mare foc,
Nu am pace la un loc.
Suflet nu mi-a mai rămas,
Suspin (oftez) mii de ori pe ceas.
Cu totul m-am prăpădit,

---

[1] „S-o pomeni = se va deștepta din somn, se va trezi“ (*n. ref.*).

[2] „Suman = strai“ (*n. ref.*).

Mințile mi s-au smintit.
Ies din casă să mă duc,
Nu știu încătro s-apuc.
Bolesc boală din picioare
Și nimica nu mă doare.
Nici un bitejug nu-i greu,
Ca dorul de bade-al meu.
Inima mea, vai de ea,
De la el nu să mai ia!
Figura mă mai slăbește,
Dar dorul mă chinuiește.
Cine dragostei nu crede,
N-ar mai călca iarba verde!
Dragostea-i un lucru mare,
Ea zboară și aripi n-are.
Gură n-are și vorbește,
Ochi, iar nu, și se păzește,
Urechi n-are și aude,
Inimi de tineri pătrunde.
Miros, iar nu, dar miroasă
Inimile drăgăstoasă.
De cine dorul se leagă
Nu-și mai poartă mintea-ntreagă,
Că de mine s-au legat
Și-am zăcut un an în pat.

14

Vai de mine, ce să fac,
Dorul meu nu are leac,
Mă oboară[1] jos să zac!
Io-s aci, badea-n câmpie,
Dorul nostru să pustie.

15

Tot gândind, badeo, la tine,
N-a rămas inimă-n mine
Puțintică ce-a rămas
Și-aceea de dor s-a ars!

16

Frunză verde din grădină,
Rău mă doare la inimă.
Frunză verde, plop înalt,
Că bădița m-a lăsat,
M-a lăsat să plâng oftând
Și de dorul său arzând.

17

Iaca, mândră, primăvara,
Rândunica vine iară,
Trandafirul împupește
Badea meu nu mai sosește!
Legănat în dorul său,
Dulce-ar fi și traiul meu.

18

Badea vine, iar se duce,
Doru-mi lasă, doru-mi duce;
Badea-mi vine, iar se-ntoarce,
Pieptul meu durerea-l stoarce.
Bate vântul, nu încetă,
Dorul badei mă săgeată,
Și din lună și din nor,
Eu cetesc numai tot dor.

---

[1] „A oborî = doborî, arunca“ (*n. ref.*).

19

— Dorul, bade, de la tine
Peste multea dealuri vine
Şi nu-l poate opri nime,
Nici voinici cu fluiera,
Nici fete mari cu gura,
Numa eu cu inima.
C-aşa vine de fierbinte,
Să stau în loc m-aş aprinde,
Dar cu-atâta am noroc,
Că mă duc, nu stau pe loc.

20

— Mândră, dorul di la tine,
Păstă multe dealuri vine.
Şi-aşa viñe de cu jele,
Pare c-am făcut tăt rele
Înainte[a] maicii mele
Şi la surorile mele...
Şi-aşa viñe de cu greu,
Pare c-am făcut tăt rău
Înainte[a] tată-mñeu.

21

Cum mi-i doru mare căne,
Peste câte dealuri vine
Nicări nu se opreşte.
Câtu-i de-aci până-n Cluş,
Dorul meu n-are culcuş;
Câtu-i de-aci până-n Blaş,
Dorul meu n-are sălaş.

23

Suflă vântu, iarba culcă
Doru leli' mă mănâncă.

24

— Măi bădiţă, puişor,
Nu-mi trimite-atâta dor,
Ci mi-l mai jumătăţeşte
Că prea tare mă topeşte!

25

— Fă-mă, Doamne, ce mi-i face,
Fă-mă pasăre să zbor,
De pe vatră pe cuptori
Şi-n braţele cui mi-i dor!

26

— Măi bădiţă, bădiţele,
Mi-ai furat minţile mele,
Şi cu dorul m-ai lăsat
Să tot plâng neîncetat.
Eu cu dor, badea cu dor,
De s-ar face ca să mor,
Dar de dor nu moare nime,
Ci moare că n-are zile.

27

Dorul meu, mândro, şi-al tău
Facă-mi-să ciuciurău,
Ciuciurău cu apă rece,

Cine-o be de dor i-o trece;
Ciuciurău cu trei izvoară,
Cine-o be de dor să moară!
Dar de-o be mândruța mea, -
Păzască-mi-o Vinerea!
Iar de-o be dușmanul meu
Ajungă-l blăstămul meu,
Nici mai bine, nici mai rău,
Decât cum 'i gândesc eu.

28

Duce-m-aș cu luna-n nor;
Nu mă pot d-al badei dor!

29

Bate vântu-ncetișor,
După badea mor de dor.

30

Cine n-are dor pe vale,
Nu ști' luna când răsare,
Nici noapte câtu-i de mare!
Cine n-are dor pe luncă,
Nu ști' luna când se culcă,
Nici noapte câtu-i de lungă!

31

Frunzuliță verde de pom
Mni-o trimăs bădița dor
Pă frunză din gh'iia lor.
Frunză verde ñintă creață,
Io i-am trimăs dor' acasă
Pă frunză din ghiia noastră.

32

— Răsari, lună, răsari, nor,
Răsari la noi în ocol!
Răsari, lună, răsari, dragă,
Răsari la noi în ogradă[1],
C-a sărit inelul meu.
Inelu' meu unde-o sărit?
La badea meu lângă rât.
Aș trimite n-am pe cine,
M-aș duce și mi-e rușine.
Aș trimite stelele -
Mi-aduce multă jele;
Aș trimite sfântul Nor
Și-mi-aduce prea mult dor;
Aș trimite sfânta Lună -
Sfânta Lună-i jumătate,
Nu mere[2] până-n cetate.
Trimit mândrei sănătate,
Că de mine n-are parte
Mai un an și jumătate.

33

Câte flori pe câmp înflor',
Toate mie-mi plâng de dor,
Că de ce nu mă însor
Și petrec atâta-n dor.

---

[1] „Ogradă = grădină" (*n. ref.*).

[2] „Nu mere = nu merge" (*n. ref.*).

34

Mult mă-ntreabă, doru-ntreabă,
Unde *mñi'* mândra cea dragă?
Io i-am spus cu jurământ
Că-i-ngropată-n pământ.
Cin' nu crede jurământu,
Viie să-i arăt mormântu!

35

Foaie verde mohorel,
Câtu-i omu tinerel,
Doru se ține de el etc.

36

Mîndro, mîndrulița mea,
A căzut din cer o stea
Și mi-am spus într-un ceas rău
C-am să mor de dorul tău.

IX. DOINE ȘI CÂNTECE DE DRAGOSTE

1

Nu mă mustra, maică, rău,
Pentru bădișorul meu!
Că, câtu-i satul de mare,
Bădișor ca mine n-are
Făr' a munte este-un brad,
Dar nici bradul nu-i ca badiú,
Că și bradu-i clencuros,
Nu-i ca badiul de frumos.
Și deasupra celui brad
Este-un păun rătezat -
Dar nu-i păun rătezat,
Că-i bădițul fărmecat.
Dar cine l-a fărmecat?
Două fete din alt sat.
Da' cu ce l-au fărmecat?
Cu așchiță din portiță,
Cu pulbere din uliță;
Cu ghiorg[h]ini din trii grădini,
Cu apă din trii fântâni;
Cu peană de liliac,
Ca să nu mai aivă leac,
Să îmble din sat în sat,
Ca cânele cel turbat.

2

Frunză verde-a plopului,
Sub poalele codrului,
Este-o mândră fântânea,
Fântânea cu apă bună,
Apă bună, apă lină,
La ea fetele s-adună,
Cu botele - ca florile,
Cu mâinile - ca rujile.
La fântână cini ședé?
Da ședé un ciobănaș.
Mergea și mândruța lui,
C-o botă și c-o oca.
Mândrulița le umplea,
Ciobănașul le vărsa,
Pân' ce sara-i apuca.
Ea acasă, când mergea,

Maică-sa o osândea.
Ea din grai așa-i grăia:
— Maică, maicăcuceana mea,
Nu mă tare osândi,
Până nu ț-oi povesti,
Că câtu-i satul de mare,
Bădișor ca mine n-are;
Că-i cu părul retezat,
Nu-i voinic să-l taie-n sat!
Și cu ochișorii mici,
Și-i ales dintre voinici.

3

De la noi până pe vale,
Frumos trandafir înfloare.
Trandafir brașovenesc,
Om ca badea nu găsesc -
Nici în față, nici în dos,
Om ca badea-așa frumos,
Cu ochi negri ca neghina,
Gura dulce ca smochina!

4

Frunză verde răchițea,
Jalnică-i inima mea,
C-am iubit un pui de om
Ce-l visez noaptea prin somn.
Că la păr e gălbior
Și la față rumeor.
Pe deasupra ochiului,
Scrisă-i peana corbului,
Cu condeiul Domnului.
Dasupra de gurișoară
Are mândră mustăcioară.

5

Foaie verde tulipan
Am un bădișor muntean,
Cu peana[1] de maghiran.
Vântul peana i-o bătea
Ochii și gura-i râdea.

6

Frunză verde, sus la vie,
Cine[-o] ști ce-mi place mie?
Măru roș și pădureț,
Badea-nalt și albineț,
Că pășește cătănește
Și vorbește voinicește.

7

Pe de-o lature de sat,
Merge-un păun retezat.
Dar nu-i păun retezat,
Ci-i badea meu fermecat.
Dar cine l-a fermecat?
Mândrulița lui din sat
Cu trii maci din trii grădini,
Cu apă din trii fântâni,
Cu trii paie de la pat,
Cu așchiță
Din portiță
Cu păr negru din cosițe.

---

[1] „Peană = floare“ (*n. ref.*).

8

Dragu-mi badea cu cizme
Că-l aud sara când vine
Cu cizmele tropăind
Cu gurița fluierând.

9

Câtu-i lumea și țara,
Nu văd ochi ca la badea
Fără-n târgul de l-Arad,
La doi feciori d-împărat.
Și la doi îs mai căprii,
Badeo, nu-s ca ochii tăi.

10

— Bădișor, buze subțire,
Numai bun ești de iubire!

11

Pentru ochi ca murele,
Ocolii pădurile.
Pentru sprâncene-îmbinate,
Umblai țara jumătate
Și de ele n-avui parte.

12

— Frunză verde de pre tău,
Dă-mi, Doamne, ce-oi cere eu!
Dă-mi, Doamne, unui ca mine
Să trăiesc puțin și bine!
Mândra mea ca o trestie,
Aș alege-o dintr-o mie;
Mândra mea ca o cucută,
Aș alege-o dintr-o sută.
Hop, mândruță, trup de flori,
Gura ți-e de sărbători!
Hop, mândră, trup drăgălaș,
Cu tine-n pat culca-m-aș!
De-aicea pân la Troianu
Tot un fir și-un magheranu.
La capul troianului -
Firul magheranului
— Măi, bădiță, trandafir,
Lasă-mă, să-mi rup un fir!
— Trandafir din peana mea,
Rumpe, mândră, cât vei vrea!
Rumpe și te-nveselește,
Mergi acasă și fetește.
Căci și eu voi mai juni
Și-amândoi tot ne-om iubi!
— Măi bădiță, băiat prost,
Tu asară unde-ai fost?
— La mândra de-am lăsat post.
— Dar la miñ' de ce n-ai vint?
— Pentru că m-a adormit.
Pre scaun, nu [pe][1] canapei,
Cu năframa de olei.

---

[1] În ms. „de" (*n. ed.*).

13

Feciorul care-i fecior,
Mere ziua la ogor
Și sara-i la șezătoare,
Mâncă plăcintă cu nuci
Dimineața tu te duci;
Mâncă plăcintă cu mere,
Dimineața-i badea-n fiere.

14

— Frunză verde păr prasad,
Când eram holtei în sat,
Aveam cal de-ncălecat
Și trăsură de *preumblat*.
Mă preumblam noapte[a] pe lună,
La trei ibovnici în cătună –
Una-în deal și una-în vale,
Și una pe costișa malului.
Cea din deal - cu un pahar
Și cu *gurița de zahar*.
Cea din vale - ca o floare
Și cu gurița de migdale.
Cea de pe costișa *malului* –
Parcă-i floarea raiului.
— Foaie verde, măr domnesc,
Ofițer împărătesc,
Când te văd noaptea pe lună,
Strălucind bunghiul la mână,
Și la mână și la gât,
Dorul meu și-a d[umi]tale,
Facă-l D[umne]zeu o floare!

15

Decât cu boi și cu junci,
Mai bine cu buze dulci;
Decât cu boi și cu vaci,
Mai bine cu buze dragi;
Decât cu vaci și cu boi
Mai bine cu buze moi!

16

Nano, de gurița ta,
Nu mă mai pot sătura
Ca și de struguri toamna
Și de somn primăvara!

17

— Bade, de gurița ta,
Nu m-aș putea sătura
Nici trei zile din vara
Când-i mai lungă ziua!

18

— Bade, pentru *ochii tăi*,
M-au urât părinții mei.
Bade, pentru dumneata,
M-a urât și măicuța.

19

Vai die miñe, iară-i sară
Și m-a bate maica iară.
Că și-asară m-o bătut
C-am șezut cu badea mult.

20

Aseară și-alaltăseară
Cântau doi cocoși p-afară.
Doi cocoși negri cânta,
Neamurile mă mustra
Să mă las de bădița.

21

Pentru badea ce mi drag,
Multe-aud și multe rabd!
Măi, bădiță, pentru tine,
Multă potcă[1]-n casă-mi vine.
De-aș avea bădiț să-mi placă,
Țara, lumea mi-ar fi dragă.
Da' n-am, bade, făr' nevoie,
Și nu mi-e lumea pe voie.
Când sărută
Tot asudă;
Când mă strânge
Începe-a plânge.

22

— Frunză verde de pe baltă,
Că nu stă lumea-ntr-o fată!
— Ba, zău, stă dacă-i bărbată[2]!
Că o fată-i ca ș-o floare
Ce stă-n grădină la soare,
Și fecioru-i grădinariu.
El când întră în grădină,
Toate florile-i se-nchină.
El se uită și tot tace
Ș-apoi rupe care-i place.

23

Alăturea cu drumul,
Ară badea cu plugul.
Ia! mândruța cu prânzul.
— Bun lucru, badeo, la plug!
— Mulțămim, mândro, la drum!
Fire-ai, mândro, sănătoasă,
Cum d-ai vorba de frumoasă!
— Fire-ai, badeo, sănătos,
Cum mâni boii de frumos
Și risipi grâul pe jos
Și răstorni brăzduțele
De astupi grăunțele.

24

Dragostea de bălăioară
E ca gara[3] de ușoară.
Gara zboară-n aer, sus,
Băla[ia] uită ce ți-a spus.

---

[1] „Potcă - belea, rău, nenorocire" (*n. ref.*).

[2] „Bărbată - voinică" (*n. ref.*).

[3] „Gară se numește cenușa de paie sau și altă cenușă ușoară, ce se rădică pe coș în sus, de para focului" (*n. ref.*).

Iar dragostea de nevastă
Face potcă și năpastă,
Bate sara la fereastră
Și te bagă în prăpastă.

25

— Fost-am fecior voinic foarte
Și-am iubit mândrele toate.
Câte mândre-n braț-am strâns,
După mine toate-au plâns.
De te-oi strânge și pe tine
Și tu-i plânge după mine.
Iară de te-aș săruta,
De mine nu te-ai lăsa!

26

Foaie verde arțăraș,
Căpitan de călărași,
Ia-ți pe Ioana la oraș
Că ți-o fură vrun vrăjmaș!
Foaie verde arțăraș,
Când te duci pe la oraș,
Să-ți dea la mână răvaș
Să nu rămâie păgubaș!
Căpitan de călărași,
Pe șoseaua Filiași,
Du-ți pe Ioana la oraș,
Să nu rămâi păgubaș!
Frunză verde arțăraș,
Sună coarnele de marș,
Nu știu marșu să-l ascult,
Ori la Ioana să mă uit?!
Ioana neicăi cu ochi verzi,
Ia-ți boii după livezi,
Că-ncurcă livezile
Ne strică dragostile!
Frunză verde, bob năut,
Ioana neicăi de demult,
Amândoi un' ne-am iubit,
Iarba n-a mai odrăslit.
Frunză verde păr uscat,
Am fost buni la sărutat
Căci îndată ce-am plecat
Iarba nu s-a mai uscat.
Frunză verde trei lăptuci,
Du-te, Ioană, să te duci,
Unde-i vedea plugu de cuci,
Pitpalacă în papuci.
Frunză verde ca trifoi,
Pițigoi[i] mânând boi[i],
Ciocârlani ținând de coarne.
Și ciorile punând boabe.
Frunză verde, iarbă mare,
Ciocârlia - fată mare,
Ducând la plug de mâncare,
Cu codița pe spinare.
Acolo să te oprești,
La neica să te gândești -
Gând la gând cu bucurie,
Până la Sfânta Mărie.
Frunză verde, trei lămâi,
Eu ți-am zis, Ioană, să vii,
La pârlogul dintre vii,
Unde ne-am iubit întâi.
Frunză verde trei migdale,
La poteceaua din vale,
La zarzarul retezat,
Unde ne-am amurezat.
Că acolo e murgul meu
Legat tare veregat
Cu batista-mpiedicat
De mândruța fermecat.
Care așteaptă să mă duc
Pe mândruța să i-o duc,

Să-i dezlege batista
Să poată paște iarba.

27

Cărăușa p-îngă șură,
Vine badea mă-ncunjură.
— Bade, nu mă-ncunjura,
Că nu mi-e de dumneata!
Când mi-ar fi de dumneata,
Altmintrelea m-aș purta -
Tot albă ca lebăda,
De ți-aș rumpe inima,
Ție și la mama ta!

28

— De care, bade, mi-e drag,
Nu face tină[1] la prag,
Da' de care mi' urât,
Și asară l-am văzut.

29

— Bade, de urâtu tău,
Face-m-oi trestie-n tău!
— Fă-te, mândră, ce-ț' mai place,
Că și io [pe][2] loc m-oi face -
Face-m-oi gruie de baltă
Și-oi paște trestiia toată,
Și te-oi paște și pă tine,
Tăt nu scapchi, mândră, de mine!
— Bade, de urâtu tău,
Face-m-oi o floare-n tău.

30

Sărutatul de om drag
Plătește mare iosag[3].
Iară cel de om urât
E ca râtul[4] cel molit[5].
Mergi cu coasa să-l cosești,
Stai în loc și-ngălbinești.

31

Frunză verde romaniță,
Ah, doină, doiniță,
De mi-aș găsi o miorică[6]
De mi-aș prinde-o mândrulică etc.

---

[1] „Tină = noroi, imală, glod, murdărie" (*n. ref.*).

[2] În ms.: „de" (*n. ed.*).

[3] „Iosag, de la ungur: Jóaszág (zi: iosag), avere, bogăție, bun, tezaur" (*n. ref.*).

[4] „Rât de la ung.: rét (zi: reet; *e* ca în cuvântul f*e*rt de la a f*e*rbe) - fâneața" (*n. ref.*).

[5] „Molit = nămolit; mol = nămol" (*n. ref.*).

[6] „Mielușa" (*n. ref.*).

32

Foaie verde, salbă moale
Pe vale, țato, pe vale,
Mazerea făcu o floare.
Pe vale, țato, pe vale (R. 1/3; 1/4)
Hai, țato, s–o hărăgim
Cu haragi de trandafir,
Cu mnajă de rozmalin.
Ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de fasole,
Din gurița lui Grigore.
Ași bea apă dintr–o frunză,
[Dintr–o frunză] de cireș,
Din gurița lui Georgieș
Și mi–i sete, țato, sete,
Și–ași bea [apă] dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de malai,
Din gurița lui Nicolai.
Și mi–i sete, țato, mi–i sete,
Și–aș [bea] apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de ciulină,
Din gurița ta, Irină.
Ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de măslină,
Din gurița ta, Frasină.
Și–ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de scunchie,
Din gurița ta, Sofie.
Și–ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de sacară,
Din gurița ta, Ștefană.
Și–ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de sulchină,
Din gurița ta, Catrină.
Și–ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de budaică,
Din gurița ta, Mihaică.
Și–ași bea apă dintr–o frunză,
Dintr–o frunză de anison,
Din gurița lui Simion.

33

La vale, țato, la vale,
C–o făcut mazărea floare
Și fasolea păstăcioare!
La vale, țato, la vale!
Trece regile calare
Cu saghia albă–n floare
Cu regina la schinare.
Și mai are trei băieți.
Îmbrăcați în straie verzi
Fací Dunarea bucăți,
La vale, țato, la vale!
Treci–un călăraș călare
Cu saghia albă–n floare.
Se–ntâlni c–o fată mare:
— Bună ziua, fată mare!
— Mulțămesc, voinic calare!

34

Foaie verde, salbă moale,
Drum pe deal și drum pe vale,
Trece un voinic călare.
Strigă puica–n gura mare:
— Stăi, voinice, [î]n cărare

Să mă sui și eu călare!
— Nu poci, puico, să te sui,
Că me-i murgul mititel
Deghe-mi duce trupul meu,
Trupul cu păcatele,
Mijlocel cu armile!

35

— Frunză verde, frunzuliță,
Ieși, mândruțo, la portiță,
Numa-n baieri și-n cătrință!
— Bucuros, badeo,-aș ieși,
Da-i ușa cârțâitoare
Și cățaua lătrătoare.
— Unge ușa cu slănină
Și dă la căța de cină,
Și la portiță tot vină;
Unge ușa cu unsoare
Și dă la câni de mâncare
Și ieși-mi mândruțo-n cale!

36

— Vină, mândră, să te țuc[1],
Că de mâne plec la plug!
Ziua-i mică, lucru-i mult,
N-am vreme să te sărut;
Ziua-i mare, locu-i tare
Și mă tem că te-oi zuitare[2].

37

— Auzi, dragă, auzi, drăguță,
Cum te strigă cucu-n frunză.
— Ba acela nu-i cucul,
Că-i bădița săracul.

38

Ionele, chică creață,
Fără tiñe nu-i h'iață!
Chica ta e de iñele,
Gura ta - faguri de mñere.
Ionele, buze moi,
Mută-ți casa lângă noi,
C-am un păr cu pere moi,
Și le-om mânca amândoi!
Ionele, păr sucit,
Șez' la noi, dac ai viñit!
Șez' la noi să ne iubghim,
Că noi biñe ne vujim -
Și la ochi, și la sprinceñe,
Ca și doi porumbghi la peñe.

39

Păsăruică cam mñierâie,
Spune-i badii ca să vie,
Că s-o copt strugurii-n h'ie!

---

[1] „Să te țuc = să te sărut. A țuca - a săruta" (*n. ref.*).

[2] „Zuitare = te voi uita. A zuita (prezinte indic: Eu zăuit etc.) = a uita" (*n. ref.*).

S-o-nvățat o coarbă neagră
Și-[i] duce cu h'ița-ntreagă,
Ș-o-nvățat un corbu negru
Și-i duce cu buciumu.
S-o-nvățat o cioară mñică
Și nu rămâñe nimnñică.
Ș-o-nvățat și mñerlele
Și le duc bobghițele.

40

Turturea, pasăre h'ie,
Spune mândrului să vie,
Că s-o copt strugurii-n h'ie!
S-o-nvățat o coarbă neagră;
Și-i duce cu h'ița-ntreagă.
Ș-o-nvățat una mai mñică,
Duce, nu lasă nimñică.

41

— Dacă-i, bade, treab-așa,
Hai să-mpărțim dragostea,
Măcar și cu lingura,
Dacă nu cu cumpăna:
Cât la mine, atât la tine,
Să fie pace și bine
Să nu mai știe nime.

42

Fă-mă, Doamne, ce mi-i face,
Fă-mă pana[1] leului
În dunga părăului,
S-aud apa ujăind
Și pe badea boi mânând.
Cu o mână - doi boi mână,
Cu cealaltă - flori mi-adună.
Florile-s cam vânăcele,
Și mi' tare drag de ele.
— Vezi tu, mândră, vezi tu dragă,
Câte flori îs în cununiță
Atâtea cini am perdut eu,
Mândro, de bănatul[2] tău!
Mândro, mândro, draga mea,
Să știu că te-oi căpăta,
Nici pă sară[3] n-aș mânca.
Să știu că te-aș dobândi,
Nici mâne n-aș prânzi.

43

Câte stele sunt pre cer
Toate până-n ziuă pier,
Numai luna și o stea
Alea știu îmblarea mea.
— Drăguța mea, pui de crin,
Spune-mi vremea când să vin,
La tine să te iubesc
Că eu tare te doresc.
Nici nu știu cum te-aș iubi,

---

[1] „Pană = floare" (*n. ref.*).
[2] „Bănat = regret, părere de rău, întristare, supărare" (*n. ref.*).
[3] „Pă sară = de seară" (*n. ref.*).

Cum mai bine ne-ar veni,
Să nu știe nimenea,
Drăguță, nici mumă-ta.
Spune-mi, mândro, îndrăznește,
Tot ce inima-ți poftește,
C-arde inima în mine
Cu dureri și cu iuțime.
Căci la ochi-ți când gândesc,
Să crezi, mândro, mă prăpădesc.
N-aș vrea aur, nici argint,
Ci al tău dulce iubit.
Avuție n-aș primi,
Ci pre tine te-aș iubi.

44

— Foaie verde sălcioară,
Dragă, dragă Mărioară,
Scoate șaua din cămară
Și-o pune pe prispă-afară
Ca să bată vânt de vară,
Vânt de vară, de primăvară,
Dragă, dragă, Mărioară.
Ca s-o bată la oblânc
Să vie murgul din câmp,
Se pui șaua să mă duc
Să mă duc de nouă ori,
Să mă întorc de două ori
Și se fac nouă feciori.

45

Frunză verde iasomie,
Badea din căncelărie
Mi-a scris pe-un pic de hârtie,
Că voiescu-l ca să vie?
Eu i-am scris lui îndărăpt
Ca să vie că-l aștept.
Iaca sara a venit
Și bădița a sosit.
Când a fost la despărțit,
Bădița așa a grăit:
— Hai, mândră, să ne luăm,
Pe lună să ne cununăm!
De n-ar voi părinții,
Zău noi, mândră, om fugi,
Pe țărmurii Prutului
În țara muscalului.

46

— Unde, tu, Ano, te duci
În polcuță[1] și-n papuci?
— La grădina cu butuci
C-acolo-s buzele dulci.
— Vină, Ano, și la noi
Că-s, Ano, buzele moi!
— Ba io[2], bade, n-oi veni
Că te cunosc pe maramă[3]
Că tu nu ești de-a mea samă!
— Vină, Ano, să-ți dau flori!

---

[1] „*În polcuță*" = numai în poale. *Polcuță* e diminutivul de la *poală*, plur. *poale*" (*n. ref.*).

[2] „*Ba io* = ba eu" (*n. ref.*).

[3] „*Maramă* = batistă, basmaua" (*n. ref.*).

— Ba io, bade, n-oi veni,
Că la câte flori ai dat
Pe toate le-ai înșelat
Numai eu, badeo,-am scăpat!
— Să știu, Ano, că-i scăpa
Eu singur m-aș junghia
Să se ducă vestea-n țară,
Că s-au ucis un voinic
Pentru-un lucru de nimic.

47

M-a trimis mama la vie
Se plivesc la ililie[1].
Puțineană am plivit
Și mândruța mi-au venit
Eu mă lăsai de plivit
Și m-apucai de iubit.

48

Primăvara-i noaptea mică,
Nu-i de-ați prinde ibovnică,
Până-n luna lui Brumari
C-atuncea-s nopțile mari -
Șezi cu mândra cât îți place
Și ziuă nu se mai face.

49

Frunzuliță Alion,
La livada lui Ion,
Toate păsările dorm,
Numai una n-are somn
Și zboară din pom în pom
Strigând pe nume: Ion.
Nu e Ion, nu e nimic,
Ion s-a dus după iubit,
Fi-i-ar iubitu de cap,
Că cu ala m-a mâncat!
M-a mâncat și m-a uscat
Și nu s-a mai săturat!
Câte fete-au fost în sat,
Mică mare, n-a scăpat,
Pe toate le-a sărutat,
Și neveste cu bărbat.
Mai sunt două surățele
Să ține Ion de ele,
Să le tragă la saiele
Să-și facă gustu de ele,
Să le bată cu smicele,
Peste bete cu mărgele,
Peste dește cu inele.
Și-altă dată, iarbă mare,
Dealule, făcea-te-ai vale,
Să treacă Ion călare -
Călare pe calul mare
Cu cămașa albă floare,
Cu stânjinul la spinare
Să măsure la pogoane.
Și-altă dată, foi de nucă,
Trecui, nene, printr-o luncă
Și-o pădure măruntică
Aici lupii mă mănâncă.
— Stăi, lupe, nu mă mânca,

---

[1] „*Ililie* este o iarbă ce seamănă cu colia, dar e mai scurtă în pai, se face prin livezi și se apleacă ca penele din coada cocoșului. La cositul fânului rămâne necosită că n-o prinde coasa, fiindcă e mică și moale" (*n. ref.*).

Pân-o răsări luna,
Să-mi trimeț' boldeicuța
Să-mi vie ibomnica,
Cu struguri negri-n basma,
Ș-atunci, lupe, mă-i mânca
Și pe mine și pe ea -
Din doi unu care-i vrea,
Până te vei sătura.
Și-altă dată, merișor,
Ion mai are-un frățior,
Care-l cheamă Petrișor.
— Un'te duci tu, Petrișior?
— La Craiova să mă-nsor,
C-aici fetele nu vor,
C-a aflat că sunt dator -
Sunt dator la perceptori
O sută de polișori.
Altă dată, arțăraș,
Sunt dator la arendaș
O sută de gălbinași.

50

Frunzî verdi alunicî
Șepti râchi ș-o vale-adâncî,
Valeu! lupu mă mănâncî.
— Lupule, nu fi nebun
Sî mă mânânci ziua-n drum!
Lupule nu fi turbat,
Sî mă mânânci ziua-n sat!
Lupule, nu mă mânca -
C-oi lua pușca ș-oi da -
Pân' ce-a răsări luna,
Sî dau mâna cu puica,
Sî-i vorghesc și sî-n' vorghească
S-o-nvăț cum sî [mă] iubeascî.

51

Frunzî verde alunicî,
Mă suii în deal la stâncî,
Mă uitai în gios pi luncî -
Văzui lunca îmbobocitî
Și puicuța mé gătitî.

52

Mă duc sara-n șezătoare
Cu-o rujă la chiotoare.
Țâpai ochii pântre fete,
Mândra-i cu năframă verde.

53

Când toca la Ștefan Vodă,
Eu ședeam cu mândra-n vorbă,
Și-o țineam de cingătoare
Și-o juram pe sfântu soare
Că ea pe-altul nu mai are.

54

Frunzî verdi alior,
La fântâna cu izvor,
Sî-ntâlnești dor cu dor,
Smarandica cu Ion.
Este-un șerpi mușcători,
M-o mușcat di cheptu gol
Mușcăturî-nveninoasî,
Nu găsești doftori acasî.
Doftori din țara nemța[s]cî
Nu pot [ca] sî folosascî,
Numai puica cu viderea
Potolește a mé dureri.

55

Frunzî verdi alior,
La fântâna lui Ion
Tăte păsărili dorm,
Numai una n-are somn
Și zboarî din pom în pom
Și strigă: Ion, Ion;
Și zboarî din creangî-n creangî
Și strigî: - Ioane, dragî,
Limba-n gură n'i sî leagî
C-un ș'ir di matasî neagrî

56

Rele-s, Doamne, frigurile,
Da-s mai rele dragostile -
Că de friguri bei și mânci,
Dar de dragoste te stângi!

57

Eu bolnavă, badea zace,
De-ar muri să fie pace!

58

Cine nu știe ce-i iubitul,
Poate săruta pământul,
Dar eu nu l-oi săruta
Că mi acră inima.

59

Badea mere, badea vine,
Badea m-a lua pă mine;
Badea mere, badea-ntoarnă,
Badea m-a lua la toamnă;
Badea mere și-o vini,
Oare nu m-o celui?

60

— Tragână, mândră, tragână
Frunză de gorun galbănă
Că și io, mândră, am trăgânat,
Frunză de gorun uscat.

61

Frunză verde, seacă iască
Nu-i fată să mă iubească,
Numai una lăbășană[1],
Jumătate lipovană[2].

62

Pe costița cu cucute[3]
Băditul cu mândre multe.
Până umblă pe la toate
Îi se face miazănoapte.

---

[1] „*Lăbășană* – fată din Lăbășinți. Lăbășințul e o comună românească în depărtare de 2 oare de Lipova" (*n. ref.*).

[2] „*Lipovană* = Lipova e un oraș în Bănat" (*n. ref.*).

[3] „Cucută = bostan, dovleac, ludaie" (*n. ref.*).

Până vine și la mine,
Se vede de ziuă bine.
Ar intra, dar i-e rușine
S-ar duce, [i-i][1] dor de mine.

63

Dintre două mândre-a mele
Nu știu, zo, la care-aș mere,
Că mñierâie nu-mñi trebuie,
Nici la moartea mea să vie,
Cé oacheșă ca mura
Și albă ca lebăda
Acolo-mñi petrec vremea.

64

Câte flori mândre-s pe rât,
Tăte mñi s-au veștejât,
Numa una pe părău
Îi frumoasă tăt mereu...
Acolo-i biñele mñeu!

65

— Foaie verde petrânjel,
Supt umbră de stejerel,
Frumos doarme-un grănicer,
Cu ranița lângă el.
Și cu arma căpătâi -
Mă duc maică, să-l mângâi.
Of și iar of! (R)
Mângâie-l-ar Dumnezeu,
Numai cum voi zice eu,
Că-a fost amorașul meu -
Mă duc, maică, după el!
— Dragul maicăi, nu te duce -
Grenicerul e grea belea,
Vine poruncă și ță-l ia
Și me-l trece Dunărea!
Of și iar of!
— Foaie verde de scunchie,
Eu mă duc la meliție
Mângâi-te, puică, bine
Că mai sunt voinici ca mine!
— Măcar fie cât iarba,
Nu mi-s dragi ca d[umnea]ta!
Of și iar of!

66

— Foaie verde păducel,
Sub umbra de porumbel,
Odihnește un grăniceri
Cu ranița lângă el,
Cu pușcuța căpătâi,
Dă-mă, maică, după el!
Ba eu, maică, nu te-oi da,
Grănicerii-s c-o belea
Vine ordin și ți-l ia
Și tu rămâi singurea
Ca un pui de turturea!

---

[1] În ms.: „îi“ (*n. ed.*).

67

— Cere-mă muichiță, cere,
Ca să mă ia de muiere,
Cere-mă un ocnărel –
Dă-mă, maică, după el!
— Lasă-l muichì moartelui,
Că mila ocnariului
E-n fundul pământului!
— Mă mai cere, maică, cere
Un stânginariu de muiere.
— Lasă-l maichì dracului,
Că-i tâlhariul codrului
Beginariul satului!
— Și mă cere, muică, cere
Și un petrariu de muiere,
Dă-mă, muică, după el,
Că-i voinicul frumoșel!
— Lasă-l muichì moartelui,
Că mila petrariului
E-n vârful scărpelului
Și-n vârful năpontului!
— Și mă cere, mamă, cere
Un scriitoriu de muiere.
Lasă-l maichì – amarului –
Mila scriitorului
E-n vârful condeiului,
Căci, când scrie,
Te mângâie;
Când citește –
Te lovește!
— Mă mai cere, maică, cere
Și-un plugariu de muiere.
— După el maica te-a da,
Că ala-i de sama ta –
C-are plug cu patru boi
Și cotărei cu păpușoi,
Ziua lucră, noaptea doarme,
Nu să mai teme de foame.

68

— Spune-mi, bade, când te duci
Să-ți dau două mere dulci –
Unde-i ședea să le mânci,
Să-ți aduci, bade, aminte
De acele dulci cuvinte
Cu cari tu m-ai scos din minte.

69

— Sara bună, mândra mea,
Mă duc nu mai pot ședea!
Iubește pe cine-i vrea,
Ochii mei nu te-or vedea.
De vei sta cu cineva
Gura mea nu te-a mustra.
Și-așteaptă-mă cu credință
Ori că-s mort, ori mai trăiesc,
Ori să nu mă mai aștepți.
Ș-așteaptă-mă cu dor mare,
Că-ți mai trimet ș-o scrisoare.
Da' nu ț-o scriu cu cerneală,
Că de-aceea-i multă-n țară,
Da' io ț-oi scri-o cu sânge,
Că inimioara mea tot plânge.

70

Și altă verde de năut,
Și-am plecat și voi să mă duc,
Să mă duc la Câmpulung
Mândrile să strâng buluc,
Și mă întreabă unde mă duc.
Eu le spun la Câmpulung
Să cumpăr de-un cal porumb.

71

— Spune-mi, bade, spune-mi, zău,
Pare-ț' după mine rău?
— Zâc zău, mândră, că nu-mñi pare,
Numai inima mă doare.

72

Frunză verde, frunză verde,
Ce mi' drag nu se mai vede,
Nici la joc, nici printre fete,
Nici pe uliță când trece.

73

De-aș ști, bade, că-i veni
Drumul ți l-aș șindili
Cu șindile de fuior,
De la inimă cu dor;
Cu șindilă de bumbac,
De la inimă cu drag.

74

— Păduriță rară ești;
Bădiță, departe ești!
Pădure cum te-aș tăia,
Bădiță, cum te-aș vedea!

75

— Frunzuliță rozmarin
Toate trec și iară vin,
Numai badea-al meu, bine
Dusu-s-au și nu mai vine!
Săraci ochi nevinovați
Mureș de lacrămi vărsați!
Voi sunteți fără dreptate
Că iubiți un dor departe.
Dacă soarele se duce,
Dimineața iarăși luce,
Dar tu, bade, ai plecat,
Foarte tristă m-ai lăsat.
Ce nu vii să se lumine
Noaptea-ntinsă peste mine?
Dacă pasările zbor,
Către ceriul fără nor
Ele vin în primăvară,
Mândru florile cresc iară.
Ce nu vii și tu, bădiță,
Să-nflorească-a mea guriță?
Precum văd eu, dragul meu,
S-a răcit amorul tău;
Precum văd eu, ai uitat
Sânul ce l-ai dezmierdat.
Oh, așa e astă lume,
Tot ce are-un dulce nume
E uitat într-un mormânt,
Cum n-ar fi fost pe pământ.

76

Frunză verde, iarbă-amară,
Badea meu din altă țară,
Oare ești tu suflet bun
De nu mai vii nicidecum?
Spusu-ț-am, bădiță, dulce,
Cum că dacă te vei duce,
Alte plaiuri vei privi,
Alte flori vei mirosi,
Altă lume vei zori[1],
Alte fete vei iubi.

77

Cât am fost, tot prost am fost,
C-am iubit ce-a fost frumos.
Dar acum de vreo trei luni,
Mă porți, badeo, cu minciuni,
Pân' cireșele s-or coace
Iar tu, badeo, te-i întoarce.
Frunză verde, foionfiu[2]
Dar o fi badeo târziu.

78

Frunză verde lilion[3]
Mi s-a dus badea Ion,
Și-o legat murgu-n trifoi -
Murgu paște ierburile
Ion bea cu mândrile.
— Ia, ieși, Ioane, pân-afară
Că murgu-ți moare de foame.
— La' să moară, mică fată,
C-am o mândră prea frumoasă
Și-i stricată de vărsat
Și-i bună de sărutat.

79

De când s-au dus badea meu,
Ard două lumini de său.
Vara plouă, iarna ninge,
Nime nu le poate stinge
Făr' sufletul meu când plânge.

80

— Când gândesc, bade, la tine,
S-aprinde inima-n mine.

---

[1] „*Zori* = zări; zoresc = zăresc, văd, observ. Apoi se mai întrebuințează cuvântul acest în expresiunea: *se zorește de ziuă* = se face de ziuă“ (*n. ref.*).

[2] „Foionfiu = o floare“ (*n. ref.*).

[3] „Lilion = liliile“ (*n. ref.*). Text deteriorat (*n. ed.*).

81

— Vino, bade,-arareori,
Într-o zi de nouă ori!
De-ți va părea, badeo, mult,
Eu ți-oi spune și mai scurt:
Vino când va răsări,
Și te du când va sfinți –
Și va fi odată-n zi,
Să știi, badeo, ce-i iubi!

82

— Trage, babă, bobii bine,
De-mi spune badea când vine!
De-or da bobii până nouă,
Badea taie Oltu-n două;
De-or ieși bobii de cinci,
Pe badea nu-l văz pe-aici –
Să plec și eu să-l găsesc,
De nu să mă prăpădesc.

83

Foaie verde sălcioară,
Măriucă, Mărioară (R 1/1)
Tu la târg și eu la țară!
Tu la târg ca o cucoană;
Eu la țară – ard în pară.

84

Frunzuliță de măr dulce,
D-ar fi Marița la cruce,
De trei ori pe zi m-aș duce.
Mi-e Marița peste Olt
Nu pot a mă duce pe jos
Că mi-e drumul gloduros
Și ars de soare
Și nu mai pot de picioare.
Trecui Oltul preț d-un sfert
Și mă luă dorul de piept;
Trecui Oltul jumătate
Și mă luă dorul de spate,
De copii și de nevastă.

85

Aș-au zis mândruța mea-re
Că nu-i gură ca la ea-re.
Ba zău, este și mai dulce,
Numai nu mă pot eu duce.
Că mândra-i cale departe
Nu pot merge fără carte.
Carte n-are cine-mi face,
Că chinezul nostru zace,
Cu notariu mi-s sfădit-o
Îmi scrie carte smintit-o
Cu scriitoriu-s mânios-o,
Îmi scrie carte întors-o.

86

Frunză verde, trei lăptuci,
Du-te, Ioană, să te duci
Unde-oi vedea plug de cuci
Pitpalacă în papuci;
Frunză verde ca trifoi
Pițigoi mânând boi,
Ciocârlani țiind de coarne

Și ciorile punând boabe.
Frunză verde, iarbă mare,
Ciocârlia, fată mare
Ducând la plug de mâncare
Cu codița pe spinare.
Acolo să te oprești,
La neica să te gândești,
Gând la gând cu bucurie,
Până la Sfântă Mărie.
Frunză verde trei lămâi,
Eu ți-am zis, Ioană, să vii
La pârlogul dintre vii,
Unde ne-am iubit întâi!
Frunză verde, trei migdale,
La poteceaua din vale,
La zarzăru retezat,
Unde ne-am amorezat.
C-acolo e murgul meu,
Legat tare veregatu,
Cu batista-mpiedicat,
De mândruța fermecat,
Care-așteaptă să mă duc
Pe mândruța să i-o duc
Să-i dezlege batista
Să poată păștea iarba.

87

— Păltinaș cu frunza lată
Și cu umbrița rotată,
Lasă-mă la umbra ta
Un picuț cu mândra mea.
— Ba eu, zău, nu v-oi lăsa
Că mi se uscă frunza,
Că v-am mai lăsat o dată
Și mi-au picat frunza toată.

88

— Porumbel cu porumbele,
Lasă-ți porumbelele
Să rămâie numai spinu,
Să mă iubesc cu vecinul!
Vecinul de lângă casă,
Niciodată nu te lasă
Când vede că ți[-i] rău,
Iute-aleargă la părău
Și-ți aduce apă rece
Și-ți pune la cap de-ți trece.

89

— Du-te, bade, și-mi dă pace,
Că dragostea ta nu-mi place -
Că tu sara mă iubești,
Ziua-n sat mă povestești!

90

— Floare albă din Bănat
Să știi, badeo, te-am lăsat.
Nu te las că ești urât,
Ci *te las* că ești pârlit.
Că tu sara mă iubești
Mâne zi mă povestești.
— Nu-mi pasă că m-ai lăsat,
Că cu alta m-am aflat
Mai bună și mai cuminte,
Nici c-o vorbă nu mă minte;

Mai naltă și mai subțire,
Nu ca tine-o făr' de fire;
Mai mândră și mai frumoasă,
Nu ca tine o ciurloasă!

91

— Du-te, badeo-n călcătură[1],
Ciufule și-adunătură,
Că vezi bin' că nu te plac,
Numai de vorbe te fac!
Că eu și cât te-am plăcut,
Au fost nori, nu te-am văzut,
Că ești alb ca laptele,
Eu mă-ntorc cu spatele.
Altu-i negru ca tina[2]
Ăla-mi rupe inima!

92

— Trandafir verde-ațânat,
Asară te-am așteptat,
Tot cu foc și cu lumină,
Și cu dor de la inimă.
Dac-am văzut că nu mai vii,
Eu focul l-am învălit,
Cu dorul m-am coperit,
Să-ți spun, badeo, ce-am visat:
Că năframa ta cea nouă,
Am visat-o ruptă-n două;
Și năframa ta cea veche,
Am visat-o ruptă-n zece!
— Minți, tu, mândro, minți, tu câne,
Că năfrămile-s la mine,
Da-i ruptă inima-n tine,
În tine și-n maică-ta
Frică ți-e că te-oi lăsa!
Eu atuncea te-oi lua,
Când tu că-mi vei număra:
Păru-n cap la trii voinici,
Coamele la trii cai murgi,
Iarba de pre nouă lunci
Și atunci și nici atunci;
Când va face plopul nuci
Și răchita mere dulci;
Când va face plopul pere
Și răchita porumbele;
Când va tăia-n ceri nuiele
Și-or cădea și pre jos stele -
Atunci ți-oi mai zîce „lele“,
C-am fost slugă și cătană
Și tu curvă la o țară!

93

Deal cu deal nu se-ntâlnește
Om la om trage nădejde.
Numai io cu mândra mea
Ne tragem nădejde rea.

---

[1] „*Călcătură* = fermecătură, vrajă“ (*n. ref.*).
[2] „*Tină* = noroi“ (*n. ref.*).

94

Frunză verde-a mărului,
Nu crede feciorului!
Cine crede la fecior
Tună-l, Doamne, din[-tr-]un nor!
Cine crede la drăguț -
Tună-l, Doamne, din noruț!

95

Strugur roșu ruginit,
Cu drag, bade, ne-am iubit,
Și plângând ne-am despărțit.

96

— Nu gândi, badeo, gândi,
C-am fost floare de găsit,
Ție de batjocorit!
Că mi-am fost floare de fragă
La mai multă lume dragă!
Și ți-am fost, badeo, și ție,
Pân-ai fost de omenie!
Omenia ți-ai mâncat
Eu zmeului te-am lăsat
Și altul mi-am căpătat.
Mai înalt și mai subțire,
Nu ca tine-un scos din fire!

97

Frunză verde, lemn uscat,
S-au dus badea, m-au lăsat -
Să fie, dar, blăstămat!
Ducă-se cu Dumnezeu,
Că mie nu-mi pare rău!
Numa-o țâră-mi' cam greu,
C-am știut năravul său
Și-n beție și-n trezie,
El totuși mi-au plăcut mie.
Cât cu pasul voi păși,
Altu-n loc că-mi voi găsi,
Tot mai-nalt și mai frumos,
Nu ca el un mincinos;
Tot mai-nalt și sprâncenat,
Nu ca el un blăstămat.

98

— Frunză verde și-un bănuț,
Ce mi-i mie d-un drăguț?!
Eu din cap voi clătina
Șepte, opt mi-oi căpăta,
Și când ochii voi deschide
Doisprezece m-or coprinde!
Mai de sus și mai de neam
Nu ca tine un sătean;
Mai de sus și mai de viță,
Nu ca tine-o rămășiță
Rămășița satului
Și propteaua gardului!

99

— Frunzuliță de pe mal,
Vino, bade, de la deal,
Ian' mai vină câteodată,
Ce lași vremea tot uitată!?

Până ce vineai la noi,
Eu jucam tot la cimpoi,
Eram floarea florilor
Din paharul domnilor.
Și umblam din mână-n mână
Ca cârligul la fântână,
Dar de când tu m-ai urât
Fața mi s-a vestejit.
La inimă m-am topit!

100

Foaie verde lemnișor,
Am iubit un domnișor -
Lemnișoru s-o uscat,
Domnișorul m-o lăsat.
Foaie verde, foaie mică,
L-am iubit cu mare frică,
Maica nu știa nimica.
Cățeaua de vecina,
M-a pârât la maică-mea.
Maica rău s-a mâniat
Și de mână m-a luat
Și-n cămară m-au băgat
Și lăcatul mi l-o pus,
Pe lăcat un țanc de piatră
Să nu mai ies niciodată.
Eu tânără și-nfocată,
Mă uitai pe sub lăcat
Văzui soarele sfințind,
Fete cu feciori vorbind.
Foaie verde lemnișor,
Văzui ș-al meu bădișor,
Sta pe bâtă răzimat,
Cu părul nepieptănat
Și-n gură nesărutat.

101

Frunzuliță de lămâie,
Ce-am iubit nu-mi mai trebâie,
Nici la moartea mea să-mi vie
Nici lumina să mi-o ție.

102

— Știi, badeo, acum un an,
Dintr-un măr ne săturam.
De-am avea acum cu sacul,
Nu ne-am da unul la altul.

103

— Frunzî verdi alunicî,
Măi bădițî Ionicî,
Daca-i avut gând di ducî
La ci m-ai prins ibovnicî -
Ca sî-'ni blastâm zâlili
Și sî-ți număr urmili,
Sî plâng cu lacrân'i ș'erbinți,
Sî-n'i blastâm ghețâi părinți?!
Agiungi-te-ar dorul n'eu
Sî plângi și tu cum plâng eu!

104

Până ce avem drăguță,
Îmi părea noaptea micuță,

Dar de când drăguță n-am,
Noaptea îmi pare un an.

105

Amu-i vară și-s Rusale,
Puntea-i nouă peste vale.
Amu-i cald și amu-i biñe
Și bădița nu mai viñe.

106

— Bată-te norii, Negruță,
Die trei ani mñi-ai fost drăguță,
Iar acum de-o săptămână,
M-ai lăsat pentr-o minciună
M-ai lăsat..., că te-am lăsat
Că io altă ñi-am aflat,
Mai din h'iță, mai din neam,
Nu ca tine de țâgan!

107

— Foaie verde lozioară,
Mărioară, Mărioară,
Ți-a venit o veste asară,
Ibovnicul tău se-însoară
— Arză-l focul mincinos
C-a zis că mă ia la toamnă!
Toamna nu m-a luat
Și asară s-a-însurat.

108

La fântina cu norii
Adapă și badea boii.
Nu-i adapă de sătos,
Ci-i adapă de fălos[1],
De fălos friguri îl prinde
Mă-sa-i ține vinerile
Ca să-l lase frigurile;
Mândra-i ține joile
Să-l calce nevoile[2];
Mândra-i ține postul mare,
Să-l prinză friguri mai tare.

109

— Ajungă-te, mândro,-ajungă!
Ajungă-te-un dor și-un drag,
Să stai toată seara-n prag,
Să aștepți pre cin' ți drag!
Așia-au zis frunza de fag:
Să iubești cu cin'ți drag;
Așia-au zis frunza de prun:
Să iubesc și să nu spun;
Așia-au zis frunza de nuc:
Să iubesc și să mă duc.
Eu frunzăle-am ascultat,
Dar mândra tot m-au lăsat.
Plânge ciagărul din vine
Că nu-l ia să-l mânce nime;
Plânge și inima mea
Că m-au înșălat mândra.

---

[1] „*Fălos* = mândru, sumeț, fudul" (*n. ref.*).
[2] „*Nevoile* = nefericirile, relele" (*n. ref.*).

110

Pe sub deal,
Pe sub pădure,
Pleac-o nevăstuță-n lume
C-un pruncuț micuț în brață
C-un prunculeț de trii zâle
Și-i fugită de bărbat,
Cu pruncul nebotezat.
Dă doi podari că și-a dat
Și din grai aș-și grăia:
— Podari, podăreii mei,
Trece-mă-ți pre mine Oltul!
— Ba noi Oltul nu te-om trece
Pân’ tu nu ni-i săruta
Pre unul de nouă ori.
— Ba, nice de două ori!
Poale albe-oi ridica
Și prin Olt că m-oi băga,
Sufletu vost’ sam-a da
Că-s fugită de bărbat
Cu pruncul nebotezat.
Nici cuvântul nu isprăvea.
Bărbatul și-o ajungea
Și din grai așa-i grăia:
— Mândro, mândruleana mea,
Haide, tu, cu mine-acasă
C-avem car cu șasă boi
Ș-om da boii pe spălat
Și carul pe măturat
Ș-om trăi și noi în sat!
— Bărbate, sufletul meu
Eu nu fug de lucru greu,
Eu fug de urâtu tău!

X. BLESTEME DE DRAGOSTE

1

Bade, bădișorul meu,
Ajungă-te dorul meu,
Unde-o fi drumul mai greu!
Ș-ajungă-te jalea mea,
Unde-o fi calea mai grea!

2

— Bată-te, bădiță, bată,
Inima mea cea stricată!
Nu-i stricată nici d-un rău,
Numai, bade, de dorul tău;
Nu-i stricată nici d-un bine
Numai de doru de la tine.

3

Cine dragostea nu crede
N-ar mai călca iarba verde -
Nici verde, nici uscată,
Numai tot în pat să zacă!
Dar să fiu ca maică-sa
Nici apă nu i-aș da
Măcar să știu c-ar crăpa.

4

— Du-te, badeo, cu totul
Să stai unde-o sta Oltul!

Unde Oltul se cotește,
Stăi, badeo, și odihnește,
Și calul ți-l potcovește
Cu potcoave de oțăl,
Cu cuie de flori de măr;
Cu potcoave de aramă,
Cu cuie de flori de toamnă.
Du-te, badeo, cât codrul,
Să stai unde a sta Oltul;
Nici acolo să nu stai,
Să te mai duci nouă ani –
Nouă ani pe nouă cai
Și pe toți să-i obosești,
Și ca miní să nu-ți găsești!
Care-o fi de sama mea,
D[umne]zeu să nu ț-o dea –
Să-ți dea una olăgea
Și s-o porți cu sania,
Și s-o porți din sat în sat,
Cu pita de căpătat.
Să vii și la satul meu,
Să te mai ajut și eu
C-o coajă arsă
De [la] sub masă,
De copiii mei rămasă;
C-o cojiță de mălai
Făcută de nouă ani;
C-o mânuță de tărâță
De când ț-am fost eu drăguță.

5

Știi tu, bade, ce zâcei
Când sara la noi vinei
Și pe laghiță ședei
Și cu maica povestei?
Tu, bade, zâcei așa,
Că atuncè mi-i lăsa,
Când de pâne ți[-i] uita.
De pâne nu ți-ai uitat,
Dar pe mine m-ai lăsat.
Dare-ar, bade, Dumnezeu,
Să h'ie pe gândul mñeu,
Să te-ajungă dor cumplit,
Să lași lingura pă blid
Să ieși afară plângând!
Să te bată, bade, bată
Nouă boale dintr-o dată,
Nouă boale
Și-o lângoare,
Din arat,
Până-n cărat;
Din culesu cânepk'ii,
Până-n ruptu cămeșii!
Când îi crede că ți[-i] bine,
Să vie popa la tiñe!
Când îi crede că te scoli,
Să vie popa că mori.
Când o **h**'i la primăvară,
Să te scoală s-ieși-afară
Doi de mâñi, doi de pkicioare,
Doi de albe brățișoare!

6

— Vai de mine, mori și zac
Și n-am pe nime cu drag
Să-mi puie mâna la cap,
Să mă-ntrebe de ce zac;
Vai de mine, mori, bolesc,
Cu mândra nu mă-ntâlnesc,
Două vorbe să-i vorbesc
Ș-apoi să mă prăpădesc.
— Prăpădi-te-ai, badeo,-n lume,
Să nu-ți mai auz de mine!

S-auz că te-ai prăpădit
Mi-ar fi trupul odihnit
Și sufletul fericit!

7

Amoraș, Amoraș,
Vide-te-aș călugăraș!
(R 1/2)
De la patruzeci de zile,
Vide-te-aș la mânăstire!
Cu mâna pe pisaltire
Și cu ochii la copile!
Cu mâna pe la icoane
Și cu ochii la cucoane!

8

— Bădiță cu părul creț,
Oare ce-i de nu te-arăți,
Pe la noi prin Lipova,
Să-mi mai ceri un pic gura?
Ești beteag sau depărtat,
Sau de alta fermecat?
Dac-o boală te reține,
Domnul să fie cu tine!
De ești cumva depărtat,
Atunci ești un blăstămat,
Căci mă știi că-s grăbițică,
Și lucrând și dând gurică;
Iar de-ai ajuns fermecat,
Pe mine de m-ai lăsat,
Dorul și durerea mea
Răul și-ntristarea-mi grea
Înzecit să te ajungă
Să te arză, să te frigă
Până vei fi de nimică!

XI. CÂNTECE SATIRICE

1

— Frunzî verdi alunicî
Ș'ini șuierî pi luncî
— Costachi și Ionicî.
S-o dus Costachi la luncî,
Sî taì lelițâi furcî,
Ș-o șăzut o săptămânî
Ș-o tăiet o strâmbăturî
Mai ghini șâde vo lunî,
Ș-aduse o furcî bunî.

2

Dragile badii copile,
De v-ar putea badea crește
Să vă facă tot neveste
Din neveste - babe slabe
Și din bade - cătărambe!

3

— Mândruță cu ochi micuți,
Ce țîni ochii la drăguț?
Ține ochii la bărbat,
Dacă dracu ți l-a dat!

4

— Tune dracu-n tine slută,
Ce voinic te mai sărută?!

De m-ar săruta pe mine,
Cu trei părți i-ar fi mai bine.

5

— Vai, leliță, dragă-mi ești,
Colo, când te premenești.
Dar când ești neprimenită
Și dracului ești urâtă.

6

— De n-ai fi tu fărmăcată,
N-ar ști nime că ești fată,
Ci-ar gândi că ești o babă
Slută, zbârcită și slabă.
De nu-ți puneai p-obrazi albele,
Ai fi ca noaptea fără stele.
De n-ai pune sărăcică,
Ai fi ca căldarea mică.
De n-ai pune untișor,
N-ai mai ieși din obor.

7

Fata dacă-mbătrânește,
Nemenea n-o mai pețește.
Ea îmblă cam supărată,
Tot în haine neschimbată.
Dacă Crăciunul sosește,
Ea se spală, se gătește,
Duminică-n sărbători,
Tot așteaptă pețitori.
Când încep câni a lătra,
Ea din pat că se scula,
S-apucă de pieptănat
Și pe față de spălat.
Cătră maică-sa grăia:
— Scoală, măicuțo, din pat,
De auzi cânii cum bat,
Doar sunt nescai pețitori,
Și stau pe la-ncuietori,
Să-i chemăm, măicuțo-n casă
Și să-i punem după masă,
Să le dăm lor de mâncare,
Doar m-or lua oarecare;
Să le dăm și băutură,
Ca să nu mă cate-n gură,
Că dinți am, dar n-am măsele,
Amar de zâlele mele!
Maică-sa din grai grăia:
— O, dragă, iubită fată,
De te-aș vedea măritată,
Nu te-aș da pe lumea toată.
Dar tu nu ti' mărita
Că tu nu te ști[i] purta.
Da' te poartă ca o fată,
Nu sta cu gura căscată!
Iar fata din grai grăia:
— Maică, măicuceaua mea,
Eu și de sute de ori,
M-am lipit lângă ficiori
Și le-am șoptit la ureche
Că sunt tânără, nu veche
Numai doi ani de-or mai trece,
Sunt de patruzeci și zece.

8

Strigă Moartea la fereastră:
— Spoveditu-te-ai, nevastă?
— Ce-ai tu, Moarte, a-ntreba
Spoveditu-m-am ori ba?!
Că eu când m-oi spovedi,
Șapte popi m[i]-or trebui -
Șapte popi din șapte sate
Să mă curăț de păcate
Și un popă unguresc
Să nu știe ce vorbesc.

9

Mă dusăi pe vale-n jos,
Să-mi aleg fecior frumos.
Amar de alesul meu,
Că aleasam, Doamne, eu
Rădăcina poamelor,
Urgia sătenilor;
Rădăcina florilor,
Urgia feciorilor!

10

Zâs-a maica să mă-nsor,
Să mă-nsor să iau pe muta,
Că-mi dă boi de bate ciurda.
Pentru doi ciocani de boi,
Nu duc pe toanta la noi!
Zâs-a maica să mă-însor,
Să mă-însor, să iau pe slaba,
Că-mi dă cai de bate stava.
Pentru două-trei cârlane,
Vai, urâtă-i, bate-o, Doamne!
Când o văd în ușa șurei,
Parcă văd Muma Pădurei;
Când o văd în stâlpii porții,
Parcă văd pe Miezul Nopții.
Când o văd la mini la spate,
Parcă văd pe Miază Noapte!
Strâng în brațe sloi de gheață
Și sărut o mogândeață.
Tun în casă - focu-i stâns;
Ies afară - lemne nu-s!
Tun în șură - nu-i strânsură
Cât să ia pasărea-n gură.
Eu mă sui în pod desculț,
Nu găsesc nici un grăunț;
Mă scobor pe scară-n jos,
Nu mă lovesc de ovăz;
Intru-n pod fără lumină,
Nu mă lovesc de slănină
În cămară-i ca ș-afară;
În pivniță-i
Ca-n uliță.
Când umblă cu capul gol,
Fug vitele din ocol,
Și viţeii fug de mor,
Gândesc că e ciuma lor.
Șede-n vatră și tot latră
Să-i cumpăr cizme de capră.
Eu i-am cumpărat de țap
Ea o zis că-i sar în cap.

11

Orb am fost, ori doară beat
Când am pornit la-nsurat?!
Frunză verde, codru des,
Toată lumea ș-a ales,
Ce-a fost verde și frumos
Ce-a fost bun și drăgăstos,
Dar eu, Doamne, ce-am ales?!
C[e]-o fost mai rău din ovăz,
Trei fire de neghiniță
Ș-o mândră ca o găgăuță.
Lăcomii că-i gazdă mare,
Ș-o luai de preste vale.
Vai, sărace sutele,
Cum mărită mutele!
Mă bucurai la avere
Și luai făr' de plăcere;
Mă bucurai la o sută
Și-mi luai și eu o slută.
Când o văd la foc șezând,
Parcă văz ursu zăcând;
Când o văd la poarta șurei,
Parcă văd Muma Pădurei;
Când o văd seara la lună,
Parcă văd un ghem de lână;
Când o văd cu capul gol,
Fug vacile din ocol.
Șede-n vatră somnoroasă
Ca ș-o ciută spărioasă,
Și mereu nepieptănată
Ca ș-o buhă împăiată.
Aduce blidul nespălat
Și lingura de sub pat;
Că tot doarme tot în pat
Cucuruzu-i nesăpat.
Nime n-are ce să facă
Și ca oamenii să tacă.
Și trântește uși cât poate
Și se-ntoarce ca o noapte,
Și bufnește și se-neacă
Ca bucatele să-i placă.
Luăi fată cu avere
Și-am pețât-o cu durere
Să-mi aducă bani și mie
Să mă fac boier pe mine.
Zâua, noaptea, nu-mi dă pace,
Mă judecă cum [î]i place.

12

Varvara lui Grigoraș,
Cu poale de la Mediaș,
Cu bărbatu s-a vorbit
Și bine s-a socotit:
— Bărbate, sufletul meu,
Știi tu bine ce-am gândit eu?
Că cânepa s-a scumpit,
Copiii s-au înmulțit
Eu nemic nu voi lucra,
Pân' voi toarce cânepa
Barem de m-aș și trudi,
Știu că pânza voi urzi
Și-oi pune război în casă
Ca[re] singur o [să] țeasă.
Când cu brâgiele lovea,
Toate firele rumpea,
Iar den grai așea (grăia) cânta
Și pânza o blestema:
— Bată-te pustia, pânză,
Căci mult mi-ai fost de osândă,
Că de când te-am acățat,

Era pământul-nghețat
Și venir' și Paștile
Și tot legai firele
Când era pe la S[ânt] Georgiu,
Stau să tai războiu giosu.
Era vremea către toamnă,
Pân' să șadă ca [o][1] doamnă,
Tăia-oi de pre război.
S-o arunc în acel lădoi.
Și-oi ține-o pân' la primăvară
Barem de-aș întinde-o iară,
Căci mult mă mustră bărbatul
Că-s bună numai de dracul.
Și el ar potea face
Ca femei de bună pace,
Căci cu ochii vede bine,
Câtă muncă stă pre mine.
Căci de n-ar fi sărbători,
Aș fi lucrat mai cu spor.
Dar den Paști până-n Rusale,
Avem tot o sărbătoare.
Joile sunt legate,
N-oi lucra să-mi fac păcate.
Vinerea toți o cinstesc,
Nece eu nu mă-ndoiesc.
Sâmbăta am mai lucrat,
Mie nu mi s-a iertat,
Mi se pune buba-n capu
Caut să mă culc în patu
Domenica cea aleasă –
Sărbătoare-mpărătească,
Dormeam și eu biat' mai bine
C-atunci nu mă mustră nime.
Ah! Doamne, Dumnezeule,
De m-aș vedea izbăvită,
Și de pânză mântuită
Aș gândi că-s fericită
Și tocmai în rai [aș intra[2]]
Căci de-aș trăi cât aș trăi,
Altă pânză n-aș urzi
Mai bin' capul mi-aș zdrobi.

13

Ș-o foiță, trei aglici,
De urâtul furcí
Apucai drumul ulițí
Nemerii pe al pimnițí.
Aidea țuțuica, furca țuică,
Și-ași mai bea o țuică!
Și-o foiță, găruiță,
Eu intrai în pimniță
Mă dusăi, tăcând ca muțí,
Să discui șurupu buțí,
Dedei de târna cu câlți.
Pusei gând să le dau foc
Bărbatu-meu nu vru mort.
Aidea țuțuica, furcă țuica,
Mai dațî-mi să beau o țuică.
Decât să torc eu cu furca,
Mai bine oi bea rachiu cu litra.
Decât să torc eu fuior,

---

[1] În ms.: „una" (*n. ed.*).
[2] Text inintcligibil: „S-uita?" (*n. ed.*).

Mai bine cu capul gol
Să beau rachiu dintr-un urcior,
De mi s-ar întâmpla să mor!
Urciorul de cinci oca,
Mi s-ar potoli mânia.
Aide țuțuica, furcă, țuică
Și-aș mai bea nițică țuică
Fie cât de puținică,
Măcar trei oca nu strică.

14

Vara, primăverile,
Când fată miorile,
Plugarii ies cu plugurile,
Nevestele bat crișmele;
Plugarii vin cu plugu-n sat,
Nevestele zac în pat,
Nu știu frică de bărbat.
Bărbatul dacă venea,
El din grai așa grăia:
— Nevastă, drăguț' nevastă,
Ce-a trecut pe la fereastră?
Nevasta din grai grăia:
— Da-i mâța de la vecina
Că mi-a oblicit slănina.
Bărbatul din grai grăia:
— Taci, muiere, taci, cățea,
Asta nu poate să fie
Că mâța nu-i cu pălărie;
Nici nu-i mâța veciní,
Că n-au lătrat-o cânii.
Dar ea iar din grai grăia:
— Taci, bărbate, taci păgâne,
Ori ești orb, ori nu vezi bine,
Ori doar tu mă temi pe mine?!
Dacă tu mă temi pe mine?
Șezi de mă grijește bine!
Bărbatul din grai grăia:
— Nevăstuță, draga mea,
Eu pe tine te-ași griji
De-ar avea cine-mi cosi,
Dar eu mă duc la lucrul meu
Și tu mergi la făgădău
Și beai cu drăguțul tău.
Eu vin sara, cer de cină,
Tu nu-mi dai nice lumină,
Nice patu de hodină,
Că de când pe tine te-am luat,
Cină bună n-am cinat,
Nici în pat nu m-am culcat.
Dar ea iar din [grai] grăia:
— Taci, bărbate, taci, păgâne,
Că țâie nu ț-a fost de mine,
Că când pe mine m-ai luat,
Sbiciul să-l fi înnodat,
Cu el în mine să fi dat
Eu aș ști că am bărbat,
Dar acuma poți tăcea,
Cu mine nu-i face ce-i vrea!

15

Plugarii merg cu plugurile,
Nevestele bat crișmele;
Plugarii vin cu plugu-în sat,

Nevestele zac în pat.
Bărbatul în casă a tunat
Și din grai a cuvântat:
— Nevastă, nevasta mea,
Sănătoasă te-am lăsat,
Rău beteagă te-am aflat
Nu știu boi desprinde-oi
Ori la popa duce-moi?!
Nevasta din grai grăia:
— Las' la dracu popa tău,
Și te du la făgădău,
La făgădău de nuiele
Și-mi adu un cop șo fele (?)
Cum i data la muiere.
Vino, suie-te în pod,
Prinde puica ai moțată
Neouată niciodată
Ș-o scoboară iute jos
Și mi-o ciupără frumos
Și mi-o presară cu sare,
Și mi-o trage-într-o frigare,
Ș mi-o frige cam uscată
Cum i data la beteagă,
Și mi-o pune în blizișel
Mi-o adă lângă păcel
De-i vedea că nu rămâne,
Să-mi mai frigi vro trei și mâne.

16

Un om a avut doi boi
Și i-a vândut pre-amândoi.
Tot în crâșmă mi-a șezut
Până prețul l-a băut.
Dacă banii i-a gătat,
Foarte rău s-a supărat,
Satul de-a lungu l-a luat
Tot den cale până-n vale,
Tot zicea că-i gazdă mare.
Unde era apa tinoasă
'I părea că e frumoasă.
Câți cu dânsul se-ntâlnea,
Lui toți cale [î]i făcea.
El umbla să i se-nchine
Ei fugeau să nu-i întine
El făcea cu capul,
Iar ei fugeau ca de dracul.
Până acasă
La iubita lui boreasă
Iar den grai așa-ntrebară:
— Unde-ai fost tu de aseară,
Om urât și de ocară?
Hainele und' le-ai lăsat,
De vii gol și dezbrăcat?
Mi le-ai pus la făgădău,
Bate-mi-te Domnezeu!
Și l-a luat de după cap
Și l-a bătut ca pre-un sac.
El strigá tare, -în gura mare,
Să nu-i mai dea-n spinare
Să-l tragă de perișor
Doar i-a umbla mai linșior.
Dacă s-a văzut scăpat,
Gândea că-i chiar împărat.

17

Într-o dimineață bună,
Doi tineri să împreună
Întru sfânta cununie
Dereapta căsătorie.
Când muierea cu bărbatul
În pat că să culcau,
Muierea-și întreabă bărbatul:

— O, bărbate, cum gândim,
Noi în lume să trăim?
Iară el așa ofta,
Cât patu să cutremura;
Cându-și descoperea cuvântul,
Să cutremura pământul...
— O, tu muiere nebună!
Noi avem sub pat o clocă bună
De clocește mai de-o lună.
Dacă puii mari s-or crește,
I-om prinde
Și cu preț întreit i-om vinde,
Iară banii, ce bine vor prinde!
Vom cumpăra două purcele,
Cucuruz pe lângă ele
Una câte șepte fată,
Iacă patrusprezece îndată!
Iar purceii dacă i-om prinde,
Iar cu preț întreit i-om vinde,
Iară banii ce bine ne vor prinde!
Vom cumpăra două iepe,
De sătule stau să crepe.
Vom cumpăra căruță
Hamuri și frâne
Să trăim de azi pân' mâne.
Și când el astfel vorbește,
Cu picioru-n pat lovește,
Să strâcă cu dânșii patul
Pe clocă cade bărbatul,
Ș-o turtește, ș-o lățește
De ouă tot se mânjește.

18

Frunzuliță de măr dulce,
Am o mândră ca ș-o cruce,
Și la lucru n-o poci duce.
Dimineața-i roua mare
Și se udă pe picioare,
Peste zî [î]i tare cald,
Cată s-o duc să mi-o scald,
Decusarî-s bâtani mulți,
Și mai mari și mai mărunți
Și mi-o pișcă de genunțî.
Mărită-mă să cu șez [sic!],
Numai câmpul să nu-l văz.
Câmpul să-l vază bărbatul
Eu să mătur, să fac patul,
Să-mi pui oglinda-n fereastră,
Să mă mai uit câteodată
Să văd bine-mi stă nevastă?

19

— Tuțubei, țuțubei,
Scoate câlții din știubei
Și-i pune pe frunzi de tei
Că se torc ei singurei.

20

Furcă lungă - draga mea,
Caier mare - spaima mea!
Război - dracul să te ia!
Glajă plină - lumea mea.

21

M-a mânat mama să țăs –
Eu de harnică ce-am fost,
M-am suit în pod, și-am șăzt.
Mă uitam printre podele
Cum țesea mama de bine.

22

Mă țâpă mama să țes
Io mă sui pe sul și-apăs
Pe sulușu dinapoi,
Patruzeci de lătunoi,
Și pe sulu dinainte
Dracu le-ar țâne-n minte,
Că pân' ițe și pân' spată,
Mere-o iapă-nchedecată;
Și pân' țesutu pânzâi,
Mere cloșca cu puii!

23

Cântă cucul pre ciuteică,
Doarme mândra pre suveică,
— Da' vezi, mândro, de te scoală,
C-ai băgat pânza-ntr-o boală.
Dă-i nainte,
Firu-n dinte;
Dă-i-napoi,
Tot lăturoi.
Printre ițe, printre spată,
Merge-o iapă-mpiedicată;
Între sul și-ntre fuscei,
Paște-o scroafă cu purcei.
În spațiul cel dinainte,
Poți străcura bobi și linte;
În spațiul cel denapoi,
Stă pânza tot lăturoi.

24

Frundză verde baraboi,
Au venit vremea d-apoi
S-alegem primari din noi,
Să judece pe ciocoi.
Primarele-i cu bondiță,
Primărița-i cu catrință;
Primarele-i cu opinci
Primărița-i cu papuci.

XII. CÂNTECE DE LUME (DE PAHAR)

1

Și-altă frunză rozmarin,
La cârciuma lui Marin,
Băui una oca vin.
Băui una, băui două,
Băui patruzeci și nouă,
Pe Rada să ne-o dai nouă!

2

Vine știuca de la baltă,
Cu plătica-nbăirată,
Cu peștele în pohod –
Ca să bei paharul tot.

XIII. CÂNTECE DE LEAGĂN

1

Nani, nani,
Puiú Staní!
Vino, știucă,
De mi-l culcă;
Și tu pește,
De mi-l crește!

XIV. STRIGĂTURI

1. STRIGĂTURI SPECIFICE DIVERSELOR JOCURI

a. ALUNELUL

1

Azi e luni și mâine marți,
Alunelu să mi-l bați!
Azi e miercuri, mâine joi,
Alunelú la bătăi!

2

Alunel cu alunele,
Drag mi-e neica cu sprâncene,
Deștele numai inele.
Alunel dărăpănat,
Drag mi-e neica sprâncenat
Și cu semne de vărsat.
Alunel cu craca-n dos,
Aoleo, ce om ai fost,
Că m-ai sărutat pre post -
Nu mă lași pre câmelegi
Să-ți dau gură să te-neci.

b. ARDELENEȘTE (UNGUREȘTE)

1

Ungurean cu suman scurt,
Nu ședea-n Moldova mult
Și te du în țara ta
De-ți mânâncă slănină,
Că de când ai venit la noi
S-au scumpit brânza de oi,
Făina de păpușoi!
Ungurean c-o biată iapă
Toată vara căra ceapă;
Ungurean c-o biată mânză
Toată vara căra brânză!

2

Ungurean cu suman scurt
Ce te faci din teafăr mut?
Ai băut apă din Prut
Și acum te faci zălud?
Unguru-i cu gura mare,
Dar el nu mușcă tare
Unguru-i câne fălos
Dară nu-i primejdios.
Ungurean din trei hotară,
Șede-n pod și-mpușcă-n cioară.

c. ARICIUL

1

Arici, arici pogonici,
Arici pogonici (R 1/1)
Întoarce-te cu dosu... ici,
Fă (du-te) la moară
Și te-nsoară
Și ia fata [lui][1] Cicoare,
Cu cercei
De nouă lei,
Cu mărgele
De surcele!

2

Arici, arici pogonici.
Ce-ai cătat pe-aici?
Dracu te-a adus pe-aici!
Arici pogonici (R 1/1)[2]
Frunză verde sălcioară,
Pleacă ariciu la moară.
Pleacă astăzi ca să-nsoară,
Să ia fata lui Cicoară.
Frunză verde trei aglici
Cu panglici de sfârc de bici.
Frunză verde dediței
Cu cercei de ghiocei
Întinde-mi-te,... tu-mi-te,
Zgârciu-mi-te,... tu-mi-te!
Frunză verde gălbinușe,
Ia să ieși tu pe la ușe!
Frunză verde, porumb copt,
Ia ia cenușe pe bot!
Frunză verde, foi de varză,
Femeile să te vază!
Frunză verde trei măsline,
Să te vază-ți șade bine?
Frunză verde mărăcine,
Ca să iubească cu tine.
Frunză verde flori de vânt,
Ia dă-i cu cotu-n pământ
Ca să iasă fetele,
Să-ți privească bețele!
Frunză verde zărzărel,
Ariciu e mititel,
Mor fetele după el
Că e mic și giumbușel.

d. BARABOIUL

1

Frunză verde baraboi,
Așa joacă pe la noi,
Câte unu, câte doi!
Frunză verde busuioc,
Și n'i-o-nvârte-aici pe loc!
Frunză verde baraboi,
Și n'i-o-nvârte înapoi!
Frunză verde ca dalmá,
Lasă una, na altà!
Frunză verde ca nucu,
Schimbă rândul, haide-amú!

---

[1] În text: „cu“ (*n. ed.*).

[2] Fiecare vers se repetă împreună cu refrenul (*n. ed.*).

c. BĂRBUNCUL

1

— Haideți, feciori, după mine,
Să vă-nvăț' a trăi bine!
Haideți, feciori, la bărbunc,
Să mâncăm carne de junc!

f. BĂTRÂNEASCA

1

Așa joacă bătrânii
Când înfloresc călinii!

g. BĂTUTA (ÎN BĂTAIE)

1

Futu-vă, chicioare moi,
Că nu pot juca cu voi!
De jucatași juca ghine,
Mi' rușine de copile.
Și mi[-i] rușine de ele
Ca și lupului de miele;
Și mi[-i] rușine de voi,
Ca și lupului de oi.

2

Mola-acuma, nu e nu,
După asta-ce-o veni!
Zvârli-acuma drept în sus!
Pandelaș
Trei molițe-acuma-în șir!
Nu e nu!
După asta ce-o veni!

3

Hora mare - fete n-are,
C-o murit de gălbănare!
Puținele ce-o rămas
Ș-acele-au gălbază-n nas.

h. BRÂNZA

1

Bună-i brânza din burduf,
Buf, mocane, buf! (R)
Da-i mai bună din găleată,
Buf, mocancă beată! (R)
Verde, verde, lemn cu
vână,
Haideți, leliță, la stână,
Să-ți dau brânză,
Să-ți dau urdă,
Să-ți dau ș-o cupă de lapte.
Lapte dulce îngroșat,
Sau din crintă închegat.
Apoi brânza s-o jucăm,
S-o jucăm și s-o cântăm
Că lăutari nu avem.
Și-așa să zicem mereu:
„Bună-i brânza din burduf,
Buf, mocane, buf!
Dară și ce[e]a din găleată,
Buf, mocancă beată!“
Iară brânza cu strepezi[1]
Din gură îndată o lepezi,

---

[1] „Viermi“ (*n. ref.*).

Că este rea și chegoasă
Și la bolovan vârtoasă.
Sau că baciul n-a putut
Ori că din lene n-a vrut,
Brânză bună ca să facă
Și la gust nouă să placă.
Dacă brânza-i rea la gust,
Și [î]n gură nu-i de pus,
Cel puțin hora să-i fie
Făcută cu veselie,
Și baciul să nu ia parte,
Că nu-i vrednic de bucate.

i. BUSUIOCUL

1

Frunză verde, fir de linte,
Pe schimbate hai nainte!
Haida, hăisa, drago, hăi!
Haida, hăisa, după noi!
Haide, hăisa, măi flăcăi!

î. CĂȚEAUA

1

Hai cățeaua!
A intrat cățeaua-în moară,
Morarul luă ciopârtacu
Cu care îndeasă sacu
Și dete una cățelei
Ș-o duru de două ori.
Hai cățeaua!

j. CĂZĂCEȘTE

1

Cine joacă căzăcește
Vara pânza nu ghilește!
Ș-o ghilește la Crăciun,
Când-i intră geru-n sân!

2

Sub potcoava cizmei mele,
Șade Dracul ș-o muiere
Și mă-învață să spui rele.

k. CERNITA

1

— Cine dracu te-a cernit?
— Un călugăr de la schit,
C-o rasă până-n pământ
C-un potcapet tot cărtit.
— Cine joacă cernita?
— Nastasia Munteanca,
Toată-n ținte și-n cuțite
Și-n tulpane mohorite.
În capul tulpanului
Piatra sulimanului.

l. CIOBĂNEASCA

1

Oi săracu ciobănaș
Cum mi-aduce sara caș,

Dimineața urdă dulce
Mă sărută și se duce.
Ciobănaș cu oile,
Bată-mi-te ploile!
Ciobănaș din ce[e]a stână,
Unde joaca se detună!
Ciobănaș cu gluga-n spate,
Joacă pământul de o parte,
Unde joacă un cioban,
Nu crește iarba un an!

m. CIOFU

1

M-o trimis mama de-acasă
Să joc fata cea frumoasă.
Iaca una,
Iaca două,
Iaca patruzeci și nouă.
Iar așa și tot așa,
Iuha, iuha, iuha ha!
(*La Ciofu zic înapoi.*)

n. CORĂBIASCA

1

Foaie verde măr bătut,
Adă-ți aminte de mult,
Lasă dreptul la pământ!
Iaca una, s-a dus două,
Iaca două, mai sunt trei!

o. DURA

1

Mi-a zis lelea Păuna
Ține, dură, să-i dăm una!
Frunză verde fân cu rouă,
În loc durei să-i dăm două!
Frunză verde de visdei,
În loc durei să-i dăm trei!
Ordin de la împăratu,
În loc durei să-i dăm patru!
Frunză verde, trei sipici,
În loc durei să-i dăm cinci!
Pitulicea cântă-în leasă,
În loc durei să-i dăm șease!
A intrat pisica-în lapte
Și cotoiul jumătate,
În loc durei să-i dăm șeapte!
Frunză verde foi de plop,
În loc durei să-i dăm opt!
etc.

p. GHIMPELE

1

De trei ori după obor,
Îmi dete ghimpele în picior.
Las' să-mi dea că o să-l scoț'
Diseară când om fi toți!

q. HANGU

1

De-nvățată ce era,
Ija, ija, ija, ja (R 1/1),
Nici casa nu mătura,
Nici blidili nu spăla.
Puné oala sâmbăta
Și sî lá duminica.
Când la cheptănat -
Șepte sate că-o plecat
Cu securi și cu topoare
La păduchi ca să omoare.
Când săré păduchile,
Îi rupé genunchile.
La lelița după ceafă -
Un păduchi cât o iapă.

r. HORA

1

Hai să jucăm polca-hora,
Că s-a măritat Tudora!

2

Cine hora n-a juca,
Bată-i piatra cânepa!

s. HORODINCA

1

Hai să jucăm horodinca.
Că s-a măritat Anica!

2

Câte două la-nvârtit
Ca să-și ieie fusta vânt,
Ițărașii nu-și dau rând!

ș. JIANCA

1

Jianca de la Galați
Adusă de doi soldați,
Doi soldați făr' de mustațe,
Vin cu Jianca pe brațe.

t. RAȚA

1

Rața ici,
Rața colea,
Rața trece Dunărea
Și eu mă duc după ea!

2

Rața paște papura
Și rățoiu -
Usturoiu.

ţ. RUSASCA

1

Nu juca fată rusește,
Du-te acasă și râșnește
Că-i rășni un tăbâltoc
Și ți-a fi pe azi la joc!

2

— Joacă, fată, ce-i juca,
Du-te acasă di-i mânca!
— Lasă-mă, badio, să joc,
Că-am râșnit un tobâltoc,
Să-mi fie pe postul tot.
Hopa, roata mi-o învârtești
Și pe loc mi-o-înapoiești!
Ho!
Tot încetu cu copila,
Cî nu-i nora mâni-ta,
Și-i a celui di colea
Cu căciula plecățea!
Hopa, roata roticé
Și pe loc mi-o înapoié!
Ho!

u. RUȘCA

1

Asta-i roata, rotilițe
Ce se-nvârte fără’[de] schițe!
Haida, roată să te-nvârt,
C-a luat rotița vânt!
Două schițe nu-s deloc,
Că le-a pus maica pe foc.
Și n’i-o-nvârte-în iasta parte,
Că-i mai bună a mea de lapte;
Și n’i-o-nvârte în iastă mână,
Că-i mai bună-a mea de lână!

v. SÂRBA
(CARA-GHEORGHE)

1

Cara-Gheorghe s-a jurat
Că nu mai sunt fete-n sat!

x. SÂRBEȘTE

1

Vai de mine ce șirag,
Da-i pacat că n-are steag!
O avut dar l-au pierdut.
Știți flăcăi ce-am socotit?
Mai avem și de bătut,
Nu degrabă, dar curând.

2

Paște sârbul oile
Și sârboaica caprele.

y. ȚĂRĂNEȘTE

1

Cine joacă țărănește,
Vara pânza nu ghilește
Ș-o ghilește la Crăciun
Când o bate greu pe drum;
Ș-o ghilește la Bobotează
Când o bate geru pe gheață.

2. STRIGĂTURI DESPRE JOC ÎN GENERAL

1

Ușurel -
Ca șoimu-în zbor!
Și pe loc, pe loc, pe loc,
Să-ne-nțelegem la joc!
Nu bate pământul, mă,
Că pământul n-are vină
Și te pune la hodină
Și pe tine și pe mine!

2

Tot pe loc și pe hodină,
Ca dracu pe rădăcină! etc.

3

Încă una la pământ
Ca să mergem mai curând!
Încă una tot așa,
Să nu ne râză lumea!

4

Unde-i jocu de flăcăi,
Parcă-i o turmă de miei;
Unde-i jocu de moșnegi,
Parcă-i târla de berbeci.

5

Nu te da,
Nu te lăsa,
Că nici mă-ta nu s-o dat,
Până nu te-o căpătat!

6

Iar în sus ca on pucel,
Dar nu poci de pântecel.

7

— Învârti-te pe su' mână,
Să te văd de ce ești bună!
Întoarce-te, sucește-te,
La curte păiește-te!
— Întoarsu-m-am, sucitu-m-am,
La curte păitu-m-am!

8

Hup! hibotă văcsuită
Ce ești bună că ești ruptă!

Dar opinca saraca,
Pui potlog,
Și-o iei la joc! etc.

9

Fie cizma cât de rea
Tot mai bună-i opinca mea!

10

Fie cizma cât de bună,
Ca opinca tot nu sună!

11

Mult mă mir și mă dezmir,
Fetele la joc ce vin?
Dar nevestele ce cată
De stau cu gura căscată?
Și zău, musca-i blăstămată,
Tună-în gură nechemată
Iese-afară nemânată!

12

Fata care joacă biñe,
Iacă-o-n brațe la mine!
Fata care joacă rău,
Iacă-o la văru mñeu!

13

N-aibă nime grija mé
Că eu joc cu vară-mé.
Naibă nime baiu mñeu,
Că eu joc cu vărul mñeu!

14

Fetele care nu joacă,
Stau mucii la nas bulboacă!
Voi feciori, cari nu jucați
Să-i lingeți și să-i mâncați!

15

Cetera-i cu două strune
Ceterașu nu-i de lume.

16

Decât c-o ceteră rea,
Mai biñe cu gura mea.
Cetera-i cu patru struñe
Și mai rele și mai buñe
Gura mea tăte le spune;
Cetera mai și greșește,
Gura mé le potrighește.

17

Zi-i, țigane, până-ți spui,
Ori pune cetera-n cui!

18

Zi-i, țigane, până-s bat,
Ori îți dau cetera-n cap,
Căci dacă m-oi dezbăta,
Nu-mi trebe cetera ta!

19

Zî-i, ţigane, că-ţi dau carne,
C-a murit un cal în vale,
Şi mă duc să ţi-l aduc
Şi te fac ca pre-un butuc!

20

Ţâneţ' lele, cumpătu,
Ca găina umbletu!

3. STRIGĂTURI EROTICE

1

— Busuioace, nu te-ai coace!
— Da de ce să nu mă coc,
Că mă pun feciorii-n clop,
Şi fetiţele la bertiţă
Şi popa la chedelniţă!

2

Unde văd zborul de fete,
Trec eu apa mort de sete!

3

Di n-or hi ochi şi sprânceñe,
N-ar mai hi păcate grele!

4

Lele, ochii tăi îñi plac,
Sprincenile moarte-ñi fac!

5

Când-îmi vine mândra-n gând,
Mă legăn ca frunza-n vânt.

6

Ţucu-i gura şi ochii
A cui mă-nvăţa-á iubghi,
Că până ce nu iubgheam,
Unde mă culcam, dorñeam,
Unde şedeam, hodineam.

7

Ciñe are dor şi drag,
Câtu-i lumei-i tăt beteag
Io mă ştiu biñe pe mine,
Că-s beteag în tăte zâle.

8

Asară şi-alaltă sară,
M-o cătat doru p-afară,
De m-o căta şi disară
Mñí să nu dau de ocară!

9

Uiu-iu ní-am luat samă,
Iepurașu-i bun de zamă.
Iepuroaica - de friptură,
Fata popii - de dat gură!

10

Sub umbruța părului -
Ibovnica vărului,
Umbla vărul s-o sărute
D[umne]zeu să nu-i ajute;
Umbla vărul să mi-o ieie,
D[umne]zeu să nu i-i deie!

11

— Asta, mândro, nu-i prea bine,
Doi ibovnici lângă tine!
Frunză verde ca păunul,
Iubește numai pre unul!
Frunză verde de trifoi,
Nu iubi pe amândoi!

12

Badea cu colțuni de piele
Bate-și capul să mă-nșele
— Nu-ți mai bate, badeo, capul
Că nu mă-nșeli ca pe dracul!

13

La fântâna cea de pk'eatră,
Judecă-on fecior p-o fată.
Judecata-i și făcută
O ie-n brațe și-o sărută.

14

Pe câte ochii am pus,
Toate bine le-am răpus.
Pusei ochii și pe tine
De-i scăpa să fiu eu câne!
Toate câte-s frumușele,
Toate-au fost dragele mele.

15

Vină, lele, ori nu vii,
C-afară m-așteaptă trii!

16

Câte fete-s cu mărgele,
Tăte-s drăguțele mele!
Câte fete-s cu cercei,
Tăte-așteaptă să le cei!

17

Chișcă, mușcă pe lelea,
N-aștepta să-ți zică ea!
Chișc-o, mușc-o ș-o sărută,
Și-i dă drumul să să ducă,
Că mândruți í rușine,
Dacă o chiști, í pare bine.

18

Copiliță, pui pulboc,
Dă-mi țițele să mă joc,
Că de nu m-oi ști juca,
Tu la lege mi' căta
De mi[-i] potea mirui,
Țițele ți le-oi plăti.

19

— Mândro, dragă copiliță,
Roagă-te de-a ta măicuță,
Să te lase la portiță,
Numa-n șiurță și-n cratență
Să dai badelui guriță.

20

— Spune, mândro, maică-ta
Să-ngrădească ulița
Tot cu lin și cu pelin,
Ca noi să nu ne-ntâlnim -
Numai sâmbăta o dată,
Domenica laolaltă;
Sâmbăta arareori,
Într-un ceas de zece ori.

21

De-ar fi mândra fată bună,
Ș-ar muta patu-n grădină
Eu m-aș face-un vânt de vară
Ș-aș merge la ea pe seară.

22

Mândra mea de cățălușe
'Și face patul după ușe.
Eu mă duc seara la ea
Să vedem cum e culcată
Cu fața către părete,
Cu gura friptă de sete.
Eu'i dau apă să bea,
Ea mă trage de curea
Să mă sui în pat la ea.

23

Pentru ochi ca murile,
Cungiurai pădurile.
Pentru ochi ca mura coaptă,
Cungiurai pădurea toată!

24

Câte stele sunt pe cer
Până-n ziuă tăte pcher,
Numa una și luna,
Ale le-apucă zua
Și pe miñe la mândra.

25

Măgheran, magherănuț,
Tinără mi-am prins drăguț.
Da' mi l-am prins într-o glumă
De va avea minte bună

Să mă țân cu el o lună;
De va avea minte rea
Să-l dau la vecina mea,
Pe vecina s-o sărute
Și pe min' să nu mă uite;
Pe vecina o sărutat
Și pe min' nu m-o uitat.

26

Bădișor ca badiul meu,
Nu-i cât ține D[umne]zeu,
Făr' mai este-un brad [l]a munte,
Ca bădița meu de frunte.
Dar nici bradu nu-i ca badiu,
Că bradu mí clencuros,
Nu-i ca badiu de frumos!

27

Dragă-mi-i bădița spân
Că-i și tânăr și bătrân! etc.

28

Chiuiește, nu striga,
Să răsune ulița,
S-audă și mândra mea,
Să vină și ea la joc.
Să-mi aducă busuioc,
Busuioc și magheran,
Că e fată de (fișpan) țăran.

29

M-o trimes maica de-acasă,
Să joc fata cea frumoasă.
I-oi juca, care-oi juca,
Dar mñi-oi juca drăguța!

30

Frunză verde de lemn des,
Toată lumea și-a ales
Ce-a fost verde și frumos,
Ce-a fost bun și drăgăstos.
Dar eu, Doamne, ce-am ales, -
Ce-a fost mai rău din ovăz:
Trei fire de neghiniță
Și-o mândruță cam negruță.

31

— Pentru tine rujă-nvoaltă,
M-au lătrat cânii la poartă;
Pentru tine rujuliță,
M-au lătrat cânii-n uliță!

32

Uitați-o câtu-i de mică,
Pe opincă să ridică,
Și iubește de pârlește.
Maica sa o dojenește.
Și din ce o dojenește
Ea mai tare mă iubește
Alte nici că-i trebuiește.

33

— Futu-ți morții, ciouca neagră,
Ce-ai făcut de mñești dragă?!
Ce-ai făcut, desfă-napoi
Și-atunci ne-om iubghi-amândoi!

34

— Vai, mândruțo, pentru tine,
Multă supărare-mi vine
Și mustrări
În toate sări.
De mi-ar veni tot pe ceas,
De țin', mândro, nu mă las!
Nici atunci nu m-oi lăsa.
Când mi-o bate scândura.
Deși popa mi-a cânta,
Nici atunci nu o să-mi uit.
Când o face plugu mug[1],
Și-n restele frunză verde,
Și măceșu porumbele,
Să mânce mândrele mele,
Cele-nalte, subțârele,
Care m-am iubit cu ele.

35

Alunel, cu alunele,
Mi-o ieșit vorbe cam rele,
Alunel cu foi mărunte,
Mi-o ieșit vorbe cam multe
Și de-acasă, și de-a munte.
Las' să iasă că nu-mi pasă,
Că-i știu tot lucrul de-acasă.
Știu lucrul cum să-l pornesc,
Dorul cum să-l potolesc
Și mi-o ieșit c-un voinic,
Nu mi-i ciudă nici un pic.

36

De-ar da bunul Dumñezeu
Să hie pă gândul mñeu,
Ce-am iubghit să hie-a mñeu!

37

Și la stânga tot așa,
Să nu ne râză lumea!
Duce-m-aș cu puica-în nori
Să mă satur de amor!

38

— Hai, mândruțo, să fugim
Că noi bine ne lovim
Și la ochi, și la sprâncene,
Ca și doi porumbi la pene;
Și la ochi și la uitat,
Ca doi porumbi la zburat.

---

[1] „Mugur“ (*n. ref.*).

Să fugim, să trecem Oltul,
Să ne schimbăm, mândro, portul.

39

— Vină, lele, să fugim,
Că noi bine ñe vugim
Şi la ochi şi la sprânceñe,
Ca şi doi porumbghi la peñe.
Şi la stat şi la purtat,
Şi la dulce sărutat!

40

Frunză verde sălcioară,
Lelea-naltă gălbioară,
Strigă diacu din şcoală:
— Hai, bădiţo, şi te-nsoară,
Că-ţi stă bine cu nevastă
Ca rozmarinu-n fereastră;
Şi-ţi stă bine cu muiere,
Ca rozmarinu-n ulcele;
Şi-ţi stă bine şi-nsurat,
Eu nevastă, tu bărbat!

41

Însura-m-aş, însura,
Urâtă nu mñi-aşi lua,
Dar nici frumoasă nu-mñi place
Că pre mulţi şiogori îmñi face!

42

Ce ţî drag, nu ţî urât,
De-a hi ca negru pământ!
Ce ţî urât nu ţî drag,
De-a hi ca ñeaua de alb.

43

Porumbel cu porumbele,
Maică, urâtu mă cere.
De-aş şti, maico, că m-ai da,
Mai bine m-aş spânzura.
În mijlocul târgului,
De butucul cimbrului,
Ca să vadă tot târgul
Ce mi-a făcut d-urâtul.

44

— Poartă, mândro, ce-i purta,
Numai nu te mărita!
Poartă frunză de pe cale,
Până eu scap din cătane!
Poartă fir de măgheran,
Şi mă mai aşteaptă-un an!

45

Frunză verde de urzică
Hâdele la miñe strâgă
Strâgă chiar ca la on lup
Di p-aice să mă duc.

M-oi și duce, îs ca dusă,
Numai floare nu mñi pusă.
Dară floarea pune-oi
Și de-aice duce-m-oi.
Duce-m-oi de-aici din sat,
Să le fac la hâde larg.

46

— Drace, dușmanele mele,
Închide-ți curtea cu ele!
Și cu dușmăneii mei,
Podește-ți curtea cu ei.
Și cu dușmănițele
Fă-ți drace, portițele!

47

Asta-i mândra cea frumoasă
Nu-i voinic s-o-nceluiască,
Numai eu am-nceluit-o.
— Haida, mândro, haida dragă!
Atunci, mândro, te voi duce,
Când o face plopul pere
Și răchita porumbele,
Să mânce soacra din ele,
Să să facă largă-n șele
Ca porcul de bostan verde.

48

Foaie verde de secară,
Ai, Ileană, la poiană,
Să culegem buruiană!
Buruiana macului
Să o dăm bărbatului,
Să se ducă dracului!

49

Frunză verde de pre spine,
Fost-am doftor la copile,
Pre câte le-am doftorit,
Toate bin' mi-au mulțumit.

50

Din treizeci de mândre-a mele,
Ști' dracu la care-aș mere!
Că păn' umblu pe la toate,
Da m-apucă mñez de noapte;
Până mă duc la cé dragă,
Da' m-apucă zua albă.

51

Vai de miñe și de eu,
Rău m-o bătut Dumñezău
Cu fata vecinului
Pe podina fânului!

52

Vai de mine că nu poci
Să mă duc [î]n târg la Moci,
Să m-arunc între cojoace,
S-aleg mândri care-i place.

53

— Da', tu, bade, așa-i gândit,
Că ca tine nu mai sunt!

Dar ca tin' mai sunt ș-o mie
Numai să-mi trebuie mie!
Nice pragul nu l-oi trece
Și ca tine-mi capăt zece
Mai înalt, mai sprâncenat,
Nu ca tine de buzat;
Mai înalt și mai subțâre,
Nu ca tine-un scos din fire;
Mai înalt și mai frumos,
Nu ca tine-un *noduros*!

54

Fă lumină și vedere,
Să văd mândra de ce pch'ere!

55

— Codrule, frunză măruntă,
Pasările-n tine cântă,
Mândrele la tin' s-adună,
Numai mândra mea nu vine,
Că-i culcată la sălaș
Și cu pânza pe obraz
Și nu ști' de-al meu năcaz.

56

Cât oi hi eu ș-oi trăi,
Fată albă n-oi iubi,
Căci credința ei cé slabă
Ca și neaua cea mai albă[1].
Ce-oi iubghi o bărnăcuță
Și iarna cu nevăstuță.

57

— Frunză verde, lemn uscat,
Dragi ne-am avut, ne-am lăsat.
Hai să coacem două ouă,
Să prindem dragostea nouă,
Și-om coace două gutui,
Și-om prinde-o ca și dintăi!

4. STRIGĂTURI SATIRICE

a. FIZIOLOGICE

1

Pentru-o fată cât o nucă,
Tăți feciorii se bosumflă;
Pentr-o fată cât on nap,
Stau feciorii de se bat;
Pentr-o fată cât o ceapă,
Stau feciorii să se bată!

2

Vai de mine și eu joc,
Nu-s mai mare cât un dop;

---

[1] „Se topcheşte" (*n. ref.*).

Și-s de lată - cât o daltă,
Și-s de lungă - cât o pungă.
Nu știu țese, nu știu coase,
Am nădejde că-s frumoasă;
Nu știu coasă nici un pui,
Dar la joc mă pui, mă pui.
Nu știu coasă nici o șiră
Și la joc mă fac tot țiră.
La lucru -
Ca butucu,
Și la joc -
Pară de foc!

3

Dragă mi[-i] lelița-înaltă
Și la trup cam legănată,
Că-mi dă gura peste poartă.
Iar lelița scurticea,
Se-ntindea și n-ajungea.

4

Lele lungă cât o jordă
Bun-ar hi ciuhă la hordă.

5

Hop, leliță, scurtă groasă,
Bună-i hi de casa noastră!

6

— Lele cu brâu și cu zale,
La gură-toată zabale.
Țipă, lele, zalele
Și șterge zabalele!

7

Luați, feciori, seama bine,
Că și-a mea mândruță vine.
D-așa vine de schimbată (!)
Ca și-o claie negreblată.
Luați-o de o jucați,
Numai să n-o sărutați
Din obraz í pică sânge,
Când o vezi inima-ți plânge!

8

Vai de mine, ce de om!
Pare c-a ieșit din horn
Da' noi suntem o grămadă,
Pare c-am ieșit din ladă.
Noi suntem rugi înrujate -
Voi sunteți încenușate!

9

Hop, săracii de feciori,
Parc-au fost tot vighitori!
Vighitori la pătrânjei,
C-au rămas cam mărunțăi!

10

Kiuire-aș, kiui,
De tăți, tăți m-ar auzî!
Dar mă tem de huhurez,
Că-i la popa pe coteț:
Huhurezu-i o fată
Și mă tem c-a lăpăda.

11

Câte fete-n sat la noi,
Toate-s bune de cimpoi;
Numai una de birău
Și-aia-i bună de jașicău!

12

Câte fete-n satu la noi
Tăte-s bune de cimpoi,
Iară fata diacului
De cimpoaie dracului!

13

M-aș duce și eu la nuntă
Da' mi-i nevasta urâtă.
De urâtă, nu-i urâtă,
Da-i a dracului tăcută.
De mă-ntreabă cineva,
Oi zice că-i slujnica
Că frumoasa [mie][1] nu-mi place,
Că prea mulți șogori îmi face.

14

De tânăr mă însurai
Și hâdă buhă luai
Nu știu fată-i ori nevastă.
Numai motohală-n casă!
Scoate capu de su' țol,
Fug *vacile din ocol*,
Ghițeii se mai omor
Că gâñesc că-i boala lor.
Țâñe, Doamñe, ce mñi-ai dat,
Că biñe m-ai cumpătat
Numai capu nu mñi-ai *spart*!

15

Decât cu hâda-ntr-o casă,
Mai bine cu boala-n oasă!
Boala vine și se duce.
Iar hâda moarte-ți aduce!

16

Rumineala și șoponu
Face pe lele de domn!

17

Rumineala din potică
Face pe lele voinică.

18

— *Fosta-i mândră când ai* fost,
Dar acum ești lucru prost,
Fost-ai pup de trandafir,
Dar acum ești boz și știr!

---

[1] În ms.: „cu“ (*n. ed.*).

19

— Fosta-i, lele, cât ai fost,
Dar ai rămas lucru prost!
Fost-ai fir de busuioc,
Dar acum ai rămas prost!

20

— Mărită-te, horholină,
Nu ședé fată bătrână,
Că și dracu s-o-nsurat
Și tu nu te-ai măritat!

21

— Mărită-te c[ur] bătrân,
Și la iarnă ți-oi da fân!
Iar de nu-tí mărita,
Nici ogrinji nu-i căpăta.

22

Când o văd în gura șurii,
Parcă văd Muma Pădurii.
Când o văd cu capul gol,
Fug vitele din ocol
Și gândesc că-i boala lor!

23

Când pășește -
Zdrăncănește;
Când s-apleacă -
Se tot ca...ă!

b. PROSTIE

1

Săracu bărbatul meu,
Bate-mi-l-ar Dumnezeu
Că-i fac mămăliga-n oală
Și i-o pui pe vatra goală.
Pe vatra nemăturată
El gândea că-i chipărată
Și-mbuca până-l călca
Și-nghițea până-l stropșa.

2

— Vecină, mândră vecină,
Ce faci la barbat de cină?
— Răsteuțe [de][1] găină
Curechi verde din grădină!

c. LENEVIE

1

M-o mânat maica să țes
Eu mă sui în pod și șed
Și mă uitam prin podine
Cum țese maica de bine,
Din Paști până-n Sunziene,
Țese d-un cur de izmene;
Când a fost pe la croit,
Încă-un cot a trebuit.

---

[1] În ms.: „pe“ (*n. ed.*).

2

— Hai, mândro, la Dobricin,
Să-ți cumpăr bumbac și in!
— Lasă-l la pustia, inu,
Mai bine un cop de vin
Că la in trăbuie lucru,
La bumbac cu brâgle dat,
La vin numai chipărat!

3

Harnică-i mândruța mea,
Harnică, dracu s-o ia!
Lunea caierù'și făcé,
Marța-n furcă și-l puné,
Miercuri fusul și-l prindé
Joi în târg ca să ducé;
Vinerea-i legată-n carte:
„N-oi lucra să am păcate!“
Sâmbătă nimic lucra,
Tot cu popa se cerceta,
Să mute dumineca
Să-și spele toanta iia.

4

Părinte, sfinția ta,
Lasă toaca, nu toca,
C-am un caier de-a găta
Și un mut de-a pieptăna!
Popa din graiu-i grăia:
— Tu, muiere, ești nebună,
Nu-s șase zâle-n săptămână
Să gați un caier de lână
Și o ie de spălat,
Ș-un bărbat de pieptănat?!

5

Io la joc, maica la joc,
Mălaiu-i de joi-n foc!

6

— Dă, fă, mamă, la colaci,
Ca să-i dăm la vârcolaci!

7

Fata care-i jucăușă
Strânge gozu după ușă,
Pune mătura pe el
Să se vadă puțâñel!

8

Fetele din Micasasa
Tot cu surtiă de mătasă
Gunoiul stă hâlmu-n casă!

9

La horă te îndeși, te îndeși,
În argea nu știi să țeși!
— Vinde, tată, pe Bălan,
Pe Bălan, calul din ham,
Și îmi ia roch[i]e și colan
Și o oca de suliman
Să ies mâine la divan,
Să mi-aleg d-un căpitan.

10

Mărita-m-aș, mărita,
Cu siveica nu știu da,
Kita n-o știu frământa,
Pe lopată n-o poci puñe
De nu oi lega cu fuñe!

11

Săracele șetrele,
Cum îmbracă fetele,
De n-ar fi jidov cu șatra,
N-ai vedea fete-mbrăcate.
Bine-i stă mândrei gătită
Tot cu haine de șatră,
Dar mai bine i-ar ședea,
Când s-ar fi făcut de ea!
De-a ei mână nu-s făcute,
Ci-s luate pre băncuțe!

12

Bine-i stă mândri gătată
Cu haiñele di la șiatră,
Dar mai bine i-ar ședé,
De-ar hi țesute de é!
Săracele șetrele,
Cum îmbracă fetile!
De n-ar hi arman cu șatră,
N-ai vedé fată gătată.

13

Vino, lele, după mine,
Să te-nvăț a trăi biñe.
La moară nu te-oi mâna,
De nu-i mere, nu-i mânca.
Disculță nu te-oi purta
Că umbla[t-a]i dumneata.

14

La Cârcei plouă de cură,
La Țâgani îi vreme bună.

15

Bate-n pinteni și-n călchie
Țigăneñi-s plini die râie!

16

Claie-n furcă, draga mamii,
Că vecina pune pânza!

d. VICII

1

Beutoare-s beutoare,
Dar la crișmă nu-s datoare.
Cucuruzul mi l-am dus.
Și sfărmit și nesfărmit
Și din crișmă m-am plătit.

2

Tot zâcea muierea mea,
— Măi bărbate, nu tot bea,
Că tu rău vei rămânea!
— Las' să mai beau câte-un pic,
Că eu beau și eu câștig!

Las' să mai beau câteodată,
Că oile mele fată,
De s-or fi mârlit vrodată.
Ori s-or fi mârlit, ori ba,
Că-n primăvară or făta!

3

Rău-i, Doamne, rău-i, zău,
Când nu-i ghin la fugădău;
Dar mai rău'i, Doamñe, atunci
Când îţi dai boii pe junci
Şi vacile pe juninci,
Nevasta pe cé cu prunci!

4

Cel ce joacă cărţile
E sărac în toate părţile.
Cel ce joacă de-a duracul
Nu-şi mai umple sacul!

5

Ardelean cu gubă sură,
Zua doarme, noaptea fură!

6

Câţi băieţi cu pălărie
Toţi au fost aseară-n vie,
Numai eu cu gheba neagră
Am cules o vie întreagă.

7

Fetele din Sirostin
Toate-s cu pipele-n sân:
Strigă una de sub râpă:
— Adă jar să bag în pipă,
Iară alta din pârâu:
— Hai, voinice, na bagau!

8

Su' călcâiul cizmei mele
Şede dracu ş-o muiere,
Şi mă-nvaţă să fac rele.

9

Io iubghesc, maica iubgheşte,
Casa ni se prăpădeşte.
Şi de-aş iubghi numai eu
Casa noastră ar sta mereu.

10

Mult mă mustră neamul meu,
Că m-am făcut câne rău -
Câne rău şi blestemat,
De umblu noaptea prin sat,
La neveste cu bărbat.

11

Vai de mine n-am opchinci,
Am drăguţe patru-cinci!

12

Cine dracu-a mai văzut
Iarbă verde sub părete
Ș-un drăguț la două fete?!

13

— Hai, mândruțo,-n satul meu,
Că nu-i popă, nici birău,
Căci i-a bătut Dumnezeu
Pe popa pentru-o poveste,
Pre birău pentru neveste.

14

Fata popii cea mai mare
Șade pe p... ă călare!
Fata popii mijlocie
Nu se teme nici de-o mie!
Fata popii cea mai mică
Joacă în p... ă ca-n teliucă.

15

Nu mí ciudă pe mama,
Da' mí ciudă pe buna.
Că-i bătrână și căruntă
Ș-o duce dracul la nuntă.
Și iesă pe după șură,
De sărută junii-în gură.

16

Cine dracu o și văzut
Iepure vara cosând,
Iepuroaic-adunând fânu,
Puii după ei greblând
Și baba de danț' fugind?!

17

Săracele fetele,
Gura dulce place-le,
De le-ai da cu lingura,
Nu le-ai potea sătura!

18

Leagănă, mândră, și taci
Dacă ți-a plăcut să faci!

c. SOCIALE

1

Zâs-a popa cătă tata,
Să mă duc să-mi deie fata.
Dară mñie nu-mñi trebuie.
Fata popii ce mñi' râie,
Ce mñie râie și-nholbată
Io mă mñir la cine cată?!
La bade gură-căscată!

2

Însura-m-aș, însura,
Nu știu socru ce mi-a da:
Doi cocoși cu ochii scoși
— Na, ginere, ochi frumoși!
Două rațe-împiedicate -

Na, ginere, vaci cu lapte!
Două muște încățălate
Să mă țân cu vaci fătate.

3

Foaie verde, foicele,
Mă-nsurai, luai muiere,
Mă bucurai de avere
Luai mama mumei mele.
Unde-o văd în poarta
  șiurei,
Parcă văd Muma Pădurei;
Unde-o văd în capul gol,
Fug vacile din ocol,
Căci gândesc că-i ciuma
  lor etc.

4

Săracele sutele,
Cum mărită mutele!
Mă bucurai și eu la sută,
Și-mi legai de cap o mută!

5

Ce folos de tine, fată,
Că te-mbracă mă-ta bine
Meri la danț, nu te ia
  nime!

6

Rele zile-am ajuns, Doamne,
Că fetițele - tăte-s doamne
Cu sucné și cu borșioañe
Părinții le mor de foame!
Tătă muta-i împănată,
Mălai nu-i să-nbuce o dată;
Tătă muta-i cu păuni
Mălaiu-i cu tri zloți buñi;
Apoi cupa de fasule
Și-aceie-i cu tri pițiule.
Mai trăiește, măi omule!

7

Leliță de la fântână,
Ce te ții așa fudulă?!
N-ai nimic în bătătură
Numai o cățea bătrână,
Fără nici un dinte-n gură!

8

Diabghe aștept până la
  toamnă,
Să mă-nsor, să-mñi iau o
  doamnă.
Las-o la dracu domnie,
Dacă tu nu știi a scrie!

9

Decât gazdă și om prost,
Mai bine-on slugă frumos’!

10

Decât gazdă și om hâd,
Mai bine-on slugă de rând!

11

Decât slugă la popa,
Mai bine să bați doba
Că doba-i a neamțului
Și popa a frențiului.

12

Vasilică, chică creața,
Nu lasa boii-n fânațe,
Că fânațele-s domnești
Și n-ai bani să le plătești!

13

Mămăligă h'iartă-n glugă,
Dă la slugă să nu fugă!

14

Luați sama, oameni buni,
Ce voi spune, nu-s minciuni:
Vine iarna, n-am cărbuni!

15

Preoteasa cu cercei,
Popa cu nădragii răi.

16

Așa zice popa nost',
Să nu mergi la fete-n post.
Preuteasa așa-zicea:
— Mergi, voinice, când vei vrea,
Și hai și la fata mea!

17

Mai sus părinte,
Că se udă cărțile!

f. VARIA

1

Săracii cioarecii mei
Cum se uită la femei
Și femeile la ei!

2

Uiu-iu,
Bunu-i puiu,
Da-i mai bună găina
Când o frige vecina!

3

Drăguța mé ce d'întâie,
Pune-o, drace, căpătâie!
Drăguța de-a doua oară,
Frânge-o, drace, și-o omoară!

4

Doamne-ajută
Capră șiută;
Cé cu coarñe,
Bate-o Doamne!

5

— Futu-ți morții tăi, muiere,
Nu da cucuruz pe mere,
Că rămâne podul gol
Și te bat de te omor!

6

— Măi bădiță Ionaș,
Face-te-ai călugăraș!
Preste o lună de zâle,
Să te văd la mânăstire
Cu mâinile pe *Saltire*,
Cu ochii după copile!

7

Pus-am gându să mă-nsor
Ca s-aduc maichi-ajutor,
Să o bată de cuptori.
Când o fi mai supărată -
Câteodată și de vatră!

8

Multe-am tras
Și nu m-am ras.
Nici de asta -
Nu m-oi tunde!

9

Câți băieți cu pălărie
Toți au fost aseară-n vie,
Numai eu cu gheba neagră -
Am cules o vie-ntreagă.

5. STRIGĂTURI DE CĂTĂNIE

1

Bată-l Dumñezeu bghirău,
Mult umblă de rândul mñeu
Să-mñi dé pușcă și ciacău,
Dar o da pruncului său!

2

Cătănire-aș, cătăni,
Numa' pușca de n-ar h'i,
Că pușca-i o armă gré
Și mñi-o mânca puteré
Potrântașca - mñijlocu
Și ghițălu - tăt trupu!

3

Rău mă doare-n k'ept și-n șele,
De pușcă și de oțele!
Pușca și oțelele,
Ale-ñi mâncă zâlele!

4

— Da' ieși, maică-n deal la cruce,
De vezi neamțul cum mă duce,
Fără pită, fără sare,
Numai cu pușca-n spinare.
Pușca și oțelele,
Ele-mi mâncă zilele;
Pușca și hozatele,
Elea-îmi rupu spatele.

5

Arză-te focul de neamț!
Când cătană m-ai luat,
Nici bin' nu m-ai îmbrăcat,
Iacă-o carte mi-a picat,
Scrisă și peceluită
Că mândruța[-i bolnăvită][1]
Plâns-am și m-am tânguit.
Altă carte mi-a venit
Că mândruța mi-a murit.

6

Câți ciurari, câți lingurari,
Tăți îs frateri și caprari,
Numa io fecior de popă
Mă puse neamțul la dobă!

7

Io-s cătană la-mpărat
Mândra me-i coită la sat;
Io-s cătană-mpărătească
Mândra me-i coită sătească.

6. STRIGĂTURI DE JALE ȘI NOROC

1

Asta lume-i cum o vezi,
La nime să nu mai crezi!

2

Trag în rău ca altu-n biñe
Și nu mă mai plâng la ñime!

3

Și-așă-ñi viñe într-unori
Să mă sui la munț' cu flori!
Și-așă-ñi vine câteodată,
Să mă sui la munț' cu pchiatră!

4

Cui îi dai coajă și sare,
Ala te roade mai tare;
Cui îi dai coajă și pâñe,
Ala te-apasă mai biñe!

---

[1] În ms.: „mi-a murit" (*n. ed.*).

5

Străină străinătate,
Nu mă-nstrăina departe,
Că n-am ciñe să mă cate!

6

Străinu-s, străin mă cheamă,
Străinu-s de bună samă!

7

Prav și pară-n tine țară,
Dacă-n tine n-am ticñeală!

8

Frunză verde lemn uscat,
Remâñi sănătos Banat!

9

Câtu-i lumea și vilag
Nu te ié care ț[-i] drag,
Ci te iè tot cel urât
C-acela țî-[i] rânduit!

10

— Frunză verde bob și linte,
Descunună-mă, părinte!
— Ba nu te-oi descununa
Că ochii tăi o fost la tiñe
Cunuñie-o fost la mine!

11

Tot atâta mñi acuma,
C-o trecut râsu și gluma!

12

Nici nu-s coită
Nici n-am fost,
Că nu sânt dintr-un neam prost;
Nici nu-s coită,
Nici n-oi h'i,
Până-n lume-oi mai trăi!

13

Pârcălab de la temniță,
Slobozî-mă la uliță,
Să mai fac vreo cărticea,
S-o trămet la maica mea
Că de-o mai avea vro fată,
Să-i puie capul pe piatră,
Să să dea cu cealaltă,
Că și eu de-așa făceam,
Zile rele n-ajungeam!

G. GHICITORI

a. Ghicitori românești

1. *Acoperământul oalei*

Am un frate
Cu buricul în spate.

2. *Acul*

Ce e cu aripi și nu zboară?

3. *Campanele [clopotul]*

Strigă bica-ntre copaci
Și se-adună boi și vaci.

4. *Cartea*

Rădăcină,
Pletăcină,
Rar voinic se află s-o dizbine.

5. *Câinele*

Ciuciulete
Sub pärete.

6. *Chiseilogu de la pivă*

G[hici] g[hicitoarea] mea:
Mama stă
Și tata dă.

7. *Condeiul*

1

- Cinel, cinel (cignel, cignel),
Trii mă poartă
Trii m-adapă
Din nasul meu curge miere și otravă
Iară glasul meu s-aude pân' la marginea pământului.
Gâciți!
- Este condeiul

2

Pasărea cu pliscu de fier.

8. *Condeiu cu degetele*

G[hici] g[hicitoarea] mea:
Trei mă țin,
Doi mă poartă
Și când strig,
Mă aude de la marginea pământului.

9. *Craiul, din cărțile de joc*

Ce crai nu are țară?

10. *Evanghelia*

Rădăcina-mpletecina
Ales voinicu care-o dezbină.

11. *Fereastra*

Ce e în râpă
Și nu se surpă?

12. *Frunza, hăragu, boghița și h'inu*

1

Mama lată,
Tata lung,
Sorî-mea buzată,
Frati-n'eu nebun.

2

Tata lung,
Mama lată,
Frate-meu buzat.

13. *Furnicile*

De aici și pân' la munte,
Tot zale mărunte.

14. *Gura*

Am o poetuță
Plină de ieduțe.

15. *Fumul*

Ce se suie-n pod fără scară?

16. *Hârtia*

Ce cade pre apă și se strică
Și când cade pre piatră nu se strică?

17. *Lacrima*

Ce apă-i fără nisip?

18. *Mâna*

Am o grebluță cu cinci dințișori
Pre zî-mi trebuiește de mii de ori.

19. *Melița*

Ce crește-n pădure
Și latră-n sat?

20. *Nucul*

Înalt ca casa,
Verde ca mătasa,
Amar ca fierea,
Dulce ca mierea.

21. *Ochiul*

1

Iepuraș
Sub răzoraș.

2

G[hici] g[hicitoarea] mea:
Tărtăcuță neagră
Peste câmp aleargă.

22. *Oul*

G[hici] g[hicitoarea] mea:
Ce este în tufă
Și nu răsuflă?

23. *Piciorul în cizmă*

Parul roșu
În gaura neagră.

24. *Plugul*

Opt opintitori
Doi tugluitori
Și reschiți gogoașă
Pe dinaintea lui Mustafa.

25. *Respirarea*

G[hici] g[hicitoarea] mea:
Ce iese din casă țipând,
O auzi fără s-o vezi
Și stai lângă ea pân-o pierzi?

26. *Roțile de la car*

Patru frați încontinuu se alungă
Și nu pot să s-ajungă.

27. *Sâmburii de nucă*

Patru frați
Într-o cămeșă-mbrăcați.

28. *Scara*

Două lemne paralele
Și-un braț de surcele.

29. *Scânteia*

Iacăt-o și nu-i!

30. *Scrisoarea*

G[hici] g[hicitoarea] mea ce este:
A trimis domnișoarea de sus
La cea de jos
Să-i dea o curătură
Fără neam de-mpunsătură.

31. *Soarele*

Bulbuc de aur
În piele de taur.

32. *Stelele*

G[hici] g[hicitoarea] mea:
De la voi și pân' la noi
Numai zale și parale.

33. *Tunetul*

Strică brica-ntre hotară
Și s-aude-a noua țară.

34. *Fără indicarea cheii*

G[hici] g[hicitoarea] mea:
În crăpătură locuiesc.
Prin carne și oase umblu cu drag
Și după ce isprăvesc,
Mă șterg și în pantaloni mă bag.

b. Ghicitori aromâne (macedo-române)

1. *Acul* (ar.: aclu)

Micu, supțire, 'nvilicesc (?) (strălucesc)
Și tută lumea io o-nvescu.

2. *Biserica* (sau băsearica)

'N sus dangdună,
'N ghios asună
Și tăi file s-adună.

3. *Calu*

Patru toacă
Ș-uă miliă gioacă

4. *Candela* (ar.: cădila)

Am un arap
Di perce spânzurat
Și cu lilicea-n cap.

5. *Casa*

Ursa seade
Și urechile li bate.

6. *[Cântarul]* (ar.: ziga)

Ună gaie cu mațăle azvara.

7. *[Cârligile de ciorapi]* **(ar.: cârlidzile di părpode)**

Cinci frați un puț adară
Da s-agiungă și nu pot iară.

8. *Ceapa* **(ar.: çiapa)**

Evă, feată adunată stog
Și cu cusițile-ntru loc.

9. *Cercel[ul]* **(ar.: minghiusla)**

Usturime-i cu durime,
Când 'l badzi îi pare ghine.

10. *Cheia în lacăt* **(ar.: dischitoarea)**

Lală cărteaște
Și teta sgilește.

11. *Ciomag[ul], bâta* **(ar.: ciumaglu)**

În pădure mi feciu
În pădurea criscui
Și-acasă când mi aduseră
Mai maru s'hiu' mi dzâseră.

12. *Ciuperca* **(ar.: burete sau guguleană)**

Ună casă pri-un chicior
Cu umbrela este soru.

13. *Cuie[le]* **(ar.: pendura sau penura)**

Truplu mi-l bagă-n casă
Și caplu-n afoară mi-l alasă.

14. *Curcubeul* **(ar.: curcubeulu)**

Distimele chindisită
Pisti nori arucutită.

15. *Degetele*

Cinci frați cu plocili (?)-n cap.

16. *Dovleacul* **(ar.: curcubeta)**

Am una călivă'n plină cu nueli.
Până nu o spardzi nu dai di eli.

17. *Drugu de lemn* **(ar.: losturu)**

Dzua stau ascumtu tu muri
Și noptea avegliu di furi.

18. *Fata sau nevasta* **(ar.: feata ică 'nveasta)**

Am ună liliciă mușată di dafin
Bărbatli o añurdzescu și o stringu la sin.

19. *Felinar[ul] de mână* **(ar.: finere, lihnu)**

'N casă cănd intru
Umplu loclu-acel mai (cama) strimtu.
Și di dzuă mi ese arșine
Noaptea îmi vedu cama ghine.

20. *Foarfeca* **(ar.: foartica)**

Dao surâri pi un buric
Nî se aspargu, nî se adară
Nî se ne-nvescu eara-veara.

21. *Fumul* **(ar.: fumulu)**

Tată-l mica ni faptu
Și hiliulu la Dzeu-ie traptu.

22. *Găina* **(ar.: gălina)**

Ună mulărice
'Ncărcată cu scăndurice.

23. *Iepurele* **(ar.: liepurele)**

Un mielu nituntu,
Tru erghi ascumtu.

24. *Izvor[ul]* **(ar.: șopotlu, izur)**

Un gione-n calea mare
Tuți ci trec pi ninga el
S-discurmă tu loclu acel
Ș' lu bașă cu dor mare.

25. *[Lada]* **(ar.: sănduchia)**

Am un cal multu mușat
Ma scoati șeaua pri schinirat
Și si ved mațile tute
Și înima ditru hicate.

26. *Limba*

Tru apă ședu (stau) neputridzâtă,
Esu-n afară, di tuți-s urută.

27. *Lingura*

Căciubă uscată
O scoli încărcată
Și o lași discarcată.

28. *Lipitoarea* **(ar.: arvela)**

Mi pitricu doamna din sus
La ața din ghiosu
Să-ñ dai pasere fără os.

29. *Luleaua*

Gălinusă, ciușă,
Tradzi tru nări cinușă.

30. *Mătura* **(ar.: metura)**

Cit auá, cit aclo,
Fă-te mai 'nclo!

31. *Melc[ul]* (ar.: zmelciul sau cărnaț)

Cu coarne (coare) ca boul,
Cu șeao ca calu
Pi (pri) cupaciu când
s-alină
Ca șarpe s-añgărlimă.

32. *Mintea*

Truplu mi-l am multu
lișoru
Și făr' di arepile (arpile)
asboru.
Să știți, eu nu escu (sânt)
nouru.

33. *Mulgerea caprei*
(ar.: mulḑera capriliei)

Am două pundzi
Grase și lundzi
Date la stringă
Și doule plăng.

34. *Mulgerea vacii* (ar.: mulderea vacăliei)

Dație stringie
Și patru plângie.

35. *Negura și vântul* (ar.: negura și vintul)

Pături pisti pături până-n cer
S'li-arnești cu mătura tot
nu cher.
Când vine-acel fără trup,
Pri tuți îli măcă ca un lup.

36. *Nuca* (ar.: nuclu)

Amară ca hierea
Și dulce ca ñierea.

37. *Nume[le] de persoană* (ar. numa)

Ți intră in toate
Și armâne fără moarte.

38. *Oala*

Cât bănai pe aistu locu
Arsă și friptă fui pri focu
Și când mi vidzură moartă
Mi arucară după poartă.

39. *Oglinda* (ar.: ∇ilia)

Din facere n-am ni limbă
Niçi gură să sburăscu
Ma la tuți le spun să știbă
Cusurle-alor, și nu
s'nărescu.

40. *Oul*

Vinlu a meu
Și vinlu-a teu
Tru'nă bute sunt turnate
Și tot sta neamisticate.

41. *Piciorul [în ciorap]* (ar.: ciciorlu tu parpode)

Cască păroasa
Şi-ntră bilitlu.

42. *Pieptănul* (ar.: cheptinli)

Pădure-n sus,
Pădure-n ghios
Tru mese-i unu uboru
Muşcat, ş'ş gioc-n cor.

43. *Piuliţa* (ar.: năvanea)

Dada sta
Şi tata 'li da.

44. *Plosca cu vin*

Am ună feată
Multu muşiată
Di cusiţă-i spinzurată
Cănd o liai în braţă
Şi o mutreşti 'n faţă
O strîndzi cu vrere
Şi'n gură o başi.
Ti saturi di ñiere
Şi nu ţi vine s-o laşi.

45. *[Prazul]* (ar.: praşlu)

Un auş cu barba-ntru loc.

46. *Puşca* (ar.: fufechia)

'Nă featā cănd tuşează
Tut loclu s'bumbunează.

47. *Războiul* (ar.: arăzboilu)

Ună iapă durdură
Cara da di s-ascutură
Tută marea tremburā.

48. *[Sabia]* (ar.: coarda)

În ună crăpitură uscată
E uă nipărtică muşată,
Când ti muşcă e turbată.

49. *Sâmburele de nucă* (ar.: sâmburli de nucă)

Patru fraţi dzemini criscuţi
Şi tr-ună cămeaşă-nviscuţi.

50. *Scânteia* (ar.: scăntelia *sau* scănteaua)

Ia-o, ia-o, şi nu e!

51. *Securea [şi căldarea]*(ar.: ţupata şi cădarca)

- In te duci, lea guşă lungă?
- Ci mi-ntreghi, lea fund apres?

52. *Sfredel[ul]* (ar.: sfrédiule)

Boul intră-n casă
Şi coarnile-n-afară le-a lasă.

53. *Sita*

Ună mulare butură
Tu (tru) amare s–ascutură.

54. *Somnul*

Dulce ca ñiere
Nu–i tă (tri) măcare
Și fără di care
Tot omlu moare.

55. *[Amfora cu apă]* **(ar.: stamna cu apă)**

Ună 'meastă cu mânile–n
gechi
O liai–n brață fără
s–o–ntreghi,
Cu sete mare o bași–n gură
Ș–ti saturi di laptele liei ți
cură.

56. *Strugurele* **(ar.: călărusul de auă)**

Am un arap laiu ca cătrana
Ma 'l badzi'n gură e
dulțe ca miari.

57. *Turta*

Cănd'ni bagu mâna tru
spuză
Șunda o cațu di la buză.

58. *Umbra*

Noapte, dzua șeade–n apă,
Ninți (niți) s–audă, niți
s–adapă.

59. *[Usturoiul]* **(ar.: ailu)**

Dzațe frați–ngeminați
Și–tr–ună groaă–ngropați.

60. *Vatra [sau soba]* **(ar.: ică soba)**

Am 'nă feată, iar[n]a tuți
o lia–n brață
Și veara ver–nu cu mâna
n–o cață.

61. *Ziua și noaptea* **(ar.: sua și noptea)**

Doo (două) feate ci poartă
ghiurdane
Una–i albă și alantă ca
catrane.
Neacumtinit tot s–agunescu
Și nițiunoară nu
s–andamusescu.

62. *Fără indicarea cheii*

1

Arap 'n sus
Arap 'n gios

Tu mese ună feată
Cu şchepe (căftane) anvertită (inbuliţată)
E nostima şi muşată.

2

Clocea albă când vine,
Puili tuti li arăspândeşte,
Clocea laie-i lia la sine
Şi cu arpile li anileşte.

3

Tatu-su cu cicioarele tru loc
Hili-su sgăibos cu gura di miáre.
Mă-sa cu braţile strâmbe sta floc.
Hili-sa cu dărma vearde şi mare.

H. PROVERBE

Acul înțapă chelea, cuvântul cel rău sufletul. (3431, 270^{v})

Adeseori para cea mai bună pică-n gura porcului. (3435, 132^{v})

Aduci pre dracul cu lăutari în casă și nu-l mai poți scoate nici cu popa. (3435, 185^{r})

A intrat vulpea în sac. (3435, 132^{v})

Ai nimerit cum a nimerit găina cea oarbă vravul. (3435, 185^{v})

Am bani câți peri în palmă. (3427, 91^{r})

Apa trece, pietrele rămân. (3435, 132^{v})

Apele line sunt afunde. (3435, 132^{v})

A pus oala cu mănușa către foc. (3435, 185^{r})

Arde moara, dar și șoarecii se prăpădesc. (3435, 132^{v})

Are pântece de popă. (3425, 195^{v})

Are să treacă până atunci multă apă pre vale. (3435, 132^{v})

Armăsarul bun se vinde din grajd. (3435, 132^{v})

Așchia nu sare departe de butuc. (3435, 132^{v})

Atâta mi-e [grijă] de toată lumea, dar de mine mi se rupe inima. (3435, 185^{v})

Au ales pân-au cules. (3431, 272^{v})

Aurul în foc se lămurește. (3435, 132^{v})

A venit vremea d-apoi / Să slujim iar la ciocoi. (3421, 167^{r})

Averea e la Dumnezeu. (3438, 153^{r})

Averea și alte bunătăți să fac cu mintea, D[umne]zeu pre cine vrea să-l bată, îi ia mintea, apoi averea etc. și le mănâncă el. (3435, 183^{v})

Azi mie, mâne ție. (3435, 132^{v})

Bate șeaua să se priceapă iapa. (3435, 132^{v})

Bate vântu, curge untu. (3431, 264^{v})

Bărbatul bun mărită femeia a doua oară. (3435, 182^{v})

Bătrânețele zbârcesc fața omului. (3435, 181^{v})

Binele pre om îl scapă de foc și de apă. (3435, 132^{v})

Bine zici, dar n-are cine juca. (3435, 185^{r})

Bucatele cele mai bune este foamea și nimenea nu le poate mânca fără numai mulțămitorul. (3433, 44^{v})

Bucatele satură pântecele, iar cartea mintea. (3433, 44^{v})

Buturuga mică răstoarnă carul mare. (3435, 132^{v})

Buțile goale mai mult sunet fac. (**3435**, 132^{v})

Calul e cu patru picioare și tot se-mpiedică. (**3435**, 132^{v})

Calu-i gândul omului. (**3425**, 195^{v})

Capra face pozna și oaia pate rușinea. (**3435**, 132^{v})

Capul plecat nu-l taie sabia. (**3435**, 132^{r}, 181^{r})

Capul să trăiască, belele să curgă. (**3435**, 185^{r})

Cap ai, minte ce-ți mai trebuie. (**3435**, 185^{r})

Casa lor e cu ușa prin pod și cu fereastra pre sub pat. (**3435**, 132^{v})

Cămașa e mai aproape decât sucmanul! (**3431**, 270^{v})

Când a plecat ăla cu sacul, a plecat și dracul cu buruienile.[1] (**3435**, 182^{v})

Când o vei vedea pre laviță moartă, să crezi că nu va mai face rele. (**3435**, 183^{r})

Când pășește, zdrâncănește - Când s-apleacă, se tot c... (**3446**, 190^{r})

Când te bate Dumnezeu, nu te mai poate milui nime. (**3435**, 184^{v})

Când te-a scăpa D[umne]zeu, dracul te și apucă. (**3435**, 185^{v}).

Când vorbești de lup, să fii cu bâta-n mână. (**3435**, 132^{v})

Cântă cucu, scoate plugu! (**3431**, 264^{v})

Câți peri în palmă, atâta blagă în casa lui. (**3434**, 14^{v})

Ce apucă pământul, lesne se uită. (**3431**, 276^{v}, 278^{r})

Ce-i în mână, nu-i minciună. (**3435**, 132^{v})

Ce este omului scris, în frunte este pus. (**3431**, 272^{v})

Ce este scris omului, trebuie să pățască. (**3435**, 272^{v})

Ce naște din pisică, șoareci mănâncă. (**3435**, 132^{v})

Ce semeni, aceea răsare. (**3435**, 132^{v})

Ce scuipi, nu mai poți linge. (**3435**, 185^{v})

Cel ce iubește nedreptatea, urăște sufletul său. (**3431**, 276^{r})

Cel înțelept [î]și gătește încă pân' nu flămânzește. (**3435**, 133^{r})

Cel prost, pururea la mămăligă se gândește. (**3431**, 269^{v})

Celor ce duc mult dorul - Le pare mai dulce odorul. (**3431**, 272^{v})

Cerul limpede trăsnete nu aduce. (**3435**, 133^{r})

Chiria deșteaptă pe cărăuș. (**3431**, 267^{v})

---

[1] „Când se face multă buruiană în holdă" (*expl. ref.*).

Cine-a furat să mai fure, pe păgubaș să-l spânzure. (3435, 180^{v})

Cine alege prea mult, ia ce e mai rău. (3431, 272^{v})

Cine-a murit ieri, ieri l-a-ngropat. (3435, 185^{v})

Cine are barbă, îi mai scapă gura de câte un c... (3435, 133^{r})

Cine are atâtea cârpe c...cate, ca să [astupe][1] atâtea guri căscate? (3435, 184^{v})

Cine are tovarăș nerod, ajunge din pod în glod. (3431, 269^{v})

Cine are trebuință de foc, [î]l găsește în cenușă. (3431, 272^{v})

Cine caură iepure la biserică, se întoarce fără vânat. (3431, 269^{v})

Cine ce caută, găsește. (3435, 132^{v})

Cine ce învață, moartea-l dezvață. (3435, 132^{v})

Cine cotcorozește, acela ouă. (3435, 132^{v})

Cine dă cu capul de pragul de sus, îl vede și pre cel de jos. (3435, 132^{v})

Cine defaimă pre altul înaintea ta, el și pre tine o să te defaime înaintea altuia. (3435, 133^{r})

Cine e cu mâna lungă, pierde și ce are-n pungă. (3435, 133^{r})

Cine-i flămând, pânea-i în gând. (3435, 132^{v})

Cine la amor nu crede - N-ar mai călca iarbă verde. (3431, 272^{v})

Cine doarme cu câinii, se scoală plin de purici. (3431, 269^{v})

Cine face tot la rele - El nu scapă de belele. (3431, 276^{v})

Cine lucrează și tace, mai multă treabă face. (3435, 133^{r})

Cine împarte, parte-și face. (3435, 133^{r})

Cine înjură de cruce - Ca ea o să se usuce. (3431, 273^{r})

Cine leapă[dă] floarea, nu simte mirosul ei. (3431, 272^{v})

Cine mânecă, nu întunecă. (3435, 133^{v})

Cine n-a gustat amarul nu știe ce e zaharul. (3435, 133^{r})

Cine nu vrea să îmbătrânească, să se spânzure. (3435, 183^{v})

Cine-ndrăznește, trăiește. (3435, 182^{v})

Cine n-are mustețe și barbă, a mâncat din pomeana dracului. (3435, 185^{v})

Cine-i place a scri, a ceti săcături, precum și a vorbi, se folosește de ele întocmai ca cumpărătorul de nuci cu miezul săc. (3433, 44^{v})

Cine râde la urmă, râde mai bine. (3435, 185^{v})

---

[1] În text: „ascute" (*n. ed.*).

Cine sapă groapa altuia, el pică într-însa. (3435, 132^{v})

Cine să pălește de pragul din sus, îl vede și pre cel din jos. (3435, 180^{r})

Cine scuipă în bătaia vântului, scuipă în barba sa (= Cine batjocorește pre altul, pre el se batjocurește). (3435, 185^{v})

Cine se reazimă pre umbră, greșește. (3435, 133^{r})

Cine se bucură la avere, ia fără plăcere. (3431, 272^{v})

Cine se-nvață mincinos, când spune adevărul se bolnăvește. (3431, 273^{r})

Cine se-nvață, moartea-l dezvață. (3435, 132^{v})

Cine ți-a luat uleul (mintea), să-ți fi spart și cânceul (capul). (3435, 185^{r})

Ciorobor pentru topor. (3435, 178^{v})

Corb la corb nu scoate ochii. (3435, 132^{v})

Coțofana cântă dulce - Veste bună ne aduce. (3431, 269^{v})

Crește în laturi ca varza. (3435, 132^{v})

Creștin cu crucea-n sân și cu dracul de-a schinare. (3431, 273^{r})

Cu ăla unde cini, nu mai prânzești. (3435, 182^{v})

Cu capul ăla s-a născut, cu ăla va muri. (3435, 182^{v})

Cu cât se apropie cineva de foc, cu atâta mai mult se și aprinde. (3431, 272^{v})

Cu cuvinte-îmbolditoare, / L-atinge unde-l doare. (3431, 264^{r})

Cu gândul la Dumnezeu și cu mâna pe sânul meu. (3431, 272^{v})

Cuibul tău să ți-l păzești - Dacă vrei să nu rătăcești. (3431, 272^{v})

Cui i se croiește rău, răi [î]i merge tot mereu. (3435, 133^{r})

Cu lingura îmi dai și cu coada îmi scoți ochii. (3435, 184^{v})

Cu minciuna numai prânzești, iar de cină, ales om ești. (3435, 132^{v})

Cum de la ursitoare este - Așa și trăiește! (3431, 278^{r})

Cum e de la ursitori - Așa trebuie să mori. (3431, 278^{r})

Cu-ncetul cu-ncetul se face oțetul. (3435, 133^{r})

Cu vinul și cu somnul - Uită grijile omul. (3435, 268^{v})

Dacă ai ucis cânele, trage-l și în pârău. (3431, 133^{r})

Dacă-i dai degetul, îți prinde mâna întreagă. (3435, 184^{r})

Dacă nu bate cățaua cu coada, cânele n-o linge la c... (3435, 184^{v})

Dacă nu-ți place, fă-ți cu rântaș. (3435, 185^{r})

Dacă risipești meiul, anevoie-l aduni. (3435, 133^{r})

Dacă te bagi între lupi, trebuie să urli cu ei. (3435, 184^r)

Dacă te bagi în tărâțe, te mănâncă porcii. (3435, 184^r)

Dacă ți-e greu, pune jos. (3435, 185^r)

De altul ca de altul, dar de mine mă pică inima. (3435, 18

De-ar face D[umne]zeu pe voia corbilor, ar fi carne pe de rândul. (3434, 45)

Decât bucate stricate, mai bine mațe sparte. (3435, 184^v)

Decât cu popa frate, mai bine cu preoteasa a noua vară, că m multe prescuri mânci. (3435, 185^v)

Decât popa-n casă, mai bine jandarmul. (3435, 185^r)

Decât să-i duc dorul, mai bine să-i trag năcazul. (3435, 183

Decât multe și tot rele, mai bine una și bună. (3435, 133^r)

Decât sărac, mai bine să n-ai nimic. (3435, 185^r)

De față te linge, de dos te frige. (3435, 133^r)

De la cap se-mpute peștele. (3435, 133^r)

De te latră vreun câne, astupă-i gura cu pâne. (3435, 133^r)

De unde nu-i, nici D[umne]zeu nu cere. (3435, 185^r)

Din cuniu[1] se pierde potcoava. (3435, 133^r)

Din dracul, drac se naște. (3435, 184^r)

Din gura omului bun, vorba de rău nu iese niciodată. (3435 133^r)

Din coadă de câine, sită de măasă nu se mai poate face. (3431 269^v)

Din pagubă nu mai poți face dobândă. (3435, 185^r)

Doi pepeni într-o mână nu poți ținea niciodată. (3435, 133^r)

Dracu s-ascunde în barba popii și-n p... muierii. (3437, 426^r)

Dumnezeu e tată la săraci, nu văleanu cu cioarecii largi. (3435, 184^r)

Dumnezeu face scări. (3435, 185^r)

După ploaie copeneag. (3435, 133^r)

După râs, vine plâns. (3435, 133^r)

Dușmanul cel mai aproape omului este limba și prietenul cel mai dulce tot ea. (3433, 44^v)

Du-te vânăt și te-ntoarnă merâiu. (3435, 184^v)

E destul o măciucă la un car de oale. (3435, 133^r)

E drept ca funia în sac. (3435, 183^v)

---

[1] Cui (*n. ed.*)

E mare și fără straiță. (3435, 183^{r})

E rău cu rău, d-ai mai rău fără rău. (3435, 133^{r})

Ești plin de noroc ca cânele de pureci. (3435, 133^{r})

E ușor cu foalele plin[e] a predica de post. (3435, 133^{r})

Fala goală, straița ușoară. (3435, 178^{v})

Faptele rele pe lângă cele bune sunt ca zorile pe lângă bucate. (3433, 44^{v})

Faptele rele sunt ca păduchii, din om se fac și tot pe el [î]l mănâncă. (3433, 44^{v})

Faptele-ți dă prețul ce meriți după minte, iar nicicum banii și hainele frumoase. (3433, 44^{v})

Fata mamei cea frumoasă - Nici nu iese afară din casă. Fata mamei cea frumoasă - Cu gunoiul pe sub masă. (3431, 276^{v})

Fata cea mai mare mărită pre cea mai mică. (3435, 182^{v})

Fă bine, așteaptă rău. (3435, 133^{r})

Fecior de popă și om de treabă mai văzut-ai? (3437, 426^{r})

Femeia are trei peri de drac: dacă-i smulgi părul din cap, până când îi smulgi și pre cei trei, atunci vine la mintea cea bună. (3435, 183^{r})

Femeia are trei coaste de drac: dacă vei da boldișiu până se vor rupe cele trei, să face muierea cu dreptate. (3435, 183^{r})

Foc cu foc nu se stinge. (3435, 133^{r})

Frate cu frate ajutându-se, poate cât o cetate tare. (3431, 270^{v})

Frunză verde grâu mărunt - Ce-am iubit nu vreau să uit. - Zburător încolțitor - Și de lume-înghițitor (3431, 279^{r})

Fuge ca dracu de tămâie. (3425, 195^{v})

Gardul cu proptele niciodată nu cade. (3435, 181^{r})

Găina care cântă dimineața, seara n-are ou. (3431, 264^{r})

Graba strică treaba. (3435, 133^{r})

Gura dulce mult aduce. (3435, 182^{v})

Gură dulce, c... viclean. (3435, 184^{v})

Hap! hap, gura mea, dar de fost a fost așa. (3435, 184^{v})

Ia părul din palmă. (3435, 185^{r})

I-a ouat cloca-n straiță. (3435, 185^{r})

Iertarea e răzbunarea cea mai bună. (3435, 133^{v})

Îi câne de două uși. (3435, 185^{v})

[Î]i mai viclean puiul ca cioara. (3435, 182^{v})

Îmblă norocul după tine ca pulberea după câne. (3435, 185^r)

Împrumut împrumut așteaptă. (3435, 133^r)

[Î]l doare capul nu de foc, - Ci de poloboc. (3431, 268^v)

Îl joacă-n ciur și n-atinge de veacă. (3435, 133^r)

Îi sărac, dar trăiește bine. Știe dracul de unde vine (3435, 184^r)

În aceea să-l bagi viu, și moare![1]. (3435, 182^r)

În gura de ham câți cai trag și tot nu se mai întinde. (3435, 182^v)

În nădejdea slujii, / Dai de fundul pungii. (3431, 267^v)

În nevoie e scump sfatul bun. (3435, 133^v)

Întinde-te cât te ajunge mantaoa! (3431, 270^v)

Îs mai multe zile ca mațe. (3435, 184^v)

Jidovul pe ce-a trecut nu mai dă nimic. (3435, 185^r)

La câne, la cal și la muiere să nu le crezi. (3435, 183^r)

La pământul, r[e]avăn nu-i trebuie multă umezeală. (3435, 184^v)

Las cu D[umne]zeu, părinte, că doar nu se răcesc colivele! (3437, 426^r)

Lauda de sine pute. (3435, 133^v)

Lenea e cucoană mare / Care n-are de mâncare. (3431, 267^v)

Leul nu umblă după muște. (3435, 133^v)

Lucrul și cumpătul închid medicului ușa. (3435, 133^v)

M-a mușcat odată șarpele! (3435, 185^r)

Mai bine puțin cu dreptate, decât mult cu strâmbătate. (3435, 133^r)

Mai multe mânuri fac sarcina ușoară. (3431, 270^v)

Marea cea fără fund este lacomul și cel mai înalt munte este trufașul. (3433, 44^v)

Mărul nu cade departe de rădăcină. (3435, 133^r)

Mintea oricăruia om se poate cunoaște, însă după fapte. (3433, 44^v)

Mână pre mână spală. (3435, 133^r)

Mâța blândă zgârie rău. (3435, 133^r)

Mâța cu clopot nu prinde șoareci. (3435, 133^r)

Mâța când nu ajunge la carne zice că-i pute. (3434, 351^r)

Muierea are piele de bou sau câne. (3425, 103^r)

---

[1] „Despre femeile care nu nasc copii“ (*n. ref.*).

Muierea are șapte piei de drac, dacă o vei bate până să se rupă celea șapte și să rămână a opta, se face de omenie. (3435, 182^{v})

Muierile unele-s din scroafe, altele din cățele și altele din om. (3435, 183^{r})

N-am văzut nici un zâd spart de capete. (3435, 182^{v})

N-are păduchi mulți, făr' rari și mari, aproape unii de alții. (3435, 185^{v})

Nimeni nu întreabă de casa frumosului. (3438, 153^{r})

Nici cu dracu să șuguiești - Nici cu popa să te întâlnești. (3437, 426^{r})

Nici din cioară porumb, nici din țigan român. (3435, 185^{v})

Nici salca pom, nici țiganul om. (3435, 185^{v})

Nici din salcă cerc de bute, nici din tine om de frunte. (3435, 133^{r})

Nici din câne slănină, nici de la cățea smântână. (3435, 184^{v})

Niciodată odihnește - To la rele se gândește. (3431, 276^{v})

Nici o faptă, fără de plată. (3431, 276^{v})

Nici un suis, fără scoborâș. (3435, 185^{r})

Nu ascunde mâța că i se văd unghiile. (3435, 133^{r})

Nu-i dracu așa de negru cum îl fac oamenii. (3425, 195^{v})

Nu face rău ca să nu te ajungă rău. (3431, 264^{v})

Nu face, să nu ți se facă. (3431, 133^{v})

Nu crede nici la cămeșă. (3435, 133^{r})

Nu e nebun cine mâncă șapte pite, ci cine le dă. (3435, 133^{r})

Nu fu tot Paști, că mai sunt și Rusalii. (3435, 133^{r})

Nu-i suiș fără coborâș. (3435, 133^{r})

Nu lupul cel împușcat a mâncat toate oile. (3435, 184^{r})

Nu mai arunca moartea-n țigani. (3435, 185^{r})

Nu mai cunoști dobânda de pagubă. (3435, 180^{r})

Nu mai întâlnești mămăliga cu pânea niciodată. (3435, 184^{r})

Nu mai poți linge ce-ai scuipat. (3435, 184^{r})

Numai proștii beau peste măsură. (3431, 264^{v})

Nu mă duc la biserică, că mă fac de vorbă cu dracul. (3435, 182^{v})

Nu mă mai duc la biserică, că de fură cineva ceva, pre mine mă închide. (3435, 182^{v})

Nu mă lăsa a muri, că nici eu [nu] te-oi lăsa a trăi. (3428, 239^{r})

Nu ști[i] din ce tufă sare iepurele. (3435, 133^{r})

Ni te-atinge, că te frige. (**3435**, 133^{r})

Nu toată musca face miere. (**3435**, 133^{v})

Oaia r[â]ioasă umple toată turma. (**3435**, 133^{r})

Ochiul stăpânului îngrașă vitele. (**3435**, 133^{v})

Ochii înțeleptului văd mai departe. (**3435**, 133^{v}).

Omul cu capul mare își face prânzul mic. (**3435**, 182^{v})

Omul care se jură des, arareori vorbește adevărul. (**3435**, 133^{v})

Omul, când are avere, n-are minte, când are minte, n-are avere. Mai cu minte e când n-are nimic. (**3435**, 183^{v})

Omul cu haz / Bucură lumea la necaz. (**3431**, 263^{v})

Omul nepriceput e împietrit la cap. (**3436**, 15^{v})

Omul urât se face frumos prin fapte bune; iar cela frumos să face urât prin fapte rele. (**3435**, 183^{r})

Ori câștig, ori păgubesc, tot negustori mă numesc. (**3435**, 185^{r})

Paza bună trece primejdia rea. (**3435**, 180^{r})

Peștele se bagă în crou să scape de pâscari. (**3436**, 190^{r})

Pe unde a sărit capra, sara și iada. (**3435**, 185^{r})

Pleci cu graba și te întorci cu zăbava. (**3435**, 179^{v})

Poale lungi și minte scurtă. (**3431**, 270^{v})

Popa-i sac fără fund. (**3435**, 184^{r})

Popa-i [sac][1] fără fund. (**3435**, 184^{r})

Pre dracul du-l la cruce, ori nu-l duce, om de pace nu-l vei face. (**3435**, 184^{r})

Pre omul rău îl însemnă Dumnezeu. (**3435**, 133^{v})

Precum e sfântul, așa și tămân'ia. (**3435**, 133^{r})

Pune oala la foc și iepurele[-i] în pădure. (**3435**, 133^{r})

Rob ești, ce dorești? Libertate, măi frate. (**3431**, 277^{r})

S-a poticnit calul. (**3435**, 182^{v})

Sabia cea mai tăioasă este scârba și haina cea mai frumoasă este liniștea. (**3433**, 44^{v})

Sabia se poartă cu mâna, dar limba cu mintea, de aceea limba taie mai otrăvitor. (**3433**, 44^{v})

Să faci cruce încătrău te duci, că tot nimica aduci. (**3435**, 185^{r})

Să te ferești de omul roșu. (**3418**, 72^{v})

Să te ferească D[umne]zeu de omul roșu, să fugi de el ca dracul de tămâie. (**3432**, 76^{v})

---

[1] În text: „sărac" (*n. ed.*).

Sângele apă nu se face! (**3431**, 270^{v})

Securea rea nu piere. (**3435**, 133^{v})

Se înțelege ca gâsca cu porcul. (**3435**, 185^{v})

Se laudă oala că va sparge căldarea. (**3435**, 133^{v})

Sucmanul cămeșă nu-l mai poți face. (**3431**, 264^{v}

Și merele frumoase pot să fie viermănoase. (**3435**, 133^{v})

Și-au făcut și ei cap. (**3435**, 182^{v})

Și-a uitat D[umne]zeu de el, numai dracu-l mai țâne în slavă. (**3435**, 184^{v})

Te duci cu graba și te-ntorci cu zăbava. (**3435**, 184^{v})

Tot ciuful ciufulește și ca ciuful nu mai este. (**3435**, 185^{v})

Tot cu glaja și paharul stâmperi flacăra și jarul. (**3435**, 184^{v})

Tot la hoț i[-i] frică de furat. (**3435**, 184^{v})

Tot începutul este greu. (**3435**, 133^{v})

Tot nașul și-are nași. (**3434**, 37^{r})

Tot țiganu-și laudă calul. (**3435**, 133^{v})

Tot visu-i de bucurie. (Când visezi bine, te bucuri de visul frumos, când visezi rău, te bucuri că nu-i așa.) (**3435**, 182^{v})

Trăiește, lume albă! (**3435**, 133^{r})

Trebuie să-ți cunoști lungul nasului. (**3435**, 184^{r})

Țiganu-i ca grelu (grieru), jidovu-i ca și lipitoarea. (**3436**, 304^{v})

Ține sacul până-ți dă purcelul. (**3435**, 133^{v})

Umblă cu gura să prindă muște. (**3431**, 269^{v})

Unde-i dreptatea? La joagăr (fierăstrău), unde și din brazi strâmbi să fac scânduri oable. (**3435**, 183^{v})

Un petec de moșie și un sac de hârtie. (**3438**, 334^{v})

Unde-i marfă, îi și pagubă. (**3435**, 185^{r})

Unde a mers mia, merge și suta. (**3435**, 185^{v})

Unde nu e socotință, socoteala merge rău. (**3435**, 133^{v})

Urciorul atâta se duce la fântână până se strică. (**3435**, 133^{v})

Urma laudă începutul. (**3435**, 133^{v})

Va fi ac și de cojocul lui. (**3435**, 133^{v})

Vestmântul nu face pre om. (**3435**, 133^{v})

Viața trupului este hrana, iar a sufletului D[umne]zeu. (**3433**, 44^{v})

Viermele oricum tot trage la rădăcină. (**3435**, 133^{v})

Vorba multă sărăcia omului. (**3435**, 133^{v})

Zî să nu-ți zic. (**3435**, 133^{r})

I. ÎNTORSĂTURI DE LIMBĂ

1

Am plecat să fur mere
Și-am furat pere.
Și m-a găsit omul cu cireșul
În vârful nucului,
Furând napi.
Ș-a luat un os de râmă
Și m-a pălit în călcâi la inimă
Și mi-a rupt trei coaste de după ureche.
De nu puneam foi de sac,
Muream de lac.

2

M-a mânat astă oală,
Cu astă mamă,
Să faci bine
Să-mi dai o țâr' de rău,
Că-i foarte lapte acru
Să-l mânce în ziua de mălai
Cu o țâr' de Crăciun cald.

3

– Bună, nănașe dragă, de dimineața.
M-a mânat mama să-mi dai coțofârcile[1]
Să-i curuie badii Paștile,
Să le aibă în ziua de izmene nouă.

4

N-ați văzut un om larg
Cu izmene nalte,
Călare pe-o căciulă neagră,
C-o iapă albă-n cap,
Cu pământul până-n țundră
Și pe Stan l-a chemat tată-său?

---

[1] „Foarfecele“ (*n. ref.*).

J. FRÂNTURI DE LIMBĂ

1

Sula-n grindă,
Sula-n tindă

2

Popa nostru
Cepul a scos.

3

Napi-ți da prin gard.

4

Eu pup poala popii,
Popa pupă poala mea.

5

Vânturai
Vara mălai.
Vânturuga
Punga
Lunga
Picu piru-n pungă.

6

Capră neagră calcă-n piatră,
Crăpare-ar capu caprii-n patru,
Precum piatra a crăpat în patru!

7

Pe câmpu lu Țară Lungă,
Pilipii cu pila-n pungă!

K. FOLCLORUL COPIILOR

1. Incantații

a. Române

1

Bourel, bourel,
Scoate coarne de vițel
Și te du la Dunăre
Și bea apă tulbure!

2

Melc, melc, codobelc
Scoate coarne boierești
Și te du la Dunăre
Și bea apă tulbure,
Și mănâncă leuștean
Să te faci cât un buștean!

3

Melci, melci, codobelci
Scoate coarne boierești
Și te du la Dunăre
Și bea apă tulbure
Eu să beau de-a limpede.

4

Culbec, culbec,
Scoate coarne bourele
Și te du la Dunârene
Și bea ape tulburele.

5

Pipiriga gaga,
Încătrău'i zbura,
Într-acolo m-oi însura.

6

Ploaie, ploaie, nu ploia,
Că te-ajunge soarele
Și-ți taie picioarele
Cu un mai, cu un pai
Și cu sabia lui Mihai.

b. Aromâne

1

Elisa, Belisa,
Belisa, curbelisa,
Puljilu tu amari

Elisa, Belisa[1]
Belisa, curbelisa[2]
Puiul (pasărea) – în mare.

---

[1] „Nu se știe ce înseamnă“ (*n. ref.*).
[2] „Nu se știe ce înseamnă“ (*n. ref.*).

Amarea-mi dédi sarea,	Marea-mi dede[1]
Sarea u ded a *oiljei*,	Sarea o ded la oaie,
Oaia-m̃i dédi m̃elu	Oaia-mi dede mielul,
M̃elu-l ded a luplui,	Mielul îl ded lupului.
Luplu-m̃i dedi chélea,	Lupul îmi dede pielea,
Chelea u ded a favlui,	Pielea o ded fierarului.
Favlu-mi *dédi asprul*,	Fierarul îmi dede banul.
Asprul îl ded aușului,	Banul îl ded moșului.
Aușlu m̃i dédi stamna,	Moșul îmi dede ulciorul.
Stamna u ded a fântânâljiei	Ulciorul îl ded fântânii.
Fântâna-m̃i *dedi apa*,	Fântâna-mi dede apa.
Apa u ded a móșiljei,	Apa o ded bătrânei,
Móșea m̃i dete urâciunea	Bătrâna-mi dede binecuvântarea.
Și io-lji ded b...	Și eu îi ded b...

2

— Ncalțâ-te,	— Încalță-te,
'Mbalțâ-te,	Și pune-ți balțul[2],
Câ-ți fudiră soçîle,	Căci [î]ți fugiră soațele (tovarășele)
Dihuva, Mirihuva,	La Dihuva, la Mirihuva,
Cu un birbiljiu di ṽin,	Cu un birbiljiu cu vin[3]
Ș'cu nâ m'nată di sare.	Și cu o mână de sare.

3

— Apiri, ș'intunică,	— S-a făcut noapte și-ntunecă[4]
Trapsi, arupsi, 'mpitică,	Trase, rupse, cârpi.
Vini *furlu* -	Veni furul
Luă pâgurlu;	Luă pâgurlu[5]
Vini ghifta -	Veni țiganca -
Arupsi pita;	Rupse plăcinta;
Vini moașea -	Veni bătrâna -

---

[1] Referentul păstrează, aici și mai departe, în traducere, forma din dialectul aromân (*n. ed.*).

[2] „Balțul e un fel de peschir, cu care bătrânele își acoperă capul" (*n. ref.*).

[3] „Un fel de ulcior asemene privighitoarei făcut" (*n. ref.*).

[4] În text: „S-a făcut ziuă și-ntunecă (s-a făcut noapte)" (*n. ref.*).

[5] „Un fel de ploscă de plumb în care se pune rachiu" (*expl. ref.*).

Luă cucașea;	Luă nuca;
Vini aușlu -	Veni moșul (bătrânul) -
Luo cundușlu;	Luă scurteica;
Vini m̃iclu -	Veni micul (băiet) -
Luo puciclu.	Luă ulciorul cel mic.

4

— Hútà-húuu	— Hútă-húuu[1] -,
Șérpeee làaiu!	Șerpe negru,
D'iúuu viníși?	De unde veniși?
D'iúuu ti aflàși?	De unde te-ai găsit?
Pulji atéi -	Puii tăi -
Cu oclji'ncljiș.	Cu ochii închiși[2].

5

— Gúgu-gúuu, gugucéee!	— Gugu-gu-gu,
Marucéee!	Maruce[3],
Ce façi ațiaaa?	Ce faci acolo?
— Culoçéee!	— Culace.
— Dă-m̃i ș'amiáaa!	— Dă-mi și mie.
— Surpă-te di-açia,	— Surpă-te (rupe-ți-o) de-acolo
Că-m̃i ți-u aduse Stâmâria.	Că mi ți-aduse S[fân]ta Marie[4].

6

Nu-mi-u frică am̃ia,	Nu mi-e frică mie,
Că lji-u frică a ursâljiei.	Că-i este frică ursei.
Ursa mâcă pâni ș'prașiu,	Ursa mănâncă pâne și praz.
Ș'mini mâc pani cu cașiu.	Și eu mănânc pâne cu brânză „caș“.

7

Stumbu, stumbu, prapiti,	Pisălog, pisălog, papiti (imitativ)
Tu pâpușa a fendu-tui	În papucul tatălui tău,
Ș'tu țâruhea papu-tui.	Și-n opinca bunicului tău.
sau	sau

---

[1] „Hută înseamnă și nebună“ (*expl. ref.*).

[2] „*Sunt* sau *să fie* - subînțeles“ (*expl. ref.*).

[3] „Nume“ (*expl. ref.*).

[4] „O nenorocire“ (*expl. ref.*).

	Bucuvală, vală Dă-mi misura vală Bucuvală, vală, Dă-mi pâne cu zală!	Bucuvală, vală, Dă-mi farfuria vală[1] Bucuvală, vală, Dă-mi pâne cu zară.
8	Puljiu, puljiu aroșiu, Damă, damă di gugoșiu, Spune-mi calea oilor A oilor ș-a boilor, S'nu-ţi taljiu cu córda Cu córda al Dumniḑeu!	Puiu, puiu roșiu, Zeamă, zeamă de guguloi Arată-mi calea oilor (ce duce la oi) A oilor și a boilor, Să nu te tai cu sabia, Cu sabia lui Dumnezeu!
9	Cathiun acasă – Stâmâria-n casă. Un pară pri measă – Luna priste casă!	Fiecare acasă, S[fân]ta Marie în casă. O para pe masă, Luna deasupra casei!
10	Scăñi, scăñi, buvale Mână hiçi ș'ancânea, Cúcu, cúcu!	Sâc, sâc, bivole, Mănâncă smochine și geme, Cucu, cucu!
11	Sméelciun, Sméelciun, Scoti, scoti cornili Câ va-ţi li caljiu cu forţiçili Cu fortiçili al Dumnidză.	Melcule, melcule, Scoate, scoate coarnele, Căci ţi le voi tăia cu foarfecele, Cu foarfecele lui Dumnezeu.
12	Drac, darac, Află smelciu s'ti discarc.	Drace, darace, Găsește melc să te descarc.
13	Curcubeú-beú, Tini mâci,	Curcubeu-beu, Tu mănânci,

---

[1] „Nu se știe ce înseamnă“ (*n. ref.*).

Tini beai,	Tu bei,
Perlji amei cât coade calui.	Perii mei cât coada calului.

14

Fuḍi fum câtrî-n sus,	Fugi, fum, în sus,
Cî-ți mâcară pita gauli.	Căci își mâncară plăcinta cioarele!

2. Parodii (Texte satirice)

b. Aromâne

1

Alfa, vita –	Afla, vita (a, b) –
S'copsi pita.	Se coapse plăcinta.
Vini ghifta –	Veni țiganca –
Arupsi pita;	Rupse plăcinta;
Vini furlu –	Veni furul –
Luo pâgurlu;	Luă pâgurlu[1];
Vini paplu –	Veni moșul –
'Și mâcă caplu.	Și-o mâncat capul.

2

— Lai ficior	– Măi băiete,
C'-un cicior	Cu un picior
Paști oili ghini,	Paște oile bine,
S'nu ti-acaț di mânică,	Ca să nu te-apuc de mânecă,
Di te-aruc tu férică,	De te arunc în ferigă,
Ferica ti șuirá,	Feriga te șui[e]ră (fluieră).
Ghiftu ti'm̃petică,	Țiganul te cârpește,
Ghifta ti dispétică.	Țiganca te descârpește.

3

Asghiară[2], asghiară gunarlu	Zbiară, zbiară măgarul
Cî lji câzu sumarlu,	Că i-a căzut samarul,
După casa al hogi	După casa lui hogea[3]

---

[1] „Un fel de ploscă de plumb, în care se pune rachiu“ (*expl. ref.*).

[2] „Asghiară nu se zice decât pentru oi, capre. Pentru măgar se zice: angârsire. Ex.: gunarlu angârșești = măgarul zbiară“ (*expl. ref.*).

[3] „Popă turc“ (*expl. ref.*).

Treci plangamiare.	Treci plângătorule.
sau: clapsa di lu scoală).	(sau: de-l rădică).

4

Moașe, gâgoașie,	– Bătrână, încocoșată,
Dă-lji pâne al Tașie	Dă-i pâne lui Tașie
S'vină astară s'ti boșe;	Să vie deseară să te sărute:
Cu ce va-l filipsești,	Cu ce-l vei ospăta?
Cu un tâvî di pești.	– Cu o tavă de pești.

5

O, lai, Costa, Costa,	– Mă, Costa, Costa,
Ce mi stai açia?	Ce nu stai acolo?
Nu, nu-ți grescu ațâa,	Nu, nu-ți grăiesc ție
Că-lji grescu a gumarlui,	Căci grăiesc măgarului,
Gumarlu mâcă pralji,	Măgarul mănâncă paie,
Sî io mâcu melji,	Și eu mănânc meii,
Și Costa câțelji.	Și Costa mănâncă cățeii.

6

Ininiaaa...	Ininia[1]
Bubuniaaa!	Bubunia[2]
Frânḑi turta,	Frânge turta,
Dă-mi ș-amia,	Dă-mi și mie,
Nu-mi-u bună goală	Nu mi-e bună goală
	(Nu-mi place goală)
Baligă tu oală.	Baligă în oală.

7

Placie, Placiucă,	Placie, Placiucă (o femeie nebună)
Torçi ș-arucă	Toarce și aruncă (fusul ca să zbârnie)
După casa-al Mucă,	După casa lui Mucă;
Costa sghiliaști,	Costa plânge tare,
Placia s'hârisești.	Placia se bucură.

8

Tatăl a nostru din çer	Tatăl nostru din cer
Mâcă pâne cu piper;	Mănâncă pâne cu piper;
Tatăl a nostru din Sărună,	Tatăl nostru din Salonic,

[1-2] „Nu se știe ce înseamnă“ (*n. ref.*).

Mâcă pâni cu sâpuni;	Mănâncă pâne cu sapon;
Tatăl a nostru din cupaciu,	Tatăl nostru din copac.
Mâcă pâne placiu, placiu, placiu.	Mănâncă pâne placiu, placiu, placiu.

9

Mână, mână moartă,	Mână, mână moartă,
Ai să m̃erd̦im la nuntă,	Hai să mergem la nuntă,
S’bem,	Să bem,
S’mâcăm,	Să mâncăm,
Acasă s’neturnăm	Acasă să ne–ntoarcem.
Agiuni, agiuni,	Flămânzi, flămânzi,
Ca cățelu al Țiugra.	Ca cățelul lui Țiugra.

10

– Custandini,	– Constandine,
Ce paști gâljiñi	Care paști găini,
Tu livadea cea cu schini,	În livedea cea cu spini,
Cu un tartru di b...	Cu o traistră [*sic!*] de b...
Trâși tu traplu di galjini	Tocmai în pârâul de găini
Napoi si nu–ți vini!	Îndărăt să nu–ți mai vii!

11

Cucuticiu dipri cupril	Cucoș mic de pe gunoi,
Lijia–ți puljița dit arnie,	Ia–ți puicuța din iernie,
Și–ți fă casă ș’câtândie,	Și fă–ți casă și stare
Ș’cumbări mașie ș’pirustie.	Să cumperi clește și pirostie.

12

Lai ficior,	Măi băiete
C–un cicior,	Cu un picior,
Vini greclu acel chior,	Veni grecul acel chior,
Câftă pâne, câftă cașiu,	Ceru pâne, ceru brânză,
D̦isi’nvèsta voi ș’u bașiu	Zise: pe mireasă vroi s–o sărut.
Își aușlu cu țupata,	Ieși moșul cu securea,
Își óma cu lupata,	Ieși oama (bătâna de 100 ani) cu lopata –
Se–aspáre greclu și fugi,	Se sperie grecul și fugi,
Inimă di lipuri.	Inimă de iepure.

13

Dascale, pârtascale,	Dascale, pârtascale,
C-un cicior di lemnu,	Cu un picior de lemn,
Pita di untulemnu,	Plăcinta de untudelemn,
Traḑi arina	Trage nisipul (netezeşte nisipul)
Bea b...	Bea b...

14

Toda,	Toda[1],
Boda,	Boda[2],
Chele laie,	P[i]ele neagră,
Cap de gaie,	Cap de cioară,
Olili la moară	Oile la moară,
Câcârăzi în oală,	Câcărăzi în oală,
Oala cripă	Oala creapă
Cósta li-aştiaptă.	Costa le aşteaptă.

15

Nachi-Nachi,	Nachi-Nachi,
Baba-Nachi,	Baba-Nachi,
Ljia-ţi nivesta şi ţi-u-adochi.	Ia-ţi nevasta să o adapi.
Doi boi	Doi boi
Dinâpoi,	Dinapoi (îndărăt),
Două oi dinainti	Două oi înainte
Cu baliga pri cârinti.	Cu baligă pe dintele canin.

3. Dialoguri

b. Aromâne

1

— Ce li vrei lemnile?	— Ce le vrei lemnele?
— S'ardu cireaplu.	— Să ard cuptorul.
— Ce-l vrei cireaplu?	— Ce-l vrei cuptorul?
— Tra si-mi coc pânea.	— Ca să-mi coc pânea.
— Ce u vrei pânea?	— Ce o vrei pânea?
— S-a mâc.	— S-o mănânc.

---

[1] - [2] „Nume proprii" (*n. ref.*).

— Și-ți mâci caplu ș'cioljilu.	— Să-ți mănânci capul și falca.

2

— Mâcași pâni?	— Mâncași pâne?
— Mâcai.	— Mâncai.
— M̃i lăsași am̃ia?	— Îmi lăsași mie?
— Ți lăsai.	— Îți lăsai.
— Iu u băgași?	— Unde o băgași?
— Pri ugeac.	— Pe cămin (ugeac)
— Mutrii, nu u aflai.	— Căutai, nu o găsii.
— U mâcă câtușea.	— O mâncă pisica.
— Câtușa iu e?	— Pisica unde e?
— Sum lemne.	— Subt lemne.
— Lemnile iu suntu?	— Lemenele unde sunt?
— Le arsi foclu.	— Le arse focul.
— Foclu iu esti?	— Focul unde este?
— Lu astési pláia.	— Îl stinse ploaia.
— Plóia iu easti?	— Ploaia unde este?
— U biură pulji.	— O beură paserile.
— Puljli iu sunt?	— Paserile unde sunt?
— Trâși tu cupaciu.	— Tocmai în copac.
— Cupacilu iu easti-lu?	— Copacul unde este?
— Lu mâcară căprâli.	— Îl mâncară caprele.
— Caprâli iu suntu-li?	— Caprele unde sunt?
— Li mâcă luplu.	— Le mâncă lupul.
— Luplu iu eastilu?	— Lupul unde este?
— Spinzurat la poarta-al Dispoti.	— Spânzurat la poarta lui Despot[1]

3

— Fripsiși carnée?	— Fripseși carnea?
— Fripșiu.	— Fripséi.
— Iu u bâgași?	— Unde o băgași?
— Tu sinduchea cu 9 cljei.	— În lada cu 9 chei.
— Nu u-ari, ce s'feaci?	— Nu o are. Ce se făcu?
— U mâcă câtuțea.	— O mâncă pisica.
— Iu-i câtuțea?	— Unde-i pisica?
— Ia-u pri grendă.	— Iat-o pe grindă.
— Iu-i grenda?	— Unde-i grinda?
— U-arsi foclu.	— O arse focul.

---

[1] „Arhiereu" (*n. ref.*).

— Iu-i foclu?
— Lu-asteasi valea.
— Iu-i valea?
— U biură boilji.
— Iu sunt boilji?
— Ilji mâcă luplu.
— Iu-i luplu?
— Avină capra.
— Iu-i capra?
— U tâljem
S'utri chélea lji u adrăm.

— Unde-i focul?
— Îl stinse valea.
— Unde-i valea?
— O băură boii.
— Unde sunt boii?
— Îi mâncă lupul.
— Unde-i lupul?
— Vânează capra.
— Unde-i capra?
— O tăiarăm
Și burduf pielea-i o
făcurăm.

4

— O, lai Tega-Beba,
Liji aflași calji?
— Nu lji aflai.
— Ce aflași?
— Un puljiu aroșiu.

— Pri ce-l bâgași?
— Pri gâgoșiu.
— Cum fâçea?
— Ciriviri, maci-viri,
Curcubetă hiartă
Linte amisticată,
Chiper di biserică,
Distimeti alică.

— Mă, Tega-Beba,
Îi aflași cai[i]?
— Nu-i aflai.
— Ce aflași?
— Un pui roșiu (vacu lui
Dumnezeu).
— Pă ce-l băgași?
— Pă guguloi.
— Cum făcea?
— Ciri-viri, maci-viri,
Dovleac fiert,
Linte-amestecată,
Piper de biserică,
Batistă stacojie.

5

Lepur, lepur,
Iu ț'u coada?
— Ia-u, ia-u,
Tu cupaciu.
— Ce faci?
— Mâcă hiçi
Și aucânești
— Cari le-adusi?
— Ḑimă al Zeală.

Iepure, iepure,
Unde ți-e coada?
— Iat-o, iat-o,
În copac.
— Ce face?
— Mănâncă smochine
Și se vaietă (și se căinește)
— Cine le aduse?
— Zimă lui Zeală.

4. Jocuri de copii

a. Române

I. (DE-A) AJUNITULUI

1

Onulica,
Ș-o dolica
Ș-olicala,
Poticala
Ș-un pui,
Porumbui
Porumbița,
Ribița,
Cocostârc,
Pasere-n câmp!

2

— Ca la măr,
Ca la păr,
Ca la dinte,
Dintelaș,
Ieși afară, iepuraș!
— D-aș ieși și nu cutez.
— Da' de cine
Și de cine?
Și de cine?
— De păpușa,
'N căldărușa.
Ciop - la popa după ușă.

II. (DE-A) ASCUNSELEA

1

Uiu, iu! picior de rac
Șeapte fete pr-un colac.
Dar colacul-i de oțel -
Șeapte fete pr-un vițel.
Dar vițelu-i fără mumă -
Șeapte fete pr-o nărumă.
Dar năruma-i făr' picioare -
Șeapte fete iubitoare.
Arărău,
Cărărău
Cărămidă,
Popistridă.
Jelnica,
Melnica,
Opot
Clopot.
Giurgiu,
Murgiu,
Givereanț
Cleanț.
Aidan Ai-d-an,
Praidan - Pr-ai-d-an,
Carnou - Car-nou
Parnou - Par-nou
Socardei - *Soc-ard-ei!*

2

Ui, hui, ce văzui?
Văzui fata Banului
În cetatea Măidanului.
Eu o chem să mă joc,
Ea-mi aruncă bosuioc,
Bosuioc de pre cetate,
Să spuni mami' sănătate.
Floare mică, floare mare,

Șiezi pre creangă nu pica-re,
Că nu-i badea să te ia
Că s-au dus la Craiova
S-adune cătanele
Ca să scape *fetele*.

3

Hui, hui
Ce văzui?
Văzui fata Banului
Pre drumul Orașului,
Cu bani vechi -
La urechi;
Cu bani noi -
Dinapoi,
Cu cocia Radului,
Cu caii-împăratului.
Ia-n' ieși, maică, să o vezi
Cum îmi joacă în țioale *verzi!*

4

M-o trimos moșiu
Ca să-mñi umpli coșiu
Că die nu-li umple,
Ți-o sta *mân-așie!*

5

— Hili, hilimanu,
Ce dai banu?
— Un cățel
Ș-on purcel,
Sămânță de cânepă
Pe[1].

III. BABA OARBA

1

— La ce-ai mas?
— La taifas.
— Pe câte ace?
— Pe două ace.
— Hăis de spate-*ncoace!*

2

— Unde-ai mas?
— La dubas.
— Ce ț-ai ars?
— O mânică de cojoc.
— Ce-ai pierdut?
— Două ace.
— Hăis la badea-*ncoace!*

3

— De ce ții cu mâna?
— De clampa ușei.
— Unde-ai mas?
— În cuptor.
— Ce ți-ai ars?
— O mânecă de cojoc.
— Haide cu noi, dară, la *joc*.

---

[1] „Adecă pe cel din urmă" (*n. ref.*).

(Când prinde câte unu zice:)
— Ce-am prins?
— Un șoricel.
— Cu ce-l hrănești?
— Cu miez de nucă.
— Dă-i drumul să se *ducă!*

4

Una lana,
Ș-o drăgana,
Ș-o păchița
Măgărița.
Lanțura,
Panțura,
Corcodel,
Lișița,
Balaban,
Borcea,
Tat-to - cojocea,
Mă-ta - androcea,
Bob,
Cheri!

IV. BOSTĂNELU

1

— Dă-mi un bostănel!
— Alege-ți!
— L-am pus pe-o ferestuică
Și l-o mâncat o nevăstuică.
Dă-mi un bostănel.
— Alege-ți!
— L-o mâncat porcu.
Dă-mi fata cea mare!
— Mătură.
— Dă-mi fata cea mare!
— Se lă.
— Dă-mi fata cea mare.
— *Ia-o!*
(I-o dă și o ia).

V. BUȘII

1

Au-late,
Bau-late,
Nu ți-i frică că te-oi bate,
Din codiță, din coda,
Pân-oi prinde-a *număra?*

VI. CLOCA CU PUI

1

(Uliul stă pitit pe jos. Cloca-l-întreabă):
— Ce sepi aici?
— Mococi.
— Cu ce sepi?
— Cu o sapă rea, rea.
— Cu ce-i fierbi?
— Cu o căldărușă nouă.
— Cu ce-i mesteci?
— Cu o lingură rea, rea.
— Cu ce-i prăjești?
— Cu un pui a meu,
Cu unu a tău.

— Vezi că eu nu ți l-oi da.
— Vezi că eu l-oi *lua*.
(*De mai multe ori.*)

VII. DUMNEZEU ȘI DRACU

1

— Sai, drace,-ntr-un picior,
Că ț-au murit un ficior,
Cu cămeșa de fuior.
— Care? Care?
— Cel mai *mare*.

2

De-a Dracu

— Sai, drace,-ntr-on chicior,
Cî ț-o murit on fecior,
Cu cămeșa di fuior!

3

Dracu și Dumnezeu

— Ce-ai mâncat asară?
— Pâne cu papară.
— Dar n-o dat din tine-afară?
— *Nu*.

VIII. (DE-A) HALEA MALEA

1

— Halea malea.
Ce ții bună calea?
— Să deschideți porțile lui Basama Vodă.
— Da' de vamă ce mi-i da?
— Un cățel ș-un purcel
Și pe *X* de un *picior*.

IX. INELUȘUL

1

Ineluș,
Gâdeluș,
Pe-al cui deșt te-ai *pus?*

X. MIJA

1

Oaie, oaie, oacănă,
Șade jos și deapănă
Și se roagă robului
Și se-nchină turcului:
— Turcule, măria ta,
Dă-mi calu și căruța
Să mă duc la maică mea,
C-am auzit c-a făcut trei feți,
Logofeți -

Unul a murit,
Unul a pierit
Și altul în munte s-a *suit.*

2

Ieși, fetiță, la portiță
Că te-așteptă Talion
Talion fecior de Domn,
Cu tichia de frânghie
Cu pana de ciocârlie,
Cu căruța Radului
Cu caii - Împăratului
În mijlocul satului
Dorobanț, *clanț.*

3

Mija, mija, patca,
Chita porumbaca,
Cuțitele Domnului,
Sabia curcanului,
Ciocu,
Bocu,
Polobocu -
Dă moara la loc!

4

Ace -
Mace -
Dobitoace,
Vin' la badea-ncoace!

5

Udma,
Dudma,
Tricule,
Cule.
Zale,
Pale,
Sunduc,
Bunduc,
Cărăbuș,
Cioc!

6

Ună
Lană
Ș-o drăgană
Ș-o popiță,
Măzăriță.
Două mere,
Două pere.
Mă trimise
În catie,
La verie,
Să-mi dea cheia
Și cheița,
Veselia,
Peșperița.

7

Uni lica,
Șotilica,
Șotigana.
Edin
Pedim,
După medim.
Călimăr,
Călipăr,
Căli - *ververița.*

Una lia
Și Dochia,
Și Docan,
Paraban,
Văstru,

Una mara,
Două para,
Trei-rugu,
Cuțurugu,

Una mara,
Două para,
Tria ruga,
Ciuciuruga,
Solomon,

Lena,
Bena,
Rața,
Curța,

Ana,
Vana,
Tutănie
Sie,
Vie.
Cumpănie,

Helț,
Pelț,
Palapuf,
Muf.

8

Vărul,
Curpinița,
Sdravița,
Sus la *Oravița!*

9

Cinghilița,
Porumbița,
Ghiorghieș,
Tronc!

10

Socotor,
Cinghilița,
Podoghița,
Giur,
Clanța.

11

Icú,
Popicú,
Beleuza[1],
Puf.

12

Silvaraca,
Tica-taca,
Sac,
Vie,
Von.

13

Puf,
Traus,
Henaus etc.

---

[1] „Beleuz se numește ce[l/a] cu frunte lată" (*n. ref.*).

XI. [NUMĂRĂTOAREA]

1

Unu,
Doi,
Trei,
Patru,
Cinci,
Șase,
Șapte,
Opt,
Nouă,
Zece,
Și-un berbece
Și-un țap
Și-un cornac[1]
Și-o lăptucă
Să se ducă
Pr-un zgârgare[2] de mătasă
Cioc la *masă.*

2

Uni
Duni
Trini
Peni
Șaua
Raua
Crunta
Ciuta
Ciuchi
Chițini.

3

Uni,
Doni,
Trini,
Pani,
Rația,
Gația,
Cioc,
Poc!

4

Uni,
Duni,
Șaua,
Raua,
Riti,
Piti,
Cioc.

5

Unica,
Dodica,
Treica,
Patrica,
Cinghiri,
Minghiri,
Ocus,
Pocus,
Tănase *porcus.*

---

[1] „În România-i zice cădașcă [rădașcă], o insectă“ (*n. ref.*).

[2] „Fir“ (*n. ref.*).

6

Unica,
Dodica,
Tredica,
Pedica,
Cingăr,
Mângăr,
Opot,
Clopot,
Giurgiu,
Clonț.

7

Unuman,
Duduman,
Trei arame,
Cătărame.
Incisiu,
Pincisiu
Pân' la poarta lui Timișiu.
— Hai, pasăre-n *câmp!*

8

Uni mini,
Doi pini
Strugurrugú
Piciorugú.
Cinstău,
Răstău.
Una manga[1]
Tropoșaga
Trandafira
Cicoșa
Rupi-te,
Dumi-te.

9

Uni mini,
Popistrini.
Jălnica,
Melnica,
Apot,
Tropot,
Giurgiu,
Murgiu,
Giverențiu,
Clecanțiu.

10

Engli,
Vengli,
Sicli,
Sacla,
Ritipiti
Pipitic,
Cnel.

XII. (DE-A) PÂNZA ÎNCÂLCITĂ

1

— Măi portar, deschide porțile!
— A cui porți?
— A lui Ștefan Vodă.

---

[1] „Manga – a lăsa manga, liber să facă se voiește" (*n. ref.*).

— Ce dai vamă?
— Un cățel
Ș-un purcel
Și pe X de-un *picior*.

2

— Știi să torci?
— Nu știu.
— Știi a țese?
— Nu știu.
— Da' a mărita?
— Înaintea *ta*.

XIII. PETRECU

1

Pe mar'nea Petrecului,
Vine fata grecului
Cu salba de nouă lei
Ca s-o-mparță la flăcăi.
Vine grecul mânios
Ca un dinte ruginos (zice):
— Dă-mi, maică, cheițele,
Să-mi descui lădușele,
Să-mi văd coconițele!
— Nu-s la mine,
Vai de mine!
Ci-s la badea-n București
Unde-s curțile domnești,
Unde fată vacile,
Und' se scaldă rațele,
Hăltâbâc și *mațile*.

XIV. (DE-A) PIETRICELELE

1

a. Unica,
Dodica,
Treica,
Patrica,
Ciugăl,
Mângăl,
Jale,
Pale,
Curpene,
Gu.
b. Iese capra din mărgele
Și mai multe ghiocele,
Ronciș,
Ponciș,
Pe la casa lui Tighiș,
Tighișar,
Berbercar,
Curcundia,
Sparmandia.
c. Trence baba pe la cruce,
Dar-ar Dumnezeu să spurce!

2

Am o capră cu mărgele
Că-s mai multe ghiocele.
Otâc,
Șontâc,
Roncișí,
Poncișí
Pân' la casa lui Timiș.
— Dă-mi, jupâne, calul,
Să-mi sui dealul!
Două pușche cântă
Să scutur argintul
Peste tot pământul.
Două le frământă
Una joacă stranța
Ipai pui de *neamța*.

XV. (DE-A) PIȚIGAIA

1

— Pițigaie, gaie,
Ce duci în copaie?
— Un picior de oaie
— Inde-l duci?
— La puiții mei.
— Inde-s puiții tăi?
— La Mărul Roșu
— Inde-i Mărul Roșu?
— L-a ars focul.
— Inde-i focul?
— L-a stins râul.
— Inde-i râul?
— L-a băut boul.
— Inde-i boul?
— L-a mâncat lupii
— Inde-s lupii?
— I-o pușcat puștile.
— Inde-s puștile?
— Le-o ros șoarecii
— Inde-s șoarecii?
— I-o mâncat mâța
Și i-o dus pe calea bumbacului,
Șî i-o băgat în huda[1]
Posdâr!

XVI. (DE-A) PUIA GAI[A]

1

— Puia - gaia
Cu țigaia,
Ce scurmi aicea?
— Am dat o părăluță
Ș-am cumpărat o ulcicuță.
— Dar ce să faci cu ulcicuța?
— Să tai un pui de-a meu
Și unu de-a tău.
— Ce torci?
— Torc fuior
Să fac izmene popii
Și cămeșe *preutesei.*

2

Cloșca:
— De trii ori cu puí mei,
Că de uliu nu mă tem.
Ce faci, moșule, aici?
Uliul:
— Fac o groapă.
Iarăși Cloșca se învârte și zice:
— De trii ori cu puí mei,
Că de uliul nu mă tem.
Ce să faci cu groapa?
Uliul:
— Să fac foc.
Cloșca:
— De trii ori [cu puí mei,
Că de uliul nu mă tem.]
Ce să faci cu focul?
Uliul:
— Să pun o căldare.
Cloșca:
— De trii ori [cu puí mei,
Că de uliul nu mă tem.]

---

[1] „Gaură“ (*n. ref.*).

Ce să faci cu căldarea?
Uliul:
Să fierb un pui de-a *tău.*

XVII. (DE-A) ȘIȘI CAPRA

1

Șiși, capra cu mărgele,
Că sunt mai multe ghiocele.
Ronciș,
Ponciș,
Pe la casa lui Tiviș.
Tivisog.
Tivineog,
Ranțura,
Branțura,
Corcodia,
Veselia,
Specna *Maria.*

XVIII. TAMPARACHIȚA

1

Prima „partidă":
— De la voi mai multe
La noi mai puține.
Tamparachița mea.
A doua „partidă":
— Dacă vă par multe,
Veniți de luați!
Tamparachița mea.
Prima „partidă":
Da, nouă ne place.
Vin (*cutare*) - încoace!
Tamparachița mea.

XIX. TREI COLĂCEI

1

— Trei, trei colăcei,
M-au trimis Mama Gaia,
Să-ți dau lapte cu tigaia.

2

Trei, trei colaci,
Pân' o veni Mama Gaia
Cu tigaia.

XX. ULCICUȚA

1

— Cum ți-i ulcicuța?
— Cum o vezi,
Cu ochii verzi -
Cu o lingură de pasat,
Să nu zacă de vărsat;
Cu o lingură de humă,
Să nu zacă de *ciumă.*

XXI. (DE-A) „VIOARĂ MILIOARĂ"

1

— Vioara Milioara,
Mie mi se pare

Că la voi e mai mult cu unul, cu doi
Ca la noi.
— Dacă-i mai mult la noi
Ca la voi
Cu unul, cu doi,
Alege-ți din toată gloata noastră
Care ție-ți place.
— Mie-mi place pre cel dinapoi,
Cu părul creț,
Ca un drăculeț,
Cu sprânceana trasă
Ca la o jupâneasă.
Mi-l aduci pe seară-acasă,
C-on fir de *mătasă*.

L. FOLCLOR ABSURD

1

Am plecat să fur mere
Și-am furat pere
Și m-a găsit omul cu cireșul
În vârful nucului, furând napi.
Ș-a luat un os de râmă
Și m-a pălit în călcâi, la inimă.
Și mi-a rupt trei coaste de după ureche,
De nu puneam foi de soc,
Muream [pe][1] loc.

2

M-a mânat astă oală,
Cu astă mamă -
Să faci bine să-mi dai o țâr' de rău,
Că-i foarte fapte acru
Să-l mânce în ziua de mălai
Cu o țâr' de Crăciun cald.

3

Bună, nănașe dragă, de dimineață!
M-a mânat mama să-mi dai coțofârcile[2]
Să curme badii pastile
Să le aibă în zâua de izmene nouă.

4

N-ați văzut un om larg
Cu izmene nalte
Călare pre o căciulă neagră
Cu o iapă albă-n cap,
Cu pământul până-n țundră
Și pre Stan l-a chemat tată-său?

---

[1] În ms.: „de" (*n. ed.*).

[2] „Forfecuțăle" (*n. ref.*).

PROZĂ POPULARĂ

A. BASME

a. BASME CU ANIMALE

1

ARICIUL ȘI CÂRTIȚA

Odată, un pui de arici, călătorind prin ger mare, pe un drum cam departe, au fost mai gata să piară de frig. Și trecând pre lângă o gaoră de cârtiță bătrână, cârtița togmai se afla în ușia găurei în căldură. Văzându-l mai mult mort de frig, făcându-i-se milă de el, 'i zise:

— Pleacă înlăuntru, în gaura mea și te încălzește puțin!

Ariciul abia apucă, intră în gaura cârtiței la căldură, văzu că e bine. Dar din fire, în loc de păr, fiind învăscut cu ace împungătorii, tot s-au apropiat de gazda casei, de cârtiță, zicând că vrea să se încălzască de părul cel moale al ei.

Dar biata cârtiță, în scurt, s-a săturat de oaspele său ariciu, care o împungea cu spinii săi. Vru să-i deie drumul afară, însă ariciul fiind încălzit, au căpătat putere și au stat contră, zicând cătră cârtiță că, dacă nu-i place de el, să iasă ea afară, să vază și ea cât e de bine în frig.

Biata cârtiță, neavând ce face, de silă acuma probează și iese afară. Iar ariciul s-au pus în gura găurei și n-au mai lăsat-o să intre la căldură. Și așa, în ger, au morit de frig.

2

[VÂNTUL, SOARELE ȘI GERUL]

Se povestește că Vântul, Soarele și Gerul au făcut prinsoare că, care este mai puternic și mai mare?

Soarele:

— Eu sunt mai mare!

Gerul:

— Eu sunt!

Vântul:

— Ba eu sunt mai mare!

Se cam tot certau între dânșii. Ei se întovărășiră câtetrei și plecară pe un drum. Și deteră peste niște muncitori care secerau la grâu, dându-le „bun lucru".

— Mulțumim d[om]niei tale! răspunseră secerătorii.

În loc [în]să de a le mulțumi la toți, mulțumise numai la unul.

Vântul, Soarele și Gerul plecară mai departe și ajunseră la niște treierători și le dete și la aceștia „bun lucru"!

Unul dintr-înșii răspunse:

— Mulțumim d[umi]tale! ca și cei dintâi.

Și plecară și de acolo. Pe drum, Vântul, Soarele și Gerul începură să se ia la ceartă, că Soarelui i-a mulțumit, ba Vântului.

Gerul:

— Ba mie!

Atunci ei se întoarsără îndărăt la oameni și întrebară că cui i-a mulțumit. Oamenii răspunseră că Vântului i-a mulțumit.

Soarele:

— Bine! Că nu mi-ați mulțumit mie, ăți vedea ce zăduf (arșiță) o să vă dau.

— N-avem grijă, răspunse o fată mare! Numai Vântul să bată. Fie cât zădufu, el ne răcorește!

Gerul:

— 'Ți vedea voi ce ger o să vă dau și viscolele cele mai rele. Să vedem mai stați voi la arie?

— Numai Vântul să nu bată! Să fie cât de ger, n-avem grijă.

Vântul rămase pe Ger și pe Zăduf. Adică Vântul e mai mare decât Soarele și Gerul.

Văzând Soarele că l-a rămas Vântul și fiindu-i necaz, căută toate mijloacele și mai făcu o prinsoare cu Vântul, că este el voinic să dezbrace un om de hainele sale?

Vântul se învoi că are putere să-l dezbrace. Atunci, văzură un om îmbrăcat bine trecând pe drum. Vântul începu să sufle, să bată și mai tare, din ce în ce și mai tare. Vântu-și puse toate puterile, încât omu-și strângea hainele pe lângă dânsul și nu-l putu dezbrăca cu nici un preț.

Începu și Soarele să-și reverse sau să-și răspândească razele sale. Și dete un zăduf grozav. Și omul începu să-și lepede hainele de pe dânsul[1], se trânti jos la umbră.

Soarele zise către Vânt:

— Vezi, Vântule, că mai puternic sunt eu, deoarece pe omul acela l-am trântit la umbra unui stejar, dezbrăcat de hainele sale!

---

[1] În ms.: „de pe lângă dânsul" (*n. ed.*).

b. BASME FANTASTICE

1

DUNCA VITEAZUL, BĂUTORIUL ȚĂREI

A fost, odată ș-odată, că de n-ar fi nu s-ar povesti, pe când se potcovea purecele cu 99 oca de fier și totuși la un picior rămânea despotcovit.

A fost, odată ș-odată, un împărat cu numele Împăratul Alb.

Împăratul acesta avea trei fete tare frumoase. Lui i s-a spus noaptea prin vis că vor veni zmeii la el și-i vor fura fetele. Pentru aceea, împăratul, dimineața, a chemat pe toți meșterii din țara sa și le-a poruncit ca să-i facă o casă de 3 stânjini de groasă și fără de nici o fereastră. Meșterii numaidecât s-au adunat, și în câteva ceasuri casa a fost gata. Împăratul a închis fetele în casa aceasta, cugetând că de aicea nu le vor putea fura zmeii, iar la ușa casei, care, de asemenea, era de fier și foarte groasă, a pus un regiment de cătane ca străji, ca să aibă grije și să nu-i lase ca să-i fure zmeii fetele.

Preste noapte, cătanele au adurmit. Zmeii au venit la casă, au spart zidul cât de gros a fost și i-au furat fetele și le-au dus cu ei pe lumea neagră.

Cum se trezește, dimineața, împăratul, numaidecât merge la casa aceea ca să vază ce fac cătanele și că acolo-i sunt fetele.

Pe cătane le găsește pe toate șilboc.

Apoi merge să vază că ce-i fac fetele. Intrând împăratul în casă, găsește zidul spart și în casă nici o fată.

Împăratul acuma, supărat și îngrijat, că ș-a pierdut fetele, numaidecât a dat de știre în toată țara că cine se va afla ca să meargă să caute fetele și le va găsi, aceluia-i dă o fată și împărăția de jumătate.

A venit un om care s-a legat că elu-i va aduce fetele. Acestuia i-a dat Împăratul Alb un cal și bani ca să aibă pe trei ani de zile. Omul acesta a tot mers, a tot mers, până ce a înnoptat aproape de un făgădău. Când a fost mai să între în curte, i-a ieșit înainte un om (moș) bătrân și l-a rugat ca să facă bine și să-i dea vrun cruceri. După aceea a mers în făgădău, a mâncat bine, a băut bine și după aceea, rugându-l făgădărița, a început a se joca de-a cărțile.

S-a tot jocat de-a cărțâle până la 12 oare noaptea, până ce făgădărița i-a luat toți banii, calul, iară pe el l-a băgat slugă de curte.

Împăratul a așteptat trei ani de zâle și dacă a văzut că nu se mai întoarce cu nici o veste, bună sau rea, a trămes pe un al doilea om ca să caute fetele. La acesta încă i-a dat un cal bun și bani ca să aibă pe trei ani de zâle.

Omul acesta iară a tot mers, a tot mers, până ce a înnoptat iară aproape de făgădăul acela.

Când a fost ca să între în făgădău, i-a ieșit și lui moșul acela bătrân înainte și a cerut ca să-i dea vrun cruceri. Însă nici omul acesta nu a voit să-i dea nici un cruceri.

După aceea a mers și s-a băgat în făgădău, a mâncat bine și-a băut bine. După aceea, rugându-l făgădărița, a început a se juca și el de-a cărțile cu ea, până ce, cătră 12 oare i-a dus făgădărița toți banii în cărți, i-a luat și calul și pe urmă apoi l-a băgat și pe el slugă de curte, ca și pe celălalt de mai -nainte.

Împăratul iară a mai așteptat 3 ani de zâle și, în urmă, văzând că nu se mai întoarnă nici acesta ca să-i aducă vro veste bună sau rea despre fetele lui, a trămes pe un al treilea om, în care avea el încredere mai mare. Acesta a fost Dunca Viteazul, băutoriul țărei.

Acestuia iară i-au dat Împăratul Alb un cal bun, merinde și bani ca să aibă pe trei ani de zîle. Apoi a pornit Dunca Viteazul și s-a tot dus, s-a tot dus, până ce a înnoptat și el aproape de făgădăul acela.

Când a fost ca să între în făgădău, i-a ieșit și lui înainte moșul acela bătrân și l-a rugat ca să-i dea și lui vrun cruceri. El numaidecât a luat desagii jos de pe cal, fiindcă acolo purta banii, din cauză că avea foarte mulți, și a zis către bătrân:

— Vino, moșule, și-ți ia câți-ți vor trebui, căci aci sunt destui!

Moșul atuncea, văzând că cu ce inimă bună-i dă omul acesta banii, a zis:

— Îți mulțumesc, fătul meu! Nu-mi trebuie nici un cruceri! Numai am vrut să-ți cerc credința. Na această fluieriță și când vei fi în năcazul cel mai mare, atuncea să-ți aduci aminte de mine, căci vei scăpa de la orișice năcaz, fie chiar și împreunat cu moartea. Acuma te du cu Dumnezeu! 'i zâse bătrânul.

Moșul acela bătrân a fost Dumnezeu.

Dunca acuma, luându-și rămas bun de la moșul cel bătrân, merse și să băgă în făgădău.

După ce Dunca Viteazul s-a băgat în făgădău și a mâncat bine, a cerut o vadră de vin. Gătând-o pe aceea, a mai cerut o veadră și în urmă gătând-o și pe ace[e]a, a mai cerut ca să-i aducă o bute, pentru că el nu s-a săturat.

După ce Dunca Viteazul băutoriul țărei s-a săturat de băut, a dat și el, rugat fiind din partea făgădăriței, a să juca de-a cărțile.

Până la 12 oare sara, Dunca Viteazul a luat toți banii de la făgădăriță, pe care ea i-a luat de la cei doi oameni, cari au fost trimiși din partea Împăratului Alb ca să-i caute fetele. Ba încă nu numai banii toți de la făgădăriță i-a luat, ci și caii și pe ceilalți doi inși i-a slobozit de la slujire.

După ce s-a făcut zâuă, Dunca Viteazul a luat pe cei doi oameni cu sine și - la drum pentru a căuta fetele Împăratului Alb!

S-au tot dus, s-au tot dus,
multă lume și împărăție
ca Dumnezeu să ne țâie
căci firul din poveste
încă mult și frumos mai este.

S-au tot dus până ce au dat de gaura pe carea aveau să se bage pentru ca să meargă pe „lumea neagră". Ei, când au plecat de acasă, ș-au fost luat niște hurduzauă lungi, lungi, așa încât dacă se întindeau, ajungeau de pe lumea cea albă până pe lumea cea neagră.

După ce au ajuns înaintea gaurei, s-au sfătuit că care să meargă mai întâi pe lumea cea neagră. Cel care a plecat mai întâi, a zâs:

— Eu mă duc, dară să știți că când voi mișca de hurduzău, atuncea voi să mă trageți afară.

El s-a scoborât până la un loc, dară fiind că era tare întunerec, i s-a făcut frică și a început a mișca de funie. Văzând ceștialalți doi că mișcă de funie, de hurduzău, numaidecât l-au tras afară.

După aceea s-a scoborât cel de al doilea. Acesta încă s-a scoborât până la un loc și văzând că este tare întunerec, i s-a făcut și lui frică și numaidecât a început a mișca de hurduzău. Ceștia de afară, văzând că și la aceasta -i frică, l-au tras afară.

După acea a zâs Dunca Viteazul cătră ei:

— No, măi, acuma mă bag eu, să vedem mie frică mi-a fi, și să vădem cine mă mâncă pe mine!? Dară să știți că, când voi mișca de hurduzău, atuncea voi să mă sloboziți tot mai afund.

Așa l-au slobozit tot câte o țâră până ce a ajuns pe lumea cea neagră.

După ce a ajuns pe lumea cea neagră, ostenit fiind de drumul cel lung, s-a dus lângă o fântână și s-a pus ca să să odihnească.

Pe când se odihnea el mai bine, a venit fata cea mai mare a Împăratului Alb după apă la fântână și, văzându-l pe Dunca dormind, l-a trezit, zicând:

— Vai, voinice, scoală și te du de pe aci! Ce îmbli? Ce cauți? Și cine te-a scoborît pe tine de pe lumea cea albă, aci pe lumea cea neagră?

— Eu am venit aci, pe lumea cea neagră, ca să caut fetele Împăratului Alb, pe care le-au furat zmeii, și să le duc acasă, pe lumea cea albă, răspunse Dunca Viteazul.

— D-apoi căz noi suntem fetele Împăratului Alb, zise fata. Bine că te-a adus D[umne]zeu pe la noi! Acuma fiindcă chiar pentru ace[e]a ai venit, ca să ne cauți pe noi, poftește și vină până în casa noastră, ca să mânci ceva și să te mai întreb câte ceva despre ai noștri de acasă. Numai cât 'ți spun ca să te grăbești cât vei putea, pentru că pe la 9 ceasuri vine zmeul cel mai mare, barbatu-mio, cu o falcă în cer și cu una în pământ, și de te va găsi aci, tot praf și pulvere te face.

— N-am frică de barbatu-to! răspunse Dunca Viteazul. Numai spune-mi, tu, ce semne are?

Fata i-a spus că trămete un buzdugan din depărtare de 3 miluri de pământ și când ajunge buzduganul în casă se suie de-a dreptul după cuier.

— Atuncea e semn cum că el vine, și când sosește, mâncarea să fie pusă pe masă, dară să nu fie nice prea caldă și nice prea rece, căci dacă nu va fi pe placul lui, atuncea mă încalță cu cizmele acele de foc, și mă face ca să joc ștaerul prin casă.

Într-ace[e]a sosește buzduganul și se suie de-a dreptul după cuier. Dunca Viteazul numaidecât-l ia și-l trămete îndărăt de 6 miluri de pământ.

Zmeul mânios-l ia și-l trămete cu 3 miluri mai departe.

Dunca Viteazul de asemenea-l ia și-l trămete de 12 miluri de pământ mai departe îndărăt.

Văzând aceasta, zmeul se sparie și începe a zâce în sine: „Ăsta nu este lucru bun, nu poate să fie alta, decât că va fi venit Dunca Viteazul, băutoriul lumei aci la căsile noastre“.

Când zmeul a fost aproape de casă, Dunca Viteazul i-a ieșit înainte și s-a băgat sub un pod. Și când zmeul a vrut să treacă cu calul preste pod, atuncea Dunca Viteazul ș-a scos paloșul și l-a împlântat în foalele calului. Atunci calul numaidecât a dat jos, iară zmeul a zâs:

— Țup, calul meu, leu paraleu, că de nime în lume nu mi frică, fără numai de Dunca Viteazul, băutoriul lumei. Dară lui nu i-a fi adus cioarele oscioarele și corbii să-i scoată ochii și pe aci!

— Ba aicea sunt și eu, bală de zmeu, zâse Dunca.

Zmeul atuncea a zâs:

— În luptă să ne luptăm, ori în săbii să ne tăiem?

— În luptă, că-i mai dreaptă și mai înțeleaptă! răspunse Dunca.

Apoi s-au luat la luptă.

Zmeul a întrântit pe Dunca de s-a băgat în pământ până în genunchi.

După aceea s-a sculat Dunca mânios, a luat pe zmeu și l-a întrântit de s-a băgat în pământ până subsuori. După aceea ș-a scos paloșul și i-a taiat capul, iară corpul i l-a țâpat într-un șanț.

După ce l-a omorât pe zmeu, a mers iară acasă la fata împăratului cea mai mare și i-a cerut inelul cel de aur.

A doua dimineață, Dunca Viteazul a mers la altă fântână unde mergea după apă fata împăratului cea mijlocie. Cu aceasta a pățit iară ca cu cea de întâi. Pe zmeul, adecă pe bărbatul acestei fete, iară l-a omorât.

A treia dimineață, a mers Dunca Viteazul și s-a culcat la altă fântână, unde mergea după apă fata cea mai mică a împăratului. Cu aceasta a pățit iară ca cu celelalte doauă fete de mai înainte. Apoi, pe urmă, și pe zmeul, pe bărbatul acestei fete, l-a omorât tocmai în același mod, cum a omorât pe bărbatul celei de întâi și celei de a doua.

După ce zmeii a fost omoriți, fetele împăratului, ca neveste ale lor, ș-au pus în gând ca să pună pomeană în urma lor. Pentru aceea, ele au poruncit ca să să taie 3 boi și au făcut 6 cuptoare de pită, apoi au adus o bute de vin.

După ce aceste toate au fost gata, a zis Dunca Viteazul către fete:

— Ce vreți voi să faceți cu bucatele acestea scumpe? Doară vreți ca să le stricați pentru balele acele de zmei? Lăsați bucatele căci ne vor prinde bine de merinde, până ce vom ieși pe lumea albă!

După aceea a mers cu fetele la gaura ce scotea pe lumea albă și a pus mai întâi pe fata cea mai mare de a legat-o în hurduzău ca să o tragă afară.

După ce a văzut că pe aceasta au tras-o afară și au slobozit iară hurduzăul, a legat pe fata cea mai mijlocie și mai pe urmă a pus pe fata cea mai mică.

După ce toate trei fetele au fost scoase, s-a apucat Dunca Viteazul și a legat un bolovan greu, cam de asemenea greutate cu el în hurduzău și a lăsat ca să-l tragă aceia cari erau afară, ca să le cerce credința și să vază că ce-ar fi pățit el dacă s-ar fi pus acuma în hurduzău. Aceștia au tras de hurduzău și au scos bolovanul până la un loc, apoi l-a făcut scăpat și a început a să rostogoli bolovanul pe aci în jos. Ei au cugetat că acuma Dunca Viteazul este mort și ei au rămas cu fetele împăratului și așa, acuma, cinstea că le-a scăpat din mânile zmeilor va fi a lor și acuma ei vor lua în căsătorie câte o fată de ale împăratului. Așa au plecat cu fetele cătră casă.

Dunca Viteazul, după ce a văzut că el a rămas sîngur, s-a luat și s-a tot dus pe lumea neagră, ca să poată ieși afară.

S-a tot dus, s-a tot dus, până ce a dat de un iezer mare, în care era un bălaur cu 9 capete. Lângă iezer era un arbore mare. El, fiindcă era ostenit tare, s-a pus lângă arborele acela la umbră ca să se odihnească. Odihnindu-să aci, a auzit în apropiere văietându-să.

— Vai de noi și de noi, că ceasul să apropie și mama noastră nu mai nimerește!

El, uitându-se în sus, zărește nește pui și zâce:

— Dar cine sunteți voi?

— Noi suntem pui de pajură, răspunseră puii. Mama noastră de 6 ani-și scoate puii tot aicea și totdeauna i-a mâncat bălaurul cel cu 9 capete din iezerul acesta. Acuma ceasul că să iasă să apropiă, ne vine rândul nostru ca să ne mânce și iacă că mama noastră nu mai sosește.

— Nu vă temeți nimica până ce sunteți lângă mine. Spuneți-mi numai că ce semne are bălaurul când iese din apă, zâse Dunca.

— Când vrea ca să iasă, atunci apa începe a fierbe ca cum fierbe o oală cu apă la foc, răspunseră puii.

Preste câteva clipite, apa începe a fierbe, și când bălaurul și-a scos un cap, atunci Dunca Viteazul numaidecât l-au tăiat cu paloșul. După aceea bălaurul ș-a scos al doilea cap și și pe acesta i l-a tăiat. După aceea ș-a scos al treilea, al patrulea și așa până la al nouălea și pe toate i le-a tăiat Dunca Viteazul cu paloșul lui, așa încât tot iezerul s-a umplut de sângele acelui bălaur. După ce a omorât Dunca bălaurul, s-a apucat și i-a luat toate limbile, le-a învăluit într-o năframă și apoi le-a băgat în posonari ca să le arăte când va merge pe lumea albă împăratului.

Puii de pajură, văzându-să scăpați de la moarte, a zâs cătră mântuitorul lor:

— Acuma unde să te ascundem noi, căci ne-ai scăpat de la moarte? Căci dacă va veni pajura, mama noastră și ne va găsi vii, de părere bună că ne-ai scăpat, te va înghiți de viu numaidecât. Vină aci și te ascunde sub aripile noastre! zâse unul dintre pui.

El merge și să bagă sub aripile lor.

Într-aceea sosește și pajura, mama puilor, voioasă și văzându-și puii în pace-i întrebă că cine i-a mântuit pe ei de la moarte?

— Nu-ți spunem, mamă, zâseră puii de pajură, că dacă ț-om spune că cine și unde este, atunci dumneata-l înghiți de viu numaidecât.

— O, proștilor! zâse mama, cum socotiți voi că eu voi înghiți pe acela care mi-a făcut mie bucuria asta și care v-a mântuit pe voi de la moarte?!

Puii, atuncea, voioși că nu-l va înghiți,-și ridică aripile și ziseră:

— Iacă, mamă, aicea este omul care ne-a scăpat pe noi de la moarte!

Pajura atuncea, de bucurie, cum l-a văzut, îndată l-a și înghițit. Puii atuncea au început cu toții a plânge și a să tângui pentru că le-a omorât pe mântuitorul lor. Văzând pajura că prea tare s-au supărat puii pentru că l-a înghițit, numaidecât l-a ignit îndărăt, cu mult mai mândru și mai frumos de cum a fost, și a zâs apoi cătră el:

— Ce poftești, dragul meu, acuma de la mine, fiindcă mi-ai făcut binele acesta mare, de mi-ai scăpat puii de la moarte?

— Nu poftesc alta, răspunse Dunca Viteazul, decât să mă scoți pe lumea albă.

— Bine! răspunse pajura. Dară până ce vom ajunge pe lumea cea albă, mie-mi trebuie mâncare și băutură. Ai tu de acestea?

Dunca Viteazul numaidecât a mers și a adus cele 6 cuptoare de pită și le-a pus pe o aripă, apoi cei trei boi fripți pe altă aripă, pe aripa stângă; butea cu vin a pus-o pe coadă, iar el s-a suit între ele, pe spinarea pajurei. Și așa, fiind gata, au și plecat la drum să ajungă pe lumea cea albă.

Când pajura făcea cu capul în dreapta, atuncea-i da pită, când făcea cu capul în stânga-i da carne; iar când făcea cu capul îndărăt, 'i da vin de băut.

Când au fost mai să iasă deasupra, i s-a gătat carnea și pajura a cerut (a făcut cu capul spre stânga) ca să-i dea carne. El însă neavând carne și-a tăiat o bucată din talpa piciorului și i-a dat-o la pajură și cu asta a ieșit apoi până deasupra.

După ce a ieșit cu el deasupra, l-a întrebat pajura că de [ce] a fost carnea care i-a dat-o mai pe urmă? El i-a spus că a fost din talpa lui de la picior și atuncea ș-a arătat piciorul de unde a tăiat.

— Vai! că n-am știut eu că tu ai așa carne bună de mâncat, că știu eu bine că tu nu ai mai fi văzut lumea albă, căci te mâncam de atunci! Acuma, însă, îți dau pace, dacă te-am scos până aci, 'i zâse pajura lui Dunca Viteazul.

Acuma a luat Dunca Viteazul, băutoriul lumei, drumul către casă. După câteva zâle a ajuns pe ceilalți doi soți ai săi dimpreună cu fetele Împăratului Alb.

Aceștia cum l-au văzut, îndată l-au prins și i-au scos ochii, cugetând că așa orb nu va mai ști merge către casă; va rătăci pe aci și pe urmă vor da nește lupi preste el și-l vor mânca și așa de bună samă că se vor potea scăpa de el.

În năcazul acesta, Dunca Viteazul numaidecât ș-a adus aminte de cele ce a zâs bătrânul, cu care s-a întâlnit lângă făgădău, când a plecat mai întâi după fetele împăratului. A băgat mâna în posunari, a scos fluierița ce i-a dat-o bătrânul și a suflat de 3 ori în ea. Și numaidecât a venit bătrânul acela înaintea lui și l-a întrebat că ce i s-a întâmplat.

Apoi, bătrânul acela, care a fost Dumnezeu, a făcut tină și i-a lipit iară ochii la loc.

Acuma Dunca Viteazul, având vederea cea de mai înainte, a mulțumit bătrânului pentru binefacere și apoi a luat drumul mai departe.

După câteva zâle, Dunca Viteazul iară i-a ajuns pe soții lui și pe fetele împăratului.

Aceștia, iară, cum i-a ajuns, îndată au pus mâna pe el, l-a prins și l-au băgat în o fântână afundă de marginea unui drum și apoi ei s-au dus p-aci încolo.

Din întâmplare, fântâna era seacă și nu s-a cufundat prin apă ca să se înece. Un călători, trecând pe acolo, s-a dus să scoață apă ca să bea. Dunca Viteazul atuncea s-a acațat de găleată și așa călătoriul acela, anume că trage apă, a tras pe Dunca.

După ce Dunca a fost scăpat și de aci de la moarte, a mulțumit călătoriului pentru binefacere, apoi a plecat și el mai departe cătră casă.

După câteva zile, a ajuns și el în orașul de unde a plecat după fetele împăratului și în care chiar reședea Împăratul Alb.

După ce a ajuns acolo, s-a băgat în gazdă la o muiere bătrână, ce ședea chiar în marginea orașului.

Cei doi servitori și soți a lui Dunca Viteazul au sosit mai devreme acasă cu fetele de împărat, și Împăratul Alb, de părere bună că s-a găsit fetele, a și făcut ospăț cu fata cea mai mare, măritând-o după unul din acei doi servitori cari le-au adus acasă.

Muierea acea bătrână, la care s-a băgat Dunca în gazdă, încă să gătea ca să meargă la ospățul fetei de împărat. Dunca Viteazul s-a rugat de femeia acea bătrână ca să facă și pentru el un mălai și să-l ducă cu cinste la ospăț; dară să-l dea chiar în mâna miresei.

Muierea numaidecât s-a apucat și i-a făcut un mălai și pe sama lui. Însă până a nu băga muierea mălaiul în cuptor, Dunca a luat din posonari inelul ce l-a căpătat de la fata împăratului, atuncea după ce i-a omorât pe zmeul, barbatul său, și l-a băgat tocmai la mijlocul mălaiului fără ca bătrâna ace[e]a să știe ceva.

După ce s-a copt mălaiul, muierea ace[e]a bătrână a luat și cinstea ei și cinstea acelui fecior, fără ca ea să-l cunoască cine e și s-a dus cu ele la Împăratul Alb, iară cinstea, adecă mălaiul, ce l-a fost făcut pe sama feciorului, l-a dat în mâna miresei.

Mireasa cum a căpătat mălaiul în mână, numaidecât l-a rupt în doauă și-și găsește inelul său cel de aur în mijlocul mălaiului. Cum s-a văzut inelul, îndată a năpădit-o plânsul, apoi a mers la tată-so și i-a arătat inelul care l-a aflat în mălai, zicând că nu acesta, adecă mirele ei, este adevăratul om ce le-a scăpat pe ele din mâna zmeilor de pe lumea neagră.

Împăratul numaidecât a chemat pe muierea ce a adus mălaiul acela înainte și a întrebat-o că de la cine este mălaiul acela frumos? Să meargă și numaidecât să-l aducă aci înaintea lui [pe cel care i l-a dat].

Muierea a plecat numaidecât și i-a spus lui Dunca Viteazul cele ce a zâs împăratul cătră ea. Însă el nu a voit să meargă din cauză că era cam rău îmbrăcat.

Muierea, văzând aceasta, numaidecât l-a îmbrăcat în nește haine frumoase, rămase de [la] un ficior al său ce a fost murit în bătaie și așa s-a dus cu el înaintea împăratului, zicându-i:

— Acesta-i omul de la care am adus mălaiul cel frumos, înălțate împărate!

Fata cea mai mare, cum l-a văzut, îndată l-a și cunoscut și a zâs:

— No, acesta-i omul care ne-a scăpat pe noi din mânile zmeilor! 'l cunosc bine.

Apoi el numaidecât a scos cele 9 limbi ale bălaurului celui cu 9 capete, ce l-a omorât în iezer, precum și nește semne ce le-a fost luat el de la cei 3 zmei, când i-a omorât, și arătându-le împăratului, în fața tuturor, s-au convins cu toții că el este adevăratul mântuitor al fetelor Împăratului Alb; [că] el este adevăratul viteaz și că acuma lui i se cuvine a lua în căsătorie pe fata cea mai mare a Împăratului Alb.

Acuma împăratul a poruncit că pe cei doi înșelători să-i ducă, pe unul în o parte a lumei; iară pe celălalt în altă parte. Iară pe Dunca Viteazul și l-a ales de mire și i-a dat în căsătorie pe fata cea mai mare. Iară de zestre i-a dat jumătate din împărăția dânsului. Și după moartea socrului său a devenit el împărat peste acea țară - purtând numele de Împăratul Galbin.

Dacă cumva nu vor fi murit, poate că încă și astăzi mai trăiește în deplină fericire ca și atuncea.

Iară eu mă suii pe o șea și vă spusei dumneavoastră așa!

2

BASMUL CU FETELE DE ÎMPĂRAT

A fost odată un împărat care avea trei fete. Fetele după moartea tatălui lor se ducea adesea prin grădina cu flori. Odată s-a pomenit mama lor că nu mai vin din grădină și că numaidecât i le-a furat zmeii și de aceea nu [a] mai cercetat a și le mai găsi.

Într-una din zile, pe când această femeie sta la masă și foarte tristă, i se arată pe masă un fir de piper, pe care, luându-l, l-a înghițit, din care a și simțit că a rămas grea.

La timp a născut un fiu, căruia i-a pus numele Chipăruș Viteazul.

Mărindu-se el și auzind prin lume că a avut trei surori și că i le-a furat zmeii, întrebă pe mama sa de este așa sau nu. Mama sa, la început, tăgăduia, dar fiind silită, a mărturisit că da.

Încredințându-se pe deplin, a zis mamei lui să-i facă o azimă frământată în lapte de femeie (țâță) și să-i dea și trei ștergare făcute de surorile lui, că el știe unde sunt ele și că se duce a le aduce acasă.

Plecând, s-a dus. În depărtare s-a întâlnit cu un om și întrebându-l cum [î]l cheamă, i-a răspuns:

— Strâmbă-Lemne mă cheamă.

— Dar pentru ce-ți zice ție așa?

— Pentru că eu îndreptez sau strâmbez lemne după voia mea.

Prinzându-se amândoi frați, au mers mai departe pe drum și s-au întâlnit cu un alt om pe care l-a întrebat Chipăruș:

— Cum te cheamă, omule?

— Făr[âm]ă-Pietre.

— Dar pentru ce?

— Pentru că dreg și fărâm pietre.

Și prinzându-se și cu acesta frate, s-au făcut trei frați și cu toții au mers mai departe până au dat ei de poarta pământului, ce duce pe cel[l]alt tărâm.

Chipăruș a zis către tovarășii săi:

— Stați aici până mă întorc, că mă duc în pământ până la buricul lui.

Plecând și ajungând acolo, a dat de casa zmeilor, unde erau numai femeile (surorile lui). S-a dus la cea mai mare și, bătând în poartă, i s-a zis:

— Cine este? De este om bun, să intre, iară de nu, să plece, că vine buzduganul zmeilor și-i taie capul.

— Om bun, soru-mea.

— Da' de unde ești tu frate cu mine?

Chipăruș îi arătă ștergarul și ea, cunoscându-l, a primit pe frate-său în casă, unde și-a spus fiecare întâmplarea. El întrebă:

— Cum trimite și pentru ce trimite zmeul pe buzdugan?

Ea îi spuse:

— Îl trimite [spre] a vedea dacă mâncarea este sau nu gata. El bate în poartă, apoi în ușe și, în fine, în grindă.

Vorbind ei, iată vine buzduganul.

Chipăruș atunci scoate sabia cu nouă ascuțișuri și-l taie.

Zmeul din pădure, văzând că nu mai vine buzduganul, a plecat acasă. Găsind buzduganul tăiat, a scos mare răcnit și, simțind că este om strein, îl căuta a-l omorî, dar negăsindu-l, a voit să omoare nevasta.

Atunci Chipăruș, de unde era ascuns, se repede și-l taie cu sabia.

După aceea, ia pe soru-sa și se duce la sora cea mijlocie, unde tot așa face; apoi la cea mică - și le scapă pe câtetrele.

Pleacă și ajunge la cei doi frați, cărora le zice să le ajute a ieși de-acolo, apoi fiecare ia câte o femeie.

Chipăruș luând pe cea mai mică, care era foarte frumoasă, celor[l]alți le-a părut foarte rău și se vorbeau amândoi cum să facă a-l omorî.

Simțind Chipăruș de aceasta, se furișă și plecă.

Ajungând într-o pădure foarte mare și deasă, a dat de cloșca Mumei Pădurei, care se bătea cu un balaur cu nouă capete. Chipăruș, scoate sabia și taie balaurul.

Muma Pădurei, venind și văzând pe balaur mort, a întrebat pe cloșcă cine i-a făcut acel mare bine să-i dea ce cere!

Chipăruș, auzind, iese de unde era pitit și spune:

— Eu l-am omorât. Să nu-mi dai nimic, decât să mă scoți deasupra pământului.

Muma Pădurei îi spune a face nouă care de carne. El a împușcat animalele până a făcut acea carne, apoi ea le-a luat pe spate și i-a zis:

— Noi pornim. De câte ori voi cere carne, să-mi dai.

Au plecat și au urmat așa și când, aproape a-l da la suprafață și isprăvindu-se carnea, a tăiat Chipăruș de la talpa lui (de aceea se zice că omu are sec la talpă) și i-a dat, și așa l-a dat afară. Ieșind el, a umblat și cruciș și curmeziș până a dat de Strâmbă-Lemne și Fărâmă-Pietre și, omorându-i pe amândoi, a rămas cu surorile lui trăind.

3

BASMUL LUI IONICĂ FĂT-FRUMOS CU ZMEII

A fost odată o babă cu un unchiaș. Murind baba, a rămas unchiașul cu un băiat ce-l avea și, după ceva timp de văduvie, s-a căsătorit iarăși cu o babă ce avea o fată.

Din când în când, fata pâra la mama sa pe băiatul unchiașului.

Baba atunci a zis unchiașului să-și ducă băiatul unde va ști că nu mai trăiește cu el. Băiatul a auzit de aceasta.

Într-una din zile, unchiașul ia băiatu și pleacă la pădure. Pe drum, băiat[ul] a lăsat dâră de cenușe, ce o luase înadins de-acasă.

După ce se afundară în pădure, [unchiașul] s-a furișat de băiat și s-a întors acasă.

Băiatu, după ceva așteptare, plecă pe urma cenușei și ajunge acasă seara și se puse pe prispă.

Tocmai mâncase plăcinte și, mai rămânându-le, a zis unchiașu către babă:

— De-ar fi și Ionică, băiatu meu, ar mânca și el.

Da' el de-afară a zis:

— Iată-mă și eu, tată, aci.

Baba și mai tare s-a înfuriat pe unchiaș că nu și-a rătăcit băiatul și de-aceea a în[n]emerit.

Nu după mult timp, unchiașul nemaiavând zile *albe* cu baba, a plecat cu băiatu să și-l *piardă* (rătăcească). De astă dată, băiatul a făcut dâră de mălai.

După ce tatăl său se furișă și se duse mai în pădure, a legat o tivgă de copaci, care bătută de vânt, produce sunet a tăitură de lemne spre a înșela pe băiat că el taie lemne și apoi a plecat acasă.

Rămânând singur, Ionică Făt-Frumos, și auzind sunetul tivgii, credea că tatăl său taie lemne, dar, văzând că nu mai vine, s-a dus la acel sunet și văzând tivga, a zis că l-a înșelat tatăl său. A plecat acasă pe dâra mălaiului, dar fiind mâncată de animale, s-a rătăcit.

Umblând el prin pădure, s-a întâlnit cu soru-sa, ce era rătăcită tot de tatăl său.

Au crescut amândoi prin pădure, până s-a făcut mari, când Dumnezeu i-a dat băiatului un arc cu 12 săgeți spre a vâna și a se hrăni, iar fetei - o furcă și un fus spre a toarce și a se îmbrăca.

Umblând prin pădure după vânat, a dat de o vulpe și voind a o împușca, ea zise să nu o împuște, că mult bine îi va prinde puiul ce i-l va da de crescut.

Luând puiul de vulpe, merse și dete de o lupoaică și mai departe [se întâlni] cu [o][1] ursoaică, de la care a luat câte un pui. A făcut 3 pui, pe care i-a crescut și și-a făcut câini de vânat.

Odată zise către soru-sa:

— Acum am câini, am să mă duc prin toată pădurea asta să văd mare este?

Umblând el mai multe zile, a dat de casele unor zmei, unde, bătând la poartă, ies trei frați zmei și îl întreabă cine este.

— Ionică Făt-Frumos! [l]i se răspunde.

---

[1] În ms.: „ună“ (*n. ed.*).

Luându-se la luptă cu dânșii, i-a biruit și omorât pe doi din ei; iară cu cel mic s-a prins frate de cruce. Și aducându-și pe sora sa, au locuit în casele zmeilor câtepatru, căci și zmeul avea o soră.

Ele ședeau acasă și ei prin pădure după vânat.

După mai mult timp, sora lui Făt-Frumos s-a dat la curvie cu zmeul și, în cele din urmă, acesta a pus-o la cale să facă pe frate-său a-și lăsa câinii acasă spre a-l putea omorî în pădure.

Într-adevăr că, lăsându-și câinii, s-a dus în pădure după el a-l omorî. Simțind[u]-l Ionică că vine, s-a suit într-un copaciu, iară zmeul i-a zis:

— Dă-te jos să te mănânc!

— Stai să-mi cânt un cântecel. Și a început: U! N-a-ude, N-a-vede, Na greu' pământului că piere stăpân-tău!

A zis așa până în trei ori și auzind câinii dintr-o groapă, unde erau băgați de zmeu, au sărit și într-o clipă a ajuns la stăpânul său, când zmeul s-a făcut o buturugă pârlită, pe care câinii a mâncat-o de a lăsat numai inima și ficații.

Ducându-se cu aceștia acasă și frigându-i, a bătut pe sora sa peste ochi până ce n-a mai văzut. Apoi, legând-o cu capu în jos într-un buriu blestemând-o a vedea atunci când va umple buriu de lacrămi, a plecat.

După mai multă umblare, s-a întâlnit cu Strâmbă-Lemne și Fărâmă-Pietre și s-a prins frați de cruce câtetrei.

Ei s-au învoit ca doi să vâneze și unul să facă mâncare.

Rămânând Strâmbă-Lemne și gătind mâncarea, a venit 3 zmei și i-a mâncat mâncarea. Tot aseminea și al doilea, când a rămas Fărâmă-Pietre.

Dar al treilea, rămânând Ionică și venind zmeii, a omorât [Ionică] pe doi din ei și pe celălalt l-a prins și băgat cu mâinele în crăpătura unui paltin și el s-a dus prin pădure.

Când a venit, nu l-a găsit, scăpase. S-a luat după dânsul și, urmărindu-l, l-a prins pe cel[l]alt tărâm și l-a omorât.

S-a luat și acolo de vânătoare.

Vânând, a dat de cuibul unei pajere ce avea pui și, văzând că vine balaurul să-și ia un pui a-l mânca, a dat cu arcul și l-a omorât.

Puii l-a ascuns sub aripele lor, căci altfel îl mânca pajerea de părere de bine.

În adevăr, venind, a întrebat cine i-a făcut un așa mare bine;

și arătat fiind de pui, l-a înghițit de trei ori. Apoi l-a întrebat ce cere să-i facă sau să-i dea?

El a zis:

— Să mă scoți după tărâmul ăsta.

— Te scot, însă să-mi pregătești mâncare pentru drum.

A plecat și, tocmai când era să-l arunce pe lumea asta, se isprăvise carnea de mâncare. Ea cerându-i, și-a tăiat de la talpa piciorului și i-a dat.

Și astfel l-a adus și dat după cel[l]alt tărâm.

4

VITEJIA FECIORULUI DE PURCAR

A fost odată ș-odată, nu s-ar povesti,
că de n-ar fi, ca un purece ar plesni.

A fost odată ș-odată un împărat, care era mai avut decât toți împărații de pe fața pământului de pe vremea aceea.

Împăratul acesta avea în mijlocul curții sale un pom al cărui vârf ajungea până la nori, iar în vârful pomului erau trei crengi: pe una se făceau mere, pe una pere și pe una gutui.

Împăratul dorea foarte tare ca el să mănânce din poamele acelea, însă în zădar, pentru că până la ele nu se putea sui nemenea, iar poamele după ce se coceau, nu cădeau jos, ci venea împăratul zmeilor, care locuia în văzduh, și le fura.

Așa, împăratul ținea pomul acesta în mijlocul curții sale fără a fi gustat barem o dată din fructele lui cele gustoase.

Văzând aceasta, împăratul a dat de știre în întreaga lui împărăție, că cine să va afla ca să să suie pănă în vârful pomului și de acolo să-i aducă un măr, o pară și o gutuie, aceluia-i dă fata și împărăția pe jumătate.

Adunatu-s-au o mulțime de crai tineri, ofițiri, generali și tot feliul de domni mari și s-au încercat a se sui, dară în zădar, căci, care cum se suia pănă la o înălțime oarecare, cădea jos și minteni murea.

Tot pe timpul acesta, în cetatea în care reședea împăratul, trăia un om foarte lipsit și năcăjit și care avea numai un singur fecior în etate cam de vro 16-17 ani. Omul acesta, pe lângă aceea că era lipsit și năcăjit ca vai de capul lui, mai era împodobit și cu însușirea aceea rea cu carea, cam de-a rândul, sunt împodobiți oamenii cei săraci, era adeca băutor de frunte.

El păzea porcii. Dimineața, după ce omul acesta scotea porcii la câmp, lăsa pe feciorul său cu ei, iar el se întorna în oraș, mergea la crâșmă și de acolo nu se mișca până ce nu găta toți crițaruși[i] ce-i căpăta pentru porci fără ca să se mai îngrijască și de fătul său că oare el nu are lipsă de mâncare și de altele. Așa, bietul feciorаș răbda foame întreagă zâulița și către tatăl său nu cuteza să zâcă nici un cuvânt căci ar fi fost vai de el. De multe ori, el ar fi mâncat și rădăcini de buruieni de cari mâncau porcii, dar nici pe acestea nu le căpăta.

Între acestea, s-a întâmplat că și feciorul de purcar a auzit despre faima ce s-a lățit din curtea împărătească. El numaidecât 'și propuse în sine, zicând: „Ce să mă mai necăjesc eu atâta aci la porci? Ba pe urmă să mor și de foame? Mai bine mă duc și eu acolo să-mi cerc norocul. De mă voi putea sui, bine de mine, iar dacă va da bunul Dumnezeu ca să mor, ar fi și mai bine, căci atunci abia m-aș scăpa de valurile și năcazurile lumei acesteia."

Așa, copilul făcându-și cruce și zicând: „Doamne, ajută-mi", lăsă porcii în știrea sfântului și se duse de-a dreptul la împăratul. Cum a ajuns în curtea împăratului, l-a îndreptat un servitor în casa împăratului. Împăratul, văzându-l, l-a întrebat că cine e el și că ce-i trebuie? Copilul numaidecât i-a răspuns că el este fecior de purcar și că a venit aicia să să înștiințeze că el vrea să să suie în vârful pomului și să aducă de acolo un măr, o pară și o gutuie și așa să împlinească dorința împăratului.

Împăratul, la început, nu a voit ca să-i deie slobozenie să se suie, până ce, în sfârșit, văzând că copilul acesta are mult curaj și că prea mult s-a rugat de dânsul ca să-l sloboază să să suie, l-a slobozit.

Acum, copilul de purcar voios că a căpătat voia de la împăratul, se suie în pom.

Și-a luat merinde într-un sac pre 30 de zâle, o secure bună și o curea lungă. Apoi, făcându-și cruce și zicând: „Doamne, ajută-mi", a implântat securea în pom, după aceea s-a suit cu picioarele pe ea și s-a legat cu cureaua pe după pom; după aceea iară s-a plecat și a luat securea și a împlântat-o mai sus. Apoi, iară, s-a suit cu picioarele pe ea și s-a încins [cu] cureaua pe după pom, și, tot așa, s-a suit până ce a ajuns la o ramură frumoasă de aramă.

Pe ramura aceasta era o casă de aramă, iar în casă era o muiere bătrână, îmbrăcată în haine de aramă, care nu făcea alte decât se ruga lui Dumnezeu. Femeia aceasta a fost Maica Precestă.

Cum a intrat în casă, femeia aceasta l-a întrebat că cine e el și ce caută pe aicea! Copilul i-a răspuns fără sfială zicând:

— Eu sum copil din nește oameni săraci. Tatăl meu este păzitor de porci. Până ce eram acasă, mă tremetea cu porcii fără ca să-mi dea barem o bucățică de pâne, iar el se ducea și scotea plata de prin oraș și după aceea mergea la crișmă și nu se mișca de după masă până ce nu găta toți bănișorii ce-i căpăta pentru păzirea porcilor.

Întru aceea împăratul a dat de știre în întreaga țară, că cine se va afla ca să să suie în vârful pomului acestuia, care este în mijlocul curții sale, și de acolo să-i aducă un măr, o pară și o gutuie, aceluia-i dă fata și împărăția de jumătate.

Eu, care pre timpul acela eram în cea mai mare strâmtoare, am lăsat porcii pe câmp și am venit la împăratul și m-am rugat să-mi dea și mie voie ca să-mi cerc norocul. După mai multe rugăminte, împăratul mi-a dat slobozenie și iacă, că cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns până aci.

Femeia aceasta destul l-a rugat să să lase de gândurile acestea căci n-o să poată isprăvi nimica. El, însă, nu a voit nicidecum, zicându-i că nu voiește ca să-și calce promisiunea ce a făcut-o înaintea împăratului.

Apoi s-a rugat de femeia aceasta și i-a mai băgat în sacul acela merinde pre 30 de zile. După aceea, luându-și rămas bun de la femeia aceea bătrână, a luat-o iară la drum.

A împlântat securea în pom. Apoi s-a suit cu picioarele pe ea și s-a încins cu cureaua peste mijloc și pe după pom, după aceea, iar s-a plecat și a luat securea și a împlântat-o mai sus și, tot așa, s-a suit cale de 30 de zâle până ce a dat de o ramură frumoasă de argint. Pe ramura aceea frumoasă de argint era o casă de argint, iară în casă era o femeie tineră îmbrăcată tot în haine de argint.

Această femeie iară a fost Maica Precestă. Femeia aceasta nu făcea alt decât se ruga lui D[umne]zeu.

Cum a intrat copilul în casă, l-a întrebat că cine e el și ce caută pe aci, pe unde om pământean nu a umblat de când e lumea? Copilul iară i-a răspuns ca și mai înainte. A spus tot, fără a ascunde ceva.

Femeia aceasta iară l-a rugat să rămână aci la ea, să mânce, să bea și apoi să să roage lui D[umne]zeu, căci alt lucru nu are [de făcut] și să să lase de planurile lui de a să sui până în vârful pomului.

Copilul, însă, nici pe aceasta nu a voit să o asculte, zicând că nu voiește să rămână de minciună înaintea împăratului, ci s-a rugat ca să-i mai bage în sacul acela încă pe 30 de zile merinde.

După ce femeia aceea i-a băgat pe 30 de zile merinde, luându-și și de la ea rămas bun, merse mai departe.

A împlântat, iară, săcurea în pom, apoi s-a suit cu picioarele pe ea. După aceea, iară, s-a încins cu cureaua pe după pom și peste mijloc și tot așa s-a tot suit, s-a tot suit, până ce a dat de o ramură de aur. Pe ramura aceasta de aur era o casă de aur, iar în casă era o femeie tineră îmbrăcată în haine de aur, care, iară, nu făcea alte celea, decât se ruga lui D[umne]zeu.

Femeia aceasta, iară, a fost Maica Precestă, numai cât el nu a cunoscut-o.

Cum a intrat copilul în casă, l-a întrebat femeia ace[e]a că cine este și ce caută pe aci, pe unde om pământean nu a cutezat de când e lumea a îmbla?

Copilul, iară, a răspuns fără sfială, a spus tot și nu a ascuns nemica înaintea femeiei. Femeia aceasta, bine știind ca și mai nainte că ce are să să întâmple cu el, l-a rugat destul că să nu se mai încerce și năcăjască în zădar, căci n-o să pățască bine. Mai bine să rămână aci cu ea, să mănânce, să bea și să să roage lui Dumnezeu, căci alt lucru n-are [de făcut].

Însă copilul, ca și mai înainte, nu a voit să bage în seamă vorbele acestei femei, ca și când lui nu i-ar fi fost teamă de nimica, deși acum a început a-i fi și lui groază de atâta suire, ci a zis către femeia acea tineră, îmbrăcată în haine de aur:

— Ori mă prăpădesc, ori că mă sui până în vârful pomului și să aduc de acolo poamele cele trei după cum i-am făgăduit, împăratului, - din două trebuie că să întâmplă una, căci acuma atâta-i cu mine. Doamne, ajută-mi!

Apoi s-a rugat de femeia acea ca să-i mai bage tot în acel sac merinde pre 30 de zâle și, luându-și rămas bun, se duse mai departe.

Iară a început a împlânta securea în pom și a să sui cu picioarele pe ea, apoi a să lega cu cureaua pe după pom și tot așa s-a tot suit, s-a tot suit, mult timp, până ce, în fine, a ajuns în vârful pomului.

Cum am zis mai înainte, în vârful pomului nu erau fără numai trei crengi, pe una să făceau mere, pe una pere și pe una gutuie.

Cum a ajuns copilul la ramurele acelea, a mulțumit lui Dumnezeu că i-a ajutat de s-a suit, apoi ș-a slobozit picioarele printre ramurele acele trei și s-a pus să să odihnească. După ce s-a odihnit un pic, s-a întins și a luat un măr și l-a băgat în sân; apoi s-a întins și a luat și para și a pus-o lângă măr, în sân; iară când ș-a întins mâna ca să ia și gutuia, atuncea i-a scăpat cureaua jos.

Acuma copilul a început a plânge, a să văieta și a să bate cu pumnul în piept de supărare că ș-a scăpat cureaua și acuma fără de curea nu să mai putea da jos.

Nu departe de aci, în văzduh, erau casele împăratului zmeilor. Acesta avea 3 fete și un fecior.

Pe când plângea copilul de purcar în vârful pomului, fata cea mai mică a împăratului zmeilor a ieșit afară și a auzit glas de om pământean ce să văieta din răsputeri. Ea, numaidecât, a mers în casă și a spus tatălui său și mamei sale, precum și celorlalte surori că ea a auzit glas de om pământean în cutare și cutare parte - să meargă și ei și să asculte.

Zmeul precum și zmeoaica și celelalte fete au ieșit cu toții afară și au ascultat la văietăturile cele mari ale copilului de purcar, apoi numaidecât au trămes pe fecioru lor ca să-l aducă de acolo de unde va fi aci în casa lor, cugetând zmeul și zmeoaica cea bătrână ca să-l omoare.

Feciorul zmeului, care încă era cam de o asemenea etate cu feciorul de purcar, numaidecât a pornit întru acolo de unde se auzea plânsul și, ajungând la el, l-a întrebat că ce caută el pe aici și cum de s-a putut el sui până aici?

Copilul de purcar i-a răspuns că împăratul, întru a cărui curte se află pomul acesta, a dat de știre în toată împărăția lui că cine să va afla ca să să suie până în vârful pomului acestuia și să-i ducă de aci un măr, o pară și o gutuie, aceluia-i dă fata și împărăția de jumătate.

Apoi iară-i spuse și aceea că au cercat o mulțime de crai, ofițiri și alți domni mari și nici unuia nu i se sfeti de a să potea sui până în vârful pomului.

Feciorul zmeului întrerumpând în vorbire pre feciorul de purcar, l-întrebă:

— D-apoi dacă dintre toți domnii aceia câți au cercat ca să să suie nu s-a potut sui nici unul, tu cum te-ai potut sui fără ca să nu ți se întâmple nemica?

— Eu, răspunse feciorul de purcar, când am plecat a mă sui, mi-am pus încrederea în D[umne]zeu, apoi mi-am luat cu mine multă merinde, securea aceasta și o curea. Apoi am împlântat securea în pom și m-am suit cu picioarele pe ea, după aceea mă am legat cu cureaua pe după pom și mă am plecat de am luat securea, apoi am împlântat-o mai sus și tot așa m-am suit până ce am ajuns aci în vârful pomului.

— Bine! Dacă te-ai putut sui în pace până aci și încă ți-ai și luat atâtea poame câte îți trebuie ca să duci împăratului, de ce plângi? Ce-ți mai lipsește?

— Cum să nu plâng, răspunse feciorul de purcar, că mi-a scăpat cureaua cu care mă legam preste mijloc și pe după pom și așa acuma nu mă mai pot da jos.

— Numai atâta e treaba? Nu te supăra nemica, răspunse feciorul zmeului, căci eu te scap de la necazul acesta, numai să faci ce voi zâce eu.

— Că fac, 'i răspunse feciorul de purcar, numai să-mi spui ce.

— Să te faci frate de cruce cu mine și apoi să vii la noi acasă, că tata este împăratul zmeilor. Nu ședem departe de aci și mi-a spus de când am plecat de acasă că să te chem să te bagi slugă la noi, căci ar dori foarte tare să aibă slugă la casă un om pământean.

— Bucuros, răspunse feciorul de purcar.

— No, dă mâna dreaptă încoace, căci vreau să te însemnez ca să știu cum că tu-mi ești fratele meu!

Feciorul de purcar întinse mâna dreaptă zmeului. Acesta luă un penițel micuț și înțepă mâna feciorului de purcar din care curse numai un picur de sânge.

După ace[e]a a luat pe feciorul de purcar cu sine și-l duse acasă la părinții lui, la cășile zmeilor.

Zmeoaica cea bătrână precum și zmeul, adecă împăratul zmeilor, au vrut ca numaidecât să-l omoare, însă fratele și cu deosebire fata cea mai mică - care l-a auzit mai întâi plângând, și care, cum l-a văzut, s-a îndrăgostit [de][1] el, pentru că feciorul de purcar, de altmentrelea, era tare frumos -, s-au rugat mult de tatăl lor și de mama lor ca să nu-l omoare fără de nici o vină, ci mai întâi să-i caute o vină.

---

[1] În ms.: „în" (*n. ed.*).

Neavând zmeul însă ce vină a-i băga, i-a zis că să rămână slugă la el pe un an de zâle, căci atuncea anul era numai de trei zâle, și dacă va putea isprăvi toate lucrurile ce i le va da în anul acela, atuncea-i dă în căsătorie pre o fată de ale lui, pe care-i va plăcea și nu-l omoară; iar dacă, cumva, nu le va putea împlini, atuncea nu-i face alte cele decâtu-l omoară.

Feciorul de purcar nu avea să sufle una, ci trebuia să le primească toate și să le facă așa după cum zicea zmeul, căci altcum era vai de el. Așa, legătura între ei a fost făcută.

Zmeul s-a apucat și a ales trei lucruri care au fost mai grele de făcut și pre cari feciorul de purcar știa bine că nu le poate împlini.

Așa, în zâua întâia, i-a dat o secure de lemn în mână și a ieșit cu el pe un deal și de acolo i-a arătat o pădure mare zicând:

— Vezi tu pădurea aceea? Secure ai! Să te duci în ea și, până pe sară, să-mi umpli curtea de lemne. M-ai înțeles?

— Înțeles; răspunse feciorul de purcar.

Acuma, feciorul, fără a mai zâce ceva 'și luă securea și se duse năcăjit în pădure. Cum a dat o dată cu securea într-un lemn, securea s-a făcut tot țăndări și el a început a plânge și a să tângui mai mult pentru aceea că-i era teamă că-l omoară zmeul dacă va vedea că nu și-a potut împlini lucrul, după cum le-a fost legătura. Așa a tot plâns el până pe vremea amiezii.

Când a fost aproape de amiazi, a trămes zmeoaica pe fata cea mai mică ca să-i ducă și lu[i] ceva de mâncare, zicând că va fi flămânzit și el. Însă aceasta, ca nu cumva zmeoaica sau mama sa și celealalte surori ale ei să se teamă că ea-l iubește și că este îndrăgostită [de] el, adecă [de][1] slugă, s-a făcut că nu merge și a zis că să trimeată pe celealalte surori ale ei că sunt mai mari și știu calea mai bine de cătră pădure și că nu le este urât și multe de toate a înșirat ea mamei sale.

Celelalte surori ale ei iară nu au voit să meargă, zicând că nu lor li se cade să meargă, ci ei, căci totdeauna și preste tot locul tot fata cea mai mică are să fie pentru trămes încoace și încolo. Afară de acea, se cade ca să meargă ea și pentru acea pentru că l-a auzit mai întâi plângând. Ea a făcut mai întâi cunoștință cu el și ea îndrăznește mai tare cu el decât noi, răspunseră celealalte două fete.

---

[1] În ms.: „în" (*n. ed.*).

În fine, văzând fata cea mai mică că n-are încătrău și trebuie să meargă ea, să face a fi năcăjită înaintea lor, apoi ia mâncarea cam fără voie, dară inima în ea-i sălta de bucurie că merge la drăguțul ei. Și luă drumul cătră pădure.

Cum a ajuns în pădure și l-a văzut necăjit și plângând, a zis:

— Da' de ce plângi și ești așa trist, dragul meu?

— Cum să nu plâng și să nu fiu trist, răspunse sluga, când tatăl tău mă trămete pe mine în pădure cu secure de lemn și, fără a-mi da vrun ajutor, poftește de la mine că până pe sară să-i împlu curtea de lemne?!

— O, dragul meu, nu fi supărat pentru astfel de lucru, răspunse fata, că fac eu pentru tine. Pune-te tu numai jos, la umbră, mâncă, bea și te odihnește, căci lucrul numaidecât este gata. Apoi, dacă vei merge, pe sară acasă și te va întreba tatăl meu că cum ai putut tu aduce atâtea lemne în curte, tu să-i răspunzi: „Dar tu, cum ai cutezat a mă trămete în pădure cu secure de lemn și, fără a-mi da vrun ajutor, ai poftit ca până pe sară să-ți umplu curtea de lemne?“

Fata numaidecât a luat o fluierice și a suflat în ea și îndată s-a adunat zmei câtă frunză și iarba. Apoi a luat fiecare câte un arbore cu rădăcină cu tot și i-au dus în curtea zmeului, așa încât curtea, cât ai bate în pălmi, a fost plină de lemne.

După aceea, fata, numaidecât, a plecat cătră casă.

Feciorul a mai stat și el ce-a mai stat, apoi a venit și el acasă.

Cum a intrat în casă, l-a întrebat zmeul zicând:

— Da' cum ai putut tu aduce atâtea lemne în curtea mea, măi voinice?

— Dar tu cum ai cutezat a mă trămete pe mine cu secure de lemn în pădure, căci știi bine că lemnele se taie cu săcure de fier! Acuma, cum le-am adus, cum nu le-am adus, asta e treaba mea și tu nu ai de a mă ispiti 'i zise feciorul de purcar sau sluga.

Împăratul zmeilor atuncea nu a mai zâs nimica, ci a început a să înțelege cu zmeoaica, împărăteasa lui, că ce lucruri grele, ca să nu le poată el face, să-i mai dea.

A doua zi dimineața, când s-a sculat, i-a dat zmeul slugii sale o pușcă de lemn și fără cocoș, apoi a ieșit cu el, iară, pe dealul cel de ieri, și, de acolo, arătându-i o pădure în depărtare foarte mare, a zis:

— No, băiete! Pușcă ai. Du-te în pădurea ace[e]a și, pe sară, când vei veni acasă, să-mi aduci un iepure împușcat!

Feciorul meu își luă pușca necăjit și se duse de-a dreptul în pădurea ace[e]a, carea i-au arătat împăratul zmeilor. După ce a ajuns în pădure, au încunjurat-o de vro câteva ori cugetând că de va găsi vrun iepure. Însă, în zădar, căci în pădurea ace[e]a nu erau iepuri, fără numai un moș bătrân și acesta se da peste cap și se făcea iepure când vrea.

Însă feciorul acesta de purcar nu a știut cum că bătrânul acela să face iepure.

Într-aceste, stând feciorul răzimat de un arbore, veni bătrânul care să făcea iepure pe acolo și zâce:

— Bună zâua, dragul moșului!

— Mulțam' dumitale, moșule! Da' ce îmbli pre aci? 'l întrebă feciorul.

— D-apoi, dragul moșului, sum un om năcăjit și am un cârd de copii. Am venit să caut pre aci nește ciuperci ca să le dau la copii de mâncare să nu chiar moară de foame. Rămâi cu Dumnezeu, dragul moșului.

— Mulțam' dumitale, moșule.

Acum moșul iepure a scăpat, căci putea, dacă știa, să-l prindă cu mâna, iar el a rămas iară cu pușca de lemn în mână și cu buzele îmflate.

Între acestea, a venit iară vremea amiezei. Împărăteasa zmeilor, iară, a trămes pre fata cea mai mică ca să-i ducă slugi[i] de mâncare.

Aceasta, bine știind că celealalte două surori nu-i fac îmbulzeală, a luat voioasă corfa cu mâncarea și a plecat la el.

Cum a ajuns în pădure și a dat de el, l-a întrebat că împușcat-a vrun iepure?

El i-a răspuns că de când șede aci nu a văzut nici un iepure, da' decum să împuște vreunul. 'I spuse și ac[e]ea că de când stă aci n-a văzut decât un moș bătrân, tot cărunt, care căuta ciuperci pentru a-și hrăni copiii.

— Da' de ce nu l-ai prins pre acela, că el a fost iepurele?! răspunse fata. No, bagă de samă! Daca-ți dau aci pușca tată-mio, răspunse fata, rămâi aci lângă lemnul acesta și eu m-oi duce și oi răscoli întreagă pădurea și orice vei vedea trecând pe lângă tine, tu să împuști. Apoi chiar eu să fiu și tu tot să puști.

Aceasta a zis-o fata, căci știa bine că ea, până ce nu va vedea iepurcle împușcat, nu va trece pre dinăintea lui.

Nu trecu mult timp și bătrânul cel de mai înainte iară vine pe aci, pentru că l-a roscolit fata de zmeu. Feciorul cumu-l vede, 'l pușcă. Bătrânul se dă preste cap și odată se face iepure.

Acuma fata voioasă că ș-a scăpat drăguțu și de la năcazul acesta, vine la el, 'i dă de mâncare, de băut, [î]l lasă să se odihnească și apoi iară-i zice:

— No, dragul meu, tu ai prins iepurele, numai să bagi de samă și, pe sară, când vei merge acasă și te va întreba tatăl meu că cum ai putut tu pușca iepurele cu pușcă de lemn, să nu te scape gura și să spui că apoi va fi rău de amândoi. Tu numai atâta să zici iară: „Dar tu cum ai cutezat a mă trămete pe mine cu pușcă de lemn în o pădure în care nu a fost nici un iepure?!"

După ce l-a învățat că ce să zică, fata a plecat acasă ca să nu zăbovească mult și să să priceapă cei de acasă că doară ea i-ar împlini toate lucrurile.

Cătră sară, feciorul de purcar, luându-și pușca și iepurele, a plecat și el cătră casă.

Cum a intrat în casă, a dat iepurele împăratului în mână, iar acesta iară l-a întrebat că cum a putut pușca el cu pușca aceasta de lemn și încă fără cocoș iepurele? Sluga-i răspunse:

— Dar tu cum ai cutezat a mă trămete pe mine cu pușcă de lemn, fără cocoș, într-o pădure unde nu era nici un iepure?!

Zmeul, la acestea, iară nu a mai zis nimica, ci a mers la femeia sa și s-au înțeles că ce lucru să-i mai dea pe mâne ca să nu-l poată face nicidecum, fiindcă era zâua cea din urmă din an și ei îmblau ca să-i capete o vină pentru ca să-l poată omorî și iacă că până acuma încă nu i-a aflat nici o vină.

A treia zi dimineața, împăratul zmeilor 'i dă la slugă un ciocan de lemn și două țevi scurte și negăurite de fier apoi 'l scoate iară pe dealul acela și de acolo-i arată un jgheab de piatră zicând:

— Vezu tu jgheabul acela de piatră? Ciocan și țevi bune ți-am dat! Să te duci și, până pe sară, să faci ca să-mi curgă apa de acolo pe aceste două țevi în curtea mea, dinaintea uși[i] casei. M-ai înțeles? 'l-întrebă zmeul.

— Înțeles, răspunse sluga.

Apoi a luat sluga ciocanul și țevile acelea scurte și s-a dus plin de supărare la jgheab, căci știa bine că cu ciocanul acesta de lemn nu va putea isprăvi nimica în piatră.

Cum a ajuns acolo, o dată a dat cu ciocanul în piatră și ciocanul s-a făcut tot țănduri. Acum el, de supărare, iară a început a plânge și a se văieta pentru că acuma nu mai avea cu ce să lucre. Așa s-a tot văietat până pe timpul amiezei.

Când a fost aproape de amiază, iară a trămes zmeoaica pe fata cea mai mică ca să-i ducă slugi[i] ceva de mâncare. Însă fata cea mai mare, care s-a cam priceput că trebuie să fie ceva de sluga împlinește lucrurile acele grele, pe care nimenea afară de această familie a împăratului zmeilor nu le putea împlini, a vrut ca să meargă ea. Și așa s-a rugat de soru-sa ca să rămână astăzi ea acasă, că ea ar dori să vază cum lucră sluga lor cu ciocanul de lemn în piatră. Fata cea mai mică, însă, nu s-a învoit deloc la aceasta. I-a zâs:

— Dacă dorești ca să vezi, ori-l dorești pe el, așteaptă până pe sară când va veni acasă, atuncea ai timp destul ca să povestești cu el. Dară acolo nu te las eu ca să te duci, căci ști[i] bine că la început eu nu am avut [ne]voie să merg deloc; m-am rugat ca să mergeți voi careva și nu ați voit, cu de-a sila m-ați trămes pe mine zicând că mie mi se cade să alerg încoace și încolo, căci eu sunt mai tineră. Tocmai pentru aceea acuma mie mi se cade ca să mă duc și astăzi și tu să șezi acasă și să-ți vezi de treburile tale.

Văzând fata cea mai mare că cu soru-sa nu poate răzbi, a lăsat-o în pace și așa aceasta ș-a luat corfa cu mâncare și s-a dus iară la slugă, la drăguțul ei. Cum a ajuns acolo și l-a aflat iară plângând, l-a întrebat că de ce plânge și ce i s-a întâmplat iară?

El răspunse:

— Da' cum să nu plâng?! Că, iacă, numai o dată am dat cu ciocanul în piatră și uite că tot praf s-a făcut!

— Lasă, dragă, nu te supăra și nu te mai năcăji atâta acuma! Mulțămește lui Dumnezeu că ai scăpat de alt rău mai mare. Era să vie ca să-ți aducă de mâncare soru-mea cea mai mare și totodată să vază și cum lucri tu cu ciocanul acesta de lemn. Dacă cumva nu i-aș fi stat eu în contră și nu aș fi răzbit cu ea, nicidecum ca să nu vie, acuma viața ta ar fi pierdută.

Apoi 'l strânse fata, 'l îmbrățoșă, 'i dete mâncare și beutură bună și-i zâse ca să să odihnească.

Până ce drăguțul ei s-a odihnit, ea a mers și a furat toiagul tată-so și două țevi mai lungi din cămară, apoi s-a apucat de lucru și numaidecât apa a început a curge pe țevi în curtea împăratului zmeilor, dinaintea ușei.

După ce lucrul a fost gata, iară a venit fata lângă el și s-au mai îndrăgostit câtăva vreme și l-au învățat iară că ce să zâcă pe sară când va merge acasă și-l va întreba zmeul că cum a putut el aduce apă din jgheabul acela având numai un ciocan de lemn și două țevișoare scurte.

Mai pe urmă, apoi, a zâs fata cătră el:

— No, dragă, acuma toate lucrurile câte ți le-a dat tata de făcut le-am împlinit și nu are de a-ți mai băga nici o vină. Viața ta acuma este scăpată, căci tata nu-și calcă niciodată legătura care o face. În legătură a fost că, dacă vei putea împlini toate lucrurile câte ți le va da, atuncea-ți dă în căsătorie o fată pe care-ți vei alege-o tu din toate trei. Și pentru ace[e]a, acuma vreau ca să-ți spun ca nu cumva să te cerce păcatele și să-ți alegi altă fată de nevastă, fără pe mine. Că, dacă-ți vei alege alta, te omoară și tot nu scapi ca să mai mergi pe lumea cealaltă, în țara ta. Și acuma ca să ști[i], ca să mă alegi pe mine dintre celelalte două surori, [î]ți spun și semnele de cari ai a te ținea și pre cari ai să ți le însemnezi bine. Ascultă! Mâne dimineață ne va îmbrăca tata pe toate trei în haine de aramă într-o formă de frumoase, apoi ne va scoate afară și ne va pune să stăm pe-o scândură una lângă alta și apoi te va chema pe tine să vii ca să-ți alegi. Noi vom fi într-o formă de mari și într-o formă de frumoase, adică vom avea una și aceeași față, așa încât tu nu mă vei putea alege dintre celelalte două surori ale mele. Dară tot ca să mă poți cunoaște, când vom fi îmbrăcate în haine de aramă, mi-oi lăsa un fir de păr pe frunte care să va vedea numai un pic, așa încât ceilalți să nu-l poată observa. Tu să nu te uiți în alt loc, fără numai singur la frunte. A doua oară ne va îmbrăca în haine de argint și, iară, ne va scoate afară și ne va pune pe aceeași scândură. Vom fi, iarăși, într-o formă de mari și într-o formă de frumoase, așa încât fără de a-ți face semn, tu, de bună samă, nu m-ai cunoaște. Dară, totuși, ca să mă alegi pe mine, îmi voi lăsa un fir de păr pe șurț. A treia oară ne va îmbrăca în haine de aur și ne va scoate, iarăși, afară și ne va pune pe aceeași scândură și apoi te va chema ca să-ți alegi. Vom fi, iarăși, într-o formă de mari și într-o formă de frumoase. Dară acuma, ca să mă poți cunoaște și să mă alegi pe mine, voi mișca o țâră degetele în papuc de la piciorul drept. Ce ț-am spus, bagă de samă, însamnă-ți bine în minte, căci mai mult laolaltă nu mai putem vorbi. Dacă cumva-ți vei uita și vei alege pe alta ca să-ți fie de nevastă, atuncea e vai și amar de tine. Eu îți duc groaza de acuma. Acuma rămâi cu D[umne]zeu că eu mă duc, nu mai pot ședea. Mai șezi și tu până ce vei vedea că să apropie timpul de a să face sară și apoi pleacă și tu către casă. Dar să-ți fie aminte de cele ce ț-am spus. M-ai înțeles?

Și cu acestea pleacă și se duce.

Sluga a mai șezut și el ce a mai șezut după ce s-a dus fata, apoi a plecat și el către casă.

Cum a ajuns și a intrat în casă, împăratul zmeilor nici nu a așteptat ca să mai zâcă: „bună sara“ și îndată l-a întrebat că cum a potut el aduce apa din jgheabul acela de piatră, în curtea lui?

Sluga numaidecât i-a răspuns:

— Dar tu cum ai cutezat a mă trămete pe mine cu ciocan de lemn și cu două țevi așa de scurte, în jgheabul acela de piatră, ca să-ți aduc apa dinaintea ușei?

Atunce zmeul nu a mai zâs nimica.

Acuma, feciorul de purcar a slujit pe împăratul zmeilor un an, și a împlinit toate lucrurile câte i le-a dat. Nu mai avea alta de făcut decât să-și ieie plata și să-și caute de drum.

În dimineața următoare, cum s-a sculat împăratul zmeilor din somn, pentru ca să se scape o dată de feciorul de purcar, a chemat pe cele trei fiice ale sale la sine, le-a dus și le-a băgat într-o casă deosebită de aramă și acolo le-a îmbrăcat pe toate trei în haine de aramă, într-o formă de mari și de frumoase. După aceea, a venit zmeoaica (împărăteasa), care era năzdrăvană, și le-a făcut pe toate trei într-o formă de mari și le-a dat tot una și aceeași frumusețe, cugetând că feciorul de purcar acuma nu le va pute deosebi una de alta, și așa poate că va alege de nevastă pe o altă fată și nu pe cea mică, și apoi atuncea tot nu va scăpa el cu viața întreagă. Căci, precum am zis și mai înainte, celelalte două fete nu-l poteau vedea în ochi pe feciorul de purcar.

După aceea împăratul le-a scos pe toate trei afară și le-a pus pe o scândură oablă ca să nu arate una mai mare decât alta, apoi a chemat pe sluga sau pe feciorul de purcar ca să-și aleagă, zicând:

— No! pe care vreai ca să ț-o alegi de nevastă din toate trei?

El s-a uitat mai întâi bine să vază la care zărește un fir de păr slobozit pe frunte. În fine, zărindu-l, a zâs:

— Pe aceasta o vreau!

Și așa și-a ales pe fata cea mai mică.

După aceea, zmeul le-a băgat în altă casă, de argint, și le-a îmbrăcat pe toate trei în haine de argint, într-o formă de mari și într-o formă de frumoase. Apoi, iară, a venit împărăteasa, zmeoaica, și le-a făcut pe toate trei, iară, într-o formă de mari și într-o formă de frumoase, ca nu cumva să le mai poată cunoaște feciorul de purcar. După aceea, le-a scos, iară, afară și le-a pus pe scândura aceea ca, iară, să nu arate una mai mare și mai voinică decât alta. După aceea, chemând pe feciorul de purcar, iară, înainte, l-a întrebat că pe care-și alege acuma. El, după cum s-a înțeles ieri cu fata, s-a uitat să vadă firul de păr lăsat pe șurț. În fine, zărindu-l zâse:

— Pe aceasta o aleg!

Zmeului și, mai ales, zmeoaicei, așa-i era de ciudă, de gândeai că minteni plesnește în o mie de părți, văzând că de două ori a nimerit-o tot pe fata ce[a] mai mică, care, de asemenea, era năzdrăvană ca și mama sa și ca atare știa toate gândurile și *mișcările ei ([ale] zmeoaicei)*. Acuma, nu mai avea să le scoată decât o dată. „Și dacă și acuma - zicea zmeoaica - o va alege-o pe scroafa cea mică de nevastă, atuncea le port eu de grije; îi satur eu de dragoste!“

Acuma, zmeul, năcăjit, duse fetele într-o casă de aur și le îmbrăcă pe toate trei tot în asemenea haine de aur, apoi veni zmeoaica și le întocmi ca și mai înainte. După ce le-a întocmit, s-a uitat bine pe ele ca nu cumva să aibă semne pe haine, prin care s-ar potea deosebi una de alta. Negăsind nimica și spunându-le ca să stea frumos, ca sfinții, fără ca să miște ceva, le scoase iară afară și le puse pe scândură. După aceea chemă pe feciorul de purcar și-l întrebă că pe care ș-o alege acuma? El s-a uitat bine pe la picioare și îndată a observat semnul ce i l-a făcut fata, mișcând o țâră degetul cel mare de la piciorul drept, și apoi răspunse:

— Pe aceasta mi-o aleg.

Și iacă, că și a treia oară, a ales tot pe fata cea mică și așa acuma ea a rămas ca să fie soția lui.

Acuma, nu-i mai era teamă feciorului de purcar că-l va omorî, pentru că nu avea cauză, nu avea pentru ce să-l omoare.

Zmeul la fată a trebuit să-i dea zestre. Pe lângă bani și pe lângă hainele ce avea să le dea, la fete trebuia ca să-i dea, fieștecăreia, câte un cal.

Împăratul avea mai mulți cai, dară dintre toți cel mai bun era acela pe care încăleca zmeoaica. Calul acela era năzdrăvan și avea 9 inimi.

Zmeoaica, ca nu cumva fata ei să aleagă chiar pe calul acela, s-a dus în grajd și pe toți caii i-a făcut grași și frumoși, numai pe acela nu. Ba încă pe acela nici așa cum a fost nu l-a lăsat, ci l-a făcut urât, slab, necurățit și spârligos, cugetând că dacă-l va vedea fata așa, nu se va bucura de el, ci-și va alege altul. Însă zmeoaica cu asta s-a păcălit, pentru că fata, cum ce s-a băgat în grajd, și a văzut pe toți caii frumoși și curățiți, numai pe unu nu, îndată s-a priceput că hoața de mumă-sa a trebuit să facă ceva cailor și pentru aceea ea a pus mâna pe calul cel mai slab și haid' cu el afară, spunându-i mume-si că ea pe acesta voiește să-l ia de zestre.

Zmeul și zmeoaica, pe lângă tot năcazul, a trebuit ca să i-l dea, căci nu aveau încătrău.

După ce acuma și-a căpătat toată simbria precum și zestrea nevestei sale, luându-și rămas bun de la părinții nevestei, adecă de la împăratul zmeilor și de la împărăteasa, au plecat să meargă pe lumea cealaltă, în țara lui, și acolo apoi să se cunune amândoi.

Așa, acuma amândoi s-au suit călare pe calul acela slab „la părere", fiindcă așa l-a făcut zmeoaica (pe bărbatu-so l-a pus cu fața îndărăt, iar ea s-a pus cu fața înainte) și hi! să meargă. După ce s-au suit călare, a zis nevasta cătră bărbatu-so:

— Acuma să ai de grijă, bărbate dragă, că pe tata precum și pe hoața de mamă acuma-i va ajunge ciuda cea mare, căci noi ne-am luat amândoi, și vor veni după noi, și cum ne va ajunge, ne vor înghiți de vii pe amândoi. Pentru aceea tu să te uiți tot îndărăt și când vei zări vrun nor negru, atuncea să-mi spui.

Așa s-a și întâmplat, căci pe zmeu, precum și pe zmeoaică, numai după aceea i-au ajuns ciuda și năcazul cel mare pentru că ce i-au lăsat în viață și nu i-au omorât până ce încă erau în cășile lor. Pentru ace[e]a, zmeul cel bătrân după ei! - prin văzduh - fugea de gândeai că toți norii-i doboară. Și era cât pe aci să pună mâna pe ei. Când, deodată,-l zărește bărbatu-so și-i spune ei, că se vede un nor negru. Ea îndată zise:

— Acela e hoțu de tată-mio!

Apoi, numaidecât, se coboară jos de pe cal și pe el [î]l face un călugăr bătrân cu barba albă până în pământ și gâbos de spate, spunându-i totodată că ce să zică dacă va veni zmeul pe aci și-l va întreba de ei, iară ea să face o mănăstire veche plină de mușchi, dimpreună cu cal cu tot.

Nu trecu mult timp și sosi și zmeul gâfâind de fuga cea mare și dând de călugărul acesta bătrân zise:

— Bună zâua, moșule!

— Să fii sănătos, dragul moșului, răspunse bătrânul de călugăr.

— Da' nu cumva ai văzut, moșule, trecând pe aci doi oameni tineri, un fecior și o fată? zâse zmeul.

— Nu, dragul moșului, nu am văzut pe nimenea. Eu acuma sunt de 200 de ani aicea și nu am văzut în ochii mei nici măcar o pasăre, dar decum să văd oameni.

Văzând zmeul că nu mai este nici o nădejde de a-i putea ajunge, să întoarse îndărăt și să duse supărat acasă.

Cum a ajuns acasă, l-a întrebat zmeoaica că ajunsu-i-a?

— Ba! răspunse zmeul. În toată calea mea nu am dat decât de un călugăr bătrân, care păzea o mănăstire huluită, veche și plină de mușchi.

— Apoi de ce nu i-ai prins, că aceia au fost? Călugărul a fost el, iară mănăstirea a fost ea și calul. O! că prost mai ești și tu! 'i zise zmeoaica. No, acuma rămâi acasă că m-oi duce eu!

Apoi plecă zmeoaica c-o falcă în cer și cu una în pământ, iar din gură tot foc țipând, ca să-i ajungă.

Ei, încă după ce zmeul s-a depărtat de ei, s-au dat preste cap și s-au făcut iară cum au fost - și la drum! zicându-i bărbatului său că să se uite și acuma bine îndărăt, căci va veni acuma spurcata de mumă-sa c-o falcă în cer și cu una în pământ și cum 'i va ajunge-i înghite cu totul de vii.

El s-a uitat mult timp îndărăt pe urma lor, până ce, în fine, a zărit un nor luminos și apoi i-a spus ei.

Ea numaidecât a știut și a zis:

— Asta este spurcata și hoheroaica de mamă. Asta ne pune capul.

Apoi, ea, numaidecât, s-a dat peste cap și s-a făcut un lac fără de fund, iar pe el l-a făcut o rață ce înota pe suprafața apei. Apoi i-a zis bărbatu-so, ca să aibă de grije că ea va veni aci lângă lac și va plânge și se va tângui în felurite forme, dară el să nu să uite îndărăt, căci cum se va uita, îndată [î]i va fura ochii.

Nu trecu mult timp și zmeoaica a fost aci, lângă lac.

Început-au a-l striga și a-l chema să-i spună ceva, însă el nicidecum nu-i avea grija. Când venea ea la marginea lacului unde era el, el îndată înota de cealaltă parte și tot așa a necăjit-o multă vreme.

Văzând zmeoaica că nu-l poate înșela nicidecum, a început a plânge și a se văita din toate puterile.

Lui i s-a făcut milă, dacă a auzit-o așa de tare văitându-se și s-au uitat îndărăt să vadă ce i s-a întâmplat de zbiară așa de tare. Însă hoața de zmeoaică cum s-a uitat, îndată i-a luat ochii și s-a dus liniștită p-aci încolo cătră casă.

Fata ei, care era prefăcută în lac și a văzut tot ce s-a întâmplat, cum s-a depărtat zmeoaica, mumă-sa, de aci, îndată s-a dat preste cap și s-a făcut cum a fost. Apoi s-a pus călare pe calul cu 9 inimi și s-a dus pe de altă parte de i-a ieșit înaintea mume-sii, și, ieșindu-i înainte, s-a dat preste cap și s-a făcut o fântâniță cu apă limpede și rece.

Zmeoaica, cum a ajuns la fântâniță, setoasă de fuga cea mare, s-a pus pe foale ca să bea apă. Până ce ea a beut apă, fata, care, când a furat ochii, a văzut că unde i-a pus, a băgat frumos mâna după ei, în sân, și așa i-a furat.

Cum s-a dus zmeoaica de aci, fata s-a dat iară preste cap, s-a făcut cum a fost și s-a dus fuga la bărbatul său și a zâs:

— Nu ț-am spus eu că să nu te uiți îndărăt că îți fură ochii?! De ce nu m-ai ascultat? Acuma să nu o fi putut ajunge, tu trebuia ca să rămâi orb. Dacă m-ai fi ascultat tu pe mine, ea nu ar fi avut ce să facă alta decât să se apuce și să bea apa toată din lac ca să mă omoare pe mine - ceea ce făcând, ar fi murit, ar fi plesnit numaidecât.

După aceea, s-a apucat și au pus la loc - lipindu-i - ochii bărbatu-so, apoi au încălecat amândoi iară pe calul acela cu 9 inimi și s-a dus mai departe.

Zmeoaica în timpul acela a mers liniștită acasă, anume că ochii la bărbatul fetei sale sunt la ea în sân.

Cum a ajuns acasă, a zâs cătră bărbatu-so.

— No, vezi, măi ticălosule! Tu nu i-ai putut prinde că au fost lângă tine și încă ai vorbit cu el față în față, dară eu i-am prins și i-am furat ochii lui; sunt la mine în sân. Pe ea nu am putut pune mâna pentru că tâlhăroaica de ea a fost prefăcută în lac fără fund și altmintrelea nu aș fi putut-o apuca, fără numai dacă aș fi beut toată apa din lac.

După aceea băgă mâna în sân ca să scoată ochii și să li-i arate. Dar ochii nu-s, ca-n palmă!

— No, tu, scroafa și curva ce e ea, dacă mi-a furat ochii bărbatu-so din sân! Ti[i]! mânca-te-ar viermii să te mânce, blăstămato și curvo, ce ești tu! S-o făcut tâlhăroaica de ea fântâniță în calea mea. Eu, neștiind, am mers de am băut apă și până atuncea ea ș-a băgat mâna în sân și iacă că mi-a furat ochii!

Nu mai zăbovește zmeoaica nimica, ci să ia după ei ca să-i ajungă. Însă, în deșert! Căci, până atuncea, ei au ajuns pe pământ în cealaltă lume și, cum au ajuns, au mers și s-au cununat laolaltă fără ca să mai dea de știre împăratului că din ce cauză nu i-a putut aduce poame din vârful pomului celui ce era în mijlocul curții sale.

Iară zmeoaica, văzând că nu-i mai poate ajunge, s-a întors acasă așa de necăjită, de tot ce găsea înaintea sa strica și în urmă de năcazul cel mare a și plesnit în o mie de părți.

Iară cei doi tineri, cum am zâs, s-au luat laolaltă și de nu or fi murit, poate că încă și astăzi mai trăiesc.

5

MUMA PĂDUREI

Au fost odată niște fete, trei la număr și surate câtetrele. Din când [în când] se duceau în pădure la uscături și cu modul acesta s-au făcut prietene și chiar s-au prins surate și cu Muma Pădurei.

Odată Muma Pădurei a zis:

— Veniți deseară la mine să stăm la furcă că sunt numai singură.

Fetele i-au făgăduit că vor veni. Seara, numai una din ele, cerându-și voie la părinți, a plecat. Pe drum s-a întâlnit cu un om. Acesta o întrebă că unde merge?

— La surata din pădure să stăm la lucru - răspunse fata.

— Na piatra asta s-o arunci în urma ta când te vei întoarce acasă.

Luând piatra, plecă mai departe.

Se întâlnește cu un alt om și, după ce au schimbat între ei tot vorbele acelea, i-a dat o perie, zicând tot acele vorbe, s-o arunce în urma ei când s-o întoarce. Ia peria și pleacă mai departe. Se întâlnește încă cu un om de la care capătă un ac tot pentru acel sfârșit. A făcut trei lucruri.

Puțin mai mergând, ajunge și la Muma Pădurei. Strigă la poartă, intră și, văzând într-un par un cap de om, a întrebat:

— Ce este acela din par?

Muma Pădurei zise:

— Ia o căpățână de cal.

După aceea, ea, intrând în casă, s-au pus pe tors. Până torcea fata un caier sau umplea un fus, Muma Pădurei isprăvea câte 5.

Venind vremea mâncării și punând[u]-se amândouă la masă, au mâncat puțin. Când fata întrebă:

— Ce sunt acei oameni legați de gât sub pat?

Surata sa i-a zis că sunt niște gâște, clocesc.

A început a se cam îngrija fata și nu prea mânca.

Muma Pădurei zise:

— Se vede că nu-ți place fiertura! Stai să mă urc în pod, oi aduce ceva carne să frigem și să mâncăm bine.

Fata zise:

— Nu mai umbla, că m-am săturat.

Ea, însă, tot s-a suit spre a-și ascuți dinții să mănânce pe fată.

Pe când fata era singură, i se arată un șoarece, ce-i spune să fugă.

Fata numaidecât își strânge ce avea și fugi. Când Muma Pădurei se dete jos din pod și vede că surata-sa a plecat. Șoarecele îi spune aceasta. Ea - după șoarece a-l mânca, dar neputându-se că să ascundea în găuri, iese în fugă după fată.

Pe când era gata a o prinde, fata aruncă în urmă peria, din care s-a făcu[t] o pădure deasă ca peria. Și până să iasă ea din pădure, fata s-a mai depărtat. Apoi, când era iarăși să o ajungă, a aruncat piatra și s-a făcut un munte mare de piatră. Și, mai apoi, a aruncat și acul și s-a făcut un munte de fier, din care, cu mare anevoință, a putut scăpa.

Și așa, fata a avut timp a se apropia de casă.

Intrând în casă, sosește la fereastră și Muma Pădurei și zice:

— Descuie ușa, surată.

Ea n-a voit. Și de necaz și ciudă, a murit zicând:

— Surată, surată, credeam că te-oi mânca, da' m-ai mâncat tu pe mine!

6

[NECULAI - JUCĂTORUL DE CĂRȚI]

Dumnezeu și cu Sfântul Petr[u], în drumul lor, se prefăcea în moșnegi saraci, osteniți de călătorie.

Ajungând la un om foarte sărac, care n-avea alt nimic decât cu cât era îmbrăcat, l-a rugat să-i primească la gazdă.

Omul a zis că n-are ce să li deí de mâncare, dar tot să sté, că le va da ce va avea. S-a dus și a pus îmbrăcămintele amanet și le-a luat de mâncare. I-a ospătat foarte bine.

Dimineața, a zis D[umne]zeu și Sf[întul] P[etru] că ce va cere să-i deí. Omul a cerut să-i deí darul jocului de cărți, cu care totdeauna să câștige, un scaun pe care, dacă s-ar pune cineva pe el, să nu se poată scula până nu-i va da voie, apoi un păr cu pere dinaintea casei și care se va sui în el, să nu se poată da jos până nu-i va da voie.

D[umne]zeu cu Sf[ân]tul P[etru], pentru ospățul cel bun, i-a dat tot ce-a cerut.

După asta s-a dus D[umne]zeu cu Sf[ân]tul Petru și omul, care se chema Neculai, s-a dus la un boier bogat și l-a rugat să se joace în cărți. Boierul a zâs că, dacă s-or juca și l-a rămâne, ce să-i ieí el? A zis că capul, căci alt n-are. Și dacă a rămâne N[eculai] pe boier, să ieí boierul bețișorul și să se ducă, să-i rămâie lui moșiile, casile (curțile) și tot ce are.

Așa, prinzându-se la cărți, a rămas N[eculai] pe boier, care ș-a luat bățul și s-a dus sărac. Apoi, N[eculai] a mai făcut cu vro câțiva boieri tot așa și s-a îmbogățit foarte tare.

Așezându-se cu șederea la una din curțile (casele) cele mai frumoase și mai vestite, acolo a crescut dinaintea ușei și pomul ce-l cerusă, având și scaunul.

După câtva [timp], i s-a apropiat sfârșitul. Venind Moartea la el, i-a spus:

— Gătește-te, N[eculai], căci te ieu!

N[eculai] i-a zis:

— Îndată, numai să mă spovedesc. (Trimițând un băiet la popă să-l cheme.) Apoi i-a zis:

— Șezi puțin pe cel scaun!

După ce s-a pus, nu s-a mai putut scula, încât Moartea a început a se ruga la N[eculai] să-i deí drumul, că ci-s faptele lui?!'

N[eculai] a zis că-i dă drumul; dacă i-a da zece ani de viață-i dă drumul.

Dându-i Moartea zece încă, i-a dat drumu.

Trecând și acești zece ani, a venit iară Moartea. Neculai ședea culcat sub păr. Și zicându-i:

— Neculai, ești gata? Hai!

— Sunt gata, dar aș voi să mănânc vro două pere și nu mă pot sui. Sui și-mi dă și să mergim!

Suindu-se Moartea, nu s-a mai putut da jos. Rugându-se la N[eculai] să-i deí drumu a se da jos, el i-a spus că acum are gus de trăit și nu-i dă drumu până nu-i va da o sută ani.

Dându-i Moartea și pe acei ani, s-a dus.

În suta asta ș-a adus N[eculai] aminte de boieri[i] cărora le-a luat averea cu cărțile și care, [întru]cât s-a[u] spânzurat de scârbă, era[u] în iad.

S-a dus Neculai la iad. Bătând în poartă să-i deí drumu, l-a întrebat.

— Cine-i?

El a răspuns:

— Eu sunt N[eculai], jucătoriul de cărți.

— Ce cați?

— Am venit să mă joc în cărți cu Caraoschi cel Mare.

Spunând portariu lui Caraoschi, care venind la poartă, l-a întrebat:

— Ce mă cați?

N[eculai] a zis:

— Am venit să ne jucăm în cărți.

— Dar pe ce?

— De te voi rămâne, zise Neculai, să-mi dai boierii care-i munciți în iad: doi care-s telegari (de îmblați pe ei călari) și unul arde în foc. Și de mă vei rămâne, să-mi iei sufletul.

Așa prinzându-se, Caraoschie a început a se juca în cărți. N[eculai] a rămas pe Caraoschi, dându-i pe cei trei boieri pe care i-a pus în un sac și i-a adus acasă. (N[eculai] făcuse multe pacate, merita a fi el Caraoschi.)

Mergând acasă, se împlinise suta de ani. Puse sacu cu boieri pe laiță, se culcă pe el să nu-i fure dracii. Pe când [d]ormea, vine Moartea și-l é în spate cu sac cu totul și-l duce la iad.

Când a văzut Caraoschi, a ieșit înainte spunând să fugă că acel tâlhari șiret i-a pradat iadu. Așa, Caraoschi a alungat pe Moarte cu Neculai, care s-a dus la rai. Deschizând raiul, l-a trântit jos, zicând că n-are ce se mai face cu el; să-l primească acolo, că de la iad (unde trebuia să vecin[ic]ească) l-a alungat.

Venind D[umne]zeu, cunoscându-l, i-a spus:

— N[eculai], după toate faptele tale te iert și șezi aicea, pentru că și tu m-ai ospătat odată bine etc.

7

[TRAISTA FERMECATĂ]

Era un om [păcătos], da' muncea ca cinci, și de unde vinea, oamenii-l râdea.

Așa, prășind el într-un ogor popușoi de al doilea, D[umne]zeu și Sf[ân]t[ul] Petru, umblând pe pământ și văzându-l prășind, l-a-ntrebat cu cât prășăște ziua. El o răspuns:

— Cu 20 parale.

— Da' ce faci cu ele?

— Ia, dau popii 10 și de 10 [î]mi ieu tutun.

— Sărmane om ticălos! Cum, numai 20 parale [i]ei tu pe zi? - i-a zis Sfântu Petru.

— Fugi de aici că nu am când sta.

Atunci l-o-ntrebat ce cere de la D[umne]zeu? El a răspuns să-i dea o trăistuță și cine nu i-a da pace, să-l puie într-însa, și tutun cât a pute bé[1].

Și viind el după obicei din țarină, o început a-l râde un om! Atunci el l-o apucat de urechi și l-o aruncat în traistă.

După aceea s-o dus la niște curți a unui împărat, împodobite fiind cu toate mândrețurile, da' nu putea să mâie nime-n ele peste noapte. Ș-o cerut să-i deie lumânări pe toată noaptea, că el a mâne. I-o dat. Și venind cinci draci să-l ferme din divanu împărătesc, unu a rămas afară, iar 4 a intrat să-l [i]e[i]e. El o prins pe tuspatru și i-o pus în traistă. Atunci cel de-afară s-o rugat să le de[i]e drumu că i-a aduce hârtie de la cel mai mare, că n-or avea nimic cu curțile celea. Și aducându-i, i-a slobozit.

Împăratul l-o-ntrebat:

— Ce să-ți dau pentru că ai făcut asta?

El o răspuns să-i de[i]e trei sate care o rămas la sapă de lemn, să le fie stăpân.

Când *o venit în sat ș-o spus că* le-i *stăpân*, și că de-amu n-au a da nimărui nimic, oamenii o zâs:

— Ce feli de stăpân [i-]aista că n-are nimic?! Iar *alții*: Bre! Poate aista-i norocu nostru!

La doi ani s-o dus câte trei oameni din sat la dânsul să-i de[i]e parale ca să-și facă straie și să-și cumpere cal. El li-o zis:

— Nu-mi purtați voi de grijă! Bine că aveți voi de mâncat și de purtat.

La patru ani i-o chemat, ș-o zis:

— Na, oameni buni, hârtiele moșâiei. N-aveți să dați nimărui nimic, că eu mă duc la iad.

Când [l-]o văzut dracii, cei ce i-o prins, o-nchis porțile. Și strigând el să-i deschiză, temându-să, ei o răspuns:

---

[1] *„Așa se exprimă poporul"* (*n. ref.*).

— Nu-i aice loc pentru tine, ce la rai!

Când o ajuns la rai, el a luat pe îngeri și pe Sfântu Petru în traistă. Atunci D[umne]zeu i-o zis:

— Vezi, Petreo, că el i-a nostru, iar tutunu al tău.

8

POVESTEA DESPRE MOARTE

A fost un om sărac, sărac. De sărac ce era, nu s-a găsit naș să-și boteze copilul.

Așa, el au plecat pre drum cu copilul în brațe. S-a întâlnit cu un moș bătrân.

— Unde mergi, voinice,? -l întrebă moșu.

— Merg să găsesc naș să-mi boteze copilu.

— Ei bine, lasă că ți-l botez eu!

— Bine, da' cine ești tu?

— Eu sunt D[umne]zeu.

Omul zise:

— Lasă, nu ți-l mai dau nici ție, că nici tu nu ești om drept: la unii dai prea mult, iar la unii prea puțin!

Și așa, merse omul mai departe. Se întâlni cu un alt moș. Și tot așa l-a rugat. Și după ce i-a spus moșul că este Sf[ântul] Petru, a zis omul:

— Lasă, nici ție nu ți-l mai dau, pentru că nici tu nu ești om drept: când vine ziua ta, la unii sunt curțile pline de grâu, iar la alții nu este nimic!

Și s-au dus mai departe. S-a întâlnit cu o femeie. Și tot asemenea l-a rugat. Și după ce i-a spus ea că este Moartea, au zis omul:

— Na, ție ți-l dau, pentru că tu faci dreptate. Tu nu alegi: bogat, sărac, frumos, urât, slab, tare etc., ci pre toți îi iei fără alegere.

L-a botezat pe copil și i-a dat numele de lecuitor și sviduitor. I-a spus că finul său va putea lecui și svidui pre orice bolnav, însă acolo unde va fi nașa la picioare. Iar când va fi nașa la cap, atunci să-l lase ea să-l lecuiască (să moară).

Crescând copilul, s-a făcut mare și au început a lecui și a svidui. S-au vestit în lume numele lui. Și așa, a venit cu o fată de boier la dânsul, la care Moartea era la cap. El a luat-o și întorcând-o cu picioarele la Moarte, au sviduit-o.

Tot așa s-a întâmplat cu fata unui împărat, pe care a sviduit-o.

Au venit vremea de s-au bolnăvit și finu (lecuitorul și sviduitorul).

Pe el n-a avut cine să-l lecuiască. Și apoi s-au dus la nașa. Nașa, mai întâi, i-a băgat vină că pentru ce au făcut aceasta. Și ducându-l prin visteriile sale, a văzut o mulțime de lampe: unele se stingeau, iar altele se aprindeau. Întrebă finu:

— Ce sunt acestea, nașă?

— Acestea care se stâng, sunt cei ce mor, iar care se aprind sunt cari se nasc.

— Bine, nașă, dară astea care sunt aproape să se stingă?

— Acestea sunt cei bolnavi, răspunse nașa. Și pentru aceea ți-am spus să nu mai lecuiești când eu sunt la cap, pentru că atunci e gata oleiul și trăbă să pui de la lampa ta.

— Bine, nașă, arată-mi care e lampa mea.

— Iată, cea de colo, care e aproape să se stângă, pentru că n-ai ascultat porunca mea.

— Nașă, te rog, mai toarnă puțin olei în lampa mea, că porunca ta nu voi mai călca.

După [a]ce[ea], nașa luă sticla și voi să toarne puțin olei, dar finu a rădicat de sticlă să toarne mai mult. Și [de]odată s-a înecat lampa și s-a stins. Și așa, finul a încetat numaidecât din viață.

Așa este care nu ascultă de cei mai mari. Și cei lacomi își pierd chiar și viața.

9

[TREI FECIORI - SLUGI LA DIAVOL]

Un om bătrân și sărac a avut trei feciori, cărora le-a ordonat ca să se ducă să se pună la stăpân, dar să nu se pună la vreun alt om, decât la un om roșu.

Așa, ei au plecat, și după ieșirea din sat, s-au întâlnit pe drum cu feluri de feluri de oameni, cari i-au și rugat să se tocmească la dânșii, dar ei n-au voit din cauză că nu erau oameni roșii.

După ce s-au mai depărtat mult de sat, le-a ieșit înainte diavolul prefăcut în om roș, care i-a și întrebat că „unde mergeți?“ Dânșii au răspuns că merg să se pună la stăpân, unde vor găsi. Și văzând că acest om este roșu, s-au rugat de el să-i tocmească pe câtetrei ca slugi, pe care i-a și tocmit cu câte 1000 lei anual de fiecare, însă cu condițiune[a] a nu-i face nici o muncă decât a zice toată ziua, fiecare, cuvintele următoare: Cel mare: „noi trei frați“; cel mijlociu: „pentr-un cașcaval“, și cel mic: „așa ni se cade“.

Astfel făcând până la termenul de trei ani, au uitat să mai vorbească celelalte cuvinte necesarii.

După acest termen, au plecat să se întoarcă acasă cu banii ce luaseră de simbrie.

La întoarcere, au găsit pe drum un om mort. Ei, închipuindu-și că nu e mort și că ar putea să-i dea vreun ajutor, au început a umbla împrejurul lui, făcându-i fel de fel de mișcări forțate.

Tocmai în acest timp, iată că din satul vecin veneau spre dânșii niște oameni și văzându-i acolo, rotindu-se pe lângă cel mort, i-au întrebat că:

— De ce l-ați omorât?

Ei, fiindcă nu știau să exprime alte cuvinte decât numai: „noi trei frați“, „pentr-un cașcaval“, „așa ni se cade“, a răspuns întâi cel mare în limba sa:

— Noi trei frați.

La cari cuvinte, oamenii au replicat:

— Vă vedem noi că sunteți trei frați, dar pentru ce l-ați omorât?

Cel mijlociu, crezându-se de drept că lui i-a venit rândul de vorbit, a răspuns:

— Pentru-un cașcaval.

Atunci oamenii au răspuns:

— Așadar, avem să vă legăm și să vă ducem la pușcărie.

Cel mic, fiindcă-i venise și lui cuvântul, a zis:

— Așa ni se cade!

Așa fiind, sărmanii au rămas pasibili de consecințele declarațiunilor lor.

Prin urmare, din aceasta, se constată că dânșii n-au fost vinovați, ci numai acel diavol prefăcut în om roșu, care, în termenul de trei ani, i-a făcut să uite celelalte cuvinte necesarii de apărare.

10

[FĂT-FRUMOS ȘI MĂRUL DE AUR]

A fost un împărat, care avea trei feciori. În grădina acestui împărat, care nu era așa departe de casele sale, se afla un măr. Acest măr, în fiecare noapte, înflorea, producea numai un singur măr cu totul și cu totul de aur, până la ziuă se și cocea și apoi era furat. De cine era furat, nu se știa.

Din această cauză, împăratul, în fiecare noapte, punea streji ca să străjuiască mărul, spre a prinde furul mărului de aur; dar în zadar, căci nu vedeau pe nimeni altul venind la acel măr, decât numai trei păsărele, cari cântau și zburdau prin el. Pe aceste păsărele nici nu bănuiau că vor fi furii fructului măr[ului] de aur.

A venit rândul să păzească mărul și fiul cel mai mare al împăratului.

Acesta, în noaptea aceea a vegheat până la un timp oarecare și, în urmă, a fost furat de somn.

Cele trei păsărele care veniseră și cântau, săreau și se jucau prin acel măr și cari, în adevăr, ele efectuau furarea mărului de aur.

Văzând pe fiul împăratului dormind, una din aceste trei păsărele, despre cari se zice că erau surori, și anume cea mai mare, scuturând mărul, mărul cel de aur căzu jos, chiar lângă capul feciorului de împărat, fără ca să se fi putut trezi de zgomotul produs.

Îndată, apoi, păsărica se dete jos și luă mărul, fără să fie simțită de feciorul împăratului.

Acesta, trezindu-se, văzu că lipsește mărul.

În noaptea următoare, veni rândul de păzit feciorului mijlociu al împăratului.

Și acesta se ținu până la un timp oarecare din noapte, apoi adormi.

Iar păsărica mijlocie, din cele trei cari veniseră și în astă-noapte, văzând că păzitorul doarme, scutură mărul și unicul fruct, măru de aur, căzu lângă capul feciorului de împărat, fără ca să se fi putut trezi. Apoi păsărica se dete jos și luă mărul fără a fi simțită.

În fine, în noaptea următoare, veni rândul feciorului celui mic al împăratului - care, se zice de unii, că se numea Făt-Frumos - să păzească mărul.

Acesta toată noaptea veghie, dar nu văzu pe nimeni venind sau arătându-se în măr, decât numai pe cele trei păsăruici.

Cam după miezul nopței, el se culcă sub măr și se prefăcu că doarme, uitându-se în măr pe sub gene.

Păsăricile, crezându-l că doarme, scuturară mărul și mărul de aur căzu lângă capul său.

Atunci păsărica cea mai mică se dete jos spre a fura mărul. Dar când era să zboare cu mărul de aur, fu apucată de picior de micul fecior al împăratului.

Când, îndată, această păsărică se și prefăcu într-o femeie sau zână prea frumoasă, de nici își poate cineva închipui, având un păr cu totul și cu totul de aur și în lungime mai mare decât corpul.

Făt-Frumos, văzând-o așa femeie frumoasă, se amurează de dânsa. Apoi, se îmbrățișară amândoi și adormiră sub măr.

Împăratul văzând că s-a făcut ziuă și soarele s-a ridicat sus și fiindcă fiul său nu venise nici până în acest timp, deși trebuia să vină încă în răsăritul soarelui, ca să aducă rezultatul mărului de aur, pe care îl aștepta cu mare nerăbdare, a trimis la acel măr o slujnică să vadă ce face Făt-Frumos.

Slujnica, ajungând la măr, găsi pe Făt-Frumos culcat cu zâna. Și, ca să nu le strice somnul, și ca să ducă și împăratului vreun semn oarecare, tăie de la o margine oarecare a părului zânei o părticică din păr, în lungime ca de un lat de mână, pe care-l duse și-l dete împăratului, ca semn, mai spunându-i ce văzuse și admirând în fața împăratului fericirea fiului său pentru dobândirea unei așa femei de tot frumoasă.

După ce plecă slujnica împăratului, se trezi din somn atât zâna, cât și Făt-Frumos. Zâna, văzând că la o parte i s-a scurtat părul, a zis către Făt-Frumos:

— Nu voi să mai trăiesc cu tine pe aici, căci cine știe ce mi s-ar mai putea întâmpla, deoarece numai o jumătate de noapte și un prânz am stat cu tine aici și oamenii tăi mi-a luat din păr.

Asemenea a mai zis:

— Dacă dorești să trăiești cu mine, să vii acolo unde stau eu, peste nouă mări și peste nouă țări, întrebând de locuința și numele meu: Leana Cosânzana. La venire, neapărat, te vei înfățișa cu acest măr de aur ce ți-l las, ca și eu să mă încredințez dacă ești tu!

Și în urmă a zburat zâna și a plecat. La plecare, zâna era grea.

Făt-Frumos s-a dus apoi la tată-său și i s-a plâns că de ce a trimis după dânsul și de ce trimisul a tăiat din părul soției lui, căci din această cauză a rămas fără ea.

Ce făcu Făt-Frumos, ce se socoti, ceru și luă de la tată-său parale de cheltuială ca să se ducă la soția sa Leana Cosânzana.

Mergând pe drum, văzu un corb și-și îndreptă pușca spre a-l omorî. Corbul, văzându-se în pericol, zise către Făt-Frumos:

— Lasă-mă, nu mă omorî, căci poate îți voi veni și eu vreodată în ajutor.

Și astfel Făt-Frumos nu-i făcu nici un rău, iară corbul, aruncându-i una din penele sale, îi mai zise:

— Ca semn că mă voi ține de cuvânt, ia această peană, și când vei avea trebuință de ajutorul meu, scutur-o și te gândește la mine, căci eu la moment mă voi arăta lângă tine și-ți voi ajuta.

Făt-Frumos luă peana și plecă.

După ce mai merse, văzu un lup și întinse pușca spre a-i ridica viața.

Lupul ceru iertare și fu iertat.

Apoi dete lui Făt-Frumos trei fire de păr din părul său, zicând:

— Ia aceste trei fire de păr, și când vei avea trebuință de ajutorul meu, scutură-le și te gândește la mine, căci la moment mă voi arăta ție și te voi scăpa de la nevoie.

Făt-Frumos negreșit că luă și aceste trei fire de păr și, mai mergând, ajunse la marginea unei bălți, unde, văzând o mreană (pește), întinse pușca spre a o ucide.

Mreana ceru iertare și fu iertată, apoi zise către Făt-Frumos:

— Când vei avea trebuință de mine, turbură apa și te gândește la mine, căci eu îndată mă voi arăta și îți voi veni în ajutor.

Făt-Frumos plecă și ajunse la Sânta Luni, unde bătu la poartă, iar Sânta Luni zise:

— Dacă e om bun, să intre; de nu, să nu intre, căci am o cățelușă cu dinții de fier și oțel și-l face mici și fărâme!

Făt-Frumos răspunse:

— Om bun!

Și intră.

După ce intră, întrebă pe Sânta Luni:

— Unde șade Leana Cosânzana?

— Nu știu, măiculiță, răspunse Sânta Luni, dar ca să-ți fac un bine, îți spun să te duci mai departe, până vei ajunge la Sânta Marți, căci ea poate să știe, deoarece e mai aproape decât mine de locuința Leanei Cosânzanei.

Ce era, dar, să facă bietul om?! Plecă.

Ajungând la curțile și casele Sântei Marți, bătu la poartă.

Sânta Marți, ca și Sânta Luni, zise din năuntru:

— De este om bun, să intre; de nu, să nu intre, căci am o cățelușă cu dinții de fier și de oțel și pe loc îl face mici fărâme!

Făt-Frumos zise:

— Om bun!

Și intră.

Când, îndată, o și întrebă:

— Unde șade Leana Cosânzana?

Sânta Marți zise:

— Nu știu, măiculiță, nu știu. Cu toate acestea îți dăruiesc această tichiuță, pe care, când o vei avea pusă pe cap, oriunde te vei afla, nimeni nu te poate vedea. Și du-te în partea aceasta, că vei da de Sânta Miercuri și ea poate să știe și să te îndrepteze.

Bietul oftă și plecă până ajunse la casele Sântei Miercuri, unde bătu la poartă și din năuntru i se răspunse:

— De este om bun, să intre, de nu, să nu intre, căci am o cățelușă cu dinții de fier și de oțel și pe loc îl face mici fărâme!

— Om, bun, om bun, mamă! zise Făt-Frumos, și intră, întrebând de Leana Cosânzana. Când - i se răspunse tot negativul.

Cu toate acestea, Sânta Miercuri mai zise:

— Iată, măiculiță, îți dă mama această pereche de papuci, pe cari, purtându-i în picioare, vei putea trece ca pe uscat orice mare. Și du-te mai departe până vei ajunge la Sânta Joi, căci ea poate să știe unde șade Leana Cosânzana, pentru că-i mai aproape.

A plecat Făt-Frumos și a ajuns la Sânta Joi, unde a făcut ca și la Sânta Miercuri.

Apoi i-a dăruit Sânta Joi o biciușcă, spunându-i că, trăsnind dintr-însa, orice va gândi i se va izbândi.

Și a plecat.

Ajungând la Sânta Vineri, bătu la poartă și din năuntru auzi:

— De e om bun, să intre, de nu, să nu intre, căci am o cățelușă cu dinții de fier și de oțel și pe loc îl face mici fărâme.

El răspunse:

— Om bun!

Și intră.

Apoi o-ntrebă de locuința Leanei Cosânzanei. Și Sânta Vineri îi răspunse:

— Nu știu, dar voi putea afla, numai, ce, stai să chem la mâncare toate animalele și păsările după pământ.

Se puse, dar, Sânta Vineri și începu a arunca pe bătătură tot felul de mâncări și începu a striga toate animalele, fiarele, târâtoarele și pasările ca să mănânce. Îndată apoi veniră tot felul de vietuitoare, precum: urși, lupi, cerbi, șerpi, raci, ciori, prepelițe, găini etc., etc. și pe toți îi întrebară Sânta Vineri:

— Unde șade Leana Cosânzana?

Și i se răspunse de toți că nu cunosc. După aceasta, Sânta Vineri zise către Făt-Frumos:

— Să mai stai nițel că mai este un ciocârlan, acela totdeauna vine mai pe urmă, pentru că-i șchiop și șade și mai departe.

Și nu trecu mult și veni și ciocârlanul, când se născu următorul dialog: Sânta Vineri:

— Ciocârlanule, nu știi tu unde șade Leana Cosânzana?

Ciocârlanul:

— Vai de mine, cum să nu știu?! Știu, pentru că chiar în gunoiul ce se află în curtea lor îmi am cuibul meu.

Sânta Vineri:

— Bine, ciocârlanul mamei, bine. Și fiindcă este așa, când te vei întoarce, te rog să iei și pe acest om cu dumneata și să-l duci tocmai acolo.

Ciocârlanul:

— Cum nu, maică Vinere, cum nu?! După ce voi mânca!

După ce mâncă, ciocârlanul luă pe Făt-Frumos, care-și luă și el ziua bună de la Sânta Vineri, și plecară amândoi.

Când Făt-Frumos ajungea la vreo mare, se încălța cu papucii de la Sânta Miercuri și așa o trecea ca pre uscat.

În fine, ajunseră ei la locuința zânei Leanei Cosânzanei. După ce ajunse, Făt-Frumos puse tichia de la Sânta Marți în cap ca să nu fie văzut și, văzând ușa deschisă, intră în odaie la Leana Cosânzana, unde nu era numai ea singură, ci și cele două surori ale sale, precum și copilul ce-l avea de vreo trei sau patru ani, copilul cu care rămăsese grea din noaptea când a dormit cu Făt-Frumos sub mărul acela, ce făcea în fiecare noapte un măr de aur.

Astfel, Făt-Frumos, îndată ce se prezentă în odaia zânelor, fu văzut numai de copilul său, care și începu a zice către mă-sa, Leana Cosânzana:

— Mamă, tata!

— E-he! băiatul mamei (sau nepoate, de către mătușele lui), cine știe pe unde se va fi aflând tată-tău.

Băiatul iară repeți:

— Mamă, tata!

Ele iar începură să facă haz și să zică:

— Numai p-aici nu va mai putea veni tată-tău, dragul mamei (sau dragul nostru nepot)!

În fine, băiatul iar mai repeți:

— Mamă, tata!!

Ele îl întrebară:

— Unde-i, mă?

— Uite-l colo, mamă!

Când - și fu văzut și îmbrățișat de zâne și mai vârtos de Cosânzana, pentru că acum Făt-Frumos își ridicase tichia din cap și-și arăta mărul de aur.

După acestea, Făt-Frumos a petrecut câtva timp cu zânele, apoi zânele îi ziseră;

— Noi ne ducem și nu ne întoarcem decât peste o lună. Tu rămâi singur acasă. Iată și cheile și poți să faci ce vei pofti, numai în această cameră te rugăm să nu intri deloc.

Făt-Frumos, rămânând singur, intră prin toate celelalte odăi și în urmă-și zise: „Am să descui și să intru și în această odaie, ce-are să fie?!“

Cum o descuie și intră înăuntru, văzu un om legat, dar legat și ferecat cu sfori de mătase.

Când - acesta-i și zise:

— Ah, frățioare, fratele meu, îți zic frate de cruce, nu mai pot de sete. Te rog dă-mi apă să beau.

Îi dădu vreo câteva cofe de apă și bău până când plesniră sforile cu care era legat și, astfel, scăpă și plecă fără să facă vreun rău lui Făt-Frumos.

După ce se împlini luna, zânele veniră și aflând că Făt-Frumos a umblat în acea odaie și legatul a scăpat, începură să se vaiete.

În fine, nu trecu mult și zâna Leana Cosânzana fu furată de Fundul Mărei.

Făt-Frumos, văzând că lipsește, întrebă pe surorile ei că unde este Cosânzana? Ele-i povestiră;

— Toată vina a ta este, pentru că acela care era legat la noi în odaie, și căruia tu i-ai dat drumul, acela este prea mult amorezat de surora noastră și din când în când vine și o fură fără voia ei și o duce la casele sale, spre a se juca și dezmierda în amor cum va pofti cu dânsa.

Făt-Frumos zise:

— Bine! Dar vă rog să-mi spuneți unde șade și cum îl cheamă, ca să mă duc eu acolo și să-mi iau soția.

Cele două zâne răspunseră:

— Nu știm, zău, dacă ai putea face această treabă, pentru că acela pe care tu l-ai scăpat și care se numește Fundul Mărei și care-și are casele sale prea frumoase lângă marea ce se află în partea aceasta, acela, zicem, dispune de o mare forță; acela, zicem, are un cal cu trei picioare și nouă inimi într-însul, ce fuge și-l duce (pe Fundul Mărei) ca vântul.

Făt-Frumos zise:

— Ce-are să fie, am să mă duc să cerc!

Și reuși.

Dar când plecă cu Sânzana de la Fundul Mărei, calul cel cu trei picioare și nouă inimi răcni și vesti pe stăpânu-său.

Atunci Fundul Mărei întrebă calul:

— Este vreme de mâncare (adecă să mănânce), de culcare (adecă să se culce), și de luare (pe urmă adecă să se ducă s-o ia pe Sânzana)?

— Este, răspunse calul.

Tocmai a doua zi, Fundul Mărei încălecă pe calul său și ajunse după urmă pe Făt-Frumos, care și acum călătorea, și-i luă pe Cosânzana, fără să-i facă vreun rău, deoarece se prinseseră amândoi frați de cruce.

Prin urmare, Făt-Frumos se duse trist acasă și întrebă tot pe cele două zâne:

— De unde are Fundul Mărei acel cal?

Ele-i spuseră:

— Este în partea aceasta o preoteasă bătrână, care are o iapă năzdrăvană, ce fată în fiecare noapte câte un mânz. De acolo și-a luat calul Fundul Mărei. Și-ți mai spunem și lucrul acesta: preoteasa aceea știe și are obiceiul că ia inimile altor cai și le bagă în altul, că caii fără inimi, deși sunt prea frumoși la vedere, dar la treabă nu plătesc nici o ceapă, pe când cei slabi, în cari se află mai multe inimi, cu cât sunt mai urâți, cu atât sunt și mai nepreţuiți.

Ce făcu, dar, Făt-Frumos? Pleacă până ajunse la acea preoteasă, unde urmă dialogul:

Făt-Frumos:

— Bună ziua, mamă!

Preoteasa:

— Mulțumim d[umi]tale, tinere! Dar ce cauți pe aici?

Făt-Frumos:

— Aș vrea să mă tocmesc și eu undeva slugă.

Preoteasa:

— Dacă e așa, te pun eu să-mi duci la pășune și să-mi păzești o iapă numai în trei nopți în rând și drept simbrie îți voi da un cal din ai mei, care vei voi să-ți alegi. Însă îți pun și condițiunea că, dacă-mi vei pierde iapa și dimineața nu vei fi cu dânsa acasă, îți voi tăia capul.

Făt-Frumos:

— Primesc, mamă, și-ți mulțumesc.

După aceasta, Făt-Frumos se duse în prima noapte cu iapa la pășune și, ca să n-o scape și piarză, o ținea de frâu. Și după ce fătă un mânz, pieri din ochii lui și rămase numai cu frâul în mâini.

Ce să facă el?

Scutură peana de corb și îndată corbul, [căruia][1] nu-i ridicase viața, i se arătă întrebându-l:

— Ce ți s-a întâmplat?

Și Făt-Frumos îi istorisi tot. Iar corbul îi spuse:

— Nu te teme, iapa este tocmai în nori. Eu mă duc pe la toate păsările să le iau cu mine și pe urmă să gonesc iapa de acolo spre tine și tu, văzându-o, scutură din frâu și strigă: „Na, murga, na“, căci ea va veni.

Și așa se întâmplă, căci, la ziuă, Făt-Frumos se află cu iapa acasă.

Preoteasa, când îl văzu, încremeni. Apoi, peste zi, preoteasa intră în grajd, fără să fie văzută de Făt-Frumos și începu a bate iapa și a o mustra că de ce nu s-a ascuns bine, spunându-i încă:

— La noapte să te ascunzi în cei mai înfricoșați codri!

Plecă și în a doua noapte Făt-Frumos cu iapa la pășune. El tot de frâu o ținea și cu toate astea ea tot pieri din fața lui cu mânzul ce-l fătase în acest ceas chiar.

Atunci, Făt-Frumos scoase și cele trei fire de păr de lup și le scutură. Când - se și înfățișă lupul spre a-i ajuta. După istorisirea lui, lupul îi spuse:

— Lasă pe mine! O știu unde e: în pădurea cutare.

Și se duse până mai încolo, începând a urla. Când, îndată, se strânseră toți lupii. Apoi cu toții se duseră și luară iapa la goană. Și, pe când fugea, Făt-Frumos scutură din frâu și iapa veni la dânsul.

Și așa se duse până la ziuă cu dânsa acasă.

Preoteasa se miră ca și întâi. Bătu iarăși iapa și o sfătui ca în noaptea următoare să se ascundă în fundul mărei.

În fine, în a treia noapte, iapa pieri iarăși cu mânzul fătat și Făt-Frumos, fiindcă se afla lângă mare, turbură apa și se gândi la mreană.

Mreana veni și el îi povesti istoria. Mreana îi spuse că iapa este în fundul mărei. Și strânse toți chiții, morunii și, în fine, toți peștii, cu cari se duse de luă iapa la goană.

---

[1] În ms.: „ce“ (*n. ed.*).

Și, până la ziuă, Făt-Frumos fu cu iapa acasă.

Preoteasa se miră în gândul său acum și mai mult de atâta vrednicie.

Apoi, pe sub ascuns, băgă 24 inimi de cai în mânzul ce-l fătase iapa în noaptea din urmă și acesta era și cel mai slab decât toți, pe când ceilalți erau cei mai grași și frumoși.

Chemă, dar, preoteasa pe Făt-Frumos și-l puse să-și aleagă un cal: simbria sa. Făt-Frumos luă acel mânz urât, cu 24 de inimi, deși preoteasa îi zise să ia altul mai frumos.

În fine, Făt-Frumos cu acest cal se duse la casele Fundului Mărei și luă pe soția sa, Leana Cosânzana. În acest moment, calul cel cu trei picioare și nouă inimi răcni și vesti pe stăpânul său, Fundul Mărei, despre aceasta. Fundul Mărei l-întrebă:

— Este timp de mâncare, de culcare și de luare?

Calul răspunse:

— Nu este, stăpâne!

Atunci, Fundul Mărei încălecă și se luă după Făt-Frumos. Calul cel cu trei picioare al lui Fundul Mărei, ce se cunoștea cu calul lui Făt-Frumos că sunt frați, zise către acesta, adecă al lui Făt-Frumos:

— Trântește jos pe stăpânu-tău, să crape!

Iar ăsta-i replică:

— Ba nu, dacă mă iubești pe mine, micul tău frate, trântește tu jos pe stăpânu-tău să crape!

Și, aceasta-i îndeplini gustul.

Așa că Fundul Mărei la trântire crăpă.

Iar Făt-Frumos se duse acasă în liniște cu Leana Cosânzana și trăi mult timp cu dânsa o viață prea plăcută.

11

POVESTEA ZÂNILOR

Era un tânăr a unui vânător pădurar. Așa, pădurarυ dă pușca în mâna fiului său ca să se ducă să vâneze și i-a spus să se ducă peste toți munții, numai în cutare munte să nu se ducă. Dar pentru ce - nu i-a spus.

Așa, tânărul plecă după vânat prin toți munții fără nici o temere, deoarece avea pușca cu el.

Când au ajuns la muntile cari îi zicea tatăl său să nu se ducă, iată că vede un râu și în acel râu să scăldau trei zâne.

El le vede și tace.

Vine la tatul său și-i spune că de nu va lua una din acele fete, el moare.

Așa, tatăl său îi zice:

— Du-te, Ioane, și pândește când se scaldă, ia cămașa celei mai mari și fugi și îndărăt să nu te uiți, că-ți dă o palmă și îți ia cămașa.

Și tocmai așa s-a întâmplat.

Tot astfel s-a întâmplat și cu cea mijlocie.

Când, pe cea mică - a și luat-o în căsătorie și cămașa care a luat-o, nu i-a mai dat-o, ci a pus-o în ladă, căci de i-o da, zâna zbura și tânăru rămânea fără ea.

Așa că au trecut timp de un an și jumătate, când au fost poftiț' la o nuntă și zâna-și cerea mereu cămașa cari i-o luase și soțul ei n-a voit a i-o da.

Însă, când s-a dus la nuntă, i-a dat-o.

Au stat acolo mai până seara, când au și zburat cu copilu ei. Tânărului i-au părut foarte rău, așa încât nu mai știa ce să mai facă.

Văzându-l tatăl său în astfel de poziție, i-au zis:

— Fiul meu, ia pușca și du-te în cutare munte că ai să găsești o pajiră.

Îndată au și plecat și s-a dus acolo unde-l trămisă tatăl său.

Când au ajuns, vede un balaur cari se ducea la puii pajirei să-i mânânce.

Tânărul, îndată ce vede balauru, trage cu pușca în el și-l omoară. Și acest balaur mânca puii pajirei în toți anii, așa că pajira nu putea să crească niciodată puii. Când au venit pajira, au găsit puii la cuib și au început să zică:

— Cine mi-au făcut acest mare bine de-au omorât balaurul, căci eu nu mai puteam crește puii dacă acest balaur mai trăia?

Da' tânărul se afla sub aripa unui pui în acel timp.

Și, de părere de bine, pajira l-au înghițit de trei ori și l-a dat afară și în urmă l-au întrebat că ce pretinde pentru acest mare bine. Și tânărul i-au răspuns: ca să-l ducă la casile zânilor.

Atunci, pajira au șuierat o dată și s-au adunat o mulțime de paseri și le-au întrebat că:

— Cine din voi știe la casile zânilor?

Ele au răspuns că nu știe nici una.

Au mai întrebat încă o dată și tot astfel de răspuns a căpătat.

În urmă, au mai șuierat de două ori și s-au adunat și mai multe. Tot astfel întrebându-le, tot astfel de răspuns au căpătat.

Tocmai în urmă, iată că vine un ciocârlan șchiop.

Atunci pajira l-au întrebat:

— Dar tu tocmai acum vii?

El au răspuns:

— Acum viu, căci sunt tocmai de la casile zânilor.

Atunci, pajira l-au însărcinat să ducă pe tânăr acolo.

Au și plecat cu ciocârlanu.

Așa că au mers mult, până ce au ajuns la o apă mare. Când - pe malul apei, se întindeau doi draci pe un bici, un fes și o pereche de papuci.

Atunci, tânărul i-au întrebat că de ce se întind.

Ei au răspuns că biciu când va amenința asupra cuiva, se va preface în stâncă de piatră.

Atunci, tânărul au luat biciu din mâna lor.

— Dar papucii?

— Papucii mergim pre apă cu ei.

— Dar fesul?

— Fesul îl punem în cap și ședem cu boierii la masă.

Atunci, tânărul au amenințat cu biciul asupra lor și îndată s-a prefăcut în stâncă de piatră. Le-au luat papucii, fesul și biciul și s-a pus pe apă și au plecat cu ciocârlanu.

Mergând, ciocârlanu îi zice tânărului:

— Uită-te, în ostrovul cutare-mi este cuibul meu.

— Dar casile zânilor departe sunt de acolo?

Ciocârlanu răspunde:

— Mai este un petic.

Așa, au mers până ci au ajuns la casile zânilor. Au pus fesul în cap și au întrat în casă, fără ca să-l vadă cineva.

Când zânile ședeau la masă, se pune și el la masă cu ele, fără ca să-l vadă.

Și zânile aveau de obicei a pune la masă o lingură mai mult. Când zânile se uită, nu vede lingura. Se apucă și pune o altă lingură. Se pun să mănânce. Mâncarea cari le-au adus[-o] la masă nu le-au ajuns, fiincă mâncarea lor era cântărită. Se apucă și mai aduce. În fine, după ce se scoală de la masă, se scoală și el, fără să-l vadă cineva și se pune după ușă pe o laviță și tot ridica fesul câte puțin. Și copilul cari-l avea cu zâna-l zărește și zice:

— Uite, mamă, tata!

Tot astfel se repetă de vro câteva ori.

Atunci, sora cea mai mare au început a mustra pe zâna tânărului, că de ce au plecat de la bărbatul său, că iată, copilului îi este dor de tatăl său.

După aceasta să arătă și tânărul. Unde le-au prins mirarea!

Și, în fine, au trăit cu ele, acolo, nesupărat.

12

COSÂNZEANA

Se povestește[1] că un fecior de împărat, ducându-se să se scalde la un lac, și după ce s-a scăldat, îmbrăcându-se, s-au culcat pe malul acelei ape și, adormind, au ieșit din apă o ființă femeiască de o frumusețe rară. Și, apropiindu-se de el, s-au nevoit să-l deștepte. Însă nu a putut.

A doua oară, cari s-a dus acel fiu de împărat și făcând ca mai sus, s-au culcat, după care a ieșit iar acea ființă frumoasă și, neputând să[-l] scoale, iar s-au cufundat în apă.

A treia oară, ieșind și, după toate încercările făcute să-l deștepte, și neputând, i-au scos un inel ce l-au avut acel fiu de împărat și l-a pus în degetul său și pe al ei l-au pus în degetul fiului de împărat. Pe inelul ce zâna l-au pus în degetul fiului de împărat a fost inscripțiunea: „Cosânzeana zâna și care mă aflu în insula zânelor".

Atunci, fiul de împărat, sculându-se și uitându-se în degetul său, au văzut acel inel cu acea inscripție. S-au dus acasă și au cerut voie de la tatăl său și mama sa. Au plecat în căutarea ei etc.[2]

Apoi, plecând el în urmări[re]a ei, încă înainte de a pleca, ș-au făcut un toiag de fier și opinci de fier[3]. Apoi, au mers până ce toiagul din mână i s-au tăiat de o palmă și au ajuns la marginea unui lac. În acea margine au găsit un pește pe mal, care i-au zis:

— Te rog, fiule de împărat, fă-ți pomană și dă-m' ajutor până mă voi duce în apă, căci mult bine-ți voi (prinde) face vreodată.

Fiul de împărat au făcut acel bine, apoi au plecat înainte. Mergând el pe gânduri, a dat peste o pasăre ce greu se chinuia, prinsă fiind în un laț de paianjăne, căria i-a făcut același bine ca și peștelui. Și, iarăși, ș-au urmat drumul. Atunci, au dat peste regele animalelor, cărui, făcându-i și lui un bine, i-a zis:

---

[1] În ms.: „Povestind..." (*n. ed.*).

[2] N. B. Pe acea inscripție a inelului a mai fost și una că „eu Cosânzeana sunt fiica împăratului a cărui împărăție este vecină cu toate împărățiile lumii" (*n. ref.*).

[3] „Lucru neadevărat" (*n. ref.*).

— Fecior de împărat, tu pe Consânzana cauți?

Răspuns-a el că:

— Da!

— Ei bine, când vei da peste vreo primejdie, să cei ajutorul meu, al peștelui ce l-ai aruncat în apă și al pasări ce ai scapat-o din laț și vei izbuti spre a găsi pe Cosânzana.

Apoi, dupe aceea, fiul de împărat au plecat înainte. Au dat peste o vale mare și în acea vale - [peste] o casă mare. Și, ducându-se acolo, au găsit o femeie. Și pentru că el isprăvise de ale mâncări, au cerut spre a fi băgat slugă.

Baba l-au primit ca slugă ca să-i vadă de doisprezece cai și o iapă. Caii să stea numai în grajd, ziua și noaptea; iar cu iapa să se ducă noaptea ca să o pască în trei nopți. Și de [nu]-i va scăpa, să-i dea drept plată unu din cei doisprezece cai; iară de-i va scăpa, el să fie aruncat de viu în fundul unui vas mare plin cu apă fiartă.

Fiul de împărat, gândindu-se că calul ce i-l vor da drept simbrie-i va fi de ajutor, au primit etc., etc.

13

[COPILUL ȘARPE]

Erau odată doi oameni, adecă bărbatul cu femeia sa și n-aveau nici un copil, pentru care erau foarte triști.

Într-o zi, după înțelegere, au plecat amândoi pe drumuri deosebite ca să găsească vrun băiet ori fată și s-o ia de suflet.

Mergând pe drum, bărbatul a găsit un pui de șarpe, pe care luându-l în mâini, și dezmierdându-l și văzând că nu mușcă, ș-a propus ca să-l crească. Apoi, a început a striga pe femeie îndărăt, care, întorcându-se, s-au înțeles amândoi, ca, în locul copilului după care plecase, să ia acel pui de șarpe și să-l crească. Cu acest scop, ei s-au întors la casa lor.

Puiul de șarpe era un pui de balaur năzdrăvan.

După ce au mers acasă, au pus puiul de balaur într-un vas ca un lighean și, dându-i de mâncat lapte, după un timp, a crescut și a umplut acel vas. Apoi, l-au pus în alt vas mai mare, unde, nutrindu-l tot cu lapte, a crescut până nu mai încăpea. Și, apoi, l-au schimbat și de aici, punându-l într-un vas mare cât o cadă largă, unde acest pui de șarpe a crescut de nu mai încăpea, făcând un cap de te speria, o coadă lungă și pielea cea neagră de pe trupul lui a făcut solzi mari.

La trei ani, puiul de balaur, făcându-se mare, a zis către moșneag:

— Tată, eu vreau ca să mă însor. Să te duci, dar, la împărat și să-i spui să-mi dea pe fiica sa de nevastă.

Moșneagul s-a dus cu frică la împăratul și i-a spus vointa fiului său, iar împăratul a poruncit că dacă fiul său sufletesc voiește să-i dea pe fie-sa de nevastă, să facă până a doua zi dimineață un pod frumos de aramă peste apa ce curgea în fața palatului împărătesc.

Și mergând moșneagul trist de această cerință acasă la fiul său și spunându-i, el a zâmbit și a zis:

— Du-te, tată, fără grijă și te culcă, căci nu e nimic aceasta!

A doua zi, când s-a sculat împăratul și fiica sa, podul pretins era gata.

Puiul de șarpe a trămes, iarăși, pe tatăl său sufletesc la împăratul să vadă dacă-i dă fata. Și împăratul a zis că i-o dă, dacă fiul său va mai face un pod de argint.

Mergând moșneagul trist și îngrijat de această nouă pretențiune și spunând-o fiului său, el a zis:

— Să [nu] te îngrijești de nimic, bunul meu tată!

Și a d[oua] zi în zori de zi, podul era făcut după cerere.

Puiul de șarpe a trămes, iarăși, pe tatăl său la împărat să vadă dacă-i dă fata și împăratul a zis:

— Dacă fiul tău va face până mâini în ceea parte a râului un palat mult mai frumos și strălucit decât al meu, și de la acel palat până la al meu va face un pod de aur, împodobit cu pietre scumpe și pe ambele margini ale podului să fie tot felul de arbori fructiferi, în care fructele, unele să cadă de coapte, altele să fie numai potrivite [de] coapte, altele verzi și altele atunci să înflorească, numai atunci dau pe fiica mea după fiul tău, iar altfel nu!

Auzind bătrânul această grea condițiune, s-a scârbit foarte rău, și mergând acasă, a spus-o fiului său sufletesc. Și șarpele năzdrăvan sau puiul de balaur a zis:

— Nu-ți fie frică, tată, mergi te liniștește și nici te îngriji!

A doua zi, când s-a deșteptat împăratul, a și pus ochii pe palatul cel nou, cu podul [și] pomii cei minunați. Acum, mergând moșneagul la împărat, el a zis să-și aducă fiul și să facă nuntă, căci 'și dă fata după dânsul.

Și mergând acasă moșneagul la puiul de șarpe, și spunându-i această îmbucurătoare veste, el a zis:

— Voi merge, însă să razem capul meu de umărul dumitale.

Și făcând aceasta, moșneagul a dus pe puiul de balaur la palaturele împăratului.

Împăratul cu fie-sa, deși s-au îngrozit de balaur, când l-a văzut, însă fiindcă dăduse făgăduințe că va da pe fie-sa după el, n-a avut ce face și-a trebuit să se învoiască să facă nuntă și să dea pe fiica sa după el.

Acest balaur purta numai ziua pielea și chipul de șarpe, iar noaptea lepăda pielea în camera de culcare și să făcea un flăcău frumos, îmbrăcat bine.

Soția lui ș-a propus că trebuie să facă ceva ca să-l scape de acea piele ce-l (masca) ascundea ziua. Ea a spus împrejurarea unei babe și acea babă a învățat-o ca să facă în camera de culcare o groapă în care să facă foc și, când va dormi balaurul, să arunce pe foc acea piele.

În noaptea următoare, a făcut precum o învățase baba și, pe când dormea balaurul, ea s-a sculat și i-a aruncat piele pe foc.

Îndată, balaurul s-a deșteptat și, mirosindu-i, a cunoscut că pielea lui era aceea ce arde pe foc și a zis către soția sa:

— Dacă tu ai făcut aceasta din mintea ta, rău ai făcut și ră minte ai, iar dacă ai făcut-o din învățătura altora, rău ț-a priit aceea!

Apoi, sculându-se, a zis:

— Eu de aici nu mai pot trăi cu tine!

Și la aste vorbe, i-a tras două palme, încât i-a țâșnit sângele pe gură și pe nas și a blestemat-o așa:

— Pruncul din pântecele tău să nu-l poți naște și să cercuiești pântecele cu cercuri de fier, și să-ți faci opinci de fier și cârjă de oțel și să mă cauți pe mine, căci să știi că eu mă duc de acum tocmai la Elena Cosânzana.

Și soția sa a zis cu blestem:

— Pata de sânge, ce este pe cămeșa ta curs din mine, să nu se spele, până când nu o voi spăla eu!

După aceasta, soțul a plecat și s-a făcut nevăzut și, a doua zi, soția sa a plecat după dânsul să-l caute, îmbrăcându-se în haine negre de călugăriță, și-a făcut opinci de fier și cârjă de oțel. Și mergând cale lungă, până când pântecele, crescând mare, nu-l mai putea purta și nici nu putea naște pruncul. Și, după un timp, a fost nevoită să-și cercuiască pântecele cu cercuri de fier.

Mergând mult, a ajuns la Sf[ânta] Luni și, trăgând în gazdă la ea, i-a spus împrejurarea și-a rugat-o să-i spună unde sunt palaturile Elenei Cosânzana.

Și Sfânta Luni, după ce a îndreptat-o înspre acel loc, i-a dat o furcă de aur cu caier și fus de aur, care torcea singură.

După aceasta, a ajuns la Sf[ânta] Miercuri, care i-a dăruit două mere de aur puse într-un ciur tot de aur. Și acele mere, când sărea unul jos, cellalt rămânea în ciur și când cel de jos sărea în ciur, cel ce era în ciur sărea jos, încât ele nu stăteau la loc și nici se apropiau să fie deodată ambele jos sau în ciur.

Mergând ea înainte, a ajuns la Sf[ânta] Vineri, care i-a dăruit o cloșcă de aur cu doisprezece pui de aur puse pe o tablă de aur. Și apoi a plecat înainte.

Și mergând ea timp mult, trei ani de la plecare, a ajuns la niște palaturi frumoase, ce stăteau spânzurate sus de la pământ, în aer, și n-ajungeau nici de cer, nici de pământ și pentru ca să te sui la ele, era un meșteșug mare. În fața acestui palat, curgea o apă și la acea apă erau niște slugi ce clăteau cămăși.

Aci stând să se odihnească soția balaurului, și pe când cerceta pe slugi că cine șade în acele curți minunate, iată că vede cămeșa soțului său, cea cu pata de sânge.

Și, fără să mai zică ceva, ia cămeșa și spală pata de pe ea, însăși cu mâna sa, de care lucru s-a mirat mult slugile, zicând că ele s-au necăjit de mai multe ori s-o spele și n-au putut.

Aceste slugi, văzând la acea femeie străină furca cu caier și fusul de aur ce torcea singură, ciurul cu cele două mere de aur, ce jucau, apoi tablaua cu cloșca și cei doisprezece pui de aur, s-au dus la stăpâna lor și i-au spus, atât despre spălatul petei de sânge de pe cămeșă, cât și despre lucrurile minunate văzute la dânsa. Iar Ileana Cosânzana, stăpâna lor, a trămes femeile ca să cheme pe acea călugăriță ca să cumpere lucrurile de la dânsa. Însă viind, orice preț i-a dat Elenei Cosânzana pe acele lucruri, ea n-a voit să le dea nici unul, decât cu condițiunea ca să-i dea voie să se culce în trei nopți cu bărbatul ei (adică cu balaurul) care acum devenise bărbatul Elenei Cosânzanei.

Și, de multă plăcere ce avea Elena Cosânzana de acele lucruri minunate, s-a învoit la aceasta, însă când gătea patul de culcare, Elena uda cu apă moartă acel pat, încât bărbatul său, îndată ce se punea pe dânsul, cădea într-un somn mort și n-auzea, nici nu știa nimic până a doua zi, când, iarăși, l-uda cu apă vie și-l deștepta.

Soția sa se culca lângă dânsul în pat și toată noaptea-l ruga, zicând:

— Soțiorul meu, pune mâna ta pe cercul de fier, ce strânge pântecele meu, ca, plesnind cercul de fier, să iasă fiul tău din el.

Dar în zadar, că dânsul nu auzea.

Și în a doua noapte, o slugă ascultând la ușa camerei, a auzit acestă rugăciune [și] a spus a doua zi bărbatului, care, în noaptea viitoare nu s-a mai culcat în acel pat. Și așa, auzind acum rugăciunea soției sale, a pus mâna pe cercul de fier ce-i strângea pântecele, și, îndată, plesnind, a născut copilul.

Tot atunci, dezlegându-se blestemul, s-au împăcat și apoi s-au întors îndărăt la palaturile lor, unde au trăit împreună.

14

MĂRGĂRITA ÎNĂLBITA

Despre Mărgărita Înălbita poporul povestește că (sta) a stat într-un munte de piatră și pe acolo trecea un băiat la vânătoare, ce purta numele de Mare. Și, când trecea pe lângă acea piatră, auzea strigând din piatră: „eu te iau pe tine“. Așa că băiatul, observând în nenumărate rânduri că-l strigă, i-a spus mă-si și mă-sa i-a zis:

— Du-te iar pe acolo și de s-ar întâmpla ca să te mai strige, răspunde-i și tu că „și eu te iau pe tine“.

Într-adevăr, că cum a ajuns băiatul la acea piatră, a auzit strigându-l iar:

— Eu te iau pe tine.

Iar băiatul i-a răspuns:

— Și eu te iau pe tine.

Atunci, s-a deschis piatra și a ieșit o fată atât de frumoasă, ca și soarele, cu părul și hainele de aur și c-un inel în deget tot de aur. Pe urmă s-a dus la mama băiatului. N-a trecut mult timp și ei au voit ca să se cunune.

Băiatul s-a dus în satul vecin, la nași-so și i-a spus ca să-l cunune, ceea ce în urmă s-a și săvârșit.

Pe urmă, când băiatul a venit cu colacu la nași-so, nași-so a zis:

— Tai pe finu, iau pe fina!

La cari cuvinte, lumea din casă a stăruit de nași-so ca să nu-l taie și să-i dea ca să facă ceva. Așa că nași-so i-a zis ca să-i facă până la ziuă un pod de aramă de la casa lui și până la capul unei moșii, cu tot felul de pomi înfloriți pe marginea podului și-n ei tot felul de pasări cântătoare.

După ce a ieșit din casa lui nași-so, s-a dus la casa băiatului, unde a început să plângă băiatul, neștiind cum să facă podul ce-l pretinsese nași-so.

Atunci, Mărgărita Înălbita a zis bărbatului său:

— Nu te teme, ci culcă-te de te hodinește, că despre pod am eu grijă!

După ce s-a culcat bărbatul ei, ea a ieșit afară din casă și a trântit inelul de pământ, zicându-i: până în ziuă să facă un pod de aramă de la curtea lui nașu și până la capul unei moșii!

Pe urmă, a intrat în casă și s-a culcat, iar către zori s-a sculat și a zis bărbatului:

— Scoală și te du la nașu și-i spune că s-a făcut podul, să se plimbe pe el.

Nași-so, văzând că i s-a îndeplinit cererea, iară a zis:

— Tai pe finu, iau pe fina!

Și fină-so, ca să scape, a zis lu nași-so ca să-i mai dea ceva să facă și să nu-l taie.

Atunci, nași-so i-a zis să facă un pod de aur, pe care fină-so a primit și i l-a făcut ca și pe cel de aramă.

Când, în urmă, nași-so, nefiind satisfăcut numai cu acestea, iar i-a zis: „tai pe finu, iau pe fina“, la care întrebare fină-so l-a rugat ca să nu-l taie, ci să-i mai dea ceva de făcut. Nași-so i-a zis ca să-i facă o biserică de ceară cu popa, până la ziuă. Atunci, fină-so a primit cu bucurie și, după ce s-a dus acasă, a ieșit tot zâna afară și a trântit inelul de pământ, când s-a și pomenit cu milioane de albine, ca nisipu, întrebând-o:

— Ce poruncești, stăpână?

Iar ea le-a zis:

— Uite, să faceți, până în ziuă, o biserică de ceară cu popă cu tot!

Alibinele atunci s-au apucat și, până la ziuă, au și dat-o gata.

În fine, nași-so n-a fost mulțumit nici cu aceasta, ci i-a zis că numai astfel va scăpa de el, dacă va aduce pe D[umne]zeu ca să mănânce el cu dânsul.

Bietul băiat o primi și p-asta cu bucurie. Căci după ce s-a dus acasă, i-a dat nevasta un frâu și i-a zis:

— Du-te la piatra din care am ieșit eu, izbește-o de trei ori cu frâu că are să iasă o magaoaie și tu să-i pui frâul în cap și să încalici pe ea, că are să te ducă tocmai la D[umne]zeu.

În adevăr că n-a mers mult și s-a întâlnit cu D[umne]zeu, zicându-i:

— Ce cauți, băiete?

Iar el i-a zis:

— Caut pe D[umne]zeu ca să-l duc la nașu să mănânce cu el.

Dumnezeu atunci i-a zis:

— Du-te, băiete, îndărăt, că D[umne]zeu vine el singur.

După ce băiatul a ajuns acasă, a băgat magaoaia la locul ei și s-a dus la nași-so. În timpul când a ajuns băiatul la nași-so a găsit și pe D[umne]zeu în chip de uncheș, zicând lu nași-so:

— Hai să mâncăm, că eu sunt Dumnezeu!

Însă nași-so, atunci, a cerut și stelile ca să le lumineze masa.

D[umne]zeu atunci i-a zis:

— Da' ce tot frământi tu lumea degeaba? Și scoțând un cuțit i-a tăiat capu.

Încălecai pe o șa
Și o spusei așa.

15

[RĂPIREA ILENEI COSÂNZANA]

A fost odată ca niciodată, când se potcovea purecele cu nouăzeci și nouă de oca de plumb și, zburând în slava cerului, i se părea că e tot ușure; când scria musca pe perete și mai mincinos cine nu crede; a fost un împărat care avea trei feciori, cărora, la moartea lui, le zise:

— Tată, după moartea mea să știți un lucru: pe toată întinderea moșiilor să umblați, iar la hotarul lui Hotiotio să nu vă duceți, căci ce-ți vedé să nu vă speriați!

După ce tatăl moare, fiii săi începură să se plimbe pe toate moșiile tatălul lor și de hotarul lui Hotiotio se ferea.

Într-o zi, se sfătuiesc ei toți că de ce să nu se ducă și la hotarul acesta? Apoi se hotărâră să meargă fiecare pe rând să păzească ca să vază ce e.

Deci, plecă cel mai mare cu multă oștire. Merseră ce merseră, până deteră de un arvune mare, al cărui vârf se părea că ajunge la cer. Se opriră aci, zicând oștenilor:

— Băieți, noi cale am mai face, dar să păzim la noapte aici unde trebuie să fie ceva.

Se opriră ceva mai înapoi spre a se pune la pândă.

Păziră ei ce păziră, dar făcându-li-se somn, adormiră toți peste noapte.

Când, deodată, iese din arvune un arnăut, se dă jos, merge și privește oștirea și după aceea se urcă iarăși în arvune.

Mai târziu ceva, tot acel arnăut, împreună cu altul călare, vine din arvune, arătându-i aceluia oștirea care dormea.

Acest tânăr călare se repede cu arnăutul și cu săbiele tăiară oștirea cu fecior cu tot. Apoi încălecă iarăși pe calul cel de foc cu 24 de aripi și se făcu nevăzut din vârful arvunelui.

Cei doi frați de acasă văzând că fratele lor nu se mai întoarce și că e ceva la mijloc de nu mai vine, se pregătește cel mai mijlociu și pleacă cu oștire iar la hotar.

Când ajunge și acesta aci, uitându-se la arvunele cel mare, își face idee că aci fiind ceva, să păzească.

Pândind până pe la miezul nopții, nu mai putură și adormiră toți.

Ei nu putură să afle nimic de cele întâmplate cu cei dinainte aci, că poate nu dormeau.

După ce adormiră toți, se dă jos din arvune, iar, arnăutul întâi, se uită la oștirea care dormea și, după aceea, se urcă iarăși în arvune.

Mai târziu, se vede că vine, iarăși, tânărul de mai nainte în zbor cu sabia fluturând-o, se oprește puțin în vârful arvunelui și, după aceea, se repede și-ntr-un ceas nu avu ce tăia de oștirea care dormea. Apoi, la urmă, zbură, iarăși, în vârful arvunelui și, de aci, se face nevăzut.

Fratele cel mai mic, care aștepta ca frații săi să-i ducă veste de ceva, văzând că nu mai vine nici unul, strânge și el câțiva tovarăși de drum numai, iar nu oștirea ca cei[l]alți, [și] pornește și el spre hotarul lui Hotiotio.

Când ajunge aci și vede atâta namilă de copaci, se puseră neadormiți a păzi toată noaptea.

La miezul nopții, se pomeniră cu arnăutul dându-se jos din arvune, pe care văzându-l băiatul, trimise la el doi din tovarășii săi, zicându-le:

— Duceți-vă și întrebați-l: calea a mai face ori numai până la noi, că dacă e viteaz să vie să se lovească cu noi,

iar dacă e nebun,
dați-i câte un pumn
și îndreptați-l pe drum!

Aceștia ducându-se, îl întrebară:

— Cine ești, tu, mă? Cale mai faci, ori numai până la noi? Dacă ești viteaz, vino și te lovește cu noi,

iar de ești nebun,
îți dăm câte un pumn
spre a te îndrepta pe drum!

El răspunse:

— Nu sunt nici nebun, nici viteaz, ci om ca și voi.

Se făcu nevăzut, după ce mai întâi se urcă în arvune.

Băiatul, feciorul de împărat, făcu ce făcu și se urcă și el în arvune ca să vază ce este acolo, iar pe tovarăși îi lăsă la locul lor.

Aci, găsi scorbură în vârful arvunelui și se vârî în ea.

Nu trece mult și voinicul cu calul cu aripi veni, se făcu roată de vreo câteva ori prin tovarășii lui și îi omorî pe toți. Și mai stând puțin în vârful arvunelui spre a mai privi ce mai vede pe împărăția sa, zbură și se făcu nevăzut.

Dar băiatul, care stătuse ascuns în scorbura copaciului, nu șezuse degeaba, ci el luase seama, când șăzuse viteazul acela pe vârful arborelui și se încredință că este femeie. Și după ce văzu că s-a depărtat, se dă jos, își ia toiegelul și pornește spre partea încotro apucase viteazul.

Merge el în partea aceea multă vreme, multă împărăție, câtă Dumnezeu știe, până dă de o grădină cu pomi. Pomii erau plini de uscături și roade nu făcuseră. El se apropie de pomi și zice:

— Pomilor, pomilor, de ce nu-mi dați voi poame să mănânc și eu?

Pomii răspunseră:

— Stăpâne, stăpâne - căci o să ne fii stăpân - ia curăță-ne, ce poame îți vom da!

El, deci, se puse de curăți pomii de uscături, și ei iute făcându-i poame îi deteră să mănânce.

Mergând mai departe, dă de un cuptor, căruia îi zise:

— Cuptorule, cuptorule, de ce nu-mi dai tu o pâine din tine să mănânc spre a-mi potoli foamea?

Iar cuptorul răspunse:

— Stăpâne, stăpâne - căci o să ne fii stăpân - de ce nu mă curățești de cenușă și iute îți voi da pâine. De când m-a urgisit Leana Cosânzeana, stăpâna noastră, iată cum am ajuns!

El se puse de curăţi cuptorul de cenuşă şi cuptorul, la moment, îi dete pâine dintr-însul.

Mergând mai departe, dete de o fântână, care era plină de nămol, căriia îi zise:

— Fântână, fântână, ce apă bună ai avea tu, dar eşti plină de nămol!

Fântâna zise:

— Stăpâne, stăpâne - căci o să ne fii stăpân - ia curăţă-mă de noroi şi să vezi ce apă bună îţi dau să bei!

El se puse, curăţi fântâna, ea îi dete apă şi bău, apoi iar îi zise:

— Vezi, ducându-te mai-nainte, mai dai peste surori d-ale noastre - să nu le laşi tot aşa, că mult bine ţi-om prinde, că de când ne-a urgisit Ileana Cosânzana, iată cum am ajuns!

Mergând mai-nainte, dete de un ogar şi un măgar. Ogarul era legat la un curetec de fân, iar măgarul la neşte oase, cărora el le zise:

— Ei! cum voi aşa?

Ei îi răspunseră:

— Stăpâne, stăpâne, dezleagă-ne că murim de foame, căci de când stăpâna noastră Ileana Cosânzana s-a făcut rea, iată cum ne-a pedepsit.

El se puse de dezlegă măgarul de la oase şi-l legă la copită, iar pe ogar la oase.

Mergând mai-nainte, dă de o cruce, care, fiind căzută, crescuse iarba peste ea, căriia îi zise:

— Cruciuliţa mea, dacă n-a avut cine s-o ridice, iată cum a ajuns!

Crucea îi zise:

— Făt-Frumos, Făt-Frumos, ridică-mă şi-ţi voi face un mare bine!

El se puse şi ridică crucea în sus, drese pământul de pe lângă ea, iar crucea îi zise:

— Făt-Frumos, ia uită-te înainte să-mi spui ce vezi?

El răspunse:

— Văz un soare.

— Acela nu e soare, ci, ia taie un soc şi fă o ţeavă lungă dintr-însul!

El tăie socul, făcu o ţeavă. Crucea îi mai zise:

— Ia propie-te încoa' şi uită-te mai bine şi să-mi spui ce vezi?

El se apropie de cruce, îndreptă țeava spre lumina aceea, uitându-se bine.

Crucea îl *întrebă:*

— Vezi ceva?

— Văd.

— Ce vezi?

— Văd pe Lighean în grajd de piatră, mâncând orz stricorat prin batistă de nouă ori; mai văz pe Ileana Cosânzana în 44 de odăi de sticlă, doarme răsturnată-n pat; văd în mijlocul uneia puțul Ileanei de marmoră, în care se îmbăiază și mai văz că în cele 44 de odăi bricile se taie gură în gură și feresc firul de păr să nu-l ajungă.

— De voiești s-o iei de soție, du-te la Lighean al ei din grajd căruia să-i zici: „Lighene, Lighene, ce vită bună *ești și blajină ești* de te lași să încalece o femeie pe tine!“

Dacă Lighean va țipa, strigând pe stăpână-sa, să te gândești la mine, și eu te voi face așa mic, ceva, ca să nu te vadă.

Voinicul se duse, deci, la Lighean și începu la ușa grajdului:

— Lighene, Lighene, ce vită bună și blajină ești și te lași să încalece o femeie pe tine!

— Mihoho! Stăpână, săi că mă fură hoții!

Când auzi Ileana, sări numai în papuci, cu care venea lipăind la cal.

— Ce[-i], Ligheane?

— Mă fură hoții, stăpână!

— Ți-o fi păreri, Ligheane!

— De, știu și eu, stăpână?!

Nu apucă să se întoarcă Ileana bine acasă, și Voinicul iar îi zise calului:

— Ligheane, Ligheane, ce bun și blajin ești tu și te lași să-ncalece o femeie pe tine! Nu te dai la mâna mea să te țiu pe lapte dulce și pe orz stricorat de nouă ori prin piatră!

— Mihoho! Stăpână, săi că mă fură hoții!

Ileana iar dete fuga, căută prin toate părțile, dar negăsind nimic, pentru că el s-a făcut un bob de mei și s-a băgat supt o piatră, îi zise:

— Lighene, să nu mai mă faci să viu degeaba că te bat de te omor!

Când ajunse Ileana în casă, Voinicul iar îi zise lui Lighean:

— Lighene, Lighene, ce vită bună și blajină ești și te lași să încalece o femeie pe tine! Nu te dai la mâna mea să te țiu numai pe lapte dulce și pe orz stricorat de nouă ori prin piatră?

— Mihoho! Stăpână, săi că mă fură hoții!

De astă dată s-a făcut un fir de păr și s-a ascuns în coama lui Lighean.

Ileana sare numaidecât din casă, începu să caute și, negăsind nimic, începu a bate pe Lighean foarte cumplit, apoi se duse zicându-i:

— Să nu mă mai chemi degeaba, că te tai și te dau la câini să te mănânce!

Voinicul iar se întrupă și zise:

— Ligheane, Ligheane, vită bună și blajină ești și te dai la o femeie să încalece pe tine, să te bată etc.

Lighean pentru că suferi aceasta, ca niciodată în viața sa, începu astfel:

— Ei, ce vrei? Ești tu vrednic să iei pe stăpână-mea de nevastă?

Voinicul răspunse:

— Să mă înveți tu, Ligheane!

— Stăpână-mea e rea și nu voiește să te ia. Deci, mâine pe la ziua jumătate, să te duci să tai salcia din mijlocul curții, s-o faci mai mulți pari de doi stânjeni și să intri înăuntru la ea, căci atunci, după baie, doarme. Coadele ei sunt de două moșii, cari atârnă jos. Să te duci lângă ea, să bați parii pe puțul în care se îmbăiază și să legi o coadă de parii puțului, iar una[1] de furca patului. După aceea, să iei maiul și să-i dai de trei ori cât îi putea în cap cu el. Apoi, să năvălești la ea a da mereu. Ea o să zică: „nu mai da, dezleagă-mă, că te iau de bărbat“. Și tu să nu te oprești până n-o zice: „Să n-am parte de Lighean al meu de nu te-oi lua de bărbat!“ Atunci s-o lași că nu-și mai întoarce cuvântul.

El făcu așa și ea fu a lui.

După învățul calului, el luă biciul, trăsni de trei ori și se făcu împrejurul lor oraș mare, cu biserici multe, unde, la una din ele, se cununară și după aceea făcu nuntă plină săptămână, cum e legea domnilor și a noastră a boierilor.

Și, încălecând p-o șa,
Vă spusei dumneavoastră așa.

---

[1] În ms.: „unul“ (*n. ed.*).

16

POVESTEA SÂNTEI DUMINICI

Au fost un moș și o babă care s-au luat în căsătorie. Moșul avea o fată și baba o fată. Baba ura pe fata moșului pentru că era mai harnică și de aceea o persecuta.

Fata moșului, văzând că e urâtă de babă, a plecat pe un drum și, mergând mai mult timp, a dat de o fântână ce era neîngrijită, care a strigat:

— Fată mare, fată mare, vin de mă curăță și mă grijește că și eu ți-oi prinde bine vrodată!

Fata a stat și a curățit-o.

Mergând mai departe, a dat de un cuptior nelipit și neîngrijit, care a zis:

— Fată mare, fată mare, vin de mă curăță, mă îngrijește, că și eu ți-oi prinde bine vrodată.

Ea l-a curățat.

Mergând mai departe, a dat de un păr, care era plin de omizi și care a strigat:

— Fată mare, fată mare, vin de mă curăță, că îți voi prinde bine vreodată.

Fata a stat și l-a curățat.

Mergând mai departe, a dat de o casă care era în mijlocul unei păduri mari. Și fiind poarta încuiată, a început a striga ca să îi dea drumul.

Auzind slugile, au dat de veste Sf[intei] Duminici, care ieșind din casă, au întrebat că cine e acolo.

— De e bun, vie încoace, de e rău, fugă de acolo, că am o cățelușă, când îi voi da drumu-l face mii și fărâmele!

Fata au răspuns:

— Bun, măicuță, bun!

După care i-au deșchis ușa și au intrat în ogradă. Întrebând-o că ce caută, au răspuns că vrea să se puie slugă. Sf[ânta] Duminică au răspuns că o primește, dar ce va vedea să nu-i fie frică.

Venind duminica, Sf[ânta] Duminică au plecat la biserică, dar, mai înainte, îi spuse să puie o căldare mare la foc, plină cu apă, pe care să nu o fiarbă, numai să o încălzească, s-o puie în albia cea mare, după care să iasă afară și să strige „puii mamei, pui", dar [de] ce va veni să nu se sperie.

Fata a făcut tot ce a învățat-o Sf[ânta] Duminică, când, strigând, au început a veni șerpi, balauri, șopârle, broaște, șoareci și toate jigăniile pământului, care s-au scăldat în acea apă.

Venind Sf[ânta] Duminică de la biserică și chemând pe toți puii, i-au întrebat că dacă s-au scăldat bine. Au răspuns că:

— Tare bine ne-am scăldat și curățat.

Asemenea au făcut în duminica a doua și a treia. După care, Sf[ânta] Duminică a pus-o să îi caute în cap. Și căutându-i în cap, a căzut o lacrimă pe capul Sf[intei] Duminici, care întrebând-o că de ce plânge, fata a răspuns că i-i dor de acasă.

Auzind aceasta, Sf[ânta] Duminică a trimis-o într-o casă și i-a spus să aleagă din lăzile din acea casă, două care vor fi mai urâte și să nu le deschiză până acasă, și acolo după ce mai întâi îi va spune tatălui său să facă oboare.

Alegând fata lăzile, a plecat cu ele acasă.

Mergând în cale, a dat de părul care-l curățase și care era plin cu pere coapte și frumoase. Luând vro câteva au mâncat.

Mergând mai departe, a dat de cuptiorul care-l grijise și care era plin cu pâine frumoasă și rumenă. Scoțând una, a mâncat-o.

După care, iar a plecat și a dat de fântâna care o curățase mai înainte și care acum era plină cu apă limpede și rece, din care a băut.

Ajungând acasă, a spus tatălui său să facă oboare, pe care făcându-le, a deschis lăzile din care a ieșit cirezi de vaci și boi, turme de oi și ergheliì de cai.

Baba, văzând aceasta, a început a-și bate fata și a o trimite și pe ea unde fusese fata moșului.

Văzând aceasta, fata babei a plecat și a dat de fântână, care văzând-o a strigat:

— Fată mare, fată mare, de ce nu vii să mă curiți, că-ți voi prinde și eu vrodată bine.

Dar ea a spus că nu umple mânușițile mamei.

Mergând mai departe, a dat de cuptior, care a strigat:

— Fată mare, fată mare, de ce nu vii să mă lipești, că îți voi prinde și eu vreodată bine.

Dar ea i-a răspuns că nu umple mânușițele mamei.

Mergând mai departe, a dat de păr, care, iar, a strigat-o ca să-l curețe de omizi, dar ea i-a răspuns că nu umple mânușițele mamei.

În cele din urmă a ajuns la poarta curții Sf[intei] Duminici, unde, bătând în ușă, și ieșind afară din casă Sf[ânta] Duminică, a întrebat-o că:

— De e bun, vie încoace, de e rău, fugă de acolo, că am o cățelușă, care, de îi voi da drumul, [îl] face mii și fărâmele.

Dar fata a răspuns:

— Bun, măicuță, bun.

Deschizându-i poarta, a intrat înlăuntru și, venind duminica, a învățat-o ca să facă apă nici caldă, nici rece și să cheme „puii mamei, pui“, iar ce va vedea să nu se sperie, după care a plecat la biserică.

Însă, fata a fiert apa în clocote, după care a început a striga: „puii mamei, pui“, când a început a veni o mulțime de șerpi, balauri, șopârle, broaște etc, care, cum intrau în apă, ieșau orbi, șchiopi, opăriți.

Venind și Sf[ânta] Duminică de la biserică, i-a întrebat dacă i-a scăldat bine, dar ei au răspuns că pe uní i-au opărit, pe alții i-au șchiopat, iar pe alții i-au orbit.

Asemenea a făcut și în duminica a doua și a treia, deși Sf[ânta] Duminică o învăța să nu fiarbă apa tare.

În duminica a treia, a pus-o să-i caute în cap. Și căutându-i, a căzut o lacrimă în capul Sf[intei] Duminici, care întrebând-o că de ce plânge, fata a răspuns că i-e dor de acasă. Auzind, Sf[ânta] Duminică a trimis-o în[tr-] o casă și i-a spus să ia de acolo două lăzi care-i vor plăcea ei.

Ea, intrând în casă, a ales două din cele mai frumoase. Atunci, Sf[ânta] Duminică a învățat-o ca să nu deschidă lăzile până acasă.

Plecând de acolo cu lăzile, a dat de păr, care era plin de fructe mari și frumoase. Căutând să ia, să mănânce, însă nu a putut, căci crăngile să ridicau în sus.

Mergând mai departe, a dat de cuptior, care era plin cu pâine caldă și frumoasă, dar vrând să ia să mănânce, nu a putut, căci s-a fript la mână.

Mergând mai departe, a dat de fântână, ce era plină cu apă rece, curată și limpede, dar vrând să bea, a secat fântâna și nu a putut.

În fine, a ajuns acasă și a spus tatălui său să facă oboare. Și deschizând lăzile, a început a ieși balauri, șerpi, șopârle, broaște, care a mâncat-o pe ea și pe mă-sa.

17

OMUL DE FLORI

A fost odată un împărat cu o împărăție mare, care se întindea peste nouă țări și nouă mări. Într-un loc de pre moșiele sale, i s-a adus vestea că vine Omul de Flori și se scaldă aci, apoi se duce, unde nu putea niminea să știe.

Împăratul a dat de știre că cine s-o găsi să-i poată aduce prins pe Omul de Flori, îi dă averi mari, de nu va avea ce să le facă.

S-a încercat mulți a-l prinde, unii feciori de alți împărați iar mari și bogați, alții de mireni, însă nici unul n-a putut reuși.

În cele din urmă, unul dete sfat împăratului astfel:

— Împărate, nu e mijloc a prinde Omul de Flori altfel, dar iată în ce mod: să-mi dai mijloace cu care să scot apa din lac și în locul ei să punem atâta vin.

Împăratul, văzând că acesta e planul cel mai lesnicios, făcu așa, iar omul și cu împăratul se puseră la pândă.

După multă așteptare, iată că văd pe Omul de Flori că se pogoară din văzduh ca să se scalde în lacul acela, care era înconjurat cu fel de fel de flori nemaipomenite - unele de argint, altele de aur, iar altele de altfel. Și pentru că avea obiceiul să bea mai întâi apă, bău; bău multă, apoi se duse să se scalde, și pe când se scălda, iar bea și bea mereu. Când fu ca să se îmbrace, de unde?! N-a mai putut, căci a căzut jos lângă lac.

Atunci, împăratul și cu omul acela alergară de-l prinseră și-l duseră la palat. Aci, îl închise într-o odaie, pe care o încuie bine, apoi dete de știre la toți împărații vecini ca a treia zi să vie să-l vază.

Omul de Flori era cu totul și cu totul de aur, pe fața lui erau fel de fel de figuri frumoase, iar părul era numai flori de aur.

Acest împărat avea mai mulți feciori, dar cel mai mic se juca într-o zi cu arcul pe lângă fereastra odăii în care era Omul de Flori închis. Nu știu cum face el și vârî arcul[1] pe fereastra aceea. Omul de Flori îl ia și-i făcea necaz arătându-i-l pe fereastră. Copilul zise:

— Dă-mi, mă nene, arcul!

Iar Omul de Flori zise:

---

[1] „Aci arc s-a pus din greșeală, ci săgeată trebuie să se înțeleagă“ (*n. ref.*).

— Îți dau arcul, dar descuie ușa să pot ieși d-aci. Și iată cum: du-te de fură cheile și să vii cu ele să descui.

Băiatul (făcu așa) făcu ce făcu și fură cheile, veni cu dânsele și, descuind ușa, Omul de Flori iese și se face nevăzut, iar băiatul, de frică, încuie ușa la loc și pune cheile iar de unde le luase.

Împăratul, care nu știa nimic de aceasta, de bucuria cea mare, era transportat cu gândul prin regiunile cerești, așteptând ca a treia zi va fi și mai multă veselie, când toți împărații anunțați și poftiți îl vor admira.

A treia zi, vin împărații vecini toți și când îi duse să le arăte Omul de Flori, ia-l de unde nu e! El începu, atunci, să bată și să chinuiască cum e mai rău pe toți curtenii; când, în cele din urmă, o slujnică zise:

— Nu mă chinui, împărate, că-ți spui cine a dat drumul Omului de Flori din odaie. Am văzut pe însuși fiul dumneavoastre cel mai mic că i-a dat drumul, furând cheile din casă.

Împăratul, care nici idee nu-și făcea despre aceasta, îl chemă, îl bătu și chinui, după aceea porunci curtenilor și-l duseră într-o pădure foarte îndepărtată, la marginea împărăției sale. Și cum se întâmplă - că-l duseră tocmai în pădurea aceea unde prinsese pe Omul de Flori.

Băiatul, în mijlocul acestei păduri mare și întunecoasă, unde nu se vedea și auzea niminea decât, din când în când, câte un glas al vreunei păsări, plângea, se văita, căindu-se de ceea ce-a făcut. Căută de mai multe ori să iasă din pădure, spre a se duce acasă, dar ce folos! că el neștiind pe unde a venit, se [pomenea][1] iarăși în locul de unde plecase și astfel se chinuiește el mai mult timp ca să scape din pădurea aceasta.

Când, într-una din zile, se întâlnește cu un om prin pădure, căruia începu a-i tăinui cele ce i se întâmplase. Omul începu a-l săruta pe amândouă părțile, îl luă după dânsul și-l duse departe de aci, la locuința sa (ce era un bordei împodobit pe dinafară cu tot felul de flori, iar în întru cu totul și cu totul de aur) căruia îi zise:

— Să fii feciorul meu! Să șăzi aicea și să nu te mai plimbi prin pădure, că eu îți [voi] aduce tot ce-ți trebuie!

Băiatul, care până aci plânsese de udase pământul și, din cauza aceasta, slăbise de rămăsese scândură, acum, văzându-se în brațele unui om, care îl menaja mai abitir ca tatăl său chiar, lipindu-se de inima acestuia, începu a se mai întrema și a se deprinde și mai mult cu traiul singuratic de aci din pădure.

---

[1] În ms.: „pornea“ (*n. ed.*).

Așa, ducând-o el mai mulți ani, crescu și se făcu mare flăcău.

Pe atuncea, se dedese sfoară în țară de un împărat iar mare și bogat, care avea o fată cu soarele în piept și luna în spate, că cine s-o găsi, iar, cu așa frumusețe, s-o dea după acela. Se arătaseră mulți, care mai de care mai frumoși, unii feciori de împărați frumoși și îmbrăcați cu câte scumpeturi toate, dar n-au putut-o lua, căci n-aveau soarele și luna.

Omul de Flori din pădure zise băiatului:

— Tată, este un împărat care are o fată așa, așa, pe care să te duci s-o iei tu, dar până nu vei lua-o și te vei cununa cu dânsa, să nu vorbești, ci să fii mut, și monotonul glas ce vei scoate din gură, la toate întrebările făcute să fie *„bleme"*. Să te duci să te bagi argat în curtea acelui împărat. Să faci cum îi face să intri la fată și te va cunoaște.

Omul de Flori era încredințat despre aceasta, știind că și băiatului, prin putința lui, îi crescuse soarele și luna, cât fusese la el în bordei.

Băiatul uimit de bucurie, căci era flăcău, zise Omului de Flori:

— Păi cum, tată, că n-am cu ce mă duce și nici nu știu pe unde să apuc?!

Omul îi zise:

— Ia-ți calul acesta (dându-i un cal cu totul și cu totul de argint), încalecă pe el și fii sigur că te va duce tocmai acolo. Dar tu să te oprești mai departe de palat, să descaleci, să dai drumul calului și frâul să-l îngropi la un loc părăsit, unde numai tu să știi și, ori de câte ori vei avea trebuință de cai, să te duci la frâu, să-l scuturi pe rând, de trei ori, și-ți va veni un cal de aramă, unul de argint și altul de aur.

Băiatul făcu tocmai așa. Ajungând la palat, mai de departe se oprește, descalecă după cal, îngroapă frâul și apoi se duce la poarta palatului. Împăratul, cum îl vede, trimite floranul să-l întrebe că ce caută.

Băiatul îl făcu să înțeleagă prin gesturi că voiește să se bage argat în curtea împăratului, că n-are cu ce trăi. Floranul, căruia îi trebuia un astfel de băiat, spre a-l ajuta să ude florile, îl duse la împărat și mijloci chiar el la împăratul și-l primi servitor, după cum trăgea floranul.

Deci, îl luă, îl duse la florărie și îi ordonă ca grădina aceasta s-o ude ori de câte ori va fi trebuință. Băiatul se și puse pe lucru, începu să care apă, să ude florile, care de acum deveniră și mai frumaose după cum erau.

Florarului îi plăcea acest băiat, că-l vedea că muncește ca un urs, din toate puterile, dar fără să cunoască că într-însul este un ce ascuns, [că el] are un ideal pentru care se expunea atât de mult.

Într-una din dimineţe, îl însărcină ca el să facă două buchete de flori și unul să-l ducă la împăratul, iar altul la fată.

El făcu așa și, când se duse la fată cu buchetu, ce să vadă? O fată de o frumusețe nemaipomenită, [pe] care, cum o văzu, începu a se aprinde, a-i roși și flăcăra obrajii, a tremura și a simți într-însul nește fiori, căci se cunoștea că ea era ursita lui. Nu mai puțin și fata, când îl văzu, cam aceleași lucruri se petreceau într-însa și o presimțire mută îi zicea că acesta este ursitul ei. Ea îl întrebă:

— Băiete, al cui ești?

— Belme.

— Al cui ești, băiete?

— Belme.

— Cum te cheamă?

— Belme.

Și orice-l întreba, el răspundea cu „belme“.

Când, alăturându-se mai mult de fată, păzește pe când se uita ea la buchet, pe masă - și el face ce face și se golește puțin la piept. Fata, mai uitându-se încă o dată la el, spre a-i mai face oarecari întrebări, ce să vază? - când vede că o orbește razele soarelui din pieptul băiatului! Deodată, se uimi și se crezu transportată cu gândul în regiunele cerești. Băiatul tocmai în aceste momente iese pe ușă, lăsând-o în această agonie de extaz.

De acum încolo, fata nu făcea altceva decât toată ziua și toată noaptea sta, privindu-l la fereastră (care răspundea către florărie) cum el uda florile și cum făcea orice prin grădină.

Într-o seară cam înserată, se face că trece pe lângă odaia în care era numai fata singură, și ea, cum îl vede, îi bate în geam, îl oprește în loc, deschide ușa și-l rugă să intre în odaia sa. El intră, arătându-se cam indiferent de toată parada fetei. Îl întrebă încet, cum îl cheamă. El răspunse: „belme“. Începu a-l lua și mai răstit. El tot „belme“. Când, dacă văzu ea că nu e chip a-l face să vorbească altfel, începu a-l trânti în pat, a-l săruta și a-l dezmierda cu fel de fel [de] îmbiațiuni, care mai de care mai fermecătoare și mai încântătoare. Atunci ea zise:

— Băiete, ești al meu, degeaba nu voiești tu să vorbești, că tu ești ursitul meu!

Băiatul, cum auzi această propunere a ei, fu mai mult ca sigur că de acum înainte nu va mai fi nici o piedică de a o lua. Începu să vorbească și să-i arate soarele din piept și luna din spate. Fata cum vede acestea și cum aude glasul lui cel ca privighetoarea, leșină în patul său...

În această noapte, băiatul fu până la ziuă în buduarul fetei.

De acum încolo, el avea de obicei ca îndată ce însera se ducea în buduarul fetei, fără a-l simți cineva.

Fata, chiar din prima noapte, rămase însărcinată.

Împăratul, odată, ducându-se pe la fată, o văzu că e cu burta mare. Începu a se face catran de rău. Începu a o bate, a o chinui că cu cine a rămas grea.

Fata, văzând că nu e chip să scape altfel, îi spuse că a rămas însărcinată cu băiatul din florărie.

Îl cheamă, îl cercetează - el răspundea: „belme“, dând din umeri. Începu a-l bate, dar el tot „belme“ se văita.

Dacă vede împăratul că așa o să fie, o scoate din palatul său, o ia de mână și o trimite după el, pe cari poruncește la un argat a-i băga într-un coteț de găini, ca pedeapsă pentru fapta lor.

Aici, Belme al meu, văzându-se singur cu nevasta lui, făcu ca cotețul acela să fie pe dinîntru spoit cu aur și cu masă încărcată cu tot felul de bucate și de băuturi, ce nici la împărat nu se găsea.

În acest timp, împărații aceia, ai căror feciori veniseră să ceară fata, dar care fuseseră refuzați, îi declarară război acestui împărat, care era tatăl fetei.

Împăratul se îngrijează de aceasta, că nu unul îi declarase război, ci trei.

Se puse să înmulțească numărul oștenilor prin noi recrutări și înscrieri de volintiri. În numărul volintirilor intra și Belme, pe care ar fi vrut împăratul chiar să-l șteargă de necaz, dar văzând că are lipsă de oameni, îl lăsă.

A doua zi, împărtul trebuia să pornească la război. Belme, sculându-se de dimineață, căută și găsi o iapă albă, așa de urâtă, că-ți era scârbă să te uiți la dânsa.

Pornește el mai de mult înainte și, într-un loc, prin care avea să treacă și împăratul cu oștirea sa, înnomolește iapa aci, descălică de pe ea și începe s-o ia la bătaie, dar iapa nu mai putea ieși.

Împăratul ajunge cu oștirea sa, și văzând pe Belme înnomolit cu iapa albă în noroi și el bătând-o mereu, zise:

— Ia, duceți-vă, mă, unul, dați-i o palmă și scuipați-l!

Se duse unul - unul dintre gineri, căci mai avea alți doi gineri, feciori de împărați, - îi dete o palmă și-l scuipă.

Lăsă și el până se depărtă și scoase iapa din noroi, o duse unde era niște iarbă bună, o împiedică și o lăsă acolo, apoi se duse la frâul său, îl scutură și-i veni calul de aramă. Se făcu și el de aramă, încălecă pe el, zbură pe câmpul de bătaie, trecu în partea socru-său, dar fără a-l cunoaște. Se repede ca fulgerul prin oștirea vrăjmașului și o nimicește cu desăvârșire. După aceea, apropiindu-se către socru-său, acesta, crezând că este vreun înger trimis de Dumnezeu din ceruri, i se închină, plecându-și genunchele și sărutându-i mâna.

Belme încălecă iute pe cal și numaidecât fu iarăși la Bălana din noroi, căria-i da mereu pinteni s-o scoață și nu putea.

Împăratul trecea vesel pe aci, împreună cu ginerii cei[l]alți, care începură iar a râde de Belme.

Lasă și el până socotește că socru-său a ajuns acasă, scoase iapa din noroi, o duse aproape de curtea palatului, o împiedică și o lasă aci, iar el, intrând în curte, se duse iarăși la cotețul său în care locuia.

A doua zi, împăratul iar plecă la război, în contra celui d-al doilea împărat. Pentru astă dată, el fu și mai îngrijorat, știindu-l pe acesta că are oștire mai multă și mai puternică decât a sa.

Pe când treceau pe la lac, Belme era tot aci, înțepenit cu Bălana, căruia iar un trimis al împăratului îi dete o palmă și-l scuipă.

Belme lăsă să se depărteze bine, lăsă pe Bălana aci, se duse iarăși la frâu, pe care, dacă îl scutură o dată, i se prezentă un cal de argint. Încălecând pe dânsul, se făcu și el de argint. Îi dete pinteni și zbură iar pe câmpul de bătaie.

De data asta, armata socrului său era adusă în stare de pieire, când el trece iarăși în partea socru-său. Se repede ca fulgerul prin rândurile vrăjmașului, pe cari le nimici cu totul. Se întoarce către împărat, care îi căuta tălpile să i le sărute. După aceea încălecă pe cal și zbură ca fulgerul la Bălana din noroi.

Trecând împăratul pe aci, iar începu a râde de el și a-l face tot păcătos.

Ajungând împăratul acasă, nu putea să spuie mai iute împărătesei că a venit în partea sa un înger trimis de Dumnezeu, care a nimicit cu totul armata vrăjmașului.

După aceea, puse masa, la care așăzându-se, începură a mânca, a bea și a se înveseli de bucurie că a căpătat victoria cu ajutorul lui Dumnezeu.

A doua zi, știind că are să dea piept cu un împărat și mai puternic ca până aci, se puse și făcu o nouă recrutație[1] și pe când se lumina de ziuă, se afla pe drum cu oștirea sa. Când trecu pe la lac, vede pe Belme al meu, tot aci, înțepenit cu Bălana în noroi.

De astă dată zăbovi și mai mult Belme, apoi regulă iar pe Bălana, se duse la frâu, pe care, scuturându-l, i se prezentă un cal cu totul și cu totul de aur. El, încălecând pe dânsul, se face iarăși cu totul de aur și, cât clipești, fu pe câmpul de bătaie. Aci, armata socru-său era decimată și aștepta momentul să cedeze armele.

Când Belme vede această mare descurajare a socru-său, se făcu fulger prin rândurile vrăjmașului și nimici oștirea acestuia cu desăvârșire, apoi veni la socru-său, care nu îndrăznea să ridice ochii asupra lui de jos din genunche, de unde era.

Și pentru că Belme își crestase singur degetul cel mic, ceru de la împăratul o cârpă să-l lege. Împăratul scoate batista din posunar, o rupe jumătate, îi leagă degetul el singur, apoi, pentru că nu avea cu ce să-l lege, își scoate inelul său din deget, pe care îl băgă într-al băiatului peste cârpa legată.

După aceea Belme își luă rămas bun și pieri din ochii împăratului.

Pe când împăratul trecu pe la lac, Belme se căznea să scoată pe Bălana din noroi, trăgând-o de coadă înapoi. Cei doi gineri ai împăratului începură de astă dată să râză și mai mult de el.

Împăratul, ajungând acasă, regulează pentru a doua zi o masă mare, la care invită pe toți boierii orașului său, pe toate rudele sale și pe toți notabili[i] de prin cele[l]alte orașe din împărăția sa.

A doua zi, fură toți la masă în complect, cari începură a mânca, a bea și a face cele mai mari petreceri.

Când era să se termine masa, unul dintre boieri îi zise:

— Împărate, măria ta, ai chemat la această masă pe toți boierii, pe toate căpeteniile orașelor celor mai depărtate, pe toate rudele, pe acești doi gineri. Oare cu adevărat că mai ai un ginere, pe care îl ții urgisit și pe care n-ai voit a-l chema la masă? Deci, acum, ca să fie toate bune, ca să fim toți veseli, de veselia măriei voastre, ar fi bine să chemi și pe acest ginere între noi.

Împăratul, care știa că ginerele său este în coteț, că este prost și în cele din urmă mut, nu voia, dar văzând că boierii stăruiesc tot întruna, dete în lături necazul și rușinea și trimise o servitoare să-i cheme.

---

[1] Recrutare (*n. ed.*).

Servitoarea pornește spre coteț. Când ajunse la coteț și se aplecă mai în jos, în dreptul ușcioarei lui, spre a-i striga, căzu uimită cu fața la pământ, căci pereții cotețului, cei străluciți de spoiala aurului, îi luase vederile.

Belme dete fuga la slujnică, o dezmeticește și o întreabă prin gesturi că la ce a venit.

Slujnica îi spuse că împăratul îi poftește la masă. El intră iarăși înăuntrul, se mai perie puțin pe hainele sale, își înfășură cârpa la deget și peste aceasta băgă inelul cel de aur al socru-său, apoi își ia nevasta și pornesc amândoi a se duce la masa socru-său.

Ajungând aci, făcu din cap complimentul unui nou sosit, apoi scoate mâna dreaptă, la care avea inelul și începu a da mâna cu toți.

Împăratul nu mai putea de ciudă că în mijlocul atâtor boieri, vine să stea un nemernic zdrențăros și mut pe lângă cele[l]alte toate. Împăratului îi cade necazul pe slujnica care o trimise cam de mult la ginere-său. Slujnica începu a-i spune astfel:

— Împărate, ce era să viu, că, când m-am aplecat să-l chem pe ușcioară, am picat leșinată și orbită de razile aurului din năuntrul cotețului. Cotețul se află pe dinîntru poleit cu aur și în mijlocul lui era o masă mai încărcată ca a măriei voastre!?

Pe când împăratul, plin de extaz voia a mai asculta la slujnică, el se apropie a da mâna cu împăratul. Când împăratul vede degetul legat de însăși mâna lui, cu inelul său, leșinat cade jos.

Toți mesenii, care mai de care, se siliră să-l deștepte și numai după un îndelungat timp se dezmetici.

Mesenii, cari credeau că de ciudă pentru ginerele său a făcut așa, începură să murmure contra acelora ce stăruiseră a-l chema.

Împăratul, îndată ce se dezmetici, alergă iute înaintea ginerelui său, cade în genunche și se roagă din toate puterile a-l ierta, zicându-i:

— Tată, iartă-mă că nu credeam că ai atâta putere! Iartă-mă că de aci înainte tu vei fi nu numai ginerele meu, dar mai mare și peste mine!

Apoi se scoală în sus și începu către meseni astfel:

— Boierilor! Acela ce pe câmpul de bătaie mi-a scăpat onoarea împărăției mele, nimicind pe cei trei împărați vrăjmași ai mei, fu acest al meu ginere, pe care îl credeam omul cel mai neputincios, oropsindu-l din toate ale mele [puteri], dar care, ca un înger picat din cer, a apărut la cel dântâi împărat cu cal de aramă și el îmbrăcat tot în aramă și pe când mă credeam învins, se pogoară astfel din văzduh, se repede în rândurile vrăjmașului și-i nimicește oștirea cu totul. La cel d-al doilea, apare pe cal de argint și, la cel d-al treilea, cu calul și cu îmbrăcămintea toată de aur și numai[1] cât clipești, oștirea vrășmașului fu sfărâmată cu totul.

Atunci venind la mine, îmi cere a-i lega degetul cel mic de la mâna dreaptă, pe care îl strivise pe când secera pe vrăjmași.

Eu scot batista mea din posunar, o rup în două, îi leg degetul și, pentru că n-am avut cu ce-l lega, am vârât peste cârpă inelul meu, pe care acum îl cunosc la dânsul și crez că dânsul a fost acela.

Apoi întorcându-se către băiat, îi zise:

— Tată, te rog, fă-te cum ai fost întâi.

Băiatul se făcu așa.

— Fă-te cum erai a doua oară!

Băiatul se făcu.

— Fă-te cum ai fost a treia oară!

Și el, făcându-se și așa, mesenii se înfiorară de aceasta. Apoi, tată-său merse cu toți mesenii la coteț și, când văzură că este așa de strălucit din cauza spoielii de pe dinăuntru cu aur, rămaseră încremeniți.

Atunci, băiatul, mergând în palat, se desface și arată soarele din piept și luna din spate. Aceasta văzându-o toți, se încredințară că acesta era ursitul fetei și nu altul, și de aceea a mers treburile așa de bine.

Deci, el rugă pe boieri a mai șădea și la nunta acestor doi tineri.

Și așa, se făcu nuntă plină săptămână, cum e legea domnilor și a împăraților, la care, de m-ați băgat de seamă, am luat și eu parte.

Și încălecând pe o șea,
Vă spusei dumneavoastră așa.

18

[DIN FATĂ FECIOR]

Se mai numește astfel: Elena Simziana, coastă de aur, câmpul înverzește, florile înflorește. Și că ea a fost furată de o fată de împărat, care avea un cal năzdrăvan, fiind trimisă de un alt împărat.

---

[1] În ms.: „și nu numai" (*n. ed.*).

Şi tot fata aceea i-a adus şi erghelia. Şi fincă ea nu voia să ia pe acel împărat, i-a zis să-i aducă şi vasul cu botezu şi atunci se cunună cu el. Atunci, el a trimis tot pe Făt-Frumos sau fata de împărat ca să-i aducă şi vasul cu botezu.

Şi s-a dus şi a furat şi vasul, pe *când era călugări cu călugăriţile* la rugăciuni şi era numai două de pândă.

Atunci, ei, când au bagat de seamă, călugări şi călugăriţile, au ieşit afară şi s-a uitat spre acela care au furat vasul şi au zis:

— Doamne, dacă o fi fată, să se facă băiat. Şi dacă o fi băiat, să se facă fată!

Şi aşa s-a făcut băiat şi s-a dus la împărat şi i-a dus vasu.

Atunci, el a chemat poporul şi a spus că, după moartea lui, să rămâie Făt-Frumos pe tron.

Şi aşa, când au pus ca să se îmbăieze, Elena Cosânzeana a poruncit calului de au fiert apa împăratului, încât i-a fiert şi maţile. Ea a chemat pe Făt-Frumos şi l-a îmbăiat şi l-au luat pe dânsul.

19

PONLEU

Povestea Elenei Cosânzene, numită şi zeiţa, ce poporul zice că au fost împărăteasă de peste nouă mări şi de peste nouă ţări şi au purtat rezbel cu Împăratul Roşu, cu Decebal şi cu alţii, totdeauna a fost biruitoare fiindcă avea trei corpuri de armată, fiecare corp cu o singură femeie. Acelea trei femei era împărţite în trei străji şi când ajungea von corp de armată duşmană (ajungea la una din acele trei străji) pe toţi duşmanii îi înghiţea şi ciolanele le lepăda pe la ceafă, încât hotarul sau câmpul unde sta ea, se numea Poiana Albă, de mulţimea oaselor ce le lepăda.

Aşişderea făcea şi cele[l]alte două străji. Şi cu chipul acesta, nici un împărat n-a putut să-i calce împărăţia zânei Elena Cozânzana.

A purtat un rezbel cu Împăratu Roşu, care se amurezase de dânsa şi nu putea să o aibă sub nici un chip. Cu toate acestea, se ţinea să n-o câştige alt împărat. Însă, s-a întâmplat ca să [să] sfătuiască el cu filosoful său, că cine vor moşteni împărăţia lui, după moarte, fiindcă nu avea feciori. Filosoful *a gândit şi apoi* a zis:

— Un fecior ai să ai, însă nu are să fie el împărat, ce feciorul jâtariului de la ţarina împărăţiei voastre - spunându-i şi timpul când vor purcede grele împărăreasa şi jităriţa.

Atuncea, împăratul s-au întristat foarte mult și cu nerăbdare păzea timpul când vor naște una și alta. Pe urmă au aflat adevărate proorocirile filosofului că, în adevăr, împărăteasa și jitărița au născut amândouă tot în acel moment.

Apoi, împăratul a dat poruncă unui ostaș să iei pe copilul jitariului și să-l ducă în cea mai mare pustie a codrului împărăției sale și să-l omoare și apoi să-i aducă inima acelui copil.

Ostașului, fiindu-i milă de pruncușor, a jungheat un cățeluș și i-au adus împăratului acea inimă a cățelului și pe copil l-au lăsat sănătos, în pustie.

Ostașul dând acea inimă împăratului, care a luat-o, și mirosind-o la nas, a zis ostașului că miroase a câne și că copilul jitariului avea să fie ca un câne.

Apoi, copilul [despre care am] vorbit, l-au crescut în pustie o leoaică, căreia îi omorâse leul său puiul ce-l avea, jucându-se cu el. Și după aceea, leoaica umblând prin pustie, din întâmplare, a dat peste copil și, punându-se lângă dânsul, cum plângea de amar, copilului atingându-i-se țițile leoaicei de gurița lui, a tras lapte. Și leoaica a simțit mare ușurare, că o durea țițile. Apoi a stat tot pe lângă copil și l-au crescut mare și s-a acoperit peste tot cu un păr mare și cu o putere uriașă, trăind împreună cu leii.

S-au întâmplat, însă, la o vânătoare ce au făcut feciorul împăratului arătat - care acuma era mare și el - și dând peste niște lei și era în mijlocul lor o fiară căreia i-a dat numele de om sălbatic. Și au făcut tot chipul ca să-l prindă.

Cu o mare putere împărătească, au făcut ziduri și gropi adânci și-l ducea cu meșteșug ca să cază sălbaticu în gropi, însă el lua copacii de turchină și-i punea cu vârful unde a fost turchina, stâncile cât dealurile le arunca cu mânele de se sfărma în mici bucăți. Încât, a făcut feciorul împăratului mai multe meșteșuguri cu întărituri de fier și sălbaticul le făcea fărâme. Încât, cu mare greu și cu putere împărătească, pe urmă, l-au prins cu lanțuri și l-au dus la paltul împărătesc și, cu mare nevoie, l-au pus în o cămară toată de fier și oțel și, cu mare greu, l-au putut îmblânzi, deprinzându-l a vorbi. Apoi, pe urmă, împărtul l-au dat la școală și a ieșit cel mai învățat, ca și filosofii cei mari, fiind că chiar și de la naștere era năzdrăvan. Și viind înapoi de la școală, au stăruit pe lângă feciorul împăratului ca împăratu să deie un bal.

Și după ce a câștigat cererea, a poruncit la niște fierari ca să-i facă un băț așa de mare, cât să-l aducă cu caru cu doi bivoli. Și chiar în timpul balului, au adus fierarii acel băț, făcând mare huit la darea bățului jos din car.

Atunci, împăratu a zis că ce alarmă se aude. Iar omul cel sălbatic, ce se numea Ponleu, au răspuns că-i aduc niște meșteri un băț.

Apoi, s-au repezit luându-l din car și l-a aruncat în sus și când a căzut jos, tot s-au îngropat în pământ, încât toată sfeta împărătească s-a minunat de puterea lui.

După finirea balului, a stăruit Ponleu pe lângă feciorul împăratului ca să se roage la împărat să-i deie voie ca să călătorească amândoi la împărații ce au fost la cel bal. Însă gândul lui era să se ducă la Zâna, împărăteasa Elena Cozinzana, fiindcă simțise că împăratu era mâhnit că nu putea să aibă pe zâna împărăteasă Elena Cozinzana.

Și primind învoire, feciorul împăratului dimpreună cu Ponleu, și încălecând pe niște cai ca zmeii, a și plecat, trecânt nouă țări și nouă mări. Și ajungând la câmpia de oase albe, acolo a zis Ponleu feciorului împăratului să stei de-o parte până la sfințitul soarelui, până când el are să vie înapoi.

Și a plecat. Dând peste o strajă a Elenei Cozânzene, care strajă a zis cătră Ponleu, cum că:

— Numai tu ai rămas nemâncat!

Și:

— Ce ai venit singur?

Atunci, a cascat gura ca să-l înghițe. Iară el a lovit-o cu bățu cel mare de fier, încât s-a pornit dintr-însa un pârâu de sânge, din acea strajă, numită Zâna Zgremțuroasă.

Ponleu a încălecat pe cal și au fugit până la feciorul împăratului, unde îl lăsase, pentru ca să nu-l înece sângele.

Apoi, au luat de acolo pe feciorul împăratului și l-au dus în locul unde era Zâna Zgremțuroasă. Și a făcut așișderea și cu cele[lalte] două străji.

Și ajungând la poarta Elenei Cozânzene, împărăteasa, acolo au găsit trei oameni sfădindu-se de la trei lucruri, anume: un fes, o păreche [de] papuci și o naframă.

Ponleu a întrebat ce sunt acele trei lucruri. Ei au răspuns că fesul are putere că, puindu-l pe cap, acela se face nevăzut; cu papucii poate merge așa de iute ca și gândul; iară naframa (basmaua) [de] o întinde peste marea, se face o punte ca un drum de mare de ar vroi, și poate să treacă cât de multă oștire, și pe urmă iară o strânge în buzunar.

Ponleu a zis:

— Lasă că vă împac eu! Am să azvârl acest băț de fier, ce-l am în mână, și aruncându-l la o mare depărtare, și cine mi-a aduce mai întâi bățu, aceluia am să-i dau lucrurile: fesu, papucii și năframa.

Atunci cei trei oameni, plec[ară][1] după bățul aruncat, care se îngropase pe jumătate. Atunci Ponleu a pus fesul pe capul său și s-a făcut nevăzut, zburând ca gândul. Apoi ș-au luat iar bățul său de fier și a intrat în pălatul împărătesei, zânei Elenei Cozânzana, neputându-l opri zânele slujitoare a Elenei Cozânzenei.

Și, ducându-se, au pus bățu de fier rezemat de ușă. Și viind una din zâne, ce era slugă, când au văzut bățu rezemat de ușa camărei împărătești, s-a spăriet.

Ponleu s-a apropiat de împărăteasă, pe care a găsit-o culcată pe un divan, păzită de doi lei, care nici aceia nu i-au făcut nimica.

Apoi, el a sărutat-o pe obraz.

Ea s-a trezit foarte înspăimântată, întrebând lei[i] că cine a sărutat-o. Atunci Ponleu a zis:

— Eu.

Ea nu a cutezat a-i face nimică. Însă căuta prilej ibovnicul ei care era un mare păjuroi, tot împărat, a cărui împărăție era un copac cu doisprezece craci și înalt până la cer și crengile ajungea până la marginile pământului.

Acesta a sfătuit pe zâna împărăteasă Elena Cozânzana, ca să trimată în pustie pe Ponleu, unde era numai scorpii, ca să-l mănânce.

El, ducându-se în pustie, au prins scorpiile, și zmulgând un copac, l-au vârât prin scorpii și luându-le în spinare, s-au întors cu acest vânat. Și, văzându-l că vine, zâna Elena Cozânzana s-a mirat de Ponleu.

Și, când a ajuns la palat, pe tovarășul său, feciorul împăratului, l-a găsit încuiet într-un beci. Atunci, Ponleu au întrebat pe zânele slugi că cine l-au încuiet acolo. I-au răspuns că împărăteasa Cozânzana, povestind și despre păjuroiu împărat.

Ponleu, mâniindu-se, s-au dus la împărăția păjurouiului și tăie copacul împărăției dimpreună cu toți păjuroí și oastea lor. Apoi, a luat de acolo inelu împărătesei Elena Cozânzana, ce era la păjuroi.

---

[1] În ms.: „plecând" (*n. ed.*).

Pe urmă, Ponleu a pocnit dintr-un ghici, a prifăcut palatu împărătesei Cozânzana cu toate slugile ei, prifăcându-le într-un măr de aur. Și puindu-l în buzunar, a plecat Ponleu la împăratul a căruia fecior se afla tovarăș cu el, dând de știre că vine cu zâna Cozânzana și să-i iasă înainte cu pompă împărătească.

Însă, pe drum, zâna Cozânzana a zis cuvintele următoare către Ponleu că:

— Eu nu sunt a cui gândești, ci a cui mă duce!

Ajungând la împărăție, a trecut pe un pod de aur, cu pomi și poame tot de aur pe marginile podului. Apoi, a ajuns, intrând în palatul împărătesc cu mare pompă și bucurie, dând împăratu un ospăț strălucit, la care ospăț, zina împărăteasa Elena Cozinzana a otrăvit pe Împăratu Roșu și pe fiul lui, tovarășul lui Ponleu.

Încât, Ponleu a rămas el singur, care apoi a luat de soție pe zâna împărăteasă Elena Cozinzana, făcându-se mare împărat, cu numele de Ponleu Împărat, a toate împărățiile pământului, ca unul ce au fost fiul unui jâtar. Și [se spune] că Elena Cozinzana se scoboară din ceri la amiază de se scaldă în spuma mărei.

20

POVESTEA LUI MĂZĂRICĂ

Cică a fost odată ca niciodată că de n-ar hi, nu s-ar povesti, a fost în vremea de demult o femeie vădană, care avea unsprezece băieți și o fată așa de frumoasă, de punea lumea în mirare. Văduva, mama lor, trimese băieții la arat. Mâncare nu luase, ci trebuia să le ducă sora lor, care nu știa unde ar hi. Ei trase o brazdă, începând de acasă, și să fie drum sorei lor, ca să nu rătăcească și să-i găsească.

În acea vreme, se afla, nu în depărtare, un zmeu, care murea de dragostea acelei fete. Vrea cu orice preț s-o fure. Fără să-l vadă cineva, trase și el o brazdă de a dreapta, de la casa vădanei până la casa lui.

Fata, ieșind din casă cu mâncare, vede două brazde și întrebă pe mă-sa pe care să apuce. Mama-i zise:

— Pleacă pe care o hi!

Și, plecând pe brazda din dreapta, depărtându-se, zmeul din zbor văzând-o 'i ieși înainte, o luă, ducând-o la casa lui.

Frații, văzând că nu mai vine sora lor cu mâncare, și le era foame de li se făcea negru înaintea ochilor, se întoarse acasă la mama, care le spuse plecarea ei. Cu toții se mâniară foc și plecară să omoare zmeul, cunoscând că el a furat-o. Ajungând la zmeu, el 'i omorî pe toți, tăindu-i bucăți și pe fiecare l-a pus în câte un ulcior sau chiup mare.

Mama lor, saraca, murea de dorul lor și a fetei, neștiind nimic. Într-o joi, plecă să aducă apă și vântul bătea strașnic. Din întâmplare, cade în pârnaia văduvei o mazăre. O ia și, mâncând[-o], a purces grea. După aceea nu trecu mai multă vreme și născu un băiat și-i dete numele de Măzărică.

Acest copil creștea așa de repede, că, într-o lună, creștea ca de un an și când fu de un an, era ca de 12 ani. Făcându-se el mare, se juca într-o zi cu arcu. Trecând, din întâmplare, pe acolo o babă cu cofele la apă, din nebăgare de seamă, fu lovită în cap. Baba a început a-l blestema, zicându-i:

— Mânca-te-ar și pe tine zmeul ca pe frații și sora ta!

Întrebând pe mama de are frați și soră, după cum auzise, i-a spus că nu.

În fine, s-a făcut bolnav, prefăcându-se, și că orice leacuri 'i da, nu se îndrepta, zicând că a visat un vis că de-i va da țâță de sub talpa casei, se va îndrepta. Mamă-sa primi aceasta de multă iubire ce avea către el.

Atunci, Măzărică ridică casa de la pământ oleacă, se puse dedesubt și mă-sa vârî țâța să sugă. Însă, el a întrebat-o de are frați și surori. Ea i-a spus că nu are. Atunci a lăsat casa pe țâță, întrebând-o iară dacă are frați și surori. Mă-sa a spus că nu are. A lăsat, iarăși, casa pe țâță. O durea grozav și nu vrea să-i spuie ca să nu-i facă rău. Așa credea. Băiatul mai întrebă încă o dată de are frați și soră. Maică-sa i-a răspuns că nu are. Și lăsând casa de tot pe țâță, încât o durea strașnic, nemaiputând răbda, i-a zis să ridice casa, că-i va spune tot.

Ridicând casa, mă-sa-i zise:

— Dragul meu făt năzdrăvan, tu ai avut unsprezece frați și o soră. Acum nu mai trăiesc, sunt morți cu toții. I-a omorât zmeul care-și are casa lui la capătul brazdei drepte.

Și l-a sfătuit să nu se ducă acolo, că-l va omorî și pe el.

Măzărică, fiind năzdrăvan, adică puternic mare, și-a pus în gând să omoare zmeul în orice chip va putea, să scape și frații și sora.

Într-o zi, a trimăs pe mă-sa la țiganul din sat ca să-i facă un buzdugan și un paloș. Gătindu-le, a aruncat cu vârful degetului mic în sus buzduganul de se cutremura norii, prinzându-l tot în acel deget. Acum, aruncă buzduganul pe brazda din dreapta, care, ajungând în casa zmeului, se învârti de trei ori de pe masă jos şi a rămas pe masă.

Sora lui, care trăia, se mira, îngrozindu-se de aceasta, pentru că zmeul, când era să vie acasă, arunca buzduganul care se învârtea de jos pe masă, până se punea în cui. Înţelese că nu este bine cu buzduganul de pe masă.

Nu trecu mult şi femeia zmeului vede intrând în casă un om pământean. Acesta era Măzărică. Ea nu ştia cine este. 'I zise:

— Ce cauţi aici, măi voinice? Du-te repede înapoi, că de va veni zmeul, va fi vai de tine. Te va omorî ca şi pe alţii!

Dându-se în vorbă, pe urmă, povesti soră-sa că o furase zmeul când plecase să ducă mâncare la fraţi, căci erau la arat.

— Fraţii venind aici să mă scape, i-a omorât. Şi acum, vai de mine, eu o duc cu un nelegiuit. Numai eu ştiu câte sufăr! 'Mi blestem şi viaţa şi naşterea.

Băiatul observă mult la ea. Vede în deget un inel de care-i spuse mă-sa şi semăna mult cu al său, ce-l avea în deget. 'I spuse că-i este frate şi a venit să omoare zmeul şi să-i scape pe toţi.

— Vai de mine, zise sora, cum se poate una ca aceasta?! Vrei să fii pierdut ca şi ceilalţi fraţi?! Pleacă mai bine! El i puternic cum nu se va mai pomeni niciodată!

Îndată se auzi un zgomot. Intră buzduganul zmeului în casă, se învârti de pe masă jos şi se puse la loc, în cui, la locul său. Sora se înfricoşa grozav că-l va omorî. 'I spuse să se ascundă în altă cameră.

Cum intră zmeul în casă-i mirosi a carne de om. 'I zise:

— Ce caută pe aici năzdrăvanul de Măzărică?

I-a spus că este frate al său, cumnat. Zmeul a început a se teme. Ştia că este năzdrăvan grozav. S-a pus întâi de a mâncat împreună cu Măzărică. După-masă plecară să se lupte la faţarea de aramă.

Luă pe Măzărică zmeul şi-l trânti în făţarea de aramă de se duse în jos până aproape de genunchi.

Se sculă Măzărică, luă pe zmeu şi-l trânti vârându-l în făţare până aproape de genunchi.

Se sculă zmeul, înfuriat, ş-l trânti, vârându-l în faţare mai sus de genunchi de o palmă.

Se sculă, înfuriat, şi Măzărică luă pe zmeu şi-l trânti, îngropându-l în faţare mai până la brâu.

Zmeul atunci, încruntat de mânie, zicea:

— Unde am o lingură de apă, să-mi răcoresc limba și te-oi trânti de te voi îngropa de tot!

Și trânti pe Măzărică mai sus de mijloc.

Ambii erau obosiți.

Atunci, Măzărică zise:

— Unde am numai o lingură de apă să-mi răcoresc limba și te-oi îngropa deodată de viu în pământ!

Din întâmplare, trecu pe acolo un cartal, auzi rugăciunea lui Măzărică, i-aduse în cioc oleacă de apă și Măzărică, bând, 'și răcori limba. Atunci se sculă grozav de înfuriat, luă pe zmeu și-l trânti cu putere așa de tare, de-l îngropă în fațarea de aramă până în gât. Luă paloșu în mână și zise zmeului:

— De nu vei spune unde sunt frații mei, te omor!

Zmeul 'i spuse să se ducă în cutare cameră și va găsi acolo unsprezece ulcioare astupate, unele lângă altele. În ele sunt frații lui îmbucă[tă]țiți și mai în fund sunt alte două ulcioare: unul cu apă moartă și altul cu apă vie.

Măzărică omorî zmeul, scoase ulcioarele afară. Din fiecare, bucățică cu bucățică, le încheie corpul, turnă pe ele apă moartă, după cum 'i spusese zmeul. După aceea, turnă pe ele apă vie și-i învie.

Mare bucurie era pe dânșii, văzându-se vii și că zmeul este mort și că acest mare năzdrăvan este fratele lor cel mic. Cu toții adunară[1] din averea zmeului și, cu sora lor, plecară înspre casă, la mama lor.

Pe drum, frații prinse mare dușmănie pe Măzărică, râdea de el, 'i legă mâinele dinapoi și așa-l înfățoșă la mama lor, care, când și-a văzut pe fii, nu mai putea de bucurie. Însă, văzând pe cel mic legat, s-a supărat, zicându-le:

— Proști sunteți! Vedeți că el v-a înviat și v-a scăpat de zmeu!

Măzărică, din acea cauză, s-a supărat pe frați și a zis mă-sei și sorei să-i facă o turtă fără apă, ci numai udată din lacrimele lor, frământată, că el se gătește să plece în toată lumea. Mă-sa și sorî-sa făcându-i turta, Măzărică dădu măsei o basma și-i spuse că:

— Când va pica pe ea trei picături de sânge, să știi că voi fi mort. Atunci să mă cauți.

Măzărică luă buzduganul, paloșul și rămas bun de la toți.

---

[1] În ms.: „adunase“ (*n. ed.*).

Plecă. Se duse, se duse.

Când se apropie de o pădure, vede din depărtare un om care strâmba lemne și striga în gura mare că:

— Unde-i Măzărică năzdrăvan, de a cărui putere se vesti în toată lumea, că așa l-oi strâmba?

— Iacătă-mă-s! zise Măzărică.

Atunci, Strâmbă-Lemne muie vorba și zise:

— Aide să ne prindem frați de cruce!

— Aide! zise Măzărică.

Și se prinse amândoi frați de cruce.

Plecând mai departe, vede o apă mare și un om care o sorbea și-i da drum[u] și striga în gura mare că:

— Unde-i Măzărică, viteazul mare, că, ca pe apă, l-aș sorbi!

Se apropie de dânsul Măzărică cu Strâmbă-Lemne și se prinse frați de cruce.

Merse mai departe și dede peste unul care sfărâma piatra. Se prinse și cu acel frați de cruce.

Mergând mai departe, prin pădure, dede peste o casă unde se aflau patru femei ca servitoare, adică slujnice, la o jiganie: Statu-Palmă-Barbă-Cot (adică: statu de o palmă, barba de un cot), călare pe un iepure șchip. Le luară de soții lor.

Lăsă acasă, acolo, pe Strâmbă-Lemne să le facă de ale mâncărei și ei plecară prin pădure după vânat cu femeile.

Strâmbă-Lemne s-apucară, făcu mâncare, și când veni acel Statu-Palmă-Barbă-Cot călare pe un iepure șchiop, intră în casă, bătu pe Strâmbă-Lemne, mâncă toată mâncarea, se scârnăvi prin oale și străchini, plecă.

Apoi, venind frații de cruce cu femeile de la vânat, nu găsiră mâncare. Le povesti cele petrecute. Făcură din nou mâncare și mâncă.

A doua zi, rămase Soarbe-Apă și păți tot așa.

A trei zi, rămase Sfarmă-Cheatră, pățind tot ca cel întâi.

A patra zi, veni rândul lui Măzărică, care rămase. Se apucă de mâncare și, după ce o găti, o acoperi.

Se puse după ușă și, când veni Statu-Palmă-Barbă-Cot, l-apucă de barbă,-l bătu strașnic, și, pe urmă, cu paloșu, dispică copacul dinaintea casei și-l băgă în acea crăpătură. Era ceva grozav!

Când veniră frații cu femeile, cari văzând pe acea jiganie, spuse că acesta este, o bătură rău. Pe urmă, mâncară, se culcară și dormi.

Când se sculară, nu văzu nici jigania, nici copacul în care era pus. Se supărară cu toții și se hotărâră să plece după el, căci se cunoștea dâra, adică urma copacului. Și unde-l va găsi să-l omoare.

Merse, merse cu toții după dânsu, până dădu peste o bortă prin care intrase în cealaltă parte a lumei, sub pământ. Se legară cu jurământ să facă o funie și să se deie pe rând pe cealaltă lume cu toții.

Găsiră coaje de tei, împletiră funia.

A legat întâi pe Strâmbă-Lemne să-i dea drum acolo. Și, când va clătina din funie, să-l scoată repede afară.

Întrând el puțin sub pământ, nu mai putea răbda din cauza șuieratului șerpilor, ocăitul[ui] broaștelor. Clătină din funie și fu scos afară.

Tot așa a fost și Soarbe-Apă și Fărâmă-Cheatră.

În fine, veni rândul lui Măzărică. După ce fu legat de funie, el zise:

— Cu cât voi clătina, cu atât să-mi dați drumu!

Dar, pe când era mai aproape de a se coborî dincolo, ieși sus Statu-Palmă-Barbă-Cot călare pe un iepure șchiop. Scăpară funia, când văz' jigania care-i hăt cumplit.

Măzărică, acum fiind dincolo, se apropie de curțile lui Statu-Palmă-Barbă-Cot, care se întoarse iarăși sub pământ și, cu oștirea ce avea, omorî pe Măzărică.

Mama lui, văzând, într-o zi, pe basmaua ce-i lăsase trei picături de sânge, plecă acum să-l caute. Știa că este mort. Luă apă moartă și apă vie.

În drumul său dete peste Strâmbă-Lemne și ceilalți, pe care-i întrebară de fiul său. Ei 'i povesti totul și o duse la acea bortă, [la] care fu legată de o funie și se scobori sub pământ. Găsi pe Măzărică bucăți mort. 'I turnă apă moartă și-l făcu trup. Turnă apă vie și-l învie. Care văzând-o zise:

— Mamă, dulce somn am dormit!

— Dragul mamei, mult dormeai, de nu eram eu aici!

Atunci, mă-sa luă ziua bună de la fiul său, care rămase tot sub pământ până a omorât pe Statu-Palmă-Barbă-Cot și se întoarse acasă.

Măzărică, mergând mai departe, dete peste trei draci, cari se certau pentru trei lucruri și nu puteau să le împartă. Ei aveau o pereche [de] papuci de puteau umbla foarte iute și pe apă, un fes (căciulă), pe care dacă o punea în cap nu-l putea vedea nimenea oriunde se afla, și un harapnic (bici), că dacă amenința cu el asupra cuiva-l prefăcea în stâncă de piatră.

Atunci Măzărică le zise:

— Dați-le la mine și duceți-vă în movila care se vede nu departe de aici. Și cine va veni mai întăi, acelui[a] să fie toate lucrurile.

Primiră cu toții bucuroși aceasta. Și, când se apropiară în fugă cu toții de Măzărică, el i-amenință cu biciu și-i făcu în stânci de piatră.

Se grăbi de omorî pe Statu-Palmă-Barbă-Cot și plecă mai departe. Dete peste un oraș. Intră la o babă în gazdă și-i ceru apă de băut. Baba zise că nu are.

— Aici-i apa scumpă. Nu poți lua apă până nu vei plăti pe fiecare an câte un suflet de om la balaurul ce-și are culcușul la fântână.

Atunci zise:

— Babă, du-te și ié apă. Spune-i că Măzărică cere, și-ți va da. Dară să [nu] spui la nime aceasta!

Baba plecă la fântână, luă apa și bău. Acolo află că a doua zi va fi dusă fata împăratului la fântână spre a fi mâncată de balaur, după obiceiu locului.

Împăratul era foarte trist și dete veste că cine o va scăpa pe fiică-sa de[1] balaur, i-o va da-o de soție și încă jumătate de împărăție.

A doua zi, fata era dusă la fântână și pusă într-o groapă cu mare cinste ca de înmormântare, ca să vie în urmă să o mănânce bălaurul.

Plecând lumea de acolo, Măzărică se duse în groapă la fată fără a fi văzut de nimeni și-i spuse că o va scăpa, dară până atunci să-i caute puțin în cap. Și schimbă inelele unul la altul. Și când va vedea că vine balaurul, să-l deștepte iute. Fata văzând balaorul că [iese din] fânt[ân]ă[2], alăture, de frică, a uitat a-l deștepta și din ochii ei pică o lacrămă pe obrazul lui Măzărică, cari s-a deșteptat iute, a ieșit afară, omorând balaorul.

Plecă, lăsând fata tot în groapă.

Din întâmplare, în acea zi veni sacagiul împăratului, ce era țigan, ca să ia apă. Văzând balaorul omorât se tăvăli prin sângele lui, strică și ascuțișul unui topor, luă pe fată și o puse pe săca, îngrozind-o că el a scăpat-o de moarte.

---

[1] În ms.: „și de“ (*n. ed.*).

[2] În textul de bază: „intră în fânt[ân]ă“ (*n. ed.*).

Cum a văzut împăratul pe fiică-sa scăpată de la moarte de țigan - căci așa credeau toți, după spusa lui - s-a bucurat de nu știa ce face.

În fine, țiganul, acum ginere de împărat, fu trimes la baie și fereduit ca să se mai albească. Dară țiganul tot țigan! Era așezat pe perne, sus, mândru și cuconat. Fata, însă, tristă, plângea grozav și știa că nu este țiganul care i-a scapat viața, ci altul. Însă, fata nu cuteza a zice nimic. Nunta era gata de a se face. Și a fost chemați toți la nuntă - și bogați și săraci. Merse acolo și Măzărică.

Cum 'l zări, fata strigă îndată, zicând în gura mare că:

— Acest om a omorât zmeul. El este mirele meu!

Observă împăratul chiar în degetul lui Măzărică și inelul fetei, după [ce] spusese încă mai înainte fata.

Atunci, țiganul a fost aruncat și omorât după perne dintr-o singură lovitură a lui Măzărică, făcându-l mii și fărâme.

Acum era mare bucurie. S-a făcut nunta și Măzărică deveni ginerele împăratului de acolo.

Trecând câtva timp, Măzărică murea de doru' de a-și vedea frații, sora și mama și se gândea că cum va face să ajungă dincolo.

Luă soția și plecă.

Din întâmplare se apropie de un arbore, unde era cuibul unei mari păsări. Și acolo vede un balaor urcându-se spre a-i mânca puii acelei păsări. Măzărică omorî balaorul. Puii de bucurie 'i zise:

— Stăi aici, măi voinice, că de va veni mama 'ți va da mare răsplată!

Însă,-l-ascunse la o parte.

Când veni păjerea, nu mai putea de marea bucurie, văzând balaorul mort și puii vii. Întrebă că cine l-a omorât. Puii spuse că acest voinic.

Se arătă înaintea lui Măzărică și-i zise:

— Ce cei de la mine și-ți voi da!

El răspunse că nimic alta, decât să-l scoată dincolo, pe cealaltă lume.

Păjerea, adică paserea, prinse bucuros, însă zise să gătească 99 vase pline cu carne și 99 pline cu apă. Și când fu gata, plecă în sus.

Când întindea aripa dreaptă 'i da carne; când întindea cea stângă 'i da apă.

Când fu aproape să ajungă sus, isprăvi carnea și Măzărică atunci-și tăie pulpa dreaptă și i-o dete păserei s-o mănânce, numai să-l scoată dincolo.

Ajunse, în fine, sus.

Plecă înainte în drumul său, se găsi cu frații de cruce și cu ei plecă la mamă-sa, unde le fu marea bucurie văzându-se cu toții sănătoși.

Și mă suii pe o șea
Și vă spusei așa.

21

NICI DRACUL NU ȘTIE CE ȘTIE VRĂJITOAREA

O dată Dracul [își propuse][1] să spargă pe doi oameni, cari trăiau în înțelegere, cum nu a mai trăit alții ca ei, dar nu a putut.

Deci, s-a dus la o vrăjitoare și i-a promis că-i dă un burduși de galbeni dacă va sparge casa lui N. N.

Vrăjitoarea îndată s-a prins și, din ziua aceea, a început a cerceta casa aceluia.

După multe alte conversări, a început a lăuda pre muiere că e bărbată, frumoasă, bună etc., încât n-are păreche și ei 'i este mirare că bărbatul dânsei se uită la alta, care e mai slută decât toate muierile din sat.

Să înțelege că bietei muieri „i-a turnat un cuțit la inimă", auzind că bărbatul ei nu-i este credincios.

Vrăjitoarea, văzând că a izbutit și că-i succede scopul, a zis către muiere.

— Eu m-am îngrijit de tine, pentru că-mi pare rău de tine. Iaca aici cuțitul acesta. Eu am vrăjit cu el ca bărbatul tău să se lase de muierea aceea. Acest cuțit 'l vei pune la căpătâiul bărbatului tău. După ce doarme ast[s]ară, să te scoli încet și să-l iai și să te ascuți (amenințí) cătră bărbat de trei ori, apoi iar să-l puni la căpătâi. Așa să faci în trei sări.

Învățând-o astfel, a plecat acasă mângâiată.

Seara, venind bărbatul muierii aceleia de la lucru, i-a ieșit vrăjitoarea înainte și i-a zis:

— N., să ai grijă că eu am înțeles că muierea ta ast[s]ară, când vei adurmi, are de gând să te omoară, fiindcă are alt drăguț!

Și, învățându-l cum are să facă, l-a rugat să nu o spună.

---

[1] În ms.: „propunându-și" (*n. ed.*).

Sara, culcându-se bărbatul, a început a hârconi, prefăcându-se că doarme.

Muierea, crezându-l adurmit, s-a sculat mereuț, a luat cuțitul și au început să amenințe bărbatul.

Acesta, văzând că e adevărat ce i-a spus vrăjitoarea, au sărit din pat, a luat muierea de cosâțe și a [început] [a] o trânti de pământ, găzind-o cu piciorele.

De atunci, a început traiul rău întră acei doi oameni.

Vrăjitoarea și-a căpătat plata promisă.

Dar și Dracul, de atunci, a început a să teme de vrăjitori. Și când voiește [să] spargă casa cuiva, îndeamnă vro vrăjitoare. (Concluziune): Nici Dracul nu știe ce știe vrăjitoarea.

c. BASME CU PERSONAJE MITOLOGICO-RELIGIOASE

1

[PAHARUL FURAT ȘI COPILUL ÎNECAT]

Fiind [Sfântul Petru și Cristos] în conac la un sărac, căci altul mai gazdă nu i-au primit, mânezi, când au plecat, Is[us] Cristos a zis lui Petru să fure un păhar frumos de aur, ce-l avea acel sărac, carele, se înțelege, l-a furat. Apoi, a rugat pre gazdă să le deie unicul său prunc ce-l avea, să le arate drumul cătră alt sat. Acela le-au și împlinit dorința.

Când au trecut peste o punte, a poruncit Cristos lui Petru să arunce pruncul săracului în apă să se înece. Dar Petru, cu mare silă și cu părere de rău, a împlinit porunca lui Cristos, zicând:

— Doamne, de ce m-ai îndemnat să fac două răle celui ce mi-au făcut bine?

Iar Isus i-au zis:

— Petre, acestea ce ai făcut sunt unele dintre cele multe și mai mari binefaceri ce ai făcut tu, căci păharul, carele l-ai luat tu, este otrăvit și oricine va bea din el, va mori pe loc.[1] Iar pruncul săracului, ce l-ai înecat, deacă ar fi trăit, ar fi omorât și pre tatăl său și pre mumă-sa. Iar mama pruncului va naște încă în noaptea aceasta un alt prunc, carele va fi bun și va fi mângâierea lor până la moarte.

---

[1] În ms.: „de loc" (*n. ed.*).

2

[POPA PREFĂCUT ÎN CAL]

Când au umblat D[umne]zeu cu Sf[ântul] Petru pre pământ, s-au întâlnit cu un popă. Popa era cam tânăr și D[umne]zeu cu Sf[ântul] Petru erau oameni bătrâni. Și popa nu le dădu bineţe. Și așa zise Dumnezeu către Petru:

— Petre, du-te, adă calul ăla la mine!

Petru se uită și văzu că e cal în locul unde au fost popa. Aducând Petru pe popa, l-a dus îndărăpt în satul său și l-a dat la niște oameni săraci să ducă la moară cu el și să aducă lemne de la pădure, cu un cuvânt ce au trebuinţă să facă, până se vor întoarce ei pe acolo.

Apoi, pe bietu popa l-a bătut, l-a chinuit, că nu putea să tragă, ba i-a scos și un ochi.

La anul de zile, când s-au întors D[umne]zeu cu Sf[ântul] Petru pe acolo, le-a mulţămit omul, scuzându-se că calul e orb de un ochi, zicând:

— Bătrânilor, nu mi', că de mi l-aţi fi dat calul ăsta numai mie, eu purtam grije mai bine de el. Dar fiindcă l-aţi dat și la vecinul meu, iată că i-a scos un ochi.

D[umne]zeu zise:

— Nu face nimic! Bine că e în viaţă!

Apoi, luând pe cal, l-a dus la poartă la prăuteasă.

— Maică prăuteasă, zise D[umne]zeu, nu poţi să ne dai conac?

— Cu toată plăcerea, răspunse prăuteasa. Însă calul nu am unde să-l pui.

— Pune-l unde-l vei pune!

Și așa, pe cal l-a pus preoteasa într-o cămară, unde era pâne și mai multe feliuri de bucate.

Preste noapte, calul au lăpădat căpăstrul și au mâncat pâne și din bucatele care-i plăcea lui. Fata popi[i], ducându-se dimineaţa în cămară și văzând, a luat o prăjină și i-a tras vreo câteva.

Auzind preuteasa, s-a dus și dânsa și i-a dat cu o secure preste spate, de i-a rupt șelele. Popa (calul) punea capul slobozind lacrămi din ochi pe lângă preoteasă și gemea.

După ce Dumnezeu cu Petru s-au sculat, li s-a dat obicinuitul dejun, au plecat, zicând cătră preoteasă că calul i-l cinstește ei.

Ducându-se călătorii, a intrat preoteasa la cal. Când intră, văzu [pe] soţul său, cu ochiul scos, cu spinarea ruptă. Și apoi a zis popa:

— N-a fost destul că am fost chinuit și bătut cu trăjanu la căruţă, pe când voi vă duceaţi la preumblare, ci aţi mai venit și voi de m-aţi gârbovit. Apoi ce să fac?! Aceasta au fost pedeapsa lui D[umne]zeu, pentru că eu pe sărac n-am miluit etc., etc. Voi ști de aci-nainte cum să urmez și să învăţ și pre alţii.

3

[SFÂNTUL PETRU LUAT DREPT LĂUTAR]

S [fântul] Petru au rogat pre Cristos să intre într-un birt, unde erau mulţi oameni beţi, ca să vadă ce fac și ce vorbesc. Isus i-a zis să nu între, dar văzând că nu-l poate înduplica de la [ce-a] propus, i-au dat voie să între, însă i-a zugrăvit în spate o lăută (se înţelege, cu cuvântul).

Intrând Petru în birt, chiar când să făcea vorba să trimită după un lăutari, deci văzând pre Petru cu lăuta în spate, au crezut că este lăutari și i-au poruncit să le zică în lăută. Dar Petru s-a apărat cu toată poterea că nu e lăutari, nu știe zice, ba nici n-are lăută etc., care împotrivire văzând-o beţivii, l-au bătut bine și l-au alungat de la ei.

Și d-atunci n-au mai poftit a intra în birturi și a vedea oameni beţi. Dar au rugat pe Cristos ca să pedepsească pre beţivii aceia. Și Cristos i-au ascultat rogăciunea. Căci de-atunci au luat îngerul păzitori de la beţivi. Și de aceea, oamenii beţivi fac rele, aprind, omor, se sinucid etc., căci nu-i îngerul păzitori lângă dânșii când sunt beţi etc., etc.

4

[CÂINELE TURBAT]

Mergând, altădată, D[umne]zeu și cu Sf[ântul] Petru așa prin lume, întâlnesc printr-un sat un câne turbat. Sf[ântul] Petru zice lui D[umne]zeu:

— Oare nu ne-a face ceva cânele cela?

D[umne]zeu zice:

— Nu, lasă, dă-i pace că nu ne face nimic, că aista nu-i câne turbat. Ţ-oi arăta eu care-i câne turbat.

Văzând că înnoptează, trag la gazdă la o casă. Acolo era acasă numai femeia cu copchii. Bărbatu-său era dus la crâșmă. Ei zic să-i primească să mâie acolo. Femeia zice:

— Dă! Eu vă primesc, da' mi-i bărbatu cam hărţăgos şi să nu zică ceva.

— Da' cum o fi, primeşte-ne, zic ei, că pe la toate casele am fost şi nu ne primeşte nime şi nu mai putem de osteniţi.

Femeia, dacă vede, 'i primeşte şi le aşterne pe un pat, unde se culcă amândoi alăture, adică D[umne]zeu şi cu Sf[ântul] Petru.

Peste noapte, vine bărbatu femeii acasă prăpădit de bat. Cum vede oameni străini culcaţi în casa lui, începe a bate femeia pentru ce a primit acei oameni străini acolo. Apoi luă la bătaie pe S[fântul] Petru că el era la margină. După ce-l bătu bine, ieşi afară să caute un ciomag să bată şi pe cel de la părete. Dar Sf[ântul] Petru nu se pricepu pese[m]ne, ci crezu că tot pe dânsu are să-l bată, de aceea zise lui Dumnezeu:

— Doamne, ia să mă mai dau eu la părete că vine şi mă bate tot pe mine.

Dumnezeu se trage binişor la margina patului, iară Sf[ântul] Petru trece la părete.

Când vine cela de afară zice:

— Pe ist de la margine l-am bătut, ia să mai bat şi pe cel de la părete.

Şi aşa a luat la bătatie tot pe Sf[ântul] Petru.

Beţivu cela chică de ostenit şi adoarme.

5

[PENTRU O PALMĂ DATĂ, SFÂNTUL PETRU PRIMEŞTE DOUĂ]

În vremea de demult, Dumnezeu umbla cu Sf[ântul] Petru pre pământ, fiindcă (zice poporul) era lumea mai bună. Şi plecând dintr-o comună, ca să meargă la alta, pe drum întrebară pre un văcar:

— Care e drumul ce duce la comuna X?

Văcarul, fiind culcat, nu s-a ostenit a se scula să le arate, ci le-a arătat cu piciorul drumul ce duce la comuna X.

Sf[ântul] Petru s-a indignat foarte pentru dispreţul cu care bietul văcar le arătase drumul. Şi, apropiindu-se de el, 'i dede o palmă.

Dumnezeu zice:

— Petre, pentru una (palmă) vei lua două.

Apoi plecară şi ajunseră în comuna X. Acolo traseră la o casă pentru a face rost de cvartir. Femeia, căci numai dânsa era acasă, le zice:

— V-aşi primi cu dragă inimă, dar mă cam tem, să nu vă facă ceva bărbatu-meu, care are un arţag - [la] beţie - şi care acum este la cârciumă.

În fine, de bine, de rău, 'i primi în gazdă.

După ce cinară, Sf[ântul] Petru şi cu Dumnezeu se culcară amândoi într-un pat.

Nu trecu mult şi veni şi stăpânul casei, beat mort. El întrebă pre nevastă-sa:

— Cine sunt aceşti uncheşi?

Ea răspunse că sunt nişte călători.

Apoi omu nostru, beat fiind, se apropie de S[ântul] Petru, care era în marginea patului şi-i şterse o palmă, după care plecă iar la cârciumă. Sf[ântul] Petru zise:

— Doamne, te rog, mai treci şi d[umnea]ta la margine, fiindcă nebun[u] 'ala[1] când o veni, iar pe mine mă pălmuieşte.

Dumnezeu tăcu şi trecu la margine, iar Sf[ântul] Petru la părete.

După un oarecare timp, omul beat veni. El vorbea singur:

— E! Cu moşu ăsta de la margine m-am răfuit. Socoteală am cu cel de la părete.

Şi zicând astfel, trase o palmă ţapănă celui de la părete.

A doua zi, se gătiră de dimineaţă şi luându-şi ziua bună plecară. Pe drum, Dumnezeu zise:

— Vezi, Petre, că pentru o palmă (ce ai dat văcarului) ai luat două?!

6

[DUMNEZEU ŞI SFÂNTUL PETRU LUAŢI DREPT IBOVNICI]

Pe când Dumnezeu cu Sfântul Petru umbla pe pământ, în o sară, trag la un om să mâie. Omul nu este acasă. Femeia-i primeşte, culcându-i amândoi pe un pat. Dumnezeu s-a culcat la părete şi Sfântul Petru la margine.

Omul, peste noapte, vine bat. Crezând că acei oameni sunt ibovnici de a femeii, ia un ciomag şi începe a bate pe Sfântul Petru de la margine, până rupe ciomagul. Se duce afară să aducă altul. Sfântul Petru se roagă la Dumnezeu să se dea el la margine că, dacă-l mai bate, l-omoară. Dumnezeu s-a dat la margine şi Sfântu Petru la părete (schimbând locul).

Omul, venind de afară, mai înfuriet şi cu un ciomag bun, zice tare:

---

[1] „Aşa pronunţă poporul" (*n. ref.*).

— Am bătut pe ist de la margine, acuma trebuie să bat pe cel de la părete!

Sfântul Petru a înghețat auzind că n-a scăpat de bataie.

Și începe a-l bate și mai tare, încât Sfântul Petru abia a scăpat cu viață. Apoi i-a dat afară.

7

[FATA HARNICĂ ȘI FLĂCĂUL LENEȘ]

Se povestește că, pe când Sântul Petru umbla cu Dumnezeu pe pământ, trec amândoi pe lângă o fată mare, care secera la grâu neîncetat, cu o vrednicie mare. Sântul Petru îi dete bun lucru, fata le mulțumi cu plăcere și o întrebară că pe unde e drumul ca să meargă la satul cutare? Ea le arătă numaidecât drumul cu mare bucurie.

Plecară mai departe și deteră peste un flăcău care sta culcat la umbra unui arbore sau copaci și[-i] deteră bună odina și îl întrebară care este drumul sau pe care drum să apuce ca să meargă la satul cutare? Băiatul sau flăcăul le arătă cu piciorul:

— Ăla este. Fără să se scoale în sus.

Atunci ei merseră mai departe. Sântul Petru zise lui Dumnezeu:

— Doamne, ce leneș și fără minte este acel flăcău!

Dumnezeu zise lui Petru:

— Flăcăul acel leneș o să ia pe fata cea vrednică și cuminte. căci așa se cade - să ia o fată vrednică pe un bărbat leneș; și un bărbat vrednic să ia o fată leneșă sau dă nevoie.

— Cum se poate, Doamne? Mă duc de-l bat. Răspunse Petru.

Dumnezeu îi zise:

— Nu, Petre, că pentru o bătaie, o să iei două bătăi.

Petru nu ascultă și se duse de luă la bătaie pe flăcăul care ședea la umbră.

Peste puțin timp, flăcăul leneș a luat pe fata cea vrednică și cuminte care secera sârguincios la grâu.

Umblând Dumnezeu multă vreme cu Sântul Petru, a nemerit la satul tocmai la casa flăcăului și a fetei. Dumnezeu știa tot. Ei se făcuseră unchieși (bătrâni) cerșetori. Umblară din colibă în colibă ca să îi primească și să[-i] găzduiască până dimineața, însă nu-i primiră nimeni. Văzură o casă mai crazna de sat și traseră acolo. Strigară la poartă, ieși femeia afară.

— Bună vremea, nepoată, zise Petru.

— Mulțumim dumneavoastră, bătrânilor, răspunse femeia.

— Nu cumva se poate să ne găzduiți și pe noi astă-seară?

— Ba se poate, răspunse femeia, că d-aia (de aceea) face omul patru păreți ca să se acioleze și cei străini.

Dumnezeu cu Sântul Petru intrară în casă. Bărbatu-său nu era acasă, ci se dusese la cârciumă. Când vine beat și-i vede culcați pe pat, el se răsti pe nevastă că cine sunt. Ea-i răspunse că:

— Sunt niște bieți bătrâni, care a tras la noi ca să se odihnească până dimineața.

Sântul Petru era culcat la marginea patului și Dumnezeu la părete. El se necăji, 'și sumese mânecele și luă pe Sântul Petru la bătaie și-l bătu, până-l lăsă de urât și ieși pe afară ca să se mai răcorească.

Sântul Petru zise lui Dumnezeu:

— Doamne, să trec eu la părete și treci tu la margine căci când va veni d-afară, iară mă ia la bătaie.

Dumnezeu îi făcu voia și trecu numaidecât la margine. Când veni omul d-afară, atunci zise:

— Acuma să mai iau la bătaie și pe cel de la părete!

Și începu să-l trântească dă-i clănțăneau dinții în gură. Abia scăpară cu carne cu piele până dimineața.

Apoi și-urmară de drum. Atunci Dumnezeu zise lui Petru:

— Vezi, Petre?! Nu ți-am spus eu că pentru o bătaie o să mănânci două bătăi? Acesta este flăcăul care ședea la umbră și l-ai bătut și a luat de nevastă pe fata cea vrednică și cuminte, care secera la grâu. O femeie vrednică poate ține un bărbat de nevoie și un bărbat vrednic poate ține o femeie de nevoie.

8

[CU SAU FĂRĂ AJUTORUL LUI DUMNEZEU]

Odată, când Sf[ântul] Petru și cu D[umne]zeu umblau prin lume, găsiră o fată săcerând. Se abătură la dânsa și-i cerură să le deie oleacă de apă să bea. Ea le răspunde:

— N-am vreme să vă dau apă, că mă silesc să mântui capătul ista mai degrabă. Sf[ântul] Petru-i zise:

— Dacă a vrea D[umne]zeu ai să mântui acuși!

Iară ea zise:

— Dac-a vrea D[umne]zeu, n-a vrea, eu am să mântui.

După aceea, S[fântul] Petru și cu D[umne]zeu pleacă și găsesc săcerând o altă fată, care avea un capăt mai mare ca a[l] celei dintâi.

Cum o văd, cer și de la dânsa apă. Ea le spune că:

— N-am nici oleacă de apă în cofă, dar mai stați oleacă, vă rog, că mă duc repede s-aduc de la fântână, că nu-i departe tare.

Îndată aduse fata apă și le dede să beie. Ea nu știa că aceia sunt D[umne]zeu și Sf[ântul] Petru. După ce D[umne]zeu și Sf[ântul] Petru băură apă au zis:

— Silește, copilă, că n-ai mult de săcere.

Iară ea zice:

— Dacă a da Dumnezeu, mântui. N-oi mântui până-n sară da' oi mântui mâni.

Apoi Sf[ântul] Petru și cu Dumnezeu plecară. Dumnezeu zise lui Petru:

— Petreo, vezi tu fata asta are să mântuie mai degrabă de secere decât ceialaltă.

În adevăr, acea care n-a vrut să le dea apă a lovit-o [o] boală și n-a mai putut secera defel.

Iară ceialaltă până în sară a și mântuit de săcere, cu toate că capătul său era mai mare decât a fetei care s-o bolnăvit, fiindcă așa a vrut Dumnezeu.

Ducându-se de la fetele cele, ajung la un păr, subt umbra cărui dormea un om, ce de lenș ce era, mai nu se putea întoarce, ba nici de muște nu se putea apăra. Se pun și ei să se mai hodinească oleacă și privea la leneșu cela cum șidea cu fața în sus și gura căscată.

Numa ce chică o pară drept în gura celuia.

Atunci el zice:

— Ce, Doamne, cum mi-ai dat-o, încalea și mestică-mi-o!

Se scoală D[umne]zeu și cu Sf[ântul] Petru și pleacă de-acolo. Pe drum, Dumnezeu zice:

— Petreo, ai văzut leneșul ceala, are să ieie pe fata cea care ne-o dat apă.

Sf[ântul] Petru zice:

— Cum se poate, Doamne, una ca asta!? Păcat de copila aceea că n-ai văzut câtu-i de harnică și cuminte!

Iară Dumnezeu zice:

— Așa se cade, că pe un leneș ca acela cine să-l ție dacă nu l-a ținea una ca fata aceea?!

9

[PUTEREA PROVIDENȚEI]

D[umne]zeu a umblat cu Sântu Petru pe pământ. D[umne]zeu au rădicat viața părinților și au rămas doi copii. Atunci Sântu Petru au zis:

— Doamne, cum au să trăiască acești prunci fără mamă măcar?

D[umne]zeu au zis:

— Petre, adă-mi o piatră din marea.

O adus. I-au zis:

— Despică-o!

Au dispicat-o și au găsit doi viermușori. Atunci D[umne]zeu au zis:

— Petre, cine poartă de grijă acestora?

— Tu, Doamne!

— Așia voi purta și pruncilor acestora.

10

[BUNĂTATEA RĂSPLĂTITĂ]

Altădată Sf[ântul] Petru, iar cu D[omnu]l Cristos fiind (căci adesea amândoi umbla), voiau să treacă o apă. Aci îi ajunse un om cu carul cu 6 boi și nu-i trecu. Când, iată, un sărac cu doi bouleni, și el singur îi chemă și îi trecu dincolo. Când, în mal, îi moare unul.

Bătrânii deja sosise la un sat (lăsase pe om în urmă). Când, se pomenește cu el prin sat, spuind că i-a murit un bou. Dar unchețu (D[omnu]l Cristos) zise:

— Întoarce-te și vezi că nu-i mort, ci doarme!

— Ba e mort, zise omul.

Cristos zise:

— Nicidecum nu este mort! Apucă-l de ureche că se scoală.

Înapoindu-se omul, făcu așa. Se sculă boul.

Toate acestea până a se întâmpla, D[omnu]l Cristos le spuse lui Petru că are să se întâmple (de până nu trecuse încă apa).

11

[LUCRUL LUI DUMNEZEU]

Ducându-se D[umne]zeu mai departe, s-au întâlnit cu un om care muncea în holda sa. D[umne]zeu n-a zis nimic. Ducându-se mai departe au dat peste doi tineri, cari se iubeau în gradul cel mai înalt. Dumnezeu a zis:

— Bun lucru!

Petru, după aceasta, au zis lui Dumnezeu:

— Bine, Doamne! La omul ăla care muncea cu sudoare, nu-i dăduși „bun lucru!“, dar la scârnăvia asta, care nu s-a rușinat de fața noastră a face lucrul ăla, îi dăduși „bun lucru!“.

D[umne]zeu răspunse:

— Bine, Petre, dar trebă să știi că ăla a muncit numai pentru el, dar ăsta muncește pentru mine, că aci, de loc, am un suflet și dintr-ăla vor fi mai multe.

Apoi s-au dus mai departe.

12

VIA ȘI MOARA

Sfântul Petru a umblat ca D[umne]zeu pe pământ. Și, mergând ei mai mult timp, au dat peste un om. Și i-a întrebat, zicând:

— Doamne, eu am o vie și vreau să o vând.

Dumnezeu a zis:

— Vinde-o!

Altul a zis:

— Doamne, am o moară și vreau să o vând.

D[umne]zeu a zis:

— N-o vinde!

Mergând mai departe, a întrebat Sfântu Petru pe D[umne]zeu că de ce celui cu via i-a dat voie să o vândă, și celui cu moara nu?

Dumnezeu a zis că cel cu via are pomană, dacă o va vinde-o, pentru că, călători, cari vor trece pe drum și vor lua veriun strugure, vor zice bodaproste, iar cel cu moara nu va avea nici o pomană, pentru că moara-i va toca întotdauna în cap.

13

[SFÂNTUL PETRU VREA SĂ-ȘI AJUTE CUMĂTRUL]

Se zice că Sântu Petru avea un cumătru și D[omnu]l Hristos, în una din zilele primăverei, ar fi zis către Petru că în acea vară n-are să fie ploaie. Petru, auzind aceasta, a spus cumătrului. Și acela, fiindcă era agricultor, n-a mai sămănat nimic. Lucrul însă s-a întâmplat, dar altfel, că deși n-a fost ploaie, cerealele și legumele s-au făcut cu abundență.

Cumătrul lui Sf[ântul] Petru văzând că s-a înșelat, a zis către Sf[ântul] Petru că l-a ascultat că n-are să ploaie și pentru aceasta n-a sămănat nimica, rămânând acum foarte lipsit, pe când ceilalți oameni au făcut mulțime de pâine.

Petru, după aceasta, s-a dus la D[omnu]l H[risto]s și i-a zis:

— Doamne, am și eu un cumătru și tu ai zis că în vara aceasta n-are să ploaie. Eu spuind aceasta cumătrului, n-a sămănat nimic și acum el se vede înșelat. În timp ce oamenii ceilalți au făcut pâne cu îndestulare, el n-are zilnica hrană.

Atuncea D[omnu]l H[risto]s i-a zis:

— Petre, eu am zis că n-are să ploaie, iar nu că n-are să se facă pâne. Deci, spune aceluia să se ducă să cosească miriștea pe urma săcerătorilor și să treiere, că va face și el pâne.

Făcând așa, a dobândit mulțime de pâne de tot soiul, mai mult chiar decât cei care au sămănat și muncit.

14

[SÂNTUL ILIE ȚINE LOCUL LUI DUMNEZEU]

Apoi, tot de popor se mai povestește că Dumnezeu a pus pe Sântul Ilie în scaunul său ca să observe universul.

Sântul Ilie a văzut doi oameni, la arie, care treierau la grâu. După ce terminaseră de treierat, omul dete dijma cuvenită omului celui care i-a treierat grâu cu cai[i], și făcură două grămezi.

Omul cu cai[i] se duse ca să-i dea la apă, iar stăpânul grâului rămăsese singur la arie și i se păru că grămada de grâu a omului cu cai[i] este mai mare.

Se repezi cu banița și luă una din grămada de grâu și o puse în grămada lui.

Sântul Ilie îl observă. Tot i se păru că e mai mare și se răpezi [și] mai luă o baniță cu grâu și o turnă în grămada sa.

Și când să mai ia și a treia oară, Sântul Ilie-l trăsni cu banița în cap.

— Ce făcuși, Ilie? zise Dumnezeu.

— Iată ce făcui, că omul cu grâu mult a mai luat și din mica grămăjuie, dijma omului sărman, care i-a treierat grâul cu cai[i] și i-a muncit.

— Da' eu câte văz și auz și multe rabd! [zise], certându-l, Dumnezeu.

d. BASME NUVELISTICE

1

[FATA URSITĂ SĂ SE CĂSĂTOREASCĂ CU CĂLĂTORUL]

Despre Ursite și Ursitoare, poporul povestește că ele sunt trei femei care, la a treia sară după nașterea copilului, vin la casa născutului și-i ursesc soarta ce voiesc a-i da. Ursește întâia, a doua și cea de a treia, ca mai mare, împlinește.

Precum a fost o femeie. Și când se trudea de facere, tocmai atunci venise, din întâmplare, și un călător, sau drumeț, ca să se odihnească. Și, neavând unde să doarmă, culcându-se afară, nu putu dormi.

Mai târziu, născu femeia o fată. A văzut, venite la fereastră, trei femei vesele strașnic. Cea de întâi a zis să fie frumoasă; cea de a doua: să fie veselă, precum sunt ele în astă-sară; cea de a treia a zis să fie bogată și bărbatu ei să fie acel drumeț.

Drumețul, ce era pe prispă afară, auzind ursita aceasta, l-a prins mirarea grozav, că cum să stea el neînsurat până se va face această fată mare.

A doua zi, a pândit când a plecat femeia leuză la apă, a furat copila și a înfipt-o într-un gard afară, cu chip să o omoare. După aceea, călătoru-și grăbi drumul său.

Mama copilei, venind de la apă, a luat copila din gard, nefiind moartă. Lecuind-o s-a îndreptat.

Din întâmplare, mai trecând încă o dată pe acolo călătorul acela și văzând o copiliță mică, frumușică, a întrebat pe gazdă de unde are acea copiliță și i-a spus că este a ei și că, când o născuse, a vrut s[ă] i-o omoare un călător ce dormise la dânsa. A găsit-o înfiptă prin pântece în gard.

El stătu câteva zile acolo, pândi când nu era femeia acasă, a luat copila și a aruncat-o într-un puț părăsit.

Trecând pe acolo un mocan cu oile, a auzit ceva plângând. S-a dus înspre plânset. Găsind copila, a scos-o și a dus-o la târla lui. Copila fiind mai mică, a dat-o unei femei ca s-o crească.

Copila era acum în apropierea unei cucoane avute grozav. Cucoana, într-una din zile, văzând copila atât de frumoasă, i-a plăcut straşnic. Ea nu avea nici un copil. A întrebat pe femeie a cui este copila. A spus că este a unui mocan, care i-a dat-o să o crească, plătindu-i.

Cucoana a chemat pe mocan, l-a întrebat dacă este a lui copila. I-a spus că a găsit-o într-o fântână părăsită şi o creşte ca pe a sa.

Cucoana, cu orice preţ, voia să fie a ei copila. S-a rugat de el să i-o dea şi-i va da tot ce va cere de la ea.

Mocanu (ciobanu) a răspuns că nu poate să o dea. Cucoana, scoţând, i-a dat 300 bani de aur preţ, luând copila.

Crescând mare, a învăţat-o carte şi ale casei.

Într-una din zile, acel călător, care se făcuse bogat tare, veni înspre acel oraş cu vaporu pentru negoţ.

Casa cucoanei era lângă apă mare.

Călătorul zăreşte copila la fereastră şi văzând-o atât de frumoasă, să îndrăgosti (amurează) de dânsa la culme.

Merse la cucoană şi o ceru de nevastă (muiere, aşa zice poporul). Făcu nunta.

Într-o zi, plecă tinerii la baie. Dezbrăcându-se, el observă (vede) la coasta ei o zdrelitură, adică loc de rană. Întrebând-o ce a avut aoclo, ea a spus că nu ştie nimic.

Lui i-a venit în minte ca nu care cumva, după atâţia ani, să fie tot fata aceea, ursitoarea dânsului pe care o credea moartă.

Mergând acasă, a întrebat-o pe cucoană că dacă-i adevărată fiica ei.

Cucoana deocamdată a cam cârnit, zicând că este a ei; dară, în urmă, i-a spus că a luat-o de la un mocan, ce o găsise într-o fântână părăsită.

Atunci ş-a adus aminte că este ursita lui. A mers la părinţii fetei, adevăraţi, pe cari fata nu-i cunoştea. Ei fiind acum săraci, tinerii i-a luat cu dânşii, făcându-i fericiţi şi povestindu-le cele întâmplate.

2

[FATA URSITĂ SĂ SE MĂRITE CU CIOBANUL]

(Variantă)

Odată, născându-se o fată, a venit Ursitorile a treia zi ca s-o ursească. Şi, pe când o ursea ca fata aceea să nu se mărite până ce nu va lua de soţ pe ciobanul părinţilor, ciobanul a ascultat şi, de necaz, a luat fata, după ce au plecat Ursitorile și a pus-o într-un par ca s-o omoare. Dar ea n-a murit, ci numai s-a scrijilat la un șold.

Apoi, ciobanul a fugit de la stăpânul său și a umblat mai mult timp prin alte locuri depărtate. Dar, în urmă, venind iarăși în satul acela de unde fugise, fără să știe, a tras în gazdă la vecinul stăpânului său. Și venindu-i gust ca să se căsătorească, i-a propus gazdei ca să-i găsească o fată, căci voiește ca să se însoare, fiindcă i s-a urât de când umblă singur.

Gazda s-a dus la vecinu-său și stăpânul ciobanului, căci fata pe care o pusese în par se făcuse de măritat și i-a zis vecinului că este rugat de un tânăr ca să-i recomande o fată și „noi vă rugăm ca dumneavoastră să dați fata după dânsul".

Vecinul a priimit bucuros și l-a chemat pe tânăr de l-a logodit cu fie-sa. Și în urmă s-a și cununat.

Mai târziu, se întâmplă ca el să vază pe femeia sa scrijilată la un șold. Și, întrebând-o de unde are acea scrijilare, și ea i-a răspuns că Ursitorile au ursit-o ca să ia de soț pe ciobanul părinților ei și ciobanul, ascultând și fiindu-i necaz, după plecarea Ursitorilor a luat-o și a pus-o într-un par ca s-o omoare și în urmă a fugit și fugit este și astăzi.

El i-a răspuns că el este acel cioban care a luat-o și a pus-o în par.

3

[COPILUL URSIT SĂ SE CĂSĂTOREASCĂ CU MAMA LUI]

Să povestește de uni[i] oameni c-a fost odată o femeie însărcinată călătoare. Și, sosindu-i timpul să nască, ea a văzut un foc și, trăgând acolo să doarmă, a nemerit la cortul Ursătorilor. Născând un prunc, ea s-a făcut adormită. Ursătorile supărate pentru că a nemerit femeia la ele, au hotărât ca acel prunc să ia pe mamă-sa.

Mama lui auzind, au făcut un coșciug și l-au dat pe apă, socotind că se va îneca. Însă, nește slugi de la un boier au găsit copilul și l-au scos.

Făcându-se copilul mare, a plecat de la boier, nemerind în satul unde era mamă-sa, care rămăsasă văduvă. A luat-o de soție, fără să știe.

Din această căsătorie s-au născut un copil. Acest copil plângea necontenit. Mamă-sa, legănându-l într-o seară, zicea:

— Destul fii, nu ţ-oi mai fi!

Iară fiu-său, bărbatu zicea:

— Nu m-ar mai fi scos din apă cine m-a scos!

Atunci, auzind, mama-soţie a cunoscut că n-a scăpat de sentinţa Ursătorilor.

4

[COPILUL URSIT SĂ SE ÎNECE]

Se zice că, odată, un călător s-a întâmplat să tragă într-un sat, la un om, căruia-i făcuse nevasta. Era tocmai în seara de Ursitori.

După ce fu primit cu voie bună de stăpânul casei şi ospătat cumsecade, călătorul acela se duse şi se culcă pe prispă afară, pentru că era timpul frumos, fiind în toiul verii.

Pre la miezul nopţii, pre când toţi ai casei dormeau duşi, veniră Ursitoarile şi, după ce mâncară şi băură puţin, ursiră pre copil ca la etatea de şeapte ani are să se înece în puţul ce aveau acei oameni înaintea casei.

Călătorul acela, care auzise tot, după prispă, care era a casei unde dormea femeia lăuză, când se sculă, dimineaţa, spuse stăpânului casei tot ce auzise de la Ursitori, fiindcă era un creştin a lui D[umne]zeu. Şi după ce-l povăţui să dărâme puţul, ca să nu să întâmple aşia, plecă la treaba lùi.

Preste şeapte ani de zile, însă, se întâmplă că tocmai în acea zi, la aceeaşi oră, copilul fu găsit mort cu faţa în jos, cu gura pre o gaură de şioarece, care mergea până-n puţ.

Astfel se întâmplă întocmai ce ursiseră Ursitoarele.

5

[COPILUL URSIT SĂ SE ÎNECE]

(Variantă)

Uni[i] oameni povestesc că, mai demult, dacă asculta muma sau moaşa când vineau Ursitoarele noaptea, auzeau cum urseau pe cel nou născut.

Aşa, o moaşă, ascultând, zice poporul, la Ursitoare, ca să ştie şi ea cum ursează pe nepotul său, a şi auzit cum l-au ursat.

Ursătoarea cea mai mare au zis către cele[l]alte două că ea-l ursează să aibă parte de cirezi de boi, cai, bivoliţe. Cea mijlocie a zis să aibă parte mai mult a se hrăni cu hoția. Cea mai mică l-au ursat că, când se va face de 20 ani, să se ducă să se dea în fântână și așa să moară. Învoindu-se și celelalte cu cea din urmă Ursitoare, a rămas ca cel ursat să moară în anul cutare, ziua cutare, ceasul cutare, înecat în fântână.

Moașa auzind cum a rămas ursat nepotul său, au mai spus și tatălui și mumei copilului, care au așteptat până la anul și ziua hotărâtă să se înece copilul lor, când atunci s-au dus și au legat pânză pe deasupra tutulor fântânelor, ca copilul să nu aibe unde să se înece.

Când însă a sosit ora hotărâtă ca să moară înecat, văzând că nu se poate îneca, s-au culcat pe pânza dupe gura unei fântâni unde a și murit.

Iată, dar, credința poporului despre Ursitoare.

6

[COPILUL SORTIT SĂ FIE TRĂSNIT]

La un domn foarte avut, i s-au născut un fecior, la care Ursitorile i-au ursit că, când va fi de 18 ani, 'l va trăsni. Acum domnul au făcut o casă toată de fier și foarte tare ca trăsnetul să nu poată străbate prin ea și când s-au apropiat ziua în care să împlenească 18 ani copilul, l-au băgat în casă și l-au încuiat bine să nu poată ieși nicăieri afară. Însă el - cine știe cum - au ieșit din casă chiar în ziua când era să-l trăsnească. Au mers în grădină fără a ști cineva, s-au pus la o masă și cetea din o carte, când după amiazi, ridicându-se un nor mare, au venit un vânt cu volbură și ploaie mare și a trăsnit așa de tare în casă, încât toată s-au sfărâmat. Atunci părinții au și alergat să vadă ce s-a întâmplat cu copilul lor. Și spre mirarea lor, pe acesta l-au aflat sănătos în grădină, la masă, cu cartea în mână.

Și de atunci zic oamenii că și-au pierdut Ursitorile puterea.

7

IOV ÎMPĂRATUL

A fost odată ș-odată un om foarte avut, cu numele Iov, care pe lângă toată avuția lui cea mare, nu avea decât numai doi copii și o muiere foarte frumoasă.

Odată, i s-a arătat lui [Iov] Dumnezeu și l-a întrebat că, când vrea el să fie mai fericit - acuma, în tinerețe, sau la bătrânețe? Iov a zâs cătră D[umne]zeu ca să-l lase ca să se mai socotească încă vro cîteva zâle.

După ce a trecut și timpul acela ce și l-a cerut Iov ca să se socotească, iară i s-a arătat D[umne]zeu și l-a întrebat că socotitu-s-a ca să-i de-a răspuns?

— M-am socotit, Doamne, răspunse Iov. Mai bucuros voiesc să fiu fericit la bătrânețe decât acuma la tinerețe!

Atunci, D[umne]zeu, numaidecât, a dat o boală grea preste vitele și slugile lui, așa încât toate au murit de boala ace[e]a și cari au mai scăpat cu viață, pe acelea i le-au furat turcii. Mai pe urmă, a dat D[umne]zeu și preste corpul lui Iov un morb greu și urâcios, - că i s-a umflat corpul de bube -, așa încât până și muier[ii] sa[le][1] încă i s-a făcut greață de el și l-a scos afară din casă, în nește gunoaie, în mijlocul curții. Și acolo la el mergea muierea lui mai rar, din când în când, de-i mai ducea câte ceva de mâncare, ca să nu chiar moară de foame.

După ce pe Iov l-a scos femeia sa afară din casă, venea la ea, în toată noaptea, dracii cu hinteuă multă și cu muzică mare și zâceau și petreceau toată noaptea în casa lui Iov. Și pe ea, pe muierea lui Iov, a rugat-o ca să să ducă cu ei și să să mărite cu unul din ei.

Într-o zi, a mers muierea lui Iov la el în gunoi și a zâs cătră el:

— Iovule, eu mă mărit!

— Mărită-te! Dar după cine? o întrebă Iov.

— D-apoi vin în toată noaptea aci în casa noastră nește domni cu hinteuăle și cu banda și-și petrec aci până pe la miezul nopții. Cum, tu n-ai auzit nice o dată banda ace[e]a cum zâce de frumos? Ș-apoi domnii aceia zâc că dacă voi vrea să mă duc și să mă mărit cu unul din ei.

— Du-te cu D[umne]zeu, 'i zâse Iov, numai adu-ți aminte și când a fi ca să te sui în hinteu, atuncea să-ți faci cruce.

În ceastalaltă noapte iară au venit mulțime de draci îmbrăcați frumos și în formă de domni cu hinteuă mai multe și cu o bandă cu mult mai mare și mai frumoasă. Și iară au rugat-o ca să meargă cu ei.

Ea numaidecât ș-a lăsat cei doi copilași în casă plângând și ea a mers ca să să suie în hinteu și să meargă cu ei. Însă, când a pus piciorul stâng în hinteu, ș-a adus aminte de ceea ce i-a spus bărbatu-so. Așa, ea ș-a făcut cruce. Atuncea, numaidecât, au pierit toți dracii dimpreună cu hinteuăle lor cu tot și în locul lor s-a făcut prin curte neşte bolovani mari, iară ea s-a trezit în mijlocul curții cu piciorul stâng pe putineii de la fântână. Văzând femeia lui Iov că ce s-a întâmplat cu ea, a început a se sparia şi a-i fi frică. Pentru aceea, a mers la bărbatu-so, l-a dus din gunoi în casă şi de aci înainte a început a-l griji mai bine până ce s-a însănătoşat.

---

[1] În ms.: „muierea sa“ (*n. ed.*).

După ce s-a însănătoşat Iov, erau săraci - nu mai aveau nece ce să mai dea la copii de mâncare. Pentru aceea a zâs Iov cătră muierea sa:

— Tu, muiere! Noi acuma nu mai avem nimica la casa noastră. Toate ni le-a luat D[umne]zeu. Ce să mai şedem noi aci în țara aceasta rea şi săracă!? Mai bine să mergem şi să ne căutăm şi noi ca toți oamenii năcăjiți altă țară, unde poate că vom trăi mai bine ca aci. Căci, acuma suntem bătrâni şi nu mai putem lucra aşa ca până ce am fost tineri. Şi iacă, acuma, avem doi copilaşi. Acestora trebuie să le purtăm de grije, până ce vor apuca şi ei deasupra năcazului. Hai să mergem în țara turcului, căci aşa să aude de preste tot locul că, ca acolo, nu e bine nicairea.

Aşa, Iov, luându-şi femeia precum şi cei doi copilaşi, au luat drumul spre țara turcească şi s-au tot dus, s-au tot dus, până ce au dat de un râu. Acuma, cum să treacă ei râul, pentru că era cam mărişor. S-au tot preumblat pe lângă râu în sus şi în jos, până ce au văzut pe un turc umblând cu luntrea pe râu.

Iov, numaidecât, a chemat pe turcul acela la sine şi l-a rugat ca să-i pună în luntre şi să-i treacă de marginea cealaltă a râului.

Turcul, deşi putea ca să-i pună pe toți deodată în luntre şi să-i treacă dincolo, totuşi, văzând femeia cea frumoasă a lui Iov, s-a îndrăgostit de ea. Pentru aceea, nu a voit ca să-i pună pe toți deodată, zicând că nu încap şi nu sufere luntrea mai mult decât de doi oameni deodată. Aşa, Iov ş-a pus mai întâi muierea.

Turcul, cum a apucat pe muierea lui Iov în luntre, îndată a dat drumul la luntre pe râu în jos şi a dus pe muierea lui Iov în casa sa, țânându-ş-o sieşi de nevastă. Iară Iov a rămas, dâmpreună cu cei doi mici copilaşi, cu buzele umflate, ținându-i de mână, la marginea râului.

Văzând că turcul acela nu se mai întoarnă nice cu muiere, nice fără de muiere, a luat-o împreună cu cei doi copilaşi, pe marginea râului în sus, cugetând că va mai vedea pe cineva care să-i treacă şi pe ei, sau dacă nu, vor găsi vro punte, peste care, apoi, vor poate trece râul dincolo.

Așa, s-a tot dus el, împreună cu cei doi copilași ai săi, s-a tot dus, s-a tot dus, până ce a dat de o punte îngustă, pe unde era râul mai mic. Acuma, cum să treacă el cu doi copii deodată, că nu încăpeau pe punte. A lăsat un copil la capătul punții, iară pe celălalt l-a luat cu sine ca să-l treacă puntea dincolo.

Când a fost pe la mijlocul punții, s-a uitat îndărăt și a văzut că pe copilul ce l-a lăsat la capul puntei, l-a luat un lup. El, numaidecât, a lăsat pe copilul ce-l trecea la mijlocul punții și a fugit iute ca să prindă lupul și să scoată copilul din el. Însă, în zădar, că lupul nu l-a mai putut ajunge și până ce el s-a întors, un pește a sărit din apă și a înghițit copilul ce era pe punte.

Bietul Iov acuma a rămas sângur - și, năcăjit cum era, s-a tot dus, s-a tot dus, până ce a ajuns în cetatea cea mai mare a țărei turcești. Aicea, tocmai era vorba ca să aleagă împărat. Să tot certau și nu știau pe cine să pună, sau să aleagă de împărat, pentru că s-au îmbiat foarte mulți. Iov încă a mers acolo la alegere.

Văzând poporul și domnii cei mari că nu se pot înțelege a alege un împărat, s-au sfătuit cu toții ca să arunce coroana în sus și în al cărui cap va cădea, acela să fie ales de împărat.

Întâia dată coroana s-a așezat pe capul lui Iov. Iov, numaidecât, a luat-o din cap și a aruncat-o la altul, pentru că el nu să ținea vrednic ca să fie ales de împărat.

După aceea, s-a aruncat coroana a doua oară în sus și, iară, s-a așezat în capul lui Iov. El, iară, ș-a luat-o de pe cap și a aruncat-o la altul.

În urmă, au aruncat coroana a treia oară și și acum s-a așezat tot în capul lui Iov.

Văzând aceasta, domnii și poporul de prinprejur l-a silit ca să primească el împărăția preste întreaga țară turcească. Așa, acuma Iov a primit coroana și s-a suit pe tronul împărătesc.

După ce Iov a apucat împărat, a făcut și el mai multe baluri, precum fac toți împărații, la cari au luat parte domnii și turcii cei mai de frunte dimpreună cu femeile lor. Petrecerile erau tare plăcute și frumoase.

La balul cel de întâi, au venit toți turcii cu muierile lor cu tot, numai unul nu.

La al doilea, iară au venit toți cu muierile, numai turcul de mai înainte iară a venit singur.

Văzând aceasta, Iov împăratul a zâs, după ce s-a gătat balul:

— Cinstită adunare, mi-a plăcut și îmi place foarte tare că vă văd pe toți așa de voioși și aș dori ca și de aici înainte să fiți tot așa de voioși. Numai un lucru nu-mi prea place. Și știți d[umnea]voastră ce? Toți sunteți aci la bal și ați fost[1] și mai înainte cu muierile și acesta este un lucru tare plăcut. Numai sângur d[umnea]lui – arătându-l cu degetul – nu. De ce nu ți-ai adus și dumneata muierea? De ce să nu să bucure și femeia d[umi]tale de petrecerea de care te bucuri d[umnea]ta? Ori că este prea frumoasă și d[umnea]ta o temi de alții, ori că este prea urâtă și d[umi]tale 'ți rușine cu ea, zâce împăratul către turcul cel fără muiere.

Împăratul Iov a cunoscut pe turc că el i-a luat muierea când a trecut preste râu, dară turcul nu l-a cunoscut pe Iov, pentru că acuma Iov s-a făcut împărat și așa s-a schimbat.

Turcului i s-a făcut rușine de vorbele ce i le-a aruncat împăratul în mijlocul adunărei și așa, acuma, la al treilea bal ce l-a dat preste câteva zile, au luat parte pe lângă domnii și doamnele de mai înainte încă și muierea turcului celui înfruntat.

Turcul acesta avea o muiere așa de frumoasă, încât toți au încremenit când i-a văzut-o. Iară împăratul Iov, care bine-și cunoștea muierea sa, pe când ea nu-l cunoștea pe el, a mai stat ce a mai stat până s-au cam gătat petrecerea, apoi iară a vorbit către adunare zicând:

— Cinstită adunare, dacă cineva-ți fură sau răpește muierea, de ce este vrednic? Ian' socotiți numai dumneavoastră bine!

Unii au strigat că este vrednic de închisoare, alții de spânzurătoare; alții de împușcat, iar alții au strigat că unul ca acela nu este vrednic de alta, decât să se lege de coadele cailor și apoi să le dea drumul să fugă și apoi așa să-l facă pe acela tot bucături.

Atunci, împăratul Iov, ducându-se la turcul cel vinovat, zâse:

— Iacă, cinstită adunare, tocmai omul acesta este unul de aceia care mi-a furat, ba încă mai mult, mi-a răpit muierea mea, atuncea și atuncea, spunându-le împrejurările. Dară, pe lângă ace[e]a că mi-a răpit muierea, m-a făcut să-mi pierd și doi copilași ce i-am fost avut cu această muiere care acuma uitați că este a lui.

Atuncea cu toții au strigat:

— Să să spânzure! Să să spânzure!

Dară împăratul Iov nu a urmat sfaturile nice unuia din oamenii aceștia, care au voit moartea turcului, ci el, numaidecât, acolo, în fața tuturora, a luat muierea din mâna turcului, iară pe el a poruncit să-l scoată afară din țară și să-l ducă tocmai la marginea pământului, ca, acolo, să se pocăiască pentru păcatul ce l-a făcut.

---

[1] În ms.: „ați fi fost" (*n. ed.*).

Iară el ș-a luat nevasta acasă și acuma din nou au început a trăi în pace și în fericire ca și la începutul căsătoriei.

Copii lui Iov, pe care-i înghițiseră lupul și peștele, încă scăpară cu viață. Pentru că un vânător a împușcat lupul și a scos copilul viu din el, cu mult mai voinic și mai frumos de cum a fost; iară un pescar a prins peștele și, iară, a scos copilul întreg din el, cu mult mai voinic și mai frumos de cum a fost mai înainte.

Acum, copiii îmblau sângurei pe lângă apă în sus și-n jos, până ce s-au întâlnit. După ce s-au întâlnit, a zâs cel din lup, către cel din pește:

— De unde ești, tu, voinice?

— Eu sunt din pește, răspunse copilul. Dar tu de unde ești? zâse cel din pește cătră cel din lup?

— Eu sunt din lup.

— Știi tu că noi suntem frați? 'i zâse cel din pește. Eu am văzut când te-a luat pe tine lupul și tata m-a lăsat pe mine sângur pe punte și a fugit iute ca să ajungă lupul și să te scoată pe tine din el. Până ce tata s-a întors înapoi, până atuncea un pește a sărit din apă și m-a înghițit pe mine.

— Îmi aduc și eu bine aminte, răspunse cel din lup.

— Ei bine! Dacă noi suntem frați, haide să mergem împreună până ce vom da de părinții noștri, căci trebuie că și ei sunt pe aci pe undeva și poate că ne va spune cineva de vestea lor.

— Ei, frate, dară ști[i] tu că noi nu mai avem acuma fără numai tată, căci pe mama a dus-o bala acela de turc, care a vrut să ne treacă râul dincolo, zâse unul dintre copii.

— Nu face nimica! Să dăm noi numai odată de tata căci bun e Dumnezeu și găsind o dată pe tata, vom merge prin toată țara și trebuie să găsim și pe mama; căci afară din împărăția asta de bună sama că nu o va fi dus-o el (turcul acela) pe mama.

Apoi, s-au luat cei doi frați frumoși și voinici ca nește brazi și s-au tot dus prin țara turcească, s-au tot dus, s-au tot dus, până ce au dat în cetatea cea mai mare, unde reședea și împăratul, tatăl lor.

Cum a ajuns acolo în cetate, ei au tras de-a dreptul la împăratul. La împăratul chiar era veselie mare că li s-a fost născut un fiu nou. Din întâmplare, Iov împăratul era chiar afară când copii lui au intrat în curte.

De bună sama că nice tatăl lor nu i-a cunoscut pe ei, dară nici ei nu au cunoscut pe tatăl lor.

Ajungând în curte și văzându-i împăratul că sunt neşte copii aşa de frumoşi, dară săraci, pentru că ei acuma îmblau a cere, i-a chemat în casă, le-a dat de mâncare şi de băutură, apoi le-a cumpărat şi câte un rând de haine frumoase, pentru că ei erau mai goli, căci nime nu le făcuse nice un rând de haine de când au plecat cu ai lor de acasă.

Când ș-au luat copiii rămas bun de la împăratul şi au fost să iasă din casă, i-a întrebat împăratul că de unde sunt ei, din ce ţară şi de mult îmblă aşa? Ei au răspuns că unul este din lup, iar celălalt din peşte şi îmblă aşa cam de un an de zâle.

Atuncea Iov împăratul numaidecât a început a-i strânge şi a-i săruta de bucurie că i-a găsit. Apoi, le-a spus şi lor că el este tatăl lor şi că cum a ajuns el împărat aci în ţara asta, zâcând că să nu-i fi pierdut pe ei, poate că el nu ar fi ajuns ca împărat aci.

După acea, le-a spus că a găsit şi pe mama lor, şi luându-i de mână i-a dus şi i-a arătat ei, care, la început, nu credea că sunt ei, fiindcă nu-i cunoştea.

După ce i-a cunoscut, a început şi ea a-i strânge şi a-i săruta şi tot salta de bucurie.

Apoi, a facut Iov împăratul neşte ospeţe mari de bucurie că ş-a găsit copiii şi s-au tot ospătat şi de n-or fi murit, şi astăzi poate se mai ospătează.

8

[BĂIATUL URSIT SĂ FURE]

Un băiat, slujind la mai mulţi stăpâni şi fără să se poată procopsi cu nimica, în urmă s-au băgat la un alt stăpân, slujind numai pentru o piatră ce era în curte, ca doar de aceea va avea parte. Însă, până la finele anului, s-a topit piatra aceea cu totul.

Atunci, el, supărat foarte, au plecat după Ursitori spre a le găsi şi a se răzbuna pe dânsele. Mergând el mult timp, le-a găsit într-un palat frumos al lor şi, întrebându-le despre soarta lui, ele au răspuns că el este ursit a fi hoţ întotdeauna şi astfel numai se va putea îmbogăţi.

Atunci, el plecă mulţumit cu acest răspuns, după ce fură chiar de la ele multe lucruri de mare preţ. Şi, astfel, s-au îmbogăţit.

B. LEGENDE

a. LEGENDE MITOLOGICE

1

FORMAREA CERULUI ŞI A PĂMÂNTULUI

Pe stăpânul D[umne]zeu 'l cheamă Iordachi. Pentru aceea noi oamenii zicem la Boboteaz': „Iordan botezându-te tu D[oam]ne".

La începutul lumei acestie, bunul făcător umbla prin văzduh cu o trăsură de foc, cai de foc şi vizitiul, iară, de foc. D[umne]zeu avea 24 aripi, iar caii şi vizitiul avea numai câte două. Ce făcea însă sfinţia sa? Umbla şi se primbla neîncetat. Pe vizitiul lui 'l chema: Belazabute. Tare bine!

Dar ăst vizitiu tare şâret mai era, căci gândea în inima lui: ce ar face, cum ar drege, să poată răsturna pe D[umne]zeu. El gândea fără pregit, dar nu iara putinţă.

Într-o vreme prelungită, vrură să răstoarne trăsura, dar, dimpotrivă, pică jupânul vizitiu, şi tocmai de la o înălţime, care câte grăunţe sunt în coşeriul nostru, atâţa ani poate să treacă şi nu poţi ajunge, chiar în butcă de ai merge.

Ia, videţ', măi copii, şi ascultaţ' pe moşneag, că de atuncea a rămas cuvântul la noi ţăranii mai ales că: „cine sapă groapa altuia el pică mai întâi". Şi tare bine se mai potriveşte mai întotdeauna.

Aşadar, dragii nenii, totdeauna să vă feriţi de a face rău cuiva, căci voi-l suferiţi ca şi vizitiul lui D[umne]zeu.

În ceasul picării lui, D[umne]zeu [î]l şi numi diavolul dracilor. Însă milostivul nostru oftă din toate puterile lui, de viclenia vizitiului. Şi atâta au oftat de sănătos, încât s-au aprins cu foc toate deşerturile pustiului.

S-au pus D[umne]zeu la masă în ceruri sau, cum aş zice, în curţile lui. Începu să gândească din ce ar putea să-ş' facă un alt vizitiu, dar să nu mai poată avea pizmă în sufletul său ca acest picat.

În ceasul acesta, când cinstitul nostru părinte-ş' întinsese sf[ântul] lui plan, aude flăcările focului huind, aşa de tare, încât nu putea singur D[umne]zeu să stea liniştit. Se supără pe huetul flăcărilor de foc şi le stupi, din care stupit se făcut pe dată apa.

Dar ce apă?! Foarte adâncă și lată, încât nu mai este chip a-i da de mal, sau de fund, care înlăuntrul apelor se află fel de fel de pești, care-i mâncăm noi în vremea de acuma. La mijlocul apelor, s-au așăzat patru pești mari, cât numai ei atinge cu coada fundurile și marginile apelor.

Se uită D[umne]zeu și se mulțămi că ce a vrut a făcut și au ieșit după plăcerea sfinț[i]ei sale.

Luă câte un solz de pește de la acei pești mari și făcu pentru fiecare pește câte o bucată de pământ și-l puse pe mijlocul al fiecăr[u]ia pește.

De atunci sunt rămase mările, căci 'i băscăluit pământul.

Când se cutremură pământul, atunci se smâncesc peștii, căci 'i lovești D[umne]zeu pentru a ne spărie pe noi din pricina păcatelor noastre. Încât peștii aceia și foc sloboade pe urechile lor, și de multe ori au plouat și cu foc.

Așa ne spunea bunicii noștri, așa și noi știm, măcar că nu suntem cu patru ochi.

Pe lângă astea, ne mai arată că peste foc stă apa, peste apă peștii, peste pești pământu, peste pământ - noi, și deasupra noastră aer și nori. Iar peste astea? Stelile. Iar peste astea? Iară apă. Și peste acea apă - foc. Și peste foc? - curțile lui Dumnezeu.

Iar în curți, șade D[umne]zeu, dimpreună cu toți oamenii cei drepți.

Însă Diavolul stă dedesubt[ul] flăcărilor, sub noi, căci pe capul lui stă toată văpaia focurilor. Iar trupul Diavolului nu-i alta nimica, decât un cărbune stâns, dar nebiruit de mare și are o putoare nesuferită.

Mai spune nenea Pricopi că în locul acestui vizitiu ar fi făcut stăpânul D[umne]zeu pe moșul Adam, și că și acesta au viclenit. Pentru care, sfântul D[umne]zeu l-a blestemat că numai prin strașnică muncă să-ș' poată agonisi hrana. Că și atuncea - tot să aibă lipse.

De aceea, măi fraților, că măcar cât de bogat ar fi omul, totu-l vezi că oftează, arătând că-i lipsăști ceva, și tocmai mulțumit nimenea nu v[i]ețuiești.

2

FACIREA PĂMÂNTULUI, A CERULUI, A OMULUI ȘI A ANIMALELOR

Copii, la început iara D[umne]zeu. Salta singurel și, unde suntem noi, iara apă.

D[umne]zeu se primbla cu corabie pe deasupra apelor. Iar vâslaș avea un singur îngerel, pe care-l chema Andrei.

Îmblând D[umne]zeu așa, bietu Andrei scapă lopata, care vâslue în pornirile valurilor. Lopata, dar, merge într-o parte și corabia în alta. În sfârșit, greu de prăpădit! Atunci, D[umne]zeu se supără pe el și-l zvârli pe vâslaș în apă ca să se ducă să aducă lopata, mergând sărmanul după lopată.

D[umne]zeu, ca să nu-i vadă secretul sfinției sale, până[1] să se întoarcă îndărăpt, radi o bucățică de mâl de pe aripa corăbiei, face o turtișoară din ea și o ținea în palmă.

Când sosăști Andrei - înotând cu o mână în apă și cu cealaltă aducc lopata - vrură să se urce și el în corabie. D[umne]zeu-l ie de subsioară și-l rădici lângă el. Dar, bietul Andrei începe a ofta că iara [are] să se piarză. Însă Dumnezeu 'i bănui:

— Dă, tu ești de vină, pentru că tu nu m-ai cunoscut pe mine! Că eu, care am durat corabia din nimica, ba și pe tine, pre cum și astă lopată, oare nu iaram puternic să o și aduc din fruntea grozavilor valuri?!

Iar vâslașul adaose:

— Apoi, da! Am gândit că pot' ca și mine!

— Așa?! reîntoarse Dumnezeu. Pe cine ai văzut tu 'întâi când ai deschis ochii tăi în corabie? Pari-mi-se că pe mine! Așa este?

— Așa, răspunse Andrei.

— Apoi, nu ț-ai socotit în teoagă că trebuie să am eu vro țără [mai mare] de putere decât tine?!

Atunci, Andrei rămase încremenit de frică că o să-l zvârle din corabie. D[umne]zeu, de necazul necredinței lui, se oțărî la el, 'i îndelungă [sic!] mâna cea cu turtișoara, zicându-i:

— Ie di ici și trage la tine!

Apucă Andrei, și când trage la el, ajunge tocmai în fundul apelor - atâta a crescut pământul nostru în jos sub noi. De atuncea și până astăzi, Andrei sărmanul țâne fundul pământului; pe capul lui să razămă.

Cu partea care o țânea în mână, D[umne]zeu apucă la răsărit, și-l întinse cât a socotit că ni va ajunge. Cu regula asta făcu el în toate părțile.

Se puse D[umne]zeu să se hodinească pe un vârv de movilă naltă.

Dimineața, zărește o bucată de steclă. O ia în mână și începe a se chiti: ce să facă cu ea? Se repezi în sus și-ș' turnă din acea stecluță un cer deasupra noastră, foarte mândru. La mijlocul cerului [î]ș' dură o curte frumoasă, cât nu putea nimenea să se uite la ele.

---

[1] În ms.: „sale, așa că până" (*n. ed.*).

Se apucă și-ș' făcu fel de fel de ferestre pe cer, pe care să-l videm noi, și el pe noi, ce se zic stele.

Dar unde șade D[umne]zeu pe scaun - a lăsat două ferestre mari, foarte mari, care se zic de oameni: soarile și luna.

După ce trecu o bucată de vreme, se primbla odată din zi și pe pământ. Se uită în toate părțile. Nu văzu nimica. Începu să căineze, să-l jălească pe pământ, că-i cogeamite moșie cu atâtea bunătăț' și n-are pă nimenea.

Dădu cu picioru o dată în pământ și ieși fel de fel de jivin[e]: boi, oi, vaci, capri, porci, cămile, bivoli, cai, gâștí, găin[i], rațe, tot ce videm noi astăzi. Și aceste toate umbla de capul lor, fără stăpân.

Bunul Dumnezeu gândi să le facă și stăpân. Și luă cu mâna sa 12 petricele. Din 7 făcu bărbatul și din 5 femeia. Însă din crohul cel mai alb pe femeie o zidi. De aceea, ea-i mai delicată decât bărbatul.

Crăpă pământul în două, scoase fier și făcu un plugușor de minune. Prinse 4 boi, i[-n]turnă la jug și purcese la arat. Ară mulțime de pământ. Bărbatul țânea o grădină foarte strașnică, cu fel de fel de pomi. Ajungea vârvurile la nori. Singure pica roadele la pământ și [bărbatul și femeia] le mânca[u].

Atunci, omul ceru să-i dăruiască D[umne]zeu acea grădină. Dumnezeu vrură. Cu o condițiune - ca niciodată să nu se suie în pomi spre a culege roadele, ci să ospăteze pe acele ce vor cădea pe pământ. El primi.

Se pornește D[umne]zeu la ceruri și-i lasă pe amândoi în grădină, sub astă condițiune. Bezneală de fructe ce pica pe pământ spre hrana lor, și mai dulci era acele picate.

Femeia lui căuta într-o zi prin grădină hrighi. Vede, lângă un prun, o bahahue mare și slută. E[a], de frică, înlemnește. Bahahuia iara singur dracu. Începe să străge la dânsa:

— Proasto, proasto, ce fugi de noroc?! De ce nu te sui în copaci să cauț' bureț'?! Uită-te câț' sunt de mulți!

Dar ea surzi de frică. Începu s-o ia la goană. Se duce drept la bărbată-său și-i spune pătărania toată. Bărbatul ei i zisără:

— Haide să vedem!

Merseră amândoi, dar nu găsâră nimica.

Viniră o altă vreme. Femeia culegea fragi prin grădină. La rădăcina unui nuc - o altă matahală! Biata femeie o sfeclește de frică!

— Nu te teme, femeio, suie-te aici în copaci că ai să găsești bezneală [de][1] fragi.

Femeia iarăș' o tulește de fugă. 'I spune toate bărbatului. Amândoi vin la locul bănuit. Nu află nimica. Așa că bărbatul o cam bajucurește că-l amăgește.

Într-o dimineață, mergând la fontână - pe femeie o chema Dochia și ea le purta acele 12 cojoace în timp de iarnă - se puse să-ș' spele picioarele. Când ș-aruncă ochii într-un copac, vede o cioară că mânca roade. Ea vrură s-o gonească cu necaz, zicând:

— Fugi, drací!

Dar dracul, care se făcuse cioară ca s-o înșăle,-i răspunse:

— Nu sunt dracu, ci am fost ca și tini, dar mâncând din copacii grădinei aceștia, m-am făcut cu aripi. Și, dar, și tu, dacă vei vini aici și vei mânca, ti vei faci asăminea mie, cu aripi.

Îndată muierei 'i pocni în gând să [să] suie în copac că nu o să mai știe bărbatul ei și dânsei o să-i crească aripi. Se apucă, încet, încet și se urcă în copac, unde iara pasărea. Rupse și începu a mânca. Bine! După ce [să] sătură, au picat tot părul de pe ea, căci pe trup și pe obraz avea un fel de păr foarte frumos ca și bărbațâi. Se dădură jos amărâtă de necaz, căci în loc să-i crească aripi, i-au picat și părul de a ramas goală. Stătură până înnoptară. E[a] râdé.

Se pornește la barbat, tocmai pe când el dormea. Se pune lângă dânsul și-l scoală, somnoros, omul săracu! 'I dă o poamă de acea luată din pom. El o mănâncă. Pe dată-i pieri și lui glasul.

Când se sculă dimineața, vede pe muiere goală și el amorțit! Se pricepe că muierea l-au păcălit. El, atunci, oftă cu atâta durere, încât dintr-un oftat de la inimă, i se înălbește tot părul din cap. De aceea și la noi, la urmașii lui, să fací părul alb când ne îneacă scârbile!

Se pornește bietul om, prin grădină, plin de necaz, plângând. Și unde cădea o lacrimă, se face o stalbă de pelin. Pentru aceea, și de atunci, i-amărât așa de tare pelinul.

Iar femeia, fără nici o pasăre, cânta. Și a ținut cântarea ei 3 zile. Când a isprăvit de a cânta s-au isprăvit și grădina de uscat.

Bietul, întâiul om, plin de scârbă, se puse la rădăcina unei sălcii mari și frumoase. Avea niște poame foarte dulci. Și când se uită în sus, vede el pe toți ceilanți pomi roditori uscați fără frunze. Dar care din pomi iara salcie, acel[ui]a nu îi căzuse frunzele. Dar [era] fără poame.

---

[1] În ms.: „la" (*n. ed.*).

Să să știe, dar, că de atunci salcia nu mai fací fructe de mâncat, ci numai frunze.

Deci, dar, din pricina asta au adunat omul cel întăi sămânță de pe jos și s-a apucat de arat și sămănat, căci acest meșteșug l-învățase el de la D[umne]zeu, căci cu el arase, când i-au făcut lui acea grădină frumoasă.

Cioara iara albă la început și se mânca de oameni, iar după ce a intrat dracul în ea, s-au înnegrit și nu se mai mănâncă.

3

FACIREA CERIULUI, A PĂMÂNTULUI ȘI A OMULUI

Nepoților, ne spuné și nouă alți bătrâni, poate să fi bâiguit, că altfel nu pot fi crezute, cum că, la început, când nu se afla nimica, Sf[ântul] D[umne]zeu s-au iscat din duh și foc plin de lumină, căci atuncea încotrou te întorceai, nu vedeai decât foc. A suflat bunul nostru D[umne]zeu și a stins focu, dar nu pe tot, ci a mai rămas jumătate. Au tras o ploaie mare și a plouat până ce a acoperit fața focului. Și acea apă, toată, sunt mările de astăzi. Stau deasupra focului, focul fiind rămas dedesubt. El arde hojma.

Vede atâta apă ziditorul nostru, ce să facă, ce să dreagă, se uită spre miazăzi - vede într-o depărtare mare un nouraș. Se răpezi, ’l ia în mânuța sa. Simte că-i cenușă rămasă de la focul stins din sufletul d[umnea]lui. Luă puțină apă, o udă, făcu o turtișoară în palmă, o aruncă pe deasupra apei și într-o clipă se făcu pământul ce-l lăcuim noi acuma. Însă au rămas de atuncea: mările, iazurile, pâraiele, Dunărea și Bratișul de la Galați și altele care nu le știu eu. Toate acestea s-au iscat din pricină că, când a zvârlit Dumnezeu turtișoarea cea de cenușe, s-a crăpat turta în feluri de părți.

Stelele pe ceri sunt scântei mari, rămase din timpul când iara foc peste tot deasupra capitilor noastre.

Se puse pe gând D[umne]zeu, cum ar face munții, dealurile? ’Ș făcu o furcă mare și un fus. Începu a toarce țărna din pământ. Și a tors trei ceasuri. Făcu la ghemí. După ce sfârși, porniră de la miazănoapte spre miazăzi și turnă munțâi, dealurile și movilile. Unde sta la odihnă, lăsă câte un ghem. Aceia-s mai nalți decât toate celelalte.

După ce istovește astea, făcu o broască țestoasă. Se ouă broasca în năsâp atâtea ouă de multe - câtă iarbă pe pământ. Se uită la ele. Le blagoslovi cu mâna stângă și se făcu în clipă tot felul de animale ce vedem noi acuma. De aceea broasca nu-i spurcată și oriunde se află, nu se spurcă, căci, la început, ele se mânca.

Umblând D[umne]zeu pe pământ, în stânga și în dreapta, râdică cu mâna dreaptă piciorul drept. Scoase de sub unghia degitului mare puțin lut, ce se prinsese de atâta umblătură. 'L suciră în degete, suflară în turticica ceea și ieși bărbat, și-i puse numele Adam. Vini rândul să-i facă un ajutori. 'I făcu și femeie. Dar cum? Râdică cu mâna stângă piciorul drept al lui Adam, 'i tăie o bucățică de carni din talpă, rupsă și o coastă din stânga și-i zidi femeiușca.

Bărbatul și femeia, după cum spun bătrânii, iar nu sfintele cărți, n-aveau păr deloc. Se uita la ei amândoi D[umne]zeu. După ce însă-i gătește, vede că nu tocmai le șade bine fără păr. Zise bărbatului:

— Mă, sărută-ț' perechea!

El se rușână.

Se întoarse la muiere:

— Fă, sărută-ț' perechea!

Ea se rușinează și mai tare.

În sfârșit, Dumnezeu ie pe amândoi, sâlnic, și-i face de se sărută o dată amândoi. Cum a isprăvit sărutatu, a crescut mustăț' și barbă bărbatului, iar femeii i-au crescut păr pe unde se vede că-l are. Dar cozile iarau foarte frumoase. Și tot felul de păr le-au crescut la amândoi la păcatele dintre picioare.

Pentru aceea astăzi doresc unul de altul bărbatul și femeia.

Luă D[umne]zeu pe bărbat și pe femeie de mână ș-îi purtă peste toată fața pământului. Chemă toate jivinile, le spuse numele, le arătă care-i de muls și de mâncat și-i zise:

— Iată, ți le dau toate ție aceste, dacă tu mi-i făgădui că nu-i spune minciuni niciodată.

Se prinse omul nostru că va păzi asăminea regulă.

— Tare bine! zise Dumnezeu. Dar călcându-mi voia și tu cuvântul, ce să-ț' fac?

— Să mă omori, zice omul.

— Ba nu, stai aici, până voi veni eu!

Disfășură D[umne]zeu aripile cele de foc, se puse pe un zmeu de foc și se sui la o înălțime atâta de sus, de nici cu mintea nu mai poț' străbate.

Se apucă Dumnezeu și-și clădi cerul. Cerul, dar, să se știe că-i de un cristal atâta de bun, care de am avea noi o bucățică cât un fir de linte, cu toate bogățâile lumii nu-l mai putem plăti. Și, la mijlocul cerului 'ș făcu niște curți mari, încât nici într-o mie de ani nu poț' ajunge de la ușa curțâi până la scaunul lui Dumnezeu.

Se pogorî îndărăpt Dumnezeu. Se arătă omului.

— Bună dimineața, omule! zise Sfântul.

El 'i mulțumi prin îngenunchere.

— Iată, am venit să mântuim tocmala de atunci. Mai întâi, haide cu mine la tartar să ți-l arăt. Și, după ce le vei vedea, să știi și tu bine ce vorbești, și să nu te țâi căit, nici să strâgi că eu te-am înșălat.

— Tare bine, zise omul. Haide, dar, Doamne!

'L luă de mână D[umne]zeu și se pogorî cu el pe borta cea mare a pământului. Trecu în jos. Ajunse în fața tartarului, care-i numai din jaratic sub apă.

Dădu de răsuflarea văpăii. Se pogoară cu el în jos, până la matca cea mare a fundului văpăii și-i arată toate grozăviile, zicându-i:

— Aici te voi pogorî, de vei călca tocmeala!

Se râdică D[umne]zeu cu omul în sus, pe pământ și-l puse într-un loc unde găsi toate cele spre hrana lui și a femeii sale. D[umne]zeu 'i zise:

— Te legi acuma, Adame, cu mine cum că nu vei spune minciuni vecinic?

— Mă leg, Doamne!

— Bine, ale mele - ale tale fie! Mare poroncă nu ț-am dat.

Și așa-ș' luă ziua bună Dumnezeu.

— Iată, soroc de un an 'ț mai dau să te mai gândești încă: vrei sau nu? Că, când voi veni, să-m' spui, ca să mai dau din moșia asta și altuia, căci 'i prea multă pentru tine și femeia ta.

După ce trecu un an de zile, viniră înapoi stăpânul la om. 'L luă de mână, 'l suiră în mijlocul ceriului. Acolo i-arătară fel de fel de frumusețe, care nu se poate povesti de nimenea. Și în loc să-l dea jos precum l-au și suit, 'i dă drumu tocmai din cer. Picară Adam jos și se făcu în mii de bucăț'. Trupu nu se mai știa, dar capul tocmai nu se stricase nici decum, ci picase chiar lângă părechea lui.

Dumnezeu luă fluierul său. Începu să cânte de jale. Într-o clipă se adunară toate animalele și începu toate a-l mirosi și a-l plânge.

Dară broasca, cum veni și ea mai pe urmă, se vârî în găoacea capului. Când văzu Dumnezeu obrăznicia ei, 'i zise:

— Te-ai vârât înlăuntrul și taci - tăcută să fii în toată viața ta! Numai când a veni acest timp în care te afli acum, să nu cânți altfel, fără numai să răcnești spăriet.

Dar după trecirea vremii, mută să fii!

De aceea broasca cântă numai vara.

Scoate D[umne]zeu trâmbița și începe a cânta o slavă bisericească. Pe dată și Adam se întrupează cum a fost mai înainte și începe și el a cânta cu Dumnezeu.

— Ei, bre Adame, ce zici, tu, acuma? Te apuci cu mine că nu vei spune minciuni, și să-ț' dau țâie moșia asta și cea de sus? Iar de vei călca cuvântul meu, să-ț' dau pe cea de sub adâncurile apilor, moșia numai de jaratic?!

Bietul om, lacom să nu mai fie altul, ci să apuce el toate în stăpânire, 'ș faci o întrebare: „Bre, cui oi să-i spun eu minciuni, că numai eu mă aflu pe pământ?! Prin urmare nu oi să pierd! Oi să mă leg cu D[umne]zeu."

— Doamne, strigă Adam, mă leg cu tine să faci cu mine cum ai zis, de voi spune minciuni în toată viața mea!

Bietul om 'ș făcea socoteala că lui Dumnezeu să nu-i spuí minciuni, dar altuia să poată.

Cu regula asta, Sfântul D[umne]zeu se reîntoarse la el și adăogă:

— Bine, bine, eu mă duc, Adame. Bagă de samă să nu cazi!

Făcură amândoi zapis pe-o cărămidă, puse omul mâna toată. Și se reîntoarse [Dumnezeu] în fața lor. 'Ș luă ziua bună, zburând în înalturile ceriului la Curtea lui cea blagoslovită.

Trecu vro 7 ani la mijloc. Adam se primbla peste toată fața pământului. Adam călca pe zi 7 sute de poști, căci iara foarte voinic. Mânca bine, se veselea, se închina toate la picioarile lui, bine petrecea, femei frumoase avea, de astăzi nu se mai găsesc. A îmbătrâni - nu îmbătrânea.

Umblând el așa cu mânile în șolduri, primblându-se prin grădina lui cea frumoasă, vede, după un smochin, o scripcă cu arcușu lângă dânsa. 'I iara frică deodată să puie mâna pe ea, căci nu mai văzuse. Se lipește binișor. Dădu dintâi cu un băț. Vede că nu-l apucă de băț. Dădu cu picioru. Tot așa! Dădu cu mânica. Nu se mișcă. Socotea el că gâtul scriptcii-i gură, și el tremura de teamă. Se răpezi furios și cam cu spaimă și puse mâna pe ea. O strânse foarte tare, încât se rupse toate strunele ei și, țigănești, el o izbi în pământ și pe urmă să nu ț-o ia la goană, tătucă... Ajunge acasă tremurând de spaimă. Se puse el pe gând: ce-o fi aceea?

Trece vro 3 ani. 'I vine lui în gând să se mai ducă pe acolo pe unde a găsit scripca. O găsâră cum a pus-o. A început a se miera: „Bre, cum mă înfricoșarăm în zadar!“ O luă în mână, se uită la ea. Vede că-i lemn. Scoate arcușu. Începu să-l tragă pe strune. Unde începu o doină, măi tată, de se clătina văile!

Cântând el așa, bădica Dracu se făcu o fetiță frumoasă de încremeniră Adam când o văzură. Fata începu să plângă jalnic. Lui Adam i se face milă de ea și stătu din cântat. O întrebă:

— Ce plângi, muiere?

Ea răspunse:

— N-am bărbat, moșule.

Adam începu iarăș' să cânte mereu. Scripca nu cânta de fel, căci se făcu bucăț' strunele. Ele putrezise de atâta vreme. Iarăș' Adam 'i zise:

— Ai plâns prea jalnic de mi s-au rupt cântătoarea.

Dar fata adaose.

— N-ai scârbă. Eu-ț' fac cântătoarea lună, numai să mă iei pe mine de soție.

Adam, bucuros:

— Te ieu! Drege-o!

Fata, îndată, aduse alte strune; le turnă la scripcă și să nu mai cânte, măi fraților, de juca codrii. Unde începu să-mi joace fetița naibii de înlemnise bietul om.

Acuma, nenorocitu de Adam se amurizase lulea de fată și de jocurile ei. Trecuse vreo 7 zile și el nu se mai dusă acasă. Cu toate acestea, se porniră la coliba lui. Cum ajunge, biata femeie a lui să-l puie pe foc că unde-a zăbovit atâta timp?

El pe locu-m' și turnă o minciună, cum că au fost bolnav.

Îndată, cum au isprăvit minciuna, pe loc au și început a cădea brumă pe pământ, copacii s-au început a usca. Însă tot a mai rămas ceva prin părți depărtate.

El era foc amurizat de scripcă și de fată. Nu băga în samă cântările ale feluri de păsări. Nu băga samă pe soția lui cea blagoslovită de D[umne]zeu. Nu băga samă de înscrisu ce a dat. Nu băga samă că minciunile o să-l piarză. Nimica și iar nimica! ce numai cântarea scripcii și jocurile cele desfrânate-i iara dragi.

Lăsară toate la o parte și se duse, iarăși, la fată și scripcă. Cum ajunge-i dă fata scripca în mână. Începe a cânta și ea a juca. După ce trecu ca vro 10 zile, se reîntoarse, iarăși, acasă. Sărmana femeie iara amărât bolnavă de scârba lui.

Cum ajunseră, 'l ié la certat. El, iarăși, turnă o minciună, cum că au fost bolnav. Pe loc începu mai tare iarnă. Se mai usucă o parte de pomi. Dar, omul nostru, atâta iara amorizat de disfrânări, încât nici-i păsea că o să cadă din atâta vestită fericire.

Se pornește, iarăși, la scripcă și la fată. Cum sosiră-i puse scripca în mână și începu să joace. Se întâmplară că i se rupsă strunele. El o dedi la fată să-i puie strune. Dar ea-i răspunse:

— N-am, dragă, alte strune. Să fi luat sama bine!

— Ah! Ah! strigă omul și începu a plânge.

Dar fata șireată ca una ce iara dracu - 'i pretinse că sărutând-o pe ea, poate să mai găsească alte strune. Omul, Adam, se învoi și-i turnă o sărutătură. Fata luă scripca. Se duse. Zăboviră vro trei săptămâni, dar el nici că se mișcă să se ducă la soția sa, ci așteptă fata cu răbdare.

Sosâră și fata. Cum o văzură că vine din scripcî cântând, din picioare jucând, o și luă în brațe. O săruta de 10 ori. Petrecură ei amândoi două luni întregi.

Se întoarse acuma acasă la femeie. Găsește femeia mai moartă de necazul lui. Cum ajunge, începe să plângă de dureri biata nevastă.

— Taci, femeie, zise el, că și eu am fost bolnav!

Îndată, cum a sfârșit și astă minciună, pe loc s-au și bolnăvit. Copacilor le-au picat toată frunza și fructele. Animalele nu l-au mai ascultat și a picat un troian amarnic. Lapovițele și mocirlele nu se mai rupé pururea.

Iată minciuna fără să ai vreo nevoie de ea unde te scoate!

De aceea, nici astăzi nu ne putem mântui de iarnă.

Vedeț' bunătatea lui D[umne]zeu, că nu l-au horopsit de la întâia minciună! L-au îngăduit, așteptându-i pocăința. Dar el, ca și noi, nu mai gândim - până nu ne ucide Dumnezeu ca pe niște nătărăi.

Dracul, însă, a lovit scripca de capul omului, când bea puțin vin, din care s-a iscat țiganul din ea. De aceea, 'i[1] place mult scripca, cântând la hori, la nunți.

Feriți-vă, nepoților, și voi de minciună, căci o să pățiți și voi așa. Vedeț' că minciuna, jupânul Dracu a făcut meșteșug de a spus-o omul. Și să nu gândiți că și astăzi nu pățăsc chiar dintre noi mai rău, care umblă cu minciunile mai ales în gospodărie.

---

[1] În ms.: „el 'i" (*n. ed.*).

A fi, n-a fi așa povestea asta, dar mai digrabă nu credim c-a fi, dar bună învățătură poate lua cei mincinoși dintr-însa. Știm noi pe *Sfânta Scriptură* ce zice despre facirea lumei. Acolo grăiește adivărul [mai mult] decât toate cărțile. Asta-i o bâiguială de ale noastre, trecere de vreme, cum ar fi.

Pentru aceasta, în necaz trăi bietul om [până în][1] luna lui marti. Lângă coliba lui ieși brândușile întâi. Cum le văzu, el rupsă vro 30 și le mâncară și începu să se însănătoșeze câte puțin. După brândușe, se iviră toporașâi, dedețăii, brebeneii și alte floricele de ale sf[intei] primăveri. Cu acelea se hrăniră el. Dar toată iarna mai nimica n-au ospătat, căci amândoi au zăcut amărât de cumplit.

Sosiră și fruntea primăverii. El - să are, să samine - nu știa încă. Trăiseră ca feciorii ciocoilor, numai din bani gata. Veniră vara. Se coc poamele, le mănâncă. Viniră și toamna. El nu avură nimică grijă de a-ș' agonisi pentru iarnă.

În toiul iernii, măi badeo, țâpa de foame la cataramă. Toată iernicica numai cu răbdări prăjite a târlit-o. 'I scâteia ochii în cap de foame.

În sfârșit, se călătorește și iarna a doua.

Sosind primăvara, în ziua de Paști, cum s-ar prinde, bunăoară, veniră și D[umne]zeu la Adam.

— Ce mai faci, bre?

— Rău, Doamne!

— Poate vei fi spus, cumva, vreo miniciună de ai ajuns așa de ticălos!?

— Ba n-am spus, Doamne! Ce, ai mai venit la mine tu până astăzi ca să-ț' spun?!

— Bine, dar 'i vei fi spus-o fimeii tale?!

— Of, săracul de mine! Apoi cum s-ar putea ca fimeii mele să nu spui câteodată și minciună?!

— Nu se poate! Nimănui! zise D[umne]zeu.

— Of, sărăcuț de maica mea! Dar am sfeclit-o!

— Ai pățit-o, reîntoarse D[umne]zeu. Fiindcă acuma și mie ai avut cutezanța să-m' fii croitor de minciuni și încă să te sărăcești în mijlocul unei moșâi atât de mare! Apoi, câț' se vor trage din tine - fir-ar cât de bogaț' - tot acest cuvânt să-l aibă întâi, mișelule! Și până nu-i ara, [nu-]i sămăna și nu te vei ruga la mine în toate zilele cu lacrâm', să piei de foame! Puţân 'm pasî dacă vei muri! Şi mai făcând soaţă la aceasta [la acest păcat], oi să te arunc în tartarul fără fund - pe tine şi copiii tăi, mişălule, fiinţe parşive, fără credinţă şi temere de împărăţia şi stăpânirea mea nebiruită.

---

[1] În ms.: „prin“ (*n. ed.*).

Luă Dumnezeu 6 furnici, le puse dinaintea lui Adam şi-i zise:

— Dacă vrei tu să ai să mănânci, apoi să lucrezi întocmai cum or lucra ele! Învaţă-te de la ele munca şi nu şâde ca trântorul!

Furnicile din sinea lor 'ş făcu un plug, ară ele singuri, sămănă, adunară şi se puse la mâncat.

Adam cu femeia lui făcu şi el ce văzu la furnici. 'Ş făcu nişte răzuşuri şi purcese înainte cu „Doamne-ajută". Toamna, strânse şi avea pe iarnă ce vârî sub nas. Cu regula asta trăia foarte frumos.

Peste câtăva vreme se întoarse D[umne]zeu pe la el.

— Ei, bun găsit, Adam!

— Mă închin, Doamne!

— Ai nimerit treaba? Sâleşte-te să ieşi din nevoi!

— Aşa voi face, răspunse de jale Adam.

— Adame, eu mă duc. Să mă aştepţi la 2 mii de ani. Oi să viu la tine, însă îmbrăcat ca tine, cu trup, nu cu foc, cumu-s acuma, şi cu alt nume. (Care arată venirea lui Hristos D[omnu]l nostru).

Se purcese Dumnezeu, iar Adam rămase plângând, căci mult mai muncea până vedea pânea.

Aşadar, să ştiţi că în rai vor intra numai oamenii cei ce vor spune drept, iar nu şărătăi. Of! Şi multe cărţi, chiar, sunt pline de minciuni făcute de oameni cărturari, mai a dracului mincinoase decât povestea noastră!

Atâta ştim din povestirea despre facirea ceriului şi al pământului cât şi al omului. D[umne]zeu, însă, ştie mai bine şi cărţile sf[inţiei] sale cred că vor fi spuind chiar adivărat, dar noi fiind proşti, prosteşte am spus şi ştim.

4

DESPRE URZIREA PĂMÂNTULUI

Despre urzirea pământului, poporul povesteşte astfel că pe când a urzit D[umne]zeu şi isprăvit tot lucrul, i-a mai rămas pământ şi a întrebat pe arici D[umne]zeu că ce să mai facă cu pământul care i-a mai rămas? Şi ariciul i-a răspuns că:

— Nu ştiu, Doamne.

Însă, seara, D[umne]zeu a trimis pe cicală şi pe albină ca să ascu[l]te la casa ariciului, să vadă ce vorbeşte.

Ducându-se albina și cu cicala au auzit următoarele (ariciul vorbind cu aricioaica):

— D[umne]zeu m-a întrebat că ce să facă cu pământul care i-a rămas? Vezi, el sfânt - nu știe ce să facă!

Dar aricioaica l-a întrebat:

— Ce să facă?

— Iacă, să-l grămădească și el, să facă dealuri și munți.

Atunci, albina, când a auzit, a zburat și a plecat, iar ariciu a auzit zbârnâind și a zis:

— Ah, oțoaicilor, ați fost aci și m-ați auzit!

Și a blestemat astfel pe albină ca până la moarte omul să aibă trebuință de ea.

Și, într-adevăr, că omul, fără lumânare de ceară nu poate să rămâie la ceasul morți[i].

Iar despre cicală, povestește că a blestemat-o ca, în toată viața ei, să umble cântând pe câmp.

Acestea sunt poveștile poporului de aici.

5

[CREAREA MOVILELOR, DEALURILOR ȘI VĂILOR]

Movilele le-ar fi făcut D[umne]zeu numai după gustul ariciului, care a cerut la întrebarea divinității: „Cum l-ar putea pune sau așăza pământul mai bine: plan sau altcumva?“ Ariciul a cerut să-l urzească cu movili, dealuri și văi spre a se mai da și el peste cap la trebuinți.

De aci, în popor, cuvântul că, omorându-i sau bătându-i, s-ar comite păcat asemenea unui om d-o potrivă.

Atunci, albina, trecând pe lângă arici, a spus că plan să-l facă. Dar ariciul, adresându-se la ea, îi zise:

— Taci, muscă, mânca-te-ar oamenii c...!

Și după porunca D[omnu]lui, dându-se broasca afund, a scos pământ, pe care D[umne]zeu îl plăsmui după cum propusese sau zisese ariciul.

6

[DUMNEZEU CREEAZĂ PE EVA DIN COADĂ DE PISICĂ]

Se zice că D[umne]zeu ar fi făcut pe femeie (Eva) din coasta lui Adam. Anecdota zice că nu, și că-i făcută din coada unei mâțe. Și iată cum.

D[umne]zeu, la urmă, făcând pe om, văzând că nu-i bine să fie singur, s-a gândit să-i facă soție, și ca să se iubească unul pe altul și la el să ție (femeia).

S-a gând[it] ca pe femeie s-o facă din una din coastele sale. Putea D[umne]zeu s-o facă din lut, însă a voit să fie amândoi un trup. Dând D[umne]zeu lui Adam un somn strașnic, pe când el dormea ca mort, D[umne]zeu i-a luat o coastă din coastele sale, puind-o lângă el și Adam. Se gândea cum să facă femeia.

Mâța, care era făcută înainte, cu toate animalele, ca mai blândă, veni lângă D[umne]zeu. Se repede, ia coasta în gură și fuge. D[umne]zeu după ea fuge. Mâța fuge. D[umne]zeu fuge, mâța etc. În fine, o ajunge, o prinde de coadă. Mâța se smâncește. Se rupe coada, care rămâne în mâna lui Dumnezeu. Și mâța, cu coasta, fuge. D[umne]zeu, nemaiputând fugi, s-a gândit că, ca D[umne]zeu, și din acea coadă poate face femeí (soție lui Adam).

D[umne]zeu, luând coada mâței în mână, merge îndărăpt la Adam, care dormea încă. A poroncit D[umne]zeu și îndată din acea coadă s-au făcut femeí, căreia i-a pus D[umne]zeu numele Eva (viața) fiindcă și mâța trăia (viețuia) și coada ei, care devenise acum femeí.

Și, de aceea, se zice că femeile au mult asemănare cu Eva...

Și chiar, de aceea, și Adam, când s-a trezit, s-a înspăimântat de Eva, apucând fuga prin rai, căci nu se potrivea în sânge, os, carne și caracter, nefiind os din osul lui, nici carne din carnea lui etc.

7

[IZVODIREA ÎNGERILOR ȘI A DRACILOR]

Copiilor, să știți că pe D[umne]zeu 'l cheamă Dănilă, de aceea de toată lumea 'i milă.

D[umne]zeu, la începania pământului, sau cum aș zice, a noastră, au făcut doi îngeri, care le zicem noi oamení: sfinții Voivoz'. Pe cel întâi și din dreapta-l cheamă: Mihail. Întotdeauna șăderea lui e lângă D[umne]zeu, stând cu o sabie de foc în mână, care acuma se însamnă sfânta cruce. Iar cel de la stânga-l numea: Satanail. Se afla cătătoriu cu-o carte în mână, ce avea file câte zile sunt într-un an. Pe toate fețile, nu era alta scris, decât: dreptate și adevăr. El iara obligat ca să o[1] cetească și s-o învețe bine. O știa s-o cetească, dar n-o înțălegé în firea acelor cuvinte, în[2] adâncimea lor. De aceea stăpânul 'i zice hojma:

— Pentru ce nu învеț' bine cuvintele mele din cartea me?

Iar el răspundea:

— Doamne! Atâta! Două cuvinte nu oi să învăț eu de atât[e]a milioane de ani? Eu, iată, le știu chiar din prima zi.

D[umne]zeu adaose:

— În adivăr, atât[e]a milioane de ani s-au vânturat pe dinaintea ochilor tăi, și nicidecum nu o ai învățat!

Satanail se supără amar în inima lui, și îndată cugetă în sine: „Ba știu și mai bine decât tine, ba și mai mult a face cuvinte decât în săcătura ta de cărțulie, numai să mă fi lăsat liber".

Îndată ce ș-au sfârșit ticăloasa lui cugetare și mândrie împotriva lui D[umne]zeu, i-au și sărit cartea din mânile lui pe umărul lui D[umne]zeu, făcându-se o păsărică foarte frumoasă. Și a început a cânta: „Adivăr!... adivăr!"... Pe toate penile păsărelei iara scrise cuvintele: dreptate. Chipul păsărelei iara ca porumbelul, fără decât avea 7 aripi, 4 picioare și 12 aripioare sau penițe în coadă.

Satanail, pe loc, s-au făcut ca un țigan: negru, buzat, urduros și plin de putoare, picând de la al nouălea cer răstăgol în fundul adâncului, căci numai apî iara peste tot locul. Dar picarea lui Satanail s-au făcut în urmă ce Mihail l-au plesnit cu sabia peste nas. Pentru aceea, Dracul, astăzi, este cârn. Și a zis Dumnezeu:

— Nefârtat să-ț' fie ție numele, vecinic, duh mândru și neascultător! Atuncea, Mihail, întorcându-se cătră D[umne]zeu, zise:

— Poroncește, stăpâne!

— 'Ț poroncesc: ia de pe umărul meu această prea sf[ântă] păsărică, o ține cu mâna dreaptă! Cine nu va asculta cântarea ei, tu cu sabia din mâna stângă să-l și tai! Căci multe și nenumărate păsări vor ieși să-i astupe glasul ei. Și tu, toate să le tai acele păsări, care păsări se numesc de noi: minciunile.

Să ne întoarcem, iarăși, la Nefârtatile, să povestim ce făcea el prin fundul adâncurilor. Înnegritul de Nefârtate călătorea [prin] cele mai îngrozitoare adâncimi, fără să mai poată da de fund ca să poată găsi vreo bucățică de pământ sau vreo juvină. Nimic, nimic și iar nimică, ci numai apele aruncate de vânturi strașnice, de unde ieșă un fel de cântec: Savaot!... Savaot!... care și la biserica noastră-l auzim hojma. Bietul Nefârtate se mângâia cu atâta, plin de pizmă că D[umne]zeu au rămas cu pasârea să-i cânte în fața D[umne]zeirei, și chitea în inima sa, cum ar face și el o păsărică ca să cânte în contra lui D[umne]zeu: „Neadivăr!“

---

[1] În ms.: „să n-o" (*n. ed.*).

[2] În ms.: „ci în" (*n. ed.*).

Otrăvit de scârba păsărelei, 'i crescu două coarne și o coadă lungă. Acușa, pe lângă un urât și alt urât! Iată pizma cum nenorocești! Așa pătimesc și oamenii noștri, care au pizmă.

Treci câteva sute de ani. Se apucă Nefârtatile și-ș' taie coada, căci foarte greu umbla de mărimea ei. Și fiindu-i foame, o mâncă. Când se bălegă, ieși o păsărea neagră în chipul cocostârcului, pe toată aripa scris negru și roș: „Neadivăr“. Și cânta: „Neadivăr!... neadivăr!“ Păsărica sta pururea pă capul lui, între coarne, încât Nefârtatile iara atâta de vesel, parcă nimica nu pierduse. Ba-i părea că-i mai sus și mai luminat decât D[umne]zeu. Așa umbla veșnic.

După multă vreme, se ouă păsărica din cer și ieși din acele ouă mulțime de îngeri luminaț', care toate cânta ca dânsa: adivăr!

Altă scârbă pe Nefârtate că nu i se ouă și a lui păsărică. El, de necaz, o stupi în cur într-o zi, și îndată a început a oua două ouă o dată.

Niciodată sărmanul Nefârtate n-au plâns mai amarnic în necazurile sale, decât în timpul când păsărica lui a clocit întâia oară, căci nu mai cânta, fără decât numai aripile-i suna. Un ou au ieșit rău și el au vărsat înfocate lacrămi. Acel ou l-au ținut el până ce s-a făcut pământ, de l-au sămânat chiar în poarta raiului, din care oușor a ieșit sărăcia de tutun de se închină toată omenirea astăzi și de care s-a biruit toț' împărațâi. Pentru aceea, cei ce au scârba și-s slabi în răbdare, pun pricina de a-l fuma, că să mai împrăștie necazurile fumând tutunul. Și, mai ales astăzi, femeile îndată le vez' plângând, căci strămoașa noastră Eva a pus mâna pă tutun întâia oară când i-au izgonit D[umne]zeu din raiul sfânt.

Și așa, cum am zis, tot zic, că mai mult de negrele supărări 'l beu, dovadă că din supărarea lui Nefârtate s-au iscat tutunul.

Astfel, dar, a fost începutul îngerilor și al dracilor, și așa se va mântui lumea cu o luptă neîmpăcată: neadivărul contra adivărului.

Însă, D[umne]zeu s-a născut din foc și lumină, scaun de foc ș-are, iar trupul lui D[umne]zeu e de lumină. Mărimea sa nu mai scade, ce, pe ce anii trece, crește. Când bate furtuni - atunci vorbește D[umne]zeu. Când scapără - clíchești din ochi. Și când plouă cu mană pe pământ de se face roadă bună, - asudă cerul de căldura scaunului lui. Când se clatină pământul - se supără D[umne]zeu foarte amarnic pe noi toț', și dă fuga pe munți la vale, căci pe munți calcă întâi, fiindcă-s mai curaț', încât din scânteile lui se aprind și munțâi pe la mijlocul lor.

8

[CONTRACTUL CU DIAVOLUL]

Au fost, înainte de a fi lumea, numai D[umne]zeu și Diavolul. Nu era pământ, nu era nimic. D[umne]zeu zicea către Diavol: „nefârtate“, iar Diavolul zicea către Dumnezeu: „fârtate“.

D[umne]zeu era mai cuminte ca Diavolul, dar nu avea așa putere ca Diavolul.

Odată D[umne]zeu s-a făcut bolnav. Și venind Diavolul, l-a întrebat:

— Ce ți-e, fârtate?

Dumnezeu a răspuns:

— Mi-e rău, nefârtate, mor. Îmi trebuie pământ.

Atunci, Diavolul, ca să nu-și piarză pre tovarășul său, au intrat în fundul mărilor și au umplut mânile de noroi. Și, până au ieșit afară, au pierdut tot din mâni, rămânându-i numai sub unghii. De aceea se vede și azi, la oameni, su' unghii negru.

D[umne]zeu, cu minte și înțălepciune, au scos de sub unghiile Diavolului ș-au făcut o fărmiță și au început D[umne]zeu a urzi pământul.

După ce D[umne]zeu au făcut pământul, Diavolul au făcut tot feliul de zidiri, pr[ecum]: case înalte, cazarme, hanuri etc. și nu putu să bage lumina într-însele. Toată ziua cărau diavolii mai mici cu albiele, cu pălăriele, cu căciulele de afară înlăuntru și nu puteau să bage ziua în casă sau în altă zidire.

Au întrebat pre D[umne]zeu, zicând:

— Fârtate, ce să fac ca să bag ziua-n aceste zidiri?

Dumnezeu i-a zis:

— Eu pot să bag lumina în ele, dar să mi le dai mie!

— Ei bine, ți le dau!

— Dar! Vezi că nu așa. Dă-mi contractu pe ele.

— Îți dau, fârtate.

— Na, bine! Casele câte sunt și vor fi pre pământ vor fi ale mele. Dar tu unde ai să șezi?

— În lemne, în hotărițe (în movile).

Noa, D[umne]zeu s-a apucat ca un înțelept: au tăiat zidul, au făcut uși, ferestre și au făcut în casă ca și afară.

Preumblându-se, altă dată, D[umne]zeu cu Diavolul pe pământ, au dat preste un om mort.

Dumnezeu a zis:

— Ti! Cum pute omul ăsta!

Diavolul:

— Mie nu-mi pute. Dă-mi-l mie!

D[umne]zeu:

— Iaca, ia-l!

Diav[olul]:

— Ei bine! Dă-mi și tu contract, cum ți-am dat și eu ție!

D[umne]zeu:

— Iată-ți dau.

Și i-a dat contract.

După aceea, tot omul care murea, mergea la iad, de-l chinuiau diavolii. D[umne]zeu au văzut că este înșelat. Și pentru ca să pună mâna pe contract, a zis către Ilie:

— No, Ilie, te du la Diavolul și să slujești 9 ani și bagă bine de seamă, când se va împlini 9 ani, eu îți voi da gură și grai de a vorbi.

D[umne]zeu au făcut apoi de au trecut cei 9 ani ca 9 luni.

Când s-a împlinit 9 ani, a fost un ospăț mare la curtea Diavolului.

D[umne]zeu a dat gând lui Ilie și a intrat la Diavol și a zis:

— Stăpâne, fi-m[i]-ar și mie slobod să vorbesc un cuvânt care-l am în gând?

Diav[olul]:

— Fi! Fie-ți curvă mumă-ta! (Pentru că Diav[olul] știa ce are Ilie să grăiască.)

Ilie:

— O moșie zălogită putea-se-va răscumpăra?

Diav[olul]:

— Putea! Când se va naște fiu fără trup de om. (Pentru că el a știut gândul lui Ilie.)

După aceea a dat Dumnezeu o căldură mare, încât plesneau ghiavolii de cald. Atunci, a zis Diavolul:

— Ilie, pune caii la căruță și hai să mergem la mări să ne scăldăm!

Ilie puind caì la căruță, au mers la mări. După ce au ajuns la mări, diavolii s-au băgat în fundul mărilor pe năsip.

Când au fost în fundul mărì, și-a adus aminte Diavolul cel mare de cuvintele cari le-a grăit la masă, și se repezi iute afară. Dar ce să vezi?! D[umne]zeu au înghețat apa de 12 stânjini. Apoi, Diavolul dă cu capul, dă cu capul, până și-a spart capul de gheață. Sângele lui se vede și azi pe gheață, când lovim cu piciorul în gheață.

A spart gheața cum a spart-o și a ieșit. Când a ieșit afară, D[umne]zeu a întunecat lumea. Și când a ieșit din apă, n-a mai văzut nimic.

D[umne]zeu, apoi, a strălucit la răsărit. Diavolul - numaidecât a fost acolo. A strălucit la apus. Dia[volul] - numaidecât a fost acolo. Apoi la miazăzi. Și tot așa. Apoi la miazănoapte. Tot asemenea. Și, în fine, a strălucit drept în mijloc, unde zbura Ilie la cer cu contractul, la care Dumnezeu îi dete aripi. Și, văzându-l. Diavolul, l-a apucat de subsuori Dumnezeu, iar Diavolul de tălpi. Și așa, a rămas în mânile Diavolului din tălpile omului. Și zicând Ilie:

— Au, Doamne, nu mă lăsa!

Iar Dumnezeu a zis:

— Taci, Ilie, că o fi bună aia pe lumea aialaltă.

Și de atunci, este groapă la om în talpă.

Apoi, de atunci, cine moare, nu mai mere la iad, ci tot în rai.

9

[CONTRACTUL CU DIAVOLUL]

(Variantă)

De la Adam până la Cristos, și bun și rău mergea tot în iad, căci raiul cu chei cu tot era în mâna Dracului, care devenise stăpân pe toată împărăția cerească.

Cristos, ca fiu al tatălui, avea dreptul de moștenire asupra raiului și asupra împărăției cerești. Ca să poată căpăta această moștenire, trebuia ca, cu orice chip, să apuce cheile raiului.

Pe când umbla cu Sfântul Petru pe pământ, Dumnezeu zice acestuia:

— Petre, dacă mă iubești, fă ce-ți voi zice eu!

Sfântul răspunse:

— Da, stăpâne, te iubesc și voi face ce-mi vei zice.

— Petre, să te bagi slugă la Dracul și să-l slujești în dreptate. Ca sâmbrie, însă, la capul anului, să nu-i ceri nimic, decât un răspuns la această întrebare: „Dacă unui părinte i s-a răpit de cineva o moșie sau vreo altă moștenire, cine este în drept a o lua înapoi?“

Sântul Petre a făgăduit că va face așa. Când s-a împlinit anul de slugărie, Diavolul l-a chemat să-i dea sîmbrie și l-a întrebat:

— Pentru că m-ai slujit în dreptate, ce-mi ceri, Petre? Căci eu vreau să-ți plătesc cinstit, până într-una.

— Nu cer alt nimic, răspunse sfântul, decât să-mi răspunzi la o întrebare.

— La ce întrebare?

— Să-mi spui: „Dacă unui părinte i s-a răpit o moșie sau vreo altă moștenire, cine este în drept a o lua înapoi?“

Necuratul fără ca să aștepte să isprăvească sântul vorba, pricepându-i gândul, i-a tras trei palme așa de grozave, încât abia după trei zile s-a deșcebăluit.

Sântul Petru s-a dus la Cristos și i-a povestit toate cele petrecute. Cristos l-a mângâiat, zicându-i:

— Rabdă-le pe toate, Petre, căci te vei bucura în urmă! Mergi de-l mai slujește încă un an, căci poate-ți va da atunci răspunsul ce ceri!

Sântul l-a mai servit și al doilea an. Și împlinindu-se anul, Diavolul l-a chemat să-i dea sîmbria ce va cere. Sântu-i ceru tot răspunsul la întrebarea ce-i propusese din anul întâi.

Diavolul se supără și atunci, și dete sântului două palme de-i scăpărau ochii.

Sântul se duse, iar, la Cristos și-i povesti cele întâmplate. Cristos ’i zise să-l mai servească încă un an, căci atunci ’i va da răspunsul.

Sântul Petre a mai slujit și al treilea an cu cea mai mare supunere și ascultare la cel viclean. Iar, la finele anului, i-a cerut sîmbria. Diavolul l-a întrebat:

— Ce ceri?

Sântul a cerut tot acel răspuns. Ucigă-l Tămâia sta să crape de necaz, dar n-avea ce face și zise:

— Dacă unui părinte i se va răpi o moșie, sau vreo altă moștenire, n-o poate lua nimeni înapoi decât numai fiul său.

Sântul, vesel că i-a făcut în voie, se duse la Cristos și-i spuse toate.

Cristos i-a zis:

— Vezi, Petre, el singur ne dă dreptul asupra raiului și a cheilor cerului. Aide să ne punem pe lucru!

Dumnezeu a dat o căldură așa [de] mare, încât să topea carnea pe om. Apa sfârâia de fierbințeală și pietrile dogoreau ca niște bulgări de jar aprinși. Nu mai era de trăit! Părea că are să ia foc toată lumea.

Diavolul, nemaiputând suferi acea căldură grozavă, a lăsat palatul, a lăsat tot, până și cheile raiului și pe cele de la poarta ceriului și a luat-o la fugă de-i sfârâiau picioarele, până ce a ajuns pe malul mării. Acolo, s-a gândit puțin, a ascuipat jos și a zis scuipatului:

— Când se va duce la palatele mele și va fura ceva, tu să te faci coțofană și să începi a cățăi d-asupra mării, până când voi ieși!

Pe când sta acolo, Dumnezeu a schimbat căldura în frig și s-a făcut ger de crăpau lemnele și pietrile. Chiar stelele începură să cază și oamenii să înlemnească din picioare. Marea înghețase de nouă stânjeni.

În acest timp, pe când gheața avea cea mai mare grosime și tărie, Cristos și cu Sântul Petru s-au dus la palatele Necuratului, au intrat înăuntru, au luat cheile raiului și pe cele de la poarta ceriului și, îndată, au zburat ca fulgerul către cer.

Atunci, scuipatul Dracului s-a făcut coțofană, care începu să zboare de colo, până colo pe deasupra mării înghețate și să strige prin cățăitul său pe Dracul, spre a-i da de veste de cele întâmplate.

Diavolul auzind, s-a repezit degrab' cu capul în gheață. Dar în zadar, căci n-a putut-o sparge. S-a repezit a doua oară, când de-abia a crăpat-o. A treia oară, însă, și-a făcut loc și a ieșit. A întrebat, atunci, pe coțofană de ceea ce s-a întâmplat, și ea i-a spus toate cele petrecute.

Turbat de mânie, Diavolul se repezi în sus după Cristos și Sântul Petre și se înălță cu o iuțeală aproape ca gândul. Însă, tocmai la poarta ceriului, când Cristos descuiase și intrase în ceri, iar Sântul Petru avea labele picioarelor încă afară, tocmai atunci sosi și Diavolul. Și, de ciudă că-i luase Cristos înainte, a înfipt gura și a mușcat pe sântul de partea din întru a picioarelor.

Apoi, blestemat de Cristos, a căzut departe de acel loc, vâjâind în jos și nu s-a oprit până în fundul iadului, unde este și azi. Iar Sântul Petru se văită grozav de durerea ce-i pricinuia mușcătura sălbatică a Diavolului. Cristos, însă, l-a mângâiat și i-a zis:

— Rabdă, Petre, că toată lumea va fi ca tine!

Și, în adevăr, de atunci a rămas toată lumea cu partea din întru a labelor, scobită ca și Sântul Petru, după cum a zis Cristos.

10

[LEGENDA CĂDERII STELELOR]

Poporul de aici își explică căderea stelelor în modul următor: Dumnezeu s-a luat la ceartă cu Diavolul. Și Dumnezeu, voind să piardă toată lumea, a zis Diavolul ca să nu-i piardă pe toți, ci mai bine [să] omoari câte unu, căci atunci are cine-și mai aduce aminte de mărirea lui.

De aceea, când cade câte o stea, zice că moare un om.

11

[DRUMUL ROBILOR]

Se vorbește de către bătrâni că în timpurile vechi, un împărat, anume Arghir – alții zic Traian –, a luat robi dintr-o țară depărtată, o numeroasă mulțime de oameni: copii, femei și fete și le-a dus în țara lui. Și că Dumnezeu a arătat direcțiunea încotro e țara lor prin o mulțime de stele luminoase, care direcțiune poartă și până astăzi numele de Drumu Robilor.

Dar robí nu s-au mai întors la țara lor, fiindcă împăratu, îndată ce a trecut robí dincoace de Dunăre, a ars podu.

12

TROIANUL (DRUMUL ROBILOR)

În vremea veche, un om foarte bogat în turme de porci și care locuia înspre Munții Carpați, se zice că ar fi avut o amantă în Turcia (astăzi Bulgaria), la care mergea adeseaori pe jos, trecând Dunărea înot. El era însoțit de un câine.

Trecea Dunărea numai noaptea (poate de frica turcilor). Și, spre a nu rătăci, din cauza întunericului, amanta sa era obligată a ține aprinsă o lumânare.

După câtva timp, amanta sa, spre a-l pierde, pune lumânarea pe un lemn și-l dă pe Dunăre. Acel om s-a luat înot după lumânarea aprinsă și, ostenind, s-a înecat.

De atunci, se zice că drumul pre unde venea, de la munte până la Dunăre, s-a înălțat (*șoseaua făcută de romani*), însemnându-se și pre cer în același timp și botezându-l cu același nume.

13

CONSTELAŢIA TOIEGELOR

Toiegile constau din 7 stele, dintre cari cea din urmă, luminoasă, se numeşte *Baba*. Aceasta, „Baba", au avut o fată carea au fugit după un purcari. Baba nu au voit a o lăsa, şi ca să o oprească, au aruncat după dânsa cu un toiag, carele au căzut în urma ei. Apoi au aruncat altul şi au căzut naintea ei, iar al treilea de o parte. În fine, au aruncat şi una bucată de pâne, carea căzând naintea fetei, s-au ruşinat şi au roşit de ruşine. Pânea au căzut întră fată şi purcari. Toiegile sunt luminoasă, fata şi purcariul roşii, iar pânea se cunoaşte pre aceea că este un călcâniu ca cel de pâne. Naintea lor sunt o grămadă de stele cam întunecate. Aceea este Hâţa cu porci. Aceste toiege merg pre calea soarelui.

14

[SOARELE ŞI LUNA]

Poporul de aici cunoaşte o zână cu numele de Leana Cosânzeana, care, zice, că este sora Soarelui (Luna).

Aceasta, spun, că este frumoasă peste firea omenească, având palaturi la care nu a putut ajunge (străbate) nimini, decât numai singur Soarele (fratele său).

Se mai povesteşte că Soarele, voind să se căsătorească, nu a găsit alta mai frumoasă decât soru-sa (Luna) şi a cerut-o în căsătorie.

Leana Cosânzeana, pentru a împăca pe fratele său (Soarele), i-a propus că consimte la această cerere, începând să cânte în modul următor:

Ţese, Leano, ţese,
Fir şi ibrişin,
Pânză şi matase,
Soarelui cămaşă etc.

Iar, pe de altă parte, i-a pus obligaţie să facă biserică, popi, cântăreţi, dascali şi un pod de ceară peste o mare apă. Şi în acea biserică, ei să se cunune.

Poporul zice că Soarele, ca un puternic, a făcut totul şi, în cele din urmă, pe când se aflau la jumătatea podului, soru-sa i-a pus obligaţiunea următoare:

— Frate-meu, mai arată-ţi o dată razele să-ţi văz puterele!

Îndată ce Soarele a arătat razele, podul s-a topit.

Din acest moment, Luna a căzut în apă (Ileana Cosânzeana), iar fratele ei (Soarele) s-a înălțat în sus. Asemenea, mama lor i-au blestemat și orânduit ca unul să umble noaptea și altul ziua și niciodată să nu se mai întâlnească, ci cu dor să se privească.

15

[CAIN ȘI AVEL PE LUNĂ]

Poporul povestește despre Cain și Avel pe lună următoarele: povestesc că Cain și Avel sunt în lună ridicați de D[umne]zeu pentru că ei sunt cei întâi născuți din trup omenesc.

Spun și cred că în lună, când este plină și bini vizibilă, se văd două ființe omenești. Și la acele figuri zic că sunt Cain și Avel, reprezentând scena după cum Cain a omorât pe Avel.

Spun că Cain stă câteodată în picioare cu un băț în mână, iar Avel mort culcat. Câteodată, zic, că Cain lasă bățu și ia o găleată și o ține la capul lui Avel spre a se scurge sângele ieșit din lovituri în găleată.

Mai spune că, când s-[î]ntâmplă eclipsa lunară, Cain ia pe Avel și se retragi la marginea lunei, spre a nu-i găsi vârcolacii și a-i mânca.

Cred că vârcolacii, reușind de a găsi pe Cain și Avel, și mâncându-i, pământul va rămâne fără lună.

Și, iarăși, cred că Cain, fiind blestemat de D[umne]zeu, nu-l pot nici vârcolacii să-l mănânce, din cauza sălbătăciunei și a figurei celei fioroase.

16

[SERILĂ (MURGILĂ), MEZILĂ ȘI ZORILĂ]

Poporul de aici deosebește trei luciaferi și adecă pe: Serilă (Murgilă), Mezilă și Zorilă.

Toți trei sunt frați de la o mamă. Această mamă a născut, într-o sară, un copil atât de mare și de voinic, încât, îndată după naștere, a plecat în lume și în țară.

La miezul nopții, a născut alt copil, tot așa de năzdrăvan, carele a plecat și el ca cel de întâi.

În zori de zi, a născut un al treilea fiiu, carele, la rândul său, a luat și el lumea în cap.

Mama s-a apucat, o dată cu ziua, să facă câte o chimeșă pentru copiii săi, dar nici măcar una nu a gătat-o, până a sosit sara și cu ea și cel întâi născut al ei:

— Bună sara, mamă!

— Mulțam, dragul mumei!

— Ce lucri aci, mamă?

— Iaca, îți fac o chimeșă.

— Grăbește de o gată, că am să plec îndată!

— Asta nu merge așa de iuti, răspunse mama. Ci, ia de mănâncă, și după aceea vom vedea ce vom face.

Copilul a început a mânca din bucatele ce i le-a pus mamă-sa, dar fiind dânsele zăuitate, îndată s-a simțit obosit și somnoros.

Mama, observând aceasta, 'i arătă patul și-l îndeamnă să se culce, ceea ce făcând, a adormit numaidecât.

Știindu-l acum adormit, continuă facerea chimeșii și croi încă alte două chimeși pentru ceilalți doi fii ai săi. Dar, nici o chimeșă nu a gătat, până ce sosi miezul nopții și cu acesta și al doilea copil al ei.

Cu acesta, precum și cu al treilea, urmă dânsa tot așa, ca și cu cel de întâi, numai cât spuse celui mai târziu venit că cei ce dorm în pat sunt niște călători, cari au cerut de la dânsa conac.

Dimineața, când se pomenesc din somn, se întreabă unii pre alții cine sunt.

— Eu sum Serilă și sum așa de puternic, încât arunc buzduganul în soare și-l fac de se întunecă. Dar tu cine ești?

— Eu sum Mezilă, carele belesc capra până la bot și nici nu simte că am belit-o!

— Eu, răspunse al treilea, sunt Zorilă, care, aruncând buzduganul, resfir întunerecul.

După aceea, fiecarele voiește să plece la ale sale și cer de la mama lor chimeșa. Atunci află că sunt frați. Dar mama lor, izbutind a face numai o chimeșă, frații încep a se bate pentru dânsa. Mama voiește să-i despartă și să-i împece, dar, neizbutind, exclamă cu amărăciune:

— Eu nu vă pot despărți! Despartă-vă ceriul!

Și ceriul ascultă țipătul ei de desperare și făcu dintr-înșii luciaferi, punând pe Serilă să lumineze sările, pre Mezilă să lumineze miezul nopții, iar pe Zorilă să prevestească ziua; așa că acești frați, nicicând, să nu se poată întâlni și să reînceapă lupta din casa mamei lor.

17

[ORIGINEA IELELOR]

Despre Iele se povestește p-aici că acestea au fost trei fete surori, cărora murindu-le părinții și rămânând orfane, și neprimind de la nimeni nici un ajutor, se rugau în toate zilele lui D[umne]zeu, zicând: „Ia-ne, Doamne, ia-ne!“ (De la ia-ne: Iele).

Lui D[umne]zeu, făcându-i-se milă de ele, le luă. Și ducându-le în mijlocul unei păduri, le făcu niște ființe supraumane, nemuritoare. Sădi în inimile lor o veselie nesfârșită și le lăsă acolo, cântând și jucând.

D-atunci, se zice că Ielele joacă mereu prin mijlocul pădurilor și pre la răspântiile drumurilor. Și cine trece p-acolo, în timpul jocului lor, 'l sluțește, luându-i vro parte a corpului și rămânând moale de acea parte, de nu se mai poate servi de ea.

Și acel om sau animal nu se poate face bine, decât atunci când i se descântă din Iele.

18

[IELELE PROVIN DIN SERVITOARELE LUI ALEXANDRU MACEDON]

Despre Iele se povestește că pe timpul când Alexandru Macedon ar fi pornit cu rezbel pentru a cuceri lumea, ar fi mers până în vecinătățile raiului. Aci, ar fi găsit un popor peste care împărățea Ivantie Împărat, om drept, cu frică de Dumnezeu etc.

După ce a ajuns Alexandru aci și a făcut cunoștință cu Ivantie Împărat, stând de vorbă mai mult timp unul cu altu, la plecarea lui Alexandru, Ivantie Împărat i-ar fi dat lui Alexandru trei vase pline cu apă ce izvora de la picerile scaonului împărăției sale, și a spus lui Alexandru să le păstreze bine până la timp de bătrânețe. Atunci să bea acea apă că va întineri iarăși și nu va mai muri.

După care, Alexandru a sigilat acele vase și le-au dat în păstrare servitoarelor sale.

Îndată ce ele s-au văzut stăpâne pe acele vase, voind a afla ce conțin, le-au desigilat și au băut din acea apă. Care, îndată ce au băut, au și început a se schimba și a zbura. Au spart vasele și au fugit.

Acestea sunt Ielile, despre care se vorbește că și acum sunt în văzduh și au putere mare, astfel că orice om întâlnesc sau animal, sau trec peste cineva și 'l bolnăvesc, 'i ia câte o mână sau picior, 'l ologesc etc.

Mulți spun că, noaptea, le aud cântând în zbor prin aer și că acela dacă ar vorbi, îndată mutește sau se bolnăvește și de aceea zic că cutare este luat de Iele etc., etc.

19

[DOCHIA]

A fost în vechime o babă, anume Dochia, cu fiu-său Dragomir și cu o noră. Trimițând baba pe noru-sa bolnavă cu niște lână neagră la apă spre spălare și să o facă albă absolut, nora neputând și plângând, D[umne]zeu o binecuvântă și-i făcu lâna albă, dăruindu-i și o chită de flori de fragă. Venind nora și văzând-o soacră-sa cu florile la ureche, baba zise către fiu-său Dragomir:

— Dragomire, maică, ia uite la curvă, că a pus flori la ureche, a venit primăvara, aideți cu oile la munte!

Plecând Dragomir cu vitele la munte, s-a pus o ploaie grea, și ea, la trei zile, a plecat după el, luându-și nouă cojoace și de ploaie. Udându-se cojoacele pe rând, ea le lepăda de fiecare zi câte unul, până la nouă zile. Și s-a pus apoi geru.

Ajungând baba prin ger la fiu-său, din depărtare văzându-l cu sloetele de gheață la gură, a socotit că sloetele e fluier și a exclamat:

— Tu-mi cânți, maică, în floierel, și eu mori, maică, de ger!

De aceea, înainte de cei 40 de mucenici, de 9 martie, poporul ține timpul sub nume de Babe, în timp de nouă zile, având de tradițiune aceste cuvinte ce le descrisei până aici.

20

[DRACUL ÎL FACE PE SFÂNTUL ILIE SĂ-ȘI UCIDĂ FEMEIA ȘI PĂRINȚII]

Se zice că a fost un om și o femeie, având pe Ilie de fiu, [pe] care, când era mare, l-a luat în armată. Tot în armată, el s-a însurat, aducând soția în casa părintească. Apoi a mai stat în armată 7 ani.

Când a venit acasă, Dracul s-a prefăcut în[tr-]un moșneag cunoscut al lui, ieșindu-i înainte, întrebându-l:

— Ce faci, Ilie, dragul moșului?

— Ce să fac, moșule, am scăpat de armată și viu acasă la părinți și femei. Dar ce mai fac ei?

— He[i], dragul moșului, fac bine. Pe părinții tăi i-a alungat femeia și ea dorme între doi - unul la margine, altul la părete și ea în mijloc. Beu și mănâncă, de când te-ai dus, împreună. Astfel de femeí ai tu.

Tânărul s-a supărat foarte tare, înfuriindu-se pe dânsa de urâta conduită. S-a hotărât să-i taie pe tustrei. Așa, deschizând ușile foarte încet și fără a aprinde lumânarea, a tras sabia și, deodată, a tăiat capul la toți (adică, tătâni-su, care dormea la margine, femeii sale, care era la mijloc și mă-sei, care era la părete). Apoi, a aprins lumânarea să vadă cine a fost ibovnicí femeii (între care dormea și de când s-a dus mânca și bea împreună).

Și când a văzut că ș-a tăiet femeia și părinții, a rămas mort de supărare. A alergat la omul (moșneagul) ce i-a spus minciuna. El murise de câtva timp trecut.

Văzând că a fost Dracul și l-a înșelat, s-a dus supărat încotro l-or duce ochii, să deí peste vreo vrăjitoare să-i spuie canonul pentru acest mare păcat!

După un timp, a dat [peste][1] o vrăjitoare, care i-a spus că nu poate scăpa altfel decât să [i]ei un crac de măr, să-l ardă și luând trii tăciuni, să-i îngroape pe un deal și să le care apă din părău până vor înverzi și vor face mere.

Făcând întocmai după acest sfat și mai spunându-i că dacă merí vor face mere, să ieí trii, pe care unul să-l mănânce și două să le puí în sân, că are să se întâlnească cu D[umne]zeu și ce-i va spune, așa să facă.

Așa, urmând întocmai, pe când se cobora de pe deal, se întâlnește cu Dumnezeu și-i spune că iară are să-i iasă Dracu înainte să-l înghie să se apuce argat. I-a spus D[umne]zeu să se prindă pe trei ani și doi să-l slujească cu mare credință și în al treilea să se facă bolnav. Să-i pretindă tot soiul de doftorii și când s-a împlini, să-i pretindă năsip din fundul mării.

Așa, mergând bolnavul sau Ilie cu Dracu la mare, ca să-i scoată năsip, Dracu avea credincios pe Ilie, însă avea și o gaiță. Când Dracul ș-a dat drumul în mare după năsip, Ilie a vrut să plece. Gaița a strigat pe Dracu:

— Go!

Dracu s-a întors și a zis:

— Ce[-i], gaițo?

Zice:

— Ilie vrea să fugă.

Dracu îl întreabă de ce. El spune că nu și că nu se poate urni.

---

[1] În ms.: „despre" (*n. ed.*).

Așa, de trei ori a urmat. A patra oară, văzând Dracu că Ilie nu se duce și că gaița-l amăgește, s-a dus în fund. Atunci, Ilie a plecat către cer și Dumnezeu a făcut să înghețe marea de nouă stânjeni, ca să nu poată ieși Dracu. Însă, Dracu se izbi de trei ori în gheață și a crăpat-o ieșind.

Văzând că-i numai gaița și Ilie mai ajunge la cer, a plecat după el. Când aproape de cer, Ilie a aruncat cheile Dracului, [pe] care le luase la el în mână, lui Dumnezeu. Și tocmai atunci Dracu a prins pe Ilie de cojoc, care a rămas numai cu el.

Și Ilie s-a dus în cer, la D[umne]zeu, dându-i atunci puterea a fulgera și trăsni în Dracu.

Și de atunci Ilie stă cu trup în cer, trăsnind și fulgerând draci de ciuda Dracului care l-a făcut de s-a tăiat femeia și părinții.

21

[MAHRAMA FERMECATĂ]

Sfântu Ilie era singur la părinți și-l iubea mult părinții și chiar și alții (*pentru capacitatea și blândețea lui*). L-au însurat și peste câtva timp l-au luat în armată, chemat fiind de împăratul.

Când s-au pornit d-acasă, au lăsat chiar el însuși răspuns că numai atunci are să moară vreunul dintr-înșii, când s-ar cunoaște picături de sânge pe una din mahramele lor (*basmalele - lăsându-se una acasă, la nevastă, și alta la el*).

S-au dus la armată, căci împăratul avea rezbel. Și acolo au stat mai mulți ani. După terminarea rezbelului, i-au dat drumul acasă.

Venind el acasă, cu mare bucurie de izbânzile cele ce [le] [re]purtase, iată că, pe drum, i-a ieșit Dracul înainte, în chip de om bătrân, zicând:

— De unde vii, voinice?

— De la rezbel.

— A! Tu ești, Ilie?!

— Eu.

— Apoi să știi ce se petrece în satul tău și în casa ta! Femeia ta doarme între doi. Ț-au pătat cinstea și patul.

Pornind mai departe, s-au găsit cu un alt om mai tânăr (*se înțelege, tot cu Dracul, luând altă fizionomie*), zicându-i tot acele cuvinte, dar cu mai mari aprobări - că femeia lui de mai mult timp doarme între doi inși, cu cari are afaceri:

— Du-te acum acasă, te uită pe fereastră și ai să o vezi dormind între doi!

Tot așa, și cu aceste cuvinte, i-au ieșit Dracu și a treia oară.

Ilie (*căci pe atunci nu era încă numărat între sfinți*) s-au dus acasă, s-au uitat pe fereastră, au văzut într-un pat, culcați, trei inși. Au deschis ușa binișor și, ca pe neașteptate, se uită în pat. Cunoaște mai întâi pe femeia lui, culcată între doi, căci ea ieșise (*prin somn*) cu capu mai afară din așternut, pe când cei[l]alți doi sta cu capul mai acoperit, fără a-i putea destinge unul de altul. Au început a se înfuria. Au scos degrab' sabia și, dând o dată, i-au omorât pe câtetrei.

O început a-l umplea sudorile. Au scos basmaua, care o luoase cu condiție d-acasă (*mahrama*), să se șteargă - când, observă, o vede pătată de sânge. Atunci l-au cuprins o mare mirare, zicând:

— Au murit și tata și mama!!

Când caută în așternut, vede pe tatăl său și pe mama sa omorâți împreună cu soția sa de însăși mâna lui!

Căci de multă iubire ce o avea părinții pentru dânsul (*nemaiavând alți copii*), culcau pe femeia fiului lor (Ilie) totdeauna între ei.

El, văzând aceasta și înțelegând că Dracul l-au înșelat, au început a se căi, a se văicăra și a fugi prin pustie.

După câtăva vreme de căință, i se arătă îngerul D[omnu]lui și i-au zis:

— Orice vei cere, D[umne]zeu are să-ți dea!

El au cerut ca să-i dea puterea să stârpească și să omoare diavolii, pentru că l-a înșelat.

D[umne]zeu, văzând credința lui, l-au dăruit cu putere asupra tunetelor și fulgerilor.

Și așa, când fulgeră, poporul zice că Sfântu Ilie au trăsnit un drac. Dacă se fulgeră și se trăsnește vro casă, vrun copac sau altceva, zic oamenii că acolo o fost Nicuratu de s-au ascuns ca să nu-l vadă Sf[ântu] Ilie. În fine, unii din popor crede că Sf[ântu] Ilie nu are să moară până a nu stârpi toți dracii.

22

[SÂNTUL ILIE ÎȘI OMOARĂ PĂRINȚII]

Poporul povestește despre Sântul Ilie că el a fost ostaș în slujbă. Sântul Ilie se însurase și luase nevastă. Și fiind în serviciu, lăsase nevasta cu părinții lui acasă și nu dedese de multă vreme pe la dânșii.

Într-o zi, i se făcu dor de acasă și ceru voie și plecă. Pe drum, se întâlnește cu Nefurtate (Diavolu) și îi zise:

— Unde ai plecat, Ilie?

Sântul îi răspunse:

— Mă duc pe acasă, căci m-a ajuns un dor mare de părinți și de nevastă și nu știu ce vor mai fi făcând.

— Hei! Nevastă-ta s-a măritat. Acuma o găsești între doi culcată.

— Cum se poate?! răspunse Ilie. Nu este de crezut!

— Ba se poate! zise Diavolul.

Ilie-și urmă de cale mai departe și se întâlnește cu nefurtați lăutari și-i întreabă că de unde vine și unde au cântat. Ei răspunseră că a cântat la nunta nevestei lui Ilie, care s-a măritat, văzând că bărbatul său, Ilie, a lăsat-o de mai multă vreme și n-a mai dat pe la dânsa.

Sântul Ilie îi fuse de mirare și crezu, deoarece cel dintâi îi spusese tot asemenea. El 'și-urmă drumul și sosește acasă cam [pe] înserat.

Se uită pe fereastră, vede lumina aprinsă și pe nevastă-sa, într-adevăr, culcată între doi. Se înecăji. Bătu la ușă și se scoală nevastă-sa din pat și îi descuié ușa.

Sântul Ilie, înfierbântat de necaz, intră în casă înarmat cu sabia și taie pe tată-său și pe mă-sa. Nevasta îi zise:

— Ce făcuși, Ilie? Ce făcuși? Tăiași pe ta-tău și pe mă-ta?

Ilie începu a plânge și plecă degrab' îndărăt și se duse de se rugă la Dumnezeu și zise:

— Doamne, pe mine să mă faci vânător de draci, căci ei m-a făcut de am tăiat pe tata și pe mama.

Dumnezeu îi zise:

— Fie-ți după voie! (Fiind bun și credincios la Dumnezeu.)

Atunci Sântul Ilie începu să facă nori, să fulgere și să trăsnească chiar în nunta dracilor, încât mai îi prăpădise pe toți.

Tartaru și cu Zgripțuroaica se duseră la Dumnezeu și se rugară:

— Doamne, nu ne prăpădi pe toți, căci norodul se teme de noi și se roagă ție.

Atunci, a oprit pe Sântul Ilie ca să-i trăsnească mai rar.

23

[SFÂNTUL ILIE ÎȘI OMOARĂ SOȚIA ȘI FECIORUL]

Despre Sfântu Ilie se povestește: el a fost însurat și, tocmai când avea un băiet de țâță, l-a luat în armată și i-a rămas fimeia cu copilul mic, singură acasă. După ce ș-o mântuit slujba lui (se vede că pe atunci făceau mulți ani în armată, nu ca acum) s-a întors acasă la fimeie. Pe drum, se întâlnește cu Diavolul ca în chipu unui moșneag și-i spune că femeia lui a făcut tot felul de curvii și răutăți cât o stat el în oaste.

Ilie, cum aude acestea, fără să se mai gândească la ispita diavolească, cum ajunge într-o sară acasă și găsește femeia culcată cu fiul său de-a picioarele, trage cu pușca și-i ucide pe amândoi, fără să știe că acela-i fiul său.

Mai târziu, află că femeia sa s-a prutat foarte bine și că acela a fost fiul său, care se făcuse mare și care a purtat de grijă mă-sei până în acea vreme.

Atunci, el se căi de ceea ce a făcut și se duse la un duhovnic să se mărturisească. Și spuindu-i faptele lui, i-a dat un canon foarte mare ca să-l poată ierta D[umne]zeu. Dar Ilie, după aceea, se duse de-a dreptu la D[umne]zeu. D[umne]zeu cum 'l vede-i zice.

-- Ilie, la ce ai venit la mine? și ce cei să-ți dau?

— Doamne, zice el, cu lacrimi te rog să mă pui mai mare peste diavoii, că din pricina lor mi-am ucis femeia cu copchil[1] cu tot. D[umne]zeu 'i-ascultă rugăciunea, și îndată-i dă o căruță cu caii de foc, cu cari să umble cu fulgerile și cu trăsnetele și oricând a trăsni să ucidă câte un drac.

Astfel, Ilie, căpătând această putere de la D[umne]zeu, a plecat cu căruța și trăsnea așa de tare, că pruncul în femeie auzea și lemnele și pietrele pe pământ se despicau.

Atunci, D[umne]zeu, văzând că Ilie prea tare trăsnește, 'l chemă la dânsu și-i zice:

— Ilie, nu așa! Trăsnește mai încet că prea multă stricăciune faci pe lume!

— Dă, Doamne, după câtă putere mi-ai dat, zice el, fac și eu serviciu!

Dumnezeu însă-i luă o mână și un picior. Și, de atunci, de când D[umne]zeu a luat mâna și piciorul lui Ilie, trăsnetele sunt mai dămoale.

---

[1] În ms.: „copchiii“ (*n. ed.*).

24

[SFÂNTUL ILIE PEDEPSIT]

Se zice că, odată, Dumnezeu spuse lui Sântu Ilie ziua numelui său. În acea zi, Sântu Ilie făcu o veselie foarte mare cu prietenii săi și, ca să se distreze și mai mult, începu a trăsni pre draci, pre unde-i vedea. Și, fiindcă trăsnise și o mulțime de oameni și animale, pre după care se ascunseseră dracii, Dumnezeu se supără și, după ce-l dojeni foarte aspru, l-amenință că altă dată nu-i va mai spune ziua numelui său, căci lui Sântul Ilie nu i-e dat să știe acea zi.

25

[CIOBANUL MENIT LUPULUI DE CĂTRE SFÂNTUL PETRU]

Se povestește că, odată, un cioban aflase că Sântu Petru venea în toate nopțile lângă o cruce de la un drum părăsit. Și acolo, adunându-se lupii, el le da de mâncare și le poruncea ce are să facă fiecare lup.

Știind el aceasta, se duse într-o noapte și se suí pre vârful acelei cruci, ca să asculte la Sântu Petru, să auză ce vorbește el cu lupii.

După câteva minute, se pomenește că vin lupi din toate părțile și Sântu Petru se ivește în mijlocul lor și începe să le rupă codri dintr-o pâine, care nu se mai isprăvea, și să le arunce la fiecare lup. În urmă, le ordonă, zicând fiecăruia: „tu să te duci la turma aia de oi și să mănânci cutare oaie“; „tu să te duci la cireada aia de vaci și să mănânci cutare vacă“; „tu să te duci la erghelia aia de cai și să mănânci cutare cal!“

Astfel făcu Sântu Petru cu toți lupii. Însă, un lup bătrân și cam șchiop, pre care Sântu Petru nu-l prea băgase de seamă, zise:

— Da' bine, Sânte Petre, eu ce să fac?

— Tu, îi zise Sântul Petru, să stai aci și să mănânci ciobanul ăsta după cruce.

După aceasta, Sântul Petru plecă la treaba lui, însă lupul nu se mișcă de lângă crucea aceea, ci aștepta să se dea ciobanul jios după cruce ca să-l mănânce.

Văzând că ciobanul nu se da jios de frică, începu să roază crucea, urlând îngrozitor. Ciobanul țipa și el, cât îi lua gura de frică.

Dimineața, tovarășii lui, plecând cu oile și fiindu-le mersul într-acolo, auziră țipetele lui și urletul lupului și, alergând cu bâtele, goniră lupul. Ciobanul scăpat spuse tovarășilor săi tot ce făcuse Sântul Petru și cumu-l ursise să-l mănânce acel lup.

Auzind ciobanii ceialți acestea, 'l luară între dânșii și-i ziseră să nu se depărteze de lângă ei, ca să nu se întâmple așia. Însă, într-o noapte, pre când dormea în mijlocul lor, fu târât de-acea jiganie de lup șchiop și mâncat la o depărtare oarecare, fără să auză cineva.

26

[CIOBANUL DĂRUIT LUPULUI DE CĂTRE SFÂNTUL PETRU]

(Variantă)

Aproape de o stână de oi se afla un copaciu mare. La acest copaciu se strângeau lupi mulți și începeau ca să urle. Unul dintre ciobani zise către soți[i] lui că el se duce să se suie în copaciu ca să vază ce fac ei acolo. Și așia a și făcut, cu toate că soții lui au stăruit să nu se ducă.

Peste un ceas, după apusul soarelui, s-au adunat toți lupi[i] și Sfântu Petru, pe un cal alb, a stat în mijlocul lor și a orânduit pe fiecare din ei ce anume vită să mănânce. Și ei toți se lingușeau împrejurul lui.

În urmă, vine și un lup șchiop, iar Sfântu Petru i-a zis și lui:

— Tu să mănânci pe omul acela ce este sus în copaciu.

Ciobanul a fost mai mult mort.

Toți lupi[i] au plecat pe unde i-a orânduit Sfântu Petru. Cel șchiop, însă, a rămas sub copaciu, așteptând ca ciobanul să se dea jos. Ciobanul, însă, nu s-a dat. S-a făcut ziuă, el tot în copaciu și lupul la rădăcina copaciului, fără a se depărta.

A trecut prânzul, namiaza și tocmai pe seară s-au dus soți[i] lui ca să vază ce s-a făcut cu el. Dar, găsindu-l pe el sus în copaciu și pe lup la rădăcina lui, a pus câini[i] pe lup și a fugit lupul.

Ciobanul a spus soților lui că el este orânduit de Sfântu Petru că să-l mănânce acel lup. Ceilalți soți ai lui, noaptea, l-a culcat între ei. Dar, peste noapte, a venit lupul, l-a scos dintre dânșii, și, ducându-l după stână, l-a mâncat de tot, rămânând numai oasele.

Oamenii zic că ceea ce omul este orânduit de Dumnezeu ca să pată, tot pate, măcar să-l ție și în ladă!

27

[BOII LUI NOVAC]

Despre Zorilă și Murgilă, poporul povestește astfel, că un om, anume Novac, a tras cu plugu cu doi boi cari purtau aceste nume, o brazdă pe loc, de la răsărit la apus, ca să facă o arătură mare. Boul Murgilă, să zice, că ar fi aruncat soarile pe coarnele sale la apus. Și omul acela, văzând că însărează sau murgește și locul nu isprăvește de arat, a rugat pe boul Zorilă de a azvârlit soarele cu coarnele sale la răsărit. Și din această cauză-l numim Zorilă.

28

FATA DE URIAȘ ȘI PRIMII OAMENI

O fată de uriești, plecând din cârtagul lor la preumblare, a aflat un om arând cu plugul. După ce s-a mirat un timp cum de frumos culcă plugul brazdele, adecă gliile de pământ, una lângă alta, a luat plugul, boii și plugariul în poală și i-a dus la tatăl ei, căruia i-a povestit cum de frumos sparg și chitesc pământul furnicile acelea. Tatăl dânsei, însă, i-a zis:

— Du-i, dragă, îndărăt, de unde i-ai luat, că acestea nu sunt furnici, ci sunt oameni ca noi. Acestea vor moșteni pământul în urma noastră.

b. LEGENDE ETIOLOGICE

1. Regnul vegetal

1

[DE CE NU-I CAD BRADULUI FRUNZELE ȘI ARE CEPURI]

Se povestește despre moară (și poporul crede aceasta) că a făcut-o Dracul. El a făcut toate părțile, numai titirezul sau partea aceea carea mișcă scorețiul ca să vină grăunțele pre moară, zice poporul, nu l-a știut face.

Așa, moara numai atunci măcina, când sta un drac în locul titirezului și scutura scorețiul ca să curgă grăunțele prin gaura pietrei, sub piatră să le zdrobească.

Și, se povestește, că câte mori a făcut Dracul, la toate trebuia să pună câte un drăcușor să le miște scorețiul, căci altmintrea nu potea măcina. Deci, Dracul s-a săturat de acel lucru și a dat-o Sfântului Petru în arendă (după altă versiune chiar lui D[umne]zeu).

Sfântul Petru a făgăduit (promis) că va face la moară meșteșug ca să curgă grăunțele, fără a mai scutura Dracul.

A făcut, în urmă, învoirea ca moara să rămână S[fântului] Petru până va sta frunza pre brad (până-i țânta bradului - zice poporul) și Dracul s-a învoit, crezând că toamna va cădea frunza bradului jos, ca și frunza altor arbori.

Venind toamna, Dracul a tot așteptat să cadă și frunza bradului, dar în zadar, că ea n-a mai căzut (crede poporul că pân-atunci cădea). Văzând aceasta, Dracul, supărat, s-a apucat a găurit bradul și i-a bătut cepi să se usuce, cari se văd și astăzi. Așa a făcut până în vârful bradului, când colo vede o cruce, pe care o pusese Dumnezeu. (Rămurelele din vârfu bradului stau cruce.) Cât ce a văzut Dracul crucea, a căzut în jos și a împlut bradul cu excreminte, cari se văd și astăzi (adecă rășina), iar bradul a rămas tot cu frunză și Dracul n-a mai putut căpăta moara înapoi de la S[fântul] Petru.

2

[DE CÂND SUNT CEPII ȘI RĂȘINA BRADULUI]

(Variantă)

Când a făcut D[umne]zeu lumea, Dracul a cerut ca D[umne]zeu să-i deie lui: carul și moara. D[umne]zeu a zis că i le va da, când pădurea va fi toată uscată. Dracul s-a dus prin pădure și, văzând fagul fără frunză, s-a bucurat. După ce, însă, a ajuns în brădet și l-a văzut verde s-a întristat și a început a bate cuie prin brad ca să se usuce. Bătând până la vârful bradului, acolo a dat de crucea bradului pre care, văzând-o, de frică s-a lăsat pre brad la vale și l-au trecut toate neputințele.

De atunci sunt cepii și rășina la brad.

3

[LEGENDA PLANTEI „ZBURĂTOR"]

Într-un sat din vremea veche, precum le e obiceiu, că îndată ce o fată calcă pe 13-14 ani, i-începe a fi dragi flăcăieșii, să vez'! Între un flăcău și o fetiță se îngaidără o dragoste foarte amarnică. Însă flăcău iara strigoi, dar sărmana fetiță nu-l știa. Se scoală, într-una din zile, și moare. L-îngroapă după regulă. Fata rămâne într-o scârbă de se prăpădea. După ce se mână vro 7 zile, flăcău mort, ibovnicul fetei, într-una din nopți, bate la fereastra fetei, unde ea dormea cumsecade, chemând-o afară. Fata, cam somnoroasă, nu-l cunoștea bine cine este. Socotind că-i un alt flăcău, să apucă se scoală, iese afară. Când colo - hai, Doamne! Ce să vez'?! Cum calcă pragul ușăi și să iasă afară să-i dea bună-sara, și flăcăul mort o umflă în brațe, o duce la fânărie, începând a o săruta, a o suge de țîță, însă foartă bălăurește. Fata uimită-i zise:

— Bine, dragă, cine ești dumneata? Acela cu care te sămăluiesc eu este mort.

Dar flăcăul, zâmbind, 'i răspunse:

— Sunt acel ce te iubeștí. Sunt mort pentru zi, iar pentru noapte sunt mai viu decât tine, dragă!

Fata sărmana înlemnește de teamă și mai cumplit, una că-l iubea cumplit, alta de frică. În sfârșit, se drăgesc ei până pe la cântatul cucoșilor. Atuncea, ca o scânteí, pieri de lângă copilă. Fata din loc s-au dumerit că flăcăul, sau cum aș zice: drăgălașul ei, este strigoi.

În toate nopțile viné, scoté fata afară și șâdeu până la cântatul cucoșilor, o chinuie amărât ca pe cei îndrăciț'. 'I vinea în gând să spuie la tată-so, 'i iara teamă, căci el 'i zise: nimănui să nu-i spuie, căci 'l și omoară noaptea!

Cu regula asta, fata ce era foarte frumoasă rămase ca o scândură, sărmana! O babă de lângă casa ei o întrebă:

— Fa Nastasio, ce ai tu, de tine, cum văz' nu-i curat, de ești așa de vestejită!

— Dă, mătușică, știu și eu ce tatărăi o mai fi de capul meu?!

Baba-i mai întoarnă:

— Fa, spune gagăi ce păs ai tu ca să te doftoresc că eu multe am pățit, păcatele mele!

Fata-și face socoteală: „Oi să-i spun, ce-mi pasă?! É mă sâlești! Și dacă [o] va omorî, o babă nu-i prea mare socoteala, tot 'i bătrână! Oi să-i spun, ce!“

Se apucă tinerica noastră și-i începe a-i înșâra pricina de la început până la sfârșit.

Baba mé, isteață din plăsălele ei, o începe să o învețe un leac cu ce chip să scape din mânile strigoiului fără să știe nimenea din casa părinților. Și iată cum o învață:

— Fa Nastasio, când va veni la noapte strigoiu, să ieși la el ca întotdeauna. Na și buruienica asta s-o țâi la tine să n-ai teamă. După ce va treci un ceas, să-i zici că tare ești scârbită din pricină că părinţâi tăi sunt supăraţi la moarte, căci o vacă a voastră v-au fătat o viţea fără păr peste tot, numai la cap are. Şi vez' ce te va învăţa şi cu ce-ţ' va spune, să te şi scalzi a doua zi, că nu-l mai vezi niciodată!

Cum sosăşti noaptea, iată şi ibovnicul strigoi. Fata, cu o bărbăţâie, iese afară supărată şi începe el a o cerceta că ce-i pricina de-i supărată. Fata începe să-i spună întocmai cum băbătia o dăscălise. Strigoiú, fără să înţăleagă viclşugul, ca să crească păr viţelei peste tot, o învăţă aşa:

— Dragă, în păduricea de la vale de casa voastră este o buruiană naltă, cu floarea roşie şi se numeşte zburătoare. Cu aceea s-o scalzi, viţeluşa, şi-i va creşte părul cel mai frumos.

Fata adaose:

— Macar că-i noapte, haide de mi-o arată că eu nu oi să o cunosc numai din spuse.

Strigoiú se învoieşte. Ajunge la acea buruiană. Fata-i smulge vârvu ca a doua zi să o cunoască. În minuntul ruperei buruienei, cântă cucoşul şi el piere ca o scânteie.

Fata, plină de bucurie şi de frică, vine acasă.

A doua zi dimineaţa, fata ş-aduce buruieni, se scaldă, dar noaptea strigoiul vine, dar în mare depărtare şi începe a-i zice:

— O, curvă de fată, bine mă înşălaşi şi numai necaz de tine că scăpaşi. Dar câţ' vor şti astă buruiană, o să mă gonească.

Şi pieri îndată, dar vărsând îngrozitoare scântei.

Biata copilă, după ce-ş' mai veni în fire, se duce la baba şi-i spune toate pe rând cum s-a întâmplat. Fata mai adaoge. A mai iscodi-o ce însămnează viţeaua fără păr să[-i] spuie şi ei. Biata bătrână începu să-i spuie:

— Fa, ia ascultă, tu, dacă vrei s-o ştii toată patarania, viţeaua fără păr eşti tu, căci n-ai de fel sânge în trupul tău! Ţî l-au supt strigoiu şi s-au stricat de frică, iar pe strigoi 'i stăpânesc şi-i gonesc o buruiană, care eu nu o ştiam. Şi [cu] meşteşugul ăsta am înşălat pe Dracul de i-am furat meşteşugul şi puterea. Fa, când ţ-au arătat buruiana ce a mai făcut?

— Au zburat.

— Apoi, dar, zburător să-i punem numele acestei buruieni. Şi, mă rog, haide de mi-o arată şi mie.

Merse amândouă, dădu peste cele cu vârvul rupt de fată noaptea.

De atunci şi până astăzi acea buruiană - zburător cu floarea roşie, iar la laturi are florile fără vârv, că arată parcă-i anume de cineva rupt vârvul - se tragí tocmai de la fetița asta și-i tarí folositoare la cei îndrăciț', căci o bea și-i scaldă.

4

IARBA FIARELOR

O fată, venind de la câmp, cu o sarcină de iarbă, au văzut mulți oameni adunați la un loc. Întrebând dânsa pe altă fată, că de ce s-au adunat acei oameni laolaltă, aceia i-au spus că acolo este un comediant carele are un cocoș ce trage după sine un bulvan (un lemn mare).

Dânsa, din curiozitate, a mers să vadă acel cocoș, dar cocoșul nu trăgea un bulvan, ci un pai de fân lung.

Fata aceea n-au avut de lucru, ci zise către oameni:

— Au nu vedeți voi, proștilor, că nu e bulvan ce trage cocoșul, ci un pai?!

Auzind aceste vorba, comediantul s-au priceput că fata aceea avea în sarcina de fân iarba fiarelor, de aceea au cunoscut „comedia“ făcută de el să înșăle și [să] prostească oamenii. Deci, ca nu cumva fata aceea să facă pre oameni să o creadă pre dânsa, și el să-și piardă câștigul și venitul, au cumpărat iarba de la fată cu un taler. Și apoi, ca să arate oamenilor că fata aceea au mințit, ba că e nebună chiar, au făcut ce au făcut ca fata aceea[1] - ridicându-și poalele de la chimeșă în sus - au început a fugi și a striga:

— Fugiți, oameni, că ne înecăm toți!

Ei - adecă - i s-a împărut că vine o apă mare, pre când ceilalți oameni nu au văzut nimic și au socotit-o de nebună pe biata fată.

Blago (ferice) de omul care are iarba fiarelor!

2. Regnul animal

5

[OMUL SCHIMBAT ÎN BĂRZOI]

Un om, odată, din rea credință, a slutit puii unei berze, tăindu-le capu. D[umne]zeu voi[2] ca pe acest om chiar să-l transforme într-un bărzoi, pe când se ducea la viței într-o seară.

---

[1] În ms.: „și aceea“ (*n. ed.*).
[2] În ms.: „voind“ (*n. ed.*).

Apoi, așa, el a petrecut toată vara. Când a fost pe ducă, s-a dus și el cu berzele. Acolo, cum s-a întâmplat, a fost primit la gazdă într-un bordei, unde se afla o femeie barză cu niște copilași. Și toți având nasurile tăiete, omul-bărzoi întrebă, fiind în conversație, că de ce copiii sunt cârni? Iar femeia-barză îi răspunde cum chiar el este care a săvârșit acest fapt. Și atunci el s-a căit îndestul.

Apoi, în urmă, prin mijlocirea femeii-barză, ducându-se la domnul sau împăratul berzilor, l-a putut face iarăși om, cum a fost mai înainte.

De aci și respectarea lor cu deosebire când vin și-și fac cuibare pe casele țăranilor.

6

[BROASCA ȘI VRABIA]

Despre broască se mai crede, pe aici, și se spune că, când Noe se afla în coraghie, în timpul Potopului, având cu sine câte o pereche din toate animalele și viețuitoarele pământului, și când coraghia s-a oprit pe muntele Ararat, în Armenia, și văzând că apa a scăzut, el a dat drumul la toate hiarele.

Și numai pe broască și pe vraghie le-a uitat să le despiedice - fiindcă erau împiedicate ca să nu sară în apă.

Și atunci, broasca, văzând că numai ele au rămas împiedicate, atunci broasca s-a lățit pe mare, împiedicată, urcându-se dasupra ei și vrabia. Și așa au putut scăpa de înecare, căci apa nu scăzuse de tot.

Și de atunci și până astăzi broasca și vrabia au rămas sărind împiedicate.

7

[MAICA PRECESTA BLESTEMĂ BROASCA, ȚIGANUL ȘI RACUL]

Cuvintele privitoare la broască sunt: dupe ce moare, se face poamă și nu se împute, căci așa a blestemat-o Maica Precesta, când a căutat pe D[om]nu Ristos (Hristos).

După ce jidanii l-au prins și au vrut să-l omoare, și pe când Cirincu'i ducea crucea la spinare și când au vrut să-l rãsticnească pe cruce, Maica D[omnu]lui l-a urmărit. Și, în călătoria sa, a întâlnit pe un țigan. Și l-a întrebat că dacă a văzut pe hiul său cel iubit. Țiganul i-a răspuns că l-a văzut legat, ducându-l jidovii să-l răsticnească, și că dânsul chiar i-a făcut cuie pentru răsticnire.

Maica D[omnu]lui, auzind aceasta, a plâns foarte mult pe fiul ei. Și atunci a blestemat pe țigan ca să fie huidut în viața lui de către popor și pe unde l-o vedea, să-l fluiere.

Și de aceea se zice astăzi că lumea le dă cu „ho“ și le fluieră, căci așa i-a blestemat Maica Precesta să fie de râs în viața lor.

Mergând mai departe, Maica Precesta și căutând pe Ristos pe marginea mărei, a întâlnit un rac și l-a întrebat că dacă a văzut pe hiul ei cel iubit, Ristos. Și racul i-a răspuns că l-a văzut ducându-l jidovii legat, bătându-l și făcându-i tot felul de batjocuri, răsticnindu-l pe cruce, bătându-i cuie și pironindu-l. Iar când era să-i bată cuiul cel mare, în buric, racul i-a furat cuiul cu piciorul și l-a zvârlit în mare.

Atunci, Maica Precesta a plâns foarte mult pe iughitul lor hiu, și pe rac l-a blestemat ca să se mănânce în toate posturile, chiar și în Vinerea Paștelui, și dacă i se va întâmpla ca să-și rupă vreun chicior, să-i crească chiciorul la loc.

Și de aceea se zice că racului ’i crește chiciorul la loc, țiganului ’i dă cu „ho“ și broasca, dupe moarte, nu se împute și se usucă ca o poamă, fiindcă sunt blestemate de Precesta.

8

[SFÂNTUL PETRU CREEAZĂ CÂINII DINTR-UN FLUIER]

Despre Sf[ântu] Petru povestesc astfel, cum că a fost ucenicu lui Isus Cristos, cu care a umblat pe pământ.

Într-una din zile, mergând amândoi pe o câmpie, a găsit un cioban cu turma sa, căruia i se răpise mai multe oi de lupi. Acesta, jeluindu-se la Sf[ântul] Petru, el, adică sfântu, i-au cerut fluierul său și, frângându-l în două părți și aruncându-le jos, s-a făcut un câine și o cățea. Și i-au zis ciobanului:

— Acești îți vor păzi oile tale!

Și de atunci, câinii sunt inamicii cei mai mari ai lupului. Și fiindcă lupii, nemaiputând mânca oile ciobanului, fiind bine păzite de câini, s-au jeluit la Sf[ântul] Petru ca el să le dea hrană de unde va ști.

Sfântul i-au chemat să vie totdeauna pe la răspântiele cele mari ale pădurilor spre a le da ca hrană de fiecare câte o oca și jumătate carne.

Iar unul din lupi, fiind mai lacom, nu s-au săturat cu acea porție și, găsind o măgăreață cu mânzul ei, i-au mâncat pe amândoi, zicând că măgăreața cântărește una oca, iar mânzul o jumătate.

Și pentru această lăcomie, Sf[ântul] Petru i-au blestemat să nu se mai sature niciodată nici să mai mănânce vreo vită fără voia lui.

Ei zic că sfântul le încleștează gura și nu pot mânca vitele când ele sunt singure în pădure. Și nu li se întâmplă nimica.

9

[GAIȚA ȘI TURTURICA]

Se povestește din vechime că, pe timpul năvălirilor barbare, pe când lumea era cu băjenia (tabăra) fugită prin păduri, turturica a avut cuibul bun, făcut din lână, păr, mătase etc. A adormit în cuibul său și nu s-a deșteptat decât tocmai la prânz, când atunci a auzit o trăsură dând de vale și o femeie mulgând vaca. Zgomotul de la trăsură și vâjâitul laptelui este cântecul turturelelor, imitat, după părerea poporului.

Iară gaița, care cântă și imitează în toate felurile, tot poporul zice că ea n-a avut cuib bun ca al turturelei, cu lână, cu paie, ci făcut numai de rămurele. Și gaița n-a adormit, de frig, și a auzit vorbind, râzând, plângând, ciocănind, chiote, clopote, câini lătrând, nechezatul calului, zbierătul oii, plânsetul copilului, scârțâitul căruței, țesutul femeilor, mugitul boului, grungunitul porcului și fel de fel de zgomote, pe care gaița le-a imitat pe toate.

Și de atunci a schimbat turturica cuibul cu gaița, ca să fie și ea deșteaptă și să se scoale de dimineață.

Însă, turturica a rămas d-atunci în cântecul său numai cu turuitul trăsurei și cu vâjâitul mulsului de lapte.

10

[DRACUL CREEAZĂ LUPUL ȘI INSECTELE RĂUFĂCĂTOARE]

La început, când nu era nimica pe fața pământului, era numai D[umne]zeu și Dracul. D[umne]zeu făcea fapte bune, iară Necuratul fapte rele. Vrând D[umne]zeu să cerce caracterul Demonului, s-a culcat D[umne]zeu să doarmă, iară Demonul s-a făgăduit că păzește pe D[umne]zeu cât a dormi.

După ce a adormit D[umne]zeu, Demonul l-a luat și-a vroit să-l arunce în apă ca să-l înece.

D[umne]zeu l-a întrebat ce vrea să facă. El a răspuns că a vroit să-și cerce puterea, să vadă de poate face și el ceva bun.

D[umne]zeu i-a zis să facă vreo făptură.

Demonul s-a apucat de a făcut pe lup, dar l-a făcut prea mare. Și, în urmă, a luat o pilă și a începu a pili toate părțile lui, de l-a lăsat mai potrivit. Din fărămăturile de pilă s-a născut toate celelalte insecte răufăcătoare, cum sunt: țânțarii, muștele, viermii, moliile etc.

11

[DIAVOLUL FACE VINUL SĂ FIARBĂ]

Di gin nu s-îmbăta oaminii oricât ar ci băut, dac-ar ci fost așa cum l-a lăsat Dumnezeu. Dar iată ce se spune: cicî Dracu, Ucigă-l Cruce[a], s-o amestecat ș-aici. Noe, după potop o lucrat gie ș-o făcut gin. El pute sî beí cât ar ci vrut și habar n-[avea][1], cî nici nu sî sâmțe macar. Dracu, Ucigă-l Toaca, a vinit și s-o pus diasupra unui vas ș-o dat un vânt intestinal în lăuntru pi vranî și atunci ginu o început a cerbe, cî mai înainte nu cerbe. Și când o mai băut moș Noe ginu di-acel cert, numa iaca cî s-o-mbătat. Și d-atunci, cicî, ginu cerbe și oaminii cum beu olecuțî mai multișor, îndatî sî-mbatî.

12

[NECREDINȚA PISICII]

A fost odată, demult de tot, demult, când umbla Christos cu S[fân]t[ul] Petru pe pământ și se sălășluia de multe ori și în casele celor mai mizeri oameni, pe unde și vedeau cu ochii cum oamenii tractează cu animalele domestice și cum le nutresc.

Întrând într-o colibă a unui om sărac, a aflat mâța pre masă, culcată togmai pe mălaiul săracului, fiind puțin cald.

Din această întâmplare, voi atoateștiutoriul D[umne]zeu să facă o probă, arătând și S[fân]tului Petru și la mai mulți, credința [cea][2] nefidelă a mâței.

Deci, chemă la sine D[umne]zeu pe toate animalele de pre lângă casa omului, spre es[emplu]: boul, vaca, calul, asinul, porcul, oaia, capra, cânele, mâța, iepurele de casă, precum și galițile toate și în fața stăpânului și a Sf[ân]tului Petru. Și le întrebă D[umne]zeu pe toate, una câte una, că cum sunt îndestulate cu tractarea stăpânului și cu mâncarea ce primesc spre nutrire.

---

[1] În ms.: „ai“ (*n. ed.*).
[2] În ms.: „și“ (*n. ed.*).

Atunci, toate, la rândul lor, lăudară pe stăpânul, zicând că sunt tare îndestulate și cu tractarea și cu nutrirea. Numai mâța vine mai pe urmă cu coada pe jos, tristă, și se pleacă naintea lui D[umne]zeu și acuză pe om, zicând că, dintre toate animalele de pe lângă casa stăpânului, dânsa trăiește mai rău, căci oriunde șede prin casă, e hulită și batjocurită de oameni, - unu-i strigă: „șâți!“ altul: „câți“[1], și cu greu poate suferi viața ce duce.

Cânele, însă, fiind de față și auzind văitările mâței, merge el naintea lui D[umne]zeu și escuză pre stăpânul său, zicând:

— Doamne, eu șed tot afară, în frig iarna și vara în căldură și păzăsc casa stăpânului - și de mâncare mi se dau numai oase și coji arse, ce cad jos de pe masa stăpânului și totuși sum îndestulat. Dar mâța, care în tot locul e nainte la mâncare, șede pe masă când mâncă stăpânul și-și bagă gura (botul) în toate oalele și blidele, doarme în pat pre perini și vânatul ei e prin casă în toate părțile. Așadar, e fals ce-a spus, acuzând stăpânul.

De atunci și până acuma au rămas adevărul - și în veci va rămânea - că mâța e falsă și cânele e credincios.

Despre unii oameni că sunt ca mâța, se zice adeseori între popor, mai cu seamă cei ce cu gura în față laudă, iar în dos defaimă.

13

[LEGENDA RÂNDUNICĂI]

Un moș cu dare de mână avea o fată, care, cătându-i moșului în cap, i-a găsit un păduche. La spusul fetii, moșul i-a răspuns să-l lase acolo să se facă mare, spre a-i face scurteică din pielea lui. Așa s-a și făcut.

Moșul, apoi, a pus la ghicit, că cel care va ghici scurteica din ce este, acela va deveni bărbatul fetei.

A trecut vreme multă. Nimeni nu putea ghici. Fata s-a furișat de-a spus unui nememic de argat spre a spune feciorului de boier aceasta. Dar argatul sau sluga nu s-a dus, ci a ghicit el moșului că scurteica este de piele de păduche. Moșul, atunci îi a dat pe fie-sa.

---

[1] „Cu aceste «șâți!» și «câți!» pre la noi alungă mâțele din casă“ (*n. ref.*).

Dânsa, căsătorită acum cu el, l-a trimis să-i aducă apă de la un puț, iar ea, încet, după el, i-a dat brânci și a căzut în puț.

El (căzutul), în același moment - svârrr! cu coaiele sale în față, care s-a și lipit în ceafa ei. „Ia așa, zise fata singură, mă cur[ăț]ai de tine!" Dar o dată cu ea, zise aceleași vorbe și coaiele.

Fata simțind că acelea vorbesc, n-a mai voit să vorbească. A stat ca mută și s-a luat lumea în cap, în haine bărbătești, însă de lemn [în care a fost] găsit[ă][1] mai târziu, de chiar feciorul boierului, într-o căpiță de fân, fără s-o cunoască.

Astfel că, trăgând boierul la acea căpiță pentru ploaie și mânând acolo, le dă și câinilor săi pâine din când. Și vede că iar vin și-s nesătui. Atunci se miră, dar observă. Și când - vede un butuc cum ia pâinea câinilor din dosul căpiței! Boierul degrabă sărind! Și când - în acel lemn vede o ființă femeiască. O ia numaidecât și o duce acasă la el, puind-o gâscăriță.

Tot în timpul acela, logodește și boierul, atunci fiind necesitatea ca și ea să serve[2] la facerea și coacerea unor plăcinte, ea având ocaziune favorabilă, când să bage plăcintele, [să] se adreseze celor din ceafa ei:

— Coaielor, dați-vă jos să mâncați plăcintă!

Ele gata, se vede, fiind [jos], îndată, ca prin minune, fură și azvârlite în sobă! A scăpat de ele. N-a mai vorbit.

Și boierul pe lângă ea, fiind mai adesea, căci [i] se părea frumușică - unde se înveselise și ea, căci acum vorbea -, haț! că-i pune mâne boieru pe după gât, spre a o săruta. Dar ea rămâne rândunică în mâinile lui, gulerată precum se vede, cu roșu la gât.

14

[„ȘIERPELE CURT ȘI ORB"]

Voind D[umne]zeu, pentru păcate, să nimicească lumea prin potop (diluviu), totuși au ales pe Noe cu familia sa, ca iubitori de D[umne]zeu, din cari, rămânând vii, să se poată prăsi iară lumea.

I-a poruncit Dumnezu să-și facă naea în care să scape cu familia sa de potop. Și când naea au fost gata (după cum zice

---

[1] În ms.: „unde s-a găsit" (*n. ed.*).
[2] În ms.: „să se serve" (*n. ed.*).

Biblia), au crescut apa și naea cu Noe și ai săi și animalele toate din nae au început a naviga pe deasupra apei.

Diavolul (Dracul) care pururea au fost și este contrariul lui D[umne]zeu și al omului, ca să se cufunde naea și să prăpădească și pe Noe cu ai săi, a început a sfredeli naea ca să intre apa în ea. Dar șierpele curt toate găurile le astupa cu coada, scumpându-o în găuri, spre a opri apa. Și așa au rămas curt (fără coadă).

În fine, nemaiavând coadă, au băgat și capul într-o gaoră, iar Diavolul i-a scos ochii (de afară), ca să nu vază unde să mai astupe. Și așia au devenit și orb.

15

[LEGENDA ȘIURLICARIULUI]

Când Dumnezeu a îmblat pe pământ, a văzut că nu e bine fără izvoare și râuri și ape curgătoare. A [hotărât][1] că toate paserile din lume, fiind zburătoare și iuți la lucru, putându-se cu ușurință muta dintr-un loc într-altul, să le întrebuințeze la săparea râurilor. La care lucru, toate paserile pe întrecute s-au învoit a lucra spre aducerea apelor. Numai șiurlicariul, fiind mai caprițios și fălos, n-au vrut să lucre, să-și î[n]măleze picioarele galbene. Din care cauză, bunul D[umne]zeu l-au condamnat ca apă din râuri și izvoare să nu bea, căci dacă va bea apă, va mori. De aceea, când e arșiță și nu ploaie, el pătimește de sete. Și pentru aceea strigă, cerând de la D[umne]zeu ploaie.

Prevestește timp ploios. Căci, când ploaie tare, șede în noori și ține ciocul în sus, să cază apă în el, spre a se adăpa.

De aceea se zice că „viersul șiurlicariului e prevestitoriul timpului ploios“.

16

[MOARTEA TURCII SAU ȚURCII]

Despre turca sau țiurca, zic uni[i] că, în tempurile vechi, adecă pe vremea lui Noie, a fost un animal foarte sumeț, cătră care ar fi zis Noie ca să se bage în corabie. [Se crede] însă [ca aceasta], să fi zis, prin sumeția sa, că ea în 40 de zile și 40 de nopți poate să înoate, fără a să băga în corabie.

Așia dară, [î]notând, s-a ostănit și a perit în apă. Cu ié, a pierit și următorii săi.

---

[1] În ms.: „a aflat“ (*n. ed.*).

17

[URSUL]

Ursul seamănă cu omul și la minte și la trup, zic locuitorii. Și zic că este făcut din om.

Ei povestesc că a fost odată un fecior de popă și o fată de popă și [se] iubeau amândoi.

Pe când Dumnezeu trecea pe acolo, ei s-au vorbit ca să sperie pe D[umne]zeu prin mormăitul lor. D[umne]zeu auzindu-i, i-a blestemat, zicând:

— Morme să rămâneți!

De unde ei mormăiesc astăzi. Și a mai zis:

— Tu, ursule, să ai puterea a nouă voinici!

Însă ursul n-a înțeles, căci mai pe urmă era pericol.

18

[URSUL ȘI VULPEA]

Despre urs se zice că este fecior de popă. Că coada și-a rupt-o într-un lac, unde intrase să prinză pește și, lacul înghețând, a fost silit de înșelăciunea vulpei, a trage până și-a rupt coada.

Se zice despre un om neglijent și străbălat în curățenia corpului și a hainei, „parcă e ursul pe ploaie“, despre cel cu putere se zice: „Ce? Cu ursul te pui?!“

3. Diverse

19

[SÂNTUL FOCA]

Un turc avea un argat creștin și, în ziua de Foca, l-a luat cu caru cu boii să aducă fânu. Argatu i-a răspuns:

— Aga, astăzi îi păcat, că-i Sântu Foca!

Turcu l-a luat pe argat, au încărcat fânu. Turcu s-a suit deasupra, în car. Argatu, pe drum, a rămas puțin în urma carului, a scăpărat și a băgat iasca în fân. S-au dus la boi și a început a mâna repede, căci tuna și fulgera.

Fânul s-a aprins deodată și turcul a sărit de era să-și rupă gâtul. Argatu a luat boii de la car și s-a dus acasă.

De atuncea, se zice, că turcii țin pe Foca.

20

SF[ÂNTUL] ION GURĂ DE AUR

Zice că s-au adunat mai mulți din sf[inții] părinți și au vorbit că tot ce gândește omu să hie păcat. Afară de Sf[ântul] Ion, care n-au voit să zică aceasta. Și, spre dovadă, a poruncit ca să facă o masă sau să facă mâncare din care să mănânce cu toții.

Așa a și făcut cei la care poruncisă, spunându-le ca să nu pună bucatele pe masă, până nu or fi toți mesăní așăzați.

Pe când se aflau cu toții, Sf[ântu] Ion a zis să le aducă să le pună pe masă, cu vas[e] cu tot și acoperite cu capace. Apoi a luat capacile fiecăria, când se aflau pe masă și aburii, împreună cu mirosu, au umplut casa. Pe urmă a zis iară slugilor ca să le ducă d-acolo, fiindcă au mâncat.

Sf[inții] părinți, auzind aceasta, au zis:

— Pentru ce zici, Ioane, că am mâncat, când noi numai l[e]-am mirosit?

Sf[ântu] Ion a răspuns:

— Dară omu numai pentru că gândește, de ce să fie păcat?

Atunci toți au zâs deodată:

— Gura ta de aur să (f) hie, Ioane!

Aceasta vorbește poporul despre Sf[ântul] Ion.

21

[ZIUA SÂNTEI DUMINECI]

Pe când D[umne]zeu cu S[ân]tu Petru umbla pe pământ, se duse în una din zile la casa S[ân]tei Dumineci-mici. Și întrebând la poartă că

— Unde e S[ân]ta?

Servul de ogradă - răspunse:

— În vie.

Atunci D[umne]zeu cu S[ân]t[u] Petru intrară[1] în via S[în]tei Duminici, care ședea în centru, pe un scaun, la umbra unui smochin verde și plin de fructe coapte.

Pe când ambii se apropie de S[ân]tă, Petru, zărind o viță desprinsă de la harag și căzută jos, vru să o ridice.

S[ân]ta strigă:

---

[1] În ms.: „intrând" (*n. ed.*).

— Stăi, prietene! Lasă vița jos să stea până mâine, căci azi e ziua mea, serbată de toate sântele, până chiar și de Joie și Vinere.

S[ân]tu Petru ascultă porunca dată și, după ce primi masa de la S[ân]tă, adică un corn de prescură și un pahar cu apă, plecă împreună cu D[umne]zeu vestind lumii a serba ziua Duminecei, ca zi serbată de chiar însăși sânta.

22

[SFÂNTUL PETRU – ÎNVINUIT DE HOȚIE]

Se povestește că Sf[ântul] Petru a fost acuzat odată că ar fi furat niște opinci de la un om.

Apoi, căutând opincile le-a găsit tot în traista păgubașului. Și de atunci a osândit pe oameni să postească postul lui Sf[ântul] Petru.

C. POVESTIRI FANTASTICO-SUPERSTIȚIOASE

1

POVESTE DESPRE STRIGOI

A fost un tânăr, care, după moarte, se prefăcu în strigoi. În toată noaptea, ieșea și se ducea în sat la o fată, care, pe când trăia-i era amantă și o înghia să să ducă cu dânsul.

Fata știa bine că murise și nu vrea măcar din casă să iasă până afară după dânsul. Dar, văzând că nu se mai poate hodini, 'și luă o legătură cu boclu[cu]ri și un val de pânză și, într-o noapte, plecă după strigoi. Să duc până ce ajung la groapa strigoiului. Îndată zice fetei să între acolo. Ea-i spune:

— Fiindcă eu nu cunosc pe aici, intră d[umnea]ta!

Strigoiul începu să între, iară fata-i zice:

— Apucă-te de capătu ista de pânză și trage ca să viu și eu!

Dar ea așăză valul cel de pânză bine la gura groapei și plecă de fugă.

Strigoiul a tot tras de pânză păr' s-o mântuit valul ceala - și ca să mai vie cineva, p-ací!

Fata, fugând, dede peste un bordeu, unde era aprins un poponeț și altă nimic, decât un secriu gol era.

Atunci, ea intră acolo și se ascunse după sobă, că văzuse ea bine că nici acolo nu e loc curat. Puțin după aceea, fata aude bătând la ușă, și începu a tremura de frică de nu mai putea. Cel ce bătea în ușă era un strigoi, ce șădé în acel bordeu. El n-a putut descuie ușa, și îndată ce au cântat cocoșii, a pierit de acolo.

La ziuă, fata a ieșit din bordei și s-a dus acasă. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, fata a scăpat de strigoi, căci din acea noapte n-o mai venit nimea la dânsa.

2

[DRĂGUȚUL STRIGOI]

Se zice că odată, la o șezătoare, cum se obicinuiește pre la țară, de se adună fetele cu flăcăii noaptea, mai ales iarna când noaptea este foarte mare, la care șezătoare fetele torc și îndrugă, și flăcăii (lângă fiecare fată câte unul, după amiciția sau amorul ce există între ei) le ciupește și le spune fel de fel de glume ca să treacă timpul mai repede, s-a întâmplat ca o fată să n-aibă amorez, lucru rar pre la țară.

Acea fată, șezând mai mult timp tristă din acea cauză, pre când cele[l]alte erau foarte vesele și voioase, aflându-se pre lângă drăguții lor, se pomenește, p-aproape de miezul nopții, ca din senin, c-un flăcăiandru nalt și subțirel, și frumos ca un bujor. Acesta, cum intră în casă, se așează lângă fata cea tristă și singuratică și începe să-i spuie la vorbe dulci și să taie la fel de fel de palavre, care de care mai boacăne, de se mirau toți flăcăii și fetele d-acolo de istețimea lui.

Însă ochii geloziei văd mai bine decât ochii amoroși. Cele[l]alte fete băgară de seamă că flăcăul cel frumos și isteț era cu picioarele ca de bou.

Când văzură bine aceasta, începură să șiopăiască între ele și să se înfioreze, cugetând fiecare și comunicându-și una alteia că acela trebuie să fie strigoi.

Acea șiopăială și semnele ce se făceau spre ființa misterioasă atrage băgarea de seamă a nenorocitei fete, care devenise amoreza lui, și vede și ea picioarele de bou ale iubitului ei și se înfiorează din creștet până-n tălpi.

În urma zgomotului ce se face din acea cauză, flăcăul acela iese și pleacă. Fata iese îndată după dânsul și-l urmează la o depărtare oarecare.

El, mergând fără să se uite îndărăt, ajunge la o biserică părăsită, care era în marginea satului și, intrând acolo, aprinde o lumânare și în urmă se pune să mănânce.

Dar ce mânca, oare? El mânca dintr-o mână de om și bea sânge dintr-un pahar; sânge de om, negreșit.

Nenorocita fată, văzând această cruziune, dă un țipăt de groază și fuge către sat și casa părintească de-i sfârâia călcâile. Acea dihanie de om, auzind țipătul acela, se lipsește de mâncare și începe a alerga după sărmana fată, care, apucându-și bună padă (sic!), a ajuns acasă, în care a intrat numaidecât și a încuiat ușia, punându-se la adăpost de orice pericol, mai ales că în casă era și tată-său și mamă-sa.

Aceștia, văzând copila lor așa speriată, o întrebară despre cauză și aflând, ziseră că acela-i strigoi - duce-s-ar pre pustii!

În urmă, repede ca o săgeată, tatăl fetei luă o sucală și ieșind afară, înțepă pre strigoi într-un picior, făcându-i sânge, cum auziseră de la bătrâni. Strigoiul a dat un țipăt îngrozitor și s-a dus, și o fi dus și azi.

Și, astfel, a scăpat biata fată de el.

3

[FATA MÂNCATĂ DE STRIGOI]

Cică, într-un sat, era o crâșmă pustií. Vo câtiva feti s-o apucat s-o grijascî ca sî facî în é șăzătoari, adicî sî s-adune mai multe fete la tors.

După ce-o grijît-o, și s-o adunat fetili într-o sarî și flăcăii, și fetili torcé, iar băietanii mai spuné polojănii, numai iaca cî intrî-n casî doi băietani nalți, zdravini și frumoși și sta așa mai di-o parti și nu pre vorghé.

O fatî adorm'isî pi cuptiori, iar una dintri celelanti, cari torcé, nu știu cum o scăpat fusu gios și s-o dus di-a dura până lângî chicioarili băietanilor celor doi. Atunci é, când s-o plecat sî-și iei fusu, o văzut cî chicioarili celor doi băietani era numa ca fusîli și-ndatî s-o și priceput că aceie-s strîgoi și pisâni cî crîșma ceé era casa lor.

Atunci, e o spus încet la celelante feti, și la băietani și s-o sfătuit cum sî fugî. Un flăcău o zis că el ari sî iasî afarî și ari sî strigi cî s-o aprins o casî și atunci toati fetili și flăcăii să năbușascî afarî. Ș-așa o făcut ș-o scăpat. Numa fata cé cari dom'e pi cuptori o rămas și a doua zi o găsit-o sfâșiatî și mațâli înșirati pi păreți.

4

[STRIGOIUL DASCĂL]

Într-un sat din vremea vechí, se afla un om foarte bogat. Și în privință că avea bănișori beznală, au luat pe o vară primară de soție lui-ș', și, fără a le da voie popa să se cunune, trăia așa cheortopal 10 ani încheieț'. Nu făcea copii. La 11 ani, purcese îngreunată, face un băiețel. Cănd bunghește moașa ochii săi, zărește că avea coadă. Cheamă pe tată-său și i-o arată, dar el 'i zise:

— Moașăi, pentru ce oare-i dihania aceea la șăzutul copilului învăscută?

Moașa răspunse:

— 'I strigoi, dragu moașăi.

— Ei, și ce-i de făcut acușa?

— Apoi dă, știu și eu, bunicuțăi? Vez', dragu mamei că nu-i bine când trăiesc cimotie!

— Nu, moșulică. Rău-m'pare! Dracul ne-au îndrăgit! Nu puteam eu să aflu feti și mai frumoase?! Apoi, dă! Ce să mai fac, păcatele mele?! Haide, moșulică, să-l gâtuim, să spunem lumei că l-a făcut mort.

Iar baba adaose:

— Dar lui Dumnezeu cum o să-i spui? Căci Dumnezeu nu-i prost ca noi. Am eu meremet, zise moașa. Am să-i tai buricul și îi tai și dihania ceea.

Se apucă baba noastră și-ș' îndeplinește zisa ei. Când ajunge copilul de 7 ani, îi crește o altă coadă. Tată-so iubea copilul grozav. Se apucă și-i taie și acea coadă. Dă D[umne]zeu și băietul merge înainte. Când împlinește 18 ani, începe a-i crește al treilea coadă. Dar băietul - ce, acuma iara flăcăiaș! - 'i-iara dragi copilele. El stăruia a învăța cântările sf[intei] bisărici, căci foarte le iubea, 'i plăcea să fie dascăl și doar de nu cetea și cânta bine, de-ț' iara mai mare drag să-l asculți. Rupea gheața în bucăț' când răspundea cu goitul. Părințâi lui iara nebuni de dragul lui. Dă, ce să facă, dacă avea atâta chicăturică de băiet!?

Flăcăul simțește că nu-i curat de el. Văzând că-i crește coada, el nu spune la nimenea de rușine că nu se putea lichi de fete. Crește coada de-o șchiopă. Bine, se împlinește sorocul ei și [nu trecea] noaptea, să nu se facă un cal roșu, încât umbla toată noaptea să găsească strigoi și nu găsea. ('M spunea mie neica Brighui că din veri primari se fac strigoii cai și iepi roșii.)

Acest flăcăoaș slăbea din ce în ce și pentru că toată noaptea umbla să se bată cu alțâi și nu afla. Să știți că strigoii când le vine vremea de a se face, umblă rău, trudindu-se și tânjesc mai amarnic decât scroafile de ghiștit.

Ajunge flăcău de 26 ani. Acuma-l cunoaștea toți. Fetile și flăcăii fugé de-ș' scotea ochii de el. Vedi el urgia asta picată pe capul lui. Purcede el prin toate satele să-l tămăduiască cineva și nu era chip. Se bolnăvește de necaz, sărmanul! Și bolnav așa, când 'i vinea timpul noaptea, el se făcea strigoi. Biata maică-sa, de scârbă, părăsește și ea pe tată-so, căci 'i iara rudă.

Se îmbolnăvește și tată-so de ciudă și zace 4 ani. Pe urmă moare.

Sărmanul flăcăiaș, după ce pierde toată averea și rămâne sărac lipit pământului, în sfârșit, cu hâr, cu mâr, o mai târlit-o și el vro jumătate an și, în zori de ziuă, moare. Când a sosit de la strigoii ce i-au găsit și s-au bătut noaptea și el, fiind slab 'l bătuse amarnic, încât a și murit în ziuă. În sfârșit l-îngroapă.

La vro două săptămâni, moare popa din sat. Ajunge cu popa mort la sfânta biserică, 'l vâră înlăuntru, 'l începe a prohodi pe popa.

Când se uită oamenii la dascăli în strană, cânta și flăcăú cel strigoi cu dânșâi îmbrăcat în straile în care-l îngropaseră.

Oameni toți-l videa, dar femeile nu; [nici] dascalii, nici popii ce făcea prohodul.

Fug îndată toți oamenii de frică afară. Și bețâi preoți aleargă după ei și cu vai nevoie-i putură aduna în biserică. Toți țâpă în gura mare că-i strigoiú în biserică și cântă cu dascălii. Un dascăl mai bătrân umflă sapa de coadă, dizgroapă pe strigoi și-l găsăști cu fața în jos. Se apucă, ié barda și faci un par de stejar și-l bate prin inimă. Atunci strigoiu a răcnit foarte zdravăn, încât a rămas ca niște morți. Abia cu vai nevoie, s-au întors lumea la biserică, căci multă vremi încunjura oamenii biserica de 3-4 bătăi de pușcă.

5

ÎNTÂMPLAREA CU UN STRIGOI

Un flăcău, șezând în dragoste cu-o fată, au adormit amândoi. Când se trezește flăcăul, vede fata moartă lângă el. Sărmanul flăcău înlemnește și el de spaimă.

În acel moment, vedi că vine pe ușă o pară roșie de foc. Se pune la cap și începe a se vârî în gură, până se istovește. Și fata se scoală.

Când, în altă sară, pățăști asăminea! Dar băietanul se apucă, ié pe fată și o pune cu capul în locul picioarilor. Vine și para cé de foc. Umblă ci umblă și se pune pi picioare, neputând intra înlăuntru. Flăcăul vedi că-l apucă ziua și fata sta moartă. O ia în brațe și o pune cum iara întâi.

Atunci ea îndată să și trăzești foarte spăimântată și trudită oarecum, zicând:

— Flăcăule, să nu mai faci așa, căci un moment să fi mai stat, ave[am] să te și omor.

6

[STRIGOIUL MĂNÂNCĂ INIMILE NEAMURILOR]

Strigoiul este omul mort. Și acest om mort ar mânca inimile oamenilor din neamul lui.

Această faptă s-a întâmplat chiar la această comună, căci murind un om, l-a îngropat și peste vreo câteva zile a murit altul. Așa că au murit mai mulți oameni din acel neam.

Într-una din zile, s-au pomenit cu un băiat că moare ([că-l] doare) de la inimă. Și a spus bolnavu că unchiul lui (mortul) i-ar fi zis în vis că o să-i mănânce inima.

După spusa bolnavului, un frate al mortului, tatăl bolnavului, s-a dus la groapa (mormântul) mortului și l-a dizgropat. Și-au găsit pe mort cu fața în jos, roșiu și unghiile la mâini și la picioare mari (ca de câine).

L-au tăiat cu coasa și i-a dat foc de-a ars, îngropând cenușa la loc ([în] groapă). Să zice că a curs mult sânge din el ([din] mort) când l-a tăiat.

După ce a ars mortu, bolnavului i-a trecut. S-a făcut sănătos. Și de atuncea încoace n-a mai murit niminea din acel neam.

7

[BĂRBATUL STRIGOAICEI AFLĂ SECRETUL NAȘTERII STRIGOILOR]

Într-un sat, să zice, că era un popă și că ar fi avu un ficior, care fiind făcut înspre sărbători, era strigoi. Și tot în satul acela mai era un om, care avea femeia strigoaică.

Înspre Sfântul Andrei, când toți strigoii se adună la un loc hotărât, soția omului se tot gătea de plecare. Bărbatul, văzând-o și știind că ea este strigoaică și că în acea seară are să se ducă, a început să se supere și o luă la bătaie ca să-i spuie unde se duce ea în acea seară în toți anii.

Soția sa, de frică, i-a spus că în acea seară, toți strigoii din lume se adună la movila Răbâiei[1] ca să se bată între ei cu limbele de pe la melițe. Atunci, bărbatul o mai întrebă că unde-i movila Râbâiei și cum se duce ea până acolo în așa scurt timp? Soția-i spuse că nici ea nu știe unde-i, că doară nu merge pe jos până acolo, ci iesă afară și în strașna casei din sus are un frâu, pe care-l scutură de două ori și îndată vine feciorul popei, în chip de cal, că și el 'i strigoi, și, cât clipește de două ori din ochi, ajunge, pe sus, tocmai acolo.

— Apoi să-ncepe bătălia, care ține până aproape de cântarea cucoșilor, când fiecare trebuie să fim înapoi. Și cine nu face așa, atunci crapă.

---

[1] „Loc necunoscut în aceste părți“ (*n. ref.*). Celebra movilă a Răbâiei, presupus mormânt scitic, din apropierea Hușilor (*n. ed.*).

Pe urmă-i spuse că cine-i strigoi și nu să duce, toți ceilalți se întorc și-l ucid.

După ce omul auzi toate aceste de la soția lui, se gândi puțin, apoi o sfătui să șeadă ea acasă, fără nici o frică, că el are să se ducă în locul ei ca să se bată cu strigoii. Și soția de frică 'l ascultă.

Iar omul ieși afară, căută frâul după cum l-învațasă femeia, și găsindu-l l-a scuturat de vro două ori, și-ndată veni un cal. Atunci, omu luă cu dânsu sabia în loc de limba melițoiului, încălică și îndată ajunse la locul destinat.

Nu stete mult și îndată se-ncepu lupta între strigoi cu limbele melițoailor. Dară omul, fiindcă avea sabia, începu a tăia și în dreapta și în stânga, până ce a tăiet o mulțime din ei. Și, finindu-se lupta, omul se întoarsă iarăși acasă.

Dară, pentru ca să se încredințeze dacă acela este ficiorul popei sau nu, omul, când descălică, a dat cu sabia și a tăiat o ureche a calului. Apoi 'i dete drumul. Intră în casă și spuse soției sale cele ce a isprăvit.

A doua zi, fiind sărbătoare, omul să dusă la biserică, după regulile creștinești și ca să vadă dacă, cu adevărat, ficioru popei, care era dascal, are sau nu urechea.

Stând și privind pe dascăl 'l vede că-i legat pe la ureche și nu auzea bine, căci, de câte ori zicea popa din altar ceva, dascălul nu răspundea de multe ori nimic.

Popa, supărat pe dascăl, că nu cânta când trebuie, ieși din altari și dădu o palmă feciorului său. Atunci dascalul, de durerea urechii, cari-i lipsea, și de durerea palmei date, zise tatălui său:

— Nu mă mai bate, tată, că singur ești vinovat pentru că m-ai făcut înspre sărbători!

Atunci, văzu omul că, cu adevărat, calu, pe care el s-a dus, era feciorul popei, precum 'i spuseră și femeia. Și tot atunci înțelese din care cauză feciorul popei devenise strigoi.

8

[LUPTA UNUI MIREAN CU STRIGOAICELE]

Poporul povestește că pe o strigoaică găsind-o naștirea, înspre sara de Andrei, au trimes pe bărbat în locu-i să se bată cu strigoaicele. Și, la pornire, i-a zis să încalice pe oboroc și să zică:

„țuhailuch, nu de
C-acolo-i șâde.“

Și, ajungând la capu pământului, unde nu crește iarbă, au început a se bate cu limbile de la melițe (melițoi). Atunci una dintr-însele a zis:

— Fată hăi, om mirean între noi că ne bate de ne gătește!

Și, la cântatu cocoșilor, când ele s-o împrăștiet, el s-o greșit de-o zâs „de“ (în loc de „țuhailuch“). Și rămâind pe loc, a venit [după] un an de zile, când copilu-l chema pe nume.

9

[STRIGOII SE BAT CU LIMBILE DE MELIȚĂ]

Cică odată, într-o noapte spre Sfântu Andrii, au prins strigoii un om în câmp și l-o luat cu ei la un hotar ca sî sî batî. I-o dat în mânî o limbî di melițoi și l-o-nvățat cum sî zicî când o da. Dar omul, în loc sî zicî cum l-o-nvățat ii, zicé: „rănesc, ologesc, șchiopez, chiorăsc“. Și pi care cum îl păle, îl răne, șchiopa, chioră. S-o bătut așa pân' la cântatu cucoșilor, apoi o fugit strigoii și omu o vinit acasă.

10

[FETIȚA FUGE DE MAMA PĂDURII]

Se zice că, odată, niște oameni săraci, cari locuiau într-un bordei, la marginea unei păduri mari, plecară într-o zi la oraș să vânză ce bruma aveau și ei de vânzare. Înainte de plecare, singura fetiță ce aveau și ei, și care trebuia să rămâie acasă, să păzească bordeiul, zise mamei sale:

— Dar eu cu cine să mă culc diseară, că n'i-e urât singură?

Mumă-sa, care era muma vitregă a fetei, ca să se scape de ea, fiindc-o ura grozav, îi zise:

— Să te sui și tu pi bordei și să strigi: „Hite cine! Hite cine! h'in de te culcă cu mine!“, că h'ine mă-ta bătrâna dân pădure și se culcă cu tine, ca să nu-ți mai hie urât!

Fata, care nu pricepea vicleșiugul mamei sale vitrege, cum se înseră bine, aprinse focul în vatră și, suindu-se pre bordei, strigă:

— Hite cine! Hite cine! H'in' de te culcă cu mine!

Atunci se auzi un glas hodorogit din pădure zicând:

— Hiu, mamă, hiu! Du-te de fă focul mare ca să mă încălzesc că n'i-e frig!

Pre când biata fată se încălzea la foc, fiindcă înghețase strigând pe mă-sa bătrâna după bordei, se pomenește c-o namilă de femeie, urâtă ca păcatul, că intră pre gârliciul bordeiului. Cum o vede fata, așia de năprasnică și urâtă, încremenește în loc de frică.

Muma Pădurii, căci ea era, crezându-se sigură de acea bucățică, 'i zise:

— Du-te, fata mamí, dă mai ad-un braț de lemne și pune în foc că n'i-e frig de nu mai poci!

Iera iarnă.

Fata, după ce se mai dezmetici, făgădui babei că se duce să aducă lemne. Dar, fiindcă-i spuse inima că mă-sa cea vitregă o păcălise ca s-o mănânce acea dihanie, în loc să se ducă să aducă lemne, o tăie d-a fuga spre niște târle de oi, care erau la o depărtare buniacă de la bordeiul lor. Și ajungând acolo gâfâind de osteneală, bătu la ușă și după ce i se deschise și intră înlăuntru, galbenă ca ceara și speriată de acea dihanie, începu să spuie cum era și cum venise la ea în bordei.

Ciobanii 'i spuseră că ea era Muma Pădurei și ar fi mâncat-o, dacă n-ar fi fugit la timp.

Copila rămase până dimineața la acei ciobani de omenie, iară Mama Pădurei așteptă mult și bine pre sărmana fetiță.

Astfel, scăpă biata fată prin ajutorul lui D[umne]zeu, care nu vroi să facă pre cheful acelei femei câinoase, care era muma vitregă a fetiței.

De atunci, ea nu mai rămase singură acasă și scăpă de Muma Pădurei, în ciuda mă-sei, care n-avea ochi s-o vază.

Și o fi trăind și astăzi, dacă n-o fi murit.

11

O FEMEIE O OMOARĂ PE JIOIMĂRIȚA

Odată, o femeie îndrăzneață, care era și voinică nevoie mare, a luat îndrăzneala și a tors într-o jioi seara până la miezul nopții, fără să se întâmple nimic până atunci.

La miezul nopții, însă, se pomenește, ca din pământ, cu Jioimărița în casă. Era foarte furioasă de marea îndrăzneală a femeii și se arătase în toată urâțenia ei. Începu s-o dojenească foarte aspru, pre când-i deșiră toate fusele, fiindcă femeia era harnică și torsese foarte mult.

Femeia, tare de boacă, habar n-avea de baba Jioimărița. Aceasta, întărâtată și mai mult de nepăsarea îndrăzneței femei, îi strigă cu glas îngrozitor:

— Du-te de ado lemne și arde cuptorul, că am să te frig și să te mănânc.

Femeia, care-și avea planul ei făcut de mai nainte, se duse și aducând lemne arse cuptorul de scăpăra.

Jioimărița, mulțumită că va avea o friptură bună, 'i zise să aducă o lopată. Apoi zise femeii să să suie pre lopată. Femeia îi zise:

— Suie, babo, de-mi arată cum să stau pre lopată!

Jioimărița, suindu-se pre lopată, ca să arate femeii cum să stea, aceasta, c-o putere de necrezut - căci era și voinică, și poate și mai de frică - apucă lopata de coadă și aruncă pre baba Jioimărița în fundul coptorului. Și punând capacul la gura lui, 'l ținu bine până muri Jioimărița.

D-atunci se zice că nu se mai arată Jioimărița, fiindcă, se vede treaba, că era numai o singură Jioimăriță în lumea asta mare.

12

[O FEMEIE SCAPĂ DE JOIMĂRICA]

Într-una din joile mari, venind Joimărica la o femeie și găsind-o cu câlți netorși a voit a o mânca, însă femeia, învățată fiind de o babă, s-a suit în vârful casei și a început a striga:

— Săriți, săriți că arde casele Joimărichí!

Atunci, Joimărica s-a dus acasă spre a vedea. Însă, acolo, nu a fost nimic. Apoi, a venit Joimărica iarăși la femeie înapoi, însă ea fugise într-o glugă cu cânipă, unde Joimărica găsind-o, i-au zis să iasă afară să o mănânce, pentru că n-au tors toată cânipa.

Iară femeia i-au răspuns s-o lase s[ă]-i spuie istoria cânipí și pe urmă o va mânca.

Au început a-i spune, cum s-a pus, a răsărit, crescut, cules, topit, melițat, tors, pieptănat etc. În fine, până i-au spus istoria, a cântat cocoșiul.

Și, astfel, Joimărica a fugit, iar biata femeie a scăpat nemâncată.

13

[UN OM RĂNEȘTE VÂNTUL CU CUȚITUL]

Despre vânt, poporul vorbește că este un servitor al lui Dumnezeu și are așa putere, că suflă cât loc va vroi Dumnezeu. Chipul vântului este de om și locuința tot în casă de om, cu deosebire căci șade în un munte înalt, împrejurat cu pădure. Acolo, are casă bună, unde locuiește.

Ca argument la [faptul că vântul are] locuință este în popor [istorisirea] că, odată, un om clădea fân la stog și bătea vântul așa de tare, încât nu putea lucra. Și, de ciudă, au aruncat un cuțit în vânt, care cuțit nu s-au mai văzut.

Pe urmă, fiind blăstămat de Dumnezeu, au umblat până era aproape să moară și a găsit, în un munte înalt, o casă cu un om în ea. Și acel om era înjungheat în coaste cu un cuțit ce era pe fereastră, care cuțit era a omului ce-l căuta. Pe care dându[-i]-l, omul cel înjunghiet i-au spus că el este vântul care sufla când el clădea fânu. Și au arătat rana unde l-au lovit cu cuțitul, zicându-i:

— Na-ți cuțitul și de acum să nu mă mai înjunghii!

14

[FATA CĂZNITĂ DE ZBURĂTOR]

Ziceau acei bătrâni, că, pre vremea când erau și ei tineri, era o fată care avusese dragoste c-un flăcău din sat, aproape doi ani de zile. Dar ce dragoste?! Nu era zi de la D[umne]zeu să nu se întâlnească amândoi, de se mira toți de dragostea lor. Se întâmplă însă și flăcăul muri din cauza unei boale.

Fata, care plângea din zi în zi mai cu foc de dorul drăguțului ei, dobândi zburător, care venea noaptea și o căznea până la ziuă, dar fără să-l vază ce formă avea, ci numai în somn i se părea că era Ionică al ei. Dimineața, însă, se pomenea foarte obosită și slabă. Și slăbiciunea ei creștea din zi în zi.

Mamă-sa, băgând de seamă slăbiciunea fetei, o întrebă ce are.

Aceasta-i spuse tot, ce i se întâmplase în atâtea mari de nopți. Muma fetei, fiind foarte îngrijorată, ca orice mumă, spuse babelor din sat. Acestea o povățuiră să vază cum vine zburătorul, căci fata a dobândit zburător din dragoste și are să slăbească pân-o muri.

Muma fetei a stat toată noaptea pe prispă și a păzit. Pre la miezul nopții, a văzut că se pogoară din văzduh ceva ca un sul de foc și intră pe coș în casă, unde dormea fata.

A doua zi dimineața, fiind întrebată fata dacă a mai venit zburătorul noaptea la ea, aceasta răspunse că da, dar n-a putut să se deștepte toată noaptea din somn și a chinuit-o până la ziuă de nu mai poate de ostenită.

Muma fetei, care văzuse noaptea sulul acela de foc, alergă îndată și spuse babelor ce văzuse.

Acestea o învăţară de puse a doua seară patru cuţite ascuţite la gura coşiului, înfipte cu vârful înlăuntrul coşiului.

Din acea noapte, zburătorul n-a mai venit. Se vede că s-a rănit în acele cuţite. În urmă, fata a început să se întremeze. S-a făcut sănătoasă cu desăvârşire şi, în urmă, s-a măritat. A făcut copii şi a trăit până acum doi ani.

15

[ÎNDRĂGOSTITUL DEVINE ZBURĂTOR]

O fată ar fi avut amor cu un flăcău, dar fiind părinţii la mijloc, nu s-au putut însoţi. Fata a fost măritată fără voie după un altu, dar amoru în ea ardea pentru acel ce-l iubise. Aşa că, de la un timp, începu să vie acel flăcău la ea. Nimărui nu era văzut, decât fetei, acum devenită nevastă. Stătea la masă cu ea şi cu bărbatu-său. Fata vorbea cu acel flăcău ce i se închipuia că e.

Bărbatul ei, în respectul frumuseţei ce poseda, nu-i cerea cont ce însemnează aceasta. În una din zile, barbatul ei zise:

— Ia să mă pun şi eu pe perna ce şade acel flăcău!

Pe când astfel şedea, iată că vine acea închipuire a flăcăului şi văzând locul ocupat, a luat-o pe ea la muncit că de ce nu i-a păstrat locú. Nu era posibil de a scăpa de el, deoarece vedea că nu e decât o nălucă.

Tot astfel se întâmplă şi cu femeile ce jelesc peste măsură pe barbatul [lor][1] ce a murit.

Aşadar, acea închipuire se numeşte zburător. Dacă o munceşte noaptea şi ziua, se zice că e zburător cu de ajuns.

16

[FLĂCĂUL LUAT DE IELE ALBEŞTE]

Se zice că pe un flăcău de la comuna Mărăşti, pendinte de judeţul Putna, l-ar fi luat Ielele sau Dânsele şi l-ar fi dus la mănăstirea Tarniţa şi l-au vârât într-o fântână, ţinându-l cu chicioarele în apă, zicându-i:

— De-acu înainte să nu mai cânţi cânticul nostru! făcându-se nevăzute.

Iar tânărul, deşteptându-se şi uimindu-se în ce loc se afla şi unde era, a pornit către casa sa, la comuna Mărăşti.

---

[1] În ms.: „său" (*n. ed.*).

Pe drum, întâlnindu-l niște cunoscuți, l-au întrebat:

— De unde vii așa galbin și cu păru alb?

Dânsul i-au spus toată șiretenia, după cum mai sus v-am expus. Și acel om, mi s-a spus că și astăzi ezistă, în zisa comună, cu părul alb ca zăpada.

Și se mai spune că acele Iele sau Dânsele au un cântic. Și cine știe acel cântic, 'l ia Ielele sau Dânsele, după cum se zice că l-au luat pe flăcăul de mai sus.

17

[PĂSTORUL LUAT DE IELE]

Se zice că, odată, un păstor tânăr și frumos, care știa să cânte cu fluierul așa de duios, încât oile lui se opreau adesea din păscut și-i asculta c-o plăcere nespusă frumoasele lui doine, pe când el se afla într-o poiană verde și frumoasă din mijlocul unei păduri, se pomenește că-i vine un gust care nu-l mai avusese niciodată, de cânta și juca singur de părea că-i nebun.

În timpul marei lui voioșii, se pomenește că-i cresc aripi alăturea cu mâinile și, ca tras de o putere magnetică, zboară în mijlocul unor frumoase și tinere fete, îmbrăcate în niște haine albe ca zăpada, lăsându-și drăguțele lui oițe în mijlocul acelei păduri pradă hiarelor sălbatice.

El a umblat cu acele zâne șapte ani, cântând cu fluierul care părea că produce niște sunete de o mie de ori mai frumoase ca mai nainte. Că ele erau 12 la număr, tot una și una de tinere și frumoase. În mijlocul unei păduri nemărginite, aveau niște palaturi de străluceau ca soarele.

Acel păstor, după șapte ani a fost adus și lăsat pre acoperișul casei părinților săi. Însă, fără aripi și c-o mare carte, de unde a învățat fel de fel de descântece. Cu acele descântece a făcut o avere bunicică, având leac la orice descântec.

18

[CIOBANUL SMINTIT DE IELE]

A fost odată un cioban și a vroit să învețe să cânte din fluier și nu putea.

Așa, unul din ciobanii cei mai bătrâni îl învăță cum trebuie să învețe să cânte. Îi spune:

— Ia un fluier și-l umple cu lapte dulce, astupându-i însă toate găurile. După aceea să-l îngropi la răspinte. Şi după trei zile să te duci şi să-l iei. Şi, în acelaşi timp, să începi a cânta cu el. Dar, înapoi să nu te uiţi, că nu-i bine! Ielile, auzindu-te cântând, are să înceapă să joace şi să strige după tine ca să te uiţi. Îndată ce te-i uita, ai să te sminteşti.

Astfel a făcut ciobanu, dar, când a cântat, el n-a putut să rabde să nu se uite. Şi, astfel, i s-a luat ambele picere.

19

[ÎNTÂLNIREA CU DRACUL]

Eram dorobanţ (călăraş) - zice el. Mă trimisese zapciú de la Cioroiu (Roseţi), unde era taftul (subprefectura), la Făcăieni, unde şedea un mare prochietar, un boier mare, ca să-i duc o ştafetă.

Plecând eu, colea-n murgu seri de la Cioroiu, am mers, aşa, pe noapte, din sat în sat, pân-am ajuns dincolo de Feteşti. Cum am ieşit dân sat ş-am urcat la deal, am dat de nişte râchi (prăpăstii), care ţin d-acolo pân-aproape de Cegani.

În dreptu râchilor de la Stelnica, mă pomenii c-o dihanie de băiet numa d-un cot dă mare şi c-o căciulă d-alea mocăneştile, cât o baniţă de mare-ndesată până la umeri.

Când l-am văzut, parcă m-am cam înhiorat, dar 'ni făcui coraj şi luându-n'i inima-n dinţi, l-întrebai:

— Un' te duci, tu, mă băiete, acuma noaptea?

Afurisitu dă băiet 'ni răspunse semeţ:

— Da' ce treabă ai, tu, mă, să mă-ntreghi unde mă duc? N-ai tu treabă cu mine! Eu mă duc la treaba mea!

Dacă-l văzui aşa semeţ, 'l lăsai dracului şi dând pinteni calului-mi cătai dă cale, da', ştii, colea cam pe goana calului, ca rumânu când se sperie de ceva. D-apoi aveam ş-un cal, de parcă zbura, aşa fugea de grozav. 'L luasem de zestre de la ghietu socru-n'io, că taman mă însurasem atunci, de curând.

Cum fugea calu dă iute, eu gândeam c-oi mai vedea băietu ăla când 'ni-oi vedea ceafa. Dar când 'ni-arunai ochi-l văzui mergând duduind pe lângă calu n'ieu. El mergea tot pe partea despre câmp, ca să sperie calu, să sară cu mine-n râchi. Eu văzându-l iar pe lângă mine, iuţii calu şi mai tare la drum, dă parcă zbura ghietu cal!

Dacă văzu că, ca băiet, n-a putut să-n'i facă nimic, se făcu deodată o chirighiţă d-alea roşiile, de scogheşte porumbu şi începu să se bage pe sub burta calului și să-i sară pe lângă cap, pân' partea de spre câmp, ca să mă dea în râchi. Da' calu sărea tot în lături.

Când văzu și văzu că nici așia nu poate să-n'i facă nin'ic, se făcu o pânză albă și lungă și se-ndesa tot în cal ca să-l dea-n râchi. Calu sărea tot spre câmp. Și m-a gonit, astfel, pân-aproape de Cegani.

Atunci, auzii văitându-se-n urma mea ca un glas de co[p]chil: „Aoleo! săracul de mine! Ce-o să mă fac eu?!" și altile multe.

Când era aproape să intru în Cegani, auzii și cocoșii cântând. Atunci 'ni veni și n'ie-n gând, c-a fost Ucigă-l Toaca și-n'i adusei mâna, de-n'i făcui cruce.

După ce ajunsei în sat, cu inima cât un purice de frică, rămăsei acolo, la o rud' a mea, cu toate că-n'i era frică și de zapciu, că era mai al dracului decât Dracu.

Zapciu, pe vremea aia, era unu coconu Tudorache Doicescu, un om al dracului. Nu prea avea ochi de cumătră cu ăi care n-asculta de porâncile lui; 'i punea la nuiele și-i bătea până țâșnea sângile pân cămașe, de țipa hiu dân maică de n'ila lor - și el făcea chef, parc-ar hi fost la zafet.

După ce să lun'ină ghine dă ziuă, plecai și pe la nan'iezi, ajunsei la Făcăieni.

Boieru taman dorn'ia. Așteptai până să sculă, și-i dădui ștafeta, pă care-o citi și-n'i dete răspunsu.

'L luai și plecai îndărăt la taftu, unde ajunsei tuma a doua zi cam pe sub seară.

Când ajunsei, zapciu era să mă ia-n șpăngi, așa dă-ntărâtat era dă zăbava mea. Începu să mă-njure, dă n'i se zburlise păru de-njurăturile lui. Mă luă de păr și mă dete nițel cățeaua de vedeam stele verzi înaintea ochilor. Da', slavă Domnului, că scăpai numai cu atât, dă nu mă puse și la nuiele.

Cându-i spusei istoria mea cu dracu, începu să râză dă mine, zicându-mi că sunt nebun. Tăcui că n-aveam ce face.

— Dacă este așia, 'n'i zise el, ai! să plecăm în noaptea asta la Făcăieni și să mergem toată noaptea, să vedem n'i-o ieși și n'ie inaine?! D-o hi niscaiva minciuni, să știi că am să te pui la nuiele, și să te bat pân-ăi auzi câini-n Giurgiu.

Pe urmă, porânci vizitiului de puse cai la caleașcă și mai luând alți doi dorobanți, care trebuia să meargă călări pe lângă ferestrile caleștí, mă puse și pe mine pă capră, alăturea cu vizitiú, ș-apoi plecarăm ca vântu - că avea patru cai negri ca corghí, de parcă mânca jeratic, mânca-i-ar lu[p]chi să-i mănânce.

Pe la n'iezu nopți, ajunserăm pân dreptu râchilor di la Stelnica. Acolo, ca din pământ, ne pomenim c-un ied (pui de capră), care behăia pe lângă caleașcă. Cum 'l văzu zapciú, se dete jos și-l luă. Era un ied alb ca zăpada.

După ce-l luă în caleașcă, zapciú începu să-l mângâie, zicându-i: „iedu, tatí, iedu 'o să te ducă tata acasă și-o să-ți dea tata lapte să te faci mare“. Zapciú era burlac, n-avea nevastă și co[p]chii - el vrea să ia pe Dracu de suflet, să-l crească. Da' Dracu, tot Dracu! trebuia să-și dea-n petic!

Văzând pe ciocoi că-l mângâie, începu să se strâmbe la el: „Iedu, tatí, iedu! O să te ducă tata acasă și-o să-ți dea lapte.“

Când văzu zapciu așia, o cam sfecli, măcar că era gogen'ite zapciu.

În timpu ăsta, caleașca se îngreunase grozav. Caí trăgea de se făcuse numa spume, și ieșea fumu dân ei, dă parcă s-aprinseseră.

Zapciú, mai dezmeticindu-se și băgând de seamă că caí trag gâjâind, ne întrebă:

— Ce dracu au caí ăștia de trag așia gâjâind, mă?

— Ce să aibă, cocoane, 'i răspunsei eu, mai vinindu-n'i inima la loc c-o să scap de bătaia ce-n'i făgăduise c-o să-n'i dea, când am plecat dî la taft, nu vezi d[umnea]ta că ții pe Dracu-n brațe și el s-atârnă așia greu?!

Tot atunci băgară de seamă ăi doi dorobanți, care mergea pe lângă ferestrile caleștí, că după dânsa s-atârnase atâtea maldăre de nuiele, cât putei să faci o casă d-ali bătrâne.

Văzând ei această n'inune a Dracului, spuseră zapciului, care numaidecât aruncă iedu jios. Atunci, căzură toate maldările dă nuiele dîndărătú caleștí și caí începură să meargă tot așia de ușior ca mai nainte.

Atunci, Dracu a început a sudui pe ciocoi, zicându-i:

— Ciocoi al dracului ce ești! Ai avut noroc c-ai fost cu oamení ăștia, că te lua dracu! și-ți plesnia și caí, dacă nu băga ei de seamă!

Când văzu zapciú că iedu a fost chiar Ucigă-l Toaca, zise:

— Ghine ziceai tu, mă Tudose, că te-ai întâlnit cu Dracu ierí noapte! Tuma acuma te crez' eu! Acuma când am ținut pe Dracu-n brațe și l-am mângâiet!

20

[STAFIA NEASTÂMPĂRATĂ]

Despre stafii am auzit de la o femeie, chiar d-aici din Lupșeanu, că, acum vro zece ani, când fusese doică la un ovrei din Călărași, a văzut de mai multe ori, ea singură cu ochii ei, stafia în casele acelui jidan.

Că odată, ducându-se cam târziu în bucătărie, ca să ajute servitoarei să aducă bucatele la masă, pre când ieșea d-acolo, trecând printr-o sală, se pomenește c-o femeie naltă, îmbrăcată în alb, că se pune în calea ei. Și, după ce-i sumuță o dată zdravăn, 'i dă preste farfurii și răstoarnă faruriile, cari s-au făcut țăndări, când au căzut pre dușiumea, iar stafia s-a făcut nevăzută. Căci stafie era, după cum a auzit de la servitoare, care a găsit-o încremenită, uitându-se la farfuriile sparte.

A mai văzut-o, apoi, de mai multe ori - uneori venind și trăgând cu unghiile pre geamul de la camera ei, de părea că-l tăia cu ceva; alteori umblând prin curte, noaptea, târziu pre lună, de speria gâștele jidanilor; și alteori suindu-se pre acoperișul caselor.

Acea femeia atestă cu jiurământ c-a văzut stafia când era doică la acel jidan din Călărași, că, de atunci, zice că a dobândit o frică de care n-o putea scăpa pân-o intra-n mormânt.

21

[ÎN AȘTEPTAREA PRICOLICIULUI]

În toamna anului trecut, 1883, vecinului meu, George Gurămare, i-au murit mai multe oi, afară la câmp, după credința lui, de priculici.

Deci, au adus oile acasă și le-a închis în poiată și a chemat mai multe neamuri ale sale să păzească priculiciul ca să-l omoară, carele, după dechierațiunea lui, l-a văzut într-o sară la sălaș, venind la oi în formă de căpău.

În seara aceea a venit vecinul meu la mine, rogându-mă să leg căpăul meu preste noapte, căci dânșii sunt la pază, ca să prindă ori [să] omoară priculiciul. Dar să nu spun la nime.

În zădar am voit a-l dezbate de la acea superstițiune, căci dânsul a întărit cu jurământ că l-a văzut la sălaș venind la oi ca copău, sărind în strungă; l-a cunoscut că „era lună ca ziua". A rădicat pușca să-l puște, dar l-a mințit. Când s-a dus după boată, întorcând[u-se], nu l-a mai găsit acolo.

Deci, au păzit toată noaptea, fără a vedea ceva. Și totuși, peste noapte, au aflat 5 oi crăpate. Și și mai departe i-au crăpat oi, până la 50.

Vasile Dincă, din Rachitova, a dechiarat la moartea lui, cum că a morit din cânii lui Iancu Blajiu din Maidan, fiind ca priculici la oile lui.

Pecurarii știu povești despre mulți oameni cu numele [concrete] și, asemenea, și despre cei înfierați sau jiguiți, cari s-au lăsat după aceea de a mai fi priculici.

22

[OMUL CU SPIRIDUȘ]

Un om au avut spiriduș. Și, după ce i-a adus spiridușul bani mulți, cât el era cel mai avut om de pre lume, a propus spiridușului ca să-l înalțe și la un rang vrednic de averea lui. Spiridușul l-au făcut chinez în sat. De la un timp, au poftit a fi și mai mare domn.

Spiridușul l-au înă[l]țat, după dorința lui, până la comite suprem. De la un timp, i s-au urât de slujba asta și au poftit să fie vlădică, crezând că, ca vlădică, nu va avea atâta grijă și val.

Spiridușul i-a propus să se lase de propusul ca să fie vlădică, căci nu va fi bine de el, dar dacă voiește el 'l poate face și împărat, numai ca să se lasă de vlădicie.

Dar omul nu a voit nici într-un chip a să lăsa de propus, ba încă s-au pus de au bătut spiridușul și i-au făgăduit și mai rea bătaie, de nu-l va face vlădică păn' la un timp anumit.

Spiridușul s-au dus și, la timpul otărât, au venit, aducându-i hainele de vlădică să le îmbrace.

Îmbrăcând el hainele sfinte pre el, s-au și proclamat singur pre sine de vlădică. Dar el, nebunul, nu au băgat de seamă în îngâmfarea lui, că pre haine nu este crucea recerută etc.

Văzându-l așa, ceilalți domni l-au dechierat de hulitori de D[umne]zeu și l-au judecat la moarte prin ștreang. Și încă în acea zi are să se executeze sentința de moarte.

Ce să facă presupusul vlădică? Cheamă spiridușul la sine, 'l întreabă cum să facă să scape de ștreang. Spiridușul, însă, i-a zis:

— Nu te teme, că eu nu voi lăsa să te omoare, ci te voi sprijini de picioare.

Așa a și făcut. Și crezutul vlădică a rămas viu. După ce s-au dus toți privitorii și călăii, l-au rădicat spiridușul în picioare în sus, zicându-i:

— Ian' caută în stânga și spune ce vezi?

— Văd o legătură de opinci de piele, rupte.

— Ia caută în dreapta acuma și spune ce vezi?

— Văd un car de opinci de fier, toate rupte.

— Vezi, să știi! Opincile cele puține de piele le-am rupt pentru tine până te-am făcut avut și domn mare, iar cele de fier le-am rupt alergând în toate locurile, chiar și morți am dezgropat ca să le iau hainele de vlădică și n-am putut, căci când am voit să pun mâna pe ele, am fost lovit de îngeri peste mână. Am alergat toată lumea, cercând în tot chipul, dar în zădar. Ți-am spus să te lași de propus, dar nu m-ai asculatat. Singur ți-ai voit pieirea. Acuma pieri!

Zicând acestea, l-au lăsat de picioare și au morit presupusul vlădică. După ce au morit, l-au luat și s-au dus cu el în iad.

23

[CUM S-A ÎMBOGĂȚIT UN SĂRAC]

Parte din popor și mai ales babele, când șed de vorbă vorbesc astfel:

— Hăi, drăguliță, vedeți voi că cutare ce făcură, ce dresără, s-a îmbogățit!

Iar alta zice:

— S-o dus la Brașov d-o cumpărat spiriduș. Ș-acela-i ajută.

— Dar cum l-a cumpărat, mătușă?

— Hei, nu știi tu?! Sunt vro trei ani în vara asta. Pe vremea secerei și a caratului, ce crezi tu, că unde a fost acasă?! S-o dus la Brașov. Acolo este o casă de h'ier, de unde se vinde spiridușele. Se tocmește cu stăpânii lor ca să ia un spiriduș și să se îmbogățească. Acel cu spiridușele-l vâră pe om într-o casă, cu tocmeală să stea toată noaptea și să nu-i fie frică de ci-o videa. Că vin dracii de joacă toată noaptea acolo. Vine și Scaraoschi, cel mai mare peste dânșii. Îi alege un spiriduș, i-l pune în sân și, când cântă cucoșul de miezul nopții, s-o risipit toată drăcimea. Atunci a ieșit și el (care a cumpărat un spiriduș), s-o dus de l-o plătit, o vinit acasă și de-atunci-i merge ghine. Ia așa, dragii bătei! Dar când o muri, o videa el, că, dacă nu i l-o pune în sicriu, ca să-l îngroape cu dânsu, are să hie pe cea lume trudnic. Că-l scoate din mormânt și[-l] pune să umble calare prin prejurul mormântului. Iar dacă-l pune acolo, în sicriu, apoi 'l duce în iad și-l arde cu foc.

24

[ZMEII FURĂ FETE]

În satu Padeș, la Cornu Petri[i] (capu unui deal terminat prin stei de piatră, mare și cu multe găuri în el, pe Câmpie și pe malu' Motrului), la Sântu Ilie se făcea horă foarte mare. Se aduna plaiu Vulcan și plaiu Cloșani, mai multe mii de oameni. Odată, pe când nedeia era în toiu ei, în mijlocul verii, vin doi tineri foarte frumoși, cu haine frătuțești pe ei, împodobiți și cu aur și cu pălării negre în cap, noi. Să prind în hore, joacă foarte frumoas. Toată lumea-i privește și admiră. Când, pe sară, ia de mână cu sila și forță două fete, cele mai frumoase și intră cu ele în găurile steiului. De atunci, acele fete nu s-a mai văzut. Nedeie acolo nu s-a mai făcut. Acei doi tineri era doi zmei, schimbați la față și port.

25

ZMEUL UCIDE UN FLĂCĂU

Un flăcău a găsit un zmeu și-i era frică de dânsu. Întrebat de zmeu dacă ar fi frumos, flăcăul a răspuns că el (zmeul) este foarte frumos, de altfel, decât numai coada strică că'i prea lungă, parcă-i de câne.

Zmeul se supără foarte și porunci flăcăului să-i deie cu ascuțișul toporului o dată după cap cât va putea de tare. Și, astfel, 'i făcu o tăi[e]tură adâncă.

— La anu să ne întâlnim iar aici! zise zmeul flăcăului, care nici nu putea face altfel, de frică.

Și când, la anul, - rana nu se mai cunoștea deloc, pipăită chiar de flăcău. Atunci zmeul zise:

— Rana de la cap s-a vindecat, dar cea de la inimă încă tot nu!

Și ucise pe flăcău.

26

[BALAURUL CU PIATRĂ SCUMPĂ]

Aici, în vremile mai de demult, s-au bătut doi balauri deasupra Drăganei (un deal mare lângă sat) și unul au căzut mort în pârâul

Beciului (un părău ce se începe de pe acel deal), însă nime n-au cutezat să se apropie de el după povoi.

Şi a tria zâ, au venit după mirosul balaurului până în sat un neamţ cu negoţ de vreo 50–100 florini ca să-l vândă. Şi a chemat cu el pe un om şi a mers la balaur. Apoi, i-au desfăcut capul şi, la el, în cap, au aflat o piatră ca pumnul. Atunci, au cinstit [neguţătorul] negoţul lui omului călăuz şi el s-au depărtat zicându-i că el va fi bogat şi fericit până va trăi cu neam de neamul lui.

Se crede că fiecare balaur are câte o piatră scumpă în cap în loc de creieri.

27

[FATA OMOARĂ CĂTCĂUNOAICA]

Cătcăuni sau cătcăhuni, crede poporul, [că-s] o specie de oameni cari se nutresc numai cu semeni de ai lor.

Se zice că, în timpí vechi, pe când rumâní aveau continuă rezbele cu turcí, dacă turcí învingeau pe româní, prădau ţara, luau captivi: flăcăi, fete mari şi neveste tinere, pe care le duceau şi le vindeau la cătcăuni. Şi că aceştia, după ce-i îngrăşau, nutrindu-i cu vin şi nuci, [îi] mâncau fripţi la cuptor.

Se mai povesteşte că o fată mare, după ce ea singură ş-arsese cuptorul pentru ca să o frigă, a venit la dânsa o cătcăună bătrână şi i-a zis:

— Ciuci, măicuţă, pe lopată!

Fata ar fi zis:

— Ciuci, dumneata, de-m' arată!

Şi ea, pe când cătcăuna şedea pe lopată ca să-i arate, fata ar fi aruncat-o în cuptor şi s-a liberat de la cătcăuni prin fugă şi a trecut munţí în ţară la noi.

Dar ce munţí nu se ştie.

28

[DRACUL PUNE UNUI COPIL FIARELE DE PICIOARE]

Se zice că, odată, s-au scăldat mai mulţi copii şi Dracul a pus fiarele de piciorul unui băiat şi aproape era să se înece. Trăgându-l alţi băieţi, l-au scos cu fiarele de picioare pe mal.

Şi alt drac, prefăcându-se în moş bătrân, a întrebat pe oamenii ce se adunase împrejurul băietului înecat şi a zis către dânşii:

— Ce, nu puteţi să luaţi fiarele?

Oamenii au răspuns că nu.

Atunci, moşul, punând mâna, scoase fiarele copilului. Se zvârli în gârlă şi se făcu nevăzut, zicând că cel care le-a pus nu a ştiut [cum să le pună].

29

OMUL ROŞU ŞI SPÂNUL ÎNŞEALĂ PE DRACUL

Odată, au făcut şi Dracul, într-o vreme, o pomană. O chemat la dânsa pe mai mulţi ca să mănânce borş. Numai cu condiţia d-a apuca lingura de vârful cozii şi a mânca acel borş cu găvanul (lingurei) - (lucru imposibil d-a putea mânca omul în modul acesta), căci Dracul făcuse fieştecare lingură, pentru fieştecare musafir, lungă, cu coada de un stânjin, cu scop d-a nu putea mânca niminea din pomana lui.

Între cei chemaţi au fost şi un om roşu şi unul spân. Şi fiindcă toţi mosafirii ştieu de condiţie, Roşul şi cu Spânul s-au sfătuit ca să se pună la masă faţă în faţă şi în depărtare unul de altul ca de un stânjen.

Şi aşa, omul cel roşu (cu barba roşie) a apucat lingura de vârful cozii şi da în gura Spânului; şi cel spân, tot în acest mod, da celui Roşu, iar ceilalţi căscau gura. Şi au rămas şi flămânzi, pe când Spânul şi cu Roşul, s-au săturat ghine, fără a strica condiţia.

Atunci, Dracul au zis:

— Şiret sunt eu, dar mai şireţi voi!

Şi, de aci, au rămas proverbul că, dacă vede cineva pe un om cu barba roşie sau spân, zice că au mâncat din pomana Dracului.

D. TRADIȚII ISTORICE

1

[IORGOVAN ȘI BALAURUL DIN MUNȚII TISMANEI]

La Tismana, în vârfu' muntelui ce se ridică deasupra mănăstirii, de la răsărit spre apus, în Cioacă, unde este schitu, fiind loc frumos și foarte ridicat, de unde se vedea în țară, oamenii se aduna, mulți, foarte mulți, tot la Sântu Ilie. Făcea jocuri și mare petrecere, ridicând și steag mare. Când, într-o vară, să pomenesc cu un balaure foarte mare, și așa de mare că înconjurasă muntele Oslea, ce vine la miazănoapte, încât făcusă ogaș de jur împrejur, iară capu-l ridicasă în vârfu muntelui și sorbea tot ce vedea în țară: oameni, vite, turme întregi. Și era să soarbă cât pe aci și nedeea, care atunci s-a spart și niciodată nu s-a mai făcut.

Bălauru avea 9 capete și în fiecare cap câte un ochi, iar muntele de unde a sorbit o stână de oi și astăzi să zice Soarbele. Dar fiindcă făcea mare rău acea hală și atunci trăia Iorgovan cel Viteaz și Voinic fără seamăn, fiindcă alții nu-l putusă omorî, și să prăpădiseră, el luă calu, plecă la munte, luând arcu și 9 săgeți. Ajunsă în muntele Groapele, fără să-l zărească bălauru. Aci, ascunsă calu și făcu o groapă. Pândi până balauru ridică un cap, trasă cu săgeata și-i scoase un ochi. Apoi sări în groapă. Balauru gemu, să ridică, dară nimic nu văzu, deși munții se cutremurară. Iorgovan, noaptea, făcu a doua groapă și a doua zi scoasă al doilea ochi. Și tot așa, până ce, la a 9-a zi, 'i scoase pe toți, când bălauru, după ce mai gemu o dată, porni spre apus.

Pe unde mergea, munții se desfăcea și rămânea vale. Iară Iorgovan a încălicat pe cal și a început să-l taie de la coadă spre cap. Și au tot tăiat, după cum se vede și urma potcoavi[i] calului la Porcoaia (Corcoaia), unde șarpele a trăcut prin stâncă, tăind-o ca o bute, oval, luând-o tot pe Cerna în jos, iar Iorgovan l-a gonit și a curmat din el până la Topliți, unde este podu natural de piatră peste Cerna. Aci, lui Iorgovan, i s-a părut auzirea unui cântec îngeresc, așa că el a crezut că este de o fată mare și care era una din cele 3 fete de împărat, rămasă în mizerie pe acele locuri, la apele calde, fiind rătăcite din rezbelu ţinut de tatăl lor. Cerna fiind, la acel pod, ca şi astăzi, adâncă şi cu stânci mari, nu putea el înţelege din ce parte a locului vine cântarea de fată. Atunci, Iorgovan a început şi el a se ruga de Cerna astfel:

— Înceată, Cerna, înceată, să aud glas de fată mare, că eu-ţi voi dărui o mreană de aur.

După repeţirea de 3 ori a rugăciunei, Cerna au încetat de a mai face zgomot (murmur). Astfel, el auzind unde cântă fata, a pornit în acea parte, de timpul care profitând, capul de şarpe au trecut Dunărea. Mreana de aur fiind dată, Cerna n-a mai adus zgomot.

Se mai zice că, în acele timpuri, pe când mreana este prinsă de pescari, Cerna imediat aducea mare zgomot şi chiar aducea inundaţiuni, şi îndată ce o da mreana de aur, se liniştea.

2

LEGENDA BĂLŢII ALBE

Odată, iarăşi, [Sfântu Petru] cu Domnul Cristos, ajungând într-un sat, când, iată, că poposesc tocmai mite la un s[o]bor (horă).

Şi lumea, cum este ea râzătoare, începu a râde de bătrâni cu hohot, ca nebunii, ba dându-le şi cu „ho! ho!“

Atunci, unul din bătrâni, care era Cristos, cerând un baston de la ei, le zise:

— Iacă, dacă voi sunteţi voinici, eu înfig băţu ăsta în pământ şi-l scoatiţi voi!

Ei toţi începură, în râs, a trage băţul, dar nu putură nici unul, iar uncheaşu numai cât puse degetul cel mic, îl scoase. Şi apa începu a gâlgâi. Astfel că înecu sau inundaţia satului avu loc.

Lume toată de la s[o]bor fugiră, înspăimântată, cari încotro văzură cu ochii. Şi se înecară toţi acei oameni, scăpând numai o biată văduvă pe o moviliţă de [la] marginea satului, având o grămadă de copii, cării îi spuse[se] uncheaşul de seara. Căci numai la ea găsise să mâie noaptea trecută, şi cari bătrâni şi aci făcu minune.

Femeia, de săracă ce era, nu dădea de mâncare copiilor decât o dată pe zi, dimineaţa. Iar seara, cu adormitul copiilor, prin amăgirea ce le făcea c-o baligă în vatră, scăpa, căci adormea pe toţi.

În acea seară, ca întotdeauna, băgase, iarăşi, o baligă. Uncheaşii, fiind acum de faţă, zise văduvei:

— Scoate, femeie, turta, să mănânce copiii!

Femeia răspunse că nu e turtă, ci o baligă, tot o bătătureşte aci până s-or culca copiii.

— Căci altfel n-am ce le face, n-am cum îi mai ajunge să-i căpătui.

Dar unul din bătrâni (Cristos) stărui cu tot dinadinsul, zicând că e turtă.

Şi scoţând femeia ca să-l încredinţeze, când, iată, o turtă din cele mai mari, albă ca faţa lui Cristos. O puse şi mâncă toţi copii. Şi femeia cunoscu sau pricepu că are pe Dumnezeu la dânsa.

Poporul zice că acel înec ar fi Balta Albă de azi, presupunând că la zile mari se aud cocoşí cântând prin apă (*Aud cari-s buni la D[umne]zeu*).

3

HAIDUCII DIN ŢINCUŞA

Acuma nu sunt haiduci, însă, spun bătrânii, că li s-a povestit şi lor, că, în vechime, era un deal mare, numit Ţincuşa, ce vine pe moşia Coşulei, din acest judeţ. Acolo, ei erau în număr de 24, având o masă numai din o piatră şi cu scaune de şezut tot din piatra ce era masa, având şi săpături în masa unde turna bucate. Ei erau toţi români şi poporul îi privea bine, căci ei, de multe ori, găsind un om sărac, îi dădea parali să-şi cumpere boi şi vaci la copii. Dacă nu avea, ei nu-i făcea nimic rău, ci numai îl ispitea de cei avuţi.

4

[POIANA CU COADA DE VIŢEL]

Tradiţiunea poporului spune despre Poiana cu Coada de Viţel că un biet om sărac, în vremile vechi, ar fi avut numai un viţel, pre care foarte cu îngrijire l-a ţinut, pentru ce a fost şi gras şi frumos taur, pre care, mânându-l bietul om sarac la păşiune în acea Poiană, l-or încunjurat lupii, cu cari viţelul s-a luptat un ceas. Nemaiputându-se ţinea, lupii l-or sfârticat şi tot l-or mâncat, rămânându-i numai coada. Bietul om săracu, căutându-l plângând, i-au aflat numai coada.

Şi de atunci, dânsul a numit şi se numeşte şi astăzi Poiana cu Coada de Viţel.

5

POIANA LUI CARAGEA

Despre Poiana lui Caragea, zice tradițiunea poporului că, în timpurile vechi, cam pre la anul 1775 sau mai târziu, atare domn (principe) din România, în timpul rezbelelor din urmă cu turcii, au tăbărât cu spița sa și cu oastea sa o zi și o noapte în acea poiană. Și, de atunci, i-a rămas numele: Poiana lui Caragea.

6

CETATEA

Locul unde astăzi se zice „cetate" în satul nostru (carele de prezinte e posesiunea mea) însă are în adevăr numele de la cetatea ce a ezistat cândva acolo.

Cetatea nu se știe de cine a fost zidită, dar era atunci, când se începe povestirea mea, ocupată de o garnisiune de turci, cari supravegheau și păzeau și minele de aur, argint și aramă de aici.

Acei turci, deși aveau aspră poruncă a nu supăra pre locuitorii noștri pacinici, de care aveau și ei lipsă, totuși acei „neoameni" năcăjau, jâuiau nu numai pre sătenii noștri, ci și pre cei din satele vecine.

Pre trimpul acela, sătenii noștri erau cei mai mulți prin codri, unde mai mulți laolaltă păstoreau turmele lor, ca, la caz de lipsă, să le poată apăra de răpirea turcilor.

Acasă erau numai cei mai neîncungiura[ți][1] de lipse, cei slabi și neputincioși, cu femeile și copii.

În codri, făceau cei bătrâni la planuri, cum să se scape de turci.

Dar știți cum e românul! Începutul e greu, la sfârșit și la urmă nici nu se gândesc, urmeze ce va urma! „O dată m-am născut și numai o dată am să mor, dar numai când și de ce mi-au rânduit D[umne]zeu (mi' dată) a muri, de alta nu! Și aceea tot trebuie să se întâmple odată!"

Așa și atunci, moșii noștri făceau la planuri, cum să scape țara de dușmani, și toți erau rezoluți și jurați a curăți satul de „spurci", dar nici unul nu găsea modul cum să înceapă măcelul.

Dar Dumnezeu bunul, căruia noi ne rogăm, ne va aduce și nouă timpul de scăpare, cum au adus și strămoșilor noștri.

Odată, un frate al moșului meu, venind din codri acasă, să mai vadă de cei de acasă, ajunse în cap de amurg și intrând în avlie, află pre mamă-sa plângând și suspinând, iară dinlăuntrul casei străbăteau țipete desperate - era soru-sa, fată de vreo 13-14 anișori, pre care voiau să [o] necinstească doi turci.

---

[1] În ms.: „neîncungiurat" (*n. ed.*).

Turbat la auzul acestora, luă în dinți iatăganul ce-l avea la brâu, iară săcurea ce o ținea pre mână o prinse de coadă și intră în casă la turci.

Unul dintre ei, auzind că cineva a întrat pre ușă, vru să tragă sabia, dar, în acel moment, fu lovit de săcurea română drept în cap, de i-l crăpă în două. Al doilea turc scoase sabia, dar n-ajunse să dea cu ea, pentru că și lui i să reteză capul de tot.

Această izbândă vitejească, însă, nu înveseli pre cei de acasă, ci mai mult îi întrista, cugetându-se la răzbunarea turcilor.

Între cei de acasă ce se temeau de urmări era și un frate mai mare a viteazului nostru.

— Și tu ai putut auzi strigătele și țipetele surorii fără a sări într-ajutor? zise cel viteaz fratelui său, repezindu-se la secure ca să-l omoare.

Fu, însă, împăcat de părinți.

După ce le-a spus să nu facă cunoscut faptul acela nimărui, a încălecat un cal de ai turcilor, alergând la frații săi de curce din codri și, cu buciumul, le dede signalul să se adune în grabă.

Adunați fiind toți și înțelegând cele întâmplate, plecară către sat, unde, înșiințând pre toți despre ajungerea timpului dorit, să ascunseră în fiecare casă câte 2-3.

Viteazul nostru ajungând acasă, legă turcii omorâți pre caii lor, cărora încă le-au tăiat urechile, cu scop ca văzând turcii și caii batjocuriți ori fără călăreți, vor veni în sat să vadă ce s-a întâmplat.

Turcii, ținând svat, au otărât să plece în tăcere seara prin sat, împărțindu-se așa ca, deodată, să între în fiecare casă câte 3-4 înși la signalul dat de cel mai din urmă postat și, de vor afla undeva urmă de frații lor morți, să omoară tot ce le va cădea în cale.

Turcii intrară prin case, dar, acolo, nu aflară pre nime, căci toți să ascunseră. Iar voind să iasă afară, ca să caute, n-au mai putut nici unul din ei scăpa viu, căci toți fură uciși de românii puși la pândă. Iar din români n-au pierit nici unul măcar, așa de bine au fost rânduit planul de bătaie!

Văzând turcii din cetate că soții lor nu mai vin, au mai plecat un rând în urma lor, să-i caute, dar și din aceștia fură mulți împușcați de românii ce-i așteptau la pândă după ziduri și garduri.

Auzind turcii împușcături - ceea ce până aci nu mai auziseră

- se credeau încungiurați de oaste împărătească. Dar văzând că nu-i urmărește nime, au alergat mai întâi la cuzniție, de unde au adus în cetate tot aurul și alte tezaure ce au avut și, ascunzându-le într-o fântână și o ocne (ori podrum) din cetate, s-au închis acolo, de unde se încercau câte vrunu a ieși spre a merge la oraș (Biserica Albă) să aducă ajutor, dar nu putură, căci îndată era luat la ochi și pușcat de românii bine postați în jurul cetății.

Când au priceput sătenii noștri că se pot împotrivi puterei turcilor, au dat năvală asupra cetății cu puști, săcuri lănci ș. a., dar n-au aflat nici o rezistență, căci puținii turci ce mai rămăseseră s-au predat de voie, crezând că prin aceasta își vor scăpa viața. S-au înșălat, însă, căci toți fură omorâți, pentru că românii se temeau că de-i vor lăsa cu viață, vor veni cu puteri mari asupra lor, precum ar fi și fost - și atunci era vai de ei!

Averile ascunse însă nime nu le-a mai descoperit până azi, care, după tradițiune, [trebuie] să fie fost foarte însămate.

Cetatea, apoi, mai târziu, au fost bombardată și total nimicită - de cine și când nu se știe!

Aceea, însă, am auzit că au mers veste până la împăratul, carele a trimis o trupă să ocupe cetatea și să omoară turcii rămași, dar n-au mai aflat nici unul viu.

În locul acela s-a găsit, la anul 1865, un tun mic de aramă, carele de presinte se află la muzeul din Timișoara.

De la viteazul din această povestire se derivă familia Liuba din Straja (Lagerdorf) carele, drept recompensă, au primit aici, iar mai târziu, acolo, în Straja, oficiul postal cu pământ nobilitar, dar din care post, mai anii trecuți, fu scos ultimul descendinte, Petru Liuba din oficiul postal, care se schimbă la Iasenova, și predat unui viteaz, „mameluc“ modern a acultur-egyletistilor de azi.

Vezi bine că acum nu mai au stăpânii noștri lipsă de români, că nu mai sunt turci în țară. „Au uitat nepotul ce-a pățit străbunul!“

E. SNOAVE

1

[ALEA-PALEA, APUC VALEA]

Un țigan se tocmi argat la un țăran spre a-l sluji la orice-l va pune.

Țăranu, fără a-l mai întreba cum 'l cheamă, se adresa deseori cam astfel. „Țigane“ în sus, „țigane“ în jos, „țigane, fă cutare sau cutare treabă!“ Țiganul era foarte harnic și ascultător, dară cam șiret, îndeplinea toate ordinele stăpânului său, care era un foarte bun gospodar.

Țiganul, ca mic servitor la acea casă, făcea serviciu și afară și în casă - ceea ce-i venea foarte greu, dar, de, ce să facă?! Era iarnă și fără slujbă, n-avea ce să mănânce. El, deseori, murmura: „Cât va fi iarnă cum mi-a zice, așa mă cheamă, până va veni și luna lui traistă în băț“. Care curând și sosi.

Această lună era marte - timpul plugăriei.

Țăranul zise:

— Măi țigane, înjugă boi[i] la plug și hai la câmp să arăm că e timpul, măi, uite că toți oamenii pleacă!

— De.., zise țiganul, scărpinându-se în cap, hai, dară!

Pe câmpie era mulțime de pluguri adunate, pe la care se afla mai mulți țigani, tocmiți ca pogonici.

Țăranul nostru din anecdotă, văzând că se află mai mulți servitori de natura servului său, pe care trimițându-l cu boi[i] la pășune, în timpul nopții, nu va pute înțelege, când va fi chemat cu numele de „Măi țigane, hai cu boi[i] iute să înjugăm, e ziuă“, 'l întrebă:

— Măi, cum te cheamă?

— De, Românică, cam minunat mă cheamă, zice țiganul, luându-și căciula și scărpinându-se în cap.

— Spune, bre, adăogi românul, să știu și eu;

— Apoi, de, Românico, zise țiganul, cum să mă cheme?

Alea-palea,
Apuc valea!

— Bre, da minunat nume mai ai, zise românul!

— Așa că am nume poznaș vara, Romànico? Da' pe d[umnea]ta cum te cheamă, Romànico?

— Cum să mă cheme, țigane? Mai minunat ca pe tine!

— Auleo! Ia zi, Romànico!

— Să-ți spun, dară, ca să știi și tu. Mă cheamă:

Alea-palea - otic lung,
Apuc valea și te-ajung
Și te-aduc de păr la plug!

Văzând țiganul că nu e chip de glumit cu țăranul ca să apuce valea și să fugă de la plug, căci 'și găsise lelea barbatu, după cum zice o zicătoare, se apu[că] de treabă cu inima curată și o scoase la căpătâi cu românul cu obraz curat.

2

[SERVITORUL SE ÎNSPĂIMÂNTĂ DE STĂPÂNUL BEAT]

Un stăpân ceaur, vrând să omoare odată un bou, cheamă pre servitor să-l țină ca să-l poată mai bine nimeri.

Însă, cât ce stăpânul rădică securea, fiind ceaur, ținti ochii drept la servitor. Iar servitorul, înfricat că doară n-are de cuget să-l lovească pre el, zise:

— Stăpâne, unde vrei să dai? Unde te uiți, ori unde cugeți?

— Unde mă uit! zise stăpânul.

— Dară, ține-ți boul! răspunse servitorul.

3

[ȚIGANUL ÎȘI OMOARĂ CALUL]

S-a dus odată țiganul în pădure și-a tăiat un arbore mare. Și, ca să nu cadă arborele în pârâul din apropiere, a legat una funie în vârful lemnului, de care a tras calul. Însă, când a fost lemnul tăiat, calul înaintea lemnului a fost în pârâu - unde a și morit.

Iar țiganul, luând fuga pre un deal, s-a întâlnit cu un român, pre care l-a întrebat:

— Na, fârtate, mi-am scapat calul. Nu mi l-ai văzut, drăguță?

— Chiar acum a trecut dâlma, măi țigane! fu răspunsul românului.

— Bine ar fi de ar fi așa, dar e cum știu eu! zise țiganul posomorât.

4

[ŢIGANUL ÎŞI BOCEŞTE FECIORUL]

A murit feciorul ţiganului, iar tatăl său, ţiganul ţiganilor, plângea şi amar se tânguia şi din animă cânta:

— Dragul meu, feciorul meu, că nu-mi pare rău de el ca după hainele lui. Ce socoteşti: cioareci de aba, cizme cu canaci, pălărie cu barsioane!?

Dar un român zice:

— Avutu-le-a, măi ţigane?

— [L]e[-a] avut pre dracu! De unde să fi avut? Numai am avut cugetu să le cumpăr.

Se-nvârtea şi iar zicea:

— Dragu feciorul meu, că mânca tot câte 12 goli şi unul fără pită!

5

[POPA ŢIGANILOR]

Când aveau şi ţiganii popă, erau toţi hoţi şi tâlhari, cu popa cu tot. Unde mergeau la botez, tot ştergea şi furau.

Aşa, odată, a ajuns popa cu botezul la un ţigan cu numele Ripa-Rata-Rafa-Ciorogariu-Numele-Tată-Meu-Domnule.

Dar acest ţigan încă al dracului, ştiind prea bine datina celor ce botezau, s-a apucat şi a ars o secure până era roşie ca focul şi a pus-o pre o laviţă, de unde-i era uşor diacului să o şteargă, să o pilească.

Iată că-i aci popa. Deci şi începu:

— Iordane, Iordane,
şterge-o, Stane (numele diacului)!

Dar diacul încă de mai înainte luând-o şi băgând-o în straiţă, s-a şi fript şi iară a ieşit din straiţă, zise:

— Bine, bine, părinţele,
dară - păcatele mele! -
o ştersei,
dar mă fripsei,
în stramiţă o băgai,
dar din stramiţă-a ieşit
şi pre laviţă-a venit!

ADDENDA

DIN OBICEIELE JURIDICE ALE POPORULUI ROMÂN DIN DISTRICTUL BACĂU

după învățătorii sătești I. Climescu, I. Curpăn, C. Petrov [și D. Pătu][1]

§ 1. Ce deosebire face poporul între ***sat, cătun, seliște****, și alte vorbe cu un înțeles apropiat de al acestora?*

A. Poporul face deosebire între sat, cătun și siliște în modul următor: El numește *sat* pe acela care are case mai multe; zicerea de *cătună* poporul nu o întrebuințează, ci în loc de cătun întrebuințează zicerea de *sătuc* sau *sătișor*, când e vorba despre un loc unde se află cât de puține case locuite de oameni. *Siliște* numește locul cel mai bun de arătură.

B. Poporul deosebește satul de cătun prin numărul populațiunei; adică de-i o populație măricică, numește *sat*, și din contra, *cătun; siliște* numește, cu un cuvânt general, vatra satului; apoi fiecare sătean își numește locul de prin prejurul casei *siliște* sau *vataștină*. Asemenea se mai numește *siliște* de popor, acolo unde a fost sat înainte și, din diferite accidente climatice, locuitorii și-au permutat casele lor; și acel loc trebuie să aibă o bună calitate agricolă ca să-i zică *siliște*.

§ 2. În câte părți se împarte obișnuit întregul pământ lucrat și nelucrat ce se cuprinde sub numele de „sat", bunăoară: ***vatra satului, țarine, lazuri, pădure*** *sau* ***braniște*** *și altele, cu subîmpărțirile lor? – și cum le descrie poporul pe fiecare din ele?*

A. Poporul din comuna Dofteana își împărțește pământul lucrat și nelucrat în 3 părți; pământul de arătură, de coasă, și pădurea. Întâi, pământul de arătură poartă numirile următoare: *vatra satului*, adică locul pe care sunt așezate casele și cu grădinile lor aflătoare în sat; *țarine* se numesc niște locuri întinse și fără păduri ce se află afară din sat destinate anume pentru arătură. A doua parte este pământul de coasă, adică niște locuri destinate anume pentru iarbă și în care nu se ară niciodată. A treia parte este pădurea, din care se taie tot felul de lemne necesare.

---

[1] Răspunsurile lui D. Pătu, din comuna Berzunt, care lipsesc la primele 38 întrebări, sunt indicate prin litera D (*n. a.*). Precizare făcută la nr. 2/1882 (p. 86) al „Columnei lui Traian" (*n. ed.*).

B. Pământul lucrat se numește *ogor*, cel nelucrat *pârloagă*. Sub numele de *sat* se înțelege *vatra satului*; iar în țearină, adică afară de sat, se numește *câmp*. Sub numele de *pădure* se înțelege atuncea când arborii sunt mari; iar dacă-i mai mult tufiș, se zice *hugi*.

§ 3. Oamenii din sat se socotesc ei între dânșii ca niște rude? – sau în ce alt chip privesc ei legătura ce se află între dânșii?

A. Oamenii din sat se socotesc între dânșii ca niște adevărați prieteni și buni cunoscuți, și toate legăturile între dânșii sunt îndreptate spre interesul de a se ajuta unul pe altul.

B. Oamenii din sat numai când au vreun interes general se socotesc ca rude, adică când se întâmplă să-și scoată pământurile lor de sub însovolnicia vreunui *boier* și când se întâmplă ceva neînțelegeri cu sătenii vecini.

§ 4. Cum trăiește satul cu satele învecinate? – cum le poreclește? – se întovărășește oare mai multe sate pentru vreun lucru oarecare? – se întâmplă certe și bătăi între ele? – și din ce pricină se întâmplă acestea?

B. Satul cu satele învecinate n-are multe relațiuni, și prin urmare trăiesc bine; uneori, totuși, se ceartă între ei, măcar că n-au dese relațiuni, și aceasta din împrejurări de interes. Înainte aveau mare nevoie sătenii a se uni cu cei din satele vecine, și asta se întâmpla mai mult din cauză că cădea câte un boier în sat și numaidecât trebuia să se lățească cu proprietatea, astfel că cuprindea nu numai proprietățile sătenilor unde se afla, dar apoi și a celor vecini, și trebuiau să se unească ca să-l scoață cu vreo formă de judecată. Astăzi, chiar de s-ar întâmpla să fie vreo nevoie de a se uni sătenii, nu poate să rezulte nimic, căci se prefac în partide, și asta din cauza diferitelor intrige ce fac unii și alții, dar și mai mult din cauza lipsei educației morale și a puținului respect cu care nesocotesc pe cei bătrâni și cunoscători.

§ 5. Cine este acela, sau cine sunt acei, care împacă neînțelegerile ce se ivesc între sate învecinate? – de către cine sunt aleși unii ca aceștia? – și după ce fel de obicei își îndeplinesc ei sarcina lor?

C. Acela care împacă neînțelegerile ce se ivesc între satele învecinate este în prezent primarul; iar în trecut a fost proprietarii de moșii și vatajii acestora, care erau considerați ca niște judecători de săteni prin sate.

§ 6. Flăcăii sau fetele din sat se căsătoresc ei într-alt sat? – și cum sunt priviți atuncea, atât în satul din care au ieșit, precum și în satul în care au intrat prin căsătorie?

A. Rar se întâmplă ca un flăcău sau o fată să se căsătorească în alt sat, și atuncea sunt priviți în satul din care au ieșit cu jale, dorindu-le care mai de care bună soartă, iar în satul în care au intrat sunt priviți ca mai ales decât acei din acel sat.

B. Flăcăii și fetele din sat se căsătoresc într-alt sat; însă flăcăul ce se însoară în alt sat și rămâne acolo este privit ca străin, iar în satul din care a ieșit e privit ca *măritat*, ceva femeietic. Despre fetele ce se mărită, sau în satul lor, sau în altul, nu-și face poporul nici o opinie.

C. Flăcăii și fetele se întâmplă adeseori de se căsătoresc în alt sat. Aicea în com. Brusturoasa fiindcă e la frontieră despre Austro-Ungaria, adeseori se căsătoresc flăcăi și fete d-aci cu cei din Transilvania, și viceversa. Unii de aicea se duc după astfel de căsătorie de viețuiesc în Transilvania, și alții de acolo vin aicea. Flăcăii și fetele române, care prin căsătorie vin din Transilvania și se stabilesc aicea, sunt priviți de către locuitori ca niște străini, arătându-le dispreț și numindu-i: „venetici“.

§ 7. Care este părerea sătenilor despre orășeni? – și ca ce fel de legătură, statornice sau vremelnice, au ei cu orașul cel mai apropiat?

B. Părerea sătenilor despre orășeni (comersanți, industriași) este de multe ori critică: unii din săteni își însușesc a zice că: „dacă n-am fi noi să vă tot aducem, n-ați putea trăi“; alții privesc pe mulți din orășeni ca lepădați de lege, de port și de obiceile strămoșilor. Ei au legături vremelnice cu orașele depărtate și mai statornice cu cele apropiate.

§ 8. Cum sunt priviți sătenii ce merg a se așeza în oraș?

A. Sătenii ce merg a se așeza în oraș sunt priviți ca niște oameni cu dare de mână, ca niște oameni ce au făcut un pas înainte.

C. Sătenii ce merg de se așează în oraș sunt priviți ca niște leneși, care „fug din sat ca să nu mai muncească din greu“ și „se duc la oraș ca să trăiască mai ușor“.

§ 9. Cum sunt priviți sătenii ce trec prin sat sau se așează

pe acolo? – și în ce chip, cu de-amănuntul, se face ospătarea călătorilor sau a musafirilor?

B. Străinii ce trec prin sat, dacă-s creștini, sunt bine priviți de săteni, ospătându-i și îngrijindu-i; iar cei ce se așează în sat sunt priviți ca venetici, și asta mai cu seamă când ocaziunea le dă loc a se certa.

C. Străinii ce vin din alt sat și se așează aicea sunt priviți ca niște oameni nedemni de a viețui în locul natal din cauza vreunor defecte. Totdeauna, mai ales la certe, îi numesc: „străini-venetici“.

*§ 10. Ce se înțelege pe acolo sub cuvântul de **străin**?*

A. Cuvântul de *străin* se dă mai întâi jidovilor, și apoi la toți acei de altă nație și necunoscuți.

B. Sub nume de *străin* se înțelege orice om care n-ar fi din sat și care trece sau se așează în sat; dar străini se socotesc mai mult acei ce au o altă lege sau credință în D[umne]zeu.

C. Pe aicea, sub cuvântul de *străin* se înțelege mai cu seamă individul acela ce ar fi venit de aiurea, iar nu imediat acel ce ar fi de o altă națiune.

*§ 11. Ce se înțelege sub cuvântul de **creștin**? adică: numai pravoslavnicii sunt numiți astfel? – sau și alte credințe creștine?*

A. Sătenii numesc creștini pe toți acei ce cred în H[risto]s, și-și fac pe față semnul crucii; însă pe acei ce nu sunt pravoslavnici îi privesc cu oarecare răceală.

B. Sub cuvântul de *creștin* înțeleg sătenii numai pe drept slăvitorii creștini, iar ceilalți nu-s priviți decât ca eretici.

C. P-acolea, sub cuvântul de *creștin* se înțelege mai cu seamă pravoslavnicii.

§ 12. Care sunt zicătorile sau alte povești și vorbe pișcătoare despre oameni de alt neam sau de altă lege, bunăoară nemți, unguri, greci, turci, și așa mai încolo?

B. Oamenii de alt neam și de altă lege sunt rău criticați de către săteni, zicându-li-se că: „fie oricum, tot îs păgâni și ne voiesc răul nostru“.

*§ 13. Ce se înțelege sub numele de **ungurean**, dacă sunt ungureni pe-acolo? – cu ce fel de lucru se îndeletnicesc aceștia? – sunt ei așezați statornic? ori numai în treacăt? – și cum sunt priviți de către sătenii pământeni?*

B. Sunt unii săteni veniți sau din Transilvania, sau de pe la munți, care din diferite accentuațiuni guturale, schimbarea portului (căciula) și alte moravuri sunt numiți de popor *ungureni*, deși nu sunt unguri. Astă atribuire de neam, „ungurean“, i se dă cu o mânie de sătean, şi-i privit mai ca şi un ungur, până se aclimatizează şi se obişnuieşte cu datinile locale.

C. În astă comună se află unele cotune (precum e Ciughiuşul) locuite numai de unguri; şi fiindcă aceştia sunt stabiliţi aicea din timpi foarte vechi, îndeletnicindu-se cu meseria şi ţinând obiceiurile românilor, apoi nu mai sunt priviţi de aceştia din urmă ca străini, ci ca pământeni.

§ 15. Cum sunt priviţi de către popor armenii? – cum sunt priviţi evreii? – şi cum ţiganii?

A. Armenii sunt priviţi de către popor tot ca o naţiune străină, neavând nici o confidenţă într-înşii; evreii sunt priviţi cu totul rău din cauza religiunii, lăcomiei şi a meşteşugului de amăgit. Ţiganii sunt priviţi ca nişte oameni mişei, leneşi şi vicleni; şi-i urăsc sătenii şi din aceia că se fac dintr-înşii multe bande de hoţi.

B. Armenii sunt priviţi de unii săteni ca evreii, atribuindu-li-se că dânşii sunt spurcaţi şi zicându-le în sfezi: „Arie spurcată“. – Evreii sunt cei mai rău priviţi de săteni, atribuindu-li-se cuvântul de „liftă spurcată“ şi zicându-li-se că dânşii nu pot trăi până ce n-or spurca pe creştini. Ţiganii sunt bine priviţi de săteni pentru că-s creştini, şi se servesc cu dânşii la lucru, mai cu seamă ca fierari.

C. Evreii sunt priviţi de popor ca nişte indivizi străini de naţie, religie, şi cu calităţile cele mai urâte, aţintită fiindu-le mintea (mai osebit celor de prin sate) numai a înşela pe creştini. Ţiganii sunt priviţi tot cam asemenea cu evreii în privinţa calităţilor, fiindcă mulţi din ei s-aleg hoţi; însă dispreţ tot mai mare au evreii, pentru că înşeală pe creştini mai mult decât ţiganii.

§ 16. Oamenii din sat se împărţesc ei în bogaţi şi săraci? - sau se împărţesc ei altfel cumva? – şi prin ce se deosebesc aceştia unii de alţii?

A. Oamenii din sat se împărţesc în trei categorii: fruntaşi, mijlocaşi şi codaşi, care se zic şi săraci, şi se deosebesc unii de alţii prin averea lor. Ca fruntaşi sunt priviţi sătenii cei cu patru boi; ca mijlocaşi acei cu doi boi; ca codaşi acei care n-au boi şi sunt şi altfel săraci.

B. Sătenii care au avere materială mai multă se socotesc între dânşii bogaţi, zicându-i aceluia că-i *plin de toate*; iar cei ce n-au avere multă, se socotesc săraci, zicându-i aceluia că-i *calic*. Sătenii privesc mai bine pe acei care au pământ, măcar că n-or avea bani, mai mult decât pe cei cu bani nu tocmai mulţi.

C. Oamenii din sat se împart în bogați și săraci. Cei întâi se bucură de o considerațiune mult mai mare decât cei d-al doilea chiar când aceștia din urmă s-ar întâmpla să fie mult mai culți decât cei întâi.

§ 17. Care dintre săteni sunt priviți ca cei de frunte în sat? – ce fel de însușiri trebuie să aibă pentru a fi priviți astfel? – și prin ce se arată cinstea sau ascultarea ce le dau ceilalți?

A. Fruntașilor și mijlocașilor nu li se dă vreo cinste sau vreo ascultare deosebită nici dintr-o parte.

B. Sătenii privesc pe cel mai bogat ca mai de frunte în sat, însă și pe acela-l deosebesc: să nu-și fi câștigat averea cu neonestitate, să nu fie dator, să nu facă rău celorlalți săteni, ci dacă-i bogat să fie și cinstit, și numai atuncea cei mai săraci îi dau supunerea și ascultarea.

C. Dintre săteni sunt priviți ca cei mai de frunte în sat acei mai bogați; și pentru a fi și mai considerați, li se pretinde a fi și cu calități bune, adică: indulgenți către cei săraci, nerăpitori etc. Cinstea ce le dau cei săraci, li se arată prin aceea că aceștia din urmă sunt ascultători la povețele celor întâi, le satisfac cererile de a le da clăci etc.

§ 18. Ce se înțelege între săteni sub cuvintele de ***mazâl, postelnic, vornic*** *și altele, ce se dau unora dintre ei?*

A. Între săteni prin cuvântul *mazil* se înțelege acela care are o bucată de pământ din vechi proprietatea lui; zicerea de *postelnic* se înțelege un fel de boierie din vechime; zicerea de *vornic* o înțeleg persoana aceia care a fost mai din vechi însăcinată cu strângerea contribuțiunilor, și chiar și astăzi actualului perceptor mulți dintre săteni îi zic tot *vornic.*

C. Între săteni sub cuvintele de: *mazil, postelnic, vornic,* se înțelge niște oameni de considerațiune, ca cum ar fi sau ar fi fost niște funcționari cărora li s-ar cuveni onoare și distincțiune.

§ 19. Ce fel de oameni sunt cei mai disprețuiți în sat? – pentru ce sunt disprețuiți? – și în ce chip li se arată acest dispreț de către ceilalți?

C. Oamenii cei mai disprețuiți în sat sunt acei tâlhari, bețivi, leneși, mincinoși etc. Disprețul însă li se arată prin aceasta că: nu-i împrumută cu nimic la nevoie, nu-i cred de vorbele ce spun, nu-i invită la petreceri împreună, și nu garantează nimeni la vreo nevoie pentru ei.

§ 20. Ce fel de legătură sunt între vecini? – și dacă au ei

între dânșii niscaiva deosebite drepturi sau îndatoriri unul asupra altuia?

C. Legăturile ce sunt între vecini constau în aceea că: vecinii sunt datori a face împreună gardurile ogrăzilor sau a grădinilor ce-i despart. Unii mai simt ca datorie a lor, că având niscai loc lângă vecinul său și fiindu-i nevoie a-l vinde, nu are dreptul a-l da la altcineva, dacă ar voi și vecinul său a-l cumpăra. Numai atuncea îl vinde altuia, când vecinu-său nu voiește a-l cumpăra. Această regulă în vechime se păzea cu strictețe; acum însă cam rar se păzește.

§ 23. Câte feluri de meserii sau meșteșuguri sunt cunoscute în sat? – și de ce socotință sau cinste se bucură fiecare din ele?

B. Sătenii se ocupă cu lucrarea pământului, iar meșteșugurile cu care trăiesc unii din sătenii ce compun comuna sunt: tâmplăria, dulgheria, cobzăria (fac cobze cu care se cântă ca într-o chitară), ciobotăria și altele de puțină însemnătate.

C. Aicea în sat sunt cunoscute patru feluri de meșteșuguri: agricultura, ferestăria, butnăria și fierăria. Mai preferite sunt cea dentâi și a doua. Asemenea mai e cărăușia.

§ 24. Cu care anume din meșteșuguri se îndeletnicesc românii? – și cu care iarăși oamenii de alt neam, bunăoară evreii, țiganii sau altcineva?

A. Românii se îndeletnicesc cu agricultura, lemnăria și cojocăria; țiganii cu ciobotăria și fierăria.

B. Românii se îndeletnicesc mai mult cu plugăria și creșterea vitelor; evreii cu speculațiunea; iar țiganii: uni-s lăutari, alții fierari.

C. Românii de pe aicea se îndeletnicesc mai mult cu creșterea vitelor, ferestăria, agricultura și cărăușia. Țiganii se ocupă cu fierăria, scripcăria și peptenăria. Evreii – cu negustoria. Ungurii se ocupă cu aceleași meserii ca și românii.

§ 25. Meșteșugarii de același soi se întovărășesc ei unii cu alții? cu ce fel de așezământ se întovărășesc ei? – și cine este căpetenia unei asemenea tovărășii?

A. Meșteșugarii de același soi se întovărășesc între dânșii la lucrul lor, însă fără nici un așezământ și fără nici o căpetenie la asemenea tovărășie.

B. Meșterii se întovărășesc la tâmplărie și dulgherie și este capul cel mai deprins dintre ei.

C. Meșteșugarii de același soi se întovărășesc împreună, cu condițiunea d-a împărți câștigul în două.

§ 26. Se obișnuiește pe acolo vreun fel de tovărășie între câteva case sătești în așa chip ca să întrebuințeze în d-a valma boii, caii, carele lor și altele? – și cu ce fel de tocmeală, cu d-amănuntul, se face aceasta?

A. Nu se obișnuiește aici o tovărășie între câteva case din sat așa fel ca să întrebuințeze d-a valma boii, caii și carele lor.

C. Locuitorii d-aicea întrebuințează adeseori d-a valma boii și caii lor la plug, cărăușie, trier și la cărat butuci pentru ferestrae de pe munte. Aceasta o fac cu tocmeală ca: la trier să împartă câștigul între ei după n[umă]r[ul] vitelor avute de fiecare; la plug își ară fiecare pe rând pământul ce au; la cărat de butuci își cară pe rând butucii; la cărăușie, când e timpul ploios și calea grea, pun mai mulți boi la o căruță, și câștigul îl împart.

§ 27. Se întâmplă, oare, ca cineva să ia de la altul pământ sau vie pentru a lucra, cu așa tocmeală ca roadele sau venitul în bani să se împartă apoi pe jumătate între amândoi? – și cum anume se face aceasta?

A. Se întâmplă ca cineva să ia de la altul pământ pentru a-l lucra în parte, adică unul să fie cu pământul și altul să fie cu sământa și arătura, și apoi celelalte munci, care mai trebuiesc, le fac deopotrivă și productul îl dau iarăși deopotrivă în două, cât la unul, cât la altul.

§ 29. Este pe acolo obiceiul de a da unul altuia vite spre a hrăni sau pentru prăsilă? – cum se împarte folosul ieșit din aceasta? – și ce se face la întâmplare de a muri o vită?

B. Este obicei a se da vitele la imaș, și mai cu seamă oile. Dacă se întâmplă să moară vita sau să o mănânce vreo fiară răpitoare, este de trebuință ca acel ce a primit vitele să dea semn pielea întreagă sau o parte, care să dovedească că în adevăr s-a pierdut; iar de nu, o plătește.

§ 30. Ce fel de învoială se află între pescari, care pescuiesc în tovărășie? – și ce fel de învoială între vânători?

C. Pe aici, pescarii care prind peștișori numiți păstrăvi de prin pârâiașele munților se învoiesc ca: peștele ce vor prinde, să-l împartă.

§ 35. Se adună oare flăcăi și fete la șezători sau altfel de întâlniri, unde fiecare lucrează pentru sine, bunăoară de a toarce, de a dărăci lâna și altele? – și ce se întâmplă mai deosebit la asemenea adunări?

A. Flăcăii și fetele se adună unii pe la alții, serile în nopțile de iarnă, la șezători unde lucrează fiecare pentru sine; și câteodată se întâmplă prin aceste șezători de se angajează câte un flăcău cu o fată, pe care o ia în urmă în căsătorie.

B. În unele nopți mari de iarnă, se adună flăcăi și fete la o casă oarșicare, unde fetele au a toarce cânepa lucrată sau scarmănă lâna, și flăcăii joacă singuri până ce silesc fetele a-și găti lucrul început, și apoi joacă cu ele; astfel de adunări se numesc *clăci* (șezători). Din asemenea adunări s-ar face mari scandaluri, dacă mama fetei nu ar însoți-o; însă se întâmplă că unele mume voiesc înadins ca fata să șuguiască cu cutare sau cutare flăcău, și atunci sau se poate întâmpla însoțirea, sau făgăduințe deșarte. Altele din fete, neavând stăpânire, își pierd onoarea la aceste petreceri. Înainte erau mai frecvente asemenea adunări, astăzi-s mai rare.

C. P-aici s-adună fete și flăcăi la șezători, unde fetele torc, iar flăcăii cântă din fluier și spun povești.

§ 36. Ce fel de măsură are poporul pe acolo pentru lungime? - pentru înălțime? - pentru grosime? - pentru greutate? - și pentru timp?

B. Măsurile întrebuințate de popor sunt: a) de lungime este stânjenul în lungime, cu care săteanul măsoară ogorul său în curmeziș și zice că: am atâția stânjeni; b) pentru înălțime e tot stânjenul de lungime, și se întrebuințează mai cu seamă la casele ce fac sătenii; c) pentru grosime se măsoară în popor cu palma, latul palmei, două degete, trei etc., după cum e materia sau lucrul mai mic; d) pentru greutate se întrebuințează ocaua cu submultiplele sale. - Timpul se măsoară de săteni astfel: ziua se împarte în „prânzișor", când e ora 7; în „prânzul cel mare", când e ora 10; în „ameazăzi", când e soarele punct; în „d-ameează în de sară" când au trecut 3 ore după amează. Astfel de aparate nu sunt încă cunoscute de poporul incult.

*§ 37. Între măsuri[le] de pământ, ce este **funea**? - ce este **curea**? - ce este **dramul**? - ce este **cât ai arunca cu securea**? - și altele asemeni?*

A. Între măsurile de pământ nu se întrebuințează asemenea măsuri precum: funea, curea, dram, cât ai arunca cu securea și altele de acest fel.

B. În unele împrejurări întrebuințează sătenii și *funea*, adică întind o funie de o prăjină de lungime; astă întrebuințare o fac sătenii când li se întâmplă neînțelegere între ei, căci cu funie măsoară mult mai exact decât cu prăjina de lemn.

§ 38. Cum se învoiesc oamenii la lucru? - pe an? - pe

lună? – pe zi? – cu ce fel de plată sau răsplată? – și la ce lucru anume?

A. Oamenii se învoiesc la lucrarea câmpului, precum prașilă, coasă și secere, în modul următor: pentru prăjina de prașilă: 50 bani, pentru cea de secere: 20 bani, iar falcea de coasă: 11 lei și 75 bani. – Cei ce se învoiesc cu ziua, primesc plată pe zi: de coasă 1 fr., și pe alt soi de muncă 67 bani. – Cel care se învoiește cu luna, primește plată pe lună 11 fr. 75 b., și cel cu anul primește plată 117 lei 50 bani.

B. Sătenii se învoiesc la lucru cu ziua: prașila cu un sorocovăț ziua (2.1/2 lei v.); la coasă cu 5 până la 6 lei v[echi] ziua. Cei care se învoiesc cu anul iau numire de argați și se plătesc pe an 8 sau 10 galbeni; iar care-i voinic, și 12 galbeni; pe lună asemenea se plătește în timp de muncă 50 sau 60 lei v.

C. Oamenii la lucru pe aici se învoiesc pe zi câte 70 bani la tăiat de butuci, pe săptămână 4 fr. 20/100. Pe fiecare zi la coasă 80 bani. La prașilă 50 bani pe zi și mâncare.

§ 39. Care este așezământul morilor? – cum se plătește morarului? – în ce rând își macină oamenii grânele? – și dacă este cineva care să fie scutit de a aștepta rândul, bunăoară preotul satului?

A. Morile se arendează de proprietari câte pe trei sau cinci ani; fiecare moară una cu alta de la 40–50 galbeni pe an. Morarul se plătește din zeciuială, adică din 10 mierțe popușoi sau grâu una a lui. Rândul când să se macine grâul sau alt soi de pâne nu e ales, ci fiecare macină orice soi de producte, orișicând vrea sau are necesitate.

B. Morile sunt totdeauna imposesiate: câte cu 200 până la 400 mierțe păpușoi pe an, după n[umă]r[ul] pietrelor, adică cu două sau cu patru. Nici un sătean nu se întâmplă să aibă moară, căci boierii prin putere au știut ca râul ce trece prin apropiere de sate să-l stăpânească, sau că vine la hotar, sau că vine în mijlocul moșiei boierești. Cel ce merge la moară trebuie să dea morarului vamă un mertic de grăunțe (o oca) la fiecare baniță. Nimenea nu poate fi scutit a nu aștepta rândul la moară, fie preot sau proprietar, ci acel care a turnat în coș este succedat de cel ce a venit după dânsul; chiar a și rămas vorbă în popor zicând: „mă! pe rând, ca la moară".

C. Morile pe aici se împosesiază cu câte 17–18 galbeni pe an. Posesoarele le reimprosesiază morarilor, care se obligă a da primului posesoare câte 20 până la 25 mierțe popușoi pe an pentru fiecare moară. Grânele se macină pe rând după cum fiecare om a venit; iar preotului și primarului li se fac astfel concesiuni de nu mai așteaptă rândul.

D. Dacă gârla morii vine pe pământul altuia, acel cu moara se prinde tovarăș cu stăpânul locului pe unde vine gârla morii, împărțind vama în două. Plata morarului este din zece una. Oamenii macină grânele pe rând, după cum au venit, afară de preot, căruia-l macină fără rând.

§ 40. De ce socotință se bucură în sat popa? – precum și oamenii bisericești? – și care sunt foloasele lor: plata ce primesc, darurile și altele?

B. Preotul satului se bucură de o considerațiune deosebită în sat, când mersul său este potrivit; îndată ce-și pierde cumpătul pornirilor bune, își pierde reputațiunea și este privit ca și un sătean de rând. Oamenii bisericii n-au considerațiune deosebită de săteni. Foloasele ce trage preotul constau numai din simplul angajament cu locuitorii, adică leafa; daruri nu se pomenește măcar; iar foloasele celorlalți oameni ai bisericii consistă numai din micile venituri ce ies duminicele și sărbătorile. Preoteasa și copiii popii asemenea au considerațiune deosebită de către săteni, respectându-i întocmai ca și pe preot.

C. Preotul și dascălii, dacă au o conduită proastă, sunt disprețuiți de săteni. Principalele vicii ce domină pe unele din persoanele bisericii sunt: lăcomia și beția. Acestea-i fac să fie disprețuiți. Foloasele ce primesc acele persoane sunt: preotul primește ca salar anual câte 3 franci de la fiecare locuitor, apoi 100 franci pe an din bugetul comunal, osebit de pomeni, botezuri, cununii etc. Dascălii, însă, nu primesc alt salariu decât 4 franci pe an din buget, și partea ce le dă preotul de pe la pomeni.

D. Preotul se bucură de o bună socotință în sat, dacă este neinteresat și cuviincios; de asemenea și oamenii bisericii. Foloasele lor sunt: 8 fălci pământ de hrană, 4 franci de fiecare casă pe an, 4 fr. de înmormântat, 2 fr. de cununat, 1 fr. de botezat, 1 fr. de dezgropat; în alte ocaziuni: liturghii, când umblă cu ajunul Crăciunului, al Bobotezei, cu molifță, în posturi, de fiecare cât îi lasă inima; leafă câte 50 fr. pe an de la Primărie, și alte daruri de la oameni evlavioși, din care popa dă și dascălilor.

§ 43. Este, oare, obiceiul de a se ajuta unii pe alții la lucrul de câmp, la vii sau altele? – precum și la adusul lemnelor din

pădure pentru clădirea de case? – și cum se cheamă aceasta, sau fiecare din acestea?

A. Obiceiul de a se ajuta unii pe alții la orice soi de treabă și la orice soi de cărărui se numește *clacă*.

C. Pe aici se ajută oamenii la muncă astfel: la prașilă, pe un gospodar îl ajută altul într-o zi, și a doua zi îl ajută celălalt pe cel întâi. La căratul lemnelor pentru case, s-ajută făcând clăci.

§ 44. Cum se poartă stăpânii cu argații lor? – au ei dreptul de a-i bate sau de a-i globi? – mănâncă oare toți de ai casei la aceeași masă cu argații? – argatul este el privit ca rudă? – se întâmplă căsătorii între stăpâni și argați? – și cum se fac toate acestea?

A. Stăpânii către slugile lor se poartă ca superiorii lor; ei au dreptul de a-i bate sau de a-i globi când merită, fiind aceasta prevăzut la tocmeala lor prin înscris. Dacă se întâmplă ca stăpânul și argatul să fie tot de o linie sau clasă, atunci șez tot la o masă; iar la din contra, nu. Argatul este privit ca credincios. Căsătoria între argați și stăpâni nu se întâmplă decât foarte rar la vreun caz excepțional.

B. Stăpânii cu argații lor se poartă omenește atunci când fiecare e om înțelept și harnic; iar dacă stăpânul e scump și argatul șiret, atunci se nasc neînțelegeri între ei, stăpânul îi bate, le oprește simbria; și dacă stăpânul este bine cu primarul, atunci rămâne sluga păgubașă. Se întâmplă ca stăpânul să fie în bune condițiuni, și sluga să-l prade și să fugă. Stăpânul sătean mănâncă cu sluga sa la o masă. Argatul e privit ca o rudă, căci stăpânul îl iubește și compătimește pentru el. Se întâmplă și căsătorii între stăpâni și argați, și aceasta din cauză că sau moare stăpânul și, fiind credincios argatul, îl voiește stăpâna a-l înlocui pe soțul său, sau se întâmplă ca argatul să se căsătorească cu chiar fetele stăpânului, ca unul ce e înțelept și robaci.

C. Stăpânii se poartă cu argații lor astfel: unii dintre stăpâni, care-s bogați și se întâmplă des avari, în cursul timpului pe cât au tocmit vreun argat caută felurite pretexte spre a-l învinovăți, pentru a-i reține din salariu. La împlinirea anului, oprește parte sau întreg salariul argatului, sub cuvânt că i-a stricat ceva, ori că nu i-a servit bine etc. Alți stăpâni iarăși, cu calități tot cam de natura celor sus-ziși, numai promit salariu argatului, însă la împlinirea timpului pe cât l-au tocmit nu-i plătește, ci-l poartă cu vorbe din zi în zi. Acei stăpâni de la sine își însușesc dreptul de bat pe argații lor cum le place, fără ca aceștia din urmă să-și poată căpăta vreo satisfacere dacă ar reclama, și aceasta numai din cauză că bogații influențează printre funcționarii administrativi locali. Alți stăpâni însă, care-s oameni de omenie, plătesc argaților lor simbria la timpul cuvenit după învoială; le mai iartă multe din greșelile ce aceștia din urmă fac; când argații greșesc ceva, ei îi dojenesc numai fără a-i bate, și la împlinirea timpului de serviciu, pe lângă simbrie mai dăruiesc însă câte ceva argaților. Simbria anuală este de 5-7 galbeni. Sunt băieți de 13-15 ani care se tocmesc la stăpâni luând drept salariu câte doi viței de câte 1 an și haine pentru îmbrăcăminte. Locuitorii din sat, afară de preot și primar, toți mănâncă la o masă cu argații lor. Mai multe femei, rămânând văduve, au obiceiul de se mărită după argații lor. Asemenea și bărbații se însoară cu argatele lor, când le mor femeile.

§ 45. Cum sunt apărați argații de asuprire sau cruzime din partea stăpânilor? – și cum sunt asigurați stăpânii de pagubele ce le pot aduce argații?

C. Stăpânii se asigură de pagubele ce le fac argații, oprindu-le din leafă.

§ 47 Cu ce rânduială sunt tocmiți ciobanii? – ce fel de plată primesc ei? – și afară de plată, oare li se mai dă la timpuri hotărâte niscaiva daruri? – când aceasta? – și ce anume?

A. Ciobanii se tocmesc astfel: cei care au vite și dânșii se tocmesc cu o plată mai mică, întreținându-le stăpânul acele vite pe timpul de un an: plata o ia mai mare când i se întrețin vite mai puține, și la din contra primește acea plată mai mică. Cei care n-au vite nicidecum, își primesc plata pe un an cu straie cu totul 12 #; alte daruri nu mai primesc.

B. Ciobanii se tocmesc de săteni de la creșterea sau ivirea ierbii și până la Ziua Crucii (14 septembrie), cu prețul de la fiecare oaie după învoială: 15 sau 20 parale, una oca sau două de făină, și cum se pot împăca.

C. Ciobanii primesc drept salariu câte 4-7 oi, vârâte la un loc cu ale stăpânului. Mai primesc haine și încălțăminte.

*§ 48. În câte feluri se împărțesc ciobanii, bunăoară **baci, scutar** și altele? – cu ce fel de lucru este însărcinat fiecare în parte? – și care este legătura între cei mai mari și cei mai mici dintre ciobani?*

A. Ciobanii se împart astfel: *baciul*, care-i însărcinat cu facerea brânzei: *ciobanii mari*, care sunt însărcinați cu paza și mulsul oilor;

strungarul, care este însărcinat cu darea oilor în strungă; și, în fine, scutarul, care este însărcinat cu întreținerea tuturor daraverilor.

B. La o stână, cel ce încheagă laptele, strânge cașul, face brânză și o așează în putină sau burduf se numește *baci*; cei ce păzesc oile și le mulg de lapte se numesc *ciobani*; și în fine cei ce stau în staul și le mână la muls se numesc *strungari*.

C. Ciobanii se împărțesc astfel: I. *scutar*, a cărui misiune este d-a ține cont prin un răbuș de toate obiectele ce s-aduc la stână, precum: sare, făină etc. Asemenea mai ține cont și de brânză etc. ce se dă de la stână. II. *baci*, a cărui misiune e de a mulge oile și a face brânză. III. *cioban*, care-și are misiunea de a păzi oile. IV. *strungar*, care are misiunea de a mâna oile la strungă când le mulge.

§ 49. În ce chip fac ciobanii socotelile lor?

A. Toate socotelile ciobanilor se fac și se dau pe față de către *scutar*.

B. Ciobanii își fac socoteala prin aplicarea tăieturii pe o așchiuță de lemn pe care o numesc *răbuș*. Pe acel lemn însemnă cu o tăietură sumele de ocale vândute, acele ce sunt a se vinde, n[umă]r[ul] oilor și altele.

C., D. Ciobanii fac socotelile lor cu *răbuș*.

§ 50. În ce împrejurări anume ciobanii sunt ei răspunzători pentru pierderea unei vite? – ca ce fel de răspundere este aceea? – și ce dovezi poate aduce ciobanul, că vita a murit de la sine, ori că a fost mâncată de vreo fiară?

A. Dovada ce o poate da ciobanul că vita a murit de la sine sau că a fost mâncată de fiare, este pielea ce o înfățișează stăpânului.

B. Ciobanii numai atunci sunt responsabili de pierderea unei oi când nu pot da nici un semn că s-a pierdut oaia, adică nu scot pielea, coarnele cu niscai semne, și orice alte dovezi; iar dacă ciobanul arată pieile, atunci nu are ce-i face stăpânul constatându-se că vita a fost mâncată de vreo fiară; când se întâmplă că vita moare de la sine, ciobanul e dator a înștiința repede pe stăpân.

C. Ciobanii sunt răspunzători pentru pierderea unei vite numai atunci când din neglijența lor s-ar pierde vita prin pădure. Atunci îi apucă a o plăti. Când vita a murit de la sine, ori a fost mâncată de vreo fiară, atunci, spre a fi crezut, trebuie să prezinte pielea vitei, și alte dovezi dacă ar mai avea.

§ 56. Cu ce rânduială sunt tocmiți păzitorii de păduri? – păzitorii de câmp? – păzitorii de biserică? – și altele de asemenea?

A. Păzitorii de păduri sunt tocmiți de proprietar ca să le păzească pădurea spre a nu se exploata lemne pe furiș, dându-le ca plată pe an 12 galbeni, 1/2 falce de iarbă și libertatea de a-și aduce lemne de foc acasă fără plată. – Păzitorii de câmp, cu numele de *jitari* pe acolo, plata lor este productul de pe o prăjină de loc la 30 de prăjine. – Păzitori de biserică nu sunt.

B. Păzitorii de păduri sunt datori pe a lor răspundere a îngriji să nu se taie cât de subțire copac din pădurea stăpânului său; și îndată ce dovedesc vreun călcător de pădure, e dator să înștiințeze pe stăpânul său, luând securea, barda etc. acelui ce l-a prins tăind, și aceasta spre semn înaintea autorităților.

C. Păzitorii de păduri sunt tocmiți cu salariu anual de 12 galbeni, plătit de către proprietar, și sunt răspunzători pentru lemnul ce s-ar fura din neglijența lor. Acei de câmp sunt plătiți cu câte 50 bani de fiecare sătean pe vară; iar păzitorii de biserică, care sunt dascălii, nu sunt plătiți de săteni altfel decât numai cu cât se folosesc din pomeni etc. ce s-aduc la biserică.

D. Păzitorii de pădure sunt tocmiți de ocârmuire cu 200 franci pe an; păzitorii de câmp, cu 50 franci pe an de la primărie.

§ 57. Care sunt, oare, deosebirile cele mai de însemnat, în port, în trai, în apucături, în obiceiuri, între sate de foști clăcași și între sate răzășești sau moșnenești?

A. Deosebirea între satele de foști clăcași și între satele răzășești este că răzeșii sunt mai religioși, mai avuți și mai deștepți; iar cât privește în trai, în port, în apucături sau în alte obiceiuri, se cam potrivesc cu foștii clăcași.

B. Este mare deosebire între sătenii foști clăcași și între sătenii răzeși sau moșneni, pentru că în satul răzășesc săteanul a putut a-și căuta mai bine de viața sa, ca unul ce a avut pământ și toate cele necesare, pe când un clăcaș nu numai că n-a avut ce mânca și ce purta, dar apoi a fost și rob la boier. Moșnenii au putut să-și îngrijească mai bine de religie, să-și deștepte copiii lor dându-i pe la dascăli, pe când clăcașului i-au lipsit toate acestea. Răzeșul fiind mai bogat, și portul lui a fost mai deosebit; și astăzi chiar sătenii răzeși se poartă cu pantaloni creți dinapoi și cu scurteică de vară, iarna cu contăș sau șubă. La răzeși, în fine, se observă oareșicare mândrie în raport cu clăcașii, lăudându-se că: „eu n-am prășit pe boieresc“ și: „cum poate clăcașul să nu mă cunoască?“

D. Deosebirea între foștii clăcași și răzeși este că răzeșii poartă ciubote, iminei, ilice, cațaveice, cămăși lungi; iar clăcașii: cojoc, sucman, bonde, opinci, cămăși scurte și plete lungi. Traiul este mai bun la răzeși decât la foștii clăcași.

§ 58. Răzeșii sau moșnenii cum privesc ei pe ceilalți săteni? – și cum sunt priviți ei de către aceștia?

A. Răzașii privesc pe ceilalți săteni ca mai săraci, ca mai proști, și în fine ca mai inferiori, pe când ceilalți îi privesc pe dânșii ca pe niște oameni ce n-au fost și nici n-ar fi așa de călcați de nevoi, precum au fost și sunt ei, foștii clăcași.

B. Răzașii privesc pe clăcași ca mai mici decât dânșii, așteptând oareșicare respect de la ei; clăcașii însă, mișcându-se de ambițiune, consideră pe răzași ca fudui, și mai rar li se închină.

§ 59. Se fac căsătorii sau înfrățiri între moșneni și ceilalți săteni? – și cum sunt socotite unele ca acestea dintr-o parte și din alta?

A. Căsătorii între răzăși și între clăcași nu se fac, ci foarte rar se întâmplă, când fata sau flăcăul de clăcaș însușește ceva mai ales, și în acest caz sunt privite de bune și dintr-o parte și dintr-alta.

B. Se întâmplă legături de căsătorie între răzăși și clăcași.

§ 60. Ce fel de nume de cinste își dau răzășii sau moșnenii unii altora, bunăoară ***boier*** *sau altfel cumva?*

B. Răzășii se numesc: cel mai tânăr pe cel mai bătrân îi zice „moșule“, iar cel mai bătrân îi zice celuilalt „nepoate“. Acum au început a se numi „domnule“, ba de este câte un răzaș mai bogat, care se poartă cu surtuc și pantaloni, îl numesc „cucoane“.

§ 61. Răzășii sau moșnenii au ei genealogii scrise, adică ceea ce se cheamă ***spița neamului****? – cum sunt ele făcute? – ce este* ***butucul****? – ce sunt* ***crăcile****? – și care este scopul acestor genealogii?*

B. Răzășii au spița neamului lor din sat; pe spiță se orientează toți sătenii, în ce chip s-a împărțit pământul: luând ei „butucul“ sau cel întâi „bătrân“, încep a-l împărți după cum acel tată a avut copii; în spiță se vede câți bătrâni erau înainte în sat și se specifică cum s-a împărțit pământul între copiii lor. Scopul spiței este a înlătura gâlcevirile ce se nasc între răzăși.

§ 65. În satele răzășești sau moșnenești, ce însemnează, oare, ***bătrân****? – ce înseamnă* ***moș****? – și alte cuvinte cu un înțeles apropiat de al acestora?*

B. La răzăși înseamnă *bătrân* tulpina sau vechiul stăpân al unui pământ întreg, sau a unei părţi din el. Astfel, la noi, în satul Nadişa, a fost un soldat cu numele Ioan Badişu, care, făcând vitejie în armata lui Ştefan Vodă cel Mare, i s–a dat proprietatea udată de o apă, care astăzi este locuită de vreo 12 sate; şi fiindcă numitul locuia în satul chemat astăzi Nadişa, de aceia i–a şi dat numele său. Acesta având doi fii, a împărţit proprietatea sa în două şi a aşezat un fiu al său lângă dânsul, iar altul pe altă parte; şi, în sfârşit, din fiii şi nepoţii lui s–au format mai multe împărţeli, care în urmă s–au numit: cutare parte este după bătrânul cutare. Astăzi se pomeneşte: „bătrânul“ Ionaşcu, „bătrânul“ Giurgiu, Stănilă de sus şi de jos, Drăgăstan şi alţii; aceste sunt numirile cu care răzăşii îşi spun în ce parte de loc şi are *şurina*. Tot astfel e formată şi spiţa satului; ea este un plan de toate şurinele de pământ ale răzăşilor, împărţite după „bătrânii“ de mai sus, şi le este de trebuinţă rezaşilor mai cu seamă când între dânşii se naşte vreo învălmăşeală. Cuvântul de *moş* pe aici nu înseamnează altceva decât fratele tatei sau mamei, şi se mai politicesc răzăşii între ei, zicând cel tânăr la cel cărunt „moşule“. „Bătrân“ se zice numai la oamenii bătrâni şi se întrebuinţează în absenţă, iar când bătrânul e de faţă, se zice „moş“.

§ 69. Ce fel de urice, hrisoave sau zapise vechi au moşnenii sau răzăşii de pe acolo? – şi la cine anume dintre dânşii, bunăoară la popa, la cel mai bătrân sau la altcineva, se păstrează ele?

B. Mai în anii trecuţi au găsit răzăşii de aici din Nadişa un hrisov de pe timpul lui Ştefan Vodă. Acel hrisov, scris sârbeşte şi pe pergament, arată marginile la 12 hotare. El se păstrează de cel întâi şi mai de frunte răzăş.

§ 96. În orice sat îndeobşte, obişnuiesc oare sătenii de a se aduna câteodată pentru a face un sfat obştesc? – când anume se face aceasta? – unde se face? – cine ia şi cine nu poate lua parte la un asemenea sfat? – şi în ce chip se aduc la îndeplinire hotărârile sale?

A. Se obişnuieşte câteodată a se aduna satul pentru a face câte un sfat obştesc; timpul când se adună nu se poate hotărî, nefiind niscaiva vremi defipte; locul unde se adună este la primăria comunei; la acest sfat pot lua parte toţi acei ce au interes, iar ca ascultători poate fi oricine; hotărârea acestui sfat, după mai multă discuţie, o dă primarul.

B. Înainte de vreme se adunau toţi sătenii să facă sfat, şi acea adunare o numeau „cisla satului“, care se făcea în mijlocul satului; astăzi nu mai sunt asemenea obiceiuri.

C. În orice sat îndeobște sătenii se adună de fac câte un sfat obștesc numai când sunt alegeri de primar și perceptor. Adunările se fac la primărie. La asemenea sfaturi iau parte toți locuitorii afară de nevolnici.

D. Se obișnuiește în cazuri comune de se adună sătenii la primărie sau la biserică după slujbă, pentru a pune la cale trebile satului, luând parte toți sătenii, afară de cei răi; se aduc la îndeplinire hotărârile lor de câțiva dintre dânșii, care sunt aleși pentru a aduce la îndeplinire.

§ 97. Bătrânii satului sunt ei priviți ca judecători? – cu ce rânduială judecă dânșii? – și în ce fel de împrejurări anume?

B. Înainte bătrânii erau conducători ai satului în diferite cazuri, precum: în judecăți, împărțeli de pământ după o hotărâre de divan etc., și toți sătenii contribuiau la cheltuieli și li se supuneau cu respect. Astăzi sunt priviți ca fără minte.

D. Bătrânii satului sunt priviți ca judecători, judecând și împăcând certele între săteni.

§ 98. Se întrebuințează, oare, mijlocitori pentru a împăca neînțelegerile între oameni? – cine îi alege? – câți mijlocitori trebuie să fie? – și cu ce rânduială lucrează ei?

A. Mijlocitorul de a împăca orice neînțeleri între săteni este singur primarul, iar alții nicidecum; și dacă primarul nu izbutește a–i împăca, le face lucrări și–i înaintează la autoritățile în drept.

B. În certe cazuri dintre locuitori se găsesc doi–trei fruntași, care, sfătuindu–i, ascultă de ei și se împacă.

D. Se întrebuințează la unele pricine mijlocitori dintre săteni, aleși de cei împricinați pentru a veni la primărie de a stărui a face pace.

§ 99. Câte feluri de dovezi într–o judecată sunt cunoscute poporului, bunăoară mărturie, jurământ și altele?

B. Dovezile cunoscute până acum sătenilor sunt: mai întâi jurământul, și al doilea martori ce au cunostință de o cauză oarecare.

§ 101. Câte și care sunt temeiurile, pentru ca cineva să poată zice că nu primește pe un martor? sub cuvânt, bunăoară, că e bețiv? – e hoț? – e dușman? – e rudă cu ceilalți împricinați? – sau ce alta?

B. Sunt împrejurări care fac pe săteni a respinge pe unii din martori: cea întâi, se caută să nu fie rudă; apoi să nu fie hoț, sau dușman cu acel despre care atestă.

§ 102. Oare se află oameni, cărora nu li se dă voie de a fi martori nici într–o judecată?

B. Sunt oameni care nu pot fi martori: mai cu seamă acei ce au tâlhărit multă vreme, și aceasta o zic sătenii spuind că: „unul ca acela și–a pierdut de mult sufletul său“.

§ 103. Când jură martorii sau părțile ce se judecă, oare trebuie s–o facă înaintea crucii, a icoanei, cu lumânări aprinse? – sau în ce alt chip se face aceasta?

B. Când jură martorii, trebuie să aibă înaintea lor o icoană sau o cruce; înainte puneau piciorul drept pe un bolovan și se jurau în fața preotului: „ca acesta să mă fac dacă nu spun adevărul“.

C. Judecățile aici se săvârșesc fără jurământ, ci numai prin martori se dovedesc pe culpabil. În vechime se ducea pe inculpat la biserică. Acolo aprinzând 2 lumânări, îl sileau să pună mâna pe *Evanghelie* și să jure; și astfel se descopereau multe adevăruri, pentru că unii din vinovați preferau mai bine să sufere orice pedeapsă, decât să jure.

(Aceste s–au constatat din arătările d–lui C. Botez, în etate de 65 ani, domiciliat în secția Assăul, comuna Comănești, plasa Tazlăul de Sus).

D. Când se făceau mai de demult jurămintele cu martori, trebuia să se facă în biserică denaintea icoanelor, sau cu *Psaltirea* pe cap; astăzi se obișnuiește de a se jura pe piatră, pe vite, pe copii și altele.

§ 104. Dacă cineva a jurat mincionos, ce urmează după aceea?

D. Dacă cineva a jurat mincinos, se întâmplă că se îmbolnăvește sau îi mor vite, și oamenii se feresc de astfel de mincinoși.

§ 105. Femeia se primește ea să jure sau să fie martoră? – când se face aceasta? – și cum anume?

D. Între săteni mai rar se întâmplă ca femeile să fie chemate ca martore.

§ 106. Câte feluri de jurăminte sunt pe acolo? – și cu ce cuvinte se rostește fiecare din ele?

B. Pe aici sunt mai multe feluri de jurăminturi, adică pentru ca cineva să fie crezut se jură pe ochi, pe viață, pe norocul său și al copiilor, zice „zău“, și în fine se jur cum e mai rău să fie pedepsit de Dumnezeu.

D. Sunt mai multe feluri de jurăminte, precum: pe sfânta cruce, zicând că așa să-i ajute dacă nu spune drept; pe viul Dumnezeu; să n-ajungă acasă sănătos; „să nu am parte de ce mă rog la Dumnezeu": să nu-și vadă copii și altele.

§ 107. Se obișnuiește, oare, ca să se caute vreun lucru furat sau un om ascuns prin casele acelora asupra cărora cade bănuiala? – și cum se urmează într-o asemenea împrejurare?

C. Aici când se fură vreun obiect de la cineva, păgubașul, cu învoirea autorităților locale, asociat d-un vătășel sau doi, are dreptul d-a-și căuta obiectul furat la orice persoană la care ar avea prepus. Mergând, deci, pe la domiciliurile acelora, caută: prin poduri, sub pat, în pivniță, în stoguri de fân etc.

D. Se obișnuiește pe la săteni de caută prin case când li se fură ceva, făcând astfel de căutare pe ascuns, fără să știe nimeni; iar când găsește lucrul furat, atunci dă pe față la ce casă l-au găsit.

§ 108. Mai este, oare, în popor vreo aducere-aminte, cum că cei bănuiți de o vină trebuiau să fie încercați prin fier roșit? – ori prin apă clocotită? – sau prin roată? – ori prin vreo altă caznă de această fire?

A. În popor este aducere-aminte despre pedepsele, ce se uzau din vechime asupra făptașilor, precum: arderea prin fier înroșit, prin apă clocotită, striviți prin roată, bătaia prin biciul cu cângi, spânzurarea, bătaia cu lumânarea de ceară, cu vână de bou etc.

B. În popor a rămas suvenire despre torturile cu care se pedepseau aceia ce nu spuneau deodată că ei sunt hoți. Spun mulți din săteni că au apucat unele din acele pedepse; astfel aplica fierul ars pe pântece, și chiar pe părțile cele mai sensibile ale corpului. Nu mai departe, chiar acum câteva luni, s-au aplicat torturi de felul acesta de către un d[om]n subprefect, și aceasta s-a întâmplat căci doi dintr-o bandă de hoți, pe care d[omnia] sa îi descoperise, nu voiau a spune unde sunt obiectele furate, și acel d[om]n subprefect a fost silit să-i pună cu picioarele goale pe cărămizi arse, și ei nu spuneau; le punea cărămizi arse pe subțiori, și tot nu spuneau; în urmă i-a venit în minte acelui d[om]n subprefect să spânzure pe unul de ghiciul unei fâșii de păr din capul lui, și tocmai a treia oară de pedeapsă a spus ca să se ducă la el acasă și vor găsi obiectele furate sub un stog de fân.

C. D. C. Botezatu (arătat la § 103 de mai sus) spune cum că în vechime cei bănuiți de vreo vină, pentru ca să spună vina lor, li se punea câte un fier roșit pe piept, sau îi băteau cu nuiele la tălpi.

D. Se ține minte de popor, că oamenii bănuiți pentru furtișaguri și ucideri erau încercați de a spune cu ouă coapte pe subțiori, bătăi, fier roșit în foc pe la tălpi, și altele.

§ 109. Poporul crede el că o judecată sau o neînțelgere se poate dezlega prin trântă, astfel ca cel bătut să-și pierză pricina? - când și în ce chip se face aceasta? - și cum se cheamă?

A. Poporul crede că-și poate răzbuna asupra altuia prin bătaie pe ascuns, neavând bătutul martori, și chiar nici cunoscând pe cel ce l-a bătut; și aceasta se face din invidia unuia asupra altuia, sau când au fost doi la o judecată și unul a rămas nemulțumit din acea judecată; însă rar se întâmplă asemenea.

§ 110. Este, oare, vreun timp sau vreun loc, unde vinovatul să nu poată fi urmărit pentru a-l trage la judecată? - bunăoară: în biserică? - sau în cele dântâi zile când jelește după moartea unei rude? - ori când lucrează la câmp? - sau în ce altă împrejurare?

A. Vinovatul nu se poate urmări spre a fi dat judecății numai când este bolnav.

B. În sărbătorile Paștilor și când cineva e dus la biserică, numai în acestea nu-l pot judeca, dar altfel nu se alege timpul.

D. Timpul, în care vinovatul nu e luat la închisoare de autoritate, este Săptămâna Patimilor și când este bolnav.

§ 113. Care vine și greșeli se socotesc ca cele mai grele după părerea poporului?

A. Vina sau greșeala cea mai mare după părerea poporului este omorârea de om.

B. Greșelile cele mai mari ce se socotesc de popor este răpirea puținului ce se mai vede la săraci.

D. După părerea poporului, vinovățiile și greșelile cele mai grele sunt: uciderea, furatul și mâncarea de carne în posturi.

§ 114. Ce fel de pedeapsă socotește poporul a fi cea mai grea? - închisoarea? - bătaia? - sau altceva?

A. Pedeapsa cea mai grea, poporul o socotește închisoarea pe viață.

B. Pedeapsa cea mai grea ce o crede poporul este arestarea la pușcărie sau temniță.

C. Ca pedeapsa cea mai grea, poporul crede bătaia.

§ 115. Ce părere are poporul despre cinste și necinste?

B. Poporul ține foarte mult la cinste și necinste, încât când vreunul din săteni impută unui alt nișcai fapte vătămătoare caracterului său de onoare, este în stare să-și piarză chiar viața pentru răzbunare, căci pe d-o parte voiește să arate consătenilor săi că pe nedreptul i s-au atribuit asemenea fapte nepotrivite și mincinoase, iar pe de alta, voiește a-și răzbuna asupra aceluia.

§ 116. Câte înțelesuri are în popor cuvântul ***cinste?***

A. Cuvântul *cinste* la popor are două înțelesuri: un înțeles, când cineva e exact în toate daraverile sale, îi zice că-i „om cinstit"; și al doilea, când șez mai mulți la băut, zic că șed „la cinste" sau „se cinstesc" unul pe altul.

B. Cuvântul *cinste* înseamnă: a) omul cinstit; b) când cineva din săteni face vreo tratație altuia cu vin sau rachiu, îi zice că l-a cinstit.

C. În popor cuvântul *cinste* are două înțelesuri: întâiul înțeles este onoarea; și al doilea, când cineva bea vin sau rachiu, se zice că „a cinstit", iar nu că a băut.

§ 118. Este, oare, pe acolo obiceiul răzbunării? – cum se face aceasta? – și cum se cheamă?

B. Sătenii își răzbună unul asupra celuilalt, și atunci zic că: „mi-am izbutit la scop".

C. Pe aici este obiceiul răzbunării, și aceasta se face astfel: când un om suferă bătaie de la altul, atunci bătutul, în loc de a merge la judecată, mai mulțămit este să bată și el pe acel de la care ar fi suferit bătaie. Așadar, pândește prin crâșme și aiurea, și, prinzând pe acela pe care-l urmărește, îl bate împreună cu rudele sale, dacă are.

D. Obiceiul răzbunării între săteni este lățit, fiind datori urmașii de a-și răzbuna asupra acelora ce odinioară au făcut rău părinților lor.

§ 119. La o răzbunare ia, oare, parte neamul întreg? – ori fiecare om îndeosebi își răzbună pentru ale sale?

B. De multe ori la o răzbunare sar toate rudele ce se găsesc de față, și adesea se asociază și alții, care nu fac parte din rude, ci numai cunosc că cutare ar fi având dreptate și cum s-ar putea să-i facă așa și așa...

§ 120. Datoria de a-și răzbuna asupra cuiva trece ea și la moștenitori?

B. Această sete de răzbunare se întinde chiar și între urmașii celor întâi.

§ 121. Cum se împăciuiesc pricinele născute din răzbunare?

B. Răzbunarea se poate stinge prin plecarea și supunerea insultătorului și prin ținerea făgăduinței sale.

D. Pricinele născute din răzbunare se împăciuiesc prin înrudire.

§ 123. Împricinații se apără ei înșiși denaintea judecății? – ori își tocmesc apărători dintre dânșii? – și cum se numesc aceștia? adică ***vechil, procator*** *sau altfel cumva?*

C. Împricinații se apără ei singuri înaintea judecății.

§ 124. Când se află în prigonire sau în judecată un sat întreg, cum, oare, își numesc ei pe vechilul care să stăruiască în numele tuturora? – acest vechil este el ales de către toți? – sau în ce chip anume se rânduiește el? – dintre ce fel de oameni? – care sunt drepturile și datoriile lui? – și care este răsplata lui? – sau care e răspunderea?

B. Când un sat se află în judecată, atunci vechilul, ce-l pun sătenii îl numesc „sprijinitor"; acesta este ales de toți sătenii, care se obligă lui a-i plăti în bani stăruințele sale sau se obligă a-i da pământ, parte, după câștigarea procesului; însă se leagă și vechilul a-i apăra cum trebuie și a le sprijini cauza cu tărie, consimțind a rămâne păgubaș la pierderea judecății, când chestia e mare, iar de-i mai mică, atunci ce a apucat a mânca, e bun mâncat. Pe acești vechili nu-i mai aleg sătenii din cei mai vechi, ci se informează pretutindeni, cam cine ar fi mai bun, și apoi se angajează cu dânsul.

D. Când un sat întreg se află în judecată, toți locuitorii aleg unul sau doi dintre dânșii, mai cu știință de împrejurări, dându-le dreptul de a se împrumuta în numele lor și a sprijini judecata, luând el drept plată pentru aceasta bani sau muncă.

§ 125. Îmbrăcămintea femeilor măritate trebuie, oare, să se deosebească de a fetelor? – și-n ce anume se cuprinde deosebirea?

A. Îmbrăcămintea femeilor se deosebesc de a fetelor numai prin aceia că femeile pun în cap fes roșu și pe deasupra un ștergar sau tulpan, pe când fetele umblă cu capul gol și cu flori pe cap, sau îmbrobodite cu tulpane, iar fes nu poartă.

B. Îmbrăcămintea femeilor nu are altă deosebire de a fetelor decât că fetele poartă, care are, haine mai scumpe și mai schimbate oareșicum, pe când o femeie poartă și de mijloc, zicând: „doară n-am să mă mărit"; atât numai se poate deosebi, că în adunări familiare fata poate merge cu capul gol, adică neîmbrobodită, iar femeia trebuie să aibă neapărat tulpan pe cap.

C. Îmbrăcămintea femeilor se deosebește de a fetelor în aceasta numai că femeile poartă fes în cap în toată viața lor, socotind ca un păcat pentru aceea ce n-ar purta fes dacă-i măritată, iar fetele nu poartă fes, ci altfel de îmbrobodiri. Femeile mai poartă și ștergar, iar fetele nu.

D. Deosebirea în îmbrăcămintea femeilor măritate de a fetelor este că femeile au fes pe cap deasupra legat cu tulpan și ștergar, iar fetele umblă cu capul gol, numai cu flori și cordele.

§ 126. Care este la săteni deosebirea între îndeletnicirile bărbatului și ale femeii? – care este aceea între îndeletnicirile femeii măritate și ale fetei? – între ale bărbatului căsătorit și ale flăcăului?

A. Deosebirile între îndeletnicirile bărbatului și ale femeii sunt: bărbatul îngrijește ca femeia lui să nu ducă lipsă de nimic și se îngrijește de a-și plăti dările către stat, pe când femeia se îngrijește de a economisi aceea ce aduce bărbatul, către care este și responsabilă, și se îngrijește de a face îmbrăcămintea și hrana tuturor casnicilor cu materialul adus de bărbatu-său, iar vara lucrează și la câmp. Îndeletnicirirea fetei – ca și a femeii, cu deosebire că fata este responsabilă către părinți, tată sau mamă. Îndeletnicirea flăcăului este ca și a bărbatului căsătorit, cu deosebire numai că flăcăul este responsabil către părinți, pentru al căror ajutor se îngrijește.

B. Bărbatul este mai deletnic decât femeia, precum asemenea și femeia este mai deletnică decât o fată.

C. Pe aici deosebirea între îndeletnicirile bărbatului și a femeii e cam puțină, căci femeile pe lângă treburile lor, adică țesut, cusut etc., apoi mai fac și treburi bărbătești: unele merg la cărăușie, la adunat fân, la tăiat de butuci pentru ferăsteie etc.

D. Îndeletnicirea bărbatului este munca la câmp vara, și iarna prin împrejurul casei, cu căratul lemnelor, a parilor, haragi, nuiele, cărarea gunoiului pe ogoare și pregătirea uneltelor trebuintoare pentru plugărie; iar femeile vara la prășit, secerat, culesul cânepei, lucratul ei, creșterea păsărilor și gospodăria din casă, apoi iarna cu țesutul; tot cam în acest fel sunt îndeletnicirile fetelor și a flăcăilor.

§ 127. Se întâmplă, oare, pe acolo, ca cineva să se omoare pe sine însuși? – din ce fel de îndemn? – și cum este privită de către popor o asemenea faptă?

B. Dacă se întâmplă pe alocurea ca cineva să se omoare singur, din îndemnul spiritului rău, este privit de săteni ca un nelegiuit, și nici nu e îngropat cu preotul după lege.

C. Pe aici se întâmplă sinucideri din diferite cauze. Unii soți sunt infideli unul altuia, și cel ce se crede nedreptățit se sinucide. Ații sunt datori și nu pot plăti; iar alții se îmbată, și atunci aducându-și aminte de vreun neajuns ce i s-ar fi întâmplat, se spânzură ori se taie.

D. Se întâmplă omorâre de sine însuși, prin spânzurat mai mult, și aceasta provine din supărare și lipsă; poporul privește fapta ca foarte urâtă zicând că: „și-a pierdut sufletul“.

§ 128. În ce împrejurări anume poporul este plecat a dezvinovăți pe un ucigaș? – sau cel puțin de a nu-i osândi cu asprime?

B. Când se întâmplă ca cineva să comită un omucid, atunci se socotește dușmănia ce a avut făptașul, și dacă este prea tânăr și fără minte îndeajuns, atunci poporul sare și stăruiește a-l scăpa sau a-i micșora pedeapsa.

§ 131. Se întrebuințează, oare, în partea locului vrăjitoria și farmecele? în ce fel de împrejurări mai cu deosebire? – nu cumva și pentru găsirea lucrurilor furate? – sau pentru prigoniri și judecăți? – și cum le privește? – cum le răsplătește? – cum le pedepsește poporul.

A. Tot se mai întrebuințează pe ici, pe colea vrăjitorii sau farmece, mai cu seamă între femei: când are vreun copil bolnav, când trăiește rău cu bărbatul, când are ciudă pe cineva etc. La acei ce-s numiți vrăjitori se mai duc oamenii când se întâmplă de a pierde ceva, sau are vreun proces cu cineva; tot asemenea se duc la dânșii fete și flăcăi ca să le vrăjească de noroc etc.

B. Sunt unii oameni deprinși a vrăji sau a ghici în câtva despre niscai lucruri furate sau și boi, cai etc. Astfel de oameni sunt priviți de săteni inculți ca niște ființe cu mari puteri, încât, când se prezintă în fața lor spre a-i ghici, au o temere oareșicum; iar oamenii mai deștepți au început a-i disprețui și a converti și pe cei ce se duceau la ei.

C. Pe aici se întrebuințează fermecătoria mai cu seamă întru luarea laptelui de pe la vaci. Se mai fac farmece pentru găsirea lucrurilor furate, prigoniri, judecăți etc.

D. Pe aici se întrebuințează vrăjitoria și farmece pentru găsirea lucrurilor furate, despre cele ce au petrecut, despre boale, despre măritat, noroc, prigoniri, judecăți și altele. În această comună este un ghicitor vestit, la care vine mai pe toată ziua oameni de a le ghici, dându-i drept plată de la 50 bani în sus; altminteri însă sătenii se feresc de dânsul, zicând că are pe necuratul, de care va avea parte pe ceea lume, neducându-se niciodată la biserică.

§ 132. Sunt, oare, pe acolo haiduci sau hoți de codru? – sunt ei numai români sau și alte neamuri? – și cum îi privește poporul în alăturare cu tâlharii sau furii cei de rând?

C. Pe aici sunt haiduci sau hoți de codru, atât dintre români cât și dintre unguri. Pe aceștia îi privește poporul mult mai rău și înfricoșați decât alții, fiindcă ei omoară.

§ 133. Cum sunt întocmite cetele haiducilor? – cum se alege căpitanul lor? – care sunt drepturile și datoriile acestuia către cetași? – cum își împart ei prada? – ce fel de întâlniri au ei unii cu alții? – unde se adăpostesc ei iarna? – sunt, oare, și femei cu dânșii? – și ce fel de oameni sunt aceia pe care mai obișnuit îi despoaie haiducii?

C. Cetele haiducilor sunt întocmite de mai mulți asociați. Căpitanul lor se alege în diferite chipuri, dar modul cel mai bine cunoscut pe aici este acesta: un hoț vechi ce are multă îndrăzneală la hoție, voind a-și strânge tovarăși și a se face căpitanul lor, dacă vede că nu găsește într-alt chip asemeni tovarăși, se duce la nișcai țigani, sau chiar și români săraci, și le hotărăște în timp de noapte că: ori să se asocieze cu el la hoție, ori dânsul îi omoară. Acei români sau țigani sărmani, cunoscând pe acel hoț că e om cu avere însemnată și temându-se de vreun neajuns din parte-i, mai căpătând și vreo promisiune cum că vor împărți prăzile, se înduplecă și se fac ucenici ai primului haiduc. Așa s-a întâmplat la 1876 în secția Assăul comuna Comănești ce-i vecină cu comuna noastră Brusturoasa.

§ 137. În satele de la marginea țării, în munți sau lângă Dunăre, cum se povestește, oare, de către bătrâni despre rânduiala străjii, pe care erau datori a o ține locuitorii mărginași? – care erau scutelile acestora? – și care erau pedepsele lor, dacă nu-și făceau datoria?

A. În satul nostru, ca unul ce se află la marginea țării lângă munți, după spunerea bătrânilor, care au și fost întrebuințați la asemenea „străji“ în timpurile de mai înainte, omul își făcea rândul la 4 săptămâni, fără a fi scutit de ceva, și fără nici o pedeapsă dacă se punea altul în locul celui ce lipsea. Căpitanul de plai era vătaful Simeon, cu locuința în comuna Comănești. În urmă, asemeni străjuiri s-au schimbat în „căzăcime“, adică s-au încredințat sarcina la niște oameni cu numele de „cazaci“, care primeau plata de 400 lei pe an și uniforma de la sat.

C. Aici aflându-se la marginea țării despre Austro-Ungaria, în creierii munților Carpați, s-a auzit povestindu-se de către bătrâni, că rânduiala străjii, pe care erau datori a o ține locuitorii mărginași, era astfel: din 10 locuitori se lua unul ca străjar sau plăieș, fiind scutit de bir și având salariu anual câte 200–300 lei vechi.

§ 138. Oare își mai aduc aminte țăranii despre vechiul

așezământ ostășesc al țării? – cum se strângeau oamenii la oaste? – când și cum se făcea căutarea (revista)? – ca ce fel era plata și răsplata osteanului? – precum și pedepsele?

A. O parte din bătrâni își aduc aminte că pe la 1833 se prindea omul la oaste așa: se strângeau câte 50–60 noaptea și mergeau la acel chibzuit bun de oaste, și până prindeau unul scăpa câte 4–5; căci acel ce avea să fie prins, era bine înarmat și-și făcea drum printre cei 50–60, iar pe care-l putea prinde, îl legau și făceau bani de cheltuială de-l duceau la Iași. Plata osteanului era că-l înzestra cu 2 boi, 1 car, lanț, topor, dându-i ajutor și la facerea de casă sau o vacă.

B. Își aduc aminte oamenii că se plătea de sat la oaste, aceasta însă demult, iar mai pe urmă se prindea și care nu se supunea îl duceau legat cu funia.

C. Vechiul așezământ ostășesc se spune de bătrâni că a fost astfel: boierii își făceau oștire cu cheltuiala lor, numindu-se oștenii lor volintiri, și cu aceștia stăteau împotriva inamicilor. Astfel de oștire a guvernului era adunată cu sila, prinzându-i și legându-i cu funia. Aici la munte, când se-ntâmpla de prindea în casă pe vreun flăcău bun de oaste, ce-l urmăreau, pentru a nu fi loviți sau tăiați cu cuțitul sau toporul de către acel flăcău, urmau astfel: înconjurau casa unde era flăcăul, și apoi tăind un tufar de brad cu crengi multe, numit pe aici *târș*, îl băgau pe fereastră și începeau a-l ghionti pe flăcău cu acel tufar până îl amețeau. Unii apoi intrau în casă pe ușă de-l prindeau, și în acel interval alți oamenii îl ghiontau mereu cu tufari lungi și tufoși pe ferestrele casei, ca să n-aibă timp flăcăul a da cu ceva în cei ce puneau mâna pe el; apoi îl prindeau și-l legau.

§ 139. Ce fel de ocări întrebuințează sătenii? – care din ele sunt socotite ca cele mai grele? – și cum se pedepsesc?

A. Săteanul în necazul lui, fie mare sau mic, insultă tot ce are el mai sacru, precum de la D[umne]zeu și până la cel mai mic lucru sfânt. Ca cele mai grele ocări se socotesc cele de D[umne]zeu, Crist, *Evanghelie*, Cruce și altele asemeni.

B. Ocările întrebuințate de săteni în cazuri de violență, este înjuratul „de mamă“, care se uzează de cei mai înțelepți și mai religioși, iar alții din săteni pronunță diferite injurii scandaloase, privitoare personal la acel suduit. Unii ca aceștia sunt priviți rău de săteni și nu sunt ajutați la nevoi, zicându-le: „fugi, nespălatule și nelegiuitule!“

C. Sătenii de pe aici întrebuințează astfel de ocări: de sfânt, Cruce, *Evanghelie*, Dumnezeu etc. C-un cuvânt, toate lucrurile sfinte le batjocoresc. Din aceste sunt socotite ca cele mai grele: insulta de D[umne]zeu, Hristos, naforă, icoană, pască, sfânt.

D. Ocările întrebuințate de săteni sunt: sudălmile de Cruce, de sfânt, de Dumnezeu, lumânare, botez, biserică, precistenie, tămâie, laptele mă-sii, de mamă, de naștere, și altele care nu se pot descrie.

§ 148. La ce vârstă se logodesc și se însoară oamenii pe acolo?

A. Bărbații se-nsoară obișnuit de la vârsta de 20 până la 30 ani; iar fetele se mărită de la etatea de 15–20 ani.

B. Vârsta de 18–21 inclusiv pentru băieți, și 15–20 ani pentru fete, sunt epocile cele mai obișnuite în care părinții își căsătoresc copiii lor.

D. Căsătoriile se fac la vârsta de la 18 ani în sus pentru bărbați, iar la fete de la 17 ani în sus.

§ 149. Se întâmplă, oare, ca părinții să logodească pe copiii lor de mici? – cum se facea ceasta? – și ce urmează de acolo?

A. Nu se întâmplă niciodată ca sătenii români să-și logodească copiii de mici.

§ 150. Cât timp trebuie să treacă între logodnă și căsătorie?

A. Timpul ce trebuie să treacă între logodnă și căsătorie este acel prevăzut de legea civilă, și chiar mai înainte nu se prelungea mai mult decât până la 2 săptămâni.

B. Între logodnă și căsătorie nu trec mai mult decât trei săptămâni.

D. Timpul de la logodnă până la căsătorie ține de la 3-4 săptămâni.

§ 151. Când, unde și câte întâlniri se fac pentru încheierea logodnei? – cum se numește fiecare din ele? – și cine sunt acei ce iau parte într-însele?

A. Când un flăcău își propune a se însura, se fac următoarele întâlniri: Mai întâi flăcăul se cam înțelege cu fata; apoi părinții sau vreo rubedenie din partea flăcăului se duc la casa părinților fetei și le propun de a-și da fata după acel flăcău; și dacă nu se apără, urmează a se duce o dată cu flăcăul pentru a se înțelege de o parte flăcăul cu fata, și de altă parte a se mai înțelege părinții flăcăului cu ai fetei; și putându-se pune la cale, se dă mâna, adică flăcăul cu fata și părinții ambilor asemenea, determinând și ziua de a se logodi.

B. Pentru încheierea logodnei trebuie să se facă mai multe întruniri sau adunări, pentru ca să se poată plăcea unul altuia flăcăul și fata. După aceea merg părinții flăcăului, însoțiți de flăcău și de alte persoane din sat mai deosebite, la fată spre a se înțelege cu părinții fetei, adică zic că merg „în pețit“ spre a se putea alcătui din zestre ce o dă fetei, spunând și ce-i dă flăcăului; și dacă se pot învoi, chiar în momentul acela încep logodna. Cei ce iau parte la logodnă sunt: vecinii, scriitorul și alții.

§ 152. Ce fel de obiceiuri cu d-amăruntul se păzesc la pețire?

B. La pețire este obiceiul să se aducă o strachină cu grâu, sau orez dacă fata-i mai aleasă; se pun inelele înăuntru și se schimbă de vreo trei ori de cineva din oameni; după ce au schimbat inelele, se fac câteva împușcături ca să se prevestească o asemenea căsătorie provizorie; și după ce mai întâi s-au făcut foile de zestre și s-au logodit tinerii, apoi se întinde masa tuturor musafirilor casei, stând și mirele cu părinții lui la masă.

D. Obiceiurile de pețire sunt: se duc părinții cu tânărul unde este fata de seama lui; sunt bine primiți, punându-i la masă; încep a vorbi; dacă se înțeleg - atât părinții cât și tinerii - dau mâna; schimbă inelele; fata pune la căciula sau pălăria flăcăului o floare de târg, și el ieșind afară dă foc la câteva pistoale, semn că s-a logodit.

§ 153. Când, oare, se socotește că o logodnă s-a săvârșit pe deplin?

A. Logodna se consideră ca terminată atunci când flăcăul și fata au schimbat inele unul cu altul, în fața părinților și a mai multor oameni, rude, prieteni sau cunoscuți.

B. O logodnă se socotește că este făcută pe deplin numai atunci când e săvârșită de preot.

§ 155. Acela ce strică logodna este el ținut a da vreo despăgubire celeilalte părți?

A. Acel ce voiește a strica logodna este obligat a întoarce orice cheltuială făcută de cealaltă parte.

B. După ce tinerii se logodesc, se poate întâmpla să se nască vorbe în sat, adică că fata n-a fost cum trebuie sau că flăcăul este de oameni proști, sau că-și iau seama părinții să nu le dea cât le-a făgăduit înainte de logodnă, și atunci cel ce voiește să strice logodna trebuie să întoarcă cheltuiala celuilalt.

D. Acela care strică logodna este dator a întoarce cheltuiala făcută.

§ 157. Oare se află acolo oameni care trăiesc cu femei fără cununie? – ce părere are poporul despre o astfel de însoțire? – și cum o numesc?

B. Sunt și oameni care trăiesc necununați, și aceasta din cauză că ei fiind bătrâni n–au putut lua femei decât din cele mai proaste, care nefiind de considerațiune cu femeile ce le avuse înainte, le e rușine oarecum a se cununa cu ele și–i face să trăiască necununați. Poporul îi disprețuiește mult pe unii ca aceștia și se feresc chiar a mânca din mâna lor, zicându–le: nelegiuiți.

§ 158. Cum este privită în sat o posadnică sau o femeie fără cununie?

B. O posadnică este disprețuită de săteni, și chiar rudele o urăsc.

§ 159. Sunt, oare, flăcăi bătrâni și fete bătrâne? – din ce fel de pricină? – și cum sunt priviți de către popor?

C. Pe aici sunt flăcăi și fete bătrâne mai multe. Acei flăcăi rămân unii neînsurați pentru că au câte un defect, alții sunt proști, alții bețivi, leneși etc. Fetele asemenea sunt unele depravate și fac copii până a nu se mărita. Pe acești copii îi numește poporul *ghitanci*, iar pe acele fete bătrâne și flăcăi îi numește *oameni răsuflați*.

D. Sunt în sat flăcăi și fete bătrâne; poporul îi privește bine, fiind cinstiți, zicându–le că „nu au ursită".

§ 160. Ce crede poporul despre acei ce îmbătrânesc și mor necăsătoriți?

A. Despre acei ce îmbătrânesc și mor necăsătoriți poporul crede că sunt păcătoși, morți și cu sufletul și cu trupul.

B. Poporul nu vorbește bine de acela ce nu se însoară legitim și moare fără cununie, căci pe de–o parte îi zice că „vai de el, sărmanul, pe cealaltă lume n–are să aibă soție la înviere", apoi alții opinează că degeaba au mai trăit pe lumea asta, dacă nu i–a rămas și lui urmași ca să–l pomenească și să–i dea de pomană.

C. Despre acei ce îmbătrânesc și mor necăsătoriți poporul crede că au trăit zadarnic în viața lor.

D. Despre cei bătrâni care mor necăsătoriți poporul crede că sunt nefericiți.

§ 162. Ce însușiri sunt cele mai căutate într–o mireasă? bunăoară: – frumusețea ei? – ori hărnicia și buna purtare? – sau avuția? – sau ce alta?

A. Însușirile ce se caută la o mireasă sunt: frumusețea, buna purtare, hămicia, avuția, soiul și mai multe decât toate sănătatea ei.

B. O mireasă se cere a avea: un bun soi, adică din oameni cinstiți, apoi frumusețea și hămicia, și în urmă averea. Această considerațiune este admisă numai de sătenii cei mai înțelepți, iar cei mai proști caută mai întâi averea și frumusețea.

§ 163. Ce deosebire trebuie să fie între vârsta mirelui și vrâsta miresei?

B. Înainte se cam căuta ca flăcăul să nu fie în așa mare depărtate de ani; astăzi poate și cu zece ani flăcăul să fie mai mare.

C. Deosebirea ce trebuie să fie între vrâsta mirelui și a miresei este aceasta: mirele se caută ca de 19 până la 27 ani, iar mireasa de 18 până la 22 ani.

§ 164. Se întâmplă, oare, răpirea fetelor? – cum se face mai obișnuit? – care sunt pricinele ei? – și ce părere are poporul despre aceasta?

B. Când flăcăul este de o mai puțină considerațiune prin familie, dar există consimțământul fetei din iubire, dacă părinții nu voiesc să dea mâna fetei lor, atunci flăcăul răpește fata și, după ce se face nevăzut vreo lună-două, vin amândoi în satul lor, și dacă părinții voiesc să-i mai dea fetei ceva, bine, iar de nu, nu le face flăcăul nici o pretenție. Poporului nu-i produce o mare mișcare asemenea însoțire.

C. Pe aici se întâmplă adesea răpirea fetelor, și aceasta mai osebit din cauză că unii părinți nu consimt la căsătorie.

§ 165. Afară de răpirea cea adevărată a fetelor, adică fără voia și știrea părinților lor, se obișnuiește, oare, vreun fel de răpire închipuită, cu voia și cu știrea lor? – cum se face aceasta? – și pentru ce se face? adică: – numai pentru a păzi un vechi obicei? – ori pentru a se scuti de cheltuielile nunții? – sau din ce altă privină?

B. Se întâmplă că mama fetei voiește a da pe fiica sa după cutare flăcău, iar tatăl fetei nu; în asemenea caz se întrebuințează șarlatania între mamă și fată, și fură flăcăul fata fără voia tatălui; în urmă vine soția lui și-i spune, adică tocmai după ce a mai trecut timpul. Însă nu este obicei înrădăcinat a se fura fetele.

C. Afară de răpirea cea adevărată a fetelor, adică fără voia și știrea părinților, pe aici se mai obișnuiește un fel de răpire închipuită, care se face cu voia și știrea părinților, mai cu seamă numai pentru a se scuti cheltuielile nunții.

D. Se fac răpiri și cu voia părinților, cum s-a întâmplat în acest sat, tânărul fiind de națiune ungur, fata româncă, pentru a nu crede românii că ar fi cu voia părinților, și mai mult din pricina preotului care n-o privește bine.

§ 166. Voia părinților este ea de neapărată trebuință la căsătorie? – a cărui anume dintre părinți mai cu deosebire? – și dacă părinții nu mai trăiesc, oare cine dă voie atunci?

B. E de neapărată trebuință voia părinților la căsătorie, și mai cu seamă a tatălui; iar de nu sunt părinți, atunci a rudelor celor mai daproape.

C. Voia părinților este de neapărată trebuință la căsătorie, și se cere mai osebit consimțământului tatălui. Dacă părinții nu mai trăiesc, atunci se cere consimțământul rudelor.

§ 167. Fiul, când se însoară nevrâstnic, mai rămâne el sub puterea tatălui său? – și dacă rămâne dânsul, apoi tot așa soția lui și copiii?

B. Când fiul se însoară fără vreme, adică de 16 sau 17 ani, atunci nu-i dă drumul părinții până ce nu-l văd că a apucat pe o cale bună.

C. Fiul ce se însoară nevrâstnic e ajutat de părinții săi; iar dacă el se întâmplă de moare, atunci nevasta și copiii săi mai au uneori ajutor și de la părinții răposatului; însă mai adesea se întâmplă că astfel de văduve nu se îngăduie cu socrii și se duc la părinții lor, care le țin cu copiii cu tot.

§ 169. Copiii pot ei să aibă vreo avere deosebită de a tatălui lor? – și din ce lucruri anume se întocmește o asemenea avere?

C. Pe aici copiii pot să aibă o avere deosebită de a părinților numai atunci când li se dă vreo vită sau altceva de către nașii lor de pomană, ori de către altcineva, și când copiii servesc cu leafă la străini. Aici se obișnuiește de servesc copiii oamenilor sărmani pe la alți săteni mai bogați, și drept salariu primesc câte 2 junci de câte 1 an pe an, încălțăminte, îmbrăcăminte și mâncare.

§ 170. Poporul crede el că copiii sunt datori a ocroti și a hrăni pe părinții lor la vreme de bătrânețe?

C. Poporul crede că copiii sunt datori a ține pe părinți la bătrânețe, însă foarte rar copiii fac aceasta. Din contră, mulți părinți suferă bătaie de la copiii lor.

§ 171. Părinții silesc ei vreodată pe copiii lor la căsătorie? – și ce zice atunci poporul?

C. Părinții silesc pe copiii lor la căsătorie. Aceasta se întâmplă mai cu seamă când feciorul sau fata s-abat la necuviință. Atunci părinții, pentru a evita asemeni urmări, se silesc a-i căsători.

§ 172. Se întâmplă, oare, pe acolo, ca un flăcău înainte de căsătorie, și chiar de logodnă, să se îndrăgostească cu o fată și să doarmă la ea, cu voia părinților ei? – și ce fel de legături, drepturi sau îndatoriri, se nasc prin aceasta între ei toți?

B. Se întâmplă în majoritatea ca flăcăii înainte de logodnă să se drăgostească și să doarmă la fete, unii fără voia părinților, alții cu voia lor; și se întâmplă ca, ajungându-și flăcăul scopul, să nu mai ia în căsătorie pe fosta lui iubită.

§ 173. Când se mărită o fată sau se însoară un flăcău, se ține, oare, vreun sfat între cei de ai casei? – și cum se face aceasta?

C. Când se mărită vreo fată sau se însoară vreun flăcău, totdeauna se ține sfat între cei de ai casei, și aceasta se face astfel: I. După ce se duc pețitori la o fată, apoi părinții ei nu primesc nimic atunci, ci le spun să vină în alt timp, și aceasta o fac numai pentru ca să aibă timp d-a se sfătui între ei; în urmă se sfătuiesc, de decid ce e de făcut, și această decizie o fac cunoscută pețitorilor la timpul venirii lor a doua oară. II. Dacă un flăcău voiește a se însura, apoi spune părinților ce anume fată îi place, și în urmă părinții lui se consultă dacă merită a fi luată aceea sau nu, și decizia lor o spun fiului lor, consiliindu-l să urmeze după sfaturile lor. III. Dacă părinții voiesc a căsători pe vreun fiu al lor, fără ca acela să fie amorezat de vreo fată de mai înainte pe care s-o ceară de soție, atunci părinții flăcăului se sfătuiesc pe care anume fată din sat s-o ceară a o lua ca noră, se decid, și după aceia roagă pe niscai rude sau prieteni ai lor de se duc în pețit cu fiul lor la fata ce le-ar conveni.

§ 175. Până la ce spiță de rudenie ține poporul a fi păcat de a se căsători?

A. Majoritatea poporului ține după pravilele vechi că este păcat de a se căsători până la [a] VII[-a] spiță; iar minoritatea ține a fi păcat până la a IV[-a] spiță.

§ 176. Oare crede poporul, că este o piedică la căsătorie și rudenia cea sufletească, precum sunt cumetria, fărtăția, cumnăția și altele?

A. Poporul crede a fi păcat și, prin urmare, piedică la căsătorie și rudenia sufletească, precum: cumetria, frăția, cumnăția și altele.

B. Dacă se întâmplă ca un naș să boteze doi copii de sexuri diferite, acei copii sunt socotiți de popor ca frați sufletești și nu se însoțesc, precum asemenea se socotește și rudenia din cumetrie etc.

§ 178. Se fac, oare, căsătorii cu oameni de altă limbă sau de altă lege? – și cum sunt ele privite?

B. Căsătoriile pe aici nu se fac între oameni de altă lege, ci numai de altă limbă, așa de ex[emplu] se întâmplă că românii iau armence. Poporul nu vorbește nicicum bine de asemeni însoțiri.

C. Pe aici fiind la graniță despre Austro-Ungaria, se fac adeseori căsătorie mai cu seamă între români cu maghiare și viceversa. S-a întâmplat a se căsători și român cu evreică, botezând-o.

§ 179. Oare se întâmplă căsătorii între români și țigani? – și ce zice poporul?

A. Se întâmplă căsătorie și între țigani cu romănce, și atunci poporul zice că trebuie să se tragă acea romăncă tot din țigani.

B. Nu se întâmplă niciodată căsătorie între români și țigani.

D. Se întâmplă căsătorie între români și țigani; poporul le privește binișor.

§ 180. Copilul luat de suflet poate el să se căsătorească cu copilul cel adevărat al tatălui său de suflet? – sau cu vreo rudă de-ale acestuia?

A. Copilul luat de suflet nu poate să se căsătorească cu copilul adevărat al tatălui său de suflet, nici chiar cu vreo rudenie de ale acestuia.

B. Copilul luat de suflet se întâmplă să se căsătorească cu copilul cel adevărat al tatălui său de suflet.

D. Copilul luat de suflet nu se poate căsători cu cel adevărat al tatălui său de suflet, nici cu vreo rudă de ale acestuia.

§ 181. Se face, oare, adesea pe acolo luarea de suflet a unui copil? – și care sunt pricinile de se face aceasta?

C. Pe aici se întâmplă adesea luarea de suflet a unui copil, și pricinile din care se face aceasta sunt că unii oameni n-au copii deloc și vor a face pomană luând de suflet copii sărmani; alți oameni, deși au copii, dar având avere și privind că unele fete mari fac câte un copil și mai mulți de fete mari, fără a fi măritate, atunci oamenii mai bogați iau de suflet copiii de la acele fete, îi cresc, îi căsătoresc și-i înzestrează cu ce-i lasă inima. Dintre copiii luați de suflet sunt mulți care fug în urmă de la oamenii ce i-au crescut, și aceasta se întâmplă pentru că ei află că adevărații lor părinți sunt alții, iar nu aceia care i-au crescut. Pe aici sunt mulți oameni care de pe când erau holtei au făcut câte un copil cu fete de seama lor; acești oameni în urmă, căsătorindu-se cu alte femei, nu cu acele cu care au făcut copiii numiți pe aici *ghitanci*, și-au luat copiii de la acele femei cu care îi făcuse: i-a luat ca de suflet, amestecându-i între copiii făcuți cu nevasta cea cu cununie, și i-au numit fii ai lor. Însă acei fii *ghitanci* totdeauna au fost disprețuiți, considerați ca niște servi și, la căsătoria lor, nu au fost înzestrați ca niște adevărați fii ai acelor oameni; căci deși ar fi avut ei bunăvoință să-i înzestreze, însă au fost împiedicați de consoartele și de ceilalți copii ai lor.

§ 182. Oare numai bărbații iau de suflet? – sau o pot face și femeile?

C. Pe aici când se ia vreun copil de suflet se consultă bărbatul cu femeia, și numai atunci se ia un copil de suflet când este cu consimțământul amândurora.

D. Mai adesea se întâmplă din partea bărbaților de iau copilul de suflet, dar o pot face și femeile.

§ 183. Ca ce fel de obiceiuri păstrează poporul la luare de suflet a unui copil?

A. Obiceiul ce se păstrează la luare de suflet, este că dacă-i copilul mic, îl ia de peste o apă sau de peste o punte; iar dacă-i mai mărișor, îl ia numai în pielea goală, ca să-l îmbrace acel ce-l ia de suflet din nou.

C. La luarea de suflet a unui copil, unii fac înscris cu adevărații părinți ai copilului. În acel înscris se obligă cei d-al doilea ca nici odinioară ei să nu se mai răspunză cum că sunt adevărații părinți ai copilului ce l-au dat de suflet. Omul care îl ia de suflet se obligă a-l înzestra ca pe un copil al său, dacă va fi supus, ascultător etc.

D. Obiceiurile la luarea copiilor de suflet sunt: de a se îmbrăca copilul cu straie noi de către părinții lui și a-l da pe fereastră părintelui de suflet care-i dă în schimb un ban.

§ 187. Care trebuie să fie deosebirea de vârstă între copilul de suflet și părintele de suflet?

D. Copilul de suflet este obișnuit de a se lua de mic de la un an până la patru, iar părintele de suflet dela vârsta de 24 ani înainte.

§ 188. Se întâmplă, oare, vreodată ca să ia de suflet un om cu copii? – și ce fel de legături se nasc atunci între toți aceștia?

C. Pe aici se întâmplă că și oamenii ce au copii iau alți copii de suflet. Acei oameni se obligă a înzestra pe copiii de suflet ca și pe cei drepți ai lor. Aceasta însă rar se păzește.

§ 189. În ce chip se face pe acolo învoiala în privința zestrei? – se obișnuiește foia de zestre? – și ce numiri poartă în popor unele ca acestea?

A. Învoiala de zestre se face între părinții flăcăului și ai fetei înainte de a se logodi, neurmând la popor nici un înscris sau foaie de zestre.

C. Pe aici învoiala în privința zestre se face verbală. Foaia de zestre nu se obișnuiește.

D. Învoiala în privința zestrei se face în fața rudeniilor și a nașului, fără foaie de zestre.

§ 190. Ce fel de lucruri se dau obișnuit ca zestre? – și când anume se dau ele? adică: – înainte de nuntă? – după nuntă? – împreună cu mireasa? – sau altminterea cumva?

A. Lucrurile ce se dau obișnuit ca zestre împreună cu mireasa sunt: 2 perine lungi, 4 scurte, 2 mititele; 1 cergă sau plapomă; 4 foi de scoarță; 1 țol; 4 saci; 4 prosoape; 2 fețe de masă; 4 cămăși; 2 catrințe; *căpătâiul* sau lucrurile de a îmbrăca o casă țărănească, și straiele miresei; iar cele ce se mai dau pe urmă, sunt vitele destinate ca zestre.

C. Obișnuit ca zestre se dau pe aici vite, pământ și obiecte din casă ca: lăvicere, cergi, cojoace, sumane, sarice etc. Acestea se dau unele înainte o dată cu mireasa, și altele în urmă, după cum le este învoiala.

D. Lucruri ca zestre se dau: o ladă, lăvicere, perine, loc de casă, pământ, boi, vaci și altele, o dată cu nunta.

§ 192. Ginerele nu plătește și el ceva tatălui miresei? – ori rudelor ei?

D. Ginerele plătește miresei bani de la *masa cea mare* pentru a-și lua ea cele necesare.

§ 193. Ce fel de daruri, când și cui anume, fac însurățeii printre rudele lor? – sau și prin străini?

A. Nu se obișnuiește ca însurățeii săteni să dea vreun dar, nici la rude, nici la străini.

D. Însurățeii nu dau daruri decât pețitorului și socrilor. Ei primesc daruri dela ceilalți oameni, ca *de casă nouă*.

§ 195. Cine dintre părinți, tatăl sau mama, este însărcinată mai cu deosebire cu adunarea zestrei?

D. Cu adunarea zestrei din casă e obligată mama; iar cu vite, bani și altele, tatăl.

§ 196. Dacă părinții nu mai trăiesc, cine, oare, înzestrează pe fată?

A. Dacă părinții unei fete nu mai trăiesc, atunci o înzestrează acela la care a crescut și la care poate a rămas ceva de la părinții ei.

C. Dacă părinții unei fete nu mai trăiesc, atunci întâmplându-se ca ea să aibă frați sau alte rude mai cu milă asupră-i, o înzestrează aceștia; iar la din contra, nerămâind nici o avere pe urma părinților ei și neavând nici rude spre a o înzestra, este silită a servi la vreun stăpân și a-și face zestre.

§ 199. Dacă părinții fetei vor să-i dea o zestre prea mare, nedreptățind astfel pe ceilalți copii, atunci ce fac aceștia?

A. Nu se întâmplă, niciodată, ca un sătean să dea o zestre mai mare fetei, nedreptățind cu aceasta pe ceilalți urmași.

§ 200. Oare sunt între săteni prigoniri și judecăți pentru zestre între gineri și socri?

C. Pe aici se întâmplă prigoniri și judecăți pentru zestre între gineri și socri. În asemenea cazuri fetele măritate țin cu bărbații, iar nicidecum cu părinții lor.

§ 201. Ce se face dacă bărbatul risipește sau pierde zestrea nevestei?

A. Bărbatul pierzând zestrea nevestei, nu se mai face nimic, după cum nu s-a făcut nici o formalitate la luarea pe seamă a acelei zestre.

B. Dacă bărbatul pierde zestrea femeii sale, atunci îl urmăresc rudele ei și prin judecată îi scot zestrea; chiar este vorba în popor: „zestrea femeii nu se pierde nici în apă“.

§ 202. Nevasta poate ea vreodată să piarză dreptul la zestrea ce adusese în casă? – când aceasta? – și-n ce chip anume?

A. Nevasta numai atunci pierde dreptul la zestrea sa, când s-a ales rău și din această cauză nu merită să mai viețuiască cu bărbatul ei, și totodată are și copii către care trece dreptul acelei zestre.

B. Nevasta pierde zestrea dacă are copii cu bărbatul și se dă la lucruri deșerte.

§ 203. Se păzește, oare, rândul de a căsători mai întâi pe copiii cei mai mari și după aceia pe cei mai mici?

A. Să păzește cu stricteță dreptul de a se căsători copiii cei mai mari întâi.

B. Sătenii care își însoară copii sau își mărită fete, nu voiesc cu nici un preț a-și mărita întâi fetele cele mai mici sau a însura băieții cei mici, ci zic că: „nu se începe niciodată sacul de la fund“.

D. Se păzește cu strictețe, ca întâi fetele cele mai mari să se mărite.

§ 204. Care sunt obiceiele la căsătorie? adică: – în ajunul nunții? – la casa miresei? – pe drum mergând spre biserică? – în biserică, afară de cele curat bisericești? – la ducerea spre casa ginerelui? – în casa ginerelui? – în odaia de culcare? – a doua zi dimineață?

A. Obiceiurile la căsătorie sunt: în ajunul nunții, sâmbăta, se face un fel de petrecere cu numele de *vedre* în casa miresei. A doua zi, duminică dimineața, merge mirele cu nunul și cu mai mulți oameni adunați la nuntă de ia mireasa de la casa părinților ei cu următoarele ceremonii: întâi omul cu numele de *conocar*, însoțit de *vornicul de nuntă*, citește o zicătoare veche numită *conocărie*, și terminând-o, ia un colac de pe o cofă cu apă, și apoi se întorc spre mire, ținându-l și vornicul și conocarul acel colac, iar mirele, trecând printre dânșii spre mireasă, rupe acel colac și-l zvârle înainte spre mireasă; apoi când intră în casă, mireasa îl stropește cu busuioc undat în apă; apoi se pun la masă toți nuntașii, stând în capul mesei mirele și mireasa. După finitul mesei fac un danț și, întorcându-se o dată pe după masă, vornicul din fruntea danțului apucă pe ușă afară. Când mirele și mireasa au ajuns între ușile casei, unul din rudele miresei se aține la ușă cerând plata *iernatecului* de la mire, și acesta dând câteva parale, apoi sunt liberi a ieși din casă și se duc împrejurul carului destinat a se sui mireasa. Mirele ajută pe mireasă la suirea sa în car, ciocnind-o puțin cu o cracă de brad, spre semn de frică; plecând spre biserică, chiuie și împușcă cu pistoalele, și lăutarii cântă. Ajungând la biserică, se prezintă mirele și mireasa însoțiți de nuni în ușa bisericii, unde preotul îi întreabă dacă s-au luat de voie sau fără de voie; apoi intră în biserică; se pune un așternut sub picioarele lor, puindu-se și câteva parale, și apoi se începe ceremonia religioasă. După terminarea cununiei, se întorc în același mod la casa mirelui, unde joacă până seara, când se face *masa cea mare*, la care strânge și bani. La ieșirea miresei de la părinții ei, ea îngenunchează pe 2 perine, iar părinții șed pe un scaun și vornicul zice iertăciunea, și terminându-se dă 2 pahare cu vin la socri de beau, și apoi mirelui și miresei, care, bând puțin, îl aruncă peste cap. După terminarea mesei mari cu plata banilor și după închinarea a 2 pahare vin la fiecare păreche de oameni, apoi scot pe mireasă și o pun în capul mesei pe pat în picioare, și o rudenie din partea mirelui, cântându-i și lăutarii, cu două crenguțe de brad sau cu busuioc îi ridică hobotul, punându-l într-un cui sub icoană, iar mireasa îi dă o basma, și rădicătorul hobotului îi dă o vită sau câteva parale miresei; apoi o leagă cu fes și ștergar într-o cămară, cântându-i lăutarii și zicând din gură că: „când va da lapte din piatră, atunci m-oi mai face eu fată“; apoi nuna mergând într-o odaie separată, le așterne, culcându-i împreună. A doua zi de dimineață, nuna merge la fină și, împreună cu mama mirelui, o primenește pe mireasă, luându-i acea cămașă, după care constată fecioria ei. În fine, se trimite la părinții fetei rachiu, pus în niște sticle la gâtul cărora leagă câte o cordică roșie, jucându-l pe drum; iar tinerii se duc cu colac la nun și cu alte lucruri de mâncare, apoi petrec toată ziua până seara, când atunci se duc fiecare la casa sa; pe urmă, a doua zi marți, se strâng toate rudeniile, ceea ce se cheamă *la plăcinte*, dând atunci și aceștia darurile ce aveau să mai dea.

B. Obiceiul unei nunți este: mirele își adună prietenii săi flăcăi, mergând el singur prin sat și poftindu-i cu plosca cu băutură cu două zile înainte de a se duce la mireasă; poftește pe lângă flăcăi tot atunci și pe sătenii familiari să vină la *masa cea mare*. După ce a sosit sâmbăta, se strâng flăcăii și cei mai tineri din săteni, și de dimineață se duc veseli și voioși, călări și pedestri, să aducă mireasa, dacă-i din alt sat. Mersul lor este însoțit de zgomot, căci mereu trosnesc din pistoale și chiuie. După ce au ajuns la mireasă acasă, începe conocarul și vornicelul a *ura* câteva cuvinte, și după aceea intră în casă la mireasă, care se află suită pe un pat sus, având în dreapta și în stânga două camarade ale ei, care le numește *surori de mireasă*; după aceea se încep tratațiile din partea socrului, tatăl miresei, cu rachiu, zahăr și stafide; în urmă încep a cânta lăutarii un cânt, pe când se încoronează mireasa, punându-i peteala pe cap nașa ei. De aici se începe danțul cu un cântec la care joacă toți din casă, purtând cârma conocarul și vornicul; și după ce se întorc de trei ori în jurul mesei pe care au fost bucate, ies afară cu jocul danțului, pe care-l mai joacă puțin, și în urmă încep a scoate zestrea miresei, adică: așternuturile, pernele etc. După ce se regulează zestrea, se pune mireasa în un car cu nașă-sa, iar mirele merge călare pe lângă carul unde-i mireasa, și astfel venind veseli și cu pompă în satul mirelui, se duc de-și celebrează căsătoria civilă și în urmă pe cea religioasă. După ce se finesc acestea, își duce mirele mireasa cu toți nuntașii la casa lui, unde flăcăii și fetele încep să joace hore și alte jocuri. Asta se face în ziua nunții, duminica, când tot în acea zi vin sătenii ce au plăcere de nuntă și pe care i-a poftit mirele, și petrec până seara. În acea seară mai târziu se întind mesele și, după ce mănâncă două feluri de bucate, apoi începe conocarul *urația paharelor* și, adresându-se către nun, îi zice: „ajungă-te voie bună! d[omnu]le nun și d[oam]nă nună, iată se închină mirele cu această corabie; dar în corabie ce va să fie, nu poate nimenea ca să știe; însă eu fiind voitor de bine, toate lucrurile vi le-oi spune; în corabie este un șal mare de la Tocat să vă fie d-voastră de îmbrăcat, un săpun de la Bagdat să vă fie d[umnea]voastră de spălat, asemenea niște pâine de la Tocat să vă fie d[umnea]voastră de gustat“. După aceasta iar se adresează conocarul cu o tablă pe care se află două pahare și începând a cuvânta zice: „Iată se închină tinerii și toți mesenii împreună cu aceste pahare de băutură; paharele sunt de la sticlar, iar vinul de la Cotnar, să băgați mâna în buzunar, să scoateți vreo patru-cinci galbeni de cei mari și pe d[umnea]lor tinerii să-i dăruiți“. Dacă nunul n-are buzunar, conocarul îi zice: „vinul e de la Poiana-Lungă, ca să băgați d[umnea]voastră mâna în pungă, și să scoateți vreo doi-trei de cei mari“. Și în chipul acesta se duce conocarul pe la toți mesenii de le închină paharele, și fiecare sătean urează viață și fericire la tineri, bucurie la bătrâni și, bând vinul o dată cu intonarea unui cânt ce-l cântă lăutarii, bagă mâna în pungă și scoate 5, 6 franci de dăruiesc pe tineri, și la urmă făcându-se socoteală de către nun se găsesc 16 galbeni sau și 20. A doua zi, luni, vin și părinții miresei, zicând ei că se duc de *cale primară*, fără să știe că aceasta însemnează că fac prima cale, și ieșind mirele cu mireasa le sărută mâna și-i îmbrățișează; seara iar se întinde masa zisă „la încrop“, și acolo dau socrii bani, cât îi lasă inima, ca un mic dar, dându-le totodată și blagoslovenie părintească. Cât pentru că n-ar fi mireasa fată cinstită, nu este nici un alt obicei, ca mai înainte; atât numai că pe urmă se naște viață rea între soți.

D. În ajunul nunții se duce mirele și ia pe nuni dempreună cu toți nuntașii și lăutari, dând pistoale și chiuind; apoi împreună merg la casa miresei. Mireasa este în ușa casei, cu o strachină cu apă și cu un smoc de busuioc, stropind pe mire; iar mirele, de călare, plesnește cu biciul de trei ori spre mireasă și, dând un pistol, descalecă, punându-se la masă. Sculându-se de la masă, nuna cea mare desface peteala sau un batij care se numește *hobot*, puindu-l pe două bețe și vroind a-l arunca pe capul miresei; patru fete mari o apără, stând împotrivă și zicând că ce le dă mirele ca să-i dea mireasa; juruindu-le mirele flori sau inele, apucă și ele de hobot sau peteală dempreună cu nuna, și, jucând, îl așează pe capul miresei. După aceea un bătrân le citește conocăria; apoi pleacă la casa mirelui, unde soacra cea mare iese înainte cu o pâine; joacă împreună cu toți până a doua zi când cu toții merg la biserică, cântând, chiuind, dând pistoale. În biserică mirele stă cu căciula pe cap, socotindu-se de ceilalți ca *împărat*. După cununie tot cu această regulă se întorc spre casă. La hanurile din calea nunții, joacă. Ajungând acasă, le iese înainte cofe pline cu apă, acoperite cu pâine, așternându-le lăvicere la intrare în casă; li se dă un singur ou la amândoi de-l mănâncă; în odaia de culcare le pregătește nuna un așternut curat; luând pe mireasă, o primenește, lăsându-i pe amândoi într-o odaie. A doua zi de dimineață se duce mirele cu mireasa la nună cu o sticlă cu rachiu roșu, legată cu cordele roșii, ca semn de feciorie; cu dânșii împreună vine nuna de o leagă pe mireasa la cap. Iar când nu e fecioară, o trimite cu sticla cu rachiu alb și cu peteci albe; la plăcinte, nuna pune denaintea miresei și mumei ei lingure, pahare și talgere sparte, zicându-le: „toată lumea a fost acasă, numai fina mea n-a fost acasă". Când e fecioară, joacă împrejurul mesei și pe afară, zicând nuna:

U! iu! iu! și bine-mi pare
Că mi-i fina ca o floare,
Și finul ca un păun,
Mi-a stricat căruța-n drum etc.

*§ 205. Ce este **calea primară**?*

A. Calea primară se numește întâia ducere a tinerilor la părinții fetei.

D. La săptămână, când se duc tinerii la părinți, se zice „cale primară".

*§ 206. Ce înseamnă **bradul** la căsătorie?*

A. Bradul la căsătorie este semnul de veselie sau de nuntă.

C. Bradul la căsătorie înseamnă veselie, adică: precum oricine se bucură de verdeața ce aduce primăvara, astfel să se veselească nuntașii, și mai ales tinerii ce se însoțesc să aibă o viață veselă.

D. Bradul înseamnă de a le ajuta Dumnezeu a petrece o viață veselă, cum bradul e verde totdeauna.

§ 207. Cum se numește, unul câte unul, bărbați și femei, toți acei ce iau parte la facerea unei căsătorii, începând de la pețire până la nuntă? – și ce fel de sarcină anume are fiecare din ei?

A. Părțile sau membrii unei nunți sunt: *pețitorii*, sarcina lor este de a peți sau de a face ca să se ia flăcăul cu fata; *nunii*, însărcinați de a cununa; *conocarul*, însărcinat de a citi conocăria; *vornicul*, însărcinat cu poftirea la nuntă și cu alte osteneli; și, în fine, *fratele de mire* și *sora de mireasă*, însărcinați cu economia și cu altele.

D. Toți acei ce iau parte la nuntă se numesc *nunași*, iar acei ce au luat parte la împețit se numesc *lehăi*; acela care poftește oamenii la nuntă se numește *vornicel*, asemenea și una din fete *vornicească*; iar acel care citește conocăria se numește *conocar*.

§ 208. Cam la ce sumă se ridică în sat toate cheltuielile ce se fac la o nuntă?

A. Cheltuiala unei nunți cu economie se ridică până la 10 galbeni.

B. Cheltuiala până la care se ridică o nuntă este de 40 galbeni de fruntaș, 20 de mijlocaș și 10 galbeni de codaș.

§ 210. Se ține, oare, mult la fecioria miresei? – se cere vreo dovadă despre aceasta? – și ce se face, dacă mireasa nu–și va fi păstrat fecioria?

A. Poporul ține foarte mult la fecioria miresei; dovadă despre aceasta se cere cămașa nopții dentâi; și dacă se întâmplă ca mireasa să nu–și fi păstrat fecioria și s–o fi stricat cu altcineva, iar nu [cu] acela care a luat–o, atunci părinții ei primesc mare rușine, și se poate întâmpla să aibă și trai rău pe urmă.

C. Pe aici se ține foarte mult la fecioria miresei. Dovadă despre aceasta, se caută de către nună și alte femei ce–o însoțesc cămașa cu care a dormit mireasa cu mirele în noaptea cea dentâi. Dacă mireasa nu și–ar fi păstrat fecioria, atunci în timpii din trecut i se punea a doua zi după culcare de către nuna cea mare și alte femei o păreche ițe în gât, și apoi o jucau pe drumuri cu aceste agățate de gât, lăutarii cântând și publicul râdea. Dacă însă mireasa ar fi fost fecioară, atunci i se arăta cămașa pe la mai mulți oameni: unii o punea într–o prăjină, mergea cu ea spânzurată în prăjină prin sat, lăutarii cântau, nuntașii jucau împreună cu mireasa, jucând totodată și prăjina în care era spânzurată cămașa. Mai aveau cu ei câte un cocoș roșu și vin roșu în niște sticle: vinul îl beau, iar pe cocoș îl jucau tot în sus săltându–l, când cântau și lăutarii.

§ 211. Care sunt drepturile și datoriile bărbatului către femeie? – și ale femeiei către bărbat?

B. Bărbatul se socotește domnul femeii și stăpân al ei, și orice ar zice, femeia trebuie să facă; bărbatul ocupă cel întâi loc ori la ce petrecere, femeia ca supusă bărbatului merge mai în urmă și șade pe o a doua treaptă, iar în privința viețuirii se ajută amândoi la toate nevoile lor, fără a–și însuși vreun drept deosebit.

§ 214. Se întâmplă, oare, bătăi între soți? – și cum sunt ele privite?

D. Bătăi între soți se întâmplă mai mult când femeia nu ascultă pe bărbat; aceste bătăi snt obișnuite la săteni, având zicătoarea că: „femeia nebătută e ca moare neferecată“.

§ 215. Nevasta se plânge ea, vreodată, că bărbatul său n–o iubește, fiindcă n–o bate?

A. Sunt și neveste de acele cam proaste, care se plâng că nu le iubesc bărbații fiindcă nu le bat.

B. Nu se obișnuiește ca nevesele să se plângă contra bărbaților că nu le iubesc când nu le bat.

§ 216. Părinții miresei silesc ei vreodată pe ginerele de a da un zapis sau de a jura, că nu–și va bate nevasta? – Cum se face aceasta?

D. Părinții miresei se întâmplă de silesc pe gineri de a da înscris în fața mai multor oameni cinstiți, care se pun ca chezași, că nu–și va mai bate nevasta.

§ 218. Cine judecă și împacă certele între soți?

D. Certele între soți, primarul și popa le judecă și le împacă.

§ 219. Se află, oare, în popor vreo aducere aminte din vechime, cum că bărbații își vindeau nevestele? – sau că frații își vindeau surorile?

D. Nu se ține minte că bărbații să–și vândă femeile sau frații surorile.

§ 220. Cum își răzbună cineva, dacă altul i–a necinstit pe nevastă–sa, pe sora, pe fiica, sau pe vreo altă rudă?

D. Dacă se întâmplă ca cineva să necinstească pe nevasta altuia, pe sora sau fiica, atuncea partea interesată își răzbună prin schingiuiri, bătăi de caracter grav, și chiar cu moarte.

§ 221. Nu se serbează, oare, în vreun chip oarecare deosebit o căsătorie ce a ținut 25 de ani sau mai mult?

A. Nu se serbează nici într–un chip căsătoria ce ar fi ținut 25 de ani sau mai mult.

§ 223. Ce se face, când nevasta află pe bărbatul ei în dragoste cu o altă femeie?

D. Când nevasta află pe bărbatul ei în dragoste cu o altă femeie, se spune că o ungea cu glod pe acea prinsă, aducând–o la județ.

§ 224. Cum sunt priviți și cum se pedepsește în popor hotrii și hotrele, adică acei ce mijlocesc și dau ajutor la necredința femeii sau a bărbatului, stricând casele oamenilor?

D. Acei ce stricau casele oamenilor se socoteau ca cei mai răi oameni și erau alungați afară din sat.

§ 225. Cum privește poporul necredința bărbatului? – și cum iarăși pe acea a nevestei?

B. Poporul privește tot într-un chip atât pe bărbat, cât și pe femeie, atuncea când abuzează de datoria lor.

§ 226. Sunt oare lucruri de ale casei care să fie numai în sarcina bărbatului? – și altele numai în sarcina femeii? – sau în a copiilor? – cu alte cuvinte, cum se împarte munca între bărbat, nevastă și copii?

A. În sarcina bărbatului este de a aduce lemne pentru casă, a îngriji de uneltele trebuitoare muncii câmpului și toate cele ce se ating de târla sau casa sa; iar femeia toarce, țese, face treburile casei, îngrijind de copii, și vara, împreună cu bărbatul ei, se îndeletnicește cu adunarea câmpului; copiii păzesc vitele și fetele caută de pui și cele de împrejurul casei.

§ 227. Zestrea nevestei, după moartea ei, trece, oare, la toți copiii? – ori numai la fete? – și atunci ce se face dacă nu sunt fete, ci numai băieți?

A. Zestrea nevestei, după moartea ei, trece în folosul tuturor copiilor, băieți sau fete.

B. Dacă se întâmplă să moară femeia și să-i rămână copii de ambe sexe, atuncea averea femeii nu se împarte numai la fete, ci și la băieți.

§ 228. Cum sunt priviți oamenii căsătoriți care nu fac copii?

A. Oamenii căsătoriți, care nu fac copii, sunt priviți ca un pom neroditor.

B. Oamenii căsătoriți și care nu fac copii sunt fericiți de către săteni, zicându-le că n-au nici o nevoie.

§ 229. Se întâmplă, oare, ca copii să poarte porecla mumei, iar nu pe a tatălui? – când și cum se întâmplă aceasta?

A. În general, copiii poartă porecla tată-său; dar se întâmplă ca un copil să poarte porecla mumei sale, și aceasta atunci când l-au luat mai mulți înainte a-i zice porecla după mamă.

B. Se întâmplă ca copiii să poarte porecla mamei, și aceasta sau că tatăl e din o familie de jos, sau că mama are vreo succesiune și copiii se numesc după dânsa pentru a fi mai siguri de acea succesiune.

D. Se întâmplă ca copiii să nu poarte porecla tatălui său, ci pe a mumei sale, din pricină că muma ar fi mai de soi.

§ 230. Oare ține poporul că averea este obștească a amânduror soților? – sau că cade numai sub stăpânirea bărbatului? – ori că și-o stăpânește fiecare din soți pe a sa îndeosebi?

A. Poporul ține că averea unei case este comună amânduror soților, și prin urmare amândoi deplini stăpâni pe acea avere.

B. Poporul nu deosebește averea femeii de a bărbatului, și când se întâmplă vreo vânzare de veci, atuncea nu se mulțumește cu iscălitura bărbatului, ci trebuie și a femeii.

D. Poporul ține de drept că averea este obștească amândurora.

§ 231. Cui se cuvine averea agonisită în timpul căsătoriei?

A. Averea agonisită în timpul căsătoriei se cuvine la amândoi.

D. Averea agonisită în timpul căsătoriei rămâne la fiul cel mai mic.

§ 232. Oare se află lucruri, de care nevasta să facă tot ce-i place, fără a fi datoare de a întreba pe bărbat?

A. Lucrurile acele curat femeiești și folositoare casei, precum facerea de pânză și alte materii de îmbrăcat, grijitul de casă, facerea de bucate și altele asemeni, le face femeia fără să mai întrebe pe bărbat.

B. Sunt lucruri casnice de care femeia dispune fără să întrebe pe bărbat, așa d[e] ex[emplu] femeia își poate desface pânză, cămăși la iarmaroace, păsări, unt, brânză etc.

D. Lucrurile de ale gospodăriei, a crește păsări, a le vinde, a cumpăra bumbac, a face pânză, țoale, ițari, a le vinde, toate acestea se fac fără a mai întreba bărbatul.

§ 233. Se întâmplă, oare, adesea despărțiri între soți? – și cum le privește poporul?

A. Nu se întâmplă dese desprățiri între soți; și atunci când se întâmplă, poporul le privește cu dispreț.

§ 235. La despărțire bărbatul este el dator de a plăti ceva nevestei de care se desparte? – sau poate că plătește și părinților ei? – ori rudelor?

B. După ce soții s-au despărțit, bărbatul e dator a întoarce zestrea ce a fost luată după soția lui la căsătorie.

D. La despărțire, bărbatul e dator de a împărți toate roadele ce s-au făcut, precum și toate lucrurile de zestre le dă înapoi.

§ 236. După desfacerea căsătoriei, ce se face cu zestrea? – și cum rămân copiii cei mici?

B. După despărțire, copiii rămân în seama tatălui, dacă dânsul a provocat divorțul, și el îi întreține; dacă mama a voit a se despărți, atuncea zestrea ei e cam în pericol, căci se împarte la copii.

D. Copiii, după defacerea căsătoriei, se țin de tatăl lor.

§ 237. Dacă cei căsătoriți n-au copii, cui rămâne atunci zestrea după moartea femeii?

A. Dacă oarecari căsătoriți n-au copii și moare femeia, atunci zestra ei o ia acel ce o va îngropa și se va însărcina cu toate cele ce trebuiesc unui mort după legea creștină.

B. Întâmplându-se să moară femeia, atuncea zestrea ei o ia părinții înapoi de la bărbat, dacă n-are copii.

D. După moartea femeii, zestrea ei o iau rudele de pe dânsa, dacă nu are copii.

§ 238. De câte ori cel mai mult (de 2, de 3 sau chiar de 4 ori) obișnuiesc a se despărți și a se căsători din nou oamenii din popor? – și cum sunt privite asemeni căsătorii?

A. Cel mult până de trei ori se însoară un om, despărțindu-se de celelalte prin moarte sau prin judecată, și aceste căsătorii sunt privite de popor cu dezgust.

B. Se întâmplă câte 3 și chiar câte 4 căsătorii în viața unui bărbat, dacă-i moare femeia; dar din neînțelegere între soți nu se întâmplă mai mult de două căsătorii.

D. Oamenii din popor se despart și se însoară până de trei ori, la a patra oară nu se mai obișnuiește; asemenea căsătorii sunt privite de popor ca cum n-ar fi căsătoriți.

§ 239. Cum este privită, bine sau rău, o văduvă care se mărită din nou?

B. Poporul cunoaște foarte bine dacă văduva se mărită de nevoie ce are pentru ocrotirea gospodăriei sale, sau că din caracterul ei cel rău. Când se mărită o văduvă la un an după ce i-a răposat soțul, atuncea nu-i privită bine de popor; iar după doi-trei ani, nu-i mai zice nimic.

§ 241. Ce fel de obiceiuri are poporul la nașterea copiilor?

A. Obiceiul poporului la naștere de copii este, că după ce naște femeia îi face un așternut de paie jos la pământ și o culcă acolo, apoi îndată îi aduce rachiu, unt-de-lemn și vin ca să bea.

B. La nașterea unui copil, e neapărat ca cel cu copilul să-și caute naș, și acesta intră în cheltuieli de botez, adică: ia pentru mamă un cumaș de rochie, dacă e mai bogat nașul, de fustă de e mai sărac, și după ce-l pune în jurul unei lumânări, merge la biserică și, celebrându-se botezul de către preot, i se dă copilul botezat moașei, și a doua zi merge nașul să scoată pe finul său din mir, adică îl scaldă și-i pune pe piept 4 sau 5 franci cu care îl dăruiește, urându-i minte, noroc și viață; apoi se face masă cu toți cei care au avut plăcere să însoțească pe naş dându-i-se numele de *cumetrie*, și toți dăruiesc pe noul născut cu câte un dar în bani sau altceva.

§ 242. Părinții se bucură ei mai mult de nașterea unui băiat? ori a unei fete? - și ce zice poporul în aceste împrejurări?

A. Unii părinți se bucură mai mult de nașterea unui băiat decât de nașterea unei fete, dar majoritatea poporului le zice la asemeni părinți că n-au minte.

§ 243. Care sunt obiceiele la botezul copiilor?

A. Obiceiul la botezul copiilor este acesta: nănașul copilului trebuie să pună la lumânare un strai ceva, apoi să cumpere pentru copil o plapomă, scufie, niște bete și un scutec; apoi a doua zi după botez merge nașul la casa copilului și-l scaldă, și în acea scăldătoare lasă câteva parale ca bacșiș moașei; apoi când îl înfașă pe copil, pune și pe pieptul lui un bacșiș; și, în fine, se face o masă numită *cumetrie*, la care se strâng mai mulți, dând fiecare câte un bacșiș și zicând: „de la noi bani și de la Dumnezeu noroc".

D. Obiceiurile la botezul copiilor sunt: merge nașul sau nașa cu popa la crâșmă de-l cinstește, apoi se duc acasă cu lumânarea aprinsă, a doua zi fac *cumetria* cu bani, scăldând copilul.

§ 244. Ca ce fel de socotință au în popor femeile cele îngreunate?

A. Femeile cele îngreunate se bucură de o bună socotință din partea poporului, așteptând care mai de care să vază ce va naște.

D. Femeile îngreunate se bucură de lauda poporului.

§ 246. Este, oare, în popor credința, că tatăl poate să facă cu copiii săi orice va voi?

A. În popor este credința că tatăl poate să facă cu copiii săi ce va voi, numai să nu-i omoare.

B. În popor se obișnuiește a se zice că părintele e liber să facă tot ce ar voi cu copilul său.

§ 247. Rămas-a vreo aducere aminte din vechime, cum că părinții își vindeau copiii? - ori că ucideau pe cei slabi sau pe cei sluți?

A. Nu este nici o aducere aminte în popor că în vechime părinții își vindeau copiii sau că ucideau pe cei mai slabi și mai sluți.

§ 248. Cum este privită de către popor urâciunea la om? - și cum este privită slăbiciunea trupească?

D. Slăbiciunea trupească este privită de popor ca faptă rea.

§ 249. Ce nume poartă nevasta după ce s-a despărțit de bărbatul ei? – oare tot pe al acestuia? – sau pe al părinților?

A. Nevasta despărțită de bărbatul ei, poporul îi dă tot porecla bărbatului său, până ce se mărită cu altul.

B. Nevasta după ce s-a despărțit de bărbat, poporul nu-i mai zice că e a aceluia, ci o numește după numele tatălui său.

D. După ce s-a despărțit, nevasta poartă porecla părinților ei.

§ 251. Rămas-a, oare, vreo aducere aminte din vechime, cum că oamenii ajunși la adânci bătrânețe erau uciși?

A. Se povestește în popor că oamenii bătrâni de tot se ucideau în vechime.

D. Nu se ține minte ca oamenii bătrâni să se omoare, afară decât zicătoarea între popor că: „omul dacă îmbătrânește, pune paie și-l pârlește“.

§ 252. Copiii se află ei totdeauna sub puterea părinților? – sau numai până la o vârstă oarecare? – ori până la căsătorie?

A. Copiii cam până la căsătorie sunt tot sub puterea părinților.

§ 253. La ce vârstă anume, după părerea poporului, un băiat ajunge tânăr și o copilă fată mare? – și această înaintare este ea însoțită de niscaiva obiceiuri, bunăoară schimbarea portului, tunderea părului și altele?

A. După părerea poporului, un băiat ajunge tânăr la etatea de 18 ani, iar o copilă fată mare la etatea de 15 ani, când, atunci, și unul și altul ies la lume, la horă, băiatul îmbrăcat cu straie mai bune, mai de lux, și fata tot asemenea, fiind însă și cu capul gol, cu câte o floare sau două.

B. După părerea poporului, un băiat ajunge tânăr la 20 ani și fata la 18. Însă nu e obicei să-și schimbe portul.

D. La vârsta de 20 ani un băiat ajunge a fi tânăr, iar fata la 18 ani, purtând părul întreg atât fetele cât și băieții.

§ 255. Părinții gonesc ei vreodată din casă sau dezmoștenesc ei pe copiii lor? – și cum se face aceasta?

A. Nu se întâmplă ca un părinte să gonească și să dezmoștenească pe un copil al său.

§ 257. Ce obiceiuri sunt, oare, la nunta unei perechi care trăise mai mult timp fără cununie și a făcut și copii? – nu cumva copiii se aduc și ei în biserică? – sau cum se face altminterea, pentru ca copiii să nu fie priviți ca din flori?

A. Nu se mai face nimic, nici nu se mai păstrează nici un obicei când se cunună o pereche ce a trăit mai mult timp necununați; și dacă au copii, nu-i aduc în biserică când se cunună.

D. Nu este nici un obicei la cununie când doi au trăit mai mulți ani necununați având și copii.

§ 258. Cum socotește poporul pe copiii cei din flori? – cum pe băieți? – și cum pe fete? – și ce fel de cuvinte se întrebuințează pe acolo în astă privință?

A. Atât băieții, cât și fetele născute din flori, poporul îi numește *bitongi* și-i socotește ca nelegiuiți.

D. Pe copii din flori poporul îi numește *bitongi.*

§ 259. Ce drepturi și datorii au copiii din flori către părinții lor?

A. Dreptul și datoria unui copil din flori către părinții lui este tot ca a oricărui copil.

D. Copiii din flori au tot aceleași drepturi ca și copiii legitimi de la părintele care i-a crescut.

§ 260. Copiii din flori au ei vreun drept la moștenirea averii părintești?

A. Copiii din flori, fiind bine cunoscuți părinții lor, atât de dânșii cât și de alții, au tot dreptul la moștenirea averii acelor părinți.

B. Copiii naturali au drept la moștenirea părinților dacă acei părinți n-au niște rude de aproape.

D. Copiii din flori au dreptul la moștenirea părinților care i-au crescut, neavând alți copii.

§ 261. A cui poreclă poartă obișnuit copiii cei din flori? – pe a tatălui? – pe a mumei? – sau vreo altă oarecare?

A. Copilul din flori poartă porecla părintelui acelui pe lângă care a crescut.

B. Copiii din flori adoptează familia părinților săi naturali, sau pe a tatălui, sau pe a mamei.

D. Porecla la copii din flori se ia de la părintele care i-a crescut.

§ 264. Tatăl este el răspunzător pentru copiii săi? – bărbatul pentru nevasta sa? – cel mai bătrân dintre rude pentru cei mai tineri? – și cum anume?

B. Tatăl este răspunzător de copiii săi, precum asemenea și bărbatul pentru femeie, și aceasta atunci când din greșeală sau violență se întâmplă ca copilul sau femeia să batjocorească pe altul; în asemenea împrejurare cel atacat sau ofensat zice: „aceștia sau aceasta are stăpân“, adică bărbatul, și se întâmplă ca chiar să fie tras la răspundere.

§ 265. Se obișnuiește, oare, pe acolo, ca mai mulți fii căsătoriți și fete căsătorite să trăiască împreună la părintele lor, ținând o singură casă? – și atunci ce fel de legătură, drepturi și datorii sunt între ei toți?

A. Nu se obișnuiește, ca mai mulți fii sau fete căsătorite să trăiască împreună cu tatăl lor.

B. Fiii sau fiicele căsătorite se întâmplă adeseori pe la sate să trăiască la un loc cu părinții sau socrii, și asta din cauză că n–au mijloace de îndată ca să–și alcătuiască locuințe; atunci dacă unele din capetele de familie sunt mai paciente, se urmează liniște în casă, dar mai adeseori se întâmplă certe și neînțelegeri; de apoi sunt nevoiți unii să se separe.

§ 266. Fata care și–a pierdut cinstea, așa că s–au ivit urmele acestei fapte, mai poartă ea îmbrăcămintea de fecioară? – și cum o privește poporul și celelalte fete?

A. Fata care și–a pierdut cinstea și s–au descoperit, nu mai poartă flori la cap și nu umblă cu capul descoperit.

§ 267. Se întâmplă, oare, pe acolo furtișag între ai casei? – cum se cheamă aceasta? – și ce se face într–o asemenea împrejurare?

A. Nu se vădește furtișagul făcut de casnici.

§ 268. În ce împrejurări anume se adună sfatul casei sau neamului? – cine sunt aceia din rude care fac parte dintr–un asemenea sfat? – și cum se petrece el?

A. Sfatul unei case sau al unui neam se face atunci, când are să se însoare sau să se mărite unul din acel neam, sau înainte și după moartea unuia; acei ce se sfătuiesc sunt neamurile cele mai de aproape ale acelei case.

§ 269. După moartea tatălui, pe cât timp mai trăiește muma, pot, oare, copiii să–și împărțească averea părintească fără voia mumei? – și atunci ce fel de parte capătă muma?

A. După moartea unui tată, pe cât timp trăiește mama, copiii nu pot să împartă averea rămasă, dacă nu voiește ea.

B. După moartea tatălui, copiii nu–și împart avutul lor fără voia mamei; iar când se întâmplă ca copiii să nu fie de bună înțelegere, atunci se nasc certe între dânșii și de multe ori chiar judecăți. Mama, totuși, rămâne cu partea ei rezervată, pe care o încredințează, la moarte, aceluia în care din copii are și simțește mai multă iubire filială.

D. După moartea tatălui, copiii nu pot a despărţi din averea părintească fără voia mamei lor până la căsătorie, rămânând datori copiii a ţine pe mama lor.

§ 270. Poate cineva să facă cu averea sa tot ce-i place, chiar când are soţie şi copii? – şi dacă nu poate, cine oare îl opreşte?

A. Având cineva avere, nu poate să facă cu acea avere ce va voi el, făcând aceasta fără folos, dacă are femeie şi copii, căci îl împiedică aceştia; iar dacă n-are, atunci îl opreşte ruda cea mai apropiată.

B. De multe ori se încearcă tatăl ca să vânză averea sa, chiar când are femeie şi copii; în asemenea caz, este oprit de rudele lui cele mai puternice, cărora li se face apel.

§ 271. Cunoaşte poporul deosebirea între averea moştenită şi averea căpătată? – cum le cheamă? – şi, oare, nu tot într-un chip poate întrebuinţa stăpânul averii pe una şi pe alta din aceste două feluri?

A. Poporul nu face nici o deosebire între averea moştenită şi cea căpătată, şi stăpânul ei poate să o întrebuinţeze şi pe una şi pe alta ori în ce mod.

B. Poporul deosebeşte averea de la părinţi zicându-i „baştină părintească", iar pe cea căpătată „cumpărătură".

§ 272. Ce fel de moşie se cheamă ***cămin****? – şi prin ce se deosebeşte ea de cealaltă avere?*

A. Nu se întrebuinţează la popor zicerea de *cămin* la nici un fel de moşie şi la nici un fel de avere.

B. Moşia ce se cheamă *cămin* se deosebeşte de cealaltă avere, căci moşia din hotar se numeşte „căminul strămoşesc" şi se deosebeşte de alta care ar fi în alt hotar.

D. Cămin se cheamă moşia de la părinţi.

§ 273. Un fiu, care prin însurătoare a intrat în casa nevestei şi astfel a ieşit din casa părinţilor săi, precum şi o fată măritată şi dusă la bărbatu-său, mai pot ei să ceară parte din averea tatălui lor, când acesta mai are alţi copii necăpătuiţi?

A. Dacă un fiu, la însurătoarea sa, s-a dus în casa nevestei şi dacă părinţii lui mai au şi alţi copii nepuşi la cale, atunci acel fiu nu mai poate cere din averea tatălui său, ci trebuie să rămână mulţumit cu zestrea ce a luat la ieşit.

B. Cel ce a intrat în casa nevestei n-are cuvânt să ceară parte din avutul părinţilor, căci dânsul s-a dus la nevastă numai pentru că aceasta avea o pozițiune materială mai favorabilă, și deși i s-ar cuveni ceva, dar renunță pentru frații săi necăpătuiți.

D. Fiul intrând în casa nevestei prin cununie și fata măritată nu mai poate cere avere de la părinți având copii necăpătuiți în urmă.

§ 274. Oare ce obiceiuri sunt în popor în privința copiilor gemeni?

A. Obiceiul ce se întrebuințează la nașterea unui singur copil, tot același se întrebuințează și când se nasc copii gemeni.

B. Se zice în popor că unde au mâncat ceva gemănat, au făcut copii gemeni, adică fructe îngemănate și altele.

D. În privința copiilor gemeni nu este nici un obicei.

§ 275. Ce se face atunci când într-o casă nu este nici un moștenitor băiat, ci numai o fată?

A. Când într-o casă nu este moștenitor băiat, ci este numai o fată, atunci fata moștenește.

B. Când într-o casă n-ar rămâne copii parte bărbătească, ci numai o fată, atunci ea are dreptul ca și un băiat.

§ 276. Cui rămân bunurile unui neam ce se stinge fără moștenitori?

A. Trebuie să aibă fiecare neam vreun moștenitor, dacă nu vreo rudenie cât de departe, cel puțin un străin apropiat.

§ 277. Oare ce obișnuiesc pe acolo printre săteni diate sau testamenturi? – Și cum se cheamă ele? adică: – „a lăsa cu limbă de moarte“? – sau și altfel cumva?

A. Diate sau testamente nu se obișnuiește la săteni; ei lasă aceea ce se cheamă „cu limbă de moarte“: câte o povățuire verbală, de care sunt datori urmașii a se ține întocmai.

§ 278. Diata se îndeplinește ea întocmai, oricum ar fi făcută? – ori că se nasc certe în privința ei și se poate strica? – și aceasta în ce fel de împrejurări anume?

A. Diata verbală a unui om, dată la moartea sa, se îndeplinește întocmai mai în general; foarte rar se ivesc certe pe urmă, din a căror cauză se poate lesne strica orice diată, nefiind scrisă; și aceasta se întâmplă atunci când mortul a nesocotit pe unul din membrii familiei prin acea dietă.

§ 279. Unde se păstrează diatele, bunăoară acasă, la popă, sau pe aiurea? – cine le aduce la îndeplinire? – și cum se face aceasta?

A. Nefiind scrisă diata, ci numai verbală, se păstrează numai de acei ce au auzit-o.

§ 280. Diatele se fac ele prin scris? sau numai din gură? – câți martori trebuie să aibă? – și ce fel de oameni trebuie să fie martori?

A. Diatele, cum am arătat mai sus, poporul le face numai din gură în modul acesta: cheamă mai întâi pe unul sau pe doi pe care îi crede el că sunt mai cu priință, apoi, în prezența acelora, spune către femeie sau copiii lui ce are de spus.

B. Nu se dă numele de diată decât numai atunci când e scrisă pe hârtie și iscălită de cel ce o dă, precum și de 4 martori, care să nu fie rude cu moștenitorul.

§ 281. Moștenitorii pot ei sta față la facerea diatei, sau nu? – și ce alte obiceiuri se mai păzesc, oare, într–o asemenea împrejurare?

A. Tocmai moștenitorii și cei mai aproape stau de față la facerea sau la spunerea diatei, adresându–se chiar către dânșii, nepăzindu–se nici un alt obicei.

B. Moștenitorul trebuie să fie față la facerea diatei, dacă este aproape; iar de–i dus în o călătorie sau alt interes și nu poate fi față, cei ce o fac nu–i consideră absența.

§ 282. Cei ce fac diată, lasă ei ceva și „pentru suflet“? – sau pentru lucruri bisericești? – cui lasă? – și ce anume?

A. Acel pus pe calea de a face diată, întâi se îngrijește de sufletul său și de toate cheltuielile ce mai trebuiesc pe urmă, și restul, dempreună cu cele chibzuite pentru sufletul său, le lasă urmașilor celor de mai aproape și care sunt în stare de a administra acel avut.

B. Când se face vreo diată, se îndatorează pe moștenitori de a căuta pe mort cu cele religioase, pentru care se și rezervă prin acea diată o parte din avere, de care nu se poate acolisi moștenitorul decât numai când își îndeplinește datoriile sale, iar altfel are vorbă cu celelalte rude ce n–au făcut parte la succesiune, care îl fac de rușine dacă nu și–ar îndeplini datoria cu sfințenie.

§ 283. Dacă nu s–a făcut diată, atunci ce moștenește femeia după moartea bărbatului? – și ce moștenește bărbatul după moartea femeii? – având ei sau neavând copii?

A. Având sau neavând copii, de nu s–a făcut diată, atunci soții se moștenesc de–a dreptul unul pe altul.

§ 285. Mama poate ea să dea prin diată averea ei deosebită? – și cui anume?

A. Muma, neavând copii, poate da averea ei prin diată oricui voieștc ea și care se obligă că-i va face toate cele necesare, atât la moarte, cât și după moarte.

B. Când rămâne numai mama și poate că nu-i place mersul a nici unuia din copiii săi, totuși nu poate să-și dea partea sa rezervată decât tot la unul din acei copii.

§ 285. Neavând copii, bărbatul poate el să dea prin diată toată averea sa nevestei? – și atunci ce se face cu această avere, dacă femeia se mărită pentru a doua oară?

A. Bărbatul, neavând copii, poate da prin diată averea lui nevestei, având toată confiența într-însa că, chiar mărităndu-se, îi va face toate cele necesare, atât la moarte cât și după moarte.

B. Bărbatul poate da prin diată averea femeii sale, care poate să se mărite dacă i s-a dat voie prin acea diată; iar de nu i s-a dat voie prin testamentul mortului, atunci rudele soțului o cer în fața judecății să-i combată violarea ce a comis, și se ivesc gâlceviri, însă tot cel tare și mare rămâne triumfător.

D. Neavând bărbatul copii, după moartea lui dă toată averea nevestei sale, care o păstrează și după ce trece în a doua căsătorie.

§ 286. Cum și cât timp se jelește pe acolo după moartea unui soț, copil, sau a unei rude? – cum jelesc bărbații? – și cum femeile?

A. Nu este la popor nici un semn exterior de jale și nici un timp determinat pentru jelit, nici la soț, nici la soție și nici la copii.

B. În timpul de față nu se prea celebrează mult timp de doliu în onoarea celui mort, ci, sub cuvânt că nu poate trăi așa, că are familie grea și altele, nu trece 5 sau 6 luni și se căsătorește repede, sau bărbat sau femeie; s-a observat că bărbații sunt mai grabnici a se însura îndată ce i-a murit femeia, decât femeia, care tot așteaptă cel puțin anul.

D. După moartea unui soț sau unui copil, se jelește trei zile, umblând cu capul gol bărbatul, iar femeia pentru cel mort se duce în toate diminețele la biserică și-l tămâie la mormânt. Atât bărbatul cât și femeia nu se căsătorește până după 6 luni de jelanie.

§ 287. În ce chip se adeverește că un om este chiar mort, iar nu numai amorțit sau cu semne apărute de moarte?

B. Poporul are idee că atunci omul este mort când i-a înțepenit fălcile și a răcit până din sus de genunchi.

§ 288. Cine dintre copii rămâne stăpân în casă și peste pământul părintesc? – cel mai mare? – ori cel mai mic dintre fii?

A. Cel mai mic dintre fii rămâne stăpân peste casă și pământul părintesc.

B. Moștenitor în casa bătrână rămâne, de obicei, copilul cel mai mic de parte bărbătească, sau de multe ori și fata, când nu-s copii mulți și acel mai mic se cheamă *mizin.*

D. După moartea părinților, cel mai mare dintre frați rămâne în casă până la căsătorie și până se vor asigura și ceilalți frați.

§ 289. Dacă părinții, fie prin diată, fie în viață încă, lasă la împărțeală prea mult la unul dintre copii, ce fac atunci ceilalți? - și cum o privește poporul?

B. Când se întâmplă ca părinții să lase unuia avere mai multă decât la alții, atunci cel cu mai mult trebuie să facă toate datoriile religioase mortului, căci ceilalți frați sunt totdeauna cu gura pe dânsul și nici nu voiesc să-și aducă aminte de bunul lor, măcar că le-a lăsat avere, sub cuvânt că n-a fost drept la împărțeală.

§ 290. Sătenii cunosc ei, oare, obiceiul de a lăsa averea la cineva cu așa tocmeală, ca acela să se bucure de folosul ei, dar să n-o poată înstrăina nici într-un chip, ci să fie dator la moarte, sau după un timp oarecare, a o da unui al treilea anume cutare?

D. Se lasă avere la o rudă, fie de departe, cu tocmeala de a o ține, a căuta din când în când de sufletul mortului, de a nu o înstrăina, ci a o da și acela la un altul pe care i-a spus.

§ 291. Ce fel de despăgubire se dă fiului, care iese din casa părintească?

A. Fiului ce iese din casa părintească nu i se dă nici un fel de despăgubire, ci iese numai cu zestrea lui.

D. Fiul care iese din casa părintească fără voia părintelui nu ia nimica ca zestre, decât numai când îl însoară atunci îi dă 2 boi, pământ, straie și altele.

§ 292. Cine îngrijește de averea moștenitorilor nevârstnici și de ei înșiși? - ce fel de răsplată primește el pentru aceasta? - sub a cui preveghere o face? - și cui dă socoteală?

A. Moștenitorii nevrâstnici și averea lor sunt îngrijiți de cea mai de aproape rudenie a lor, fără a fi privegheat de nimeni și fără a da socoteală cuiva.

D. De averea moștenitorilor nevrâstnici îngrijesc moșii lor sau altă rudă, neprimind nici o plată; dar nici socoteală nu dau nimănui, ci se bucură de acea avere până cresc copiii mari și se-nsoară.

§ 294. De la câți ani în sus încep nevrâstnicii a fi stăpâni pe sine și pe averea lor?

A. Nevrâstinicii nu pot fi stăpâni pe dânșii și pe averea lor până ce nu se dezbină de îngrijitori, ducându-se în casa lor proprie, cam de la etatea de 18-25 ani.

D. Nevrâstinicii încep a fi stăpâni de la vârsta de 22 ani, și mai cu seamă de la însurătoare.

§ 295. Cum împarte poporul îndeobște rudenia? adică: – după sânge? – după lapte? – după cuscrenii? – sau și altfel cumva?

A. Poporul îndeobște împarte rudenia astfel: după sânge, adică după tați; după lapte, adică după mume; și-n fine după cuscrenie, adică după părinții ambilor soți.

D. Poporul împarte rudenia îndeobște: din sânge, de lapte, după cuscrenii și din botez.

§ 296. Cum împarte poporul îndeosebi rudenia după sânge? – întrebuințează el deosebirea între rude de sus, rude de jos, rude de alături? – și face el vreo deschilinire între rudenia de viță bărbătească și acea de viță femeiască?

B. Poporul împarte rudenia după sânge în chipul următor: tatăl, fiul, nepotul și strănepotul; asemenea: fratele, vărul I-îi, al II-lea și până la al III-lea; acestea le numește „rude de sânge“; iar cumnatul, cumnata, cuscrul, cuscra, le numește „rude de alăturea“. Tot asemenea se face deosebire între rudele plecate din tulpină de partea bărbătească, care se socotesc „rudă dreaptă“; adică să caută bărbatul.

D. Rudenia după sânge se împarte în frați, nepoți, veri primari, veri al doilea, al treilea și al patrulea; iar altă împărțeală între neamuri de sânge nu se mai face.

§ 299. Când vinde cineva o avere nemișcătoare, trebuie, oare, să întrebe mai întâi pe rude ori pe vecini? – și cum se face aceasta?

B. Când cineva este nevoit să vânză vreo avere nemișcătoare, roagă întâi pe rude, dacă nu cumva voiesc să o cumpere de la dânsul; și dacă nu, atuncea zice: „n-am păcat, căci le-am rugat“, și vinde la altul străin.

D. La vinderea vreunei averi nemișcătoare trebuie să se întrebe pe rudele de aproape, căci ei au dreptul de a fi cumpărat; când rudele nu cumpără, atunci se vinde la străini.

§ 300. Rudele sau vecinii au ei dreptul de a răscumpăra o avere nemișcătoare vândută, întorcând cumpărătorului banii plătiți? – acest drept îl au ei, oare, numai atunci când n-au fost întrebați mai denainte? sau și dacă au fost întrebați? – cu ce rânduială

se face aceasta? – și până la ce soroc anume păstrează ei un asemenea drept?

B. Fiindcă mai-nainte vreme se răscumpăra pământul vândut de către rude, de aceea azi, când cineva vinde cuiva vreo bucată de pământ, e silit de către cumpărător ca să prevadă în act și clauza sa: „dacă dintre rudele mele ar voi să răscumpere pământul, atuncea să aibă a răspunde cumpărătorului cătăruia etc.“, adică se prevede o sumă exagerată ca prețul imobilului pe care nu i-ar da mâna s-o răspundă.

D. Rudele au drept de a răscumpăra o avere nemișcătoare, dacă s-a vândut fără știrea lor sau nefiind ei în sat, dând cumpărătorului banii și alte cheltuieli făcute cu scrisuri și cu aldămaș; acest drept îl au pe timp de un an.

§ 302. Câte feluri de cumetrii cunoaște pe acolo poporul?

A. Două feluri de cumetrii cunoaște poporul, adică: după botez și după cununie.

B. Poporul cunoaște două feluri de înrudiri de cumetrie: a) cel ce botează se face cumătru cu tatăl celui botezat; și b) cel ce cunună se face cumătru cu părinții tinerilor.

§ 303. Care sunt legăturile între nași și fini?

A. Legăturile dintre nănași și fini sunt ca între niște rude.

§ 305. Cum și în câte chipuri se face sau se făcea mai înainte, după spusa bătrânilor, o înfrățire de cruce? – cum între bărbați? – și cum între femei?

A. După spusa bătrânilor, în vremurile mai de demult se făceau frați și surori de cruce astfel: acei ce voiau să fie legați până la moarte unul cu altul, își făceau și unul și altul cu un fier înroșit în foc câte o cruce pe brațul mâinii drepte, atât bărbații cât și femeile.

D. O înfrățire de cruce se făcea din vechime cu voia preotului, care, citindu-le niște molifte, se cunoșteau pe urmă ca frați.

§ 307. Se făcea, oare, vreodată înfrățirea de cruce între un boier și un țăran?

A. După spusa bătrânilor, se făceau înfrățiri de cruce nu numai între oameni de aceeași condiție, ci și între un boier și un țăran, ba chiar încă și între un boier și un țigan sau între un țăran și un țigan.

D. Înfrățirea de cruce nu se face între boier și țăran.

§ 308. Se făcea, oare, vreodată înfrățirea de cruce între bărbat și femeie? – în ce împrejurări anume? – și-n ce chip?

A. Se zice că se făcea înfrățirea de cruce și între un bărbat și o femeie, când aveau a întreprinde ceva mai cu seamă secret, sau când avea să fugă amândoi în lume.

D. Se făcea înfrățirea între femei și bărbați la vârsta de 50 ani.

§ 309. Care erau drepturile și datoriile unuia către altul între frați de cruce? – și care erau între surori de cruce?

A. Dreptul și datoriile ce au frații și surorile adevărate, tot același drept și datorii aveau și frații sau surorile de cruce.

D. Atât între frați de cruce cât și între surori de cruce erau datori de a se ajuta și a trăi bine până la moarte.

§ 310. Ce spun sătenii despre deosebirile între rânduiala casei țărănești așa cum fusese în vechime și așa cum este astăzi?

A. După spusa sătenilor, nu este nici o deosebire între rânduiala caselor vechi țărănești și între rânduiala caselor țărănești de astăzi.

D. Între rânduiala casei din vechime și cum este astăzi e puțină deosebire la săteni.

§ 311. Cunoaște poporul deosebirea între averea mișcătoare și cea nemișcătoare? – cum le cheamă? – și ce anume este, după părerea lui, fiecare din acestea?

A. Poporul numește tot soiul de vite avere mișcătoare; iar avere nemișcătoare numește orice alt soi de avere.

B. Poporul știe că avere mișcătoare se numește vitele, și nemișcătoare pământul. Din aceste două, pământul este mai prețuit de sătean.

C. Poporul cunoaște ca averea mișcătoare vitele, iar nemișcătoare pământ, casă etc.

§ 312. Cum deosebește poporul felurile de stăpânire, bunoară stăpânire deplină sau de veci de către acea vremelnică sau de către întrebuințarea unui lucru pentru folosul său, și altele? – și cum se cheamă fiecare din acestea?

A. Poporul numește stăpânire proprie sau de veci pe aceea pe care n-are a mai lua-o nimenea de la dânsul și de la urmașii lui, afară numai când unul din ei ar voi; iar stăpânire vremelnică o numește pe aceea pe care o are numai până la un timp determinat.

B. Poporul nu cunoaște altfel de vânzare decât de veci, căci în orice alt caz zice: „ia se hrănește și el, dar nu-i a lui“.

§ 313. Oare câte chipuri de a căpăta avere sunt cunoscute poporului? bunăoară: apucarea unui lucru cu stăpân sau fără stăpân, găsirea, dăruirea, cumpărarea, moștenirea și altele? – și cum se cheamă fiecare din acestea?

A. Chipurile de a căpăta avere, cunoscute și plăcute poporului, sunt: munca, găsirea, dăruirea și moștenirea. Adică, prin muncă poporul e bine încredințat că se face avere; găsirea, dăruirea și moștenirea de asemenea poporul le crede ca mijloace sigure de a face avere.

B. În timpul de față nu-i sunt cunoscute poporului decât două chipuri prin care pot să capete avere, adică: sau că-i rămâne moștenire părintească, sau că cumpără; unii își mai lățesc stăpânirea, în anul acesta nițel, la anul mai mult, până ajunge să scoată pe cel sărac, iar de cel bogat nici că se agață cineva.

§ 314. Ce fel de cuvinte au sătenii pentru numirea deosebitelor feluri de învoieli, bunăoară ***tocmeală, târg, împrumut, chirie, schimb*** *și altele? – și prin ce anume se deosebește fiecare din ele?*

C. Cuvintele ce au sătenii la deosebite feluri de învoieli, sunt: tocmeala sau târgul, adică: unul zice una și altul alta, până „se lovește“; împrumutul, adică: un fel de învoială de a se ajuta unul pe altul, cu oarecare condițiune și până la un timp hotărât, cu bani sau cu alt soi de producte; chirie, adică o plată bănească pentru a ședea într-o casă, sau pentru a transporta ceva cu cai sau cu boi de la un loc la altul; și, în fine, schimbul, adică tot un fel de învoială între doi, pentru a da unul sau altul o vită pentru alta sau un lucru pentru altul, mai dând sau mai luând unul sau altul bani sau altceva, pentru a se putea face schimbul.

§ 315. Nu sunt, oare, zile în an, când sătenii fac mai cu deosebire învoieli unii cu alții?

A. Zilele fixate pentru iarmaroace sunt ca zile hotărâte pentru oarecare feluri de învoieli.

§ 316. Oare socotește poporul că e păcat sau rușine ori faptă rea, ca să nu-și țină cineva cuvântul sau să nu-și îndeplinească o făgăduială?

A. Poporul socotește ca păcat și ca rușine neținerea de cuvânt și nendeplinirea făgăduinței.

§ 317. Când se cumpără cai sau vite, vânzătorul chezeșuiește el despre niște cusururi ascunse ale acestora? – și când cusururile în urmă ies la iveală, ce se face atunci?

A. Când se cumpără cai sau alte vite și cumpărătorul cere chezășie, vânzătorul îi dă, dacă simte că poate da; iar la din contra, dacă se face vânzarea fără chezășie, se pot ivi pe urmă orice cusururi ale vitelor, căci nu se mai poate face nimica.

§ 318. Se obișnuiește, oare, între săteni schimburi cu țarine, cai și altele? – ce fel de obiceiuri se păstrează în astfel de împrejurări? – și dacă un asemenea schimb se poate strica mai în urmă?

A. Între săteni, se obișnuiește a se face schimburi cu țarine sau cu vite, și se poate strica schimbul, dacă au avut vorbă la facerea lui că, de nu-i va conveni până în cutare timp unuia sau altuia, să întoarcă schimbul înapoi.

B. Între săteni se fac schimburi de vite, de pământuri sau și altele; pentru vite nu fac nici un fel de înscrisuri, și prin urmare se pot naște neînțelegeri, însă fiecare zice: „au trecut 24 ceasuri, nu se mai poate întoarce“; aceasta i-a făcut ca la pământuri să nu se mai facă învoieli proaste, ci fac acte, întărite de autorități, care dacă-s definitive, nu se mai pot strica.

C. Între săteni se obișnuiește schimb cu vite și țarine; și aceasta se întâmplă când se află vreun om, mai osebit dintre sărmani, care având vreo vită mai bună, voiește a o schimba cu alta mai proastă pentru a mai lua și bani ca să-și întâmpine nevoile. Aceeași regulă se păstrează și cu schimbarea țarinelor. Când vreun om bogat e vecin cu altul sărac, atunci bogatul dă în schimb săracului un alt loc aiurea, și locul săracului ce-i vecin cu el îl ia cel întâi.

D. Se obișnuiește schimburi de pământ, vite, vase și altele, și se pot întoarce până la o săptămână.

§ 320. Când se vinde vreun bun, se socotește, oare, că s-a vândut și alt lucru care e legat de dânsul? – bunăoară: vânzându-se calul, vândutu-s-a și frâul? – sau vânzându-se vaca, vândutu-s-a și donița de muls?

A. Când se vând vite, bunăoară cai, boi și vaci, se vinde împreună cu dânsele numai aceea ce au în cap: căpăstru sau funie.

C. Pe aici este un obicei stabilit că: când cineva vinde vreun cal, trebuie imediat să dea și frâul calului; când vinde vreun bou sau vacă, asemenea trebuie să vândă și funia cu care ar fi fost legate acele vite.

§ 321. Când cumpărătorul plătește vânzătorului prețul învoit, oare, este obicei ca să-i mai dea ceva peste preț: pentru bună norocire?

A. Când se vinde vreo vită, peste prețul vitelor vânzătorului și cumpărătorul mai beau vin sau rachiu, aceea ce se cheamă „aldămaș“, plătind și unul și altul deopotrivă.

D. Când cumpărătorul plătește prețul vitei, este obicei de a da amândoi câte o oca vin pentru buna învoire, zicând: „D[umne]zeu să-ți facă parte de vite!“ celălalt: „Și d[umi]tale de bani!“ și alte ziceri.

§ 322. Ce fel de părere au oamenii despre o comoară? – și cum se urmează la găsirea unei comori, fie pe pământul său, fie pe al altuia?

A. Oamenii numesc comoară banii puși în pământ de cineva în vreun timp oarecare, și pentru găsirea lor pândesc, unde au prepus, spre a vedea ieșind vreo pară ca de foc din acel loc, și dacă se întâmplă de văd, se apucă de săpat.

§ 325. Când vreun lucru, fie el al cuiva sau al nimănui, se alipește de vreun lucru străin, oare se face prin aceasta al stăpânului lucrului de care s-a alipit, sau nu? – bunăoară: al cui este pământul pe care vreun râu prin prundire îl alipește de un pământ străin?

B. Un pământ când prin prundirea unui râu se alipește lângă un pământ străin, atuncea devine stăpânirea aceluia.

D. Când vreun râu strică din pământ, lăsând prund, acel prund este tot al acelui cu pământul; iar dacă este între râuri, rămâne obștesc.

§ 326. Când vânzătorul predă cumpărătorului vreun lucru mișcător, ce fel de obiceiuri se întrebuințează în această împrejurare?

A. Când vânzătorul predă cumpărătorului vreo vită, nu se întrebuințează nici un obicei altul, decât îi taie câteva fire de păr de la cap sau de la coada vitei, și dând-o în mâna cumpărătorului, îi zice: „D[umne]zeu să-ți facă parte!“

B. Când se face vreo vânzare asupra vreunui lucru, atuncea se face întâi tocmeala, în urmă aldămaș, și apoi se dă arvună.

§ 327. O vânzare se socotește ea ca săvârșită prin singura învoială între părți, chiar înainte de a se da lucrul la mână? – ori numai după predarea deplină a lucrului?

A. O vânzare nu se socotește ca săvârșită, până ce nu se dă lucrul la mâna cumpărătorului.

B. O vânzare se consideră bună făcută chiar înainte de a se da lucrul în stăpânire, și aceasta se face cu legătura de arvună, adică se numără la aldămaș ceva din preț, și cel ce s-ar încerca să nimicească vânzarea trebuie să piardă arvuna sau cumpărătorul s-o răspundă îndoit.

§ 328. Ce este ***aldămașul****? – cum se face? – cum altfel se mai numește? – și cine îl plătește: vânzătorul ori cumpărătorul?*

B. Aldămașul se numește hiritisirea ce se face în urma tocmelii, și care constă din următoarele: părțile se duc și cer băutură spirtoasă, vin sau rachiu; se dă întâi de către cumpărător, care cinstește pe vânzător, și acela-l felicitează zicându-i: „dea D[umne]zeu să ai parte de... (obiectul cumpărat) atât d[umnea]ta cât și urmașii de urmașii d[umi]tale, și să fii sănătos să-l stăpânești“; apoi dă și vânzătorul tot atâta băutură, și cinstind pe cumpărător, acesta-l felicitează: „și d-ta să dea D[umne]zeu să ai parte de bani, unde vei pune un ban să scoți o mie, spor și izvor să dea D[umne]zeu!“ Însă arvuna este pecetea la tocmeala ce au avut, precum și martorii ce se mai întâmplă față.

C. Aldămașul este un semn de bună norocire. Cumpărătorul și vânzătorul se învoiesc a plăti împreună vinul sau rachiul ce beau ca aldămaș. Ei se felicitează ca: vânzătorul să trăiască a mai face vite sau lucruri de acele ce ar fi vândut, iar cumpărătorul să trăiască să mai câștige bani d-a mai cumpăra asemenea obiecte sau vite.

D. Aldămașul este ca mărturie și se plătește de amândoi.

§ 329. Ce însemnează ***darea mânei sau datul mânei*** *la învoieli? – adică, este aceasta de neapărată trebuință? – și de ce fel de cuvinte se însoțește?*

A. Datul mâinii la orice fel de învoieli însemnează un fel de legătură și este de neapărată trebuință; și când se dă mâna, se rostesc cuvintele: „noroc să dea D[umne]zeu!“

B. La vânzări se bate și mâna, dar aceasta nu e de nevoie, ci numai o dovadă că li-i cu toată inima să facă târgul și o parte și alta; sau se întâmplă ca unul să fie prea moale la cuvânt, și prin bătaia mâinii i se pune în mișcare sângele și-l face să fie mai animat; asta se face în urmă de tot, cam pe la istovul tocmelei, și în cele din urmă zice unul: „noroc să dea D[umne]zeu!“ (bătând palma); și se răspunde de celălalt: „să dea D[umne]zeu!“, iar al treilea vine și le desparte mâinile prin mâna lui, zicând: „să dea D[umne]zeu noroc“; asta se cheamă că a tăiat, adică a adeverit tocmeala.

D. Darea mâinii la tocmeli este de neapărată trebuință, căci atunci e săvârșită pe deplin tocmeala cu mulțumirea lor când își dau mâna, iar altul taie zicând: „noroc să dea D[umne]zeu“.

§ 330. La învoieli se junghie oare un porc gras? – sau ce alt obicei mai este?

A. La orice învoieli beau aldămaș, nemaifiind alt obicei.

B. Nici la o învoială nu se junghie vreun porc sau altceva, decât numai la peţiri, adică învoieli de căsătorie, şi atuncea se taie păsări şi se frig şi coaste grase de râmător. Acest obicei este atât de uzitat, încât cei bătrâni zic flăcăilor: „Ei! ai de gând, măi cutare! ca astă-seară să mănânci coaste fripte la fata cutăruia?“ adică când ajunge la coaste, atuncea-i logodna făcută.

§ 331. Câte şi ce anume trebuie să se facă, pentru ca, după îndeplinirea tuturor acelora, o învoială să fie privită ca pe deplin săvârşită.

D. Învoiala pe deplin săvârşită este atunci când au dat bani, au dat mâna, au luat aldămaşul şi au luat şi hârtie de la vreo autoritate, sau chezăşie prin alţi oameni cunoscuţi de gospodari.

§ 333. Copacul, a cărui tulpină se află pe hotarul dintre două pământuri, oare se socoteşte ca lucrul d-a valma al amândurora?

A. Copacul ce s-ar afla cu tulpina între două pământuri se socoteşte ca lucrul amândurora.

D. Copacul a cărui tulpină se află pe hotarul dintre două pământuri se socoteşte drept în două ramurile sau fructele.

§ 334. Ale cui sunt şanţurile dintre două pământuri? – şi cum se numesc ele? bunăoară ***şanţ, hindică, râpă*** *sau altfel?*

A. Nu se obişnuieşte la noi până acum a se face şanţuri printre pământuri.

B. Când între două pământuri se află şanţ în loc de gard, acel şanţ se face de amândoi stăpânii pământurilor, şi prin urmare nu poate să fie ceartă între ei; acel gard se numeşte *şanţ* cât nu se dărâmă, iar dacă se rupe din mal ia numele de *râpă.*

§ 335. Al cui este ursul sau vreun alt vânat, împuşcat pe pământ străin?

A. Vânatul mai însemnat împuşcat pe pământul străin este [al] aceluia cu pământul.

B. Nimenea nu vânează pe pământ *boieresc* fără a fi învoit, şi acea învoire consistă: sau că plăteşte ceva în bani, ori că are înţelegere să ducă vreo capră împuşcată sau niscai vulpi jupuite, adică piei de vulpi.

§ 336. Ce fel de semne de hotar se obişnuieşte pe acolo? – şi cum sunt ele numite, bunăoară: ***movilă, gorgan, piatră, dâlmă,*** *şi altele?*

A. Semenele de hotar ce se obişnuieşte sunt: nişte ţarcuri umplute cu pământ şi petroaie mari, nepurtând alte numiri decât semne de hotar.

B. Semnele prin care se despart stăpânirile mari se alcătuiesc dintr-un gărduș, împrejur plin cu țărână; iar hotarele mai mici dintre răzeși se despart prin bolovani sau țăruși bătuți adânc.

D. Semne de hotar se obișnuiește pietre, gropi, moșiroaie, ciuhe, brazde trase cu plugu.

§ 337. Copacii se întrebuințează ei ca hotare? – și atunci ce fel de semene sau crestături se fac pe ei?

A. Prin păduri se întrebuințează și copacii ca semne de hotar, făcându-se pe dânșii câte o cruce.

D. Copacii se întrebuințează ca hotar, făcând ca semn o cruce.

§ 339. Ce fel de semne se fac pe deosebite lucruri și pe vite, pentru ca să se știe ale cui sunt? – și-n ce chip se fac aceste semne?

A. Pe lucruri și pe vite mari unii le însemnează cu un fier ars în foc; iar pe oi și capre, precum și pe vite mari acei ce nu au fier, le însemnează prin felurite tăieturi la urechi.

D. Semnele pentru vite este pișcătura la ureche, la corn, și înfierare.

§ 340. Asemeni semne sunt ele de moștenire într-un neam, astfel că trec de la tată la fiu? – ori că fiecare om poate să și le închipuiască după plac?

A. Asemenea semne sunt cam de moștenire într-un neam, și prin urmare nu și le poate închipui fiecare după plac.

§ 344. Crăcile unui pom, care atârnă pe pământ străin, este oare dator vecinul să le sufere? – și cine este în drept să culeagă roadele din acel pom?

A. Crăcile unui pom, care atârnă pe pământ străin, poamele sunt date în două.

§ 345. Săteanul are el voie de a trece peste pământul vecinului, dacă în alt fel nu poate să vină la pământul său? – și care sunt obiceiele în această privință?

A. Săteanul, neputând trece la pământul său până ce nu va trece peste al altuia, este învoit, nefiind nici un alt obicei în această privință.

B. Săteanul poate să treacă pe pământul vecinului, ca să meargă la al său, când nu-i poate cauza nici o păgubire, și anume când vecinul n-a semănat sau după ce a strâns recolta, ca astfel să nu treacă peste semănătura sau recolta vecinului său.

§ 346. Sătenii se învoiesc, oare, ca vreunul din ei să pășuneze vitele sale pe pământul altuia? – sau să le adape cu apă de pe pământ străin?

A. Sătenii se învoiesc ca vitele lor să pășuneze pe pământul străin; iar pentru adăpat nu se învoiesc.

D. Nu pot sătenii, fără învoire regulată, să pășuneze vitele pe pământul altuia sau să adape la apă ce s-ar afla pe al vecinului.

§ 350. Ce fel de rânduială se ține la plata datoriilor? – se plătesc ele în bani? sau în lucruri? ori în muncă? – și dacă se plătesc în lucruri sau în muncă, cine, oare, le prețuiește pe acestea?

A. Datoria se plătește numai în bani și prin muncă, al cărui preț este fixat și cunoscut de toți.

§ 351. Datoria se plătește ea mai obișnuit dodată? – sau rânduri-rânduri?

A. Datoriile se plătesc și deodată și rânduri-rânduri.

B. Cele mai multe datorii dintre săteni se plătesc rânduri-rânduri, deși condiția a fost să se plătească o dată.

§ 354. Ce fel de lucruri de ale săteanului sunt scutite de împlinire pentru datorie după obiceiul poporului de acolo?

A. Lucrurile ce sunt scutite de împlineală sunt casa, pământul de clăcășie, 2 boi și o vacă.

B. Poporul crede că zestrea femeii din casă nu poate fi împlimită, și acea zestre consistă în perini, lăvicere și alte lucruri de învălit; însă s-a obișnuit și poporul de jos a crede că nu-i poate sechestra doi jugani (boi), o vacă și hrana din gura copiilor.

§ 355. Câtă dobândă se obișnuiește pe acolo? – și dobânda se ia, oare, în bani? – sau și în altfel de lucru?

A. Dobânda obișnuită se ia în bani, și atât de mare cât se pot împăca.

B. Între săteni se urmează împrumuturi mici, de alde doi-trei galbeni până la zece, și pe timp foarte scurt, și se ia un procent ca 50 bani la galben pe lună de către oamenii cei mai avari; iar de ordinar câte un leu vechi la galben pe lună. Ăst procent se ia în bani înainte, sau în muncă cu boii de o zi, de două, după cum crește dobânda.

C. Dobânda ce se obișnuiește pe aici este mai osebit un leu vechi la galben pe fiecare lună. Dobânda se plătește mai cu seamă prin muncă.

D. Dobânda se obișnuiește 3 lei la sută pe lună.

§ 357. Cu ce tocmeală împrumută țăranii unul altuia grâu, ovăz și alte lucruri? – și care dintr-însele se înapoiază iarăși în lucruri întocmai de același fel?

B. Nu se prea urmează împrumuturi de cereale între săteni, căci de la cei numiți cămătari s-au deprins și cei mai puțin avuți a da porumb mai mult pe muncă de prașilă pentru vara anului viitor, și pun condiție că dacă în cutare vreme debitorul ar număra banii pe acel porumb să fie scutit de muncă; acea asigurare i-o dau celui ce ia păpușoiu (porumb) printr-un înscris deosebit; se înțelege că prețul chilei e ridicat așa de sus de nu-i dă poate mâna nevoiașului ca să plătească la timp, și astfel rămâne bun de muncă după obligația ce a luat-o.

D. Țăranii se împrumută între ei cu grâu, păpușoi, orz, ovăz, și se dă înapoi tot atâta cât au luat.

§ 360. Ce scop are darea arvunei? – cum se mai numește? – cine o dă? – cam câtă în alăturare cu prețul peste tot? – și-n ce împrejurări anume arvuna se poate da înapoi?

A. Arvuna se dă cu scopul de a nu se strica o învoială; ea se dă după voie de către cumpărător, sau de către cel care provoacă o învoială; dacă dătătorul de arvună strică învoiala, rămâne păgubit de arvună; iar dacă strică primitorul de arvună, trebuie s-o dea îndoită.

C. Darea arvunei are de scop ca lucrul cumpărat să nu se mai întoarcă înapoi de către vânzător. Arvuna o dă cumpărătorul.

§ 361. Crede, oare, poporul că o învoială se poate strica pentru că va fi fost cu înșelăciune? – ori pentru nevrâstnicia sau lipsa de minte a unuia din cei ce se învoiesc? – sau pentru că n-a fost aldămaș? – ori pentru nepotriveala prețului, fiind prea mică sau prea mare? – cu alte cuvinte, care anume și câte sunt pricinile pentru stricarea unei învoieli?

A. O învoială nu se poate strica numai când e făcută în iarmaroc și când la facerea ei s-a hotărât de a nu se mai strica; iar în orice altfel de caz se poate strica, neconvenind unuia sau altuia.

C. Poporul crede că o învoială se poate strica atunci când ar fi făcută c-un nevrâstnic sau cu vreo femeie fără știrea bărbatului.

§ 362. Câți martori trebuie să fie la încheierea unei învoieli? – ca ce fel de oameni trebuie să fie martorii? – și dacă sunt răsplătiți ei prin ceva pentru mărturia lor?

A. Nu este obicei hotărât ca la facerea unei învoieli să fie martori, și mai ales un n[umă]r hotărât; și chiar când se întâmplă, nu li se dă nici o răsplată pentru mărturia lor.

C. La încheierea unei învoieli trebuie să fie 3–4 martori. Acești martori se caută a fi mai osebit dintre oameni mai bogați și dintre acei cu bună purtare. Unii din acești martori sunt răsplătiți cu câte ceva, măcar cu ceva băutură, vin, rachiu, căci altfel nu vor a se pune martori; iar alții se pun martori fără vreo răsplată.

§ 363. În ce fel de împrejurări se întrebuințează la săteni chezășia? – lesne, oare, se prind ei a fi chezași pentru cineva? – care e răspunderea chezașului? – și care este răsplata lui?

C. La săteni se întrebuințează chezășia în cazuri de datorii; când cineva se împrumută cu bani de la altul, în caz când cineva recomandă vreo slugă altuia, și în caz când cineva se obligă a munci la altul. În asemenea cazuri, dacă cineva are cunoscuți buni sau prieteni, lesne își găsesc chezași; iar la din contra îi găsesc cu greu, sau deloc. Răspunderea chezașului este ca să plătească el banii, să facă el munca, sau să caute alt serv și să plătească ceea ce ar fura servul recomandat cuiva și pentru care a garantat.

*§ 364. Ce este **gloaba**? – pentru ce se dă? – se dă numai în bani? – sau și–n lucruri? ori poate și în muncă? – cât poate fi ea de mare? – și cum se împlinește?*

C. Gloaba este amenda ce se împlinește de la cineva pentru cazuri de bătaie, insulte etc. Această amendă se împlinește nu numai în bani, ci și în obiecte, dacă vinovatul n–are bani cu ce să plătească. Gloaba poate fi până la 5 lei noi; însă în unele cazuri se împlinesc și mai mult.

*§ 365. Își mai aduce aminte poporul de ceea ce se cheamă în vechime **bani de ciobote**, sau în alte locuri **treapăde**? – și cum anume povestește despre aceasta?*

D. Nu se știe pe aici chiar din vechime de *bani de ciobote* și altele.

§ 367. Oare se obișnuiește vreun fel de mezat după obiceiul poporului, altfel de cum se face după legea cea scrisă?

A. După obiceiul poporului nu se obișnuiește nici un fel de mezat, ci numai după legea cea scrisă?

C. Pe aici se mai obișnuiește un fel de mezat după obiceiul poporului afară de legea cea scrisă, și iată cum: Când vreun locuitor are nevoie ca imediat să–și vânză vreo vită din cauză că e stearpă, sau că–i beteagă, mușcată de lup, urs etc., sau că–i bătrână, ori că el are nevoie de bani și n–are mușteriu la care s–o vânză, atunci stăpânul acelei vite roagă pe câțiva gospodari cunoscuți, ca să prețuiască acea vită și s–o cumpere aceștia, asociați și de alții dacă se mai găsesc. Aceștia, după ce o cumpără, o taie, cântăresc carnea, o împart, apoi taie pielea și iarăși o împart. În urmă împart prețul vitei la n[umă]r[ul] asociaţilor, plătind fiecare cât i se cuvine. Această regulă o numesc pe aici *hoapşă*, zicându-se că: „a dat vita de hoapşă". Când vita e bolnavă, trebuind a o tăia numaidecât, atunci se dă şi pe datorie.

§ 368. Cum se face când se dăruieşte cuiva vreun lucru mai de preţ?

C. Omul ce a botezat cuiva vreun copil, face o masă, poftind acolo pe mai mulţi săteni. Cumătrul său, căruia i-a botezat, aduce o covată cu colaci, în care mai pune o basma pentru cumătru, o casincă sau un şal pentru cumătra, un şireag de smochine, o oca orez, o litră săpun. Seara, după ce şed la masă, beau, mănâncă cu toţi mesenii poftiţi acolo, apoi, după finirea bucatelor, punând nişte fripturi sau plăcinte pe masă, cumătrul cel cu colacii caută un om mai bun de gură şi-l roagă să ia covata cu colacii în mână. Acesta, după ce o ia, o duce înaintea cumătrului şi cumetrei ce au botezat, le spune o felicitare, rugând pe D[umne]zeu să le ajute a mai boteza mulţi copii şi a-i şi cununa, îi roagă prin felicitare să primească covata cu colaci şi să dăruiască finului lor ce-i va lăsa inima. Atunci naşul copilului sau cumătrul părinţilor copilului dăruiesc o vită finului. După aceasta dăruiesc şi mesenii câte ceva parale, precum şi naşul dăruieşte, încă înainte de a dărui vita.

D. Lucrurile de preţ, bunăoară vaci, boi, oi şi altele, se dăruiesc dimpreună cu colacii şi lumânări.

§ 369. Care sunt zilele sau întâmplările, când ţăranii obişnuiesc a face daruri? – şi cui anume le fac?

C. Zilele sau întâmplările când ţăranii obişnuiesc a face daruri mai sunt şi atunci când moare cuiva femeia, vreunei femei bărbatul, sau le moare vreun copil ori vreo rudă, atunci dăruiesc vite şi păsări. Aceste daruri unii obişnuiesc a le face tot la rude de ale lor, iar alţii dăruiesc la săraci.

D. Zilele pentru daruri sunt la Moşi, Paşti, Sf. Vasile, Crăciun, toamna, la dezgropări, dându-se aceste daruri la rudele cele mai sărace.

§ 370. Se fac, oare, daruri şi prin scris? – sau numai din grai?

C. Pe aici se obişnuieşte a se face darurile numai din grai, fără înscris.

§ 374. Ce fel de rânduială se păstrează pentru întrebuinţarea apei dintr-un puţ străin? – şi dacă acei ce se folosesc de el trebuie să ia parte la curăţirea şi la dresul lui?

D. Dintr-un puţ străin se poate scoate apă de către oricine, numai să nu-l strice; iar pentru curăţirea lui sunt datori acei ce l-au făcut.

§ 375. Cum este privită de către popor intrarea fără voie într-o pădure străină după ciuperci, nuci, mături, poame şi altele?

D. Se obişnuişte a se duce străinii în pădure după ciuperci, poame şi altele.

§ 376. Când vânează cineva pe pământ străin sau pescuieşte în apă străină, ce face atunci stăpânul locului?

A. Când vânează cineva pe pământ străin, sau pescuieşte, stăpânul locului, prinzând pe acela, îi ia uneltele cele cu care vânează.

B. Nici un sătean nu poate vâna în vreo pădure sau pescui în vreo apă curgătoare fără să fie învoit; pentru pescuit trebuie să dea câte 3 pui mari pe vară la proprietate.

D. Se obişnuieşte a se pescui şi a se vâna pe pământul altora fără a se face vreo prenţie.

§ 382. Cum priveşte poporul, când se amestecă cineva în târguiala altuia, dând un preţ mai mare?

A. Poporul priveşte foarte rău pe acel care se amestecă în târgul altuia dând un preţ mai mare.

§ 385. Când doi sau mai mulţi au între dânşii prigonire sau judecată pentru o avere mişcătoare, se obişnuieşte, oare, de a se pune această avere mişcătoare în păstrare la un alt om până la dezlegarea judecăţii? – şi ca ce fel de om trebuie să fie un asemenea păstrător?

D. Când doi sau mai mulţi au judecată pentru vreo avere mişcătoare, o ţine stăpânul până va câştiga unul din toţi, şi atuncea o dă.

§ 389. Ce se face cu zălogul, dacă datoria nu s-a plătit la soroc? – şi ce se face cu lucrul pus la păstrare, dacă stăpânul lui nu vine la timp să şi-l ia înapoi?

D. Zălogul, dacă nu vine la soroc de a-l lua, se răfuieşte înaintea primarului şi, preţuindu-se zălogul, se desface cererea.

§ 393. Când cineva culege roade de pe pomul altuia sau struguri dintr-o vie ca să le mănânce, se socoteşte aceasta ca furtişag?

A. Când cineva culege poame sau struguri din viia altuia, se socoteşte şi aceasta tot ca furtişag.

§ 398. Care sau de câte feluri sunt în popor temeiurile de

a bănui că cutare anume și nu altul careva este „cel cu pricina", adică a săvârșit fapta rea ce se urmărește?

A. Temeiurile ce are poporul când bănuiește pe cineva pentru vreo faptă sunt: când cunoaște vreun semn la cel bănuit; când s-a auzit de acela ceva apropiat de acea faptă; când s-ar fi lăudat bănuitul că are să facă asemenea faptă; când l-a presupus în timpul când se făcea fapta, adică după glas, straie și altele; și totodată acela să mai fi fost vădit vreodată cu asemenea fapte.

D. Temeiurile de-a bănui sunt asupra oamenilor celor răi care au mai făcut fapte rele.

§ 400. Ce zic țăranii, când oamenii străini, greci, bulgari sau alte neamuri, cumpără pământuri în țară?

A. Când oarecare oameni străini de orice nație și religie cumpără pământuri în țară, țăranilor părându-le rău, zic că: cu chipul acesta va veni odată o vreme, când urmașii noștri să nu aibă de unde să-și capete o bucățică de pământ.

NOTE, COMENTARII ȘI VARIANTE

FOLCLOR TRADIȚIONAL ÎN VERSURI

I. CULEGERI FOLCLORICE DIRECTE

Din câte ne putem da seama, textele folclorice culese direct de B.P. Hasdeu, descoperite până acum, reprezintă doar câteva piese dintr-o mai amplă colecție personală pe care savantul a realizat-o, începând din anii 1851–1852, până către 1857, cât timp a trăit nemijlocit în Basarabia sau cât timp a venit în contact cu cântăreți și povestitori de pe acele locuri. (A se vedea, de pildă, relatările sale din jurnalul de însemnări – ajuns și el fragmentar până la noi – despre întâlnirea cu husarul moldovean din armata rusă „în împrejurimile Oceakovului", ale cărui istorisiri despre țara de baștină îi atinge corzile cele mai sensibile ale inimii"[1].)

Că nu a rămas indiferent față de producțiile artistice orale debitate în preajmă, o dovedesc, între altele, textele bulgărești inserate cu cel mai mare interes în însemnările și studiile sale de tinerețe.

Cu atât mai mult nu-l puteau lăsa rece producțiile folclorice românești, știut fiind interesul său special față de istoria și literatura poporului român. Încât e de presupus că va fi continuat să culeagă folclor românesc din Basarabia și după ce ajunge judecător la Cahul sau deputat de Bolgrad în timpul călătoriilor în acea parte de țară, parțial retrocedată în 1856.

De aceea, disputa privitoare la numărul exact al textelor păstrate în Arhiva B.P. Hasdeu de la Biblioteca Academici Române e în ultimă instanță fără sens. Oricum, ele nu acoperă întregul Colecției, ci doar o sugerează.

Cu titlul de mostre au fost incluse și de noi în prezenta ediție.

Cele mai multe texte s-au păstrat în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde au fost transcrise.

Altele sunt răspândite în mapele cu texte rusești.

În sfârșit, altele au fost publicate de autor în diverse opere păstrându-li-se sau nu forma înregistrării primare.

Toate detaliile sunt precizate în notele adiacente fiecărui text.

A. VRĂJI ȘI DESCÂNTECE

I. DE DRAGOSTE

1

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu de la Biblioteca Academiei Române, mapa I, ms. 21.

Textul a fost reprodus după manuscris.

---

[1] B.P. Hasdeu, *Impresii din armată*, în *Opere*, III, ediție critică de Stancu Ilin și I. Oprișan, Editura Minerva, București, 1998, p. 480.

2

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat integral de Victor Cirimpei în articolul *B.P. Hasdeu – culegător de creație populară moldovenească*, în „Limba și literatura moldovenească", XVIII, nr. 3, 1975, p. 36–37. Fragmentar (respectiv versurile 1–11), a fost republicat de același autor în studiul *Creații populare moldovenești, culese și traduse în rusește de B.P. Hasdeu*, în vol. *Relații folclorice moldo–ruso–ucrainene*, Știința, Chișinău, 1981, p. 158. Se dă și traducerea rusească efectuată de savant. Textul reprezintă o variantă a descântecului precedent.

S–a transcris după manuscris.

3

Aceeași trimitere. Text inedit reprodus după manuscrisul de la Biblioteca Academiei Române.

B. POEZIA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN

I. PLUGUȘOARE

1

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat de Victor Cirimpei, în articolul citat, p. 37–38. E republicat fragmentar (respectiv partea tradusă de B.P. Hasdeu în rusește, versurile 56–67), împreună cu versiunea rusească realizată de el în studiul citat din vol. *Relațiile folclorice moldo–ruse–ucrainiene...*, p. 160. S–a reprodus după manuscris.

II. ORAȚII LA EVENIMENTE FESTIVE

1

Orație veche ținută la domnie nouă

Este inclusă de B.P. Hasdeu în actul al V–lea din drama istorică *Răzvan Vodă* (intitulată ulterior *Răzvan și Vidra*) ca o mărturie a datinei strămoșești de povățuire a noului domn, după cum rostește Șoltuzul Succvei:

„Șoltuzul:
Tot după vechi obiceie, păstrate din veac în veac,
Ales–am din sânul nostru băiatul cel mai sărac,
Pentru ca Măriei tale din gura–i copilărească
Să dea, fără să se teamă, o povață bătrânească...
Copile, sărută poala îmbrăcămintei domnești,
Și cum vei putea mai bine, orația s–o citești!"

Extrăgând–o din piesă, I.C. Fundescu o tipărește ca text de sine stătător în vol. *Basme, orații, păcălituri și ghicitori*, adunate de..., cu o introducere despre literatura populară de d[om]nul B.P. Hasdeu. Citarea se face după „edițiunea a

IV-a, revizuită și adăogită, vol. II, *Anecdote, păcălituri, ghicitori și orații*, Editura Librăriei H. Steinberg, str. Șelari, 18, București 1879". Orația poartă în carte precizarea: „Această orație am împrumutat-o din piesa *Răzvan Vodă* a d[omnu]lui Hăjdeu" (p. 151-152).

Cu prilejul retipăririi separate a orației, B.P. Hasdeu ține să facă următoarea mărturisire importantissimă pentru biografia sa: „Această sublimă orație, noi am auzit-o în Basarabia de la bătrânul boier Vasile Cristea. Lipsa mențiunii despre muscali demonstră că ea este anterioară secolului XVII, iar prezința nemților se pare a face o aluzie anume la epoca lui Mihai Viteazul și a lui Răzvan. Cuvântul «orație» este o curioasă moștenire juridică de la romani, care a rămas în limba noastră fără a adopta obicinuita finală *ciune*. Până acum ne-au fost cunoscute numai «orațiile» de căsătorie, adică «oro uxorem», după expresiunea lui Terentius. Orația însă, pe care o dăm aici, este cu totul politică. În privința formei, confrunteaz-o ca acea publicată de D. Fundescu în *Calendarul lui Wartha*, p. 86-89. B.P. Hăjdeu" (*loc. cit*, p. 152).

Fără îndoială, textul pornește de la o creație populară culeasă poate de savant în anii copilăriei. Ea trădează însă pe alocuri dacă nu chiar în ansamblu intervențiile sale certe. Nu-i exclus ca întreg textul să fie un simil hasdean.

A fost reprodusă după antologia lui I.C. Fundeascu.

C. POEZIA EVENIMENTELOR CELOR MAI IMPORTANTE DIN VIAȚA OMULUI

I. MOARTEA

a. Bocete

1

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, intitulat *Pentru cuc*. A fost publicat de Victor Cirimpei în studiul citat din vol. *Relațiile folclorice moldo-ruso-ucrainene...*, p. 153, însoțit de transpunerea rusească efectuată de savant. Interesante sunt speculațiile lui V. Cirimpei despre simbolistica funerară a cucului în creația populară străveche. Textul s-a reprodus după manuscris.

D. BALADE

I. VITEJEȘTI

a. Bujor

Se păstrează fragmentar (doar primele două versuri), în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. S-a reprodus după manuscris.

b. [Tobultoc]

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. Text fragmentar. A fost publicat de Victor Cirimpei în studiul *Relațiile folclorice moldo-ruso-ucrainene...*, p. 159, împreună cu bruionul de traducere rusească realizat de savant. O notă explicativă pentru cuvântul busuioc - Bazilec (= basilicum) dată de B.P. Hasdeu (citită de N.N. Romanenco drept: vasilec) îi prilejuieşte lui V. Cirimpei speculaţii despre culoarea albastră în limba rusă şi despre presupusa greşeală a tânărului Hasdeu.

Textul s-a reprodus după manuscris.

II. JURNALE ORALE

a. Pentru Bonaparte

1

Se găseşte în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat (cu ultimul vers cenzurat) de Victor Cirimpei în articolul *B.P. Hasdeu – culegător de creaţie populară moldovenească...*, p. 35-36.

B.P. Hasdeu a publicat el însuşi textul respectiv, retuşat artistic, în paginile ziarului „Traian" (I, nr. 31, 9 iulie 1869, p. 122, la rubrica „Poporul") sub titlul *Napoleon cel Mare şi Franţa în poezia poporară a românilor*, cu precizarea: „din colecţiunea d[omnu]lui B.P. H[asdeu]":

Cântecul lui Bonaparte, după cum se cânta în Basarabia

Frunză verde trei grănate,
Napoleon Bunăparte,
Stă în cale de departe -
La marea apusului.
La apusul soarelui,
În preajma Parisului.

Când era el să pornească,
La Elena să robească,
În cursa cea duşmănească;

Ochi-n sus îşi rădica,
Crunte lacrimi slobozea,
Şi din gur-aşa zicea:

— Rămâi, rămâi sănătoasă,
Ţară dulce şi frumoasă
Din toată lumea aleasă!

Să trăieşti viaţa senină,
Ţară bună şi blajină...
Numai de ruşi n-ai odină.

În paralel se publica varianta transilvăneană „din colecţiunea d[omnu]lui M[iron] Pompiliu:

Cântecul lui Bonaparte, după cum se cânta în Transilvania

Sărăcuț de Bunăparte,
Stând în adânc de departe,
La marea Apusului,
În preajma Parisului,
De dor mare se sfârșea
Și din suflet suspina.
Când era el să pornească,
La Elena să robească,
Ochi-n sus a rădicat
Spre Franția a cătat.
Căutând, amar plângea
Și din grai așa grăia:
— Să trăiești, țară frumoasă,
Din toată lumea aleasă!
Să trăiești, să-mpărățești
Și lumea să stăpânești!
Prietinii mei iubiți,
Și voi încă să trăiți!
Noi ne-am luptat împreună
Pentru Franția cea bună,
Dar acuma, vai ș-amar,
Că dușmani-s la hotar:
Alexandru împărat
Năvălește ca turbat
Cu cazaci și cu muscani,
Vestiți acum de mulți ani,
Carii, precum socotesc,
La Paris curând sosesc.
Carolină, maica mea,
Jalnică va fi și ea.
Ludovica-mpărătească,
Acum văduvă rămasă
Cu fiul ei cel iubit
De părinte părăsit.
Oh, de-aș putea să vă văd,
Înc-o dată să mă-ncred
Cum că mai trăiți pe lume,
Măcar gelnici ca și mine.
Că și eu gelnic trăiesc,
De când în ostrov jelesc.
Satalină, stan' de piatră
De mare încungiurată,
De unde nu se mai vede
Nici holdă, nici iarbă verde,
Fără numai marea lată,

Câmp pustiu, apă sărată,
Vaduri, dealuri și păduri,
Neatinse de securi.
O, Franție voinicească,
Nu lăsa să mă robească!
Au nu pentru al meu nume
Ai fost tu vestită-n lume?
Nu mă depărta așa!
Las' să mor în țara mea!
Nu duceți așa departe
Pe-mpăratul Bunăparte!“

În cronica politică din fruntea numărului 31 al ziarului „Traian“, în care sunt publicate cele două variante ale cântecului despre Napoleon ca argument suprem al iubirii poporului român pentru Franța (în cadrul pledoariei pentru un congres panlatin la Paris), B.P. Hasdeu notează în final: „Reproducem mai la vale două balade în această privință: una precum am cules-o noi înșine în Basarabia, cealaltă precum o cântă sătenii din Ardeal, din Banat și de sub poalele Biharului în Ungaria.

Basarabeanul strigă către Franța:

«Să trăiești viață senină,
Țară bună și blajină,
Numai de ruși n-ai odină...»

Transilvăneanul urează Franței:

«Să trăiești, țară frumoasă,
Din toată lumea aleasă;
Să trăiești, să-mpărățești
Și lumea să stăpânești!...»

Un francez poate el, oare, să descrie cu mai multă durere cumplitul exil al mareul caporal:

«Santalină, stan' de piatră,
De mare încungiurată,
De unde nu se mai vede
Nici holde, nici iarbă verde,
Fără numai marea lată,
Câmp pustiu, apă sărată,
Vaduri, dealuri și păduri
Neatinse de securi!»

Apoi, câtă simțire în următorul final:

«Nu duceți așa departe
Pe-mpăratul Bunăparte!»“

Pe baza acelorași texte, dar în parte cu alte citate, G. Missail exemplifica în articolul *Erori bonapartiste în politica Orientului* („Traian“, I, nr. 52, 2 septembrie 1869, p. 206), simpatia cu totul ieșită din comun a românilor față de „Napoleon cel Mare“.

„Tot ce știm noi este că românii pentru nici unul din monarhii străini, cari, ca Petru cel Mare, Carol XII, Iosif II, s-au arătat că le vor bine din fățărie sau sinceritate, n-au avut simpatie deloc, ci numai antipatie, pentru că erau străini de rasa latină, *lupi în piei de oaie*.

Tot ce știm este că, dupre cum a probat d. Hajdeu în revista lui Traian de la 9 iuliu, Napoleon cel Mare n-a făcut nimic pentru români, ba încă, din contra, pe nenumărate câmpuri de luptă, legionarii Galiei au fost siliți a măcelări pe bieții transilvani și bănățeni laolaltă cu celelalte *cătane*. Și totuși, românul, începând de la Crișul Negru și până la Marea Neagră, celebrează până astăzi, cu entuziasm, pe nemuritorul *Bunaparte* și pe mult iubita Franță.

În fine, tot ce știm este că, pe când Napoleon cel Mare, după ce dedese cu piciorul ofertelor române, era prins și relegat pe stânca Sant-Elena, ca un al doilea Prometeu, România, totuși, ridica vocea ei simpatică numai și numai către Franța. Ea îi striga prin gura basarabenilor:

«Să trăiești, țară senină,
Țară bună și blajină,
Numai de ruși n-ai odină!»

Ea-i ura, prin gura transilvanilor:

«Să trăiești, țară frumoasă,
Din toată lumea aleasă;
Să trăiești, să-mpărățești
Și lumea să stăpânești!»

Apoi, tot românii și numai românii, din toate popoarele Europei, invocau:

«Nu duceți așa departe
Pe-mpăratul Bunaparte».“

Creația populară devenea, prin pana lui B.P. Hasdeu și a contemporanilor săi argument și armă politică, după cum pentru patrioții pașoptiști (V. Alecsandri și Alecu Russo în primul rând) ea constituise o armă propagandistică pentru a face cunoscută națiunea și spiritualitatea ei în afara granițelor.

Textul a fost reprodus după manuscrisul de la Academia Română.

E. LIRICA POPULARĂ

I. CÂNTECE DE VOINICIE ȘI HAIDUCIE

1

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat integral de Victor Cirimpei în articolul *B.P. Hasdeu – culegător de creație populară moldovenească...*, p. 36. Textul a fost reprodus după manuscris.

2

Nu se păstrează manuscrisul inițial al acestui text. Cântecul a fost inserat, evident șlefuit, de B.P. Hasdeu în actul II al dramei *Răzvan și Vidra*. Eufrosina Dvoicenco afirmă, într-un studiu inedit – *Operele în limba rusă ale lui Bogdan*

Petriceicu Hasdeu –, că „în drama lui Hasdeu haiducii cântă cântece haiducești cunoscute în folclorul românesc, care au intrat în culegerea poetului Alecsandri. însă Hasdeu nu le ia de acolo, ci citează versiunile culese de el, întrucâtva modificate“ (sunt reproduse versurile cântecului de față).

Într-adevăr, diferă clar de *Cântecul răzeșului* publicat de V. Alecsandri în *Poezii populare ale românilor* 1866, cât și de versiunea primară din *Suplement*, 2, la „România literară“ (XIII). A se vedea V. Alecsandri, *Opere*, III, *Poezii populare*, text stabilit de Georgeta Rădulescu-Dulgheru. Studiu introductiv, note și comentarii, variante de Gheorghe Vrabie, Editura Academiei R.S.R., București 1978, p. 235 și, respectiv, 449 (note).

Textul s-a reprodus după drama *Răzvan și Vidra*.

3

Cel de al doilea cântec haiucesc inserat de savant în actul al II-lea al dramei *Răzvan și Vidra* pare a porni tot de la un text popular cules din Basarabia, dar nepăstrat în manuscrisele ajunse până la noi. El lasă impresia că e o continuare a textului anterior adnotat.

S-a reprodus după dramă.

II. CÂNTECE DE OCNĂ

1

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat integral de Victor Cirimpei în articolul *B.P. Hasdeu – culegător de creație populară moldovenească...*, p. 36. S-a reprodus după manuscris.

III. CÂNTECE DE CĂTĂNIE ȘI RĂZBOI

1

Se păstrează fragmentar (doar trei versuri de la început) în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde a fost reprodus.

IV. CÂNTECE DE ÎNSTRĂINARE

1

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost tipărit integral de Victor Cirimpei, în studiul *Creații populare moldovenești, culese și traduse în rusește de B.P. Hasdeu*, împreună cu versiunea rusească realizată de autor.

Prelucrat artistic, textul a fost pus de B.P. Hasdeu în gura *Sentinelei* din poemul *Domnița Voichița*, scris în limba rusă.

Într-o notă marginală, tânărul savant ține să precizeze că textul reprezintă un „fragment dintr-o doină populară, făcând parte din culegerea mea de «Cântece populare moldovenești, cu note istorice» pe care sper[a] s-o public[e] în curând“ (E. Dvoicenco, *Începuturile literare ale lui B.P. Hasdeu*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“, București, 1936, p. 189).

Încercând o primă retranspunere în românește a *cântecului sentinelei*, E.

Dvoicenco doar sugerează motivul popular, rămânând foarte departe de ceea ce reprezenta nucleul primar al textului cules de B.P. Hasdeu:

„Fericit e ostașul bogat,
Pe el îl laudă oamenii,
Îl iubesc fetele. Pentru aur
Sunt gata să-i dea totul:
Și vorbă prietenească
La ceasul tainicei întâlniri,
Și focul ochilor negri
În dulcele ceas al miezului de noapte,
Și sânii căpătâi -
În nopțile de nesomn!
Ostașul sărac suferă
Făr' de prieteni, făr' de iubite!
Și ceasurile și le petrece
În tovărășii de dor.
Lumea laudă pe cei bogați.
Fetele cer aur...
Și iată-l singur,
Făr' de iubite, făr' de prieteni
Moare de dor
În țară străină."

(*Vol. cit.*, p. 163-165.)

Ultima reconstituire românească a versiunii ce a stat la baza redacției rusești a poemei *Domnița Voichița* (realizată de Raluca Tulbure și Victor Tulbure, în cadrul vol. I *Poezii*, din seria B.P. Hasdeu, *Opere*, Editura Minerva, București, 1986), mimează, dacă nu chiar copiază, o variantă populară autentică a cântecului:

„Foicică măghiran,
Bine e de-acel oștean,
Care e și bogătan.
Oamenii îl prețuiesc,
Toate fetele-l iubesc.
Iese mândra pe cărări
și îi dă îmbrățișări
pentru aur și brățări.
Placul nimeni nu i-l strică
și îi pare noaptea mică
pe sâni dulci de ibovnică.
Și iar verde măghiran,
vai și-amar de-acel oștean
care e un sărăcan.
Vai de tinerii lui ani!
N-are mândre. N-are bani.
Nici prieteni. Doar dușmani.
Umblă bietul pe muncel,
totdeauna singurel,
cu necazul după el.
Fără nici o mângâiere

se usucă de durere
și-n străină țară piere."
(*Ed. cit.*, p. 502-503.)

Textul s-a reprodus după manuscris.

2

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde a fost reprodus. Text fragmentar.

3

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde s-a transcris.

V. CÂNTECE
DE JALE ȘI NOROC

1

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu de la Biblioteca Academiei Române, mapa I, ms. 21. A fost publicată integral (împreună cu versiunea rusească a primelor patru versuri ale cântecului, realizată de scriitor), în studiul *Creații populare moldovenești culese și traduse în rusește de B.P. Hasdeu...*

Textul s-a reprodus după manuscris.

2

Pentru călugări

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat împreună cu transpunerea rusească a cântecului de Victor Cirimpei în studiul *Creații populare moldovenești culese și traduse în rusește de B.P. Hasdeu...*, p. 151-152. S-a reprodus după ms.

VI. DOINE ȘI CÂNTECE DESPRE NATURĂ

1

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde a fost transcris.

2

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat de Victor Cirimpei, împreună cu transpunerea în rusește a textului de către B.P. Hasdeu, în studiul anterior citat, p. 155. S-a reprodus după manuscris.

VII. DOINE ȘI CÂNTECE DE DOR

1

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat de Victor Cirimpei în articolul *B.P. Hasdeu – culegător de creație populară moldovenească...*, p. 35. S-a reprodus după manuscris.

2

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. Variantă a textului anterior. S-a reprodus după ms.

3

Aceeași trimitere. Variantă a ambelor texte anterioare. Caz unic în culegerile personale ale lui B.P. Hasdeu de notare a trei variante a aceluiași text. A fost reprodus după manuscris.

4

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicat, împreună cu traducerea lui în rusește, realizată de savant, în studiul *Cântece populare moldovenești culese și traduse în rusește de B.P. Hasdeu*..., de Victor Cirimpei, p. 155-156. Autorul studiului citat aduce următoarea critică savantului: „A pune trandafirul de leac «sara la cap» și «dimineața la picioare» nu înseamnă «a-l sădi noaptea la cap și dimineața picioare», cum a interpretat Hasdeu". Nu vedem sensul criticii: *a-l pune* și *a-l sădi* se află în limitele aceleiași metafore. Învățatul nu a abandonat metafora în favoarea sensului concret cum se pretinde. Textul s-a reprodus după manuscris.

5

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde a fost preluat.

6

Aceeași trimitere. S-a transcris după manuscris.

7

Idem, ibidem.

8

Aceeași trimitere. Variantă a textului anterior, notată de culegătort marginal.

9

Idem, ibidem.

10

Aceeași trimitere. S-a reprodus după ms. de la Biblioteca Academiei Române.

VIII. DOINE ȘI CÂNTECE DE DRAGOSTE

1

Se găsește în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde s-a transcris.

2

Aceeași trimitere.

3

Idem, ibidem.

4

Aceeași trimitere.

5

Idem, ibidem.

6

Aceeași trimitere.

7

Idem, ibidem.

8

Variantă a textului precedent. Aceleași trimiteri. Lectură nesigură. Text greu descifrabil. De altfel, până la un punct, marea majoritate a textelor culese de B.P Hasdeu s-au transcris prin intuiție și comparație cu variantele românești deja cunoscute.

IX. STRIGĂTURI

1

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21, de unde a fost transcris.

F. GHICITORI

1. Lumânarea

Se află în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 21. A fost publicată de Victor Cirimpei în art. *B.P. Hasdeu – culegător de creație popular moldovenească...*, p. 38.

S-a reprodus după manuscris.

2. Nuca [Nucul]

Aceeași trimitere. Publicată de Victor Cirimpei în art. cit. S-a transcris după manuscris.

G. TRADUCERI (LA CULEGERI PERSONALE ȘI POSIBIL PERSONALE)

Desigur, B.P. Hasdeu a tradus spre a cita în studiile sale de folclor comparat și în recenziile la diverse volume nenumărate texte populare, tălmăcite de obicei în proză. Ele nu-și aveau rostul în secțiunea de culegeri populare directe.

Selectarea textelor din volum a fost motivată de două argumente. Pe de o parte argumentul culegerii sau posibilei culegeri de către B.P. Hasdeu, iar pe de alta: argumentul frumuseții artistice a tălmăcirii.

I. COLINDE

1

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu de la Academia Română, mapa I, ms. 14 și 16. Textul a fost inserat în paginile memorialistice împreună cu relatarea despre culegerea și semnificația sa. A fost publicat prima dată în traducere românească de Eufrosina Dvoicenco în vol. *Începuturile literare ale lui B.P. Hasdeu*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", București, 1936, p. 233-241, sub titlul *Sfântul Gheorghe purtătorul de biruințe în Moldo-Valahia (și în Rusia, după credințele slavilor). Fragment de jurnal.*

Textul rusesc, al traducerii colindei bulgărești, realizat de B.P. Hasdeu a fost publicat de N.N. Romanenko în vol. B.P. Hasdeu, *Izbrannoe*, Literatura artistică, Chișinău, 1978.

Ultima retipărire a textului, într-o nouă versiune românească, realizată de Crina Decusară Bocșan, datează din 1998 (B.P. Hasdeu, *Opere*, III, Proză, ediție critică de Stancu Ilin și I. Oprișan. Stabilirea și traducerea textelor din limba rusă, de Crina Decusară Bocșan, Editura Minerva, București, 1998, p. 490–494.) Textul rusesc în care se găsește colinda aici reprodusă este intitulat în versiunea citată (după care a fost transcrisă): *Sfântul Gheorghe atotbiruitorul în Moldo-Valahia (Fragment de jurnal).*

Împrejurările în care tânărul junker a ascultat și a cules colindul de la colinistul bulgar Anton Mazarenko din Ternovka, de lângă Nikolaev, stabilit în satul Agighiol - „un om de vârstă mijlocie, instruit" - sunt istorisite în paginile menționate de jurnal: „mi-a atras atenția mai cu seamă, ca moldovean ce sunt, un cântec de Crăciun (colind), care se încadrează în categoria credințelor creștine din cele mai vechi timpuri. Voi da colindul în traducere, cuvânt cu cuvânt" (urmează textul reprodus).

Interesante sunt considerațiile tânărului savant despre semnificația colindului: „Acest cântec este remarcabil prin aceea că îl face pe Sfântul Gheorghe Atotbiruitorul întemeietor al agriculturii în Moldo-Valahia. Nu am putut afla ce fel de viețuitoare este Suralamia. Unul spunea lup, altul - leu, al treilea - balaur sau, altfel spus - un animal înfricoșător. Sfântul Gheorghe l-a izbit cu ghioaga în inimă, și din inima aceea au izvorât toate bogățiile ținuturilor noastre: secară, vin și lapte, întruchiparea celor trei ramuri ale agriculturii: cultivarea pământului, viticultura și creșterea vitelor. Oricine ar fi fost Suralamia - este clar că ea reprezintă pământul Moldovei, la începuturi nedesțelenit, însă pe care l-a îmbogățit dintr-o dată Sfântul Gheorghe."

În continuare B.P. Hasdeu dezvoltă ideea originii păgâne a credinței.

Paginile de jurnal conținând textul colindei sunt datate: Satul Ancirkrak, 1855.

II. BALADE

1

[Legendă din Livonia]

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa I, ms. 47, 2 file (4 pagini). E recognoscibil scrisul lui B.P. Hasdeu (cu cerneală neagră). A fost intitulat cu alt scris: *Legendă de Livonia*. S-a reprodus după manuscris.

Deși nu e vorba de nici un amulet dat spre a afla din schimbarea lui starea iubitului sau a iubitei, balada face parte clar din protuberanța textelor adunate de B.P. Hasdeu în vederea elaborării studiului *Inelul și năframa*.

2

Craiul Marco-n Țara Român[ească]

Semnat „B.P. Hu“, textul e publicat în bulgară și în traducerea românească sub titlul *Craiul Marco-n Țara Română. Cânticul bulgar*, în cadrul rubricii „Poezia populară“, („România“, revistă ebdomadară sub redacțiunea d-lui Bogdan Petriceico-Hăjdău, I, nr. 1, genariu 2, p. 78).

Textul propriu-zis al baladei este premers de următoarele considerații:

„*Pergo ad alios, venio ad alios, deinde ad alios: una res...*
Omnes compacto rem agunt, quasi in Velabro olearii...
Plaut, *Captivi.*

În Valahia poporimea bulgară era d-a pururea numeroasă. În puterea Tratatului de [la] Paris, întinsele așezări bulgare din Basarabia fură-ntrunite cu Moldova. De convențiunea din 7/19 august, bulgarilor acestora li s-a hărăzit dreptul de cetățenie română-n Principatele Unite. Afară d-aceste, cine cunoaște [i]storia României, cine îș[i] aduce aminte vechea noastră frăție cu limba bulgară, cine n-a uitat nemuritoarele zile ale Asanilor, desigur, nu v-a tăgădui că megieșii noștri de peste Dunăre nu sunt streini Țărilor Române. *România* le va da ori și când primintru «coloanele» sale.“

Foarte importantă este precizarea făcută de autor: „însemnăm la Odesa următorul cântec bulgar foarte vechi“ - ceea ce sugerează că florilegiul de cântece arhaice bulgărești culese de B.P. Hasdeu a fost mult mai mare.

3

[Trei singiri de roabe]

Intitulat *Caracteristica bulgară a macedono-românilor*, textul a fost publicat nesemnat, de B.P. Hasdeu în „Foița de istorie și literatură“ I, nr. 1, martie 1860, p. 4-5, în limba bulgară și în transpunere românească.

Textul este însoțit de următoarea „*Nota bene*: Acest cântec populariu, pe lângă însemnătatea sa etnografică, îmi înfățișează prilejul de a da aci câteva pilde de legătură între limbele română și bulgară:

parjir - pârjoli; oparjiti - pârjoli; roba - roaba; mlad - mlădiu; jătiți (adecă bani, galbeni) - glabeni; nevesta - nevastă; maș (bărbat) - moșu.“

III. CÂNTECE LIRICE

a. Daine lituaniene

1–4

Se păstrează în Arhiva B.P. Hasdeu, mapa IV, ms. 2, f. 180–181. Au fost publicate de N.N. Romanenko în „Manuscriptum", XVII, nr. 3 (64), 1986, p. 51–53, sub titlul *Câteva daine lituaniene în românește.*

În ms. de la Biblioteca Academiei sunt indicate sursele după care au fost traduse textele: J.I. Kranszewski, *Litwa Starozytne dzieje, ustawy, jezek, wiara, obyczaje, piesni, przylowia, podania i td.*, T.I., Warszawa, 1847 și *Dainos oder Lithanische Volkslieder*, gesammelt, übersetzt und mit gegenüberstehendem Urtext harausgegeben von L.J. Rhesa, Konigsherg, 1825.

N.N. Romanenko crede că doinele ar fi fost traduse după versiunea poloneză.

Într-o epistolă, din 26 martie 1979, N.N. Romanenko ne semnala existența în Arhiva B.P. Hasdeu de la Biblioteca Academiei Române și a altei doine lituaniene copiată de savant în poloneză și germană (*Wohl durch neuen Ströme...*) și tradusă de el în rusește (*Sciastlivo deviati valov...*).

Interesul pentru acest fel de creații populare arhaice se străvede în numeroase din articolele și studiile lui B.P. Hasdeu.

El a încercat și versificarea primei dintre dainele reproduse:

„Pe-al mării mal un munte alb se vede,
Pe albul munte stă stejarul verde;
M-am dus la el de jalea mea cuprins,
La pieptul meu cu mare dor l-am strâns;
Și i-am șoptit: - Stejare, fi-mi părinte,
Al frunzei freamăt tu-l prefă-n cuvinte,
Iar creanga-ți s-o prefaci în braț duios:
De desmierdări orfanul e setos!
Dar vai, tu nu te-nduri a fi un tată,
Și trist mă depărtez, amar plângând:
Nici creanga verde nu e brațul blând,
Nici frunza nu e vorba alintată."

Textele au fost transcrise după ms. de la Biblioteca Academiei.

II. CULEGERI FOLCLORICE PRIN INTERMEDIARI

A. VRĂJI ȘI DESCÂNTECE

1. DE APLECATE

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 356^r. Ref. inv. Florea Popescu. Textul a fost cules în com. Rusăneștii-de-Jos, jud. Romanați, și expediat la 8 mai 1885. Inf. „baba Stanca". Răspuns la întrebările nr. 165–166.

Descântecul e însoțit de următoarele precizări: „Acesta e spus de la baba Stanca, și, când zice acest descântec, neîntrerupt trage la mâini pe omul bolnav". La sfârșitul lotului de vrăji și descântece, din care face parte textul în discuție, ref. notează: „Aceste descântece m-am nevoit a le putea afla deocamdată, dar cu mare nevoință au vrut a mi le spune babele. Mă voi sili a afla și descântecul de Muma Păduri[i] și descântecul de boalele copiilor, adică descântecu[l] ce se zice la copil sau la om îndrăcit sau lunatic și, scriindu-le, vi le voi trimite spre știință." Ref. nu și-a respectat, însă, promisiunea. Textul a fost utilizat, cu omisiuni, de B. P. Hasdeu în substanța articolului *Aplecate* din *EMR*[1], II, p. 151. Au fost suprimate versurile 1-2 și 8-9. Versul 14 a fost transcris astfel: „Ci vă știe a lepăda". În paralel, savantul recurge la încă două variante, una din *Lumina pentru toți*, 1886, p. 579, și alta din colecția lui G. Dem. Teodorescu.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, București, Editura Minerva, 1970, p. 515.

II. DE APUCATE

Se găsește în ms. **1483**, f. 363^v-363^r, de la Arhivele Naționale. Direcția Arhivelor Istorice Centrale. Ref. N. Saftu (?) student al lui B. P. Hasdeu, autorul lucrării pentru „examenul de filologie comparativă" *Apă vie și apă moartă*. Textul i-a fost prezentat profesorului ca o anexă. Nu sunt precizate data și locul culegerii.

III. DE BEȘICA REA

Se află în ms. rom. **3433**, f. 29^v, fiind intitulat: *Discîntic de beșica rea*. Ref. Iancu D. Nour, oraș Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost înregistrat, probabil, în comuna Pericni, jud. Tutova. Nu se cunoaște data. Ms. e adnotat de pr. folclorist Ioan Antonovici.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515.

IV. DE BRÂNCĂ

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 60^v. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul a fost cules în com. Bogza, jud. Râmnicu Sărat, și expediat la 19 iunie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 165.

Dintr-o interesantă notație a ref. rezultă că descântecul de față reprezintă unul dintre textele cu valoare plurifuncțională, fiind utilizat alături de alte câteva pentru lecuirea mai multor boli. „Cuvintele în privința boalelor de om - scrie e - sunt: junghi, holeră, ciumă, boală (tifos), friguri, secături (boale lumești), vărsa

---

[1] Trimiterile se dau după ediția: B. P. Hasdeu. *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, I-III, București, Editura Minerva, 1972, 1974-1976.

(împărțit în: mare, mic, în cruce), cor, gâlci, utmc, nebuneală, brâncă, mătrice, diochi, năjit. Pe cele mai multe, poporul crede a le tămădui cu următoarele descântece." Se reproduc textele la descântecele de brâncă, de abubă, de năjit, de friguri, de ceas rău.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515

V. DE BUBA INIMII

1

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 16^r. *Ref.:* G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Textul a fost cules în com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, în anul 1888.

Expl. ref.: „Se descântă cu vin alb amestecat [cu] miere, cu 7 fuse, cu pai de la mătură și c-un cuțit. Iar turta de buba inimii se face: strângi rădăcini de țelină, morcovi răzuiți, petrunjel, ceapă, usturoi, un ou cu coaje cu tot, păcură, și toate rase cu răzătoare. Pui oțet tare ș-o frământă cu făină de grâu cernută pe dosu sitei de 9 ori, apoi o ungi cu păcură și miere, apoi presari, apoi presari cu tămâie și chiper bine pisat, o faci cu gardină pe de lături, unde toarnă o ceașcă de spirt pe ea, până ce o încălzește bine ș-apoi, apoi pune la inimă, după ce sânt descântate cu nr. 12 [*De buba inimii*], pe pragu ușei."

VI. DE BUBĂ

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3421**, f. 295^r-295^v; ms. rom. **3427**, f. 130^r (omis de Mușlea și Bârlea); ms. rom. **3430**, f. 60^v; 61^r (omis de Mușlea și Bârlea); ms. rom. **3435**, f. 209^r, ms. rom. **3436**, f. 161^v (trimiterea greșită la Mușlea și Bârlea).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 15.

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 161^v. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în com. Maidan, cercul Oravița, comit. Caraș-Severin și expediat la 16 ianuarie 1885.

Descântecul e însoțit de următoarele explicații: „buba (germ. Swerndblatter), după cum se vede din descântecul aici descris, e de 99 feluri, dar descântătoarea ce mi l-a dictat nu a știut mai multe feliuri decât câte sun[t] scrise în descântec. Mai întâi face cruce morbosului și pre bubă și zice [Se dă textul]. Până descântă, dă peste bubă (trage mereu) cu o peană de găină albă, neagră etc. - cum e buba. Peana gâdzălă buba și mai alină durerile morbosului."

Începutul descântecului, respectiv versurile 1-15[1] (cu enumerarea felurilor de bubă) a fost utilizat de B. P. Hasdeu, în structura articolului *à-bùbă*, din *Etymologicum Magnum Romaniae*, I, p. 101-102. Varianta din Maidan e pusă în paralelă cu varianta Tocilescu spre a releva, pe de o parte, unitatea de viziune a poporului român de la un capăt la altul al țării, iar pe de alta spre a sublinia bogăția fanteziei populare. Savantul surprinde un comportament cu totul deosebit al țăranului român față de bube în general - de 99 de feluri - și față de *à-bùbă* în special, cea mai periculoasă dintre ele („pustule maligne"). „Ei bine - observă el -, din acele bube o sută fără una, specificate după fantezia poporană prin culori, prin viețăți și prin neamuri, una le întrece pe toate: I se zice adesea *bubă-rea*, ca și când celelalte ar fi bune în alăturare cu ea; cei mai mulți însă abia o indică cu fiori fără a-i da vreun epitet: *à-bùbă*, adecă *acea-boală*, buba știută de toți, buba. Asemenea teroare românul o resimte numai doară dinaintea epilepsiei, pe care, de aceea, o și numește în același fel: *a-boală* sau *a-nevoie.*"

---

[1] La transcrierea descântecului, versul 6 a fost omis în *EMR*.

În perspectiva cercetărilor ulterioare, noi întrevedem aici, începutul unui proces de tabuizare, de evitare a rostirii cuvântului ce denumește noțiunea nedorită.

Variante: Textul din ms. rom **3427**, f. 130^{r} (cules de înv. R. Michăileanu, din com. Vânju Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți), deși consună cu cel indicat de noi drept text de bază pentru subtipul I al descântecului, cunoaște o dezvoltare oarecum independentă:

„Tu, bubă albă,
Tu, bubă neagră,
Tu, bubă vișinie,
Tu, bubă turungie,
Tu, bubă sticlată,
Tu, bubă din dălac
(Din planta numită dălac)
Tu, bubă din 99 de limbi
99 de țări,
Bubă domoală,
Bubă pripită,
99 de bube și jumătate -
Să ieșiți: din măduvă în os,
Din os în carne,
Din carne în piele,
Din piele în pâne și în sare,
Din pâne și sare în lac!

Așa descântă de trei ori și aruncă pânea cu sarea în o apă."

Asemănătoare textului citat anterior e și varianta degenerată, sau în orice caz redusă la nucleul de bază, culeasă de înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea, din com. Orlat, comit. Sibiului (ms. rom. **3435**, f. 209^{r}):

„Bubă neagră,
Bubă roșie,
Bubă vânătă
Bubă de 99 de feluri,
Să nu coci,
Să nu răscoci!
Din oase te scot în carne,
Din carne te bag în piele
Și din piele te bag în pământ!"

Dacă în variantele anterioare, enumerarea felurilor bubei dă substanța descântecului, în varianta culeasă de înv. Coman Șt. Negoescu în comuna Bogza, jud. Râmnicu Sărat (ms. rom. **3430**, f. 61^{r}), ea e restrânsă la un singur vers:

„Bubă, bubă mătrăgună,
Nu-njunghea,
Nu săgeta,
Nu obrinti,
Nu-nvenina,
Ci ieși din măduvă în os,
Din os în carne, în piele,
Și după piele
Să se spele!
Să rămâie *cutare* curat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat!"

Și dispare definitiv într-o a doua variantă notată de înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea, din com. Orlat, comit. Sibiului (ms. rom. **3435**, f.209^{r})

„Dă rădăcină să săci,
De vârf să te pleci,
De cât ești să nu mai crești
Și îndărăpt să te întorci!".

2

Se găsește în ms. rom. **3421**, f. 295^r-295^v. Ref. A. Iliescu, înv. în com. Sărdanu, pls. Bolintinu, jud. Dâmbovița. Textul a fost cules de la Gherghina Ilie, „plugară“ din cât. Crângași, com. Bolovani, pl. Ialomița și expediat lui B. P. Hasdeu la 6 octombrie 1885. Face parte dintr-un grupaj mai mare de descântece.

Ref. precizează: „descântă cu cuțitul“.

Variante: Versurile 1-8 cunosc în varianta din ms. rom. **3435**, f. 209^r (trimisă de înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea, din com. Orlat, comit. Sibiului) următoarea formă, constituită ca descântec de sine stătător:

„S-au adunat 9 preotese,
9 judecesă,
9 morăreasă,
Din Munții Ganaleilor[1],
Bun prânz au gătat,
Pre toate bubele le-au chemat,
Numai de asta... și-au uitat.
Dar ea rău s-a mâniat
Și de vârf s-a uscat,
Din rădăcină a săcat.“

VII. DE BUBĂ REA

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 207^v, în grupajul „Descântece“. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost cules în com. Orlat, comit. Sibiului și expediat la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515.

2

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 15^r. Ref. G. M. Ionescu, student în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Textul provine din com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, fiind cules în anul 1888.

Expl. ref.: „Mod de de[a] descânta: de 3 ori cu petică aprinsă. După aceea se adaugă: «Bubă neagră, / Albă, / Galbină, / Împărătească, / Boierească, / Cu săgetătură, / Bubă cu pocitură,/ Bubă prin vis, / Nu coace, / Nu sparge, / Nu strecvoșa [?], / Nu lepăda, / Că eu cu gura te-oi descânta, / Cu petica te-oi afuma, / Peste 9 mări și 9 țări te-oi arunca, / Unde popa n-o toca, / Unde câne n-o lătra. / Acolo să cheie, / Să răscheie etc., etc., etc., etc.“

VIII. DE BUBE DULCI

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3435**, f. 133^v; 207^r.

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 207^r, în grupajul „Descântece“. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost înregistrat în com. Orlat, comit. Sibiului și expediat la 28 februarie 1886.

Indicațiile ref.: „se descântă cu miez de pită, atingându-l de ele“.

---

[1] „Galileilor“ (*n. ref.*).

Variante: Textul menționat de Mușlea-Bârlea ca variantă a descântecului de față în vol. *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu* (ms. rom. **3435**, f. 133^{v}) constituie, tipologic vorbind, o variantă la subtipul II al descântecului *De bubă*:

„Buba neagră se mărită
Și pre toate bubele le-a chiamat la nuntă,
Numai pre buba dulce nu o a chiamat.
Ea s-a mâniat,
S-a întristat
Și din rădăcină a secat
Și de vârf s-a uscat.“

Varianta reprodusă e intitulată de ref. Iosif H. Lița, din Lodromanu: *Descântecul bubelor dulci.*

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515.

2

Idem, ibidem (ms. rom. **3435**, f. 207^{v}). Intitulată de ref.: „*De bubă vânătă*“.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515.

IX. DE CEAS RĂU

1

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 61^{v}–62^{r}. Ref. Coman Șt. Negoescu. Textul a fost notat în com. Bogza, jud. Râmnicu Sărat și expediat la 19 iunie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 165. Notațiile ref.: „Și în finit mai fiecare boală își are descântecul său“.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515.

2

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 16^{r}. Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Textul, intitulat „De ceas rău“, a fost cules din com. Movileni, pls. unite Nicorești–Bârlad, jud. Tecuci în 1888.

Expl. ref.: „Se descântă cu lână roșie, cu cuțit și bici găsit și [text deteriorat]... tură de la biserică, în vin și-n timp când doarme, ori îl descântă la tăietor“.

X. DE CEI RĂI

1

Se află în ms. rom. **3433**, f. 30^{r}, cu titlul: *Descântec de Cei răi, adică: când treapădă orișice vită.* Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost cules probabil în com. Perieni, jud. Tutova. Nu este precizată data culegerii și nici a expedierii către B. P. Hasdeu.

Ref. face următoarele precizări privitoare la modul de descântare: „la borș și un cuțit. Începe a-l învârti în oala cu borș, bodogănind.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 51.

XI. DE CEL POCIT

1

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 15^{v}. Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Textul a fost cules din com. Movileni, pls. unite Nicorești–Bârlad, jud. Tecuci, în anul 1888.

Expl. ref.: „Se descântă în seu [?] dulce și în julfă de semințe de in ori în lapte dulce. Și-n acest timp bolnavul poate să mănânce numai lapte covăsit, cartofi fierți și perje fierte ori uscate. Să se ferească de a bea vin, de a mânca acru și crap.“

Variante În răspunsurile trimise de G. M. Ionescu se păstrează (f. 15^{v}) un descântec „*De piepteni*“ în linii mari cu aceeași structură. Motivația îmbolnăvirii e pusă, însă, pe seama a numeroși factori:

„A plecat cutare
Pe cale, pe cărare.
Când a fost la mijloc de cale,
Înainte ieșitu-i-a
Marcu cu Mărculeasa,
Petcoiu cu Petculeasa.
Sărponorul cu Sărponorița
Strânsu cel Mare cu Strânsoaica,
Apucatu cu Apucătoaica,
Ceasul cel Rău cu Cesoaica.
Moroiu cu Moroaica,
Săgetătorul cu Săgetătoaica,
Trimesu cu Trimesoaica
Sburătorul cu Sburăturoaica,
Friguru cu Friguroaica
Și de *cutare* s-a legat
În grea boală l-a băgat.
Cu frica înfricatu-l-o,
Cu spaima înspăimatu-l-o,
Cu hiare înhieratu-l-o,
În sus ridicatu-l-a,
În pocit pocitu-l-o,
Inima fărmatu-i-o,
Oasele zdrobitu-i-o,
Puterea luatu-i-o,
Fața îngălbenitu-i-o,
Ochii împăinjenitu-i-o,
Gura înmărmuritu-i-o,
Fălcile încleștatu-i-o,
Cheptu gogoșitu-i-a,
Vinele sgârcitu-i-a,
De rărunchi apucatu-l-a
Trupu ca o [?] de vară
sghiciulatu-i-o,
În căngi luatu-l-o,
Delături de drum aruncatu-l-o
Cu chip de moarte lăsatu-l-o...“

XII. DE CUȚIT

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 107; **3430**, f. 255^{v}.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 15, 160, 195, 212, 217, 272, 290, 305, 392, 429; **3419**, 37, 69, 84, 92, 107, 122, 178, 195, 208, 232, 259, 264, 286, 314; **3420**, 316; **3421**, 48, 141; **3422**, 12, 62, 73, 118, 125, 161, 171, 266, 326, 362, 370, 377, 402, 423, 449; **3424**, 15, 36, 174, 290; **3427**, 12, 32, 36, 223, 234, 293, 367, 397, 418, 430, 487; **3429**, 10, 126, 136, 221, 249, 449; 3430, 67, 292, 303; **3431**, 106, 126; **3432**, 34, 116, 164, 189; **3433**, 179; **3434**, 58, 151, 164, 358, 398, 448; **3435**, 158; **3436**, 165.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 515.

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 255^{v}, într-un grupaj de 6 descântece. Ref.

înv. Florea Popescu. Textul a fost cules de la „baba Stanca“, din com. Rusăneștii-de-Jos, jud. Romanați și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 mai 1885. Răspuns la întrebările 165–166.

Explicația ref.: „acest descântec se descântă cu cuțitu“.

2

Se află în ms. rom. **3430**, f. 255^{v}, fiind intitulat: „Alt descântec de cuțit“. Ref. înv. Florea Popescu. Textul a fost înregistrat de la „baba Leanca“, din com. Rusăneștii-de-Jos, jud. Romanați și expediat în 8 mai 1885. Răspuns la întrebările 165–166.

Notația ref.: „acesta se descântă cu cuțitu“.

3

Se găsește în ms. **1463**, f. 365^{v} de la Arhivele Naționale. Direcția Arhivelor Istorice Centrale. Ref. N. Saftu (?), student al lui B. P. Hasdeu. Textul i-a fost prezentat Profesorului ca anexă la lucrarea pentru „examenul la filologie comparativă“ *Apă vie și apă moartă*. Nu sunt precizate data și locul culegerii.

XIII. DE DEOCHI

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 70^{v}; **3419**, 41^{v}; **3420**, 372^{r}–372^{v}; **3421**, 287^{v}–288^{v}; 288^{v}–289^{r}; **3423**, 37^{r}–37^{v}; **3425**, 52^{r}; **3428**, 547^{v}; **3429**, 28^{v}, 292^{v}–293^{r}; **3430**, 46^{v}–47^{r}, 255^{r}, 463^{v}; **3431**, 513^{r}; **3432**, 401^{v}, 418^{r}; **3433**, 28^{v}–29^{r}, 29^{v}, 300^{r}, 452^{v}; **3435**, 209^{v}, 257^{r}, 395^{v}; **3436**, 105^{v}, 160^{r}, 160^{r}–160^{v}, 160^{v}; **3437**, 48^{v}.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 9, 14, 37, 39, 70, 76, 86, 93, 109, 122, 147, 152, 191, 240, 254, 271, 288, 316, 351, 389, 425; **3419**, 4, 33, 41, 65, 90, 102, 121, 132, 149, 169, 177, 196, 226, 257, 263, 283, 291, 312; **2420**, 5, 39, 52, 55, 75, 97, 102, 119, 133, 155, 175, 197, 211, 248, 280, 293, 313, 332, 372, 388, 402, 410, 453, 478, 503; **3421**, 58, 76, 121, 161, 205, 228, 287, 313; **3422**, 18, 29, 58, 72, 84, 98, 117, 130, 160, 448; **3423**, 10, 37, 52, 84, 144, 173, 231, 236, 266; **3424**, 10, 33, 54, 76, 112, 142, 172, 188, 274, 306, 361, 489, 450; **3425**, 9, 25, 52, 84, 114, 144, 194, 217, 245, 266, 300, 307, 323, 349; **3426**, 18, 25, 68, 91, 101, 144, 156, 186, 207, 222, 270, 288; **3427**, 8, 63, 116, 145, 175, 233, 365, 461; **3428**, 23, 50, 70, 113, 131, 165, 198, 214, 263, 319, 327, 330, 359, 379, 414, 427, 482, 467, 501, 512, 543, 559, 576, 587; **3429**, 8, 18, 28, 41, 46, 50, 85, 101, 118, 125, 133, 179, 235, 248, 260, 297, 342, 390, 411, 441, 518; **3430**, 46, 105, 177, 244, 255, 262, 278, 290, 357, 367, 377, 387, 420, 463, 448, 572, 601; **3431**, 37, 42, 86, 103, 128, 157, 220, 237, 242, 251, 314, 328, 364, 379, 490, 509, 513; **3432**, 10, 18, 32, 66, 89, 109, 162, 188, 211, 226, 236, 280, 286, 335, 339, 360, 365, 379, 401, 418, 430, 437; **3433**, 6, 17, 52, 82, 102, 121, 155, 157, 229, 235, 246, 266, 282, 299–300, 320, 330, 347, 371, 393, 401, 427, 441, 463, 484, 499; **3434**, 5, 15, 118, 153, 162, 200, 210, 217, 273, 289, 297, 314, 322, 331, 340, 359, 363, 373, 397, 430; **3435**, 9, 20, 50, 71, 82, 101, 125, 142, 154, 170, 208, 241, 250, 257, 264, 298, 315, 336, 344, 352, 377, 395, 406, 416, 427, 454; **3436**, 7, 27, 36, 49, 62, 79, 105, 158, 160, 183, 184–185, 262, 270, 289; **3437**, 48.

Întrebările nr. 165–166.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 485–486, 515–516.

1

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 160^{r}–160^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în com. Maidan, cercul Oravița, comit. Caraș–Severin și expediat la 16 ian. 1885. Din ampla descriere a practicii descântecului în com. natală a folcloristului, desprindem explicațiile sale privitoare la deochi: „Pre mine mă doare d[e] e[xemplu] capul. Chem pre vecina Oglița să-mi descânte. Dânsa se apropie de mine, aprinde tămâie, îmi face cruce și mă linge cu limba pre frunte, unde, apoi, mă freacă neîntrerupt cu degetul ei cel mare. Și apoi începe «a căsca». Dacă cască, e semn arătat dânsei că eu sunt diocheat. Și apoi începe a-mi descânta de diochi așa. Suflă peste cap“ (transcrie cuvintele reproduse).

B. P. Hasdeu, *EMR*, I, 104, 507.

2

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 160^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba, loc. și data de mai sus, intitulat: *Descântecul S[fintei] maichi Maria*.

Textul e însoțit de următoarea explicație: „Banul de leac, ce se dă vrăjitorilor, se pune jos, nu se dă din mână, ca nu cumva să ia și leacul descântecului, ci-l ia de jos. Descântecul de strigoniu este ca și acesta, însă la strigoniu se descântă apă din vad, cu 5 petri și iarbă de sub gard. Cu aceea se udă cel bolnav și bé din ea de 3 ori.“

3

Se află în ms. rom. **3430**, f. 255^{r}. Ref. înv. Florea Popescu. Textul a fost notat în com. Rusăneștii-de jos, jud. Romanați și expediat la 8 mai 1885.

4

Se găsește în ms. rom. **3423**, f. 37^{r}–37^{v}. Ref. înv. Ioan Ghibănescu. Textul a fost înregistrat de la „baba Maria“ din com. Bășești, pl. Mijlocu–Prut, jud. Fălciu și expediat lui B. P. Hasdeu la 13 mai 1885.

Ref. dă următoarele explicații: „Didiochiul îl înțelege poporul în acest mod: sunt oameni care se uită cu prea mare interes la un cal bun, sau la un om bine făcut, isteț și curat în tot exteriorul său și se miară în gândul său către acei ce șede de vorbă cu ei, zicând: «Ce cal bun!» sau «Ce om frumos și înfățișitoriu!». Se crede că acei oameni care au fost întorși de [a] mai fi alăptați din nou, după ce i-a înțărcat o dată mamele lor, au obicei a dioché mai adesea. Dediochiul se poate tămădui prin descântecul unei babe sau a unui om care descântă, zicând [Se dă textul]. Apoi sumețe asupra omului sau dobitocului – dacă descântă la cap – și suflă cu puțin stupit asupra lui, iară dacă descântă cu oală, atunci sumețe și suflă asupra oalei și încheie, zicând: «Leac să dea Dumnezeu!»“

Tipologic, descântecul e contaminat cu descântecul de junghi. (*vezi* XXIII)

5

Se găsește în ms. rom. **3433**, f. 452^{v}. Ref. și data nemenționate. Textul a fost notat în com. Prisecani, pls. Pereschiv, jud. Tutova.

În legătură cu descântecul de deochi se fac următoarele precizări: „Prin diochi, poporul înțelege o amețeală și o durere de cap, care provine, se zice, din uitarea altuia cu ochi răi. După aceea stâng 9 cărbuni în apă neîncepută și o beu, sau se duc de le descântă vreo babă. Iată un descântec.“

Variante: Mai mult decât oricare alte descântece, cele de deochi, dată fiind deosebita lor frecvență, se prezintă – atât în colecția lui B. P. Hasdeu, cât și în realitatea folclorică, sub formă mozaicală, fiind compuse prin contaminare din câteva tipuri, ceea ce face dificilă operațiunea de notare a variantelor.

Din acest motiv, am indicat diferențele de text doar la nucleul considerat de noi fundamental pentru clasificarea tipologică a descântecului. În cazul textului de față, versurile 1–12 cunosc în varianta din ms. rom. **3432**, f. 401^{v} (culeasă de înv. N. Ludovic, din com. Niculițel, pls. și jud. Tulcea) următoarea foarte sugestivă formă:

„Pasărea albă,
Cudalbă,
Zburătoare în cer,
Curge trei chicături din coadă:
Una de sânge,
Una de hin
Și una de venin.
Care bea de sânge –
Se sătura;
Care bea de hin –
Se îmbăta;
Și care bea de venin –
Crăpa".

Aceleași versuri în varianta din ms. rom. **3433**, f. 28^{v} (notată de Iancu D. Nour, Bârlad):

„Pasăre cudalbă
În ceri o zburat,
Trei picături din coadă i-a picat,
Pe-o stâncă de piatră –
Piatra a crăpat."

Și în varianta din ms. rom. **3420**, f. 372^{r}–372^{v} (culeasă de înv. N. Țărcuș, din com. Piscu, pl. Siret, jud. Covurlui):

„Pasăre albă,
Cudalbă,
Din ceri ai zburat,
Trei picături de sânge din coadă ți-a picat.
Pe câmp a picat –
Câmpul s-a uscat;
În apă a picat –
Apa a secat;
Pe piatră a picat –
Piatra a crăpat."

Echivalentul versurilor 13–15 în varianta din ms. **3433**, f. 28^{v}:

„Crăpi didiochiu, strigarea,
Din tot trupul lui Ion,
(sau *Vasile*, ori *cutare* vită),
Și din or'ce va fi deochetura.
Să se râsipească ca fumul,
Să se împrăștie ca colbul,
Să se topească ca zăpada,
Iar *Ion* să rămână curat, luminat.
Ca argintul strecurat,
Ca D[umne]zeu din ceri
Ce l-au lăsat."

O variantă interesantă în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 15^{v}.

6

Se află în ms. rom. **3421**, f. 288^{v}–289^{r}, intitulat: *Descântecul dedeochiului în într–alt fel*. Ref. A. Iliescu, înv. în com. Sărdeanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița. Textul a fost cules de la Gherghina Ilie („plugară" din Crângași, com. Bolovani, pl. Ialomița, jud. Dâmbovița) și expediat lui B. P. Hasdeu la 6 octombrie 1885.

Variante: Versurile 1-9 se constituie în text de sine stătător, în varianta din ms. **3431**, f. 513^r (culeasă de înv. E. Demetriu, din com. Vultureni, pls. Bârlad, jud. Tecuci):

„Pasera albă,
Cudalbă
Chiatra în patru a crăpat
De a fi de român -
Să-i curgă plodu!
De a fi de fimeie -
Să-i crape țâțele,
Să-i curgă laptele,
Să-i plângă pruncul!
De a fi de fată -
Să-i pice cosița,
Să-i paie rău!
De a fi de soare -
Să-i pice razile,
Să-i paie rău!
De a fi de câmp -
Să i se usuce iarba,
Să-i paie rău!
De a fi de vânt -
Să-i crape colbul în patru!"

Blestemarea deochetorului se face în ramele acelorași imagini și în variantele din ms. rom. **3420**, f. 372^r–372^v, ms. rom. **3430**, f. 46^v–47^r, ms. rom. **3435**, f. 257^r și ms. rom. **3436**, f. 105^v. În ultimele două texte, referința la fată cunoaște o notă particularizantă:

„De-i fi deochiat de fată -
Doară-o capul,
Pice-i părul,
Rămână-i capu,
Ca napu!"

(ms. rom. **3436**).

Echivalentul versurilor 4-6, în varianta din ms. **3433**, f. 300^r (notată de înv. Stan, din com. Florești, pls. Simila-Târgu, jud. Tutova):

„De l-a fi diochet soarele -
Să-i chice razele!
De l-a fi diochet vântu -
Să-i crape calu!"

Și al versurilor 4-9, în varianta din ms. rom. **3429**, f. 292^v-293^r (trimisă de pr. Gheorghe Brebu, din com. Brebu, pl. și jud. Prahova):

„De-a fi dăochiat de vânt -
Să-i crape calu;
Când o lua șeaua -
Să să vadă mațele;
5 De vei fi deochiat de codru -
Să-i cază frunza,
Să se pârlească,
Și *Stanciu* să se lecuiască."

În varianta din ms. rom. **3432**, f. 418^r, culeasă de înv. Theodor Mârza, din com. Peceneaga, jud. Tulcea, apar două blesteme neîntâlnite în toate celelalte texte de descântece din colecția lui B. P. Hasdeu:

„De o fi de vacă
Să-i crape ugeru!
De ochi de pasere zburătoare -
Să-i cadă penele!"

Versurile 10-13 apar cu un înțeles mai explicit în varianta din ms. **3420**, f. 372^r-372^v, culeasă din com. Piscu, pls. Siret, jud. Covurlui, de înv. N. Țărcuș:

„Ciuta linge vițelul în prund
Și cu ling pe *X* de diochi."

7

Se găsește în ms. rom. 3419, f. 41^v^. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost cules în com. Chiojdu-Bâsca, pl. Buzău la 29.5.1885. Este intitulat: „Descântec de diochi".

8

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 287^v-288^v, cu titlul *Descântecul dedeoichiului*. Ref. înv. A. Iliescu. Textul a fost notat în com. Sărdanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița (de la „plugara" Gherghina Ilie, din Crângași, com. Bolovani, pl. Ialomița) și expediat la 6 octombrie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 143.

9

Se află în ms. rom. **3428**, f. 547^v. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost cules în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. Mijlocu, jud. Neamț, la data de 30 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 164.

Ref. face următoarele precizări: „Se ia un pahar cu apă neîncepută și pune cu vârful cuțitului 9 cărbuni aprinși, sumuțând și zicând [textul reprodus]. Zicând acestea de 3 ori, căscând la fiecare descântic o dată."

Variante: În ms. **3435**, f. 209^v, aflăm o variantă restrânsă, de mare frumusețe, culeasă de înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancu, din Orlat, comit. Sibiului:

„Fugi, deochi,
Dintre ochi,
Că te-ajunge-o capră neagră
Cu coarnele să te spargă,
Să te-arunce-n depărtare,
În pustiu și preste mare.
Acolo să pieri,
Ca ziua de ieri!"

Altă variantă (ms. rom. **3430**, f. 463^v), culeasă în Stolniceni, com. Pașcani, jud. Suceava, de M. Busuioc (învățătorul lui Mihail Sadoveanu), N. Bălănescu și I. Hudiță, are o dezvoltare aparte față de subtipul la care ne referim:

„Fugi didiochi dintri ochii
(*cutărui*)
Cum fugi vântu pi deal
Și iepurili di ogari –
Să crăpi ochii și didiochi[i]
Cui te-a diochet!"[1]

Mai interesantă chiar decât textul e descrierea obiceiului: „Strigoii, zice poporul, precum și copiii întorși la țâță sunt aceia cu a cărora căutătură pătrunzătoare deoache omul și chiar animalul, pe care îl vor privi lung. Omul deochet sufere de o durere de cap grozavă, un tremur în tot corpul cu sudori reci, îi vine amețeală, puterile îl părăsesc. Dacă, la moment, zice poporul, nu i se vor stânge cărbuni și nu i se va descânta, se poate foarte ușor ca deocheatul să moară. Să aduce apă proaspătă de la fântână, când aducătorul trebuie să fie ca mutu cu oricine s-ar întâlni; să ie[e] din apa neîncepută cu o ulcică în care să pun nouă cărbuni aprinși. Dacă cărbunii cad la fund, să știe că omul este deochet - i se dă, dar, să beie de trei [ori] din ulcică, să spală cu apă pe cap, discântându-i-se astfel."

Porunca adresată deochiului de a fugi, caracteristică subtipului, cunoaște în varianta din ms. rom. **3430**, f. 46^v-47^r (com. Bogza, jud. Râmnicu Sărat) forma:

„Fugi, diochi –
Dintre ochi,
Din cap de la *cutare*,
Că te-ajunge poală de fată mare!"

iar în varianta din ms. rom. **3432**, f. 418^r (com. Pecenaga, jud. Tulcea) următoarea formă:

„Fugi, diochi,
Dintre ochi,
Că te-ajunge suflet de om botezat!"

Alte variante conservă episodul acesta caracteristic, al alungării deochiului, în linii mari neschimbat (ms. rom. **3429**, f. 292^v-293^r; **3435**, f. 257^r; 395^v; **3437**, f. 48^v).

10

Se găsește în ms. rom. **3433**, f. 29^r. Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost cules, probabil, în com. Perieni, jud. Tutova. Nu se indică data.

11

Se păstrează în ms. rom. **3425**, f. 52^r. Ref. înv. S. H. Velișcu. Textul a fost cules în com. Bădeni, pl. Bahlui, jud. Iași și expediat lui B. P. Hasdeu la 14 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 143.

Explicațiile ref.: „Se sting 9 cărbuni într-un pahar cu apă și se zice" (textul reprodus). „Cu această apă se unge bolnavul și restul se aruncă îndeobște pe un câne."

12

Se păstrează în ms. rom. **3433**, f. 28^v-29^r. Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost cules, probabil, din com. Perieni, jud. Tutova. Nu se indică data.

Versurile 34-37 au fost utilizate de B. P. Hasdeu în articolul *Adam*, din *EMR* (I, p. 198) spre a argumenta că „mult mai românesc e Adam în vrăji și descântece", deci mai profund asimilat și integrat viziunii noastre folclorice asupra lumii. Pornind de la expresia „cărarea lui Adam" prezentă în descântecul de față și în descântecul XIV, 3, de „disfăcut farmicile" (citat, de asemenea, cu versurile 58-64), savantul abordează problema raporturilor dintre păgânism și creștinism în folclorul românesc în genere și în mitologie în special, sugerând că elementele biblice s-au suprapus în timp peste elementele mai vechi, cărora le-au preluat, însă, în bună, parte atributele. Se întâlnea în această privință, între altele, cu opiniile lui Nic. Densușianu, ce avea să adâncească ideea în absolut.

13

Se găsește în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 15^r intitulat: *De*

---

[1] Două versuri dintr-un alt text de descântec de deochi sunt citate de B. P. Hasdeu în *EMR*, I, p. 104, în articolul *abur*: „Fugi deochi fierbinte/că te-ajung *aborii* de părinte...".

deochiul vacilor. Ref. G. M. Ionescu, student în Litere și Filosofie, Sect. Istorică. Textul a fost cules în com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, în anul 1888.

Obs. ref.: „Se descântă marțea, joia și sâmbăta, cu 3 urzici în tărâțe".

XIV. DE DRAGOSTE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 2^{r}; **3421**, 307^{r}-308^{v}; **3427**, 547^{v}; **3429**, 291^{r}-292^{r}; **3433**, 30^{r}-31^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 516

Ținem să precizăm că am introdus în această grupă de descântece atât descântecele de dragoste indicate ca atare de referenți, cât și descântecele denumite: „de desfăcut" și „de disfăcut farmicile" catalogate de Mușlea și Bârlea (p. 516) în mod separat, întrucât finalitatea lor este identică. De altfel, chiar la Mușlea, *Tipologia folclorului...*, p. 490, se face precizarea că „Vraja de fapt se confundă cu cea de ursită, III, 157; IX, 20".

Totuși, am păstrat categoria *De stingerea frigării*, deoarece obiectivele vizate printr-un asemenea descântec sunt de obicei mai largi decât ale descântecelor de dragoste. Ele urmăresc înlăturarea efectelor unei boli vag conturată de informatori, care, chiar în interpretarea lor, are o multitudine de cauze; pe câtă vreme descântecele de dragoste țintesc doar spre înlăturarea urâtului cu care ar fi înconjurate diversele ființe.

1

Se află în ms. rom. **3418**, f. 2^{r}, fiind intitulat *Descântec pentru scris*. Ref. E. Baican. Textul a fost „cules de la Curtea de Argeș" și e însoțit de următoarele precizări: „Acest descântec se face miercuri spre joi și sâmbătă spre duminică (seara). Și când se discântă, se desfășură cordeaua înfășurată pe deget, cu fața spre stea, și noaptea să se puie cordeaua sub căpătâi, că-l visează noaptea. Dar când se va scula din somn să nu se uite peste căpătâi, ci încotro merge steaua, că într-acolo se mărită fata. Și dacă [se] ascunde steaua, rămâne văduvă vrăjitoarea." Nu este indicată data culegerii.

2

Se păstrează în ms. **1483**, f. 360^{r}, de la Arhivele Naționale. Direcția Arhivelor Istorice Centrale. Ref. N. Saftu (?), student al lui B. P. Hasdeu. Textul a fost prezentat într-o anexă la lucrarea pentru examenul de filologie comparativă *Apă vie, apă moartă*. Nu sunt precizate date și locul culegerii.

Prezicările referentului (f. 362^{r}-363^{v}): „Descântecul acesta se face sâmbăta seara spre duminecă.

Se iau 3 petricele din drum, trei așchii de la tăietorul de lemne și o cracă de plop verde. Toate acestea se pun în un pahar cu apă nenceputa zicându-se următoarele vorbe:

Cum nu poate lumea fără drum,
Așa să nu poată (*cutare*) fără mine,
Cum sare așchia din topor,
Așa să saie inima cutăruia, când m-o vedea.

Cum se clatină plopu fără vânt,
Așa să se bată el pentru mine.

Apoi după ce sunt descântate pronunțându-se de 3 ori descântecul de mai sus, se pun pe fereastră, ca să răsară soarele pe ele.

Persoana în chestiune se stropește cu acea apă, când se pronunță vorbele:

Cu buciuma buciumai
Toate dragostele le-adunai.

Se ia o țavă de soc verde și se suflă prin ea pe vatra coșului (șimulând buciumul).

Variantă

Mă sculai de dimineață,
Cam pe rouă, cam pe ceață,
Plângându-mă
Văetându-mă.
Maica Domnului din cer auzea,
De dreapta mă lua,
Prin busuioc verde mă ducea,
Doi luceferi îmi da -
În doi umerei,
În spate luna,
În fată soarele,
Dinții-n gură - mărgăritar,
Limba-n gură - chilifar (chichlibar).
Cu rochie albă mă-mbrăcai
Pe potecă că plecai.
Toți mici,
Toți voinici.
Cum răsare soarele
Peste toate dealurile,
Peste toți munții -
Așa să fiu eu răsărită
Și văzută și auzită,
Cum se bate împărații
De aur și de argint
Așa să se bată
Toți mici
Toți voinici
De vorba mea,
De cuvântul meu,
De statul meu.

Iai un fir de busuioc, apoi mergi la fântână, de unde iai trei guri de apă pe nerăsuflate și, întorcându-te acasă, te despoi pe vatră, învârtești firul de busuioc legat cu o para de argint în acea apă și zici vorbele de mai sus de trei ori."

3

Se găsește în ms. **3433**, f. 30^r-31^r, fiind intitulat: *Descântec de disfăcut farmicile*. Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost notat, probabil, în com. Perieni, jud. Tutova, fără să se precizeze data. Ref. dă următoarele explicații: „Acel ce vra să disfacă pe farmici, se scoală dimineață, duminica, până a nu se ivi soarele, aduce apă proaspătă de la fântână, pune într-un craston, ié în mână o stăblă de bosuioc, 'l vâră în apă și începe din gură, purtând stăbla de bosuioc de la o margină la alta a castronului cu apă, rostind următoarele cuvinte."

Versurile 58-64 au fost citate de B. P. Hasdeu în articolul *Adàm*, din *EMR* (I, p. 198), împreună cu versurile 34-37 din descântecul de deochi nr. XIII, 12, culés de același ref. Vezi explicațiile de acolo.

Variante: Singura variantă existentă contopește în substanța sa două tipuri de descântece: unul de înlăturare a faptului și altul de înlăturare a urâtului; ambele însă cu finalitate erotică. Textul ni s-a transmis într-o formă deteriorată și încărcată de explicații. El este extrem de important, însă, prin elementele de viziune fabuloasă asupra lumii pe care le conține. Îl transcriem în continuare:

Descântec de desfăcut

„Fata când se mărește și nu se mărită zice că i-au făcut cineva și îi desface în modul următor: la apă de la moară și zice:

Cum trage lumea la moară
Așa să tragă scrisul la *cutare*!

(*Adună 9 surcele de la tăitor și zice)*:

Cum sare surcelile din gura toporului,
Așea să saie acela din loc, să vie la ea!

(*Cu cele 9 surcele face focu și arde fierul plugului, zicând)*:

Cum întoarce fierul acesta pământul,
Așea să se întoarcă făpturile,
Și daturile
Și aruncăturile!
Să se ducă din ușe în ușe,
Din vad în vad,
Până la ușea cui te-au dat!

(*Bagă după aceea fierul ars al plugului într-o copaie cu apă, zicând)*:

Cum sfârâie fierul acesta,
Așea să sfârâie inima ursitului după *tine*![1]
Și cum nu poate lumea trăi fără foc,
Fără apă,
Așea acela să nu poată trăi fără *tine*!

(*Prinde, după aceea, o rață, o bagă în apa aceea, zicând*):

Cum trage rața la apă,
Așa să tragă scrisul ei la *cutare*!

(*Apoi fata zice așea)*:

Plecai pe cale pe cărare,
Mă întâlnii cu Maica Precesta în cale.

(*Și a întrebat-o Maica Precesta)*:

– Unde te duci tristă și mâhnită,
De toată lumea urâtă?
Maica Precesta de brâu că o lua
Și în pârâu o arunca[2],
Pe ea pe trup o spăla;
Pe trup, –
De păr de lup;
Pe picioare –
De floace;
Pe țâțe –
De păr de mâțe.[3]
Îi pusei în spate Luna,
În piept: Soarele
În umerii amândoi –
Doi luceferei
Să se uite toată lumea la ei.

În timpul acela, când zice vorbele acestea, o spală peste tot trupul cu apa aceea din copaie, descântată marțea, joia și sâmbăta dimineața" (ms. rom. 3429,

---

[1] „Adică după fata aceea" (*n. ref.*).
[2] „În copaia cu apă, unde e rața" (*n. ref.*).
[3] Așa zice că a fost de urâtă (*n. ref.*).

f. 291^{r}-292^{r}. Ref. pr. Gheorghe Brebu, inf. baba Stanca Frânculeasa. Textul a fost cules din com. Brebu, pl. și jud. Prahova).

4

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 14^{r}. Ref. G.M. Ionescu, student în Litere și Filosofie, Secțiunea Istorică. Textul provine din com. Movilenim pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci. A fost notat în 1888.

Expl. ref.: „Modul cum se descântă. De 3 ori pe zi cu pielea goală și despletită. Se face un chip de ceară (al flăcăului pentru care descântă) și ia o sucală s-o pune cu vârful în foc. O pune cu mânunchiul între palmele și arătătorul mânei stângi, lipește figura de mănunchiul sucalei și cu mâna dreaptă învârtește sucala și la fiecare dată trage cu figura de ceară prin sucală, iar la a treia o trage printr-o ceapă zicând că:

Nu trag prin ceapă,
Ci prin inima,
Rărunchii,
Bojocii, cutăruia.
Și cum sfârâie frigarea
Așa să sfârâie inima lui după mine etc."

5

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 307^{r}-308^{v}. Ref. înv. A. Iliescu. Textul a fost înregistrat de la Mița Iliescu, din com. Sărdanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița și expediat la 6 octombrie 1885. Descântecul e fragmentar. Din caietul trimis de ref. lipsește o foaie.

Începutul descântecului (respectiv versurile 1-15) e citat de B. P. Hasdeu în *EMR*, I, 725, în cadrul articolului *ameninț, meninț, amelinț, amèliț (amenințat, amenințare) vb.*

6

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 14^{r}, cu titlul „*Descântec de triimis*, ca să vină flăcăú la fată, ca să șadă cu ea și să sî ia". Ref. G. M. Ionescu, student în Litere și Filosofie, Secțiunea Istorică. Textul a fost cules în com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, în anul 1888.

„Observațiunile" referentului: „Te scoli dis-dimineața, pe întuneric, până a nu răsări soarele, ș-aduci *apă neîncepută*[1] din 3 fântâni, într-o oală nouă. Ș-o acoperi cu pocriș nou. În apă pui următoarele buruieni: 5 degete faptnic, crăpuncie, zburătoare, captalan, mătrăgună, rîhnă, buruiene de spurcat, buruiene de prin laptele cânelui[2] și harbujel de câmp. Înainte de a pune buruienile în apă, faci 3 mătănii, apoi le așezi pe un ștergar curat, subt icoane, aprinzi o lumânare și le înconjori cu pâne unsă cu miere, pui pe ștergar și puțină sare și le sorocești astfel:

---

[1] *Apa neîncepută*, și-o procură cineva astfel: Acela care descântă se duce la fântână și-n tot drumul - de a casa de unde a pornit și până la fântână - să nu vorbească cu nimine, nici când se duce, nici când vine.

[2] Buruiene de prin laptele cânelui, cresc numai până la Moși.

Buruienilor lecuitoare,
Eu vă cinstesc
Cu pâne, cu miere și cu sare
Și cu sfintele mătănii.
Voi să mă sorociți
Și să mă cinstiți
Cu leac și sănătate.
Să mă sorociți cu cinste și cu dragoste
Și să mă spălați de bube
Și de toat-aruncătura care-i pe mine.
După cum s-a zbuciumat
Albina de pe floare
Cu ceara pe picioare,
Așa să se zbuciume lumea
După mine cu dragoste.
Cum îi lumin-asta luminată,
Așa să rămâie (*numele*) luminat(ă) și curat(ă).

După asta așezi bolnavul la răsărit și zici descântecu de 3 ori, în timp ce porți prin oala cu buruieni, un sfiștoc, făcut din o crenguță de bosuioc, o pană de păun și o pară (monedă) veche de argint, găurită; toate aceste legate cu un fir de mătasă roșă, fiind petrecut firul și prin pară. Se descântă în 3 zile de-a rândul și numai: marți, joi și sâmbătă, de 3 ori pe zi, în 3 răstimpuri, adică: dimineață, amiază și seara și nu la lună nouă, ci la pișcatul lunei."

7

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 547^v. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost notat în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. Mijlocu-de-Sus, jud. Neamț. Data culegerii: 30 mai 1885. Ref. face precizarea: „de dragoste se duce dis-de-dimineață la läptocul morii și zice" (textul reprodus).

XV. DE FORTEAȚĂ
(DURERE DE DINȚI ȘI MĂSELE)

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 207^r, într-un grupaj de descântece. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886. Expl. ref.: „Se descântă în rachiu cu strămătură roșie".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 516.

XVI. DE FRIGARE (STINGEREA FRIGĂRII)

1

Se află în ms. rom. **3420**, f. 79^r, cu titlul: *Descântec pentru stingerea frigării*. Ref. înv. I. Tacu. Textul a fost înregistrat de la baba Irina I. Ienachi, din com.

Braniștea, pl. Siret, jud. Covurlui și expediat la 31 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 184. În legătură cu stingerea frigării, ref. dă următoarele relații: „Pre la noi nu se zice *fapți*, nici punerea *cuțitului*, ci se zice că-i e rău de frigare; *i s-au pus frigarea* de către cineva. Acela căruia i s-au pus frigarea, este cuprins d-o mare slăbiciune a corpului în general, dureri de cap și de intestine făcându-se mereu gramadă; în cele din urmă nici că se mai poate mișca. Ca tratament trebuie a-i *stinge frigarea*. Această constă: înfierbântând o frigare (de se poate să fie de argint) și lucrată de un fierar fecior (dar în lipsă se servește și cu o potcoavă de cal și un *cui de fier* vechi) pe care le stinge în vin descântat, pe care pacientul trebuie să-l bea și să se ude cu el. Eu însumi am văzut câteva cazuri în familia socrului meu, care au avut cel mai bun succes. Cu toate că nu sunt așa de superstițios, dar văzând efectul, nu știu ce poate fi secretul. Întrebând pe baba Irina I. Ienachi de descântec, mi-a spus următoarele cuvinte“ (textul reprodus).

XVII. DE FRIGURI

Atestări și descrieri: ms. rom. **3421**, f. 47, 71, 73, 164, 313; **3422**, 72; **3423**, 18, 52, 65; **3424**, 340, 356, 371; **3425**, 166; **3427**, 132, 147, 291, 377, 457; **3430**, 139, 208, 358; **3431**, 280; **3434**, 56, 154, 261, 290, 305; **3435**, 65, 105, 244; **3436**, 271.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 497, 516.

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 61ʳ-61ᵛ. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul e cules din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Data expedierii: 19 iunie 1885. B. P. Hasdeu l-a reprodus în *EMR*, I, 213.

XVIII. DE FURTEAȚĂ (ROȘEAȚĂ)

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 209ʳ-209ᵛ, într-un grupaj de descântece. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost expediat din Orlat, comit. Sibiului, la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 516.

2

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 15ᵛ. Ref. G.M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Textul a fost notat în com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, în 1888.

Expl. ref.: „Se descântă cu petică roșie și cu serum, argilă, pe locurile pătate de roșață“.

XIX. DE GÂLCI

1

Trimiterile de la textul XVIII, 1, *De furteață (Roșeață)*, ms. rom. **3435**, f. 209ʳ. În mod special, referenții fac următoarele precizări: „Mai la tot feliul de descântece să folosesc femeile de cuțit și de mătură și sting cărbuni în apă". Descântecul transcris se spune „de 3 ori".

2

Idem, ms. rom. **3435**, f. 207ʳ.

XX. DE IELE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3424**, f. 280ᵛ-281ʳ, **3435**, 281ʳ-288ʳ, 289ʳ-293ʳ, 294ʳ-295ʳ.

Atestări și descrieri[1]: ms. rom. **3418**, f. 5, 8, 72, 93, 123, 154, 192, 405; **3419**, 3, 21, 103, 151; **3420**, 134, 212, 215, 231, 272, 314, 389, 403, 507; **3421**, 66, 122, 161, 229, 290; **3422**, 193, 282, 361, 401, 409, 448; **3423**, 10, 11, 17, 39, 211; **3424**, 11, 34, 77, 122, 161, 189, 280, 490, 509; **3425**, 112, 134, 149, 218; **3426**, 44, 92, 187, 208, 292, 302; **3427**, 56, 129, 136, 145, 189, 195, 222, 233, 293, 461, 499; **3428**, 24, 131, 215, 523; **3429**, 19, 102, 134, 420, 519; **3430**, 21, 49, 123, 464, 572; **3431**, 182, 201, 238, 329, 472; **3432**, 352, 402; **3433**, 24, 53, 102, 136, 165, 354, 427; **3434**, 54, 136, 154, 240, 261, 273, 322, 361; **3435**, 9, 21, 102, 105, 125, 144, 155, 242, 388, 396, 406, 455; **3436**, 7, 62, 151, 270, 271.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 207-218, 516.

1

Se păstrează în ms. rom.**3424**, f. 280ᵛ-281ʳ. Ref. înv. Theodor Theodorescu. Textul a fost înregistrat în com. Lupșeanu, pls. Borcea, jud. Ialomița și expediat lui B. P. Hasdeu la 10 decembrie 1884. Răspuns la întrebarea nr. 152. Ref. face câteva precizări extrem de interesante, plasând descântecul pe fundalul credințelor mitologice care l-a generat:

„Despre iele se povestește p-aici că acestea au fost trei fete surori, cărora, murindu-le părinții, și rămânând orfane, și neprimind de la nimeni nici un ajutor, se rugau în toate zilele lui D[umne]zeu zicând: «Ia-ne, Doamne, ia-ne». De la ia-ne: iele. Lui D[umne]zeu făcându-i-se milă de ele, le luă și, ducându-le în mijlocul unei păduri, le făcu niște ființe supraumane, nemuritoare. Sădi în inimile lor o veselie nesfârșită și le lăsă acolo, cântând și jucând. D-atunci se zice că ielele joacă mereu prin mijlocul pădurilor și pre la răspântiile drumurilor. Și cine trece p-acolo, în timpul jiocului lor [î]l sluțește, luându-i vro parte a corpului și rămânând moale de acea parte de nu se mai poate servi de ea. Și acel om sau animal nu se poate face bine decât atunci când i se descântă *din iele*. Din iele se descântă cam așia" (urmează textul).

2

Se află în ms. rom. **3435**, f. 281ʳ-288ʳ. Ref. Alexandru Pop, înv. în com. Sângeorgiu, Valea Someșului, comit. Bistrița-Năsăud. Textul a fost cules de la Nastasia Pantelemon Lari, din com. Salva (Salua), comit. Bistrița-Năsăud. Nu se indică data. Se dau următoarele lămuriri: „Descântecul se face în oală nouă. Apa se aduce din orice apă curgătoare. O ia din sus în jos și aruncă în apă pâne și sare. Mergând și venind nu vorbește cu nime.“ B. P. Hasdeu face aluzie la descântecul de iele în *EMR* în două rânduri – o dată în cadrul articolului *apă*, în care citează răspunsurile trimise de înv. V. Petrișor (Veștem, Transilvania) și de înv. D. Nisipescu (Nisipi, Vâlcea) despre modalitățile de intrare în posesia apei magice (*EMR*, II, p. 118) și altă dată în cadrul articolului *à-mână*, cu care prilej reproduce începutul descântecului adnotat, versurile 1-9 (*EMR*, I, p. 752).

---

[1] Din vastul material primit de B. P. Hasdeu despre iele, au fost reținute numai răspunsurile care fac aluzie la descântece și la alte modalități de combatere a ielelor.

Variante: Împreună cu descântecul reprodus în vol., înv. Alexandru Pop îi trimite lui B. P. Hasdeu și varianta intitulată *Descântec dintruiele*, mai restrânsă, culeasă în 1878, de la Marta Tihoi, din com. Rebra Mare, comit. Bistrița-Năsăud, ms. rom. **3435**, f. 289ʳ-293ʳ, ce completează imaginea arhetipului care e de bănuit că a stat la baza ambelor texte:

„Sfântă Maică Preacurată
Sfântă de t’ine,
M-am luat de la casa mé
De la masa mé,
Sănătos și voios,
Mândru și frumos,
Pe cale, pe carare,
În poiana mare
La măru tufușos
Și m-am uitat
Cu oci frumoși
Cu cap frumos
Cu mânurile frumoase,
Cu șelele frumoase,
Cu toate încieturele mele
Mândre și frumoase
Și sânătoase.
Ñime-n lume nu m-o vădzut,
Ñime-n lume nu m-o audzit,
Fără împăratu Irod,
Cu împărăteasa Irodeasa,
Cu Ileana Braileana
Cu fet’ele lor,
Cu slujnicile lor.
În pce loc m-o-ntâmpinat,
În brață m-o luat,
În naltu ceriului m-o rădicat,
Ca pe on fiior de cânepă m-o
melițat,
Ca pe-on snop de grâu
m-o-nblățit,
Mare badgiocură m-o badgiocurit.
Cum nu m-o badgiocurit? –
Că mñi-o luat put’erile
picioarelor,
Put’erea șelelor,
Put’erea mânurilor,
Put’erea spat’elor,
Graiù gurí,
Audziu urecilor,
Vederea ocilor,
Frumuseța obrazului.
— Nu te cânta (*N*),
Nu t’e vaeta,
C-om strânge dzânile,
Buñile,
Tarile,
Frumoasăle,
În scercală roșă încerca-le-om,
În steble de bosâioc mătura-le-om
În radză de pândzatură[1]
l’ega-le-om,
S-acolo mâna-le-om,
În trâmbgii câmpeilor,
În vârșii munților.
Nadă, Nadiță,
Nadă, Nadiță.
Să-mi aducă l’iac
Într-aiasta apă sfântă,
Ne-ncepută –
De pe tăți munții,
De pe tăți molidzii,
De pe tăt’e stâncile,
De pe tăt’e ierbgile,
Di pe tăți fagii,
Di pe tăți copací,

---

[1] „Pândzdătură: Fotă, însă mai îngustă
Radză de pânzdătură – o vârstă de o coloare din pândzătură“ (*n. ref.*).

Di pe tăte frundzele,
Di pe tăt'e florile,
Di pă tăt'e râpele,
Di pe tăt'e ulițile,
Din crucile uliților,
Din coarñele boilor,
Din staorul oilor,
Din căruța cailor,
Din locu ci-am stat
Şî m-o sădgetat,
Şî sânătatea mñi-o luat.
Să-m'aducă leac și sânătate
Într-astă apă sfântă,
Ne-ncepută,
În ce ceas oi bé,
Şi m-oi spala,
Să-mi vie-n ori
Ca cercala-n flori
Amin!
Descântat'ecul de la Dumnedzeu
Şî de la Maica Preacurată,
Să-mi deie leac și sânătate
Pin oasele pin tăte."

Interesante sunt și explicațiile referentului. În orice caz, ele sunt mult mai ample decât lămuririle date după prima variantă: „Descântecul se face în o oală nouă. nezumalțuită, cu apă adusă din o apă curgătoare: râu, părâu sau vale. Când pleacă după apă, ié o țâră de pâne. Mergân[d] și înturnân[d], nu-i slobod a grăi cu ñime. ñici a sufla nasu, ñici a slobozi vre un cuvânt din el (beșină). Ajungând la apă. arunci pânea zicân[d]:

«Eu îți dau apă sfântă, colac,
Tu să-mi dai mñie leac».

Apoi iei apa din sus în gios, cu oala cea nouă, nezumălțuită. Cân[d] întorni către casă, țâi regula cum ai mărs a apă. Ajungân[d] acasă, nu pui apa gios, ñici după ce s-a descântat nu se pune apa gios. Apa se încălzește și-apoi se descântă. După ce s-a descântat, să face o groapă în tindă sau afară din casă, nu afundă, cât să cuprindă apa în care s-a descântat. Cu apa descântată să scaldă bolnavul deasupra gropii. Turnând-o pe cap, curge [cură] pe trup în groapă. Preste acel loc nu-i slobod să îmble ñime un an de zile, căci se leagă de el. Cân[d] va fi gata de s-a scăldat. pune în groapă ciperi [piper] și ai [usturoi] ș-o astupă cu pământ. În apă se descântă de 3 ori în zi, de 3 ori în o apă sau de 9 ori în o apă, pe zî numai o dată. Trebuie să se descânte nouă [9] luni și de l-a luat *Întruielele* de la capătul lunii, de la început sau de la mijlocul lunii, de atunci trebuie să înceapă a descânta. Numai dacă l-au luat de la sfârșitu lunii, atunci să se descânte numai în cele 9 zile de la sfârșitul lunii; iară de l-o luat de la mijlocul [mñijlocu] lunii, atunci trebé să descânte toată luna."

O a doua variantă a descântecului de iele aici în discuție intitulată: *Descântec dintruiele*, și trimisă de același ref. reprezintă, de fapt, un fragment, respectiv partea finală, corespondentul versurilor 139-224. Ea a fost culeasă în 1878 de la sora ref.. Iftimia, care o învățase „de la Marișca Rambulea, din com. Sângeorgiu". O transcriem în continuare:

„S-o luat 9 irod'iță,
Pe 9 cost'iță,
Cântân[d],
Descântân[d].
Irodița cea mai mare -
C-un păhar de argint în poală,
Cum o cântat,
O descântat,
Ca cu mâna i-o luat:
Ş-o pus, cap la cap,
Frunt'e la frunt'e,
Oci la oci,
Nas la nas,
Obraz la obraz,
Ureci la ureci,
Gură la gură,

Barbă la barbă,
Grumadzi la grumadzi,
Umere la umere,
Mușți la mușți,
Coat'e la coat'e,
Pește la pește,
Glezne la glezne,
Pălmi la pălmi,
Noduri la noduri[1],
Dedgite la dedgite,
Dedgite la dedgite,
Ungí la ungí,
Cept la cept[2]
Spate la spate,
Spate la spate,
Pântice la pântice,
Speinare la speinare,
Șele la șele,
Cruci la cruci,
Buci la buci,
Șolduri la șolduri,
Coapsă la coapsă,
Genunci la genunci,
Pulpci la pulpci.
Fluiere la fluiere,
Glezne la glezne,
Căpută la căpută.
Tălpci la tălpci.
Noduri la noduri,
Ungí la ungí,
Tăt'e un'o fost,
Tăt'e cum o fost
Să-i vie în ori.[3]
Ca cercele în flori,
Ca cercele în flori,
Ca banu-n scrisori,
Ca păunu-n rotat,
D[umne]zeu să-i deie leac!
Ca apa l'ină în fântână
Să-mi cie îndămână,[4]
Ca bosâioc verde-n gradină
Ca bosâioc verde-n gradină
Sfânta Mărie stă și plineșt'e pintru mine!!"

După reproducerea textului, ref. notează: „Face cruce peste apă" (ms. rom. 3435, f. 294^{r}–295^{r}).

XXI. DE IZDAT

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3427**, f. 129^{v} (omis de Mușlea și Bârlea); 3430, 255^{v}.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 129^{v}. Ref. înv. R. Mihăileanu. Textul a fost notat în com. Vânju Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți. Data expedierii: 2 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 164. Explicațiile ref.: „De izdat (când [î]l doare la stomac), [î]l calcă cu crucea, punând-o la cap, la inimă și la picioare, în timpu descântecului, apoi cască ca de somn, zicând că are leac. De deochi suflă peste față. Izdatul se descântă astfel. [Se dă textul]. „Acesta se descântă cu crucea, aplicând-o la cap, la inimă, la mâini, la genunchi și la picioare. Aprinde și tămâie."

2

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 255^{v}. Ref. înv. Florea Popescu. Textul a fost cules de la „baba Leanca", din com. Rusăneștii-de-Jos, jud. Romanați. Data expedierii: 8 mai 1885. Răspuns la întrebările nr. 165–166. Se precizează: „acesta se descântă cu crucea și tămâie“.

---

[1] „Încheieturi" (*n. ref.*).
[2] „Piept" (*n. ref.*).
[3] Să-i vie bine (*n. ref.*).
[4] „Să fie sănătos" (*n. ref.*).

XXII. DE ÎMPĂCARE

1

Se păstrează în ms. rom. 1483, f. 364^{v}–364^{r}, de la Arhivele Naționale, Direcția Arhivelor Istorice Centrale. Ref. N. Saftu (?), student al lui B.P. Hasdeu. Nu sunt cunoscute locul și data culegerii.

Expl. ref.: „Un farmec pentru ca să se împace bărbatul certat cu femia lui. Iai un arac îl duci la gârlă, îl înfigi în ea și zici de 3 ori“ (textul reprodus).

XXIII. DE ÎNTROIELE (POCITURĂ)

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3435**, f. 206^{r}–207^{r}, 209^{v}, omis de Mușlea și Bârlea.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3420**, f. 248, 293; **3425**, 52, 114, 144; 3428, 113; **3431**, 417; **3433**, 155, 499.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Intitulat *Altul de întroiele (pocitură), la oricine*, se găsește într–un grupaj de descântece din ms. rom. **3435**, f. 206^{r}–207^{r}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost înregistrat în com. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu, la 28 februarie 1886. În final, se dau următoarele explicații: „Acest descântec să să facă în apă din trei izvoară. Apoi să meargă bolnavul la un pom în grădină, nealtuit, să ia urma și să o întoarne, punând–o cu degetele în locul călcâiului și apoi cel ce descântă să zâcă toate vorbele de mai sus.“

Descântecele de deochi fac deseori aluzie și la pocitură, care ar reprezenta forma paroxistică a deochiului. A se vedea, între altele, variantele din ms. rom. **3433**, f. 29^{r}–29^{v}, culese de Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova.

2

Aceleași trimiteri, ms. rom. **3435**, f. 209^{v}. Explicațiile ref.: *„De întroiele:* Puternicile care iau puterea la oameni și la vite“.

3

Se păstrează în Arh. Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 17^{r}. Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Textul a fost cules în com. Movileni, pls. unite Nicorești–Bârlad, în 1888. E intitulat: „De întâlnitură“. Text lacunar.

Expl. ref.: „Să măsoară bolnavul cu trestia de–a lungul și curmezișul. Să rupe trestia la spate, să aprind capetele și să moaie în apă neîncepută. Și după ce să descântă, să mai stânge și nouă cărbuni amestecați cu spuză.“

XXIV. DE JUNGHI

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3427**, f. 130^{r} (omis de Mușlea și Bârlea); **3435**, 207^{v}–208^{v}.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 207^{v}–208^{v}, în grupajul *Descântece*, fiind intitulat: *Descântecul junghiului*. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886. Se dau următoarele explicații: „Descântecul să face cu cuțâtul și cu mătura, făcând mereu cruce cu cuțâtul, iară cu mătura făcând în vânt, mai ales când să zâc cuvintele din urmă. După ce a gătat, cuțâtul să împlântă în pământ.

Toate descântecele acestea să fac prin întrebuințarea cuțâtului, măturei, a apei, dară nu din fântână, ci din văi curgătoare, precum și a altor multe obiecte pr[ecum] fier găsât, pietri, buruieni, cruceri etc.“.

Se pare că unele texte de deochi sunt utilizate, după cum rezultă din varianta din ms. rom. **3423**, f. 37^{r}–37^{v}, și în scopul combaterii junghiurilor. Vezi versurile 11-14:

„Nu te văicăra *X*,
Nici te mișcla,
Că (*Maria*) junghiurile și durerile
Cu mâna le–a lua,
Din crieru capului,
Din fața obrazului,
Din măduha oaselor,
Cu sapa le–a săpa,
Cu mătura le–a mătura,
Peste Marea Neagră le–a arunca.
Acolo să cheie,
Să răscheie,
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare.
Să rămână *X* sănătos și curat
Ca auru de curat,
Ca argintu strecurat,
Ca mama ce l–au făcut,
Ca D[umne]zeu ce l–a lăsat!“

2

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 130^{r}. Ref. înv. R. Mihăileanu. Textul a fost înregistrat în com. Vânju–Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți. Data expedierii: 2 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 164. Ref. precizează: „Acest descântec se face când [î]l doare pe cineva vreo parte din gât, grumaji sau altceva, fiind răcit“.

XXV. DE MĂTRICE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 42^{r}; **3430**, f. 255^{r} (trimiterea greșită la Mușlea și Bârlea).

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se află în ms. rom. **3419**, f. 42^{r}. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost notat în com. Chiojdu–Bâsca, pl. și jud. Buzău și expediat la 29 mai 1885. Ref. dă următoarele lămuriri:

„Se descântă în miere sau zahăr dizolvat în apă și se dă să bea copilul, ungându-l și pe stomac, căci copiii, când sunt mici și plâng mereu, femeile zic că i-a găsit Mătricea".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

2

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 255^r. Ref. înv. Florea Popescu. Textul a fost înregistrat în com. Rusăneștii-de-Jos, jud. Romanați. Data expedierii: 8 mai 1885. Răspuns la întrebările nr. 165–166.

Precizări: „Acest descântec să zice de 3–5 [ori], la partea bolnavă".

XXVI. DE MUMA PĂDURII

Atestări și descrieri: ms. rom. **3430**, f. 256.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 130^r. Ref. înv. R. Mihăileanu. Textul a fost cules în com. Vânju Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți și expediat lui B. P. Hasdeu la 2 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 164.

Expl. ref.: „Despre Muma Păduri[i], ia o cruce și punând-o la cap și la inimă, zice" [textul reprodus].

XXVII. DE MUȘCĂTURĂ DE NEVĂSTUICĂ

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3435**, f. 206^r, 209^r.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 209^r, într-un grupaj de descântece. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

2

Idem ms. rom. **3435**, f. 206^r. Descântecul e intitulat: *Altu, când mușcă șopârla ori nevăstuica vro vită.*

3

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 15^r. Ref. G. M. Ionescu, student în Litere și Filosofie, Secțiunea Istorică. Textul provine din com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, fiind datat 1888.

Obs. ref.: „Se descântă în apa neîncepută, cu băț de alun, de 3 ori dimineața, de 3 ori de amează și de 3 ori seara".

XXVIII. DE MUȘCĂTURĂ DE ȘARPE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 42^r; 3421, 294^r-295^r; 3428, 547^v; **3429**, 292^r-292^v; **3433**, 29^v-30^r.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se află în ms. rom. **3421**, f. 294ʳ–295ᵛ. Ref. A. Iliescu, înv. în com. Sărdanu, pls. Bolintinu, jud. Dâmbovița. Textul a fost cules de la Gherghina Ilie, țărancă din loc. Crângași, com. Bolovani, pl. Ialomița, jud. Dâmbovița. Data expedierii: 6 octombrie 1885.

2

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 292ʳ–292ᵛ. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost înregistrat în com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se precizează data.

Expl. ref.: „Când vreun șarpe mușcă pe cineva, îi descântă în modul următor".

3

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 42ʳ. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost cules în com. Chiojdu-Bâsca, pl. și jud. Buzău și expediat la 29 mai 1885.

Precizări: „Se descântă cu trei urzici ș-un cuțitaș într-o oală cu apă nenceputã".

4

Se află în ms. rom. **3433**, f. 29ᵛ–30ʳ, intitulat: *Discântec de mușcătura șarpelui*. Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost cules, probabil, în com. Perieni, jud. Tutova. Nu se indică data.

Explicațiile ref.: „Persoana care discântă trebuie să stea nemișcată, la locul unde l-au găsit suferindul. Ia apă nenceputã, adică adusă de la puț. 9 bețișoare de alun, vâră întâiul bețișor în vasul cu apă și într-un suflet zice [textul reprodus]. Așa face cu câte 9 bețișoarele. Pe urmă ia apa, se spală și bea. La moment se vindecă."

5

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 547ᵛ. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost notat în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pls. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 10 noiembrie 1885. Ref. dă următoarele lămuriri:

„Descânticu despre șerpe. Dacă vine un om mușcat de șerpe și spune acelui ce descântă, acela nu se mișcă din loc, și-l trimete repede să-i aducă 3 vărguțe de alun și apă neîncepută. Băgând vărgulețele în apă, zice [textul reprodus]. Acesta se rostește de 3 ori."

6

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia, 6, f. 14ʳ. Ref. G. M. Ionescu, student în Litere și Filosodie, Secțiunea Istorică. Textul a fost înregistrat în com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, în 1888.

Observațiile ref.: „Să descântă într-un suflet, cu apă neîncepută și cu băț de alun și se descântă până ce-i trece".

XXIX. DE NĂJIT

1

Se află în ms. rom. **3430**, f. 61ʳ. Ref. Coman. Șt. Negoescu. Textul a fost înregistrat în com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Data expedierii: 19 iunie 1885.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

XXX. DE OBRINTEALĂ

Texte integrale şi fragmente: ms. rom. **3433**, f. 29^{v}; **3435**, 206^{r}.
Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Se păstrează în ms. rom. **3433**, f. 29^{v}, intitulat: *Descântic de obrintit*. Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova. Textul a fost notat, probabil, în com. Perieni, jud. Tutova. Nu se precizează data.

2

Se află în ms. rom. **3435**, f. 206^{r}, în grupajul *Descântece*. Ref. înv. dirig. Romul Simu şi înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului şi expediat la 28 februarie 1886.

3

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3433**, f. 29^{v}.
Explicaţiile ref.: „Cu trestia discântă în făină. O udă cu apă şi leagă pe pătimaş".

XXXI. DE ORBALŢ

1

Se găseşte în ms. rom. **3426**, f. 44^{r}–44^{v} ref. înv. P. (?) Teodorescu. Textul a fost cules în com. Miroslava, jud. Iaşi şi expediat la 15 iunie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 165.

Precizări: „Iată un discântec de orbalţ. [Urmează textul reprodus]. Acest discântec se spune în 3 zile de sec: luni, miercuri şi vineri, de 3 ori pe fiecare zi, spunându-se de 9 ori la fiecare dată."

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

Variante

În Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, se păstrează un fragment de text şi descrierea modalităţii de descântare: „*De orbalţ* (o bubă rea, vânătă). Se descântă întocmai ca cel de Roşaţă (nr. 8) cu singură deosebire că în loc de a zice «A plecat omu roşu / De la casa roşi[e] etc.», zice «A plecat omu vânăt / De la casa vânătă, / Cu căciula vânătă etc., etc.». Să descântă cu toporul în făină, ş-apoi mai făina cu apă neînceputâ s-o legi la bubă. Să mai descântă şi cu petica aprinasă, ca la buba cea rea. Ş-apoi te ungi cu cenuşa peticei la bubă." (Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere şi Filosofie, Secţ. Istorică. Textul provine din com. Movileni, pls. unite Nicoreşti-Bârlad, jud. Tecuci, fiind cules în 1888.)

XXXII. DE SANCĂ

1

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 17ʳ. Ref. H. G. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, Secț. Istorică. Textul a fost cules în 1888, din com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad.

Observațiile ref.: „Se descântă în vin alb, cu sincală și pai de la mături, lunea, vinerea și miercurea".

XXXIII. DE STRÂNS

1

Se păstrează în ms. rom. **3429**, f. 293ʳ-293ᵛ. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost notat în com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se precizează data.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

XXXIV. DE TIFOS

1

Se păstrează în Arh. Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 17ᵛ. Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, Secț. Istorică. Textul intitulat „Des[cântec] de boala tifos" a fost cules în com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, în 1888.

Expl. ref.: „Se desc[ântă] cu mătura de pelinită și apă neîncepută".

XXXV. DE ȚAPĂ

1

Se găsește în ms. rom. **3427**, f. 130ʳ. Ref. înv. R. Mihăileanu. Textul a fost cules din com. Vânju Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți. Data expedierii: 2 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 164.

Explicațiile ref.: „Despre țapă – ia o frigarie de fier și, împungând împrejurul locului unde ești înțepat, în chipul crucei, zice": (textul reprodus].

Descântecul prezintă similitudini cu descântecul de furteață (roșeață) XVIII, 1. Vezi.

Mușlea-Barlea... nu reține tipul acesta de descântec și nu-l plasează nici în altă categorie.

XXXVI. DE UMFLĂTURĂ

1

Se află în Arh. Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 17ᵛ. Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, Secț. Istorică. Textul privine din loc. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci, fiind cules în 1888.

Expl. ref.: „Se desc[ântă] în apă nenceputã, c-o crenguță de măr dulce, legată cu lână roșie, lunea, miercurea și vinerea ș-apoi bea din apă, iar cu restu se spală".

XXXVII. DE URCIOR

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 133^{v}, intitulat: *Descântecul urciorului*. Ref. elev septiman Iosif Horațiu Lița. Textul a fost înregistrat în loc. Lodroman, lângă Blaj, la 1 mai 1878.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia floclorului...*, p. 517.

XXXVIII. DE URSITĂ

1

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 17^{r}. Ref. G. M. Ionescu, st. în Litere și Filosofie, secț. Istorică. Descântecul a fost cules în 1888, în com. Movileni, pls. unite Nicolrești-Bârlad, jud. Tecuci.

Expl. ref.: „Se descântă cu frigarea, cu pielea goală și despletită și, după ce descântă, înfige frigara după ușă".

XXXIX. (DIN) DE VÂNT

1

Se găsește în ms. rom. **3419**, f. 41^{v}. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost înregistrat în com. Chiojdu-Bâsca, pl. și jud. Buzău. Data expedierii: 29 mai 1885.

Relatările ref.: „Se pune apă nenceputã într-o oală, apoi 3-4 cărbuni aprinși și începe să descântece c-un cuțit și 3 găteje de mătură pentru ambele descântece" (ref. face aluzie la descânticele *(Din) de vânt* și *De deochi*).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

XL. DE VIERME

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3428**, f. 547^{v}; **3433**, 28^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

1

Intitulat *Descânticul viermelui*. Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 547^{v}. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost notat în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț. Data expedierii: 10 noiembrie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 164.

Precizările ref.: „O zice de 9 ori și apoi stropește cu apă acea rană".

2

Se află în ms. rom. **3433**, f. 28^{v}, fiind intitulat: *Descântec de vermi la rănile vitelor, cailor sau la orce soi de animale*. Ref. Iancu D. Nour, Bârlad, jud. Tutova.

Textul a fost cules, după toate probabilitățile, din com. Perieni, jud. Tutova. Nu se precizează data. Ref. dă următoarele lămuriri: „Luni dimineața, miercuri și vineri, până a nu răsări soarele, ie în mână 9 petricele, merge la o tufă de boz, pune să țână o petricică deasupra bozului zicând [textul reprodus], dând și drumul petricelei peste el. Așa se face la câte 9 bojii, însă, din momentul acela, să nu se mai puie alte leacuri la vita cu viermi, căci nu trece.“

XLI. DE TOATE BOLILE (NUMĂRĂTOAREA MARE)

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 164^{v}–165^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules din loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat la 16 ianuarie 1885.

Se fac următoarele precizări: „Aceasta se zice la oameni rău morboși. [Urmează textul.] Dacă smintește cel ce o spune, se crede că prin aceea i s-a arătat semn că cel bolnav va muri, iar de nu smintește, se va scula.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 517.

2

Intitulat *Răstignirea lui Iisus*, se află în ms. rom. **3418**, f. **135^{r}–137^{r}**. Ref. înv. G. Mihăescu. Răspuns la întrebarea nr. 84. Textul a fost notat în com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila, în dec. 1884.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 519. Textul e trecut la colinde.

Expl. ref.: „Că ea ar fi blagoslovită de Maica Domnului: «Să bea omul apă de lângă mine / Și scârbă să nu-i fie!» Aceasta se vede zis într-un basm ce-i zic că este *Basmul lui Dumnezeu*, și pe care se zice că un mocan, condiționând a-l spune de 40 de zile de-a rândul, câteodată seara, avea a-i făta o oaie a lui doi mielușăi cu totul și cu totul de aur. Și, dar, spunându-l el, a patruzecilea seară, ce i-o fi venit lui, că n-a voit a mai spune, că oaia, după părerea lui, nu o să-i mai fete curând. Și când s-a sculat dimineața, a găsit oaia fătată cu mielușăii morți lângă ea, cu lâna [de] aur pe ei. Iată, dar, acel basm popular dumnezeesc.“ [Urmează textul reprodus.] „Broaștele sunt: râioase, ce trăiesc la întuneric, și de apă, apoi unele verzi, picioarele mai lungi, sărind departe.“

B. RITURI DE FERTILITATE ȘI SĂNĂTATE

I. LĂZĂRELUL

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 296^{r}, 306^{r}, 306^{v}; **3432**, 455^{v}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 520.

1

Intitulat *Cântecul la Sâmbăta lui Lazăr*, se găsește în ms. rom. **3419**, f. 306^{r}. Ref. înv. C. Măldărescu. Textul a fost cules din com. Rasova, pl. Medgidia, jud. Constanța. Data expedierii: 30 iunie 1885.

Variante: Răspunzând la întrebarea nr. 10, ref. își susține afirmațiile citând versurile 5-7 din textul reprodus, cu o ușoară modificare.

2

Aceleași trimiteri, ms. rom. **3419**, f. 306^{v}.

Expl. ref.: „Iată cântice ce se cântă în Sâmbăta lui Lazăr. Acest obicei îl au, din timpurile cele mai vechi, și care cântec se cântă de fetițe mici, îmbrăcate frumos și una din ele e acoperit[ă] pe obraz cu un voal alb și începe a cânta următoarele strofe [textul reprodus]. Acest cântec îl cântă fetițele, învârtindu-se împrejur."

3

Se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 455^{v}. Ref. înv. I. Plesnilă. Textul provine din com. Turcoaia, pls. Măcin, jud. Tulcea. Data expedierii: 5 iulie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 170.

Ref. dă următoarele lămuriri: „E un obicei foarte curios în Sâmbăta Floriilor sau Sâmbăta lui Lazăr. De dimineață, 3 fetiți mici (8 sau 9 ani), una cu numile de Mireasa, îmbrăcată ca miresile și cu barizul tras pe ochi; alta numită Ginerică, și a treia poartă numele de Cântăreață. Intră-n casă. De la ușă, mireasa și ginerica (mirile) ținând capitile unei batiste, executând niște săltături la cântecul Cântăreții [textul reprodus]. După terminare, așteaptă răsplată."

II. TOCANELELE

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 108^{v}. Ref. înv. Paul Olteanu. Textul a fost cules din loc. Hațeg, comit. Hunedoarii și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 martie 1885.

Expl. ref: „În săptămâna Paștilor, merg copiii seara în cimiteri și bat toaca - ori în toaca bisericii, ori duc ei o scândură și zic: [textul reprodus]. Apoi strigă «Hei, hei, prapu, prapu!», iar unul care s-a făcut bloj, cure după ei. Aceasta să repetă de mai multe ori, apoi se duc acasă."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 520.

III. SCALOIANUL

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3420**, f. 454^{r}; **3432**, 403^{v}–404^{r} (omis de Mușlea și Bârlea).

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 173, 217, 271, 289, 303, 427; **3419**, 50; **3420**, 454^{r}; **3424**, 317; **3426**, 201; **3430**, 464; **3432**, 403–404, 438.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 520.

1

Se păstrează în ms. rom. **3420**, f. 454^{r}. Ref. înv. P. Boureanu. Textul a fost notat în loc. Târgul Bujor, pls. Prut, jud. Covurlui. Data culegerii: 26 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 155. Expl. ref.: „Coloianul se face în modul următor: se adună toate fetele din sat și face un copil de mărimea ca de 2 ani, de lut, întocmai unui copil adevărat. Apoi 'l-îmbracă ca pe un copil mort, 'l pun pe două bețe și-l poartă patru fete mari cu părul despletit și cu lacrimi în ochi, urmat tot astfel și de celelalte fete. Apoi-l duc pe câmpuri, prin șesuri și prin diferite locuri. Și în tot parcursul lor îl bocesc. Apoi caută un loc de izvor și-l îngroapă în bocetele următoare [textul reprodus]. După ce au finit îngropatul și bocitul, apoi se adună toate fetele și-și fac pomană. Toate fetele aduc de acasă – unele burcă, ghismane, chită și alte acestea, după expresiunea lor. Apoi zic: «Să fie de sufletu lui Coluianu!»"

2

Se află în ms. rom. **3432**, f. 403^{v}–404^{r}. Ref. înv. N. Ludovic. Textul provine din com. Niculițel, pls. și jud. Tulcea. Nu se specifică data expedierii. Răspuns la întrebarea nr. 155.

Expl. ref.: „A doua zi [după ce sărbătoresc paparuda], fetele mari fac căluian, adică fac din lut un chip de om, îl pun în cuștiug și-l plâng astfel: [textul reprodus, primele 6 versuri]. Și după ce-l îngroapă, tot așa cântă. Iar după trei zile îl dezgroapă, îl dau pe râu zicând": (ultimele 2 versuri).

IV. PAPARUDA

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 34^{v}, 121^{v}, 152^{r}–152^{v}, 208^{r}; 3420, 272^{v}, 478^{v}; **3421**, 46^{v}, 91^{v}, 180^{r}, 291^{v}; **3422**, 6^{r}, 18^{v}, 98^{v}, 194^{r}, 377, 401^{r}; 3423, 18^{r}, 39^{r}, 85^{v}, 100^{r}, 126^{v}, 136^{v}–137^{r}, 137^{r}, 173^{v}; **3424**, 161^{v}–162^{r}, 191^{r}, 491^{r}; **3425**, 152^{v}, 218^{v}, 332^{r}; **3426**, 102^{r}; **3427**, 9^{v}, 44^{v}, 117^{r}, 129^{v}, 146^{r}, 157^{v}, 177^{v}–178^{r}, 196^{r}, 207, 274^{r}, 443^{r}; **3429**, 19, 125^{v}, 391^{v}, 444^{r}; **3431**, 16^{v}; **3432**, 163^{r}, 188^{v}, 213^{r}, 403^{v}; **3433**, 82^{v}, 166^{v}. 283^{v}, 347^{v}, 394^{r}, 413^{v}, 467^{v}; **3434**, 15^{v}, 25^{r}, 55^{v}, 387^{r}, 397^{v}; **3435**, 406^{v}, 417^{v}; **3436**, 28^{r}, 158^{v}, 251^{v}, 280^{v}.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 9, 27, 123, 154, 173, 192, 203, 263, 302, 303, 316, 334, 353, 390, 406; **3419**, 4, 15, 34, 83, 104, 121, 127, 152, 170, 177, 197, 228, 246, 258, 263, 276, 283, 291, 302, 320; **3420**, 23, 31, 53, 70, 76, 89, 97, 119, 134, 146, 155, 176, 177, 198, 205, 212, 231, 237, 249, 272, 294, 299, 314, 373, 379, 389, 403, 439, 454, 466, 478, 490, 504; **3421**, 14, 46, 67, 76, 91, 108, 122, 134, 162, 180, 206, 229, 291, 313, 321, 464; **3422**, 6, 11, 18, 29, 38, 60, 72, 84, 98, 106, 125, 160, 166, 170, 194, 214, 227, 259, 266, 268, 289, 299, 314, 325, 369, 377, 382, 390, 396, 401, 409, 422, 431, 438, 443, 449, 464, 473, 485; **3423**, 18, 39, 57, 85, 100, 126, 134, 136, 201, 228; **3424**, 11, 22, 28, 34, 54, 72, 77, 88, 122, 161, 190, 282, 427, 491; **3425**, 25, 53, 86, 101, 152, 175, 195, 218, 267, 277, 291, 300, 323, 332, 350; **3426**, 26, 44, 57, 102, 144, 195, 208; **3427**, 9, 20, 31, 44, 75, 116, 129, 146, 157, 178, 196, 207, 213, 233, 251, 273–274, 289, 314, 366, 377, 397, 402, 408, 430, 443, 467, 475, 485, 499, 519; **3428**, 98, 215, 267, 320, 402, 428, 457, 546; **3429**, 9, 19, 63, 102, 118, 125, 134, 236, 248, 290, 391, 444, 493, 519; **3430**, 9, 50, 99, 106, 123, 159, 184, 195, 208, 230, 263, 271, 464, 530, 558; **3431**, 16, 28, 54, 70, 88, 104, 119, 129, 158, 181, 201, 221, 237, 238, 243, 251, 279, 293, 315, 329, 338, 350, 392, 461, 462, 472, 516; **3432** 11, 18, 22, 33, 67, 73, 90, 112, 163, 179, 188, 213, 280, 286, 316, 342, 365, 380, 404, 427, 438, 448, 455, 510; 3433, 6, 61, 71, 82, 102, 166, 249, 267, 274, 283, 321, 330, 347, 355, 394, 401, 413, 427, 442, 485, 509; **3434**, 6, 15, 25, 31, 55, 87, 201, 264, 274, 340, 374, 387, 397; **3435**, 21, 72, 258, 406, 417; **3436**, 28, 49, 106, 158, 251, 263, 280, 285, 290, 310.

Întrebarea nr. 155.

Muşlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 366–372, 520.

1

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 152^{r}–152^{v}. Ref. înv. N. Popescu. Textul a fost cules din com. Mărăcineni, jud. Buzău şi expediat lui B. P. Hasdeu la 31 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 155.

Expl. ref.: „Paparuda este o femeie împodobită cu aluni, cu bozi etc. şi însoţită de altă femeie, neîmpodobită. Merg din casă în casă, în timpul de secetă şi cea neîmpodobită cântă în chipul următor: [textul reprodus]. Iar cealaltă joacă şi bate din palme intonând silaba: «ha! ha! ha!» deodată cu bătaia palmei.

Şi în acest timp, gazda vine cu cofele pline cu apă şi le toarnă în capul paparudei. Şi după ce ele a isprăvit jocul, gazda le dă mălai sau alte legumi sau gologani."

Variante: Textele 1–4 de paparudă, circumscrise aceluiaşi tip, cunosc un număr impresionant de variante. Multe dintre ele sunt reduse la câteva versuri, ce reproduc în forme uşor variate începutul textului nr. 3 (versurile 1–4) sau începutul textului nr. 2 (versurile 1–6): ms. rom. **3419**, f. 208^{r}, **3421**, 91^{v}; **3422**, 98^{v}, 194^{r}; 3424, 161^{v}-162^{r}; **3427**, 196^{r}; **3429**, 391^{v}; **3434**, 55^{v}; **3736**, 28^{r}.

Ms. rom. **3427**, f. 44^{v}, loc. Cleşneşti, com. Cologova, pl. Motru-de-Sus, jud. Mehedinţi:

„Pipirudă - rudă,
Vino de ne udă -
Cu o găleată rasă,
Ploile să varsă;
Cu o găleată plină
Ploile să vină!"

Ms. rom. **3427**, f. 117^{r}, com. Şişeştii-de-Jos, pl. Ocolul, jud. Mehedinţi (ref. pr. C. Ionescu, 28 decembrie 1884):

„Paparudă - rudă,
Vino de ne udă,
Cu găleată plină,
Ploile să vină;
Cu găleata rasă,
Ploile se varsă,
Apele să crească,
Munca să rodească!"

Ms. rom. **3434**, f. 15^{v}, com. Recea, pls. Horezu, jud. Vâlcea:

„Paparudă - rudă,
D[umne]zeu să ne ude,
Cu ploaie cerească,
Bucatele să crească!"

Ms. rom. **3433**, f. 166^{v}, com. Cârjeoni, pl. şi jud. Tutova:

„Paparudă - rudă,
Ieşi să te ude,
Să stârnească ploile,
Să meargă pâraiele!"

Ms. rom. **3434**, f. 387^{r}, com. Gogoşul, jud. Dolj:

„Păpărudă-rudă-rudă,
Vino de mă udă,
Cu găleata-leata
Peste toată gloata!
Adă, Doamne, ploile
Păpărudele!
De joi până joi,
Să dea nouă ploi etc."

În cele mai multe cazuri, referenții reproduc doar versurile de început, textele fiind fragmentar transcrise. Nu este exclusă însă nici posibilitatea ca în localitățile respective *Paparuda* să fi cunoscut realmente forme deteriorate. Este cazul următoarelor variante: ms. rom. **3419**, f. 34^v, 121^v; **3421**, 46^v; **3422**, 18^v; **3424**, 9^v, 491^r; **3427**, 146^r, 157^v, 207, 443^r, 467^v; **3429**, 125^v (versurile 7–8), 444^r; **3432**, 163^r; **3434**, 25^r, 397^v.

Din mulțimea variantelor ni se par interesante, tipologic sau artistic, doar câteva. De pildă, varianta din com. Hârtiești, pl. Râurile-Argișel, jud. Muscel (ms. rom. **3427**, f. 274^r):

„Păpărudă-rudă,
Ieși afară și udă,
Cu gălcata-lcata,
Peste toată ceata;
Cu ciubăru-băru,
Peste tot ogoru!
Deschideți porțile,
Să plouă ploițele,
Să ude grădinițele!
Să dea ploile,
Să ude ogoarele,
Să crească grânele,
Să facem colaci,
Să ducem la nași;
Să facem păpuși,
Să dăm la mătuși!“

varianta din loc. Nevrincea, comit. Caraș-Severin (ms. rom. **3436**, f. 251^v):

„Ploaie, Doamne, ploaie,
Locul să se moaie
Și rodul să crească
Ca să ne hrănească,
Pe toți și pe toate
Vite, pasări, toate,
Tu, Doamne, le udă,
Căci lucrăm cu trudă! etc.“

și din „Timișoara și în ținutul ei“ (ms. rom. **3436**, f. 280^v):

„Ruga, ruga,
Paparuga,
Dă-ne, D[oam]ne, ploaie,
Câmpul să se moaie
Să ne crească grâul –
Grâul până-n brâul;
Spicul – cât cuțitul;
Rodul împle podul!
Toamnă cu ciurelul –
Vearsă cu ciubărul etc.“

În sfârșit, varianta din com. Bălănești, jud. Olt (ms. **3429**, f. 19^r), cu sensibile afinități, în partea finală, cu textul nr. 5 și implicit cu descântecele *De ceas rău, De cei răi, De deochi*:

„Paparuda-ruda,
Ieși afar' de udă,
Cu găleata-leata,
Peste toată ceata!
Unde dai cu sapa,
Să cure ca apa;
Unde-i da cu plugul,
Să cure ca untul!
Să crească drugile –
Cât prăjinile,
Și dovleci –
Cât pătulele!
Că noi am plecat,
Joi de dimineață
Cu ceața-n spinare,
Cu roua-n picioare etc.“

După cum se poate constata, varianta respectivă se constituie într-un subtip de sine stătător, din care mai fac parte textele din ms. rom. **3421**, f. 180^r, 291^v; **3422**, 377, 401^r; **3424**, 191^r; **3432**, 188^v; **3434**, 55^v.

Luând ca punct de plecare acest text, semnalăm următoarele diferențe:

Ms. rom. **3421**, f. 180^{r}, com. Poiana-de-Sus, jud. Dâmbovița (versurile 4–12):

„Peste toată ceata
Să-mi ploaie ploile,
Să-mi crească grânele!
Spicu cât cuțitu,
Rodu - până-n podu!
Oile - lânoase,
Vacile - lăptoase! etc."

Ms. rom. **3422**, f. 377, com. Plenița, pl. Câmpu, jud. Dolj (versurile 1–14):

„Paparuda, ruda,
Vină de mă udă!
Cu urcioru, cioru,
Să descuiem ceru;
Cu găleata rasă
Ploaia să se varsă!
De la joi până la joi -
Să dea nouă ploi!
Unde[-i] da cu plugu -
Să cure ca untul;
Unde[-i] da cu sapa -
Să cure ca apa!
Să ni vie binele,
Paparudele!
Hai, Mario, hai!!"

Ms. rom. **3422**, f. 6^{r}, com. Adunații-de-Geormane, pl. Jiul-de-Jos, jud. Dolj (versurile 2–4):

„Cu găleata, leata,
Peste toată gloata!"

Ms. rom. **3422**, f. 401^{r}, com. Salcia, pl. Jiul-de-Sus, jud. Dolj (versurile 9–12):

„Să crească covragi -
Înalți ca copaci;
Să rodească drugile -
Întocmai ca furcile!"

Ms. rom. **3424**, f. 191^{r} (versurile 1–12), text cules din com. Gârbovi, jud. Ialomița, ref. înv. Mihail Rădulescu:

„Paparuda - ruda,
Ieși, romănco, de ne udă,
Cu găleata rasă,
Ploile se varsă.
Unde umblă plugul,
Să curgă ca untul;
Unde dai cu sapa,
Să curgă ca apa!
Vacile lăptoase -
Mai mult sănătoase!"

Ms. rom. **3432**, f. 188^{v}, com. Râioasa, pls. Călmățui-Marginea, jud. Teleorman (versurile 1–12):

„Paparudele,
Să facă porumbele -
Cât pătulele!
Și mieiele -
Cât bordeiele!"

Ms. rom. **3434**, f. 55^{v}, com. Zăvoieni, pl. Otăsău, jud. Vâlcea (versurile 4-5):

„Peste toată gloata;
Cu urcioru-cioru,
Peste tot trupșioru!
Unde-a da cu sapa..."

2

Se află în ms. rom. **3427**, f. 177^{v}–178^{r}. Ref. pr. Ioan Bălilescu. Textul provine din com. Bălilești, pl. Râurile, jud. Muscel. Nu se indică data expedierii.

Notațiile ref.: „Când este secetă și plantele suferă de umezeală, să strâng la un loc mai multe copile curate. Una din dânsele să îmbracă în niște buruieni, anume bozii, de sus și până jos, iar celelalte poartă în mâini donițe pline cu apă. Gătite astfel, colindă împreună toate casele din sat, cântând următoarele [textul reprodus].

Femeile ies toate din casă ținând în mâini donițe pline cu apă, pe cari le toarnă în capul paparudei."

3

Se găsește în ms. rom. **3427**, f. 129^v. Ref. înv. R. Mihăileanu. Textul a fost notat în com. Vânju-Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți și expediat lui B. P. Hasdeu la 2 mai 1885.

4

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 158^v. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin. Data expedierii: 16 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „Când nu ploaie, vara, mai mult timp, să îmbracă un individ peste tot cu boz și umblă pre la case ca să-l ude cu apă. Și așia se crede că va ploia. Acest individ se numește Dodoloi și acela cântă textul reprodus."

5

Se găsește în ms. rom. **3432**, f. 403^v. Ref. înv. N. Ludovic. Textul a fost înregistrat în com. Niculițel, pls. și jud. Tulcea. Nu se precizează data expedierii. Se dau următoarele lămuriri: „Paparuda se crede că este o ființă care ține ploile. De aceea poporul din această localitate ține ca un fel de sărbătoare. În această zi, fetele mici se împodoghesc cu frunze, cu flori peste tot corpul și umblă din casă în casă. Cea împodoghită cu verdețuri joacă, iar celelelate cântă astfel *Paparuda*: [textul reprodus]. Oamenii au dreptul să toarne apă peste papăruda sau jucătoare, ca să dea D[umne]zeu ploaie. A doua zi, fetele mari fac *Căluian*" [urmează descrierea practicii].

6

Se află în ms. **3432**, f. 213^r. Ref. înv. Ioan Mirca. Textul provine din com. Socetu, pls. Târgul, jud. Teleorman. Data expedierii: 5 mai 1885.

Expl. ref.: „În timpurile secetoase (neploioase), vine prin comună papăruda, care se formează din copii de țigani (ursari). Paparuda, venind în comună, este însoțită cu obiceiurile următoare: copiii care formează paparuda sunt despuieți și trupul și-l acoperă cu boji, peste care se încing, cu capetile goale și desculți. Osibit de copiii cari joacă (adică paparuda), mai sunt și alte țigănci, cari conduc paparuda. Ele cântă paparudei, când recitează, cam următoarele cuvinte în rimă [textul reprodus]. Iar după ei termină, omul la care a jucat paparuda toarnă pe paparudă apă, dupe cari le dă parale, mălai sau orice și paparuda pleacă la altă casă etc."

7

Se păstrează în ms. rom. **3425**, f. 218^v. Ref. înv. V. Mircea. Textul a fost notat în com. Copou, pl. Copou-Turia, jud. Iași și expediat lui B. P. Hasdeu la

5 mai 1885. Se dau următoarele explicații: „În timpuri neploioase, se îmbracă un om cu boji (fiind fără haine) și însoțit de mulți oameni, merge pe la casă, cântând [textul reprodus] și jucând. Acel cu casă îi toarnă pe el o cofă de apă, dându-i o recompensă, sau în bani, sau în ale mâncării, după care se crede că ar ploua. Despre paparudă nu se știe nimic.“

8

Se află în ms. rom. **3435**, f. 406^{v}. Ref. înv. dirig. Vasile Petrișor și înv. secund Nicolau V. Pop. Textul a fost înregistrat în loc. Veștem, comit. Sibiului. Data expedierii: 3 februarie 1885.

Expl. ref.: „Fetele mai tinere de 15 ani, îmbracă pre un fecioraș în frunze verde, așa încât de tot e învelit cu crăngi, de nu-l poți cunoaște, prevestind încheierea codrului. Cântă pre strade, urmat de acelea fete, poezia [textul reprodus]. Papalugara, după ce a cântat, se udă cu apă.“

9

Se găsește în ms. rom. **3426**, f. 102^{r}. Ref. înv. N. A. Petriceanu. Textul provine din com. Popești, pl. Cârligătura, jud. Iași. Nu se indică data expedierii.

Expl. ref.: „Pe aice, în timp de secetă, umblă prin sat mai mulți copii, din care unul din ei cu pielea de tot goală, învelit cu boji și pe care îl numesc păpărudă. Și mergând de la case la case, strigă astfel: [textul reprodus]. Și de la fiecare casă îi toarnă câte o cofă de apă pe el (pe paparudă).“

Variante: ms. rom. **3420**, f. 272^{v}, 478^{v}; **3423**, 18^{r}, 100^{r}, 137^{r}; **3425**, 152^{v}, 332^{r}; **3431**, 16^{v}; **3433**, 283^{v}, 347^{v}, 394^{r}, 413^{v}.

Majoritatea textelor încadrabile tipului de față dau contur unui îndemn adresat paparudei de a sări cât mai sus, săritura magică a acesteia evocând săritura stropilor de ploaie, după cum în cazul drăgaicei, săritura jucătorilor evocă creșterea grâului.

Textele, de dimensiuni, în genere reduse la 4 versuri, sunt extrem de unitare.

Diferențe semnificative:

Ms. rom. **3420**, f. 478^{v}, com. Țuțcani, pls. Prut-Hornicea, jud. Covurlui.

„Papaluga, luga,
Sui în sus la noori
Și stârnește noorii
Să pornească ploili.“

Ms. rom. **3433**, f. 283^{v}, com. Iepureni, pls. Târgul, jud. Tutova:

„Papalugă-lugă,
Sai în sus și rugă,
Descuie cerurile,
Să curgă pâraiele,
Să crească dudăiele,
Popușoaiele!“

Ms. rom. **3431**, f. 16^{v}, com. Boghești, pls. Zeletin, jud. Tecuci:

„Rudă, rudă, Paparudă,
Sai în sus de sparge nourii,
Ca să curgă ploile,
Să ude câmpiile,
Să se facă pânele!“

10

Se păstrează în ms. rom. **3423**, f. 136^{v}-137^{r}. Ref. înv. I. Pandele. Textul provine din com. Grumăzoaia, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu. Nu se precizează data culegerii sau expedierii.

Expl. ref.: „În timpul verei, când nu plouă, copiii îndemnați de cineva strâng boji și fac un fel de haină cu care se îmbracă unul din ei. Acel acoperit cu boji peste tot se numește aici *păpălugă*. Păpăluga merge pe la case. Cum intră în ogradă, iese cineva de la acea casă și toarnă o cofă de apă în capul păpălugei. Acel copil care conduce păpăluga, în timpul când i se toarnă apă în cap și ea joacă, zice din gură“ [textul reprodus].

Sau în alt fel:

„Păpălugă, lugă,
Sai în sus la rugă
De ia cheile
Și descuie ploile
Să meargă pâraiele!“

Cuvântul „cărțile“, din versul 5, a fost subliniat de B. P. Hasdeu spre a fi utilizat în *EMR*.

Variante: Versurile 6–7 au ca echivalent în varianta din ms. rom. **3423**, f. 39^{r} (com. Băsești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu):

„Să se deschidă ploile
Să curgă puhoaiele
Prin toate ogoarele!“

Un text apropiat aflăm în ms. rom. **3433**, f. 82^{v} (com. Bogești, pls. și jud. Tutova):

„Paparudă, paparudă,
Sai în sus,
Sai în jos,
Și dezleagă ploile
Să curgă păraile!“

11

Se găsește în ms. rom. **3423**, f. 85^{v}. Ref. înv. D. Daulia (?). Textul a fost cules din com. Deleni, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu. Nu se indică data.

Expl. ref.: „Papaluga sau papahulă. Se îmbracă un copil cu boji, înșirându-i pe ață și o pune în cap și o poartă prin sat, însoțit de mai mulți copii. Și la casa locuitorului, dacă au intrat, îi toarnă o cofă cu apă în cap și copilul zice cuvintele următoare“ [cele reproduse].

Variante: ms. rom. **3423**, f. 173^{v} [text aproape identic].

12

Se află în ms. rom. **3435**, f. 417^{v}. Ref. înv. Augustin Deganu. Textul provine din loc. Vețel, Herepeia, Vulcesdu și Caoniu, comit. Hunedoarei. Data finalizării culegerii și alcătuirii răspunsului: 1 februarie 1885.

Lămuririle ref.: „Păpăluga. Despre aceasta nu știu să spună că cine a fost, decât că au obiceiul, când e secetă, a îmbrăca o copilă în crengi verzi, numind-o papaluga. Aceasta, cu mai multe copile, se duc în progade (cimiteriu), acolo iau o cruce mai mică de la un mormânt. Păpăluga duce cruceа, iar copilele merg după ea, cântând [primele 4 versuri]. Se duc pân' la un râu. Acolo aruncă crucea pre apă și pre păpălugă o udă bene. De aci se întorc și umblă pre la căși, cântând [ultimele 3 versuri]. Oamenii țipă apa pre papalugă și le dă ouă.“

V. DRĂGAICA

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 9, 152, 153, 210, 246, 283, 286, 291, 302, 316, 370; **3419**, 90, 196, 239, 246, 257, 263, 283, 286, 291, 302, 312, 320, 403; **3420**, 39, 134, 155, 177, 198, 212, 230, 299, 302, 313, 372, 478; **3421**, 108; **3422**, 37, 160, 382; **3423**, 173, 201; **3424**, 10, 88, 188, 306, 361, 456, 490; **3425**, 52, 84, 101, 194; **3426**, 85, 173, 208; **3427**, 129, 156, 365, 407, 455, 485, 499; **3428**, 24, 359, 456, 546; **3429**, 62, 79, 101, 133, 180, 235, 248, 268, 281, 419, 459, 493, 508; **3430**, 47, 263, 471, 579, 601; **3431**, 53, 87; **3432**, 10, 33, 73, 109, 162, 179, 316, 365, 418, 448; **3433**, 6, 160, 282, 381, 412; **3434**, 314; **3435**, 155.

Întrebarea nr. 148.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 378–380, 520.

1

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 302^{r}. Ref. înv. C. Măldărescu. Textul a fost notat în com. Rasova, pls. Medgidia, jud. Constanța și expediat la 30 iunie 1885.

Expl. ref.: „Nu povestește nimic, însă reproduc următoarile strofe, ce să cântă în ziua de Drăgaică [textul reprodus]. Afară de asta mai au un obicei (*adet*, cum zic ei). Se aleg fetele cele mai frumoase în ajunu Drăgaicei și cântă câte un țigan sau un flăcău cu un fluier și, dis-de-dimineață, se duc pe la casile locuitorilor câte 4–6 fete, îmbrăcate toate frumos. Unile sunt în alb, altile sunt tot cu fuste albe, însă în spate aveau câte un minitenaș, și încinse toate cu brâu roș. Și peste brâu - cordoane de fir. La cap - împodobite cu flori. Și îndată, la cântecul țiganului sau al fluierarului, jucau hora, învârtindu-se de 3 ori, după care, apoi, trebuie să li să plătească. Care plată se mărginea mai mult în miere. Întrebând de unde e acest obicei, mi se răspunsă că așa a apucat de la părinți."

VI. CÂNTECE LA CULESUL VIILOR

1

Se află în ms. rom. **3426**, f. 134^{v}. A fost reprodus în *Tipologia folclorului...*, p. 464. Ref. înv. Grig. St. Crețu. Textul provine din loc. Rediu-lui-Tatar, com. Tăutești, pl. Turia-Copou, jud. Iași. Data expedierii: 1 mai 1885.

Expl. ref.: „Când culegătorii merg la mâncari, strâgî într-un glas: «paidos!», iar ciubărarii, când cheamă la ciubăr, zâc" [textul reprodus].

Răspuns la întrebarea nr. 59.

VII. INCANTAȚII DE CRAI NOU

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 37, 305; **3421**, 164, 301; **3422**, 6; **3423**, 175; **3424**, 196, 288, 396; **3427**, 147; **3428**, 510; **3429**, 103, 262; **3430**, 304; **3433**, 62.

Atestări și descrieri (a practicării incantațiilor): ms. rom. **3418**, f. 77, 88; **3419**, 37, 305, 317; **3420**, 32, 37, 57, 78, 199, 218, 235, 281, 305, 335, 391; **3421**, 164

301; **3422**, 6, 73, 237, 282, 424; **3423**, 18, 53, 102, 175, 191; **3424**, 196, 288, 396; **3425**, 60, 123, 153, 220, 324; **3426**, 19, 27, 46, 75, 94, 167, 189, 224, 293; **3427**, 147, 458; **3428**, 38, 222, 411, 461, 510; **3429**, 103, 208, 248, 262, 520; **3430**, 304, 337, 466, 535, 573; **3431**, 38, 57, 72, 90, 91, 107, 209, 222, 283, 317, 331, 392, 419, 455, 473, 484, 491; **3432**, 391, 424, 439; **3433**, 13, 62, 104, 125, 204, 255, 372, 414, 487; **3434**, 143, 164, 204, 212, 219, 229, 274, 298, 300, 323, 416.

Întrebarea nr. 202.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 125-129, 520.

1

Se găseşte în ms. rom. **3419**, f. 305^{r}-305^{v}. A fost reprodus fragmentar în *Tipologia folclorului...*, p. 126. Ref. înv. C. Măldărescu. Textul provine din com. Rasova, pls. Medgidia, jud. Constanţa. Data expedierii: 30 iunie 1885.

Începutul incantaţiei (versurile 1-3) se constituie drept text de sine stătător în numeroase localităţi, numărul variantelor suprapunându-se peste cel al atestărilor. Formula stereotipă fiind:

„Crai Nou, Crai Nou,
Sănătoasă m-ai găsit,
Sănătoasă să mă laşi!“

(ms. rom. **3420**, f. 217^{v}).

2

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 147. E reprodus în *Tipologia folclorului...*, p. 126. Ref. înv. N. Isbăşanu. Textul a fost notat în com. Albeşti, jud. Muscel şi expediat lui B. P. Hasdeu la 8 iulie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 177.

Expl. ref. după ce a transcris textul reprodus: „Nu pomenesc atunci în casă luna nouă că, zice, se sparg vasele“.

Variante: ms. rom. **3419**, f. 37, 305; **3421**, 164, 301; **3422**, 6; **3424**, 196, 288, 396; **3428**, 510; **3429**, 103, 262.

3

Se găseşte în ms. rom. **3430**, f. 304^{r}. A fost reprodus în *Tipologia folclorului...*, p. 126. Ref. înv. M. Lupescu. Textul e cules din com. Broşteni, pl. Muntele, jud. Suceava. Nu se specifică data. Răspuns la întrebarea nr. 202.

Explicaţile ref.: „Când se vede pe cer Crai Nou, poporul îşi adresează felurite urări de sănătate, zicând: [Se dă textul reprodus]. Alţii zic: «Sănătate, Crai Nou! Sănătos m-ai găsit, sănătos să mă laşi». În timpul cât zic aceste cuvinte, să joc.“

VIII. INCANTAŢII DE SFÂNTUL TOADER

Texte integrale şi fragmente: ms. rom. **3425**, f. 145^{r} (omis de Muşlea şi Bârlea); **3435**, 91, 165.

Atestări şi descrieri: ms. rom. **3418**, f. 46; **3420**, 440; **3421**, 52, 163, 230; **3422**, 479; **3425**, 145; **3426**, 75; **3427**, 132, 367; **3431**, 29; **3435**, 9, 91, 107-109, 165, 245, 258-259, 324, 458; **3436**, 163, 312.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 355-357.

1

Se află în ms. rom. **3425**, f. 145^r. Ref. înv. Vasile Lohan. Textul a fost cules din com. Bucium, pl. Codru, jud. Iași și expediat lui B. P. Hasdeu la 4/16 mai 1885.

Expl. ref.: „La Sfântul Toader, fetele se lau pentru a le crește părul, zicând“ [textul reprodus].

2

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 165^r. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

Expl. ref.: „Fetele se duc în această zi [de Sân Toader] în pădure, de unde aduc popâlnicu, zicând: [textul reprodus]. Cu el fac leșie pentru a le crește părul frumos.“ A fost reprodus integral în *Tipologia folclorului...*, p. 356.

3

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 91^r. Ref. înv. Paul Olteanu. Textul a fost expediat la 1 martie 1885 din loc. Hațeg, comit. Hunedoarei.

Expl. ref.: „Popâlnicul crește în pădure, pe marginea pâràurilor, adecă pre la fântânișe, de timpuriu. La Sân Toader [î]l caută fetele pe sub frunze, 'l bagă cu rugu laolaltă și fac leșie și zic: [textul reprodus]. Apoi se spală cu leșia pe cap. La popâlnic, [î]i zic alții popelnic.“ E reprodus integral în *Tipologia folclorului...*, p. 356.

C. POEZIA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN

I. COLINDELE PIȚĂRĂILOR (COLINDEȚELE)

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 305^r; **3421**, 182^v, 229^v; **3424**, 192^r; **3427**, 10^r, 20^r-20^v, 31^v, 45^r, 129^v; **3429**, 102^v; **3430**, 263^v; **3434**, 16^r, 25^r-25^v, 387^v; 3435, 103^r, 164^r, 300^r, 319^r; **3436**, 270^v.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 9, 193; **3419**, 35, 258; **3421**, 12, 47, 67, 91, 123, 133, 140, 162, 207, 229, 292, 313, 321; **3422**, 19, 60, 117, 161, 282, 376, 383, 390, 396, 423; **3424**, 72, 107, 122, 162, 173, 192, 247, 285, 327, 461; **3427**, 10, 20, 129; **3428**, 31, 45, 56, 76, 136, 157, 207, 222, 234, 252, 366, 377, 408, 417, 430, 457, 475; **3429**, 41, 89, 102, 118, 135, 152, 207, 236, 344, 366, 374, 381, 391, 396, 403, 420; **3430**, 51, 99, 143, 263; **3431**, 490; **3432**, 33, 60, 67, 90, 112, 163, 189, 213, 254, 317; **3434**, 16, 25, 397; **3435**, 73, 86, 300, 319; **3436**, 263, 270. Întrebarea nr. 160.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 307, 518, 519-520.

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 103^r. Ref. înv. Paul Olteanu. Textul a fost înregistrat în loc. Hațeg, comit. Hunedoarei. Data expedierii: 1 martie 1885. Se dau ample explicații privitoare la practica colindatului de către copii, cu câteva texte incluse. Le reproducem în continuare, fiind de maxim interes:

„Dimineața, în Ajunul Crăciunului, până nu să face ziuă, în alte comune și dacă se face ziuă, se adună toți băieții din sat cam până la 12 ani ori și mai mari, umblă de la casă la casă, strigând: [textul reprodus]. Iar în opidul Hațeg, strigă: «Aici, aici, aici». Stăpânul casei le aruncă pe fereastră în stradă, ori în curte: mere, pere, nuci și alte poame. Ei le adună și strigă: «Rod în grâu!», mai de multe ori. În alte comune, dă celui care merge mai înainte un blid cu grăunțe de grâu, cucuruz etc. să le arunce pe casă. Atunci strigă cu toții: «Rod în grâu!». Apoi le dă poamele. Dacă vreun sătean nu le dă nimic, 'i strigă: «Burcți pe părcți /Bureți pe păreți! /Petricele prin ulcele, /Petricele prin ulcele, /În vatra focului /Crească tufa socului!» La casa unde e fată mare, adaugă: «Mărita-te-ai, când or veni porcii mereu din ciurdă! Mărita-te-ai când or veni porcii mereu din ciurdă!» În seara spre Crăciun, umblă, apoi, copiii, unii cu colinda, alții cu steaua, alții cu viflaimul și alții cu craii în 3 ori în opt."

Variante: Începutul colindei (versurile 1-5) se constituie într-un text de sine stătător în ms. rom. **3436**, f. 270^{v}. (Ref. presbit. or. - rom. Mihai Juica, Srediștea-Mică). Textul e caracteristic loc. Broșteni, lângă Oravița.

„Bună ziua lui Ajun,
Că-i mai bună a lui Crăciun,
Că-i cu miei,
Cu purcei,
Cu păstorii după ei!"

Expl. ref.: „La Mârcina, lângă Oravița, mai adaug și următoarele cuvinte:

Multă sănătate,
Multă bogătate,
Crâmpotu[1] fârtate!"

O serie întreagă de texte se limitează la simpla rostire a cuvintelor specifice de binețe pentru Ajun:

„Bună ziua lui Ajun,
Într-un ceas bun!"
(ms. rom. **3434**, f. 16^{r});
„Bună dimineața la Ajun
Și poimâine la moș Crăciun!"
(ms. rom. **3429**, f. 102^{v});
„Bună ziua lui Ajun!
Ba mai bună-a lu' Crăciun!"
(ms. rom. **3427**, f. 31^{v});

Sau rotunjesc urarea într-un mod propriu:

(*La venire*):
„Bună ziua lui Ajun
Într-un ceas bun!"

(*La plecare*):
„Noi ieșim d-aici,
D[umne]zeu să intre aici!"
(ms. rom. **3434**, f. 25^{r}-25^{v}).

2

Se află în ms. rom. **3427**, f. 129^{v}. Ref. înv. R. Mihăileanu. Textul a fost notat în com. Vânju-Mare, pl. Blachnița, jud. Mehedinți și expediat lui B. P. Hasdeu la 2 mai 1885. Explicațiile ref. conțin extrem de interesante mărturii despre bătăile rituale premergătoare desfășurării colindelor: „Se scoală de dimineață, se duc la pai[e], învelesc bâtele în tei, le pălesc pe fum de paie sau acasă pe coji de cireși. În comuna Almăjelu, din plasa Câmpu se adună toți copiii din sat în fața bisericii înarmați cu pietre, cu bastoane și cărămizi, se împart în două părți - adică copiii din partea de est a satului în o parte și cei de la vest în cealaltă parte - și se bat până-și sparg capetele sau [î]și frâng mâinile fără vreun cuvânt de judecată sau pretențiune, apoi pleacă în cete prin sat strigând colindeții. Femeile-i cheamă spre a le da colindeții. Unu dintre ei ia o smicea de lemn și vrăjind cu ea prin foc zice: [textul reprodus]. Apoi, de va găsi turtă de mălai în foc sau oala cu legume o sparge și scoate turta sfărâmând-o.“

---

[1] „*Crâmpot* se zice unui darab mic de cârnaț" (*n. ref.*).

Sunt de reținut două aspecte. Pe de o parte, lupta pentru întâietate între cete, care a degenerat într-o bătaie nemotivată generală, iar pe de alta - lichidarea urmelor oricăror alimente de post, care a căpătat forma unor acte distrugătoare nebunești. Sunt urme rare ale unor practici arhaice cu sens profund, generale probabil altădată.

Variante: Pr. S. Bâsicescu (din com. Gogoșul, jud. Dolj) a inserat între răspunsurile sale (ms. rom. **3434**, f. 387^{v}) un text aproape identic, cu următoarele mici diferențe: Versurile 1-2:

„Buna ziua la Ajun,
Într-un ceas bun!“

versurile 7-8:

„Boi înjugători,
Cai-ncurători.“

cu deformarea cuvântului arhaic „încurători“, ce n-a mai fost înțeles.

În ms. rom. **3427**, f. 20^{r}-20^{v}, se găsește o variantă trimisă de înv. C. Drăghicescu, din com. Bistrița, pl. Ocolu, jud. Mehedinți, care, deși asemănătoare tipologic, se constituie după o structură proprie:

„Bună ziua la Ajun!
Da e mai bună-a lui Crăciun
Cu porci grași și unturoși
Să-i mănânce oameni sănătoși
La mulți ani!“

Mai interesante chiar decât textul sunt explicațiile date de ref.: „Colindele se petrec în modul următor. În sara zilei de 24 decembrie, toți copiii sătenilor se adună la un loc cu facle aprinse și cu ciomege frumos pârlite de alun, apoi 4 dintre cei mai mari pornesc înaintea lor și merg la casa fiecărui om, care-i așteaptă cu bucurie, pregătit cu colăcei mici, numiți colindeți, să le dea. Acei 4 intră în casă, se așează grecește la vatra focului. Li se dă de gospodar câteva boabe de porumb și ei le pun în spuză (cenușă aprinsă) și, învârtindu-le cu un băț de alun, rostesc în cor următoarele cuvinte [textul reprodus]. Zicând aceasta de trei ori, se scoală din vatră, primesc de la gospodar câte un colindete și iasă afar' de strigă și pe ceilalți, cărora gospodarul încă le dă câte un colindete. Și așea merg din casă în casă, potrivind ca înainte de cântatul cocoșului să fie terminat tot satul. Și strigă: «ha! ha!»“

Din explicația reprodusă rezultă clar că la origini colindele au avut o funcție magică. Pregătirea și mai ales producerea lor îmbracă forme de vrajă și descântec.

3

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 263^{v}. Ref. înv. Florea Popescu. Textul a fost cules din com. Rusăneștii-de-Jos, jud. Romanați. Data expedierii: 8 mai 1885.

Adnotările ref.: „Colindele sunt astfel: încep băieții să umble din casă în casă, zicând [textul reprodus]. Și dacă nu-i dă carne, acei băieți răspund așa:

Dacă n-aveți boboneți,
Burcți pe păreți!"

Variante: ms. rom. **3427**, f. 45^{r} (diferențe nesemnificative).

4

Se găsește în ms. rom. **3421**, f. 162^{v}. Ref. T. M. Hringioiu și înv. D. Negoescu. Răspuns la întrebarea nr. 160. Textul a fost înregistrat din com. Pietroșița, pl. Ialomița, jud. Dâmbovița și expediat la 25 noiembrie 1884.

Variante: Echivalentul versurilor 3–6 în varianta din com. Runcul, pl. Ialomița, jud. Dâmbovița (ms. rom. **3421**, f. 229^{v}):

„Dă-mi un colindeț
Că ingheț!

Ori dă-mi un covrig
Că mă încârlig!"

Textul e rostit de ceata „copiilor celor mai mici", numită „ceata boboiului".

5

Se află în ms. rom. **3435**, f. 300^{r}. Ref. Ioan Georgescu. Textul a fost notat în loc. Scoreiu, comit. Făgărașului și expediat la 3/15 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „Colindele se petrec p-aci în modul următor: în ajunul Crăciunului, pleacă copiii, cari sunt mai mici, ca de 10 ani, începând din capul satului și strigă: [textul reprodus]. Oamenii ies cu colaci, cu mere, cu nuci și prune și dau la colindeți sau mai bine zicând le aruncă jos. Apoi se grămădesc cu toți ca să ajungă a lua din colaci, dar în zadar, că numai cei mai mari pot lua. Cei mai mici sunt împinși și călcați."

6

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 319^{v}. Ref. înv. Teodor Crișianu. Textul a fost cules din loc. Cugir și Ținutul Mărginimei. Data expedierii: 2 februarie 1885.

Expl. ref.: „În ajunul Crăciunului umblă copiii săraci de-a *bună săra-săra* pre la case și strigă din curte cât poate [textul reprodus]. Gazda atunci iese și-i dă un colac."

7

Se găsește în ms. rom. **3419**, f. 305, purtând specificarea: „Cântecul ce se cântă de copii în ajunul Crăciunului". Ref. înv. C. Măldărescu. Textul a fost înregistrat în com. Rasova, pls. Medgidia, jud. Constanța. Data expedierii: 30 iunie 1885.

8

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 192^{r}. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul a fost notat în com. Gârbovi, pls. Borcea, jud. Ialomița, la data de 23 aprilie 1885.

Expl. ref.: „Colindele obişnuite pe aici sunt: *Neaţaluşu, Plugul cel mare, Pluguleţul, Vasilica* sau *Siva, Sorcova* şi *Colindul*. Iar chipul cum se urmează este acesta:

a) *Neaţaluşu* – în dimineaţa ajunului Naşterii Domnului, copiii, de ambele sexe se strâng în cete de 10–12 şi umblă, din casă în casă, strigând“: [textul reprodus].

Deşi colindul adnotat nu se ridică la valoarea celorlalte, a fost totuşi inclus în volum pentru raritatea sa.

9

Se află în ms. rom. **3435**, f. 164^{r}. Ref. înv. dirig. Romul Simu şi înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost înregistrat în loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 2–8 februarie 1886.

Ref. dă următoarele lămuriri: „În ziua de Anul Nou sau de Sân Văsâi, dacă intră bărbat mai întâi, dimineaţa, în casă, familia se ţine norocoasă peste an; la din contră – nenorocoasă.

În dimineaţa de Anul Nou se împărteşte pita ori colacul lui Sân Văsii la colindeţi – copilaşi ori fetişoare, care gratulează“ [textul reprodus].

II. COLINDE DE PROSLĂVIRE A VIEŢII COTIDIENE

a. Colinde de copil (cocon)

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 371^{v}. Ref. neprecizat. Textul provine din com. Tichileşti, pls. Vădeni, jud. Brăila, f.d.

Precizările referentului: „Acest colind se cântă tot în ziua de Crăciun.“

b. Colinde de fecior

Texte integrale şi fragmente: ms. rom. **3418**, f. 372^{r}; **3420**, 81^{r}; **3429**, 293^{v}–294^{v}; **3430**, 185^{v}.

Întrebarea nr. 160.

Muşlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 307–314, 326–328, 332–333, 518.

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 185^{v}. Ref. înv. A. N. Mogoş. Textul a fost cules în com. Obileşti, pl. Marginea-de-Jos, jud. Râmnicu Sărat şi expediat la 3 martie 1885.

Varianta de faţă reprezintă unul dintre exemplele tipice de infuziune a baladescului în substanţa colindului. Dacă se va observa, finalul trimite deopotrivă, atât la balada *Corbea*, cât şi la balada *Ghiţă Cătănuţă (Vidra)*. Penetrarea structurilor şi motivelor baladeşti în textele de colind – firească în procesul circulaţiei folclorice – constituie în cazul de faţă expresia unei tentative specifice de supravieţuire a baladei, în zona de răsărit a ţării, prin altoirea pe filonul viguros al poeziei obiceiurilor de iarnă. Alături de pluguşor, colindul devine, astfel, la sfârşitul secolului trecut, unul dintre factorii vehiculatori ai baladei.

2

Intitulată *Pentru voinic*, se află în ms. rom. **3420**, f. 81^{r}, în grupajul *Colinde la Crăciun*. Ref. înv. I. Tacu. Textul a fost notat în com. Braniştea, pl. Siret, jud. Covurlui, la 10 iunie 1885.

3

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 293^{v}–294^{v}. Ref. pr. Gheorghe Brebu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost înregistrat în com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se precizează data. Răspuns la întrebarea nr. 160.

Mai mult decât colindul nr. 1 (din ms. rom. **3430**, f. 185^{v}), colindul adnotat dezvăluie tendința abaterii de la schema tradițională și a înglobării în ramele speciei a unor texte de cea mai diversă factură; fapt mărturisit, de altfel, direct de referenți și consemnat cu scrupulozitate de I. Mușlea și Ov. Bârlea în lucrarea citată. Din sinteza lor rezultă că fenomenul cunoștea o largă arie de răspândire și o mare diversitate de manifestare. Astfel, în ramele colindului, colindătorii „cântau diferite cântece" (**3418**, 9; 264; **3419**, 170; **3432**, 189; 365–366; **3433**, 371; **3435**, 243), cântece populare, ca de exemplu *Cântă cucu-n par de vie* (**3429**, 293), cântece (prea) frumoase (**3432**, 163, 380), versuri (**3433**, 371), „doina zorilor" (**3435**, 86), cântări religioase (**3419**, 246)" (p. 312).

De fapt, e consemnat aici începutul dezagregării colindatului în înțelesul lui tradițional.

Aceleași simptome ni le dezvăluie și răspunsurile la chestionarele istorice ale lui Nic. Densușianu. (A se vedea vol. *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densusianu*, Editura Minerva, București, 1976, p. 85, de Adrian Fochi.)

În afara celor 3 tipuri de colinde de fecior reproduse în volum, mai descoperim în colecția lui B. P. Hasdeu (ms. rom. **3418**, f. 372^{r}) un interesant început de colind de fecior, dintr-un tip arhaic, expediat din com. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila. După toate probabilitățile, pare a fi vorba de colindul *Lupta junelui cu leul*:

„D-ai leroi, leroi Doamne,
Fericiți, Doamne, fericiți,
Fericiți d-acest om bun
Că el are-un Făt-Frumos
Făt-Frumos, jupân Ion,
Bun cal că ș-arănește,
Mai bun calul
Mai bun ogarul etc."

c. Colinde de fată

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 371^{v}, 372^{r}; **3420**, 81^{r}; **3429**, 456^{v}–458^{r}; **3430**, 52^{r}–53^{v}, 184^{v}; **3438**, 165^{r}–166^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 307–314, 326–328, 332–333, 518.

1

Intitulat *Colind mocănesc*, se păstrează în ms. rom. **3429**, f. 456^{v}–458^{r}. Ref. nemenționat. Textul a fost cules din com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna. Nu se indică data. Răspuns la întrebarea nr. 188.

2

Se află în ms. rom. **3430**, f. 184^{v}. Ref. înv. A. N. Mogoș. Textul a fost notat în com. Obilești, pl. Marginea-de-Jos, jud. Râmnicu Sărat și expediat la 3 martie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160.

Explicațiile ref.: „Modul cum se petrec pe aici colindele este acesta: se întovărășesc 2, 3, 4 și poate și peste 10 sau 15 copii sau flăcăi și în seara zilei de 24 spre 25 decembrie (când este nașterea Mântuitorului nostru Iisus Christos) până ce poate trece şi miezul nopţii, iau casele în rând şi, la fiecare casă, cântă un colind, până se satură de umblat, sau până se isprăvesc casele. Fiecare gospodar în această seară este pregătit de dă celor ce colindă un colac, doi, sau covrigi sau nuci, sau pâine, sau turte şi parale de 1, 2 etc., ocale de vin, după putere.

Colindătorii, după ce se lasă de colindat, împărţesc frăţeşte între dânşii ce au adunat: colaci, covrigi, turte, nuci, parale etc. De curiozitate arătăm aci următoarele colinde". Sunt transcrise colindele b1, c2 şi e2.

Variante: Textul de colind „pentru fete mari", trimis de înv. I. Tacu, din com. Braniştea, pl. Siret, jud. Covurlui (ms. rom. **3420**, f. 81^r), deşi mai restrâns, şi prezentând evidente semne de degenerare, dezvoltă episodul cererii zestrei de către fată la un înalt nivel artistic. Reproducem în continuare fragmentul respectiv.:

„Fericiţi, oameni buni, de tineri
Au feţi şi fete mari!
Dar *cutare*, fată mare,
Ea-şi mai cere,
Zestre cere,
Cere-şi sute
Oi cornute
Şi vro cincizeci
De berbeci -
Tot berbeci
De cei aleşi,
Laţi în coade
De trei palme.
Ea-şi mai cere,
Zestre cere,
Cere-şi d-o hiftincă verde
Cu doispre'ce telegari,
Telegari, cu coame mari.
- Dar voi, maică,
Dar voi, taică,
Toate-acestea mi-aţi dat,
Mai voi pe murgul din grajd
Înşăuat şi-ntafturat,
Cum e bun de-ncălecat.
Ea-şi mai cere,
Zestre cere,
Cere-şi papuci
De la turci
Ş-un brâu lat
De Ţarigrad.
Şi mai cere,
Încă cere,
Să mi-o scoată la plimbare,
Să mi-o vadă sardar mare -
Sardarul dacă mi-ar videa-o,
Mi-ar videa-o,
Mi-ar lua-o.
Bună vremea l-această casă
Ea să-mi fie sănătoasă,
Cu ai ei fraţi
Cu ai ei părinţi
Şi cu toţi cei iubiţi!"

3

Intitulat *Pîn cel cel*, se găseşte în ms. rom. **3430**, f. 52^r-53^v, într-un grupaj de colinde. Ref. înv. Coman Şt. Negoescu. Textul a fost notat în com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Data expedierii: 19 iunie 1885. Ref. însoţeşte textele de colindă de o interesantă descriere a practicii colindului în com. Bogza, pe care o încheie astfel: „În colinde, de mai multe ori pomenesc pe câte un băiat sau fată a gospodarului casei, pentru care capătă un dar mai mare". Fără să vrea, el dezvăluie una dintre cauzele pentru care colindele cu adresare specială (de fată, de fecior, de soţi etc.) au fost mai agreate şi şi-au păstrat cu mai multă fidelitate forma de-a lungul timpului, decât colindele cu caracter general. Pentru aceleaşi motive, colindele din prima categorie au cunoscut o incomparabil mai mare varietate faţă de colindele din a doua categorie.

Variante: Din com. Bogza, trimisă de acelaşi ref., la 2/14 mai 1878, ca răspuns la *Chestionarul juridic*, se păstrează şi o a doua variantă, foarte apropiată, a colindului de faţă, intitulată *Legănelul* (ms. rom. **3438**, f. 165^r-166^v). Întrucât cazurile de acest fel, de înregistrare succesivă, din aceeaşi localitate şi, probabil, de la acelaşi informator, a unei anume piese folclorice sunt destul de rare şi căutate în cercetările moderne, pentru concluziile pe care le pot genera, reproducem varianta amintită *in extenso*:

„Prin cel cel,
Prin cel muncel
Leru Doamne, ler (R. 1/2)
Prin cel verde vişinel,
Făptu-s-au de-un legănel,
Leagăn verde de mătase,
Cu viţa-mpletit în şase.
Deară-n leagăn cine şade?
Şade [*X*] fată mare.
Da' nu-mi şade cum se şade -
Şi-mi coase şi-mi chindiseşte
De-un guler şi de-o basma:
Guleraşul voin[e]-său
Şi basmaua taică-său.
Deară nu-mi coase cum se coase,
Ci îm' cântă de-un cântecel.
Da' nu-i cântec mojicesc,
Ci-i cântecu-mpărătesc.
Împărăteasa-mi auzea
Şi la ea că-mi trimitea
Tot surori după surori,
La urmă mănunchi de flori:
- Facă *cutare* atâta bine,
Atâta bine pentru mine,
Să-mi ostoaie din cântat
Că-mpăratu-i la vânat,
La vânat şi la preumblat,
Vine vremea de-nturnat.
Înturnătoarea-i p-acolea,
P-acolea, colea
[Tot] pe lângă ea -
Şi pe ea că mi-o-ndrăgi,
Iară pe mine m-o urî,
M-o bate, m-o schingiui
Şi hârla va risipi.
- Ale, doamnă, proastă-mi eşti,
Proastă-mi eşti, ori mi te faci!
Eu nu cânt în cea pofidă,
Ci cânt a fată logodită,
Astăzi, mâine, nunta-mi vine,
Nunta-mi vine să mă ia,
Să mă ia din aste curţi,
Să mă treacă peste munţi,
La alţi fraţi, la alţi părinţi.
Şi pe mine că m-or pune
Chelăreasa banilor,
Stăpâna argaţilor,
Nuroră părinţilor,
Surioară fraţilor.
C-aşa-i legea din bătrâni,
Din bătrâni, din oameni buni.
Crai verde bătut pe masă
Rămâi, gazdă, sănătoasă!“

În afara variantei reproduse anterior, între răspunsurile primite de B. P. Hasdeu (ms. rom. **3418**, f. 372^r) se mai află încă o variantă, trimisă din com. Tichileşti, pls. Vădeni, jud. Brăila, cu precizarea: „Acest colind se cântă tot în ziua de Naştere, pentru fete“. Din păcate, textul a fost notat fragmentar:

„Crescut-am,
Născut-am!
D-un verde darbun
D-un verde calin -
Sus e frunză deasă,
Jos e umbra groasă.
Jos, la rădăcină,
La verdea tulpină,
Leagăn de mătase.
În leagăn cine şeade?
Rada, dochi-şi negri etc.“

Textelor integrale şi variantelor de colinde de fată, reproduse în ediţie, li se adaugă fragmentul din ms. rom. **3418**, f. 371^v, notat în com. Tichileşti, pls. Vădeni, jud. Brăila, ce are sensibile similitudini cu textele de *Vasilică*:

„Tot mi-o întreabă
Şi mi-o întreabă
Mari boieri, boieri, Doamne (R)
Tot mi-o-ntreabă pre cutare

Că de unde s-a dobândit,
D-așa stat mândru înbrenat,
Genele, sprâncenele,
Gâtul cu mărgelele... etc."

d. Colinde pentru soți

Texte integrale și variante: ms. rom. **3418**, f. 371^{v}; **3420**, 81^{v}-82^{r}, 82^{r}; **3427**, 147^{v}-148^{r}; **3429**, 294^{v}-295^{r}, 444^{r}-444^{v}; **3430**, 52^{v}-54^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 307-314, 326-328, 332-333, 518.

1

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 147^{v}-148^{r}. Ref. înv. N. Isbășanu. Textul a fost cules din com. Albești, jud. Muscel și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 iulie 1885. Răspuns la întrebarea 188.

Explicațiile ref.: „Pe la miezul nopții, pleacă și colindătorii întocmiți tot ca la Nașterea D[omnu]lui și cântă urând fiecărei case [urările din colindă]. La încheiere, li se răspunde de către gazdă: «Să trăiți, băieți!»"

2

Intitulat *Pentru tineri*, se găsește în grupajul *Colinde de Crăciun*, din ms. rom. **3420**, f. 81^{v}-82^{r}. Ref. înv. I. Tacu. Textul a fost notat în com. Braniștea, pl. Siret, jud. Covurlui, la data de 10 iunie 1885.

Variante: O formă degradată a textului de față poate fi întâlnită în ms. rom. **3430**, f. 53^{v}-54^{r}. Ea a fost expediată de înv. Coman Șt. Negoescu, din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat, la 19 iunie 1885. În această variantă, versurile 1-9 au ca echivalent:

„La tulpină, la doi meri,
Lerui, mărului (R),
La tulpina merilor -
De tulpină depărtați,
De vârfuri amestecați -
Este-un pat alb încheiat."

Iar versurilor 23-32, le corespunde următorul final:

„Scoală, doamne, fii dormit,
Că ne-a nins, ne-a viforît,
Vânt de vară mi-a bătut,
Flori de măr a scuturat,
Peste noi le-a revărsat
Peste noi, peste-amândoi.
Busuioc verde stufos,
Rămâi, om bun, sănătos!"

3

Aceleași trimiteri (ms. rom. **3420**, f. 82^{r}). E intitulat *Pentru bătrâni.*

Variante: Sub titlul *[Colindul] cel Mare*, descoperim în ms. rom. **3418**, f. 371^{v}, un fragment reprezentând începutul colindului adnotat, cules din com. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila, pe care îl reproducem mai jos:

„Sus, la vârf, la nouă meri,
Ardi, ci, nouă lumânări
Sus[u]-mi arde,
Jos[u]-mi pică
Picătura ce-a picat,
Ruptu-mi-s-a,
Faptu-mi-s-a,
Rând [sic!] de mir
Și altul de vin
Și altul de apă curată.
Dar într-ânsul cin'se scaldă?
Scalde-se bunul Dumnezeu etc."

4

Se află în ms. rom. **3429**, f. 294^{v}–295^{r}. Ref. pr. Gheorghe Brebu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost înregistrat în com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se specifică data. Răspuns la întrebarea nr. 160.

Expl. ref.: „În seara de Sf[ântul] Vasile, vin copii pe la fiecare casă câte doi, doi, dă cu nuiele de părete, cântând fiecare cântece[le] populare [pe] care le știu". Se dau spre exemplificare textele colindelor: *Cântă cucul în par de vie* (b, 3), *Câte flori sunt pe pământ* (cel de față) și *Odihniți, boieri mari, odihniți* (plugușor).

Variante: Din com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna, a fost trimisă următoarea variantă, păstrată în ms. rom. **3429**, f. 444^{r}–444^{v}, importantă îndeosebi prin începutul ei, în care e conturat un interesant tablou cosmogonic:

„De când, de când Dumnezeu
Și pământul s-au născut,
Pi patru stâlchi de argint,
Prea frumos împodobit,
Tot cu stele mărunțele
Ș-în mijlocul stelelor,
Șăde Maica și cu h'iul.
Maica zice, fiul plânge:
- Taci, fiule, nu mai plânge!
Câte flori sunt pe pământ,
Toate ți le dăruiesc.
Numai Floarea Crinului
Șade-în ușa raiului
Și judecă florile.
Florile mărturisesc -
Ele nu mai folosăsc.
Datără o ploaie cu vânt,
Le tuchiră la pământ;
Datără o ploaie cu soare,
Le sculară în chicioare.
Busuioc verde pi masă,
Rămâi casî sănătoasî!
La mulți ani cu sănătate!"

Începutul colindului de față descinde din tipul: *Colinde mitologico-religioase* b. *Despre diverse personaje mitologico- religioase*, 1.

5

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 61^{r}–61^{v}. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost cules din Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Data notării: 1 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 188.

e. Colinde de om însurat

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 398^{r}. Ref. înv. dirig. Arseniu P. Bunea, înv. Sofroniu Prună, înv. Regina Bunea și înv. adj. Ioan Petrișior. Textul a fost notat în loc. Vaidarecea, comit. Făgărașului și expediat la „5 faur 1885". Răspuns la întrebarea nr. 160.

Expl. ref.: „Copiii cei mici de la 5–7 ani încă colindă, dar fără ceremonii. Ei colindă mai cu tema următoare."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 307–314, 326–328, 332–333, 518.

2

Se află în ms. rom. **3430**, f. 185^{r}, purtând specificarea „colind relativ la preot". Ref. înv. A. N. Mogoș. Textul a fost cules în com. Obilești, pl. Marginea-de-Jos, jud. Râmnicu Sărat. Data expedierii: 3 martie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160.

III. COLINDE MITOLOGICO-RELIGIOASE

a. Cosmogonice

1

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 35^{r}. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost cules în com. Chiojdu-Bâsca, plaiul și jud. Buzău. Data expedierii: 29 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160. A se vedea și varianta reprezentată de colindul cules în com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 307–314, 326–328, 332–333, 519.

b. Despre diverse personaje mitologico-religioase

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, 371^{r}; **3419**, 35^{r}; **3420**, 80^{v}–81^{r}, 440^{r}; **3423**, 39^{v}, 157^{v}–158^{r}; **3425**, 145^{r}, 249^{v}; **3427**, 146^{r}–146^{v}; **3428**, 131^{v}, 166^{v}, 588^{r}; **3430**, 54^{r}–55^{r}, 558^{v}, 592^{v}; **3431**, 70^{v}, 238^{v}, 279^{v}, 294^{r}, 351^{r}; **3433**, 71^{r}, 168^{r}; **3436**, 100^{v}–101^{r}; **3438**, 164^{v}–165^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 307–314, 326–328, 332–333, 518–519.

1

Se află în ms. rom. **3438**, f. 164^{v}–165^{r}, fiind intitulat după refren: *Doamnele*. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul a fost notat din com. Bogza, pl. Marginca-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Data expedierii: 2/14 mai 1878. Răspuns la *Chestionarul juridic*.

Variante: Între răspunsurile la *Chestionarul lingvistic*, Coman Șt. Negoescu va trimite, peste 7 ani, o a doua variantă a colindului adnotat, o variantă prezentând însă evidente semne de degenerare: eludarea replicii lui Moș Crăciun, simplificarea răspunsului Sfântului Ion, înlocuirea dialogului cu vorbirea indirectă, în versurile 30–37 etc.:

„Șed sfinții pe ele,
Șed, se sfătuié,
Cu toți se-ntreba
Cari ori fi mai mari
Și mai de demult
Grăi Sfânt Ion:“

2

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 93^{v}. Ref. Gavril Todică. Textul provine din loc. Bistrița, Transilvania și a fost cules la 20 aprilie 1894.

Expl. ref.: [Colindă] „amintită și referitoare la cai în o notă din epistola trimisă în 20 april a.c.“

3

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 440^{r}. Ref. înv. Th. Coatu. Răspuns la întrebarea nr. 160. Textul a fost înregistrat în loc. Târgu-Berești, jud. Covurlui și expediat lui B. P. Hasdeu la 4 iulie 1885, cu următoarele explicații: „Iată cum se petrec pe aici colindele: în ajunul Crăciunului, copiii se întovărășesc câte doi ori trei și apoi se duc pe la cunoscuți și neamuri și, punându-se la fereastră, cântă următoarele stihuri:“ [textul reprodus].

Variante: Tipul mai vechi în care figurează Moș Crăciun - personaj din mitologia păgână - nu se mai regăsește în colecția lui B. P. Hasdeu decât în ms. rom. **3431**, f. 238^{v} (în varianta culeasă de înv. I. Chirvăsuță, din com. Ionășești, pl. Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci și în ms. rom. **3431**, f. 351^{r} (în varianta culeasă de pr. V. Spiridon din com. Condrăchești, pl. Berheci, jud. Tecuci). În toate celelalte texte, pruncul Crăciun sau „Moș Crăciun, /Cu barba de erbișin“ (**3431**, f. 351^{r}) a fost înlocuit cu pruncul Hristos, sau cu Dumnezeu. Structura narativă și descrierea personajului mitologic a rămas însă intactă (ms. rom. **3423**, f. 39^{v}, 157^{v}-158^{r}; **3425**, 145^{r}; **3428**, 131^{v}; **3431**, 70^{v}; **3433**, 168^{r}). Diferențele sunt minime și se referă în special la vestimentația pruncului divin. De pildă, versurile 11-16 au ca echivalent în varianta din ms. rom. **3430**, f. 592^{v} (com. Tătăruși, pl. Șomuz-Moldova, jud. Suceava):

„Cu scuticu de burangic,
Cu chitie de bumbac
Bătută cu diamant“.

O variantă mai distanțată de textul din volum și mai apropiată de structurile străvechi de colinde de soți descoperim în ms. rom. **3431**, f. 294^{r}. Ea a fost culeasă de înv. D. Huțu, din com. Nărtești, pl. Zeletin, jud. Tecuci și expediată la 28 mai 1885. A se compara:

„Ia sculați, boieri, sculați,
Că vă vin colindători,
Noaptea pe la cântători!
Și nu vă vin nici c-un rău,
Ci v-aduc pe Dumnezcu,
Mititel și-nfășețel
Fașă d-albă di matasî,
Cu scutic de ocinic,
Cu scufie de bumbac,
Cu toiag de liliac.
În fundul scufiii -
Este-o piatră năstrăpată,
De cuprinde lumea toată,
Țarigradu pe jumătati.
A cui sînt aceste curți,
Așa nante,
Minunate,
Pe dinuntru zugrăvite
Și pe-afară poleite?
La picioare -
Un măr în floare;
La căpătăi -
Un gutui!
Amin, boieri, să vă fie,
Cu dor și cu bucurie!“

Mult depărtată de varianta din volum, până la a se constitui într-un tip aparte, e varianta din ms. rom. **3425**, f. 249^{v} (Cucuteni, com. Băiceni, pl. Bahlui, jud. Iași), cu vizibile infiltrații cărturărești. Interesant e începutul, ce perpetuează, pare-se, o formă arhaică:

„Sus, boieri, nu mai dormiți,
Velerim ș-un veler, doamne
(R 1/1)
Vremea e să vă gătiți,
Casa [să] o măturați,
Masa să o încărcați,
Căci umblăm și colindăm
Și pe Domnul căutăm.“

4

Purtând specificarea „Pentru felicitarea pruncilor“, se păstrează în ms. rom. 3420, f. 80^{v}-81^{r}, în grupajul *Colinde la Crăciun*. Ref. înv. I. Tacu. Textul a fost cules în com. Braniștea, pl. Siret, jud. Covurlui, la 10 iunie 1885.

5

Se află în ms. rom. **3427**, f. 146^{r}-146^{v}. Ref. înv. N. Isbășanu. Textul a fost notat în com. Albești, jud. Muscel. Data expedierii: 8 iulie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160. Ref. face următoarele precizări: „Colindele în preziua nașterii D[omnu]lui. Se adună flăcăii, se împart în cântători (câte doi), în iepe (pentru ducerea poverilor căpătate) și unul de încredere se numește pârcălab (adună dările bănești). Se prezintă la fiecare casă, noaptea.

Vestesc prin: «Poftiți să cântăm?». Dă li se răspunde afirmativ, se așează cântăreții la fereastră și cântă astfel, tare-n gura mare: [urmează textul reprodus]. La sfârșit, gazda răspunde: «Trăiți, băieți!»“

6

Se găsește în ms. rom. **3419**, f. 35^{r}. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost notat în com. Chiojdu-Bâsca, plaiul și jud. Buzău și expediat la 29 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160. Ne aflăm în fața unei variante compozite, cu trimitere la trei tipuri distincte. Nucleul colindei îl alcătuiesc versurile 13-24, de esență pur laică, revelatorii pentru înțelegerea viziunii populare asupra lumii celeilalte.

7

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 100^{v}-101^{r}, reprezentând un „fragment dintr-o corindă“. Ref. nepreciza. Textul a fost expediat din loc. Gârceiu, Sălaj, Transilvania. Nu se cunoaște data culegerii.

8

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 85^{r}. A fost cules de înv. Ioan German, din com. Brad, comit. Hunedoarei. Răspuns la întrebarea nr. 194.

Expl. ref.: „*Rodul pământului*, numit și *Calendarul anului* (comuna Armindea) este o plantă fără flori. Aparține ciupercilor. Ea crește prin fânăție, în față. Pre ea se văd niște ridicături și acele ridicături înseamnă grâul și vinul. Pentru vin, semnele sunt în partea deasupra a plantei, care e mai groasă și nu are tocmai forma de pălărie ca la ciuperci. În Brad se colindă următoarea colindă despre rodul pământului“: [urmează textul reprodus].

9

Se găsește în ms. rom. **3418**, f. 371^{r}. Ref. nepreciza. Textul a fost notat în com. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila, f. d.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*... 519 (*Geneza vinului, grâului și mirului*).

Geneza mirului este proslăvită într-un colind dezvoltat prozaic și transmis fragmentar (ms. rom. **3430**, f. 558^{v}) de către înv. D. Gh. Ursu, din com. Ruginoasa și Vascani, jud. Suceava, la 28 mai 1885, cu explicațiile: „Băieții și chiar oamenii umblă pe la case în ajunul Sfântului Vasile și colindă așea:

Iară-în jos, la răsărit,
Doi frumoși meri de argint.
La tulpină despărțiți,
La vârfuri împreunați,
Preste tot foarte curați.
Din acești doi frumoși meri,
De jidani s-a hotărât
Să se facă cruce mare,

Când pe Hristos l-a răstignit.
Iar când l-a răstignit,
Când cuile-i bătea,
Atunci Hristos sudori vărsa
Care miruri se făcea -
Lege la creștini dădea etc., etc."

IV. VASILCA

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 35^{v}; **3424**, 193^{r}-193^{v}; **3430**, 56^{v}-57^{v}; **3438**, 169^{v}-170^{r}.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3419**, f. 35; **3420**, 295; **3421**, 125, 292; **3424**, 192-193, 493, 514; **3430**, 56-57, 230; **3432**, 67; **3438**, 169-170.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 329-330, 520.

1

Se păstrează în ms. rom. **3438**, f. 169^{v}-170^{r}. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Colinda a fost „împrumutată de la un țigan colindător", din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Data expedierii: 2/14 mai 1878. Răspuns la *Chestionarul juridic*.

Expl. ref.: „În seara ajunului Anului Nou, afară de plugari, mai este un obicei de-a umbla și cu ceea ce se numește *Vasilca* - o păpușă compusă din o căpățână de porc, gătită, îmbrobodită cu un barij, mărgelată, cercelată, încununată, care se poartă mai de obicei de țigani, între cari trebuie să fie și lăutari. Cu toții merg din casă în casă, mai cu seamă la fruntașii satului și, după ce rostesc cuvântul «La mulți ani!», apoi intonează următorul cântec: [urmează textul reprodus].

După ce umblă pe unde cred de umblat, se strâng la cârciumă, bând până la facerea chefului, apoi se despart, dezgătind căpățâna și luându-și pe fiecare ce-a pus, iar pe ea o fac un prânz spre a se face finirea acestui obicei".

Variante: Răspunzând, peste 7 ani, la *Chestionarul lingvistic*, ref. trimite o nouă variantă de dimensiuni reduse, ce reflectă - ca de altfel toate celelalte materialele expediate de Coman Șt. Negoescu - transformările profunde suferite de creația populară din localitate în răstimpul unui singur deceniu. Schimbările, de care folcloriștii aveau să ia act abia la începutul secolului XX, se produseseră, de fapt, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Între multe alte deschideri oferite de răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu, ele ne lasă să întrevedem, prin compararea pieselor similare trimise din aceleași localități, însuși procesul transformărilor substanțiale trăite de folclorul românesc în deceniile 8-9 ale secolului al XIX-lea. Dar iată varianta în discuție, pe care o dăm *in extenso*:

„Sunt și nalte monostiri
Doamnele și domn din cer (R)
Dar în ele cine șeade?
Șeade Maica și cu Fiù
Și-mi judecă pe Siva,
De ce-i grasă și frumoasă?
- Sus la munte m-am suit,
Jir și ghindă mi-am păscut,
Jos, mai jos, m-am pogorât,
Apă rece mi-am băut,
Apă rece, sloi de gheață -
Dar românii m-au simțit
Și pe mine-au tăbărât -
Sar românii cu topoarele,
Ciobanii cu-ntinsorile,
Noi țiganii cu baroasele
Și-mi fărâmă oasele.
Iau românii slănina,
Noi țiganii - căpățâna,
Mai frumos o-mpodobiră

Cu cercei și cu mărgele
La d[umnea]voastră o-aduseră
S-o vedeți și s-o priviți,
Frumos dar să-i dăruiți:
Un colac de grâu curat;
Sub colac - vadra de vin,
C-așa-i legea din bătrâni,
Din bătrâni, din oameni buni.
La mulți [ani] cu sănătate,
Că-i mai bună decât toate!"
(ms. rom. 3430, f. 56^{v}-57^{v}).

Ea cuprinde un element fundamental pentru încadrarea speciei în categoria colindelor, și anume acel refren: *Doamnele și domn din cer* cu totul caracteristic practicii colindatului. Un al doilea exemplu similar nu mai întâlnim în răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu și nici în răspunsurile la chestionarul lui Nic. Densușianu.

Specific *Vasilcăi* se pare că e refrenul, foarte rar, „*Silvo, Vasilcoileo*", pe care îl întâlnim în varianta culeasă din com. Chiojdu-Bâsca, pl. și jud. Buzău, de înv. T. Popescu (ms. rom. **3419**, f. 35^{v}), redusă la nucleul fundamental:

„- *Silvo, Vasilcoileo (R 1/1)*
Ce-ai mâncat și ai băut?
De ești grasă și frumoasă?
- Sus la munte m-am urcat,
Jir și ghindă c-am mâncat,
Mai de vale-am scoborât,
Livezi verzi că am păscut,
Apă rece am băut -
Mai frumoasă m-am făcut,
Ce lăsași, D[oam]ne, pre pământ?
Mănăstiri și jeții scrise?
Dar în jeții cine șade?
Bunul D[umne]zeu și Maica Precistă
Și judecă pe Siva:
- Ce-ai mâncat și ce-ai băut,
De ești grasă și frumoasă?
Sănătate, bogătate,
La mulți ani cu sănătate!
N-am venit să mă priviți,
Ci frumos să mă dăruiți!
Cu parale din basmale,
Bani mari din buzunare!"

Explicațiile referentului: „Tot într-această noapte mai umblă și lăutarii cu *Vaselca*. *Vaselca* este un cap de râmător, împodobită cu cercei, mărgele, panglici de diferite culori etc., pe care o pun pe tavă și acoperită c-un bariș, purtându-se de unul dintre lăutari. Ei cântă ca și copiii, mai întâi la fereastră un cântec de deșteptare, căci ei se iau de cu seară, și, după ce intru în casă, cântă *Vaselca*, cu vobele următoare: [urmează textul reprodus].

După terminarea acestui cântec, lăutarii mai cântă și alte cânturi naționale și populare etc." Precizarea ref. privitoare la cântecul propriu-zis: „După fiecare rând, se repetă *Silvo, Vasilcoilo*". De obicei, însă, textele de *Vasilcă* nu cunosc refrenul.

2

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 193^{r}-193^{v}. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul a fost notat în com. Gârbovi, jud. Ialomița și expediat la 23 aprilie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160. Se dau următoarele explicații: „Vasilca sau Siva este o căpățână de porc împodobită cu mărgele, cercei, inele, brățări și salbă etc. Umblă cu dânsa țiganii în noaptea ajunului Sfântului Vasile, din casă în casă, și capătă bani, mușchi sau limbi de porc, cântând următoarele" [textul reprodus].

V. MALANCA

1

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 38ʳ. Ref. Gr. Gheorghiu. Textul a fost cules din com. Călinești, pl. Siretul, jud. Botoșani. Data expedierii: 12 februarie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 160.

Expl. ref.: „Pe la noi se petrec colindele în sara spre Crăciun de copii mai ales între ruși. Iar în sara de Crăciun, umblă flăcăii cu scripcari pe la case, zicând că umblă după banii birului și sunt trimeși de împăratu. Mai mulți cântă *Malanca*, zicând așa" [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 520.

VI. CERBUL
(CHIUTURI LA CERB)

Atestări și descrieri: ms. rom. **3427**, f. 76; **3435**, 72, 102, 112, 258, 318, 344; **3436**, 7, 62, 106, 159, 263, 310 (pentru extindere - vezi cap. *Brezâia* și *Țurca* din Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 315-319).

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 102ʳ-102ᵛ. Ref. înv. Paul Olteanu. Textul acesta și următoarele au fost culese din loc. Hațeg, comit. Hunedoarei și expediate lui B. P. Hasdeu la 1 martie 1885. Răspunsuri la întrebarea nr. 157.

Expl. ref.: „*Țiurca* în Țiara Hațiegului să numește *cerb*. E făcut ca și în alte părți: un cioc de lemn cu 2 fălci, 2 coarne, mai multe covoară ori năfrămi, în cari se bagă cel care joacă cerbul. Cu el umblă câțiva feciori, cari, în loc de a colinda, chiutere cam următoarele: [textele reproduse]. Înaintea cerbului merge un țigan mascat, îmbrăcat în haine petecoase, pe cari se coasă pene de gâscă, cocoș etc. În cârcă are un clopot (ori mai multe), mare de oi, o straiță cu cenușă și-o pușică de lemn, cu care împușcă cu cenușă și face și alte comedii. Acela se numește *bloj*. Cu mâncarea și cu banii adunați cu cerbul, apoi să ospătează, ori'i împart, iar cerbu-l pușcă, adecă dau cu pușca preste el. Cerbul să lasă jos, ca mort, apoi'l duc cu 2 rude până la casa lui. Blojul plânge după el. Apoi'l împart, adecă iau năfrămile. De cel care joacă cerbul, se crede că nu să apropie îngerul 40 de zile."

În *Apendice*, f. 112ᵛ, ref. adaugă următoarele: „*Originea cerbului* (țiurcei). Când a fost potopul, cerbul și pajura cu 2 capete n-au voit să să suie în corabia lui Noe. Cerbul a zis că el înoată 40 de zile; pajura a zis că ea zboară, dar n-au putut - ambii s-au înecat și acum le-a mai rămas numai tipul."

Textul a fost reprodus fragmentar (versurile 1-5), de către Mușlea și Bârlea în *Tipologia folclorului...*, p. 317, spre a exemplifica modul cum se strigă la cerb, turcă, brezaie.

2

Trimiterile anterioare, ms. rom. **3435**, f. 112ʳ. Textul a fost notat inițial la f. 102ᵛ-103ʳ, dar ulterior ref. l-a hașurat, retranscriindu-l la sfârșitul răspunsurilor (f. 112ʳ).

3-5

Idem, ms. rom. **3435**, f. 102^v.

VII. PLUGUȘOARE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 372^r; **3419**, 35^r; **3423**, 146^r-146^v; **3424**, 160^r-160^v, 466; **3428**, 58^v-61^r, 133^r; **3429**, 295^r-297^r, 450^r-450^v, 455^r-456^v; **3433**, 71^r; **3435**, 22^r; **3438**, 166^v, 167^r-169^r.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 27, 72, 76, 87, 271, 272; **3419**, 35, 55, 92, 157, 264, 276; **3420**, 25, 39, 53, 55, 77, 111, 147, 180, 216, 223, 231, 249, 294, 295, 317, 334, 379, 390, 491; **3421**, 292; **3422**, 260; **3423**, 126, 146, 159, 173, 183, 190, 212; **3424**, 34, 72, 89, 139, 160, 162, 192-193, 233, 247, 285, 328, 342, 466, 493, 514; **3425**, 26, 53, 86, 122, 175, 176, 195, 196, 245, 277, 292, 307, 350; **3426**, 8, 18, 94, 144, 145, 188, 201, 215, 271, 272; **3427**, 252, 315; **3428**, 11, 26, 58-61, 133, 270, 380, 402, 428, 491, 549, 589, 590; **3429**, 160, 167, 248, 345, 374, 381, 396, 403, 420, 449-450, 455-456, 496, 520; **3430**, 55, 56-57, 278, 282, 332, 433, 563, 573; **3431**, 18, 28, 38, 71, 90, 104, 184, 201, 252, 239, 295, 316, 365, 382, 419, 431, 483, 490; **3432**, 67, 213, 365-366, 366-367, 404, 439, 459, 500; **3433**, 6, 71, 104, 167-168, 225, 236, 254, 286, 372, 383, 413, 428, 453, 523; **3434**, 88, 108, 137, 163, 201, 274, 322, 362, 408, 415, 448; **3435**, 107, 422; **3436**, 295; **3438**, 166.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 319-324, 519.

a. Plugușoare de copii

1

[Plugul mic]

Se păstrează în ms. rom. **3438**, f. 166^v. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul a fost cules din com. Bogza, pl. Marginea- de-Sus, jud. Râmnicu Sărat și expediat lui B. P. Hasdeu la 2/14 mai 1878. Răspuns la *Chestionarul juridic*.

Expl. ref.: „În ultima zi a fiecărui an sau în seara ajunului Anului Nou, să păstrează încă obiceiu în băieți și flăcăi de a umbla cu plugul. Sunt două feluri de pluguri: mare și cel mic. Acest din urmă numai de băieți se obicinuiește în dimineața ajunului Anului Nou. Un om în vârstă, întrebându-l asupra acestui obicei a răspuns: «Obiceiul acesta este foarte vechi, însă a mai degenerat, contribuind la aceasta numai împrejurările cele grele ale timpului prezent, când nu ne iartă ce până acuma a semăna grâu și alte semințe - singurul nostru mod de viețuire - căci ținând bine socoteala, munca astăzi ne dă abia din trei una, adică două la proprietar sau arendaș și una la noi. Și micuțeii aceștia de capătă sau nu ceva, ei urmează un obicei vechi, urând astfel»“: [urmează textul reprodus].

După cum se poate observa, elementul fabulativ lipsește aproape complet, fiind înlocuit de urările adresate gazdei. E o trăsătură mai generală a plugușoarelor de copii, în cadrul cărora factorul funcțional trece cu mult înaintea celui artistic, făcându-se cu pregnanță vizibil.

b. Plugușoare pe schemă tradițională

1

Trimiterile de la [*Plugul mic*], ms. rom. **3438**, f. 167^r–169^r. Intitulat *Plugul*, textul a fost „împrumutat de la unul din băieții plugari“. Despre practicarea uratului de către flăcăi, în com. Bogza, ref. dă următoarele lămuriri: „Apoi în seara ajunului Anului Nou, de la mic până la mare și unii chiar însurați pornesc cu plugul numit «cel mare». Însoțind 4–8 sau și mai mulți, unul din ei și-alege locu la fereastră de a ura, iară ceilalți, cari cu clopote, cari mânând, cari din bici troznind, șed mai departe, spre a răspunde prin vorba «hăi!» la răsuflarea celui ce urează astfel:“ (cf. textului reprodus].

Variante: Din com. Brebul, pl. și jud. Prahova (ms. rom. **3429**, f. 295^r–297^r) a fost expediat lui B. P. Hasdeu un plugușor care seamănă în ansamblu cu toate cele 3 variante reproduse în volum, fără a constitui, totuși, o variantă concretă a uneia dintre ele. O reproducem, întrucât provine dintr-o zonă în care textele de plugușor ating mai rar amplitudinea și fastuozitatea artistică specifică variantelor moldovenești:

„Odihniți, boieri, odihniți,
Și de noi plugari nici nu gândiți!
Asta e seara lui Sf[ântul] Vasile
Să vă fie, boieri mari, de bine!
Noi că aseară, cum că a înserat,
Cu plugușoru că ne-am luat,
Că așa e de D[umne]zeu sfântul lasat.
Dacă nu ar fi de D[umne]zeu sfântul lasat,
Noi pe d[umnea]v[oastră] nu v-am mai fi supărat.
Ia mai mânați, măi!
Hăi! Hăi!
Jupânul Maichii Domnului,
Într-o sfântă joi,
De dimineață s-au sculat,
Pe ochi negri s-au spălat
La icoane s-au închinat,
Bicișioru din cui că l-au luat,
Și în grajd că au alergat
Și scoase un cal graur,
Cu potcoavele de aur,
Cu potcoave de argint,
Care n-am mai văzut de când sânt.
Ia mai mânați, măi!
Hăi, Hăi!
Și pe dânsul a încălicat –
Se duse să vază oarzele și grânele de coapte.
Dar el de bine ce-i mai părea
De-a călare se plecară,
Două spicușoare că le luară
Și în palmă că le frecară,
În buzunar că le aruncară,

La jupâneasa gazdă se înturnară.
Ia mai îndemnați, mă[i]!
Hăi! Hăi!
Zice: - Făi femeie, făi nevastă,
Pâinea noastră se prăpădește!
- Taci, romăne, blestemate,
Căci nici târgul nu este departe!
Se duseră la târg și luă nouă oca de fier
Și tot atâtea de oțel.
De meșter mare se văicărară.
Meșter mare - se duseră la Stan Țiganu -
Și ieșiră din fundul bordeiului
Cu ciorapi pârliți,
Cu luleaua-în dinți,
Cu ochi sticliți,
Cu brâu de lână,
Cu ciocanul în mână.
Ia mai îndemnați, mă[i]!
Hăi! Hăi!
Făcură o seceră rotată,
Pe mâna voinicului măsurată.
Cu dreapta trăgea,
Cu stânga polog făcea.
Sta clăile -
Ca odobăile
Și snopi -
Ca stelile.
Ia mai îndemnați, măi!
Hăi!
Făcură niște seceri câme,
Mai bocâme,
Pentru niște babe mai bătrâne.
Făcură niște seceri mai zimțoase,
Pentru neveste mai frumoase.
Făcură niște seceri cu mânuchi de viorele
Ca să-m' fie drag și mie a trage cu ele
Ia mai îndemnați, măi!
Hăi! Hăi!
Și iar v-am mai ura,
V-am mai ura,
Dar nu suntem dupe aicea -
Suntem dupe la Buza-Veiche,
De unde mâța streiche
Și motocul suflă în foc,
Într-un fund de oroboc
Și suduia pe mâță de cruce
Pentru o lingură de lapte dulce.
Ia mai îndemnați, mă[i]!
Hăi! Hăi!
Și iar v-am mai ura,

V-am mai ura,
Şi suntem cam dupe depărcior
Şi n[i]-e frică că vom însera
Şi acolo e un pârâu mare, glodos
Şi o babă ce ne ţine de rău
Şi vrem să o punem într-un resteu
Ca altă dată să nu ne mai ţie de rău
Să trăiţi, la mulţi ani!
Cu bini şi cu sănătate!“

În afara acestui text rotund de pluguşor (de fapt, şi el lacunar faţă de schema tradiţională, întrucât nu înfăţişează integral povestea bobului de grâu), se mai găsesc, în cadrul răspunsurilor la chestionarele lui B. P. Hasdeu, trei începuturi interesante de pluguşoare. Două provin din com. Tichileşti, pls. Vădeni, jud. Brăila (ms. rom. **3418**, f. 372^{r}, 372^{r}-372^{v}) şi altul din com. Hurduci, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu (ms. rom. **3423**, f. 146^{r}-146^{v}). Le transcriem în ordinea în care figurează în colecţia lui B. P. Hasdeu:

1) „Se sculară D[umnea]lui
într-o sfântă joi,
Cu plugu cu doisprezece boi,
Să are joile -
Văile
Şi câmpul cu florile.
Brazdă neagră că trăgea,
Grâu roşu revărsa,
Grâu roşu şi mărunt
Îndoit cu arnăut,
Să se facă la vară etc.“[1]

*

2) „Bucură-te, cocoană gazdă,
Precum s-o bucurat Alecsandru
împărat,
Dimineaţa s-o sculat
Pe ochi negri s-o spălat,
La icoană s-a închinat
La D[umne]zeu s-a rugat etc.“

*

3) „Aho, aho, bună vremea!
De când vremea a înserat,
Noi buna vremea n-am mai dat.
Ia mai îndemnaţi, băieţi!
Hăi! Hăi!
S-a sculat jupun gazda într-o
sântă joi,
Cu douăsprezece pluguri de boi
Şi s-a dus la brăzdat, la arat,
La câmpul rotat,
Unde-i bine de arat,
Brazdă neagră răsturnând,
Grâu de vară sămănând -
Grâu de vară cu negară
Să răsai până în sară ş.a.m.d.“

Alte începuturi de pluguşor rămân în afara interesului nostru, fie pentru că nu cuprind decât câteva versuri (ms. rom. **3419**, f. 35^{r}; **3424**, 466^{r}; **3428**, 133^{r}; **3433**, 71^{r}), fie pentru că se abat prea mult de la structura versului popular, devenind prozaice prin intervenţiile cărturăreşti (ms. rom. **3435**, f. 22^{r}).

---

[1] În legătură cu acest început de pluguşor, ref. notează: „Acest colind se cântă în seara de Sf. Vasile“.

2

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 58^{v}-61^{r}. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost cules din loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț, la data de 1 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 188.

Explicațiile ref.: „Flăcăii tot atunci umblă cu plugușorul de la casă la casă, urând pe fiecare om după cum urmează: [textul reprodus]. După aceasta, iese omul de casă și dă plugarilor bani sau un colac."

3

Se află în ms. rom. **3429**, f. 450^{r}–450^{v}, 455^{r}–456^{v}. Ref. nu e indicat. Textul a fost notat în com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna. Nu se precizează data.

Expl. ref.: „În ajunul Anului Nou, atât copchiii, cât și flăcăii, umblă pe la ferestrele sătenilor, însoțiți de buhai, de clopot, urând astfel" [textul reprodus].

VIII. SORCOVE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 35^{v}, 306^{v}; **3420**, 25^{r}; 3421, 292^{v}; **3424**, 95^{v}; **3429**, 396, 449^{v}–450^{r}; **3432**, 228; **3434**, 363.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 193, 427; **3419**, 35, 67, 157, 276, 306; **3421**, 108, 292; **3422**, 85; **3424**, 56, 72, 89, 95, 107, 139, 160, 162, 192-193, 247, 285, 328, 342, 491, 493; **3427**, 252, 459, 500; **3429**, 374, 381, 396, 403, 420; **3430**, 57; **3432**, 91, 365-366, 366-367, 500; **3438**, 170.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 328-329, 519.

1

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 95^{v}. Ref. înv. D. Pavelescu. Textul a fost notat în com. Chioara, pls. Balta, jud. Ialomița, la 2 decembrie 1884. Răspuns la întrebarea nr. 54.

Expl. ref.: „O asemănare [între diverse lucruri și însușiri cu aurul, argintul, fierul] fac sătenii de pe aicea când zic: «am niște mei ca aurul»; alta: «am văzut pe împăratul peștilor și era cu solzi ca aurul». O metaforă mai fac copiii, când merg cu sorcova în dimineața zilei de Sf. Vasile (Anul Nou). Ei se exprimă așa" [urmează textul reprodus].

Variante: O variantă interesantă a textului adnotat a fost trimisă din com. Râncezi, pl. Teleajenul, jud. Prahova, de înv. Stan Sersea (ms. rom. **3429**, f. 396^{v}):

„Să trăiți,
Să-nveseliți,
Preste vară -
Primăvară!
Ca meri[i],
Ca peri[i],
În mișlocul verii!
Să fiți tot cu mesele-ncărcate,
De oaspeți buni înconjurate!" etc.

Specificarea finală sugerează că textul e incomplet, lăsând să se bănuiască existența unei variante ample, ce a fost transcrisă fragmentar.

2

Se află în ms. rom. **3419**, f. 35^v. Ref. înv. T. Popescu. Textul a fost înregistrat în com. Chiojdu-Bâsca, plaiul și jud. Buzău. Data expedierii: 29 mai 1885.

Expl. ref.: „După cântare[a] [colindelor], copiii intru în casă și cu două-trei smicele de măr, păr, gutui etc., sorcovesc pre toți ai casei, zicând“ [textul reprodus].

Variante: ms. rom. **3421**, f. 292^v și **3432**, f. 228 - texte aproape identice.

3

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 449^v–450^r. Ref. nespecificat. Textul a fost cules din com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna, fără indicarea datei. Răspuns la întrebarea nr. 188.

Expl. ref.: „În dimineața zilei Anului Nou, copiii merg, din casă în casă, aruncând cu grâu prin casă și pe cei ai casei, zicând [textul reprodus]. După aceea, gospodarul casei le dă câte un gologan de 5 bani și un colac“.

Variante: În finalul textului de sorcovă din com. Balintești, jud. Covurlui (ms. rom. **3420**, f. 25^r), se resimte înrâurirea plugușorului:

„Să trăiți
Ca merii,
Ca perii,
În mijlocul verii!

La anul când vom veni,
Să vă găsim sănătoși
Și la mulți ani!“

Fapt explicabil prin asocierea celor două practici în multe din localitățile de unde s-au trimis răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu.

IX. CÂNTECE LA LĂSAT DE SEC

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 161; **3419**, 38; **3422**, 125, 378; **3427**, 11, 13, 131, 148, 331; **3429**, 11, 131, 404; **3431**, 29; **3432**, 91; **3435**, 24, 81, 108, 158, 159, 164, 246, 354, 461.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 354-355, 520.

1

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 354^r. Ref. înv. dirig. Gregoriu D. Păltineanu, înv. Petru C. Danciu și înv. Ioan Gavrilescu. Textul a fost notat în loc. Țânțari (Brașov) și expediat la 6/18 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „La lăsatul de sec, nașii 'și invită finii la cină, spre a-și petrece laolaltă. Unele fete, cu părere de rău, căci a trecut carnevalul și nu s-au măritat, zic către mama lor“ [textul reprodus].

D. POEZIA EVENIMENTELOR CELOR MAI ÎNSEMNATE DIN VIAȚA OMULUI

I. NUNTA

Întrebările nr. 148, 151, 152, 154, 164, 175, 180, 189, 190, 193, 204, 205, 206, 207 (*Chestionarul juridic*); 123, 198 (*Chestionarul lingvistic*).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 429–449, 521-522.

a. [Orație la pețit]

1

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 540^r–540^v. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost cules în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De Sus–Mijlocul, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 30 mai 1885.

Expl. ref.: „Cuvintele privitoare la logodnă: Se duce să-și caute noră flăcăului său dimpreună cu un staroste (lehău, tălmaci). Merge la părinții unei fete. Intră în casă și zice [textul reprodus]. Și apoi scoate fata, zicând să sărute mâna oaspeților și intră în tocmală. Și dacă se lovesc, aduce o strachină cu grâu, unde pun inelele flăcăului și a fetei. Și deasupra pe strachină pun o naframă de in. Lehău atunci iese și pușcă afară. Cei din casă hiritisesc ceasuri cu noroc și viață cu dulceață să le dăruiască D[umne]z[eu]. După aceea, mireasa croiește mirelui cămașa. Apoi oaspeții pleacă."

b. Cântece la masa miresei, înainte de sosirea mirelui

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3419**, f. 305^v; **3424**, 100^v; **3427**, 441^v; **3428**, 50^v; **3429**, 300^r–300^v.

1

Se află în ms. rom. **3429**, f. 300^r–300^v. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. textul provine din com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se precizează data culegerii.

Expl. ref.: „Până să sosească ginerile cu nunu la mireasă, în timpul acesta vin fetele cu plocoane la mireasă. După ce le ia plocoanele, apoi le pune la masă și le dă de mâncare. În timpul acesta, lăutari cântă cântecul acesta al mirosi [textul reprodus]. Când cântă acest cântec, toate fetele de la masă plâng, precum și mireasa."

Variante: ms. rom. **3428**, f. 50^v [text aproape identic, cu deosebirea versului 8, care cunoaște forma: „ca frunza de păr uscat!"). Interesantă e varianta din ms. rom. **3427**, f. 441^v (com. Valea Mare, pl. Dâmbovița, jud. Muscel), contaminată cu cântecele la legatul miresei:

„Copiliță cu părinți,
De ce focu te măriți?
Că mila de la părinți,
Niciodată n-o mai uiți,
Iar mila de la bărbat
E ca umbra de la gard –
Când vrei ca să te umbrești,
Și mai rău te dogorești

Unde șed paralile,[1]
O să curgă palmele;
O să curgă palmele;
Unde-ți sunt panglicile[2]
O să curgă bicile;
O să curgă bicile;
Unde-ți sunt mărgelele
Să împreun lăcrămile."

2

Intitulat *Cântecul miresei*, se găsește în ms. rom. **3419**, f. 305^v. Ref. înv. C. Măldărescu. Textul a fost notat în com. Rasova, pls. Medgidia, jud. Constanța și expediat la 30 iunie 1885.

3

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 100^v. Ref. înv. D. Pavelescu. Inf.: „Ionică, lăutar vechi", din com. Chioara, pls. Balta, jud. Ialomița. Textul i-a fost trimis lui B. P. Hasdeu la 5 iunie 1885, ca răspuns la întrebarea suplimentară despre dansul „apă", formulată de savant pe o carte poștală (expediată după primirea referatului din 2 decembrie 1884). Concomitent cu textul, ref. trimite explicațiile ce urmează:

„Domnule Hâjdeu,

Cercetând mai cu de-amănuntul despre danțul *apa* ce se săvârșește duminică dimineața la casa părinților miresei, am aflat că acest obicei mai ia numirea și de *găleată*. Donița sau căldarea destinată pentru apă este împodobită cu o basma, un fir de roșu și busuioc, pe care-l ia mireasa la sine după ce s-a jucat apa. Acest danț, la care ia parte și mireasa însoțită de nuna-mare, se joacă numai atât cât trebuie hora a se învârti de trei ori, la fiecare ajungere a miresii în locul de unde s-a prins întâi în horă. Se varsă apă din găleată la rădăcina bradului, iar un stolnic, care stă la horă cu plosca de vin sub brațul stâng și cu un pahar plin cu vin roșu în mâna dreaptă, îl petrece pe dasupra capului miresei și îl întinde uneia, care se va brodi atunci în acel loc, spre a-l bea. Aceasta se execută până de a treia oară. După ce s-a jucat *apa* (*găleata*) s-apropie și ginerica cu ai săi și vin în procesiune până la ușa casei. Aci se opresc. Deodată apare mireasa, ținând ea de o parte a toartei căldării și flăcăul care a adus apa de alta și se opresc în fața noilor oaspeți. Mireasa apucă, împreună cu flăcăul, șomoiogul de busuioc legat la toarta căldării și, muiat în apă, stropesc până de trei ori picioarele ginericăi și a celor ce sunt cu dânsul.

Când ginerica, precedată de nun și secondată de nună și alții, pe urmă toți înlănțuiți, adecă ținându-se de mână, se apropie și voiesc a trece pragul, este oprit de soacră-sa, care, măsurându-l de sus până jos cu un ochi observator, 'i coase în piept pe partea dreaptă o floare cu un galben (dinar) – alții obicinuiesc la căciulă.

Tot ceea ce animează această parte a nunții este *cântecul de despărțenie*, pe care lăutarul, cântându-l cu un ton jalnic, face a răsuna casa de țipetele femeilor și ale miresei, așa că un străin și necunoscător de asemenea obiceiuri va lua tumultul acela drept o afacere de înmormântare a vreunui membru al casei, iar nicidecum o veselie. Iată și vorbile, alcătuite în poezie, ce însoțesc acest cântec."

Deși tipologic textul se circumscrie cântecului debitat la masa miresei înaintea sosirii mirelui, el e cântat într-un alt moment ceremonial, constituindu-se într-un „cântec de despărțenie" de părinți și de toți ai casei.

În mod normal, asemenea cântece se interpretează la sfârșitul nunții, în momentul legării (îmbrobodirii) miresei (vezi grupajul).

c. Orații la cerutul miresei (conocării)

Texte integrale și fragmente: ms. rom. 1492, f. 516–517; **3420**, 367^r–367^v; 3428, 86^r–86^v, 229^r–232^r; **3430**, 466^v–468^v; **3436**, 202^v–205^v.

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 229^r–232^r, în cadrul grupajului *Descursurile sau conocăriile ținute la nunțile țărănești, sara, când nunta merge să iei mireasa, având în frunte vornicelul (conocariu) mirelui, mirele și nunul cel mare.* Ref. înv. Gh.

---

[1] „La urechi" (n. ref.).
[2] „La spate" (n. ref.).

Constantiniu. Textul a fost cules din loc. Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Textul a fost inserat în răspunsurile trimise de ref. la întrebările suplimentare adresate de B. P. Hasdeu. Data expedierii: 2 iunie 1885.

Expl. ref.: „Când ajunge la poarta miresei, dacă poarta este încuiată, acest descurs se ține de vornicel la poartă. De nu, merge în ogradă și-l ține în mijlocul ogrăzii, unde este așezat un scaun. Pe scaun - o cofă plină cu apă, și pe cofă - un colac mare. Acolo asistă toată nunta, adică și nuntașii fetei și ai flăcăului. Vornicelul flăcăului zice [textul reprodus]. Vornicelul flăcăului, ce stă calări dinaintea scaunului cu cofa plină cu apă și colacul pe cofă, cu mâna stângă tine biciu și frâul (dologi). Cu mâna dreaptă trebuie a lua colacu și cu piciorul a varsa cofa. Când a zis: «Bine v-am găsit sănătoși», de nu o varsă, i-o toarnă pe cap. De o varsă-și ia colacu [și] zice:

«Dintr-atâta urat,
M-am ales c-un colac!»

Apoi descalică, intră cu toți în casă, unde este pregătită masa. După-masă, se scol la joc, apoi ies afară cu danțul."

Variante: Textul adnotat este aproape identic (versurile 1-89) cu textul fragmentar din ms. rom. **3420**, f. 367^r-367^v, despre care se spune că e transcris „după cărticica imprimată în București, în anul 1882, sub numele de *Orațiuni ținute la nunțele țărănești*". S-ar putea ca și înv. Gh. Constantiniu să fi apelat la aceeași sursă. Diferențele existente, dar mai ales amploarea pledează însă pentru autenticitatea folclorică a variantei în discuție.

2

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 466^v–468^v. Ref. înv. M. Busuioc, N. Bălănescu și I. Hudiță. Textul provine din loc. Stolniceni, com. Pașcani, jud. Suceava. Data redactării răspunsului: 26 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 123. Se dau următoarele explicații: „Cuvintele privitoare la căsătorie, de la logodnă până la finirea nunții sunt: 1) conocăria, 2) iertăciunea și 3) urarea la masa cea mare.

Dacă mireasa este din alt sat sau comună, după ce a logodit și a făcut toate preparativele de nuntă, în ajunul zilei de cununie, mirele, însoțit de nuni și nuntași călări, merge la locuința miresei pentru a o lua împreună cu zestrea ce are. Vornicelul, după ce și-a ales încă un flăcău voinic, calare ca și dânsul, iese înaintea nuntașilor săi și rostește conocăria către lumea adunată la locuința miresei" [urmează textul reprodus].

Variante: Din com. Bozieni, pl. De Sus-Mijlocul, jud. Neamț, s-a trimis o variantă care - deși redusă la schema de bază - conține elemente noi, interesante. Drept pentru care, o transcriem în continuare:

„Bună vremea, bună vremea,
Horă frumoasă!
Pi cari mi-ți arăta
Că-i stolnic de casă,
Cu bune cuvinte să ni iasă,
Să ni-ntrebe tot cu-încetu
Să ni putem da sama cu dreptu,
Că noi [de] la a nostru împărat suntem plecați.

A nostru tânăr împărat,
Dimineaţă s-o sculat,
Oaste mare o rădicat
Ş-o purces după vânat.
Ş-au vânat dealurile
Cu măgurile,
Iar, la un mijloc de loc,
Au aflat o fiară că este vânat.
Toată oastea o stat pe loc.
A nostru tânăr împărat o stat pe loc ş-o-ntrebat:
Sfeşnicu[1] întâi o zis că ar fi floare de vinit,
De a nostru împărat de trăit.
Feşnicu[2] de-al doilea o zis
Că ar fi floare de vină
Pentru a nostru împărat dipotrivă –
Feşnicu[3] al triilea o zis
Că ar fi floari din rai,
Pentru a nostru împărat de (trai) bun trai,
Că au auzit că pe aceste locuri
De rodit nu rodeşte,
De-nflorit nu-nfloreşte.
Vrea s-o mute peste codri, peste munţi,
La a d[umi]sale curţi.
Iar a nostru tânăr împărat,
Tare bine s-o bucurat
Picioarele în scări li-o înălţat,
Peste toată oastea s-o uitat
Şi ne-au ales pe aceşti doi,
Mici de stat
Şi buni de sfat,
Cu cai sumeţi,
Din gură îndrăzneţi,
Pasu să-l păşască,
Urma să urmească,
Pe crângul cerului,
Pe lumina stelilor.
Undi steaua ni-o sosi,
Acolo ni vom vârî.
Iată, la această casă împărăteas[c]ă,
Văzui steaua că sî lasă.
Or steaua mi-o înălţaţi,
Or cărţile să mi le daţi,
Că noi [de] la a nostru tânăr împărat suntem plecaţi.
D[umnea]v[oastră] să pregătiţi de ialoviţi grase,
De copile frumoase.
Ca pentru d[umnea]lui, să şază cu ele la masă,
Că apoi ce nu-ţi avea de-ajuns,

---

[3] Forme deformate ale cuvântului sfetnicul (*n. ed.*).

Nu-ţi avea gură de răspuns,
Nici pădure de ascuns!“

(ms. rom. 3428, f. 86ʳ-86ᵛ)

3

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 202ᵛ în cadrul secţiunii *Datini şi credinţe poporale despre „fraţii sau fârtaţii de cruce“*. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost înregistrat în loc. Maidan, comit. Caraş-Severin şi expediat lui B. P. Hasdeu în martie 1890.

Expl. ref.: „Românii noştri, când merg după mireasă, îşi fac un steag dintr-o maramă (cârpă) roşie, care însemnează un lucru ce-l face un crai, luând de soţie fata altui crai. Sub acest steag, tinerii invitaţi de mire ca nuntaşi, dintre carii stegariul ţine steagul în mână, sus, beau toţi dintr-un pocal apă sau vin, «în semn de înfrăţire», promiţând că vor sta lângă mire nedespărţiţi până vor aduce mireasa acestuia acasă, respectiv până va fi nunta gata.

Aceştia îşi aleg dintre ei trei, însă, pe cari îi numesc «colecari», şi-i trimit la casa miresei, să ispitească cum stau trebile acolo şi, întorcând degrabă, să spună mirelui cum stau trebile miresei.

Ajungând solii acolo, află la poarta miresei, care e legată cu un lanţ de fier, învălit în paie, mulţime de oameni stând la pândă (pază), cari închipuiesc ostaşii miresei crăiese. Solii, sau mai bine zis unul dintre dânşii, ajungând la poartea miresei, prin vorbe potrivite cu isteţime, se silesc a ispiti cum stau trebile aci. Unul dintre oameni îi răspunde şi în urmă îi întinde o ploscă şi, bând acolo, îi dă un colac. Acela iar îi dă în schimb altă ploscă (cu răchie), apoi se întorc toţi colecarii cu colacul la mire, carele însemnează că toate trebile stau în rând bun. Iară întâlnind mirele pe cale, îl încungiură de 3 ori, dând prin aceasta de ştire că toate s-ar afla în rând bun.

Atât mirele, cât şi mireasa au pre partea lor câte un individ dintre nuntaşi care întreabă şi răspunde în locul şi pre partea lor celor de lipsă.[1] Acesta se cheamă vornic, pre unele locuri «gornic», iar într-alte părţi «urători».

Aceşti vornici la convenire, după ce şi-au finit convorbirile uzuale, descrise mai la vale, încă beau paharul de înfrăţire.

Ajungând solii cu gornicul mirelui (aceia de a doua oară), acesta începe a cuvânta către poporul adunat la poarta miresei astfel“: [urmează textul reprodus].

d. Oraţii la închinatul zestrei

1

Se află. în ms. rom. **3428**, f. 48ᵛ–49ᵛ. Ref. înv. P. Căderea. Textul provine din loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamţ. A fost notat la 1 mai 1885.

Expl. ref.: „După joc şi cântice, se închină, de către vornicel mirelui, zestrea miresei, care este în casă și care se compune dintr-o ladă și mai multe așternuturi și perini, zicând astfel: [textul reprodus]. După care, oamenii mirelui pun mâna pe zestre și pe ladă și o duc în căruța [pe] care au adus-o înadins, și pleacă împreună cu mireasa la locuința mirelui, unde – când ajunge aproape – încep flăcăii, împreună cu toți nuntașii, a cânta din gură: «Bucură-te, soacră mare».“

---

[1] „Nici cu un preţ n-ai putea scoate o vorbă din gura miresei. Şi aceasta din motivul acela ca să se arate smerită şi că nu e limbută. La aceasta o sfătuieşte mama sa, «care n-a trecut cu vorba pre dinaintea socrilor săi» etc.“ (*n. ref.*)

2

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 232^{r}–232^{v}, în cadrul grupajului *Descursurile sau conocăriile ținute la nunțile țărănești, sara, când nunta merge să iei mireasa...* Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul a fost cules în loc. Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Data expedierii: 2 iunie 1885.

Expl. ref.: [După ce se iese cu danțul] „vornicelul fetei pune o fată de păzește zestrea. Vornicelul [mirelui], cu mirile și flăcăii lor năvălesc la zestre s-o iei“; în care timp vornicelul fetei spune orația reprodusă.

e. Orații la închinatul cămășii mirelui

1

Trimiterile de mai sus, ms. rom. **3428**, f. 232^{v}. Expl. ref.: „Mireasa sau vornicelul ei închină mirelui cămeșa. Vornicelul zice“ [textul reprodus].

f. Orații la închinatul darurilor mirelui către mireasă

1

Idem, ms. rom. 3428, f. 234^{v}–235^{r}.

Notațiile ref.: „Mirile închină miresei rochie, bariz, ciubote. Vornicul zice [textul reprodus]. Această închinare se face sau sâmbătă sara, sau duminică dimineața. Amândoi merg la cununie cu acele straie.“

g. Orații la închinatul darurilor de către meseni

1

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 541^{r}–541^{v}. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost notat în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De Sus-Mijlocul, jud. Neamț și expediat la 30 mai 1885. Orația se spune înainte de masa cea mare, după ce mirele și mireasa mănâncă dintr-un ou.

Expl. ref.: „Apoi sculându-se de la mese tot cu jocuri, se slujesc până sara, primind plocoane de la oameni: gărăfi cu vin, găini, prăjituri și altele, pe care le închină vornicelul mirelui, care zice [textul reprodus]. Mirele și mireasa sărută mâna celor ce le aduc colăcei și le mulțămește.“

Textul e omis în Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*

2

Se află în ms. rom. **3436**, f. 104^{v}. Ref. înv. Nicolau Trâmbițoiu. Textul a fost înregistrat în loc. Grădiștea, dieceza Lugojului, distr. Ulpiei Traiane și expediat la 19 februarie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 123.

Expl. ref.: „E de însemnat că la ospeție, fiecare chemat duce o spane cu mâncări și beuturi și le [pun pe] masă. Cându-și petrec, se strig spenele în modul următor: Un om mai bon de gură aduce o spană către masă și zice [textul reprodus]. Și așia strigă toate darurile aduse.“

h. Iertăciunea

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3420**, f. 368^{r}-368^{v}; **3428**, 86^{v}-87^{v}; 232^{v}-233^{v}, 237^{v}-238^{v} (omis de Mușlea și Bârlea); **3430**, 468^{v}-469^{v}.

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 468^{v}-469^{v}. Ref. înv. M. Busuioc, N. Bălănescu și I. Hudiță. Textul provine din loc. Stolniceni, com. Pașcani, jud. Suceava. Data redactării răspunsului: 26 mai 1885.

Expl. ref.: „În ziua de cununie, înainte de a pleca nunta la biserică, mirele și mireasa, îngenunchind înaintea părinților lor, pentru a le da iertăciune, vornicelul zice“ [textul reprodus].

S-a vorbit mult, la noi, de factura cultă a acestei orații, de izvodirea ei în umbra mânăstirilor și de infiltrațiile biblice în substanța textului. Analiza variantelor din colecția lui B. P. Hasdeu scoate în evidență, în paralel cu identitatea structurii narative, o mare varietate formală și o asimilare, în unele cazuri, profundă, a schemei la tiparele folclorice. Ceea ce dovedește că, chiar dacă, la origine, textul a avut o proveniență cărturărească, el a fost integrat, în primul rând, ca viziune, dar și ca structură retorică, universului folcloric.

Variante: Textul din ms. rom. **3420**, f. 368^{r}, transcris fragmentar de ref. după volumul *Orațiuni ținute la nunțele țărănești* (Tipografia „Dor & Cucu“, Lipscani, 3, Bucureștí, 1882), consună cu varianta trimisă de înv. Gh. Constantiniu din loc. Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț (ms. rom. 3428, f. 237^{v}-238^{v}) și amândouă au contingență substanțială cu textul reprodus în volum. Totuși, varianta citată din ms. rom. **3428**, intitulată *Iertăciune*, aduce, atât în ansamblu, cât și în detaliu unele elemente importante dovedind asimilarea creației la structurile folclorice. E și motivul pentru care o reproducem *in extenso*:

„Bună vremea, bună vremea,
Nuntă frumoasă!
Ascultați d[umnea]v[oastră], cinstiți nuni mari,
Cinstiți socri mari,
Puținele cuvinte de rugăminte.
Iată, se roagă fiica d[umnea]voastră,
Se roagă cu plecăciune,
Se roagă cu smerenie,
Ca să-i dați sf[ân]ta blagoslovenie.
Căci puternicul D[umne]zeu,
Luni, întâia zi, a făcut cerul și pământul,
Marți, l-a-mpodobit cu luceferi și cu stele,
Cu toate fiarele, cu marea și cu tot ce e-ntr-însa.
Miercuri, l-a-mpodobit cu Soarele și Luna,
Joi, a făcut D[umne]zeu pe Adam,
Cu trupul din lut,
Cu oasele din piatră,

Cu sângile din mare
Cu frumusețea din soare,
După chipul și asemănarea sf[inției] sale.
Văzând D[umne]zeu că nu este bine,
A locui omul singur în lumea aceasta,
A dat somn strămoșului nostru Adam,
L-a adormit și i-a rupt o coastă din stânga sa
Și a făcut pe strămoașa noastră Eva,
Lut după chipul și asămănarea sa.
Sculându-se Adam din somn
Și văzând pe strămoașa noastră Eva lângă dânsul,
Au strigat cu glas mare:
- Ce este asta, D[oam]ne?
Domnul i-a răspuns:
- Nu te-nspăimânta, Adame,
Că aceasta este os din oasele tale
Și carne din carnea [ta]
Și se va chema ție soție
Și veți fi amândoi un trup!
D[omnu]l i-a blagoslovit
Ca să se înmulțască
Ca stelele ceriului,
Ca iarba pământului,
Ca florile câmpului,
Ca nesipul mării,
Ca muștile verii.
Mulți și mai mulți crescură
Și se înmulțiră,
Ca stelele ceriului,
Ca iarba pământului,
Ca florile câmpului,
Ca nisipul mării,
Ca gândacii verii
Pân-a venit vremea și la acești doi tineri,
Care șed cu genunchile plecate,
Cu fețele rușinate,
D[umnea]v[oastră] se roagă,
Și se roagă cu smerenie
Să le dați blagoslovenie;
Și se roagă cu plecăciune,
Să le dați iertăciune.
Să-i iertați,
Să-i binecuvântați,
Precum au binecuvântat D[umne]zeu pe Aron
De i-o-nfrunzit toiagul în mână,
Uscat fiind de 99 [de] ani;
Precum au binecuvântat pe cei doisprezece patriachi,
De le-a înflorit cununile pe capetele lor,
Ca d[umnea]v[oastră], cinstiți părinți,
Care sunteți de la D[umne]zeu orânduiți,

Să-i iertați,
Să-i binecuvântați.
Căci binecuvântarea părinților
Întărește casa fiilor;
Blestemul părinților
Risipește casa fiilor.
Că D[umne]zeu așa a binevoit,
Ca feciorul și fecioara
Vor lăsa pe tatăl său
Și pre mama sa
Se va lipi de muierea sa
Și vor fi amândoi un trup
Fiindcă amândoi sunt făcuți din același lut.
D[omnu]l să-i blagoslovească,
Ca mulți ani să trăiască.
Și de la nunul cel mare -
Un bacșiș mare;
De la cinstita mireasă -
O basma frumoasă de mătasă;
De la socrul cel mare -
Un pahar de vin,
C-așa-i de la Hristos, amin!"

Pentru aceeași concluzie pledează și varianta din ms. rom. **3428**, f. 86^v-87^r, trimisă de înv. G. Theodorescu, din com. Bozieni, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț, în care versul amplu a fost redus în bună măsură la metrica populară, dând orației sprinteneala caracteristică folclorului:

„Ascultați, cinstiți părinți,
Cari de D[umne]zeu sunteți blagosloviți!
Și d[umnea]v[oastră], cinstiți nuntași,
Cari sunteți adunați
La această cinstită veselie,
Că marile și puternicul nostru D[umne]zeu
Au făcut cerul și pământul
Numai cu cuvântul,
Că numai o poruncit
Și tot pământul o înverzit
Și mai frumos l-o-mpodobit
Cu munți și măgurele
Și cu fiarăle ce trăiesc în ele.
Și l-au mai împodobit cu Soarile și Luna,
Cari noi li privim întotdeauna.
Și după aceste, după toate,
D[umne]zeu al nostru, cel ce poate,
Au făcut raiul la răsărit,
Deosebit de aist' pământ
Ș-au zidit pe strămoșul nostru Adam,
În mijlocul raiului,
Sub pomul vieții.
Ș-au văzut că n-ar să fie bine

Un om sângur să trăiască
Şi tot pământul să stăpânească.
Îndată i-o slobozit somn greu lui Adam
Sub pomul vieţii
Şi i-au luat os din osul lui
Şi trup din trupul lui
Şi au zidit pe strămoaşa noastră Eva.
- Scoală, Adame, zidirea mânilor mele,
De-ţi vez' os din osul tău,
Trup din trupul tău!
Şi iarăş: - Scoală, Adame,
Nu te spăimânta!
De-ţi vez' os din osul tău
Şi trup din trupul tău!
- Mulţumescu-ţi ţie, Doamne,
Că mi se cheamă aceasta de soţie!
Aşa au venit vremea,
Din rudă în rudă,
Din viţă în viţă,
Pân' la aceste două tinere mlădiţe,
Ce şed drept, smeriţi,
Cu genunchile plecate,
Cu lacrămi varsate,
La d[umnea]v[oastră], cinstiţi părinţi,
Fiii să vă blagosloviţi.
Că blagoslovenia părinţilor
Întăreşte casele fiilor.
Iar de-ar fi de piatră,
Li râsâpeşte până-n talpă,
Iar de-ar fi de lut,
Li răsâpesc pân-în pământ.
Iar auzind bagoslovenia
Şi împreună şi noi: Amin! Amin!
Şi un pahar de vin
Cu o năframă de in."

2

Se găseşte în ms. rom. 3428, f. 232^v-233^v. Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul a fost cules în loc. Mânăstirea Bistriţa, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamţ şi expediată lui B. P. Hasdeu la 2 iunie 1885. O notaţie a ref. de la sfârşitul textului ne face să deducem că varianta notată reprezintă o formă mai veche decât varianta din acelaşi loc, reprodusă la f. 237^v-238^v. Alte ample explicaţii plasează momentul rostirii *iertăciunii* în ansamblul ceremonialului de nuntă: „După oraţia la închinatul zestrei, ies cu toţii în ogradă, se pun roată şi apoi ié *iertăciune* sau blagoslovenie fata de la părinţi. Însă vornicelul, pe când părinţii şed pe un scaun aşternut cu lăicer şi pe lăicer perine, jos iară leicer şi perine, pe care şedi mirile şi mireasa în genunchi şi cu capul pe braţile părinţilor, în mijlocul publecului, vornicelul zice [textul reprodus]. Aceasta se zice şi duminica dimineaţa, când pleacă la cununie. Se ié iertăciune de la părinții flăcăului. Pleacă nunta cu mireasa la satul și casa flăcăului. Acolo este pregătită masă, unde se pun și începe vornicelul să închine zicând" (Orația la închinatul mesei) (vezi).

Rezultă, deci, că *Iertăciunea* se spune, atât în fața părinților miresei, cât și ai mirelui. În genere, însă, ea se rostește o singură dată, în fața părinților întruniți la un loc. În dreptul relatării despre felul cum a fost zidită Eva din coasta lui Adam, ref. face precizarea: „la urmă anegdota, 1 pagină". Textul acestei anecdote v. supra, p. 456–457.

i. Cântece de rămas bun (Iertăciunea fetei)

1

Se află în ms. rom. **3427**, f. 441^v. Ref. înv. Georgiu B. Țuțuianu. Textul provine din com. Valea-Mare, pl. Dâmbovița, jud. Muscel. Data expedierii: 30 mai 1885.

Expl. ref.: „După ce socri mici binecuvintează pe fiica lor, mireasa sărută mâinile părinților și rudelor celor bătrâni, iar cu fetele se sărută. Aceasta se zice *Iertăciune*. În acest timp, lăutarul cântă, într-o melodie duioasă, ce scoate lăcrămi mai tuturor asistenților, iar din gură zice următoarele" [textul reprodus].

În continuarea textului, cu precizarea II, este reprodus cântecul ritual la masa miresei: *Copiliță cu părinți /De ce focu te măriți...* (Vezi textul b, 2 din grupaj și notele). Ref. notează: „După cum se vede, partea I – din partea fetei; iar a II-a din a lui".

Omis de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*

j. Hora miresei

1–2

Trimiterile anterioare, ms. rom. **3427**, f. 441^r.

Expl. ref.: „[După rostirea] «orațiunii din casă», «prin care se cere blagoslovenia tinerilor de la socri mici», [nunta] iese afară în ordinea descrisă [1) omul nunului, care ține bradul miresei împodobit cu turtă dulce, covrigi, colăcei, hârtie colorată, tăiată în diferite forme și învelit pe dasupra cu o mas[c]ă (?), iar la partea de jos atârnă un frumos șervet, 2) nunu, 3) ginerile, 4) mireasa și 5) nuna], ținându-se de mână. Hora acuma se învârtește în curte, la care se prind și tineri cu nașii lor, după care se mai învârtește hora de 3 ori, în care timp lăutarii din horă cântă tinerilor în modul următor: [cele 2 texte]. Cele trei învârtituri ale horei (care acum se zice hora miresei), terminate, se pune mireasa în car, împreună cu cele venite de la ginere și cu 2-3 rude ale sale."

k. Orații la închinatul mesei

1

Trimiterile de la h, *Iertăciune*, 2, ms. rom. **3428**, f. 234^r. Vezi explicațiile de acolo.

I. Orații la închinatul paharelor

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3428**, f. 51ʳ-51ᵛ (trimiterea greșită la Mușlea și Bârlea), 234ʳ-234ᵛ, 235ʳ-235ᵛ, 541ᵛ (ultimele două omise de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*); **3430**, 469ᵛ.

1

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 51ʳ-51ᵛ. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost notat în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț.

Expl. ref.: „După ce ospătează două feluri de bucate, se aduc lumânările de cununie și se pun aprinse pe masă, iar vornicul începe a închina câte două pahare cu vin, acoperite cu o năframă cusută foarte frumos fiecărui mesean, începând de la nunul cel mare și zicând astfel: [textul reprodus]. Tot cu acestea cuvinte se închină și celorlalți meseni, cu deosebire numai că nu se mai zice d[omnu]le nun mare, ce se zice: d[omnu]le cutare (numele omului căruia se închină). Și după ce se mântuie de închinat la toți cei de față, mai mănâncă vro două feluri de bucate ș-apoi se ridică la joc, care urmează până a doua zi."

Variante: Începutul orației (versurile 1-20) se constituie într-un text succint de sine stătător în varianta trimisă de înv. Gh. Constantiniu din loc. Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț (ms. rom. **3428**, f. 234ʳ-234ᵛ). Esteticul pălește în fața funcționalității imediate, lăsând, totuși, loc unor înflorituri interesante:

„Buna vremea, buna vremea, d[omnu]le nun mare!
Iată cu ce se închină socri cei mari
Și cu fini d[umi]tale,
Dimpreună cu aceste două buticele cu vin,
Cu doagele de gorun
Cu cercurile de (alun) maslin,
Să fie d[umnea]v[oastră] cheful deplin.
Vin de la Odobești,
La pungă să te gătești;
Vin de la Cotnari,
Să bagi mâna-n buzunari,
Să scoți vro 10 blane (?) de cei mari.
Fie și mai mici,
Numai să fie de la noi de-aici.
Poftim, d[omnu]le nun mare,
Cinstiți și veseliți!"

O altă variantă, încă și mai succintă, din loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț, ms. rom. **3428**, f. 541ᵛ, e importantă mai ales în perspectiva descrierilor ce-o însoțesc, ce întregesc cadrul de desfășurare al acestui moment ceremonial specific moldovenesc: (După aducerea găinei), „Se începe închinarea paharălor cu vin și se pune în un blid sfărmături de pâne, sare, unde le dau banii, de nuntași.

Apoi, punând celea 2 pahară cu vin pe o tabla, pun peste pahare o basma. Le ié vornicelul și închină la nuni, zicând:

Iaca, bună vremea, bună vremea,
Jupânilor nuni mari!
Vi se închină mirile și mireasa,
Finí d[umnea]v[oastră] -
Cu două păhărele de vin,
Și o cevre de in.
Păhărelele și cevreaua sunt mici,
Dar cheful este mare asupra d[umnea]v[oastră].
Se roagă să primiți
Și să nu bănuiți.

Nunii mulțămesc și apoi dau parale în strachina vorbită [menționată], zicând:

Aur și argint
De la D[umne]zeu!
De la noi puțin,
Însă de la D[umne]zeu mult!

Apoi ieu nuní paharăle și hiritisind toată adunarea de la mare până [la] mic, zic că să dé D[umne]zeu pâne, sare, vin, undelemn și toată grăsimea pământului să fie în casa tinerilor. Și să fie bogați ca Iov, tineri, și să aibă dragostea hulubului de a se iubi unul pe altul. Și să facă prunci buni etc."

2

Se află în ms. rom. **3428**, f. 235^{r}-235^{v}. Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul a fost notat în iunie 1885, în loc. Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț.

Expl. ref.: „Această închinare se face sau sâmbătă sara sau duminică dimineața. Amândoi merg la cununie cu acele straie. De aici merg la primărie, apoi la biserică, la cununie. Când vin acasă de la cununie, iară este masa pregătită, la care se așază toți, făcându-li-se închinarea mesei și a bucatilor ca la pagina..., apoi se scoală la joc, joacă până sara. Sara, târziu, se pune masa cea mare, unde [sunt] adunați toți săteni flăcăului și ai feti. Închinarea mesei se face tot ca la pagina... Stau la masă până la fripturi. Începe a închina paharele, începând de la nun, din capul mesei. Se pune pe o tabla două pahară [cu] vin și pe pahară - naframă sau o batistă și începe a închina zicând [textul reprodus]. Apoi [vornicelul] trece cu-nchinatul de rând, la popa, primar, notari etc. Închinarea la toți se face în acest mod, cu deosebire că zice: «Iată cu ce se închină nuni cei mari și cu fini, dimpreună etc. etc.».

După finitul închinării paharilor, închină socrului și soacrei cei mari (tatăl și mama flăcăului) cămeși, pe care-i ié nuntași cu sila și-i îmbracă, jucând cu ei prin casă.. După ce scapă, fug. Apoi se pun fripturile și pilavul, mâncând și bând ca la nuntă. Apoi strâng mesele și cântă lăutari *Busuiocul*."

3

Intitulat *Urarea la masa cea mare*, se găsește în ms. rom. **3430**, f. 469^{v}. Ref. înv. M. Busuioc, N. Bălănescu și I. Hudiță. Textul provine din loc. Stolniceni, com. Pașcani, jud. Suceava. Data elaborării răspunsului: 26 mai 1885.

Expl. ref.: „În sara zilei de cununie, sî face masa cea mare, când să închină paharele. Vornicelul zice [textul reprodus]. În sunetul vioarei și cobzei (instrumentele muzicanților lăutari), în ciocnitul paharelor și în urarea nuntașilor, trece și această noapte a nunței. Pe fețele tuturora stă zugrăvită fericirea. Și dacă mirele s-a ales mireasa după inima sa, acum, desigur, el este și pare mai fericit decât toți împărații pământului".

m. Orații la închinatul colacilor la nunii mari

1

Se păstrează în ms. **3428**, f. 87ʳ. Ref. înv. G. Theodorescu. Textul a fost cules din com. Bozieni, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț. Nu se precizează data.

Ref. notează: „Sara, pe la miezul nopții, se face masa cea mare. Și la închinatul colacilor la nunii mari, se rostește următoarele" [textul reprodus].

n. Dolia

1

Se află în ms. rom. **3430**, f. 40ᵛ. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul provine din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. A fost expediat la 19 iunie 1885.

Lămuriri: „Dolia (bacșișul dat de mesași lăutarilor). În tot timpul doliei, lăutarul cântă" [textul reprodus].

2

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 308ʳ. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost notat în com. Brebu, pl. și jud. Prahova, fără a se preciza data culegerii sau expedierii.

Expl. ref.: „Când este aproape a se scula de la masă, spre a se pune la joc, lăutari cântă cântecul acesta, ce se numește *Dolia*, spre a le da meseni bacșiușiu".

o. Busuiocul (siminogul)

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3420**, f. 369ᵛ; **3425**, 343; **3427**, 440ʳ; **3428**, 48ʳ, 235ᵛ; **3429**, 308ᵛ; **3430**, 40ᵛ–41ʳ.

1

Trimiterile de la n. *Dolia*, 1, ms. rom. **3430**, f. 40ᵛ–41ʳ.

Notațiile ref.: „Busuioc. După Dolie, se strâng mesele, când lăutarul cântă" [textul reprodus].

Variante: Versurile 7-9 au ca echivalent în varianta din com. Grognița, pl. Copou, jud. Iași (ms. rom. **3425**, f. 343ᵛ):

„Și dați cu picioarele,
D-așăzați sarmalele!".

2

Trimiterile de la n. *Dolia*, 2, ms. rom. **3429**, f. 308ᵛ.

Expl. ref.: „Iar când strânge masa, cântă, iarăși, zicând aceste vorbe [textul reprodus]. După ce joacă, își ia «seara bună» și astfel s-a isprăvit nunta."

3

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 440ʳ. Ref. înv. Georgiu B. Țuțuianu. Textul provine din com. Valea Mare, pl. Dâmbovița, jud. Muscel. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 30 mai 1885.

Se dau următoarele lămuriri: „După terminarea mesei, lăutaru cântă de scularea de la masă. Această cântare se numește *Siminogul*. Țiganul lăutar rostește din gură" [textul reprodus].

4

Se află în ms. rom. **3428**, f. 235^{v}. Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul a fost cules în loc. Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 2 iunie 1885.

Într-o N. B. ref. precizează: „*Busuiocul* se cântă și joacă la toate mesele, când se scoală. Prin acest cântic [î]i scoală de la masă."

Variante: ms. rom. **3420**, f. 369^{v} (com. Piscu, pl. Siret, jud. Covurlui):

„Frunză verde busuioc,
Ia poftim, boieri, la joc.
Căci destul de când mâncați,
Ia poftim de mai jucați!
Sarmalele le-îndesați
Plachia o așezați!"

– ms. rom. **3428**, f. 48^{r} (Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț), diferențe minime:

„Frunză verde busuioc,
Ia sculați, boieri, la joc,
Că-i de mult de când mâncați
Ia sculați de mai jucați!
Măturați ciolanele,
Să joace cucoanele!"

p. Cântece de ocolit masa

1–2

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 48^{v}. Ref. înv. P. Căderea. Textele au fost notate în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediate lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1885. Răspunsuri la întrebarea nr. 123.

Expl. ref.: (după cântecul *Busuiocul*) „parte din nuntași încep a cânta unison în modul următor" [textele reproduse].

q. Cântece la legatul (acoperitul, îmbroboditul) miresei

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3427**, f. 460^{v}; **3428**, 48^{v}–50^{r}, 212^{r}, 236^{r}, 542^{r}; **3429**, 302^{r}–303^{r}; **3430**, 36^{r}–36^{v}; **3435**, 394^{r}; **3436**, 6^{v}.

1

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 303^{r}–304^{r}. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost înregistrat în com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se specifică data.

Se dau următoarele lămuriri: „După ce sosește cu mireasa la ginere, pune câte un scaun dinaintea prispei și poftește pe nunu și pe tata ginerelui de stă jos. Lăutari dă o cană cu apă miresei. Aceasta toarnă de se spală pe mâini socrul și nunul, dându-i bacșișu. Apoi, bea cu toți câte un vin și intră în casă. Iar flăcăi suie bradul în vârful casei.

Intrând în casă, ia soacra pe mireasă de mână și îi pune o turtă cu miere pe cap, apoi o duce la icoane și face pe părete o cruce cu miere, asemenea face la ușe, miazănoapte și miazăzi.

Nuna după aceea o piaptănă și o îmbrobodește, iar lăutari cântă din vioară și din gură cântecul acesta [textul reprodus].

După ce a îmbrobodit-o, se spală nuna, turnându-i mireasa. Îi dă mireasa un șervet nuni, precum și la lăutari. Iar nuna pune vin într-un pahar, îi pune bacșișu-n el și dă miresei să bea. După aceea, face un plocon și îl duce mireasa, ținând-o nuna de mână, în odaia cealaltă, unde se află nunul cu ginerile și cu ceilalți, îl pune dinaintea nunului, îi sărută mâna. Apoi nunu o cinstește cu un pahar de vin, dând și bacșișu la lăutari ce a cântat la îmbrobodeală. Pune după aceea masa și mănâncă cu toți, iar mireasa cu ginerile mănâncă dintr-un ou. Mireasa, după masă, îi dă soacră-si o ie, care [îi] va plăcea ei, iese afară cu nunu, ginere[le], socru și ceilalți, îi pun iia pe umere, iar socrului o cămașe și jioacă *nuneasa*. Din nuntași atârnă în acest timp, pe când joacă, de gâtu soacri, ițele și vătalele și joacă cu ele."

2

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 36^r–36^v. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul provine din com. Bogza, pl. Marginea- de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. A fost expediat lui B. P. Hasdeu, la 19 iunie 1885.

Notațiile ref.: „*Legătoarea* – legarea miresei la cap – efectuată de nuna cea mare cu femeile și când lăutarul cântă acest cântec [textul reprodus]. Apoi, după finirea legărei și a cântecului, se încinge o horă numai de femei, dând câteva roate și apoi lăsând loc flăcăilor și fetelor."

3

Se află în ms. rom. **3428**, f. 542^r. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost notat în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț și expediată la 30 mai 1885.

Ref. precizează că ritualul e săvârșit în cadrul obiceiului ceremonial „Uncropu". „Apoi leagă pe mireasă. Tot atunci luându-i peteala de pe cap, jucând peteala pe 2 bețe, o pune la icoane și apoi sting și lumânările de cununie în sare, atingându-le de grinda podului. Lăutarii cântă miresei" [textul reprodus].

Variante: ms. rom. **3437**, f. 460^v (com. Valea Mare, pl. Podgoria, jud. Muscel) fragment redus la 2 versuri:

„Până azi cu fetele,
Mâne cu nevestele!"

– ms. rom. **3428**, f. 50^r (Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț), fragment de câteva versuri trădând intervenția cărturărească:

„Taci, mireasă, nu mai plânge
. . . .
Ca niște pomi veți înflori,
Și-mpreună veți rodi.
De părinți te despărțești
Ca cu bărbat să viețuiești".

– ms. rom. **3428**, f. 212^r (Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț), fragment ce reproduce întocmai versurile 1–4, după care urmează versul 1: „Atunci și nici atunci!".

- ms. rom. **3436**, f. 6^{v} (com. Comloș, comit. Torontal, Banat) de asemenea fragment:

„Taci tu, Gogolea, nu mai plânge,
Că atunci i mai fi fată,
Când va crește iarbă din piatră.“

4

Trimiterile de la o. *Busuiocul* (*Siminogul*), ms. rom. **3428**, f. 236^{r}.

Expl. ref. [După Bosuioc], „apoi joacă până dupre ziuă și beu, apoi [...] ia peteala de pe capul miresei. O chiaptănă nuna, o leagă, și-i cântă *Taci, mireasă, nu mai plânge!* [...], mai cântându-i“ [textul reprodus].

Variante:

- ms. rom. **3428**, f. 48^{v} (Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț), fragment cuprinzând, în formă identică, versurile 2, 4-7.

- ms. rom. **3435**, f. 394^{r} (Vaidarecea, comit. Făgărașului), fragment, compus din versurile 2, 4-6, plus:

„De la fir de siminic,
De la drag de ibovnic,
Atunci vei mai fi tu fată,
Când va face juguri -
Muguri
Și restele -
Vișinele!“

r. Cântecele socrilor

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3428**, 49^{v}, 236^{v}, 236^{v}, 542^{r}, 542^{v}; 3438, 375^{r}, 375^{v}.

I. Cântecele socrului mare

1

Se păstrează în ms. rom. **3438**, f. 375^{r}-375^{v}. Ref. înv. I. I. Călugăreanu. Textul provine din com. Movileni (cu 3 sate), pl. Nicorești, jud. Tecuci. A fost cules și expediat lui B. P. Hasdeu în 1878. Răspuns la *Chestionarul juridic*.

Expl. ref.: (La masa cea mare) „La această cină, să mai uzază și următoarele: socrului celui mare i se pune o liocă în gât, cântându-i și cuvintele“ [textul reprodus].

II. Cântecele soacrei mari

1

Trimiterile de la textul anterior, ms. rom. **3438**, f. 375^{v}.

Expl. ref.: (La masa cea mare), „soacrei cei mari i se pune niște ițe în gât, la care-i și cântă [textul reprodus]. Aceste cuvinte le pronunță toți comesenii deodată, fiind aceasta ca o predanie strămoșească.“

2

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 236^{v}. Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul provine din loc. Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Data expedierii: 2 iunie 1885.

Variante:

- ms. rom. **3428**, f. 49^v (Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț). Versurile 1-3 identice cu 2-3 din textul adnotat. Versul 4:

„Cu un peptene de brad".

- ms. rom. **3428**, f. 542^r [Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț]:

„Bucură-te, soacră mare,
Că ți-ai luat cheptănătoare!"

3

Aceeași trimitere, ms. rom. **3428**, f. 236^v. Textul se intitulează *Socri*.

Variante: ms. rom. **3426**, f. 60^r. *Expl. ref.*: „când o soacră este rea, atunci se zice de ea..." ms. rom. **3428**, f. 542^r [Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț] - diferențe nesemnificative.

s. Cântecele nunilor

1

Idem, ibidem, ms. rom. **3428**, f. 236^v.

Expl. ref.: „După legătoare, se scoală la joc și joacă până în ziua mare. Apoi toată pitrecerea n-o mai numesc nuntă, ci pogânzie. După cum am spus, beu rachiu cu chiperi, vin fiert cu pâne, șed la masă din nou, s-amețesc bine, apoi se scoală la joc și, beți, încep a cânta atât lăutari, cât și ei în de ei, nunului, popi, primarului etc., zicând (scuze!): [textul reprodus plus textele intitulate: *Socri, Popi, Primarului, Notariului* și *Plutașului*.]"

ș. Cântece satirice la uncrop

1

Idem, ms. rom. **3428**, f. 236^v-237^r. Poartă specificarea: „popi".

2

Idem, ms. rom. **3428**, f. 237^r. Poartă specificarea: „primarului".

3

Idem, ibidem, ms. rom. **3428**, f. 237^r. Poartă specificarea: „notariului". Omis de Mușlea-Bârlea.

4

Idem, ibidem, ms. rom. **3428**, f. 237^r. Poartă specificarea: „plutașului".

t. Strigături la nuntă

1

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 50^v. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost notat în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1885. Omis de Mușlea și Bârlea.

2–4

Trimiterile de la *Cântecele soacrei mari*, 2, ms. rom. **3428**, f. 236^r–237^v.

5

Columna lui Traian, nr. 7–9, iul.-sept. 1882, p. 418. Ref. înv. D. Pătu. Textul a fost cules în com. Berzunt, jud. Bacău, f.d.

Expl. ref.: „Când nu e fecioară, o trimete cu sticla cu rachiu alb și cu peteci albe. La plăcinte, nuna pune denaintea miresei și mumei ei lingure, pahare și talgere sparte, zicându-le. «Toată lumea a fost acasă, numai fina mea n-a fost acasă». Când e fecioară, joacă împrejurul mesei și pe afară, zicând nuna“: [textul reprodus].

6

Se află în ms. rom. **3436**, f. 93^r în grupajul „Pchiuituri = chiuituri = piuituri sau strigături“. Ref. (P. Dulfu?). Textul a fost cules din loc. Gârceiu, Sălaj, Transilvania. Nu se indică data.

7

Idem, ms. rom. **3436**, f. 91^v.

8

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 221^r. Ref. înv. R. Simu și N. Grancea. Textul a fost cules în loc. Orlat, comit. Sibiului. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 28. febr. 1886.

Variantă:

„Futu-ți morțâi, pui de drac,
Cum te prind, cum te dezbrac
Și-ți trag picile di pă cap
Să fac soacri' comănac
Și socrului cușmă-n cap!“

(ms. rom. **3436**, f. 93^v, loc. Gârceiu, comit. Sălagiu).

II. MOARTEA

Întrebarea nr. 133
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 449–455, 520–521.

a. Cântece rituale

Atestări și descrieri: ms. rom. **3435**, f. 314 (*Cântecul bradului*); **3436**. 284 (*Zorile*); 284 (*Zorile de groapă*).

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 156^v. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules din loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat la 16 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „Înainte de a veni preotu, 4 muieri petrec mortul cu următoriul vers" [textul reprodus]. Urmează numeroase alte descrieri ale datinelor de înmormântare și ale credințelor despre mort și lumea cealaltă" (f. 155^{v}–157^{r}).

b. Bocete

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 290^{v}–291^{r}. Ref. pr. I. Teofănescu. Textul provine din com. Gărcina, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Data expedierii: 12 aprilie 1885. *Expl. ref.*: „Cuvintele privitoare la înmormântare sunt [cele reproduse]. Și alte de acestea, după cum e și mortul, mare sau mic."

E. BALADE

Atestări ale prezenței în diverse localități ale numelor unor eroi de baladă sau ale unor tipuri de balade, ale căror texte nu există în răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu. **I. Fantastico-legendare** *1) Iovan Iorgovan*, ms. rom. **3422**, f. 124; **3436**, 27, 288; *2) Mireasa strigoiului*, **3432**, 32; *3) Necula Neculcea [= Fata de frânc]*[1], **3419**, 275; *4) Trei fete de-mpărat [= Trei fete surori]*, **3432**, 31; *5) Trei surori la flori [= Trei fete surori]*, **3436**, 288; *6) Voichița*, **3422**; 129; *7) Voichița și Constantin [= Voichița]*, **3432**, 31; **II. Vitejești** *a) Balada luptelor împotriva cotropitorilor (turci-tătari) 1) Baba Novac*, **3418**, 151; **3419**, 82; **3422**, 124; **3427**, 30; **3429**, 28; **3436**, 250; *2) Chira [= Kira Kiralina]*, **3418**, 190, 350; **3432**, 32; *3) Arapul buzat [= Kira Kiralină]*, **3419**, 275, 290; **3424**, 487; *4) Coconul Vizercan [= Vizercan și porumbul]*, **3436**, 27; *5) Stoian [= Stoian – bulibașa?]*, **3427**, 156; *b) Balada haiducească: 1) Albulescu* [haiduc „din apropierea com. Bărcănești"], **3427**, 17; *2) Baciu*, **3427**, 149; *3) Balșanu*, **3422**, 160, 382; *4) Borgheanu cu frate-său Buzdugan*, **3428**, 542; *5) Cernea haiducul [= Cernea]*, **3427**, 232; *6) Chiriș*, **3422**, 434; *7) Codău haiduc [= Codău]*, **3426**, 215; *8) Codreanu*, **3418**, 424; **3420**, 75; **3422**, 421; **3432**, 31; *Dănilă*, **3422**, 434; *9) Domnu Ștefan Vodă [Miu haiducul]*, **3419**, 827, 301; **3436**, 27; *10) Ghiță Zaharia din Pietroșița*, **3421**, 159; *11) Iancu Jianu*, **3418**, 190, **3419**, 82, 90, 262; **3421**, 12, 120, 159, 284; **3422**, 90, 129, 160, 196, 214, 258, 294, 298, 376, 382, 434, 473, 484; **3424**, 158, 393, 487; **3426**, 207; **3427**, 8, 44, 232, 454; **3428**, 542; **3429**, 17, 14, 9, 202, 247, 312; **3430**, 98, 141, 242, 262; **3432**, 22, 31, 66, 88, 108, 314; **3434**, 14; *12) Ion ăl Mare*, **3422**, 124, 382, 434; **3427**, 30; *13) La ciopina bradului*, **3419**, 27; *14) Mihai*, **3436**, 27; *15) Mihu Copilu*, **3420**, 75; *16) Miu [haiducul]*,

---

[1] Am indicat între paranteze drepte titlul tipului de baladă căruia i se circumscriu diversele cântece bătrânești menționate de ref., ori de câte ori acesta nu rezultă cu claritate. Factor orientativ ne-a fost *Catalogul subiectelor narative și al variantelor*, publicat de Al. I. Amzulescu în cadrul volumelor *Cântecul epic eroic*. Tipologie și corpus de texte poetice (Editura Academiei R.S.R., București, 1981) și *Balada familială*. Tipologie și corpus de texte poetice (Editura Academiei RSR., București, 1983) (*n. ed.*).

3418, 333; **3419**, 301; **3421**, 12, 140; **3422**, 72, 129, 214, 258, 298, 376; **3427**, 8, 30, 232; **3429**, 17, 28, 247; **3430**, 141; **3432**, 31, 88, 211, 314; **3434**, 396; *17) Petru Frunte–lată*, **3427**, 30; *18) Pintea hoțul [= Pintea Viteazul]*, **3436**, 250; *19) Radoviță [= Rădoiță]*, **3427**, 30; *20) A lui Radu [Cântecul lui Radu]*, **3436**, 27; *21) Răducan*, **3436**, 27; *22) Ștefăniță Vodă [Miu haiducul]*, **3422**, 376; *23) Toma Alimoș*, **3427**, 454; *24) Tunsu*, **3424**, 393, 487; **3427**, 232; **3430**, 141; *25) Vlădoianu*, **3429**, 247; *c) Hoțomanii: 1) Gheorghe Albulescu șiumariu omorât de hoți*, **3436**, 250; *2) Crețu*, **3422**, 72, 166, 382; *3) Doi cârlăiori gălbiori*, **3432**, 31; *4) Imiș* (Ghimiș), **3419**, 82; *5) Hoțul Vila*, **3418**, 290; **III. Păstorești:** *1) Ciobanul cu miorițele [= Ciobanul care și–a pierdut oile]*, **3422**, 408; *2) Ciobanul cu oile [= Ciobanul care și–a pierdut oile]*, **3432**, 88; *3) Costea*, **3422**, 72, 434; **3427**, 174; **3429**, 17; **3432**, 32, 314; **3436**, 288; *4) Miorița*, **3422**, 129; *5) Cei 9 ciobani de la Poenari sau Miorița*, **3432**, 210; *6) Oancea [= Ciobanul care și–a pierdut oile]*, **3432**, 210; *Voinea [= Miorița]*, **3424**, 487; **IV. Despre Curtea feudală:** *1) Constantin Brâncoveanu*, **3422**, 382, **3432**, 88, **3436**, 27; *2) Constantin Brâncoveanu cu Aga Bălăceanu [= Constantin Brâncoveanu]*, **3432**, 31; *3) Domnu Negru Vodă [= Manole]*, **3419**, 82; *4) Iordăchiță a Lupului*, **3422**, 124; *5) Manole*, **3419**, 82, 301; **3420**, 312; **3422**, 124, 421; **3427**, 30, 156, 454; **3432**, 66, 210; **3436**, 27; *6) Marcu*, **3422**, 421; *7) Matiaș Crai*, **3436**, 27; *8) Minea Purcărașul [= Mircea Ciobănașul?]*, **3432**, 32; *9) Mogoș Vornicul*, **3419**, 82, 90; **3429**, 28; **3432**, 210; *10) Oprișan [= Dobrișan]*, **3419**, 90, 245; **3429**, 312; **3432**, 32; **3436**, 27; *11) Dobrișan*, **3422**, 421; **3427**, 174; *12) Radu–Vodă [= Radu Vodă și Drăgan]*, **3422**, 166; *13) Vintilă Vodă*, **3436**, 27; **V. Familiale a) Iubiții:** *1) Encea Săbiencea*, **3427**, 174; **3432**, 31; *2) Ienășel [= Ienășel și Ana]*, **3436**, 27; *3) Mierlița [= Mierlița și Sturzul]*, **3432**, 32, 211; *4) Mircea [= Milea?]*, **3427**, 30; **3436**, 27; *5) Vălean*, **3435**,, 344; *6) Vălencaș [= Vălean]*, **3426**, 124; **b) Soții:** *1) Nițo [= Nițo și drăguțu?]*, **3429**, 351; *2) Oleac [= Nevasta vândută]*, *3427*, 30; **3435**, 344; *c) Părinți și copii: 1) Tudor Tudorel [= Tudor Dobrogeneanu]*, **3418**, 151, 190; **3419**, 90; **3429**, 321; **3432**, 31; *2) Tudorel al Voichii [= Tudor Dobrogean]*, **3432**, 31; **VI. Jurnale orale:** *1) Barbu*, **3427**, 454; **Balade imprecis precizate (al căror tip nu a putut fi identificat):** *1) Banca*, **3424**, 487; *2) Boul*, **3422**, 129; *3) Căprar Vasile*, **3422**, 294; *4) Laudan*, **3436**, 27; *5) Lena de la Maidan*, **3436**, 35; *6) Maior Bălțianu*, **3422**, 258; *6) Ștefan cel Mare*, **3436**, 27.

Întrebarea nr. 129

Mușlea–Bârlea, *Tiopologia folclorului...*, p. 550–554.

Semnificativ pentru viziunea lui B.P. Hasdeu asupra folclorului ni se pare faptul că deși, în diverse locuri, savantul utilizează termenul „baladă“, el nu dedică speciei un articol de sine stătător în cadrul lucrării *Etymologicum Magnum Romaniae*.

I. FANTANSTICO–LEGENDARE

a. Soarele și luna

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 369; **3435**, 216^{v}–217^{r}; **3436**, 191^{r}–192^{r}.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 350; **3419**, 275 (*Ioana Ghiuzuleana*); **3427**, 454; **3432**, 31, *Ileana Simziana;* **3432**, 314 (*Ioana Zânzania*); **3432**, 31 (*Soarele*).

1. Soarele și Luna

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 191^{r}–192^{r}, subintitulată: *Baladă poporală din Maidan*. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în loc. Maidan, comit. Caraș-Severin, Banat, la data de „25 faur 1887", și i-a fost expediat lui B. P. Hasdeu în martie 1890. Peste șase ani, ref. avea să culeagă din nou balada spre a o trimite lui Nicolae Densusianu, ca răspuns la *Chestionarul istoric*. Această nouă variantă a fost publicată de noi în volumul Nic. Densușianu, *Vechi cântece și tradiții populare românești*, I, Editura Minerva, București, 1975, p. 89–91.

Deosebiri mai însemnate: Varianta din colecția B. P. Hasdeu nu reproduce a treia oară, *in extenso*, îndemnul Soarelui adresat Lunii de a țese (cf. versurilor 13-22 și 54–65). Ea omite, de asemenea, versurile 151–157 din colecția Nic. Densușianu:

„Cu nunta pleca,
A se cununa,
Fără voia sorî-ñ-sa;
La mânăstirea albă,
Cu popă de ceară,
Ca să mi-i cunune
Și să-i împreune".

În schimb, conține un final de mare artă, cu mult mai frumos decât în varianta a doua. A se compara versurile 187–196 cu:

„Dumnezeu îns-o scotea
Și sus pre ceriu-i punea:
Pre Soare la răsărit,
Iar pre Lună la sfințit".

2. Salomia

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 216^{v}–217^{r}, în grupajul: „Poezii poporale". Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

Balada e interesantă îndeosebi prin afinitățile de viziune cosmogonică cu *Miorița*. Ca și acolo, corpurile cerești sunt chemate apoteotic să participe la ceremonialul de căsătorie:

„Nănaș mare -
Sfântul Soare,
Nănașa -
Găinușa,
Găinușa hameșa;
Și fetele -
Stelele,
Feciorii -
Luceferii!"

b. Gerul

Atestări și descrieri: ms. rom. **3436**, f. 27^{r}, (*Solabeg*).

1. Marcoci, pașă bătrân

Se află în ms. rom. **3432**, f. 48^{r}–48^{v}. Ref. înv. Elena Hurmuz. Textul a fost notat în com. Caravaneți, pls. Călmățui, jud. Teleorman și expediat lui B. P. Hasdeu la 24 martie 1886.

Variantă degenerată.

c. Sâla Samodiva și Dălea (Bogdan) Dămian

1. Bogdan Dimian și Sila Samodiva

Trimiterile de la textul precedent, ms. rom. **3432**, f. 44^{r}–44^{v}. Numele personajului principal apare transcris alternativ „Dimian“ și „Damian“. Am optat pentru prima formă, mai frecventă.

d. Șarpele

Atestări și descrieri: ms. rom. **3432**, f. 31 (*Bistriceanu*)

1. [Șarpele]

Trimiterile de la *Salomia*, ms. rom. **3435**, f. 214^{r}-214^{v}. Text fragmentar.

e. Antofiță al lui Vioară

Atestări și descrieri: ms. rom. **3427**, f. 30 (*Antofiță*); **3432**, 211 (*Antofiță a lui Vioară*).

1. Mantofiță

Trimiterile de la *Marcoci, pașă bătrân*, ms. rom. **3432**, f. 48^{v}–49^{v}.

f. Mizil Crai

1. Mizilcuța

Idem, ms. rom. **3432**, f. 45^{r}–47^{v}. Numele fetei mai mari e transcris de ref. în două feluri: „Dalidarda“ și „Delicdarda“. Am unificat în sensul primei forme.

g. Letinul bogat

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 369^{r}; **3430**, 36^{v}–40^{r}; **3432**, 47^{v}–48^{r}.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3419**, f. 90 (*Iancu Vodă*); **3429**, 351 (*Iancu Vodă*); **3430**, 98 (*Vladislav*); **3436**, 35 (*Bogdan Vodă*).

1. Letinul bogat

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 36^{v}–40^{r}. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul a fost cules din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Răspuns la întrebarea nr. 123.

Expl. ref.: „*Masa mare*. Seara, venind oamenii a dărui pe tineri, li se dă masă cu lăutari, cari fac fel de fel de cântece. Iată un cântec zis la masa mare“ [urmează textul reprodus].

Variante: Un fragment cu începutul baladei, intitulat *Cântecul lui Letinu bogatul*, într-o formă amintind de varianta publicată de Athanasie Marian Marinescu (în vol. *Poesia populară*. Balade culese și corese de..., Broșiur'a II. Vien'a, Editur'a Autorului, 1867) se găsește în ms. rom. **3418**, f. 369^{r}. El a fost trimis din com. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila., ca răspuns la întrebarea nr. 131:

„Însoară Zinca d-un ficior
D-un ficior, pe Răducan.
Dar fata p-a cui o ia?
P-a lui Litinu bogatu
Ca de lege lepădat –
Mânca vinerea și miercurea dulce
Și tocmea pe la Sâmpetru
Și-ajungea pân' la Sâmedru etc.“

2. Iancu Vodă și Petru Vodă

Trimiterile de la nr. b.1 *Marcoci, pașă bătrân*, ms. rom. **3432**, f. 47^{v}–48^{r}. Variantă degradată.

h. Ion Botezătorul (Sfânta Vineri)

1. Cântecul lui Dumnezeu

Trimiterile de la *Marcoci, pașă bătrân*, ms. rom. **3432**, f. 43^{r}–43^{v}. Text foarte rar, prezent doar în două colecții: G. Giuglea și G. Vâlsan, *De la românii din Serbia* (Culegere de literatură populară, cu hartă, fotografii, note, glosar, de (...) F. Göbl fiii, București, 1913. Din publicațiile Casei Școalelor) și Nicolae Ursu, *Cântece și jocuri din Valea Almăjului* (Banat), Editura Muzicală, București, 1958.

II. VITEJEȘTI

1. BALADA LUPTEI ÎMPOTRIVA COTROPITORILOR (TURCI–TĂTARI)

a. Doicin bolnavul

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 190 (*Neagul bătrân*), **3427**, 30.

1. Cântecul lui Doicin Bolnavu

Se găsește în ms. rom. **3418**, f. 369. Ref. neprecizat. Textul provine din com. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila. Nu se indică data culegerii.

b. Tănislav

Atestări și descrieri: ms. rom. **3419**, f. 82, 175; **3422**, 72, 124, 129, 160.

1. Tănsilav Copilul

Trimiterile de la *Marcoci, pașă bătrân*, ms. rom. **3432**, f. 40^{r}–42^{v}. Una dintre variantele antologice.

c. Badiu cârciumarul

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, 369; **3419**, f. 90; **3420**, 75; **3421**, 284; **3422**, 72; **3427**, 30, 454; **3432**, 31; **3434**, 54.

1. Cântecul lui Badiu

Trimiterile de la *Cântecu lui Doicin Bolnavu*, ms. rom. **3418**, f. 369.

d. Ilincuța Șandrului

Atestări și descrieri: ms. rom. **3422**, f. 298 (Florina); **3432**, 32; **3434**, 52 (*Ilincuța*).

1. [Irina Nandrului]

Se află în ms. rom. **3435**, f. 210^{r}–210^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

2. HAIDUCII

a. Corbea

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3418**, f. 369; **3435**, 210^r–210^v.

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, 190, 263, 333, 350; **3419**, 82, 90, 290, 301; **3421**, 12, 120; **3422**, 72, 129, 258, 294, 434, 484; **3424**, 187, 393; **3427**, 30, 174, 232, 454; **3429**, 17, 149, 247, 312, 351; **3430**, 98, 242; **3432**, 31, 66, 88, 210; **3434**, 396; **3436**, 27 (*Mârza*).

1. Cântecul lui Corbea

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 369^r–369^v. Textul a fost notat în loc. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila. Nu se precizează ref. și data culegerii.

2. Corbea

Se găsește la Biblioteca Academiei Române în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, ff. 110^v–117^r. Ref. Nicolae C. Săvulescu (după toate probabilitățile înv.). Textul a fost cules de la Ion lăutarul (de cca 70 de ani) din Ploiești (suburbia Boldescului). Nu e precizată data culegerii. Balada, împreună cu alte trei, reproduse în vol. de față (*Manea*, *Cântecul Moldoveanului* și *Ghiță Cătănuță*), i-a fost expediată lui B. P. Hasdeu însoțită de următoarea scrisoare:

„Stimabile domn Hasdeu,

Aceste balade mi le-a cântat moșu Ion lăutarul din Ploiești. Moșu Ion este un lăutar bătrân. El trăiește și azi. Locuiește în suburbia Boldescului, în partea de miazănoapte a orașului, pe malul drept al râulețului Dâmbu, unde se află Țigănia, cum se zice la noi, sau cartierul lăutarilor. Moșu Ion are talia înaltă și poartă haine lungi: giubea și antereu, iar pe cap poartă șeapcă sau căciulă.

E om mai bătrân, ca de 70 de ani. Nu prea recitează bine, căci bătrânețele l-au făcut să-și piardă dinții. De altminteri el e mai totdeauna vesel, deși este destul de necăjit, din cauza lipsei în care trăiește. Fizionomia sa spune că moșu Ion a pățit multe în tinerețele sale, mai ales înainte de 1848.

El știe mai multe balade dar nu le-am scris, căci, cele mai multe se găsesc în colecțiunea domnului Alecsandri. Ar fi importante celelalte balade numai pentru deosibitele variante, căci mai fiecare lăutar recitează cu oarecare deosebire de ceilalți.

Ar fi foarte important, însă, pentru muzica noastră veche, de a se nota ariile sau melodiile după care se recitează fiecare baladă. Mai ales balada *Corbea* are o arie de tot frumoasă.

Este cam melancolică și se potrivește minunat cu ideea ce domnește în baladă. Dintre cele patru balade ce vă trimit, balada intitulată *Manea* se potrivește în multe părți cu aceea care în colecțiunea domnului Alecsandri poartă titlul de *Toma Alimoș*.

Se pare a fi tot aceeași, dar deosebirea între una și cealaltă este destul de simțită. *Cântecul Moldoveanului* nu se găsește în colecțiunea domnului Alecsandri. Se pare că această baladă nu prea ar fi bine recitată. Bietul moș Ion a mai uitat multe. *Corbea* este o baladă destul de lungă și interesantă. Am mai auzit-o încă la un lăutar. După cât îmi aduc aminte, este oarecare deosebire între recitarea lui moșu Ion și a celuilalt. De voi avea ocaziune, voi scrie-o și de la acela altădată, căci lăutarul acela șade tocmai în satul Mislea, o bună depărtare de Ploiești. În colecțiunea d[omnu]lui Alecsandri se găsește o baladă intitulată *Corbac*, pe care domnia sa o crede o parte a vreunei balade perdute. Mie mi se pare că este mare deosebire între una și cealaltă. Deosebire de *loc*. Pe când *Corbac*, din colecțiunea domnului Alecsandri, zace în închisoare la Țarigrad, Corbea, din balada ce vă trimit, se află în vreo temniță în Muntenia undeva; deoarece într-un vers din această baladă se zice că numai corbii vin din țara Moldovei. În fine, oameni mai competenți decât mine au dreptul să se ocupe cu originea acestor balade. Eu vi le trimit așa cum le-am auzit de la moșu Ion.

Ghiță Cătăniță sau *Cătănuță* are multă asemănare cu *Vidra* din colecția Alecsandri, cu toate că eroul uneia este cu totul diferit de al celeilalte. Eroul acesteia este Ghiță Cătăniță, pe când al celeilalte este:

Stoian popă vechi
Cu potcapul[1] pe urechi.

Nicolae C. Săvuleanu"

b. Mârzac

1. Mârza

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 101^r–101^v, cu precizarea „culeasă de Emilian Micu, din Banat". Textul provine din localitatea Spatta, Banat și a fost trimis lui B. P. Hasdeu la 15.04.1884.

Referentul „teolog licențiat", îi trimitea savantului textul baladei la sfârșitul unei epistole în care-i oferea *Cazania* lui Varlaam, tipărită la 1643, oferită ceva mai devreme și Academei Române.

Referitor la baladă, Emilian Micu preciza: „Această baladă încă v-o trimit spre publicare. O am descris-o întocmai pe cum o cântă poporul la noi. Corijați-o, dați-i forma cuvenită, cum aveți voi[e]. Și de se va întâmpla să vadă lumina în cutareva foaie, vă rog a-mi tremite și mie numărul respectiv, promițându-vă tremiterea și a altor balade, poezii poporale ce am." După textul de mai sus, aflăm câteva exerciții de semnătură „Hasdeu" - posibil încercări de imitare a iscăliturii savantului.

c. Petru Haiducul

1. Petru Haiducul (varianta Stan Ciurezu)

2. Petru Haiducul (varianta Al. Dinescu)

Balada *Petru Haiducul* (varianta Stan Ciurezu) se păstrează la Arhivele Naționale, Direcția Arhivelor Istorice Centrale, Fond B. P. Hasdeu, vol. XXII, f. 35-37 în cadrul grupajului *Poezii populare din Oltenia. Petru Haiducul*, notată în paralele cu varianta înregistrată de la Al. Dinescu.

---

[1] În ms. „potcapul". Gh. T. Kirileanu a modificat cu creion albastru: „potcapul" (*n. ed.*).

Ref. prof. C. Negoescu. Textul provine din loc. Plenița, Dolj (inf. Stan Ciurezu) și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 10 aprilie 1882 din Ploiești.

Cele două texte de baladă sunt însoțite de următoarea scrisoare:

„Stimate domnule Hasdeu,

Primind scrisoarea d[umnea]v[oastră] ieri, mă grăbii a vă transcrie un alt cântec, acela al lui Petru Haiducul, în două variante.

Deși nu e așa încurcat ca «al lui Agusi», totuși nu e așa perfect cum ar trebui. Socotesc însă că din ambele variante s-ar putea face una singură mai bună, complectându-se una printr-alta. Eu însă nu mi-am permis nici o modificare în plus ori în minus. Am respectat totul - până și expresiile așa-zise triviale, pe care am pus-o [sic!] într-un parantez punctat.

Cele două persoane, care mi-au comunicat acest cântec sunt: Stan Ciurezu, un chiabur din Plenița (sat în distr[ictul] Dolj), care nu știe carte, dar e dintre fruntași și, prin urmare, *'și dă aere.* Aceasta e important a se avea în vedere la explicarea unor cuvinte orășănite. Vârsta de 45 [de] ani trecuți.

Cellalt e un tânăr ca de vreo 22-23 ani, fecior de proprietar-negustor din aceeași comună și el însuși, atunci (când mi-a comunicat cântecul) se ocupa cu negustoria [...][1] ...ți aci se sfârșește.

Aci termin și eu, rugându-vă să-mi iertați scrisul negles, căci am fost foarte grăbit, parte fiindcă am avut și lecții, parte f[iind]că doream s-o expediez cu poșta dela 5 ca s-o puteți D[umnea]v[oastră] primi cel mult mâne.

Rămân și cu această ocazie, stimate domnule Hasdeu, al d[umnea]v[oastră]
gata a vă servi,

C. Negoescu,
profesor la liceu

1882 aprilie 10, Ploiești"

d. Agușiță al lui Topală

1. Cântecul lui Aguși

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 100^r. Ref. neprecizat. Data și locul culegerii neprecizate. Există doar mențiunea „Poezii poporane din Oltenia" cu un motto din A. Pann:

„De prin lume adunate
Și iarăși la lume date."

După cum rezultă din epistola anterior citată, balada a fost culeasă de „prof. de liceu C. Negoescu", probabil tot din Plenița. A se vedea nota de la *Petru Haiducul.*

Textul s-a păstrat fragmentar.

e. Badea Haiducul

1. Badiul

Trimiterile de la [*Irina Nandrului*], ms. rom. 3435, f. 210^v-212^r. Textul nu are nici o legătură cu tipul *Badiul Cârciumarul*. Titlul baladei provine nu de la numele eroului, ci de la apelativul *bade*, în forma lui transilvăneană..

---

[1] Text lacunar. Foaia A4 a fost tăiată în două. A rămas doar partea superioară (*n. ed.*).

f. Manea

1. Manea

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu de la Biblioteca Academici Române, mapa X, varia 6, f. 106^r, 108^r. Ref. înv. (?) Nicolae C. Săvulescu. Textul a fost cules de la Ion lăutarul (cca 70 de ani), din Ploiești, suburbia Boldescului. Nu e precizată data culegerii. A se vedea și notele de la *2. Haiducii. a. Corbea. 2. Corbea.*

g. Cântecul Moldoveanului

1. Cântecul Moldoveanului

Idem, f. 108^v -110^r.

h. Golea

1. Golea Haiducul

Se găsește în ms. rom. **3438**, f. 150^r-151^r. Ref. Coman Șt. Negoescu. Textul a fost cules „de la un lăutar vechi", din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat și expediat la 2/14 mai 1878. Răspuns la *Chestionarul juridic.*

Expl. ref.: „Tot de la acel lăutar sunt împărtășite și următoarele, după a cărei spusă sunt haiduci mai vechi ca cel numit sus" [*Bolboceanu*].

i. Stanciu al Bratului

1. [Stanciu Haiducul și soră-sa Voichița]

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 304^v-305^r. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost cules de la lăutarul Ghiță Oprica, din com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se precizează data. Răspuns la întrebarea nr. 123.

Expl. ref.: „Seara se adună oamenii la masă. Pleacă ginerile cu mireasa cu un plocon, de poftește pe nun. După ce oamenii se strâng și se pun la masă, lăutarii cântă cântecele acestea. Mai întâi, până să se puie bucatele pe masă, cântă un cântec haiducesc. Iată-l" [urmează textul reprodus].

î. Gheorghelaș

Atestări și descrieri: ms. rom. **3419**, f. 33 (*Ghiorghilaș*); **3430**, 98 (*Căpitan Macavei*); **3432**, 210 (*Gheorghiță*)

1. Cântecul lui Gheorghelaș

Se află în ms. rom. **3419**, f. 40^r–41^r. Ref. înv. T. Popescu. Textul provine din com. Chiojdu-Bâsca, pl. și jud. Buzău. Data expedierii: 29 mai 1885. Referitor la unele toponime, regionalisme și forme verbale utilizate în baladă, se dau următoarele explicații din partea ref.: „1) Bâsca-fără-Cale - este o ramură a râului Bâsca-Chiojdului, ce trece prin această comună și care izvorăște din jud. Prahova, plasa Teleajenului. Se numește Bâsca-fără-Cale, pentru cuvântul că în timpurile vechi, când pădurea era nețienită, nu îndrăznea nimeni să intre în ea.

2) Capul Plaiului este o poiană mare, terminată la sud printr-un vârf de pisc înalt, de unde i s-a dat și numirea de Capul Plaiului, căci de aci se începe acel plai lung, pe care se retrăgeau poterașii. Capul Plaiului este proprietatea moșnenilor Chiojdeni din plaiul Teleajenului, jud. Prahova și este coprins între pârâul Bâsculița și Capul Plaiului, cari, ambele, formează Bâsca-cu-Cale.

3) Prepeleac este un copăcel cu clinciuri (crăcile retezate), așezat în mijlocul bătăturei, în care ciobanii-și pun târhatul sau merindele de hrană.

4) Atât în vorbire, cât și în cântare, poporul de jos se pronunță într-un mod abreviat. Ex.: s-o = se va; «dacă nu s-o duce el, am să mă-c (mă duc) eu.»

5) Ne-o omorî = ne va omorî.

6) Aceste cuvinte le adaogă lăutarii spre a se cunoaște finitul.

7) Jaica este pielea lupului.“

2. Căpitan Gheorghiță

Intitulat *Cântec haiducesc*, se găsește în ms. rom. **3429**, f. 458^{r}–460^{r}. Ref. neprecizat. Textul a fost notat în com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Vrancea. Nu se indică data.

Balada are o structură mozaicală, fiind alcătuită din fragmente din 3 tipuri de baladă (*Gheorghelaș, Mihu Copilul* și *Miu Haiducul*). Pentru ultimele două, vezi atestările și descrierile la începutul notelor despre baladă.

j. Radu Anghel

Atestări și descrieri: ms. rom. **3421**, f. 140; **3427**, 188, 232, 454; **3429**, 28, 149; **3434**, 51.

1. Cântecul lui Radu Anghel, banditul vestit

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 202^{v}–203^{v}. Ref. înv. Stan Negoescu. Textul a fost înregistrat în com. Raciu, pl. Dealul, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. Hasdeu la 18 octombrie 1884.

k. Bolbocean

1. Haiducul Bolboceanu

Trimiterile de la *Golea Haiducul*, ms. rom. **3438**, f. 148^{v}–149.

Expl. ref.: *„Despre haiduci.* Din spusa bătrânilor, se vede că acești haiduci, cari au ezistat mai până acum 18 ani și cari astăzi nu mai sunt, protegeau foarte mult pe adevărații săteni și erau asupritori numai streinilor. De cei întâi erau bine priviți, iară cei din urmă tremurau la auzirea numelui lor. Pe acești îi jupuiau; pe cei[l]alți îi protejau și chiar îi dăruiau cu bani, haine, vite etc. Pedepseau cu asprime pe acei descoperiți că făceau rele sub numele lor schimbat în a celor recunoscuți de haiduci.

Aceștia dară aveau o deosebită vază de a celor[l]alți tâlhari cari au fost și sunt și pe cari oamenii îi numeau și numesc găinari. Și când vine ocazia a vorbi de aceștia, regretă sfârșitul celor[l]alți și dorește iarăși ivirea lor, încheind cu aceasta: «Sărace Bolboace, Crețule etc..., unde sunteți să regulați găinarii și streinii ce ocupă treburile pe care le-am putea noi ocupa!»

Din spusa bătrânilor, cetele haiducilor erau întocmite și compuse din un număr variabil de oameni. Căpitanul avea îndatorirea de a le destina timpul și locul de întâlnire; de a le da planul în executarea unui furt. Ei aveau îndatorire de-a asculta și a face fără abatere. Împărțeala câștigului lor era la despărțire pentru timpul iernei. Până atunci se păstra la căpitan. Li se da de mâncat și băut de ajuns și restul se împărțea și fiecare se trăgea la un loc bun și sigur de iernat. Mai cu seamă pe la cârciumi izolate.

Un individ, ce fusese odată haiduc și apoi lăsat de ea, era privit ca nedemn de ceata cutărui căpitan. Și mai mult privit rău a fost și era ca nedemn de cutare ceată, acela ce fusese prins și ieșit din închisoare. Nu tot așa zic astăzi oamenii și de acei tâlhari și de rele făcători, ce au fost osândiți la închisoare și apoi ieșiți, ci mai mult îl apasă, zicând că de ce n-a dat Dumnezeu să moară acolo, și așa să scape lumea de un mișel.

Mai toți căpitanii de cete haiducești își au cântecele lor. Iacă a celui mai nou căpitan de haiduci din împrejurul acestor localități numit Bolboceanu". [Urmează textul reprodus.] „Precedentul cântec haiducesc este împărtășit de la un lăutar vechi."

l. Botea

Atestări și descrieri: ms. rom. **3419**, 82 (*Botea*).

1. Botea

Trimiterile de la *Haiducul Bolboceanu*, ms. rom. **3438**, f. 151^r-151^v.

m. Bujor

Atestări și descrieri: ms. rom. **3420**, f. 120; **3428**, 542.

1. Bujor

Se află în ms. rom. **3420**, f. 210^v. Ref. pr. econom. Gr. Theodorescu. Textul provine din parohia Mavramol, Galați, jud. Covurlui. Data expedierii: 23 noiembrie 1884.

Expl. ref.: „Lunca Mare, lângă orașul Bârlad, vestită fiind această luncă de stejar pentru mărimea ei și pentru glodăria și strâmtoarea drumurilor din timpurile 1821 etc. Asemenea codri și drumuri și mai sucite și strâmte sunt și astăzi codrii numiți: codru Herței, distr. Dorohoi, moșia Pomârla, unde evreii adesea pătimă de la hoți. Cuvântul *hoț* se pare a fi derivat de la *goți*, rămas din timpul goților, adecă cel mai groaznic făcătoriu de răle, căci altmintrelea românul moldovan zice: tâlhar, după cum e scris și-n *Evanghelie*: tâlhar și nu hoț."

n. Stanciu[1]

1. Stanciu Cocoșilă, Gheorghe Sprâncenatu și Stan din Prahova

Trimiterile de la *Stanciu Haiducul și soră-sa Voichița*, ms. rom. **3429**, f. 305^r-307^r.

3. HOȚOMANII

a. Dăian[1]

Atestări și descrieri: ms. rom. **3435**, f. 344.

---

[1] Tipuri inexistente în *Catalogul subiectelor narative și al variantelor*, alcătuit de Al. I. Amzulescu.

1. Versul lui Dăian

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 231^{r}, în cadrul colecției:

„Versuri populare, triste, eroice,
Anecdote, hore și descântece,
Proverbia, povești, gâcitori,
Strigări și chiar de limbă frânturi
Și altă literatură,
Din a poporului gură,
Adunate cu căldură".

Ref. Iosif Horațiu Lița, septiman. Textul a fost cules din loc. Lodroman [lângă Blaj], Transilvania. Data notării: 1 mai 1878.

Balada nu are nimic comun cu tipul *190. Dăian*, din *Indicele* alcătuit de Al. I. Amzulescu. Pare a se circumscrie mai degrabă tipului *161. Cântecul lui Radu*.

III. FAMILIALE

1. IUBIȚII

a. Brumărelul

1. [Brumărelul]

Idem, ms. rom. 3435, f. 132^{r}–132^{v}.

b. Proba iubirii. Iana Ghizuleana

1. Cântecul la Rușii de Vede

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 369^{v}. Ref. neprecizat. Textul provine din com. Tichilești, pls. Vădeni, jud. Brăila. Nu e specificată nici data culegerii, nici a expedierii materialului către B. P. Hasdeu.

2. SOȚII

a. Ghiță Cătănuță

Atestări și descrieri: ms. rom. **3418**, f. 122, 151, 190, 350, 424; **3419**, 14, 82, 90 (*Ghiță Cătănuță*), 275 (*Pană Roșioară*), 290; **3421**, 120, 284; **3422**, 72, 294, 408, 434; **3424**, 158, 187 (*Ghiță Cătănuță*); **3427**, 75 (*Vidra*), 174, 232; **3429**, 17, 351; **3430**, 98, 242; **3432**, 32, 66, 108, 314 (*Ghiță Cătănuță*).

1. Ghiță Cătănuță

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 212^{v}–213^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

2. Ghiță Cătănuță

Se găsește în Arhiva Gh. T. Kirileanu de la Biblioteca Academiei Române, mapa X, varia 6, f. 117^{v}–121^{v}. Ref. înv. (?) Nicolae C. Săvulescu. Textul a fost cules de la Ion lăutarul (cca 70 de ani), din Ploiești, suburbia Boldescului. Nu e precizată data. A se vedea scrisoarea ref. către B.P. Hasdeu, reprodusă în notele de la 2. *Corbea*.

b. Nevasta fugită

1. [Nevasta fugită]

Trimiterile de la 1. Ghiță Cătănuță, ms. rom. **3435**, f. 215^r–215^v. Balada se încadrează în subtipul 2, descris de Al. I. Amzulescu.

IV. SATIRICE

a. Cântecul pescarului[1]

1. Cântecul pescarului

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 101^r–101^v. Ref. înv. D. Pavelescu. Textul a fost cules de la lăutarul Tudor Cobzaru, din com. Chioara, pls. Balta, jud. Ialomița și expediat lui B. P. Hasdeu la data de 5 iunie 1885. Balada e însoțită de câteva reflecții interesante asupra lăutarilor – ca depozitari ai comorilor populare, din care desprindem: „Lăutarul mai are și meritul de a fi depozitarul mai multor tradițiuni și obiceiuri ale poporului, pe cari meseria lui i-a impus a le conserva, spre a le reprezenta la ocaziuni. Spiritul ironic-metaforic și glumeț al poporului român îl întâlnește cineva mai în toate baladele populare. Reproduc aci o cântare veche cu o formă comparativă, pe care lăutarul o aruncă cu dărnicie în mijlocul unei refenele de pescari băltăreți năvodari.“

F. LIRICA POPULARĂ

I. LIRICA EVENIMENTELOR ISTORICE

Fragmente neincluse în volum: (*A lui Buteanu, Marșul lui Iancu*), ms. rom. 3436, f. 78^r.

a. Cântecul lui Horea

Atestări și descrieri: ms. rom. **3436**, f. 250.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557.

1–2

Se găsesc în ms. rom. **3436**, f. 78^r. Ref. av. Dionisiu Pascuțiu. Textele au fost culese din loc. Făget, Banat. Data expedierii: „Făgăraș, 18/30 ianuarie 1885“.

b. Cântecele revoluției de la 1821

1–2

Se păstrează în ms. rom. **3420**, f. 210^r. Ref. pr. iconom G. Theodorescu. Răspuns la întrebarea nr. 129. Textele provin din parohia Mavramol, Galați, jud. Covurlui. Data expedierii: 23 noiembrie 1884.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (De război).

---

[1] Tip inexistent în *Catalogul...* lui Al. I. Amzulescu.

c. *[Verșul războiului din 1866]*

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 134^{r}-134^{v}, în cadrul secțiunii „A) Versuri populari (triste, eroice, hore)". Ref. septiman Iosif Horațiu Lița. Textul a fost notat în loc. Lodroman, lângă Blaj și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1878.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557.

d. Cântecele războiului de independență

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3423**, f. 35^{v} (*Cântecul lui Osman Pașa*); **3431**, 273^{v}, 273^{v}-274^{r}.
Atestări și descrieri: ms. rom. **3423**, f. 56^{v} (*Cântecul lui Osman Pașa*), 84^{r} (*Plevna, Grivița*), 173^{r} (*Plevna*), 276^{v} (*Cântecul de la Plevna*).
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557.

1

Se găsește în ms. rom. **3431**, f. 273^{v}-274^{r}. Ref. pr. I. I. Călugăreanu. Textul a fost înregistrat în com. Movileni, pl. Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci și expediat lui B. P. Hasdeu la 16/28 decembrie 1884. E publicat, împreună cu următorul, în volumul *Războiul pentru independență în viziune populară*, de Aurelian I. Popescu (Scrisul Românesc, Craiova, 1976).

2

Idem, ms. rom. 3431, f. 273^{v}.
Variante: Câteva versuri trimise din com. Bășești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu (ms. rom. **3423**, f. 35) atestă existența unui al doilea tip al *Cântecului lui Osman Pașa*:

„De trei zile-n București,
Aman, bre Osman, aman, aman,
Ce tot faci de zăbovești,
Aman, bre Osman, aman, aman."

II. CÂNTECE DE VOINICIE ȘI HAIDUCIE

Texte integrale și fragmente: ms. rom. **3420**, f. 210^{r}-210^{v}, 210^{v}, 331^{r}; **3421**, 202^{v}; **3428**, 364^{r}; **3429**, 100^{v}-101^{r}; **3435**, 210^{v}, 220^{v}.
Întrebarea nr. 129.

1

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 364^{r}. Ref. înv. Ion N. Mironescu. Textul a fost cules din loc. Negrești, com. Dobreni, jud. Neamț și este inclus în răspunsurile la întrebările suplimentare adresate de B. P. Hasdeu. Data expedierii: 20 septembrie 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 562 (De dragoste).

2

Se află în ms. rom. **3429**, f. 100^{v}-101^{r}. Ref. înv. S. Alexandrescu. Textul provine din com. Negreni, pl. Vedea, jud. Olt. Data expedierii: 28 februarie 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (De soartă).

3

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 210^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat la 28 februarie 1886.

Omis de Mușlea și Bârlea.

4

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 210^{r}. Ref. pr. iconom stavrofor G. Theodorescu. Textul a fost înregistrat în Galați (parohia Mavramol) și expediat la 23 noiembrie 1884.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Hoțești).

5

Se află în ms. rom. **3420**, f. 331^{r}. Ref. înv. D. Arghirescu. Textul a fost înregistrat în loc. Moscu, pls. Prut, jud. Covurlui. Nu se precizează data.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Hoțești).

6

Trimiterile de la nr. 3, ms. rom. **3435**, f. 220^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Hoțești).

7

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 202^{v}. Ref. înv. Stan Negoescu. Textul provine din com. Raciu, pl. Dealul, jud. Dâmbovița. Data expedierii: 18 octombrie 1884.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 565 (Despre animale).

III. CÂNTECE DE OCNĂ

1

Se află în ms. rom. **3422**, f. 191^{v}. Ref. înv. Gheorghe Schinteie. Textul a fost notat în com. Florești, pl. Jiul-de-Sus, jud. Dolj și expediat lui B. P. Hasdeu în 1885 (fără precizarea exactă a datei). Ref. mai indică între cântecele lirice cu circulație în loc.: *Iancu Jianu*, *Frunză verde de avramească*, *Frunză verde două paie*, *Frunzuliță de năgară*, *Frunză verde de năut* etc. etc. Text fragmentar.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De ocnă); trimiterea falsă.

IV. CÂNTECE DE CĂTĂNIE ȘI DE RĂZBOI

1

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 94^{v}. Ref. (P. Dulfu?). Textul a fost cules din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se precizează data.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (De militărie).

2

Idem, ms. rom. **3436**, f. 100^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (De militărie).

3

Idem, ibidem (ms. rom. **3436**, f. 100^{v}).
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (De război).

4

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 590^{r}. Ref. înv. Neculai Gavrilescu. Textul provine din com. Tătăruși, pl. Șomuz, Moldova, jud. Suceava. A fost expediat lui B. P. Hasdeu în 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (De militărie).

5

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 452^{r}. Ref. înv. P. Bourcanu. Textul a fost cules în loc. Târgu Bujor, jud. Covurlui. Data încheierii răspunsului: 26 mai 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (De militărie).

6

Idem, Ibidem (ms. rom. **3420**, f. 452^{v}).
Omis de Mușlea și Bârlea.

7

Se află în ms. rom. **3435**, f. 221^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605 (Strigături de militărie).

V. CÂNTECE DE ÎNSTRĂINARE

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 98^{v}. Ref. (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârcei, comit. Sălaj. Nu se precizează data.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

2

Se află în ms. rom. **3436**, f. 150^{r}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules de la „un lăutar bătrân", din loc. Maidan, cercul Oravitei, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „Observare: În comuna noastră este un lăutar bătrân, carele de la natură e poet și are o memorie ageră. Acesta știe sute de cântece de tot soiul. Acești lăutari cântăreți s-au rărit din poporul nostru și cari au păstrat un tezaur din datinile, cuvintele și istoriile noastre prin cântecele lor. La provocare, stau la dispozițiune cu cea mai mare plăcere a le descrie."
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 565 (Despre păsări).

3

Se găsește în ms. rom. **3423**, f. 35^{v}. Ref. înv. Ioan Ghibănescu. Textul a fost notat în com. Bășești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu. Data expedierii: 13 mai 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

4

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 590^r. Ref. înv. Necolai Gavrilescu. Textul provine din com. Tătăruşi, pl. Şomuz-Moldova, jud. Suceava. Data expedierii: 1885.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

5

Se află în ms. rom. **3429**, f. 440^r. Ref. şi data nepreeizate. Textul a fost cules în com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna.

Notaţiile ref.: „Cântecul de despărţire, adică când se desparte un tânăr de părinte, de soră, de frate se cântă astfel" [se dă textul reprodus).

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

6

Trimiterile de la nr. 2 (ms. rom. **3436**, f. 150^r).

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 563 (De dragoste).

7

Se găseşte în ms. rom. **3420**, f. 210^v. Ref. pr. econom. G. Theodorescu. Textul a fost notat în Galaţi (parohia Mavromol) şi expediat la 23 noiembrie 1884. Asemănări de structură cu *Scaloianul* (textul nr. 1).

Omis de Muşlea şi Bârlea.

VI. CÂNTECE ŞI DOINE DE JALE ŞI NOROC

1

Se păstrează în ms. rom. **3420**, f. 331^v. Ref. înv. D. Arghirescu. Textul a fost notat în loc. Moscu, pls. Prut, jud. Covurlui. Nu se precizează data.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 564 (Despre păsări).

2

Se găseşte în ms. rom. **3436**, f. 95^v. Ref. (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se precizează data.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 565 (Despre păsări).

3

Idem, ms. rom. **3436**, f. 98^v.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

4

Idem, ms. rom. **3436**, f. 95^r.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 565 (Despre păsări).

5

Idem, ms. rom. **3436**, f. 100^r.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

6

Idem, ms. rom. **3436**, f. 97^{v}-98^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

7

Idem, ms. rom. **3436**, f. 100^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

8

Idem, ms. rom. **3436**, f. 94^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

9

Se află în ms. rom. **3435**, f. 180^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost cules în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

10

Trimiterile de la nr. 2-8, ms. rom. **3436**, f. 91^{v}.
Omis de Mușlea și Bârlea.

11

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 130^{r}. Face parte din *Colecțiunea de poezii poporane* (partea a II-a). Ref. Iuliu Tuducescu. Textul a fost cules din loc. Lipova, Banat și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 noiembrie 1892.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

12

Se găsește în ms. rom. **3423**, f. 35. Ref. înv. Ioan Ghibănescu. Textul provine din com. Băsești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu. Data culegerii: 13 mai 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

13

Trimiterile de la nr. 2-8, 10 (ms. rom. **3436**, f. 98^{r}).
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

14

Trimiterile de la nr. 11 (ms. rom. **3436**, f. 113^{r}).
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

15

Trimiterile de la nr. 2-8, 10, 13 (ms. rom. **3436**, f. 99^{r}).
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

16

Idem, ms. rom. **3436**, f. 97^{r}-97^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

17

Idem, ms. rom. **3436**, 98^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

18

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 364^{r}. Ref. înv. Ioan N. Mironescu. Textul a fost notat în loc. Negrești, com. Dobreni, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 20 septembrie 1885. Răspuns la întrebările suplimentare.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Despre soartă).

19

Trimiterile de la nr. 2-8, 10, 13, 16-17, ms. rom. **3436**, f. 99^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

20

Idem, ms. rom. **3436**, f. 98^{v}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

21

Idem, ms. rom. **3436**, f. 96^{v}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

22

Trimiterile de la nr. 11, 14, ms. rom. **3436**, f. 124^{r}.
Omis de Mușlea-Bârlea.

23

Idem, ms. rom. **3436**, f. 118^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

24

Trimiterile de la nr. 2-8, 10, 13, 16-17, 19-21, ms. rom. **3436**, f. 97^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

25

Se află în ms. rom. **3420**, f. 210^{r}. Ref. pr. iconom stavrofor G. Theodorescu. Textul a fost cules în Galați (parohia Mavramol). Data expedierii: 23 noiembrie 1884.
Expl. ref.: „Poporul din district și din suburbiile (mahalalele) orașului, cei care sunt rasă română, au cântat neam de neamul lor cântece române, începute tot cu frunză verde, d. e.“ [textul reprodus].
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 527 (Despre soartă).

26

Trimiterile de la nr. 12, ms. rom. **3423**, f. 35. Text fragmentar.
Omis de Mușlea-Bârlea.

27

Trimiterile de la nr. 11, 14, 22, ms. rom. **3436**, f. 130^{r}.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă)

28

Trimiterile de la nr. 2–8, 10, 13, 16–17, 19–21, 24, ms. rom. **3436**, f. 95^{v}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

29

Trimiterile de la nr. 11, 14, 22, 27, ms. rom. **3436**, f. 121^{r}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

30–31

Trimiterile de la nr. 2–8, 10, 13, 16–17, 19–21, 24, 28, ms. rom. **3436**, f. 99^{r}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

32

Idem, ms. rom. **3436**, f. 97^{v}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (De jale).

33

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 150^{r}–150^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul provine din loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin. Data expedierii: 16 ianuarie 1885.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 563 (De dragoste).

VII. DOINE ȘI CÂNTECE DESPRE NATURĂ

1

Se află în ms. rom. **3420**, f. 452^{v}. Ref. înv. P. Boureanu. Textul a fost cules la 26 mai 1885, în loc. Târgu Bujor, pls. Prut, jud. Covurlui.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 564. Toate textele din această secțiune sunt încadrate în grupajul: *Despre păsări* (ultimul în grupa *Despre plante*).

2

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 151^{v}. Ref. înv. Demetriu Georgescu. Textul a fost înregistrat în com. Coșereni, pl. Câmpu, jud. Ialomița. Data expedierii: 24 februarie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 82.

Expl. ref.: „Despre cuc sunt diferite cântece și chiar legende, dar n-am putut a le descoperi pe toate. Așa se zice c-a fost haiduc și are un cântec care-i zice: *Cucule, haiducule* și altul care sună astfel“ [textul reprodus].

Variantă fragmentară: ms. rom. **3425**, f. 24^{r}.

3

Intitulat *Cucul*, se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 41^{v}. Ref. înv. T. Popescu. Textul provine din com. Chiojdu-Bâsca, plaiul și jud. Buzău. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 29 mai 1885.

4

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 331^{r}–331^{v}. Ref. înv. D. Arghirescu. Textul a fost notat în loc. Moscu, pls. Prut, jud. Covurlui. Nu se precizează data.

5

Se află în ms. rom. **3436**, f. 129^{r} și face parte din *Colecțiunea de poezii poporane* (partea a II-a). Ref. Iuliu Tuducescu. Textul a fost cules din loc. Lipova, Banat și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 noiembrie 1892.

6

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3424**, f. 151^{r}.
Notațiile ref.: „Mierla are un cântec care sună astfel“ [urmează textul reprodus].

7

Trimiterile de la nr. 4, ms. rom. **3420**, f. 331^{r}.

VIII. DOINE ȘI CÂNTECE DE DOR

Texte fragmentare: ms. rom. 3426, f. 229^{v}; ms. rom. **3429**, f. 440^{r}.

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 115^{r}. Face parte din *Colecțiunea de poezii poporane* (partea a II-a). Ref. Iuliu Tuducescu. Textul a fost cules din loc: Lipova, Banat. Data expedierii: 8 noiembrie 1892.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 560 (De dor). Aceeași p. și încadrare pentru textele nr. 2–4, 6, 8–9, 11, 14, 18–24, 27–31, 33, ce urmează.

2

Idem, ms. rom. **3436**, f. 115^{r}.

3

Idem, ms. rom. **3436**, f. 118^{r}.

4

Idem, ms. rom. **3436**, f. 129^{r}.

5

Idem, ms. rom. **3436**, f. 130^{r}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 563 (De dragoste).

6

Se află în ms. rom. **3436**, f. 96^{v}. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Data culegerii sau expedierii neindicată.

7

Trimiterile de la nr. 1–5, ms. rom. **3436**, f. 128^{r}.
Omis de Mușlea și Bârlea.

8

Idem, ms. rom. **3436**, f. 112.

9

Idem, ms. rom. **3436**, f. 131^{r}.

10

Idem, ms. rom. **3436**, f. 110^{r}.

11

Idem, ms. rom. **3436**, f. 116^{r}.

12

Idem, ms. rom. **3436**, f. 132^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 564 (De dragoste).

13

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 149^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost notat în loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ianuarie 1885.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 563 (De dragoste).

14

Trimiterile de la nr. 1-5, 7-12, ms. rom. **3436**, f. 111^{r}.

15

Idem, ms. rom. **3436**, f. 113^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 561 (De dragoste).

16-17

Idem, ms. rom. **3436**, f. 109^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 563-564 (De dragoste).

18

Idem, ms. rom. **3436**, f. 109^{r}-110^{r}.

19

Idem, ms. rom. **3436**, f. 121^{r}.

20

Trimiterile de la nr. 6, ms. rom. **3436**, f. 96^{v}.

21

Idem, ms. rom. **3436**, f. 94^{v}.

22

Trimiterile de la nr. 1-5, 7-12, 14-19, ms. rom. **3436**, f. 124^{r}.

23

Trimiterile de la nr. 6, 20-21, ms. rom. **3436**, f. 94^{r}. Reprodus integral de Mușca-Bârlea.

24

Trimiterile de la nr. 1-5, 7-12, 14-19, ms. rom. **3436**, f. 116^r.

25

Idem, ms. rom. **3436**, f. 114^r.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 561-562 (De dragoste).

26

Idem, ms. rom. **3436**, f. 112.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 564 (De dragoste).

27

Trimiterile de la nr. 13, ms. rom. **3436**, f. 150^r.

28

Trimiterile de la nr. 1-5, 7-12, 14-19, 22, 24-26, ms. rom. **3436**, f. 115^r. Reprodus integral de Mușlea-Bârlea.

29

Idem, ms. rom. **3436**, f. 119^r. Reprodus integral de Mușlea-Bârlea.

30

Trimiterile de la nr. 6, 20-21, 23, ms. rom. **3436**, f. 94^r. Textul a fost divizat de ref. în două cântece distincte: primele 3 versuri – drept cântecul IV și ultimele 3 versuri – drept cântecul V.

31

Idem, ms. rom. **3436**, f. 94^r–94^v.

32

Trimiterile de la nr. 1-5, 7-12, 14-19, 22, 24-26, 28-29, ms. rom. **3436**, f. 127^r-128^r. Omis de Mușlea-Bârlea.

33

Idem, ms. rom. **3436**, f. 129^r.

34

Trimiterile de la nr. **6**, 20-21, 23, 30-31, ms. rom. **3436**, f. 97^r.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 563 (De dragoste).

35

Se păstrează în ms. rom. **3429**, f. 440^r, în cadrul grupajului „Cântece de jale". Ref. neprecizat. Textul a fost cules din com. Găurile, pl. Vrancea, jud. Putna. E reprodus fragmentar, fără indicarea datei.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 565 (Atestări).

36

Se află în ms. rom. 3435, f. 300^v. Ref. I. Georgescu. Textul a fost cules în loc. Scorei, comit. Făgărașului. I s-a expediat lui B.P. Hasdeu la 3.I.1885.

IX. DOINE ȘI CÂNTECE DE DRAGOSTE

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 213^v. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 561 (De dragoste).

Aceeași încadrare pentru textele 3-30, 32-38, 41-64, 66-69, 72-89, 93-108, 110.

2

Idem, ms. rom. **3435**, f. 220^r.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 603 (Strigături erotice).

3

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 109^v, în cadrul secțiunii *Poezii poporane*, al *Colecțiunei de poezii poporane*, partea a II-a. Ref. Iuliu Tuducescu. Textul a fost înregistrat în loc. Lipova, Banat și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 noiembrie 1892. Pe foaia de titlu e precizată loc.: „București“ (probabil a transcrierii textelor) și data: „8 noiemvrie 1892“. Textul acesta și celelalte din colecție au fost înregistrate de la „Maria Mirescu, țărancă din Lipova“.

4

Idem, ms. rom. **3436**, f. 116^r-117^r.

5

Idem, ms. rom. **3436**, f. 114^r.

6

Idem, ms. rom. **3436**, f. 119^r-120^r.

7

Idem, ms. rom. **3436**, f. 119^r.

8

Idem, ms. rom. **3436**, f. 123^r.

9

Idem, ms. rom. **3436**, f. 128^r.

10

Idem, ms. rom. **3436**, f. 124^r. Reprodus integral de Mușlea-Bârlea.

11

Idem, ms. rom. **3436**, f. 115^r.

12

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 136^v. Ref. septiman Iosif Horațiu Lița. Textul a fost cules din loc. Lodroman, lângă Blaj, și expediat la 1 mai 1878.

Variante: Versurile 17-24 se constituie ca text de sine stătător în varianta din ms. rom. **3435**, f. 219^{v} (loc. Orlat, comit. Sibiului), în forma:

„Măi bădiță trandafir,
Lasă-mă să rup un fir.
- Rupe-ți, mândro, câți 'i vrea,
Trandafir din vrâsta mea!
Rupe-l tu și-l oltuește
Șezi, mândro, și mai fetește
Oi ședea ș-oi mai juni."

13

Trimiterile de la nr. 3-11, ms. rom. **3436**, f. 129^{r}.

14

Se află în ms. rom. **3431**, f. 275^{r}-275^{v}. Ref. pr. I. I. Călugăreanu. Textul provine din com. Movileni, pl. Nicorești- Bârlad, jud. Tecuci. Data expedierii: 16-28 decembrie 1884.

15

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, ms. rom. **3436**, f. 125^{r}.

16

Idem, ms. rom. **3436**, f. 126^{r}.

17

Idem, ms. rom. **3436**, f. 122^{r}.

18

Idem, ms. rom. **3436**, f. 114^{r}.

19

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 95^{r}. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul a fost cules în loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se specifică data.

20

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, ms. rom. **3436**, f. 115^{r}.

21

Idem, ms. rom. **3436**, f. 120^{r}.

22

Idem, ms. rom. **3436**, f. 128^{r}.

23

Trimiterile de la nr. 1-2, ms. rom. **3435**, f. 217^{v}.

24

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 186^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules din loc. Maidan, comit. Caraș-Severin. Data încheierii redactării răspunsului: 25 februarie 1887; data expedierii: 20 martie 1887.

25

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, ms. rom. **3436**, f. 131^{r}.

26

Intitulat *Arțărașu*, se află în ms. rom. **3422**, f. 217^{r}. Ref. înv. P. D. Ciocâlteu. Textul a fost notat „din gura lui Ion Buzatu, lăutar“, în com. Galiciuica, pl. Câmpul, jud. Dolj și expediat lui B. P. Hasdeu la 23 octombrie 1885. Se găsește inclus între răspunsurile la întrebările formulate de savant prin scrisoarea din 13 octombrie 1885.

27

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, ms. rom. **3436**, f. 117^{r}.

28

Idem, ms. rom. **3436**, f. 117^{r}.

29

Trimiterile de la nr. 19, ms. rom. **3436**, f. 96^{r}.

30

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, ms. rom. **3436**. f. 123^{r}.

31

Se află în ms. rom. **3420**, f. 210^{v}. Ref. pr. econom stavrofor G. Theodorescu. Textul provine din Galați, parohia Mavramol. A fost expediat la 23 noiembrie 1884. Fragment.

Omis de Mușlea-Bârlea.

32

Trimiterile de la nr. 14, ms. rom. **3431**, f. 274^{v}-275^{r}.

33

Se păstrează în ms. rom. **3420**, f. 330^{v}-331^{r}. Ref. înv. D. Arghirescu. Textul a fost cules în loc. Moscu, pls. Prut, jud. Covurlui. Nu se precizează data.

34

Idem, ms. rom. **3420**, f. 331^{r}.

35

Trimiterile de la nr. 1-2, 23, ms. rom. **3435**, f. 216^{v}.

36

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, ms. rom. 3436. f. 127^{r}.

37

Idem, ms. rom. **3436**, f. 130^{r}.

38

Trimiterile de la nr. 19, 29, ms. rom. **3436**, f. 95^{r}.

Variante: Același cântec, într-o formă aproape identică, se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 121^{r}-122^{r}. El provine din loc. Gârceciu, comit. Sălaj:

„- Ionel, cu chica creață
Fără tine n-am viecață!
Chica ta e de inele,
Gura ta - faguri de miere.

Ionele, cu buzele moi,
Mută-ți casa lângă noi -
Am un păr cu pere moi
Și le-om mânca amândoi!“

39

Idem, ms. rom. **3436**, f. 96^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 565 (Despre păsări).

40

Idem, *ibidem* (ms. rom. **3436**, f. 96^{r}).

Omis de Mușlea și Bârlea.

41

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36-37, ms. rom. 3436, f. 123^{r}.

42

Idem, ms. rom. **3436**. f. 131^{r}-132^{r}.

43

Trimiterile de la nr. 24, ms. rom. **3436**, f. 149^{v}. Data expedierii: 16 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „Cântări naționale, cântări lumești, ori cântece de dragoste și de jele sau dor. Acestea sunt mai plăcute poporului nostru. Numele «doină» nu este cunoscut pre la noi poporului. Sub cântări naționale înțelege poporul «baladele populare» de vitejie și cele naționale literare. Cântări lumești ori de dragoste și jale sunt d[e] e[xemplu]“ [textul reprodus].

44

Se păstrează în ms. rom. **3420**, f. 452^{r}. Ref. înv. P. Boureanu. Textul provine din loc. Târgu Bujor, pls. Prut, jud. Covurlui. Data redactării răspunsului: 26 mai 1885, data expedierii: 5 iunie 1885.

45

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36, 37, 41-42, ms. rom. **3436**, f. 122^{r}.

46

Idem, ms. rom. **3436**, f. 118^{r}.

47

Trimiterile de la nr. 24, 43 ms. rom. **3436**, f. 187^{r}.

48

Trimiterile de la nr. 3–11, 13, 15–18, 20–22, 25, 27–28, 30, 36–37, 41–42, 45–46, ms. rom. **3436**, f. 126^{r}.

49

Intitulat *Cântecul Alion*, se află în ms. rom. **3429**, f. 255^{r}–256^{r}. Ref. înv. G. Popescu. Textul a fost cules din com. Viişoara-Mărunţăi, pls. Şerbăneşti, jud. Olt şi expediat la 23 octombrie 1885, ca răspuns la o întrebare suplimentară adresată de B. P. Hasdeu (după 3 ianuarie 1885). Fragmentar (versurile 1–14) e reprodus în *EMR*, I, p. 620 spre a circumscrie sferele termenului botanic *alion* (*alior*).

Muşlea şi Bârlea fragmentează cântecul, incluzând prima parte la secţiunea *De dragoste* şi partea a II-a la *Despre animale*, p. 565. Ei se bazează în această operaţiune pe existenţa unui cântec de sine stătător închegat pe nucleul versurilor 31–43. Vezi textul următor.

Variante: A se vedea consonanţele formulei de început cu textul nr. 55.

50

Se află în ms. rom. **3428**, f. 364^{r}. Ref. înv. Ioan N. Mironescu. Textul provine din loc. Negreşti, com. Dobreni, jud. Neamţ şi a fost trimis (la 20 septembrie 1885) între răspunsurile la întrebările suplimentare adresate de B. P. Hasdeu în perioada aprilie - septembrie 1885.

Variante. O variantă interesantă de egală valoare artistică, se păstrează în ms. rom. **3431**, f. 275^{v}–276^{r} (trimis de pr. I. I. Călugăreanu, din com. Movileni, pl. Nicoreşti-Bârlad, jud. Tecuci). Ea a fost notată în transcriere literară:

„Foaie verde de sichică,
Of, mamă doică! (R. 1/1; 1/2)
Şepte văi şi-o vale adâncă,
Aici lupul mă mănâncă.
- Lupule, nu fi nebun,
De mânca oamenii pe drum!
Frunză verde ş-o lalea,
Lupule, nu mă mânca,
Până-a răsări luna
Să dau mâna cu puica,
Să-mi răcoresc inima
Şi-apoi, lupe, ne-i mânca
Din doi care ţ-o plăcea.“

51

Idem, ms. rom. **3428**, f. 363^{v}.

52

Trimiterile de la nr. 19, 29, 38–40, ms. rom. **3436**, f. 94^{v}.

53

Se găseşte în ms. rom. **3426**, f. 229^{v}. Ref. pr. G. Talpalaru. Textul a fost notat în loc. Târgu Frumos, jud. Iaşi. Data expedierii: 29 octombrie 1884.

54

Trimiterile de la nr. 50, ms. rom. **3428**, f. 364^{r}.

55

Idem, *ibidem*, ms. rom. **3428**, f. 364^{r}.

Expl. ref.: „Am multiplicat numărul cântecelor pentru cuvântul [asupra căruia m-ați întrebat] ca să se vadă și în detail modul de rostire al poporului; ele nu sunt luate numai din gura unui singur individ și numai din o comună, ci m-am îndelidnicit a asculta și ruga pe mai mulți ca să-mi spuie ceea ce știau. Aceste cântece sunt culese din satul Negrești, Dobreni, Cracaoani, Cauculești și Rediul, toate din județul Neamț". Fragmentar, textul a fost reprodus de B. P. Hasdeu în *EMR*, I, p. 620, în substanța articolului *alion*.

56

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36-37, 41-42, 45-46, 48, ms. rom. **3436**, f. 126^{r}.

57-58

Idem, ms. rom. **3436**, f. 114^{r}.

59

Trimiterile de la nr. 19, 29, 38-40, 52, ms. rom. **3436**, f. 94^{v}-95^{r}.

60

Idem, ms. rom. **3436**, f. 94^{r}.

61

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 36-37, 41-42, 45-46, 48, 56-58, ms. rom. **3436**, f. 130^{r}.

62

Idem, ms. rom. **3436**, f. 122^{r}. Fragmentar, textul a fost reprodus de B. P. Hasdeu în *EMR*, I, p. 620, în substanța articolului *alion*.

63

Trimiterile de la nr. 19, 29, 38-40, 52, 59-60, ms. rom. **3436**, f. 96^{r}-96^{v}.

64

Idem, ms. rom. **3436**, f. 96^{v}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 564 (Despre plante).

65

Trimiterile de la nr. 33, ms. rom. **3420**, f. 331^{v}. Pentru similitudini, vezi textul următor.

66

Trimiterile de la nr. 14, ms. rom. **3431**, f. 274^{r}.

67

Trimiterile de la nr. 24, 41-42, 43, 47, ms. rom. **3436**, f. 188^{r}-188^{v}.

68

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36-37, 41-42, 45-46, 48, 56-58, 61-62, ms. rom. **3436**, f. 123^{r}.

69

Trimiterile de la nr. 1-2, 23, 35, ms. rom. **3435**, f. 221^{v}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 603 (Strigături erotice).

70

Se află în ms. rom. **3421**, f. 202^{v}. Ref. înv. Stan Negoescu. Textul a fost cules în com. Raciu, pl. Dealul, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. Hasdeu la 18 octombrie 1884.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 565 (Despre animale).

71

Trimiterile de la nr. 19, 29, 38-40, 52, 59-60, 63-64, ms. rom. **3436**, f. 97^{v}.

72

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36-37, 41-42, 45-46, 48, 56-58, 61-62, 68, ms. rom. **3436**, f. 117^{r}.

73

Idem, ms. rom. **3436**, f. 123^{r}-124^{r}.

74

Idem, ms. rom. **3436**, f. 123^{r}.

75

Idem, ms. rom. **3436**, f. 124^{r}-125^{r}.

76

Idem, ms. rom. **3436**, f. 125^{r}.

77-78

Idem, ms. rom. **3436**, f. 132^{r}.

79

Idem, ms. rom. **3436**, f. 113^{r}.

80

Idem, ms. rom. **3436**, f. 116^{r}. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea.

81

Idem, ms. rom. **3436**, f. 111^{r}.

82

Idem, ms. rom. **3436**, f. 119^{r}.

83

Trimiterile de la nr. 44, ms. rom. **3420**, f. 452^{r}.

84

Trimiterile de la nr. 70, ms. rom. **3421**, f. 202^{r}-202^{v}.

85

Trimiterile de la nr. 24, 43, 47, 67, ms. rom. **3436**, f. 187^{r}.
Expl. ref.: „Vocala «re» și «o» revin de multe ori spre întregirea unui stih în versurile poporale înainte, ca sufixe ori postpozițiune: «re» se pune după «a», iar «o» ba chiar și «ore» după consonante. Și aceste se pun din cauză că «a» sfârșește glasul închis, iar «re» e mai deschis și se poate lungi și înfrumuseța mai bine «finea versului». D[e] e[xemplu]" [urmează textul reprodus].
Variante: ms. rom. **3435**, f. 137^{v} (loc. Lodroman, ref.: Iosif. H. Lița, septiman):

„De-ar fi mândra-n dealul Crucii
De trei ori pre zi m-aș duce.
Dar mândra mea-i cam departe,
Nu poți merge fără carte
Dar m-oi duce la comună,
Și mi-oi face-o carte bună.
Cu birău-s mânios,
Mi-a face cartea pe dos;
Cu notariul sum sfădit,
Mi-a face cartea smintit".

86

Trimiterile de la nr. 26, ms. rom. **3422**, f. 217^{v}. Textul a fost cules „din gura lui Ion Buzatu - lăutar".

87

Trimiterile de la nr. 24, 43, 47, ms. rom. **3436**, f. 149^{v}-150^{r}.

88

Trimiterile de la nr. 1-2, 23, 35, 69, ms. rom. **3435**, f. 217^{v}.

89

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36-37, 41-42, 45-46, 48, 56-58, 61-62, 72-82, ms. rom. **3436**, f. 126^{r}.
Mușea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 669 (Satirice).

90

Trimiterile de la nr. 24, 43, 47, 87, ms. rom. **3436**, f. 150^{v}.
Notațiile ref.: „În comuna noastră este un lăutar bătrân, carele de la natură e poet, și are o memorie ageră. Acesta știe sute de cântece de tot soiul. Acești lăutari cântăreți s-au rărit din poporul nostru și cari au păstrat un tezaur din datinile, cuvintele și istoriile noastre prin cântecele lor. La provocare, stau la dispozițiune cu cea mai mare plăcere a le descrie."
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (Satirice).

91

Trimiterile de la nr. 3-11, 13, 15-18, 20-22, 25, 27-28, 30, 36-37, 45-46, 48, 56-58, 61-62, 72-82, 89, ms. rom. **3436**, f. 120^{r}.
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (Satirice).

92

Trimiterile de la nr. 1-2, 23, 35, 69, 88, ms. rom. **3435**, f. 212^{r}-212^{v}.

93

Trimiterile de la nr. 19, 29, 38–40, 52, 59–60, 63–64, 71, ms. rom. 3436, f. 97^{v}.

94

Trimiterile de la nr. 3–11, 13, 15–18, 20–22, 25, 27–28, 30, 36–37, 45–46, 48, 56–58, 61–62, 72–82, 89, 91, ms. rom. **3436**, f. 124^{r}.

95

Idem, ms. rom. **3436**, f. 115^{r}.

96

Idem, ms. rom. **3436**, f. 113^{r}.

97

Idem, ms. rom. **3436**, f. 112^{r}.

98

Idem, ms. rom. **3436**, f. 121^{r}.

99

Idem, ms. rom. **3436**, f. 111^{r}.

100

Trimiterile de la nr. 1–2, 23, 35, 69, 88, 92, ms. rom. **3435**, f. 217^{v}.

101

Trimiterile de la nr. 3–11, 13, 15–18, 20–22, 25, 27–28, 30, 36–37, 45–46, 48, 56–58, 61–62, 72–82, 89, 91, 94–99, ms. rom. **3436**, f. 114^{r}.

102

Idem, ms. rom. **3436**, f. 116^{r}.

103

Trimiterile de la nr. 50, ms. rom. **3428**, f. 363^{v}.

104

Trimiterile de la nr. 3–11, 13, 15–18, 20–22, 25, 27–28, 30, 36–37, 45–46, 48, 56–58, 61–62, 72–82, 89, 91, 94–99, 101–102, ms. rom. **3436**, f. 130^{r}.

105

Trimiterile de la nr. 19, 29, 38–40, 52, 59–60, 63–64, 71, 93, ms. rom. **3436**, f. 97^{v}

106

Idem, ms. rom. **3436**, f. 99^{v}.

107

Trimiterile de la 44, 83, ms. rom. **3420**, f. 452^{r}.

108

Trimiterile de la nr. 3–11, 13, 15–18, 20–22, 25, 27–28, 30, 36–37, 45–46, 48, 56–58, 61–62, 72–82, 89, 91, 94–99, 101–102, 104, ms. rom. **3436**, f. 127^r.

Omis de Muşlea şi Bârlea.

109

Trimiterile de la nr. 24, 43, 47, 87, ms. rom. **3436**, f. 150^r.

110

Trimiterile de la nr. 1–2, 23, 35, 69, 88, 92, ms. rom. **3435**, f. 214^v–215^r.

Muşlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 553 (Balada *Nevasta urmărită de bărbat*).

X. BLESTEME DE DRAGOSTE

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 116^r în cadrul *Colecţiunii de poezii poporane* (partea a II–a). Ref. Iuliu Tuducescu. Textul provine din loc. Lipova, Banat. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 8 noiembrie 1892, din Bucureşti.

Muşlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 562 (De dragoste).

Aceeaşi încadrare pentru toate celelalte texte din subcapitolul de faţă.

2

Idem, ms. rom. **3436**, f. 119^r.

3

Idem, ms. rom. **3436**, f. 126^r.

4

Se află în ms. rom. **3435**, f. 216^v. Ref. înv. dirig. Romul Simu şi înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost cules în loc. Orlat, comit. Sibiului şi expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

5

Se găseşte în ms. rom. **3436**, f. 99^v–100^r. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul a fost notat în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, la o dată nespecificată.

Variante: În ms. rom. **3435**, f. 219^r se păstrează o variantă (trimisă din loc. Orlat, comit. Sibiului) foarte apropiată, în partea iniţială, de textul reprodus în volum, dar care se dezvoltă în mod cu totul original spre final:

„Ştii, tu, badeo, ce zâceai,
Când seara la noi veneai,
Şi pe laviţă şedeai,
Cu măicuţa povesteai?!
Dar tu, badeo, ţ–ai uitat
Şi pe mine m–ai lăsat.
Dar te–ajungă, badeo,–ajungă,
Dar te–ajungă şi pe tine,
Doru, badeo, ca pe mine!
Dorul tău m–o–îngălbenit
Şi tare m–au vestejit.
Dar te–ajungă, badeo, ajungă,
Dorul care te alungă!“

6

Trimiterile de la nr. 4, ms. rom. **3435**, f. 219^{r}.

7

Intitulat *Amorașul*, se păstrează în ms. rom. **3420**, f. 320^{v}. Ref. înv. D. Alboteanu. Textul a fost cules din com. Mastacani, pls. Prut, jud. Covurlui, la solicitarea suplimentară a lui B. P. Hasdeu. Data expedierii: 7 iunie 1885.

Expl. ref.: „Rar se mai aude cântându-l și din popor începe a se pierde".

8

Trimiterile de la nr. 1-3, ms. rom. **3436**, f. 110^{r}-111^{r}.

XI. CÂNTECE SATIRICE

1

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 363^{v}. Ref. înv. Ioan N. Mironescu. Textul a fost notat în loc. Negrești, com. Dobreni, jud. Neamț și expediat la 20 septembrie 1885, între răspunsurile la întrebările suplimentare adresate de B. P. Hasdeu.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 561 (De dragoste).

2

Se află în ms. rom. **3435**, f. 179^{r}. Ref. înv. dir. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (Satirice). Aceeași încadrare pentru textele nr. 3-7, 9, 12-16, 19-22.

3

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 127^{r} în cadrul *Colecțiunii de poezii poporane* (partea a II-a). Ref. Iuliu Tuducescu. Textul a fost înregistrat în loc. Lipova, Banat și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 noiembrie 1892.

4

Idem, ms. rom. **3435**, f. 117^{r}.

5

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3435**, f. 181^{r}.

6

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 190^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules din loc. Maidan, cercul Oravița, comit. Caraș-Severin. Data redactării răspunsului: 25 februarie 1887; data expedierii: 20 martie 1887.

7

Trimiterile de la nr. 2, 5, ms. rom. **3435**, f. 220^{r}-220^{v}.

8

Trimiterile de la nr. 6, ms. rom. 3436, f. 150^{v}. Data expedierii răspunsului: 16 ianuarie 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 558 (Despre soartă).

9

Trimiterile de la nr. 3, ms. rom. 3436, f. 120^{r}.

10

Trimiterile de la nr. 2, 5, 7, ms. rom. 3435, f. 219^{v}-220^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604 (Strigături sociale).

11

Idem, ms. rom. 3435, f. 218^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Strigături satirice - versurile 1-40); p. 604 (Strigături sociale - versurile 41-46).

12

Se află în ms. rom. 3435, f. 136^{r}, în cadrul colecției *Versuri populare triste, eroice, hore...*, realizată de Iosif H[orațiu] Lița, septiman. Textul provine din loc. Lodroman, [lângă Blaj]. Data expedierii: 1 mai 1878.

13

Se păstrează în ms. rom. 3429, f. 28^{r}. Ref. înv. Anton Preotu Teodor. Textul a fost cules în com. Chilia, pl. și jud. Olt și expediat la 24 ianuarie 1885.

14

Trimiterile de la nr. 2, 5, 7, 10, ms. rom. 3435, f. 216^{r}.

15

Idem, ms. rom. 3435, f. 216^{r}-216^{v}.

16

Trimiterile de la nr. 12, ms. rom. 3435, f. 136^{r}-136^{v}.

17

Trimiterile de la nr. 2, 5, 7, 10, 14-15, ms. rom. 3435, f. 217^{r}-217^{v}. Motiv vechi, prezent în *1001 de nopți*.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 553 (Balade - *Planul tinerilor*).

18

Idem, ms. rom. 3435, f. 221^{r}-221^{v}.

19

Se găsește în ms. rom. 3423, f. 28^{r}. Ref. înv. Ioan Ghibănescu. Textul a fost notat în com. Băsești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu și expediat lui B. P. Hasdeu la 13 mai 1885.

Expl. ref.: „Poporul numește feluritele paseri cu cuvintele următoare: gâscă, rață, lebădă, porumbel, turturică, privighetoare, șobran, mierlă (...) și țuțubei. Femeile cele harnice de la sate au obicei de a râde pe cele leneșe, care n-a[u] mântuit cânepa de tors până ce cântă țuțubeiul și le cântă cântecul zicând" [textul reprodus].

20–21

Trimiterile de la nr. 2, 5, 7, 10, 14–15, 17–18, ms. rom. **3435**, f. 184^{v}.

22

Se află în, ms. rom. **3436**, f. 94^{v}. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se specifică data culegerii sau a expedierii.

23

Trimiterile de la nr. 12, 16, ms. rom. **3435**, f. 137^{r}–137^{v}.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Strigături satirice).

24

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 589^{v}. Ref. înv. Necolai Gavrilescu. Textul a fost înregistrat în com. Tătăruși, pl. Șomuz-Moldova, jud. Suceava.

Expl. ref.: „Cântecele ce le cântă poporul pe aici sunt multe, însă n-au un anume titlu, ci fraza de la începutul cântecului ține loc de nume a cântecului. De ex.: *Frunză verde de alun...* etc., *Frunză verde, lemn uscat*, etc. Din cauza lipsei de timp, neputând face o colecțiune de toate cântecele ce se cântă pe aici, voi cita acum numai 3 din ele."

XII. CÂNTECE DE LUME (DE PAHAR)

1

Se află în ms. rom. **3421**, f. 202^{r}. Ref. înv. Stan Negoescu. Textul a fost cules în com. Raciu, pl. Dealul, jud. Dâmbovița și expediat la 18 octombrie 1884.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 560 (De pahar, chef).

Aceeași p. și încadrare pentru textul următor.

2

Se găsește în ms. rom. **3425**, f. 45^{v}. Ref. înv. S. H. Velișcu. Textul a fost notat în com. Bădeni, pl. Bahlui, jud. Iași și expediat lui B. P. Hasdeu la 14 mai 1885.

Notațiile ref.: „Se cântă de locuitori la petrecerile lor".

XIII. CÂNTECE DE LEAGĂN

1

Se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 178^{r}, purtând specificarea: „Cuvintele privitoare la jucarea copiilor". Ref. înv. N. Prițescu. Textul provine din com. Pârlita, pls. Târgul, jud. Teleorman. Răspuns la întrebarea nr. 126.

XIV. STRIGĂTURI

1. STRIGĂTURI SPECIFICE DIVERSELOR JOCURI

Răspunsuri la întrebarea nr. 131.

a. Alunelul

1

Se găsește în ms. rom. **3434**, f. 24^{r}. Ref. înv. pr. I. Stănescu. Textul a fost cules în com. Recea, pl. Horezu, jud. Vâlcea și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 octombrie 1885.

Expl. ref.: „Danțurile se numesc *hore* și *hure*. Când joacă băieții, spun din gură diferite poezii, potrivind silabele cu bătaia tacturilor din picioare, d. e[x]." [textul reprodus]. Strigătura a fost publicată de B. P. Hasdeu în substanța articolului cu caracter descriptiv, *Alunel*, din *EMR*, I, p. 663, redactat în exclusivitate pe baza răspunsurilor primite la *Chestionarul lingvistic*.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Strigături. De comandă).

2

Se află în ms. rom. **3422**, f. 25^{v}. Ref. înv. T. Popescu. Textul provine din loc. Băilești, pls. Balta, jud. Dolj și este inclus între răspunsurile la întrebările suplimentare referitoare la litera A, adresate de B. P. Hasdeu în cursul anului 1885. Data expedierii: 23 octombrie 1885.

Expl. ref.: „*Alunelu* este un dans foarte cunoscut în localitate. Jocul se face în modul următor: jucătorii se țin de mână (horă), fac trei mișcări duble spre dreapta, pornind cu piciorul drept înainte, mișcându-se înainte și-ndărăt, apoi patru mișcări simple numai spre dreapta, după aceea se repetă același lucru spre stânga, însă tot cu piciorul drept înainte. Cântecul-l scriu în jos [textul reprodus]. Aria-mi este foarte cu greu a v-o face cunoscută, căci, deși eu însumi cânt cu vioara, mi-e anevoie însă de a-l pune pe note. Din nenorocire, n-am avut ocaziune a învăța mai bine muzica. Cânt după note orice cântec. Nu pot, însă, a le și aranja pre note. Același lucru pentru danțul *Ariciu*. Cu toate acestea, trimit aci încercarea mea. După cum sunt aranjate, nu pot da decât o slabă idee de aria lor, lipsindu-le înfrumusețările." Textul a fost publicat integral de savant în *EMR*, I. p. 663.

Variante: Alături de cele 2 texte de *alunel* păstrate în ms., B. P. Hasdeu a inclus în *EMR*, I, p. 664, încă unul (însoțit de notația melodică), trimis de prof. Moceanu, din Romanați, pe care însă nu l-am găsit între răspunsurile la cele două chestionare. El nu e semnalat nici de Mușlea și Bârlea. Probabil că a fost extras dintr-o epistolă rătăcită. Îl reproducem în continuare:

„Alunel cu alunele!
Vin la leica, băiețele!
Prin crânguri și prin vâlcele
Să te joci mereu cu ele!"

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Alunelu).

b. Ardelenește (ungurește)

1

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 54^{r}-54^{v}. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost notat în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat la 1 mai 1885. E publicat integral de B. P. Hasdeu în *EMR*, II, p. 293, în cadrul articolului *Ardeleneasca*. În același articol se reproduc descrieri ale dansului (din răspunsurile primite la *Chestionarul lingvistic* din loc. Sângeorz, Transilvania; Albești, jud. Muscel; Hațeg, comit. Hunedoarei și Coșereni, pl. Câmpul, jud. Ialomița), de unde se dă și un scurt text.: „Jocul *ardeleneasca* se zice la noi și *ciobănașu*. De multe ori joacă un singur om cu un băț în mână, cântând fel de fel de cântece, de ex.:

Unde joacă doi mocani,
Parcă joacă doi curcani
Hi! hi! hi!"

(ms. rom. **3424**, f. 142–167); ref. înv. D. Georgescu: „Trimiterea făcută de savant nu este exactă. În ms. rom. **3424**, f. 158^{v} se precizează doar numele jocului: *Ardeleneasca (Ciobănașu)*".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Ardeleneasca).

2

Se găsește în ms. rom. **3418**, f. 69^{r}. Ref. înv. Ioan Iordăchescu. Textul a fost cules în com. Cristești, pl. Coșula, jud. Botoșani, în cursul anului 1885.

Expl. ref.: „Danțurile sau jocurile ce se întrebuințează pe aici sunt mai multe, însă în privința celor ce se întrebuințează și oarecareziceri din gură sunt: la *Ungurește*, se zice" [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Ungurește).

c. *Ariciul*

1

Se află în ms. rom. **3422**, f. 26^{r}. Ref. înv. T. Popescu. Textul provine din loc. Băilești, pls. Balta, jud. Dolj. Data expedierii: 23 octombrie 1885. Răspuns la întrebările suplimentare referitoare la litera A adresate de B. P. Hasdeu.

Expl. ref.: „*Ariciul* se joacă în două feluri: 1. Flăcăii și fetele [î]l joacă în formă de horă. 2. La nunți, fac dintr-însul ceva comic. Dănțuitorii, după ce prind pre chef, fac pre unul dintr-înșii *arici*. Lăutarul cântă aria și cântecul. Ariciul se strânge și se întinde imitând întocmai mișcările acelui animal insectivor. Ceilalți privesc și fac haz râzând."

Notațiile acestea au fost utilizate de B. P. Hasdeu în cadrul articolului *arici*, din *EMR*, II, 355–356, alături de referințele primite din loc. Petroiu, jud. Ialomița; Plopeana, jud. Tutova; Odaia, jud. Teleorman; Tulucești, jud. Covurlui; Tangujlii, jud. Vaslui; Galata, jud. Iași și Galiciuica și Băilești, jud. Dolj.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Ariciul).

Idem pentru nr. 2.

2

Se păstrează în ms. rom. **3422**, f. 217^{v}–218^{r}. Ref. înv. P. D. Ciocălteu. Textul a fost „cules din gura lui Durică Antonie, toboșar", din com. Galiciuica, pl. Câmpul, jud. Dolj și expediat la 23 octombrie 1885. Răspuns la întrebările suplimentare adresate de B. P. Hasdeu prin scrisoarea din 13 octombrie 1885.

Două fragmente din text (versurile 1-12, 29-32) și „aria oltenească a acestui danț" au fost reproduse de savant în *EMR*, II, p. 356. În ms., notele muzicale trimise de ref. lipsesc.

d. Baraboiul

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 54^r. Ref. înv. P. Căderea. Textul provine din loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Data expedierii: 1 mai 1885.

Notațiile ref.: „Danțul numit *Baraboi*, cu cuvintele" [cele reproduse).

În articolul *Baraboi*, din *EMR*, III, p. 178, B. P. Hasdeu face referințe îndeosebi la termenul botanic (precizând că „*baraboi* figurează adesea în capul cântecelor poporane, mai totdeauna a celor satirice sau de joc") și numai în trecere se referă la specia de dans popular (p. 179). Se fac trimiteri la răspunsurile la *Chestionarul lingvistic* primite de la E. Mironescu, din com. Oancea, Cavorului și de la D. Basilescu, din com. Drajna-de-Sus, Prahova.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă, Baraboiu).

e. Bărbuncul

1

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 100^v. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul a fost cules în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, la o dată nespecificată. Interesant, termenul nu este inclus în *EMR*.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 559 (Cântece și doine. De militărie).

f. Bătrâneasca

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 526^r. Ref. înv. școlii. Textul a fost notat în com. Rădășeni, jud. Suceava și expediat lui B. P. Hasdeu la 24 mai 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Bătrâneasca).

g. Bătuta (în bătaie)

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 53^r-53^v. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost cules în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Bătuta).

2

Intitulat *În bătaie*, se găsește în ms. rom. **3432**, f. 397^v. Ref. înv. N. Ludovic. Textul provine din loc. Niculițel, pls. și jud. Tulcea. Nu se precizează data culegerii sau a expedierii.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. În bătaie).

3

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3428**, f. 53^r.

Expl. ref.: „Dansul numit *Bătuta*, cu cuvintele“ (cele reproduse).
Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Strigături. Satirice).

h. Brânza

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 88^{v}–89^{r}. Ref. înv. Coman Şt. Negoescu. Textul a fost cules din com. Bogza, pl. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat. Nu se precizează data. Răspuns la întrebările suplimentare referitoare la literele A–B, adresate de B. P. Hasdeu în partea a II-a a anului 1885.

Expl. ref.: „*Brânza*, ca danţ, se joacă horă şi mai mult partea mocănească (de care sunt mulţi aşezaţi în comună). Se zice că de dânşii este şi născocită. Se întrebuinţează mult la chefuri între gospodari (pe la nunţi, cumetrii etc.) fiindcă este un joc vechi şi ţin la el, dar este cam greu de executat, având multe figuri. Se fac hazuri de cei ce se încearcă a-l deprinde.

Cântecul relativ nu-şi are un şir sau o legătură frumoasă. Totodată, cuprinde şi vorbe necuviincioase. Iată câteva [e citat textul reprodus]. Mai departe urmează expresiuni necuviincioase“.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Brânza).

i. Busuiocul

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 378^{v}. Ref. înv. C. Vrânceanu. Textul provine din com. Petricani, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamţ. Nu se precizează data culegerii sau expedierii.

Notaţiile ref.: „*Busuioc*, câte 2, pe schimbate, cântă“ [textul reprodus].
Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Busuioc).

î. Căţeaua

1

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 120^{r}. Ref. „înv. şcoalei“. Textul a fost cules în com. Glad-Siliştea, pl. Tohani, jud. Buzău. Nu se precizează data culegerii sau a expedierii.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Căţeaua).

j. Căzăceşte

1–2

Se găsesc în ms. rom. **3420**, f. 80^{v}. Ref. înv. I. Tacu. Textul provine din com. Braniştea, pl. Siret, jud. Covurlui. A fost cules de la „părinţii şi consătenii“ ref. Data redactării răspunsului: 3 mai 1885, data expedierii: 15 iunie 1885.

Expl. ref.: „Jocurile ce se joacă pe la noi sunt: hora de mai multe feluri, hora unirii, care este cea mai des jucată, numită şi *De mână* sau *Peste picior, Joiana, Floricica, Trenkina, Raţa, Şchioapa, Brâul cu bătăi, Carabiereasca, Căzăceşte, Sârba* şi alte cu ma[i] multe cimilituri precum“ [textul reprodus].

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Descrieri de joc. Căzăceasca).

k. Cernita

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 54^{r}. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost înregistrat în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamţ.
Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Cernita).

l. Ciobăneasca

1

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 69^{r}. Ref. înv. Ioan Iordăchescu. Textul a fost notat în com. Cristeşti, pl. Coşula, jud. Botoşani în cursul anului 1885.
Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Ciobăneasca).

m. Ciofu

1

Se găseşte în ms. rom. **3425**, f. 265^{v}. Ref. înv. (V (?) Carare. Textul a fost cules în loc. Cucuteni, pl. Stavnic, jud. Iaşi şi expediat la 13 mai 1885.
Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Ciofu).

n. Corăbiasca

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 378^{v}. Ref. înv. C. Vrânceanu. Textul provine din com. Petricani, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamţ. Nu se precizează data culegerii sau expedierii.

Expl. ref.: „*Corăbiasca* şi *Lăzasca* sunt de brâu, cântă [textul reprodus] ca la *Mocănească*“.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Corăbiasca).

o. Dura

1

Se păstrează în ms. rom. **3429**, f. 88^{r}. Ref. înv. I. Voiculescu. Textul a fost notat în com. Mogoşeşti, pls. Vedea, jud. Olt şi expediat lui B. P. Hasdeu la 8 ianuarie 1885.

Notaţiile ref.: „Danţurile ce le joacă poporul pe aici sunt: *Dura*, ale cărei cuvinte sunt [se dă textul reprodus]. Şi tot cu astfel de cuvinte joacă o mulţime de danţuri, precum: *Hora, Joiana, Irindeaua, Floricica, Minţita* etc.“

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Dura).

p. Ghimpele

1

Se găseşte în ms. rom. **3419**, f. 120^{v}. Ref. „înv. şcoalei“. Textul a fost cules în com. Glad-Siliştea, pl. Tohani, jud. Buzău. Nu se precizează data culegerii sau expedierii.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Ghimpele).

q. Hangu

1

Se află în ms. rom. **3426**, f. 56^{r}. Ref. pr. înv. Nicolae Ionescu. Textul a fost înregistrat în loc. Moreni, com. Prisacani, pl. Braniștea, jud. Iași și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 decembrie 1884.

Expl. ref.: „Danțurile cunoscute sunt: *horă de mână, horă de brâu, hangu*, cu cuvintele privitoare la ei“ (se dă textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Strigături. Satirice).

r. Hora

1

Se păstrează în ms. rom. **3433**, f. 462^{v}. Ref. înv. P. Mohor. Textul a fost cules în loc. Târgu Puiești, pl. și jud. Tutova și expediat lui B. P. Hasdeu la 31 martie 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Hora-polca).

2

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 280^{r}. Ref. pr. paroh Georgiu Trailă. Textul provine din „Temișoara și în ținutul ei“. Nu se precizează data culegerii sau expedierii.

Expl. ref.: „«horă» în cerc, când apoi cântă“ [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Hora)..

s. Horodinca

1

Se află în ms. rom. **3433**, f. 462^{v}–463^{r}. Ref. înv. P. Mohor. Textul a fost notat în loc. Târgu Puiești, pl. și jud. Tutova și expediat la 31 martie 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Horodnica).

2

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 378^{v}. Ref. în. C. Vrânceanu. Textul a fost cules din com. Petricani, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț, fără a se preciza data.

Expl. ref.: „*Horodnica* – câte 2. Să ține cu mâinile de braț și joacă înainte și cântă“ [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Horodnica).

ș. Jianca

1

Se găsește în ms. rom. **3434**, f. 24^{r}. Ref. înv. pr. I. Stănescu. Textul provine din com. Recea, pl. Horezu, jud. Vâlcea. Data expedierii: 1 octombrie 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre Jianca).

ț. Rața

1

Se află în ms. rom. **3420**, f. 80^{v}. Ref. înv. I. Tacu. Textul a fost înregistrat în com. Balintești, jud. Covurlui și expediat la 20 septembrie 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 599 (Despre joc. Rața).

2

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 120^{r}. Ref. „înv. școalei". Textul a fost cules în com. Glad-Siliștea, pl. Tohani, jud. Buzău. Nu se indică data culegerii sau expedierii.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 599 (Despre joc. Rața).

ț. Rusasca

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 378^{v}. Ref. înv. C. Vrânceanu. Textul provine din com. Petricani, pl. De-Sus-Mijlocul, jud. Neamț. Nu se precizează data culegerii sau expedierii.

Notațiile ref.: „*Rusasca* - pe 2 rânduri, amestecați, flăcăii cu fetele, cântă" [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 599 (Despre joc. Rusasca).

2

Se păstrează în ms. rom. **3426**, f. 56^{r}-56^{v}. Ref. pr. înv. Nicolae Ionescu. Textul a fost cules în loc. Moreni, com. Petricani, pl. Braniștea, jud. Iași și trimis lui B. P. Hasdeu la 8 decembrie 1884.

Expl. ref.: „Alte dansuri sunt: *Cărășelu, Gândăcelu, Corăghiasca, Ilăü, Mazurca, Rusasca*, cu cuvintele privitoare la ea" (cele reproduse).

Variante: ms. rom. **3428**, f. 358 (Negrești, com. Dobreni, jud. Neamț), ref. înv. Ion M. Mironescu):

„Joacă, fată, ce-i juca...
- Lasă-mă, mamă, să joc,
C-am râșnit un tăbultoc
Ca să am pe azi la joc!"

Versurile 8-11 devin strigătură de sine stătătoare în varianta din ms. rom. **3426**, f. 229^{v} (Târgu Frumos, Iași, ref. înv. G. Talpalar):

„Tot încet cu fata, măi.
Că nu-i nora mâni-ta,
Ci i-a istui de colea,
Cu căciula plecățea!" etc.

și capătă o amplă dezvoltare humorească în varianta din ms. rom. **3426**, f. 74^{r}-74^{v} (din Perieni, com. Cârniceni, pl. Turia, jud. Iași, ref. înv. A. Dobrea):

„Mai încet cu copila,
Că nu-i nora mâni-ta.
Gioacă nunta după casă,
Că mireasa-i burduhoasă.
Mai încet, măi vornicele,
Că mireasa-i a făta
Și mă tem c-a lepăda.
Gioacă nunta de trei zile
Și mirele nu mai vine!"

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 599 (De comandă. Rusască).

u. Rușca

1

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 53^{v}–54^{r}. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost notat în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat la 1 mai 1885.

Expl. ref.: „Danțul numit *Rușca*, care se joacă învârtindu-se, cu cuvintele" (cele reproduse).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (De comandă. Rușca).

v. Sârba (Cara-Gheorghe)

1

Se găsește în ms. rom. **3427**, f. 145^{r}. Ref. înv. N. Isbășanu. Textul a fost notat în com. Albești, jud. Muscel și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 iulie 1885.

Notațiile ref.: „Danțurile sunt: *Danțul (Brâul)*, cel mai vechi pomenit de bătrâni, *Ungurește* (de doi), *Sârba* sau *Caragheorghe*, la care cântă" [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Caragheorghe).

x. Sârbește

1

Se află în ms. rom. **3428**, f. 53^{v}. Ref. înv. P. Căderea. Textul provine din loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț. Data expedierii: 1 mai 1885.

Expl. ref.: „Danțul numit *Sârbește*, cu cuvintele" (cele reproduse).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Sârbește).

2

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 69^{r}. Ref. înv. Ioan Iordăchescu. Textul a fost cules în com. Cristești, pl. Coșula, jud. Botoșani, în cursul anului 1885.

Notațiile ref.: „Când se joacă *sârbește*, se zice" [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Sârbește).

y. Țărănește

1

Trimiterile de la *Sârbește*, 1 (ms. rom. **3428**, f. 53^{r}).

Expl. ref.: „Poporul cunoaște următoarele danțuri: *Țărănește*, cu cuvintele" (cele reproduse).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc. Țărănește).

2. STRIGĂTURI DESPRE JOC ÎN GENERAL

1

Se află în ms. rom. **3424**, f. 447. Ref. înv. C. Alexandrescu. Textul a fost notat „din gura poporului" din com. Reviga, pl. și jud. Ialomița. Nu se precizează data expedierii.

Expl. ref.: „Danțurile cunoscute poporului de aici sunt: *Brâú, Sârba, Slănicu, Chindia, Joiana, Leșeasca, Mușamaua, Hora lui Cuza, Stânga, Ghimpile, Rața, Mocăncuța, Biru greu*, iar cuvintele ce le întrebuințează sunt:“ (cele reproduse).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 599 (Despre joc în general). Aceeași încadrare (p. 599-600) pentru nr. 1-3, 5-7, 12-13, 14-18.

2

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 586^v. Ref. înv. V. Paric. Textul a fost cules din com. Zenești, pl. Bistrița, jud. Neamț și i s-a trimis lui B. P. Hasdeu la 1 aprilie 1885.

3

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3424**, f. 447^v–448^r.

4

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 69^r. Ref. înv. Ioan Iordăchescu. Textul provine din com. Cristești, pl. Coșula, jud. Botoșani și a fost cules în cursul anului 1885.

Omis de Mușlea și Bârlea.

5

Se află în ms. rom. **3436**, f. 90^r-90^v. Ref. neprecizat (P. Dulfu?) Textul a fost înregistrat în loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se specifică data culegerii sau expedierii.

6

Idem, ms. rom. **3436**, f. 88^v.

7

Idem, ms. rom. **3436**, f. 91^r.

8

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3428**, f. 586^v.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Satirice).

9–10

Se găsește în ms. rom. **3427**, f. 249^r. Ref. înv. P. Diaconescu. Textul a fost cules în com. Godeni, pl. Nucșoara, jud. Muscel, fără să se indice vreo dată.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Satirice).

11

Se află în ms. rom. **3435**, f. 218^r. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (Satirice).

12

Trimiterile de la nr. 5-7, ms. rom. **3436**, f. 89^r.

13

Idem, ms. rom. 3436, f. 87^{v}–88^{r}.

14

Trimiterile de la nr. 11, ms. rom. 3435, f. 221^{v}.

15

Trimiterile de la 5–7, 12, ms. rom. 3436, f. 88^{r}.

16

Idem, ms. rom. 3436, f. 88^{r}–88^{v}.

17–18

Idem, ms. rom. 3436, f. 88^{v}.

19

Se păstrează în ms. rom. 3435, f. 135^{r}. Ref. Iosif Horațiu Lița, septiman. Textul provine din loc. Lodroman, lângă Blaj. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1878.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice).

20

Trimiterile de la nr. 5–7, 12, 15–18, ms. rom. 3436, f. 92^{v}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

3. STRIGĂTURI EROTICE

1

Se află în ms. rom. 3436, f. 89^{r}. Ref. neindicat (P. Dulfu?). Textul a fost cules în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, la o dată neprecizată.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605 (Despre plante).

2

Se găsește în ms. rom. 3436, f. 190^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost notat în loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin. Data redactării răspunsului: 25 februarie 1887; data expedierii: 20 martie 1887.

Notațiile ref.: „Această adunare (de tineri și bătrâni - cei tineri joacă *urliganul*) se zice «sbor», nu după cum se pronunță de popor «zbor»."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604 (Erotice). Reprodus integral. Aceeași încadrare pentru nr. 3–6, 9–13, 15–26, 29–34, 36–44, 47–50, 52–57.

3

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. 3436, f. 93^{v}. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

4

Idem, ms. rom. 3436, f. 92^{v}. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 607.

5

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 135^r în cadrul colecției „Versuri populare triste, eroice /Anecdote, hore și descântece, /Proverbia, povești, gâcitori, I. Strigări și chiar de limbă frânturi, /Din a poporului gură, /Adunate cu c... dură, de Iosif Horațiu /Lița, septiman." Textul a fost înregistrat în loc. Lodroman, /lângă Blaj/ și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1878. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602.

6

Trimiterle de la nr. 1, 3–4, ms. rom. **3436**, f. 93^v.

7

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92^v.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (De dor). Aceeași încadrare pentru nr. 8.

8

Idem, ms. rom. **3436**, f. 87^v.

9

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92^r.

10–11

Trimiterile de la nr. 5, ms. rom. **3435**, f. 137^v.

12

Se află în ms. rom. **3435**, f. 219^r în secțiunea: „Chiuituri (Țipături)". Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

13

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, ms. rom. **3436**, f. 91^r.

14

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 53^v. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost notat în loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1885.

Omis de Mușlea și Bârlea.

15

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, ms. rom. **3436**, f. 88^r. Reprodus integral de Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 603.

16

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92^r.

17

Trimiterile de la nr. 12, ms. rom. **3435**, f. 219^r.

18–19

Idem, ms. rom. **3435**, f. 137^v.

20

Idem, ms. rom. **3435**, f. 135^r.

21

Idem, ms. rom. **3435**, f. 218^r.

22

Idem, ms. rom. **3435**, f. 218^v.

23

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, ms. rom. **3436**, f. 91^v.

24

Idem, ms. rom. **3436**, f. 88^r.

25

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, ms. rom. **3435**, f. 219^r.

26

Idem, ms. rom. **3435**, f. 227^r.

27

Se află în ms. rom. **3428**, f. 586^v. Ref. înv. V. Parie. Textul a fost cules în com. Zenești, pl. Bistrița, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 aprilie 1885. Text fragmentar.

Omis de Mușlea și Bârlea.

28

Trimiterile de la nr. 5, 10–11, ms. rom. **3435**, f. 137^v.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Despre joc în general).

29

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, ms. rom. **3436**, f. 90^v.

30–31

Trimiterile de la nr. 5, 10–11, 28, ms. rom. **3435**, f. 137^v.

32

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, ms. rom. **3435**, f. 221^r.

33

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, ms. rom. **3436**, f. 93^v.

34

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, ms. rom. **3435**, f. 219^v.

35

Idem, ms. rom. **3435**, f. 221^r.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice).

36

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, ms. rom. **3436**, f. 90^{r}.

Reprodus integral de Muşlea şi Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

37

Se găseşte în ms. rom. **3424**, f. 448^{r}. Ref. înv. G. Alexandrescu. Textul a fost cules „din gura poporului“, din com. Reviga, pl. şi jud. Ialomiţa. Nu e precizată data.

38

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, ms. rom. **3435**, f. 218^{r}.

39

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, 36, ms. rom. 3436, f. 91^{r}.

40

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, 38, ms. rom. **3435**, f. 220^{v}.

41

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, 36, 39, ms. rom. **3436**, f. 93^{r}.

42

Idem, ms. rom. **3436**, f. 90^{r}.

43

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, 38, 40, ms. rom. **3435**, f. 220^{v}.

44

Idem, ms. rom. **3435**, f. 219^{v}.

45

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, 36, 39, 41, ms. rom. **3436**, f. 98^{r}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 557 (Cântece şi doine. Despre soartă).

46

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, 38, 40, 43–44, ms. rom. **3435**, f. 221^{v}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

47

Idem, ms. rom. **3435**, f. 218^{v}.

48

Trimiterile de la nr. 37, ms. rom. **3424**, f. 448^{r}.

49

Trimiterile de la nr. 5, 10–11, 28, 30–31, ms. rom. **3435**, f. 135^{r}.

50

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, 36, 39, 41, 45, ms. rom. **3436**, f. 87^{v}.

51

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92^{v}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

52

Idem, ms. rom. **3436**, f. 93^{r}.

53

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, 38, 40, 43–44, 46, ms. rom. 3435, f. 219^{r}.

54

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, 36, 39, 41, 45, 50–51, ms. rom. **3436**, f. 91^{r}. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

55

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, 38, 40, 43–44, 46, 53, ms. rom. **3435**, f. 219^{v}.

56

Trimiterile de la nr. 1, 3–4, 6–9, 13, 15–16, 23–24, 29, 33, 36, 39, 41, 45, 50–51, 54, ms. rom. **3436**, f. 88^{r}.

57

Trimiterile de la nr. 12, 17–22, 25, 32, 34, 38, 40, 43–44, 46, 53, 55, ms. rom. **3435**, f. 221^{r}.

4. STRIGĂTURI SATIRICE

a. Fiziologice

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 93^{r}. Ref. nepreczat (P. Dulfu?). Textul a fost notat în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, fără să se indice data.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

2–3

Se găsesc în ms. rom. **3428**, f. 53^{r}–f. 53^{v}. Ref. înv. P. Căderea. Textul provine din loc. Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pl. Piatra–Muntele, jud. Neamț. Data expedierii: 1 mai 1885.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice). Aceeași încadrare pentru nr. 4–6, 8–9, 11–16, 18–21.

4

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3436**, f. 88^{v}.

5

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92^{r}.

6

Se află în ms. rom. **3435**, f. 135^{r}, în colecția „Versuri populare triste, eroice / Anecdote, hore și descântece, /Proverbia, povești, gâcitori, /Strigări și chiar de limbă frânturi, /Și altă literatură /Din a poporului gură, /Adunate cu c... dură, de Iosif H[orațiu] Lița, septiman". Textul a fost notat în loc. Lodroman, lângă Blaj și expediat la 1 mai 1878.

7

Idem, ms. rom. **3435**, f. 137^{v}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 603 (Erotice).

8

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 218^{r}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost înregistrat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

9

Idem, ms. rom. **3435**, f. 227^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu. Data expedierii: 31 ianuarie 1885.

10

Trimiterile de la nr. 1, 4, ms. rom. **3436**, f. 93^{v}.
Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (Despre joc în general).

11

Trimiterile de la nr. 6–7, ms. rom. **3435**, f. 135^{r}.

12

Trimiterile de la nr. 1, 4, 10, ms. rom. **3436**, f. 93^{r}.

13

Trimiterile de la nr. 8, ms. rom. **3435**, f. 221^{r}.

14

Trimiterile de la nr. 1, 4, 10, 12, ms. rom. **3436**, f. 91^{v}.

15

Idem, ms. rom. **3436**, f. 90^{v}.

16

Idem, ms. rom. **3436**, f. 88^{v}.

17

Idem, *ibidem*, ms. rom. **3436**, f. 88^{v}.
Omis de Mușlea și Bârlea.

18

Se află în ms. rom. **3436**, f. 267^{v}. Ref. pr. Mihai Juica. Textul provine din loc. Srediștea-Mică, lângă Vârșeț, comit. Timișului. A fost expediat la 17 decembrie 1884.

Expl. ref.: „Feciorul bine făcut e ca bradul; fata tânără, frumoasă, e pup de trandafir; cea bătrână se numește boz și știr d[e] e[xemplu]" (se dă strigătura reprodusă).

19

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 448^{r}. Ref. înv. C. Alexandrescu.

Textul a fost notat în com. Reviga, pl. și jud. Ialomița, fără să se precizeze vreo dată.

20–21

Trimiterile de la nr. 1, 4, 10, 12, 14–17, ms. rom. **3436**, f. 91^{r}.

22

Se află în ms. rom. **3435**, f. 183^{r}.

Ref. înv. R. Simu și N. Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. I-a fost expediat lui B. P. Hasdeu la 28.2.1886.

23

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 190^{r}. Ref. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în loc. Maidan, comit. Caraș-Severin.

Expl. ref.: „A zdrăncăni: lanțul când cade produce un sunet ce se zice la noi zdrîncănire".

b. Prostie

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 218^{r}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost înregistrat în loc. Orlat, comit. Sibiului. Data expedierii: 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice). *Idem* nr. 2.

2

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 92^{v}. Ref. nespecificat (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu e precizată data culegerii sau expedierii.

c. Lenevie

1–2

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 218^{r}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. A fost expediat lui B. P. Hasdeu, la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (Satirice). Aceeași încadrare pentru nr. 3–4, 7–12.

3

Idem, ms. rom. **3435**, f. 219^{r}.

4

Idem, ms. rom. **3435**, f. 218^{r}.

5

Se află în ms. rom. **3436**, f. 90^{r}. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul a fost cules în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, la o dată necunoscută.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice). Aceeași trimitere și încadrare pentru nr. 6, 13, 15.

6

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 275^{v}. Ref. pr. paroh Georgiu Trailă. Textul provine din „Temișoara și în ținutul ei". Nu e precizată data culegerii sau expedierii.

Expl. ref.: „Asemenea se aude «i» și «u» lung în poeziile populare declamate sau strigate în joc de către tinerii țărani." P[entru] e[xemplificare] (se dă textul reprodus].

7

Trimiterile de la nr. 5, ms. rom. **3436**, f. 90^{r}.

8

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 135^{r}. Ref. Iosif Horațiu Lița, septiman. Textul a fost cules din loc. Lodroman, lângă Blaj și expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1878. Face parte din colecția „Versuri populari, triste, eroice, /anecdote, hore și descântece, /proverbia, povești, ghicitori, strigături și chiar de limbă frânturi, /și altă literatură /din a poporului gură, /adunate cu căldură".

9

Se află în ms. rom. **3418**, f. 388^{v}. Ref. înv. I. Demetrescu. Textul a fost notat „din gura poporului" din com. Viziru, pls. Balta, jud. Brăila, fără a se preciza data.

Expl. ref.: „Danțuri sunt: *Sârba, Mocăncuța, Pandelașu, Sultănica, Bătrâneasca, Chindia, Hora în două părți, Popârlanul, Stânga.*

La acesta sunt cuvintele" (cele reproduse).

10

Trimiterile de la nr. 5, 7, ms. rom. **3436**, f. 91^{v}.

11

Trimiterile de la nr. 8, ms. rom. **3435**, f. 135^r.

12

Trimiterile de la nr. 5, 7, 10, ms. rom. **3436**, f. 92^v-93^r.

13–15

Idem, ms. rom. **3436**, f. 90^r.

16

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 184^v.

Ref. înv. R. Simu și N. Grancea. Textul a fost cules în loc. Orlat, comit. Sibiului. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 28.2. 1886.

d. Vicii

1

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 218^r. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice). Aceeași încadrare pentru nr. 5, 7, 8, 10, 12-18.

2

Idem, ms. rom. **3435**, f. 221^r. Text degradat, poate printr-o notare defectuoasă. Omis de Mușlea și Bârlea.

3

Se află în ms. rom. **3436**, f. 92^r. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se specifică data culegerii.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604 (Sociale).

4

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 250. Ref. înv. Petru Pintea. Textul a fost notat în loc. Nevrincea, pretoriatul Bega, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. Hasdeu la 29 ianuarie 1885.

Omis de Mușlea-Bârlea.

5

Trimiterile de la nr. 3, ms. rom. **3436**, f. 90^v.

6

Se găsește în ms. rom. **3434**, f. 24^r. Ref. înv. pr. I. Stănescu. Textul a fost înregistrat în com. Recea, pl. Horezu, jud. Vâlcea și a fost expediat lui B. P. Hasdeu la 1 octombrie 1885.

7

Se află în ms. rom. **3435**, f. 135^r. Ref. Iosif Horațiu Lița, septiman. Textul provine din loc. Lodroman, lângă Blaj. E inclus în colecția „Versuri populare triste.

eroice /Anecdote, hore și descântece, /Proverbia, povești, gâcituri, /Strigături și chiar de limbă frânturi, /Din a poporului gură, /Adunate cu c... dură". Data expedierii: 1 mai 1878.

8

Trimiterile de la nr. 3, 5, ms. rom. **3436**, f. 87^v.

Variante: ms. rom. **3420**, f. 80^v (com.. Braniștea, pl. Siret, jud. Covurlui); ms. rom. **3427**, f. 248^v (com. Godeni, pl. Nucșoara, jud. Muscel); ms. rom. **3436**, f. 190^r (Maidan, comit. Caraș-Severin). Cele 3 variante prezintă diferențe minime. Cea mai semnificativă dintre ele o constituie forma: „Subt gurguiu-opincii mele" (corespunzător versului 1) (ms. rom. **3436**, f. 190^r).

9

Idem, ms. rom. **3436**, f. 88^r.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

10

Trimiterile de la nr. 1-2, ms. rom. **3435**, f. 221^r.

11

Trimiterile de la nr. 3, 5, 8-9, ms. rom. **3436**, f. 92^r.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

12

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 126^r. Ref. Iuliu Tuducescu. Textul a fost cules în loc. Lipova, Banat și expediat lui B. P. Hasdeu la 8 noiembrie 1892.

13

Trimiterile de la nr. 7, ms. rom. **3435**, f. 135^r.

14

Se găsește în ms. rom. **3437**, f. 425^v–426^r. Ref. înv. Constantin P. Scheletti. Textul a fost notat în loc. Bunești și Olăreni, com. Bunești, pls. Crasna-Prut, jud. Fălciu și expediat lui B. P. Hasdeu la 25 februarie 1879. Răspuns la *Chestionarul juridic*.

15

Trimiterile de la nr. 1-2, 10, ms. rom. **3435**, f. 221^r.

16

Trimiterile de la nr. 3, 5, 8-9, 11, ms. rom. **3436**, f. 87^r.

17

Trimiterile de la nr. 7, 13, ms. rom. **3435**, f. 135^r.

18

Trimiterile de la nr. 3, 5, 8-9, 11, 16, ms. rom. **3436**, f. 88^v.

e. Sociale

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 90^{v}. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul a fost cules în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, la o dată necunoscută.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604 (Sociale). Aceeaşi p. şi încadrare pentru nr. 3-5, 8-13.

2

Se găseşte în ms. rom. **3435**, f. 218^{r}. Ref. înv. dirig. Romul Simu şi înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului şi expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601-602 (Satirice).

3

Se află în ms. rom. **3435**, f. 401^{v}. Ref. înv. dirig. Arseniu P. Bunea, înv. sec. Sofroniu Prună, înv. Regina Bunea şi înv. adj. Ioan Petrişior. Textul a fost înregistrat în loc. Vaidarecea, comit. Făgăraşului şi expediat lui B. P. Hasdeu la 5 februarie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 186.

Notaţiile ref.: „Mama Pădurii se descrie de popor ca o fiinţă foarte mare şi tare diformă. Pre femeile care nu umblă curate, nu se ştiu îmbrăca cu gust şi dacă le-a mai neglcs şi natura de sunt urâte, le asemuiază cu Mama Pădurei."

4

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 135^{r}. Ref. Iosif Horaţiu Liţa, septiman. Textul provine din loc. Lodroman, lângă Blaj. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1878.

5

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3436**, f. 89^{r}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (Satirice).

6

Idem, ms. rom. **3436**, f. 89^{v}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (Satirice).

7

Se găseşte în ms. rom. **3424**, f. 448^{r}. Ref. înv. C. Alexandrescu. Textul a fost notat „din gura poporului", din com. Reviga, pl. şi jud. Ialomiţa. Nu se precizează data.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Satirice).

8

Trimiterile de la nr. 1, 5-6, ms. rom. **3436**, f. 87^{v}.

9-10

Idem, ms. rom. **3436**, f. 87^{r}.

11

Trimiterile de la nr. 4, ms. rom. **3435**, f. 135^{r}.

12-13

Trimiterile de la nr. 1, 5-6, 8-10, ms. rom. **3436**, f. 89^{v}. Reprodus integral de Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

14

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3435**, f. 220^{v}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice).

15

Trimiterile de la nr. 4, 11, ms. rom. **3435**, f. 135^{r}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice). Reprodus integral. Încadrare condiţionată de lectura falsă a ultimului vers: „nădragii... mei", în loc de „răi".

16

Idem, ms. rom. **3435**, f. 135^{r}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Satirice).

17

Se află în ms. rom. **3437**, f. 425^{v}. Ref. înv. Constantin P. Scheletti. Textul provine din loc. Buneşti şi Olăreni, com. Buneşti, pls. Crasna-Prut, jud. Fălciu. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 25 februarie 1879. *Răspuns la Chestionarul juridic.*

Expl. ref.: „Vaza preotului în sat. O mulţime de ziceri măscărăgioase i se aplică, pentru a-l batjocori. Astfel sunt [cuvintele reproduse]. Câte alte zicători pline de luări în râs asupra popii - încât dacă s-ar lua cineva după acestea, ar crede că popa este cel mai urgisit şi mai de râs om dintr-un sat."

Omis de Muşlea şi Bârlea.

f. Varia

1

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 249^{r}. Ref. înv. P. Diaconescu. Textul a fost cules în com. Godeni, pl. Nucşoara, jud. Muscel. Nu se precizează data.

Expl. ref.: „Sunt multe danţuri şi în timpul lui se zice de cel mai guraliv dintre dânşii" (cuvintele reproduse).

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

2

Se află în ms. rom. **3436**, f. 92^{r}. Ref. nespecificat (P. Dulfu?). Textul a fost notat în loc. Gârceiu, comit. Sălaj, la o dată neprecizată.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 600 (Humoristice).

Aceeaşi p. şi încadrare pentru nr. 3-4.

3

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92^{r}.

4

Idem, ms. rom. **3436**, f. 91ᵛ.

5

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 218ʳ. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost înregistrat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

Mușlea-Bârlea. *Tipologia folclorului...*, p. 601 (Humoristice).

6

Idem, ms. rom. **3435**, f. 221ᵛ. Aceeași încadrare la Mușlea-Bârlea.

7

Trimiterile de la nr. 2–4, ms. rom. **3436**, f. 87ᵛ.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 602 (Satirice).

8

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 185ᵛ. Ref. înv. R. Simu și N. Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comitatul Sibiului, în cadrul grupării *Proverbe și alte zicători*. Expediat lui B. P. Hasdeu la 31.I.1885.

9

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 24ʳ. Ref. pr. înv. I. Stănescu. Textul a fost cules în loc. Recea, pl. Horezu. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 1.X.1885.

5. STRIGĂTURI DE CĂTĂNIE

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 88ᵛ. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul provine din loc. Gârceiu, comit. Sălaj. Nu se cunoaște data culegerii sau a expedierii.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605 (De militărie).

Aceeași p. și încadrare pentru nr. 2-7.

2-3

Idem, ms. rom. **3436**, f. 90ᵛ.

4

Se află în ms. rom. **3435**, f. 221ᵛ. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost cules în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

5

Idem, ms. rom. **3435**, f. 219ᵛ.

6–7

Trimiterile de la nr. 1-3, ms. rom. **3436**, f. 89ʳ.

6. STRIGĂTURI DE JALE ȘI NOROC

1

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 89ᵛ. Ref. neprecizat (P. Dulfu?). Textul a fost notat în loc. Gârceiu, comit. Sălaj la o dată necunoscută.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605 (Soartă-jale). Reprodus integral. Aceeași încadrare pentru nr. 2-12.

2

Idem, ms. rom. **3436**, f. 92ᵛ. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

3

Idem, *ibidem*. Reprodus parțial în *Tipologia folclorului...*, p. 605. Ms. rom. **3436**, f. 92ᵛ.

4

Idem, ms. rom. **3436**, f. 89ᵛ.

5

Idem, ms. rom. **3436**, f. 87ʳ. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

6–7

Idem, ms. rom. **3436**, f. 87ʳ. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

8

Se află în ms. rom. **3436**, f. 275ᵛ. Ref. pr. Georgiu Traila. Textul a fost înregistrat în „Temișoara și în ținutul ei“ la o dată neprecizată.

Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

9

Trimiterile de la nr. 1-7, ms. rom. **3436**, f. 87ʳ.

10

Idem, ms. rom. **3436**, f. 89ᵛ.

11

Idem, ms. rom. **3436**, f. 87ᵛ. Reprodus integral de Mușlea și Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604.

12

Idem, ms. rom. **3436**, f. 89ʳ.

13

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 221ᵛ. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj.

Nicolau Grancea. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 28 februarie 1886.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 604 (Sociale).

G. GHICITORI

Faţă de celelalte specii, ghicitoarea s-a bucurat de o mai mică atenţie din partea învăţătorilor şi preoţilor de ţară care au răspuns la chestionarele lui B. P. Hasdeu.

Textele culese au fost ordonate alfabetic, în funcţie de numele termenului pe care îl denumesc metaforic.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 529-530.

a. GHICITORI ROMÂNEŞTI

1. Acoperământul oalei

Se păstrează în ms. rom. 3435, f. 135^v. Ref. Iosif Horaţiu Liţă, septiman. Textul a fost cules în loc. Lodroman (lângă Blaj). Este inclus în cadrul culegerii: „Versuri populari, triste, eroice, /anecdote, hore şi descântece, /proverbia, poveşti. ghicitori, strigături şi chiar de limbă frânturi, /şi altă literatură /din a poporului gură /adunate cu căldură“. Toate textele reproduse în volum sunt grupate de referent în cadrul secţiunii: *F. Ghicitori*.

2. Acul

Idem, ibidem.

3. „Camparele“ [Clopotul]

Idem, ibidem.

4. Cartea

Se păstrează în ms. **3420**, f. 220^v. Ref. iconom stavrofor G. Theodorescu. superior al bisericii Mavramol din Galaţi. Textul a fost expediat la 22 noiembrie 1884, fiind inserat la sfârşitul răspunsurilor, în grupajul: „Enigme de ali şezătorilor şi clăcilor din serile de iarnă“.

În afara textelor incluse în volum, de factură cert populară, referentul mai notează drept ghicitori populare următoarele:

„Cine nu s-a născut ş-a murit?
(*Adam*)

Cine s-a născut şi n-a murit?
(*Enoch şi profetul Ilie*)

Cine s-a născut o dată ş-a murit de două ori?
(*Lazăr*)

Care carte e mai mare în lumea creştină?
(*Psaltirea*, că ea cuprinde şi *Biblia* şi *Evanghelia*)

Care sfânt e fără suflet şi la giudecata d-apoi va sta înaintea tuturora?
(*Sfânta Cruce*)

Pe unde urinează păsările?

(Pe plisc, cioc)

Toate dobitoacele asudă, dar cânele nu?

(El asudă, revarsă sudoarea pe limbă)

Cum se numesc cei trei crai care s-au dus întâi la nașterea Mântuitorului?

(Valtazar, Melhior și Elminasar)"

Ele sunt clar de origine cărturărească, unele dintre ele aparținându-i, poate, chiar referentului.

Mușlea și Bârlea le-au introdus într-o grupare aparte: *Pseudoghicitori* (*Tipologia folclorului...*, p. 530).

Predispoziția referentului pentru genul enigmistic se vede și din aceea că după grupajul propriu-zis de ghicitori el ține să noteze producții curat cărturărești, umoristico-lirice, pe linia poeziei lui V. Alecsandri:

„Enigme de ali lui G. Assatâg.

Am vii și casi, garduri și vali, pădure, apă și piatră sacă, dar am un nume ciudat. L-ăi spune?

(Dealul Răpedea, de lângă Iași)

Tânărul zise «cinel, cinel»
Tinerei fete de lângă el.
- Două steluțe cu raze line,
Lăsând lăcașul plin de lumine
Pe fruntea-ți albită, ele-a căzut.
De nu li-i gâci să le sărut?
Nu gâci îndată gingașa fată,
Și pe ochi negri fu sărutată.
Tânărul zise iarăși «cinel»
Mândrei fete de lângă el.
- Albe, rotunde, două aripioare
Neîncetat cearcă la ceri să zboare
Și tu-n robie tot le-ai ținut.
De nu vei gâci să le sărut?
Nu gâci-ndată, rumăna fată
Și pe sân alb fu sărutată.
Tânărul zise iarăși «cinel»
Galișei fete de lângă el:
- O văd închisă rumă[nă] floare,
Când se deschide văd lăcrămioare.
Gâci, Măriuță, cu mândre cosițe
Că rumăna-ți floare e zâmbitoare.
Nu gâci îndată bălăioara fată
Și mica-i gură fu sărutată."

5. *Câinele*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei.*

6. *Chiseilogu de la pivă*

Se păstrează la Arhivele Naționale. Direcția Arhivelor Istorice Centrale, Fond

B. P. Hasdeu, vol. XII, f. 47^{r}. Ref. G. Bobocescu. Răspuns la *Chestionarul juridic*. Născut la Focșani, a peregrinat cu serviciul în Brăila, Botoșani, Buzău, Gorj, Dolj, Mehedinți, Dâmbovița, Covurlui, Ilfov. Ghicitorile sunt expediate din Târgoviște, la data de 1 aprilie 1885. Textele au fost publicate în *B. P. Hasdeu și contemporanii săi români și străini*, vol. III, p. 153–154.

7. *Condeiul (1–2)*

Trimiterile de la nr. 4. *Cartea*. După ghicitoarea nr. 2, ref. notează: „După moș Ion, în timpul de-acum“.

8. *Condeiul cu degetele*

Trimiterile de la nr. 6.

9. *Craiul din cărțile de joc*

Trimiterile de la nr. 1. *Acoperământul oalei*.

10. *Evanghelia*

Idem, ibidem.

11. *Fereastra*

Idem, ibidem.

12. *Frunza, hăragu, boghița și h'inu*

(1)

Se păstrează în ms. 3426, f. 32^{r}, ref. S. Teodorescu, com. Miroslava, jud. Iași, 15 iunie 1885. Răspuns la întrebarea 59. La capătul descrierii muncilor viticole, încheiate cu culesul viei și îngroparea viței pentru iarnă, se face următoarea completare: „Iată o cimilitură (cigniliturî) a viei“. Urmează textul reprodus.

(2)

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei*. *Cheia: Parul, frunza și strugurele viței.*

13. *Furnicile*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei*.

14. *Gura*

Idem, ibidem.

15. *Fumul*

Idem, ibidem.

16. *Hârtia*

Idem, ibidem.

17. *Lacrima*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei*.

18. *Mâna*

Idem, ibidem.

19. *Melița*

Idem, ibidem.

20. *Nucul*

Idem, ibidem.

21. *Ochiul*

(1)

Idem, ibidem.

(2)

Trimiterea de la nr. 6. *Chiseilogu de la pivă*.

22. *Oul*

Idem, ibidem.

23. *Piciorul în cizmă*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei*.

24. *Plugul*

Se păstrează în ms. rom. **3429** f. 99^{r}, ref. înv. S. Alexandrescu, com. Negreni, pls. Vedea, Olt, 28 febr. 1885. Răspuns la întrebarea nr. 101: „Nici un cuvânt aiurea nu se zice despre plug pe care să nu-l înțelegem, decât ca o ghicitoare, d[e] e[xemplu]...“ Urmează textul reprodus.

25. *Respirarea*

Trimiterea de la nr. 6. *Chiseilogu de la piuă*.

26. *Roțile de la car*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei*.

27. *Sâmburii de nucă*

Idem, ibidem.

28. *Scara*

Idem, ibidem.

29. *Scânteia*

Idem, ibidem.

30. *Scrisoarea*

Trimiterea de la nr. 6. *Chiseilogu de la piuă*.

31. *Soarele*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei.*

32. *Stelele*

Trimiterea de la nr. 6. *Chiseilogu de la pivă.*

33. *Tunetul*

Trimiterea de la nr. 1. *Acoperământul oalei.*

34. *Fără indicarea cheii*

Trimiterea de la nr. 6. *Chiseilogu de la pivă.* În legătură cu lipsa cheii la această ghicitoare, ref. a dat următoarea explicație: „Răspunsul de la Ghicitoarea [de față] a rămas nescris, din cauza accidente[lor] care au distrus [sic! corect: dus] pe oameni după alte afaceri, fără a mai reveni ca să mi-l pot nota".

b. GHICITORI AROMÂNE („MACEDO-ROMÂNE")

Se păstrează în ms. 1494 de la Arhivele Naționale. Direcția Arhivelor Istorice Centrale, sub titlul:

„Ghicitori (Angucitori) macedo-române", fără precizarea culegătorului. După toate probabilitățile, ele ar putea proveni de la Pericle Papahagi, studentul lui B. P. Hasdeu.

Textele au fost reproduse întocmai, redistribuindu-se în ordinea alfabetică a termenilor-cheie pe care ghicitorile îi prezintă în haina enigmatico-metaforică.

Omise de Mușlea-Bârlea.

H. PROVERBE

Trimiterile la nr. ms. din care au fost extrase și la pagină s-au făcut la sfârșitul fiecărui proverb în parte.

Textele au fost ordonate alfabetic, după primul cuvânt.

S-au dat în subsolul doar explicațiile cele mai importante ale referinților.

Toate textele au fost verificate în manuscrise.

Secțiunea de proverbe din volum este mult mai bogată decât capitolul din *Tipologia folclorului...*, p. 522–528, pe de o parte, (pentru că Mușlea-Bârlea au omis numeroase proverbe, iar pe de alta pentru că noi am avut la dispoziție mai multe răspunsuri la Chestionarele juridic și lingvistic decât ei.

În sfârșit, s-au dat trimiterile exacte la file (${}^{r/v}$).

I. ÎNTORSĂTURI DE LIMBĂ

1–4

Se păstrează ms. rom. **3435**, ff. 209^{v}–210^{r}. Ref. înv. Romul Simu. Textele au fost culese în loc. Orlat, comitatul Sibiului, Transilvania, și i s-au trimis lui B. P. Hasdeu la 31 ianuarie 1885.

Omise de Mușlea-Bârlea.

J. FRÂNTURI DE LIMBĂ

1–5

Se găsesc în ms. rom. **3435**, ff. 134^{v}–135^{r}. Ref. Iosif Horațiu Lița, septiman. Textele provin din loc. Lodroman (lângă Blaj). Ele fac parte din colecția: Versuri populari, triste, eroice / anecdote, hore și descântece / proverbia, povești, ghicitori / strigături și chiar de limbă frânturi / și altă literatură / din a poporului gură / adunate cu căldură".

Omise de Mușlea-Bârlea. *Idem* nr. 6–7.

6–7

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 93^{v}. Ref. Dimitrie Cerbulescu, cls. a IV-a Normală. Textele au fost culese din com. Rudeni, pls. Cloșani, jud. Mehedinți. Sunt expediate fără precizarea datei.

K. FOLCLORUL COPIILOR

Folclorul copiilor a fost ordonat după o viziune proprie a noastră, diferită radical de modalitatea de grupare utilizată de Mușlea-Bârlea, în *Tipologia folclorului...*, p. 605–625.

Secțiunea cuprinde bogatul lot de texte aromâne descoperite în Arhiva B.P. Hasdeu de la Biblioteca Academiei Române.

Din cauza numărului extrem de mare de atestări ale jocurilor de copii, ce nu-și află decât o exemplificare parțială în textele din răspunsurile la cele două chestionare, am renunțat să dăm în frontispiciul secțiunii rubrica: ***atestări și texte fragmentare***, prezentă la cele mai multe dintre speciile incluse în volum.

Trimitem, de aceea, cercetătorul și cititorul la tabelul alfabetic al „jocurilor de copii" publicat de Mușlea-Bârlea la sfârșitul vol. *Tipologia folclorului...*, p. 606–625. El reprezintă un bun punct de orientare în vastitatea materialelor primite de B.P. Hasdeu de la învățătorii și preoții satelor.

1. INCANTAȚII

a. Române

1

Se află în ms. rom. **3435**, f. 245^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu. Textul provine din loc. Orlat, comit. Sibiului. I-a fost expediat lui B. P. Hasdeu la 31 ian. 1885.

Expl. ref.: „Se zice [...] Așa zic copiii bourelului sau melcului pentru ca să scoată coarnele".

Întrebarea nr. 179.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

2

Se pătrează în ms. rom. **3424**, f. 152^v. Ref. înv. Demetriu Georgescu. Textul a fost cules în com. Coșereni, pls. Câmpu, jud. Ialomița, în 1885.

Expl. ref.: „Despre melc se zice că unii după ce se fac mari, se transformă în șerpi; s-a văzut chiar melci întocmai ca șarpele, osebit numai că în vârful coadei purta casa sau coaja sa; ca metafore se zice: ăla e cu casa în spinare ca [a] melcului. Are și un cânticel cu care copiii zic că îl face să scoată coarnele și care este acesta“ [textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

3

Se găsește în ms. rom. **3434**, f. 46^v. Ref. pr. Demetriu Nisipescu. Textul a fost notat în loc. Zăvoieni, pls. Otăsău, jud. Vâlcea. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 6 febr. 1885.

Expl. ref.: „Copiii prind acești melci și le cântă: [textul). Eu însumi făcând aceste când eram copil“.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

4

Se află în ms. rom. **3425**, f. 45^v. Ref. înv. I. H. Velișcu. Textul s-a cules în com. Bădeni, pls. Bahlui, jud. Iași. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 14 mai 1885.

Expl. ref.: „Pentru culbeci, când prind copiii un culbec, pentru a-l face să scoată coarnele, îi cântă [textul reprodus]. Astfel cântă până scoate coarnele.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

5

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 101^r. Ref. (P. Dulfu?). Textul s-a cules în com. Gârcei, Sălaj. Data notării neprecizată.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

6

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 79^r. Ref. înv. Nicolae Sânzian. Textul provine din „opidul Hațeg, Țara Hațegului, de pe Strei, com. Zărand și întreg comit. Hunedoarei“. S-a expediat la 24 ian. 1885.

Expl. ref.: „Copiii descântă: [textul reprodus]. Va să zică puterea lui Mihai eroul s-a extins și la oprirea ploaiei. Aceasta am experi[menta]t-o în întreg districtul Hunedoarei, al Zarandului, al Albei la Alba Iulia și pre unde am umblat, în Zarand și alte părți a călătoriei mele.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 605.

b. Aromâne

1

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, de la Biblioteca Academiei Române, mapa I, ms. 40, f. 1. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. „Cules tot de la Tachi Bitaracu“ (Nijopule, Macedonia).

2

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 3–4. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Textul a fost cules de la Tachi Bitaracu.

3

Se găsește în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 4. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.: „Când începe a se înopta, spre amurgul serei, băieții, într-o voce, cântă“ [textul reprodus]. „Știute de subsemnatul“.

4

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 5. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.: „Când copiii văd că zboară-n cer vreun vultur (orñiu), îi cântă“. „Culese din gura lui Coe Adam (Ohrida, Macedonia)“.

5

Se găsește în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 5. Ref. Vurdună-lu „aveliat din Epir“. „Culese din gura lui Coe Adam. (Ohrida, Macedonia)“.

Expl. ref.: „Tot cam pe aceeași voce [ca precedentul] se cântă și păsărei guguce [gugustiucul] – sură ca porumbeluil“.

6

Se află în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 7 (nr. XX). Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. „Tot de la Tachi Bitaracu și de la un alt elev în cls. I a liceului român din Bitolia, al cărui nume nu mi-l reamintesc, nefiind ligibil însemnat“.

Expl. ref.: „Când băieții resar peste vreun șanț sau de pe vreun pom, gard etc. zic“ [textul reprodus].

7

Se păstrează în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 14 (nr. XXIII). Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. „Cules de la Tachi Rechi din Nijopule, Macedonia“.

Expl. ref.: „Când băieții fac bucuvală, zic: [textul reprodus] *Bucuvală* este o amestecătură de fărimături de pâne și unt. Copiii fac bucuvală de fărimături de pâne amestecată cu fărimături de brânză, într-o batistă, unde le strâng tare, până ce se amestecă bine. Când e să se descopere bucuvala, trebuie să tacă toți, căci altmintrelea nu se face rotundă, «nu si angljioagă anvârligoasă»“. Cel de al doilea text e „cules de la Iani Tusiu Papahagi (Avela, Epir)“.

8

Se află în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 16–17 (nr. XXIX). Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.: „Când băieții prind insecta «vaca lui Dumnezeu», care în Macedonia și Epir se numește *pascăljiță* sau «puljiu aroșiu» îi cântă: [urmează textul]. Se crede că după aceste cuvinte, «vaca lui Dumnezeu», care stă liberă în palma băiatului, va zbura și în direcția ce zboară e și calea ce duce la vitele tatălui acelui copil. Băieții consideră că e păcat a omorî această insectă, pentru că moare cine o omoară. I se mai cântă și în modul următor:

Pascalijiță–ljiță,	Pașcaljliță–ljiță
Adu–m˜i păpuță,	Adă–mi papuci,
Adu–m˜i curdelji,	Adă–mi ghete
Tras' li bag trâ Pasti	Ca să le pui la Paști
Cu ouli aroși.	Cu oule cele roși[i] (ad[ică] când voi mânca și ouă roși[i]).

Se crede, de asemenea, că părinții copilului ce a cântat «pascaljiței» va face ce va face și va cumpăra ghete băiatului său, căci «pascaljița» nu–i dă pace până ce nu–i cumpără, ci mereu îl îndeamnă."

9

Se găsește în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 18 (nr. XXXII). Ref. Vurdună–lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.: „Seara, băieții obicinuiesc a sta târziu afară pe lângă vreun gard sau într–o livede și a spune basme. Când se despărțesc ca să meargă fiecare la sine acasă, cântă tare: [textul reprodus] cules de la Ioan Baracu (Avela, Epir) sau:

Cathiun acasă	Fiecare acasă,
Luplu după casă,	Lupul după casă.
Stâmaria 'n casă	S[fân]ta Maria în casă
Cu căndila apresă.	Cu candila aprinsă.

(La Ohrida, Crușova, Nijopule, Maloviști, Perivoli, Samarina). Pe alocurea, pe lângă formele de mai sus, se mai zice și astfel:

Cari fuḑi,	Care fugi,
Cari vini,	Care vini,
Cari armâni,	Care rămâne
Lu adudi,	Îl lovi
Maia	Maia (Bunica?)
Gaia.	Gaia (Cioara?)."

10

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 9 (nr. XXXIII). Ref. Vurdună–lu, „aveliat din Epir".

Expl. ref.: „Când băieții văd un bivol, încep a–i fluiera și–i zice: «cúcu, cúcu» și a–i cânta versurile ce urmează, crezând că prin modul acesta, bivolul se va supăra și se va lua după dânșii spre a–i străpunge cu coarnele (ș'lji' mbairă cu córnili). Iată versurile (cele reproduse). Auzit dela Taljia Gh. Hagigogu din Hirolivad (Macedonia)."

11

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 19. Ref. Vurdună–lu, aveliat din Epie.

Expl. ref.: „Când băieții aleargă după melci și găsesc, luându–i în mână, le cântă ca să scoată coarnele: [textul reprodus] sau:

b. Sméelciun, Smeelciun,	Melcule, melcule,
Scóti iscati cárnili,	Scoate, scoate coarnele,
Câ va–ți li taljiu cu córda	Căci ți le voi tăia cu sabia
Cu córda al Dumniḑă.	Cu sabia lui Dumnezeu.

Culese din gura lui Mitru Fărșerotul de la Cătivele lui Zegă (Mirihuva).

c) Sméelciun, Sméelciun,	Melcule, melcule,
Scóti, scóti córnili	Scoate, scoate coarnele,
Si se agiocă ficiorlji	Să se joace băieții,
Ficiorlji cu fétili.	Băieții și fetele.

sau:

d) Smelciu, Smeelciu, budare	Melcule, melcule buzare[1]
Scóti, scóti córnili,	Scoate, scoate, coarnele,
Si se agioacă fétili,	Să se joace fetele,
S'ti–agioçi, ș'tini cu iéli.	Să te joci și tu cu ele.

(Auzite de la Nastasi Damașioti (Avela, Epir) și de la I. Perdichi, Perivola).

e) Pe grecește:

Σάγιαγγα[2],	Melcule,
Μάγιαγγα[3],	Maljianga (nu se știe ce înseamnă)
Βιά'γ" ταφμεραπα" σου	Scoate coarnele–ți
Νά" περουν παιδγία σου	Să joace băieții tăi
Νά" περ' και συ' καμποσου.	Să joci și tu câtva.

sau

f)

Σμει'τσιου. σμειτσιου μούγτιαρε[4]	Melcule, melcule. munzore,
Βιάλ" τά" υείρατά σον,	Scoate coarnele–ți
Νά" πε"ξουν τά" παιδγια" σου	Să joace băieții tăi
Νά" πεξ'καί " σύ" καμπόσου.	Să joci și tu câtva.

sau în loc de υαμώσσον se zice υουντάσου (în urmă–ți);

Culese din gura lui Toljia Hagigogu (Hirolivadi, Macedonia)."

12

Se găsește în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, ff. 20–21 (nr. XXXV). Ref. Vurdună–lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.: „Băieții au obiceiul ca, îndată după ploaie, să iasă să găsească melci. Și, dacă nu pot să găsească, ia trei pietre și le așează una peste alta. Prin această dispoziție a pietrelor ei cred că au împovorat pe drac cu o greutate insuportabilă, și că acesta ar fi în stare să facă orice, numai să scape de povara aceea. Atunci băieții îi zic: [textul reprodus] sau:

---

[1] „În locul cuvântului acesta, unii zic: «múnḑare (?)». Buḑare = cu buzele mari (?)" (*n. ref.*).

[2] Grecii moderni n–au altă numire pentru melc, decât *saljiauga* și cuvântul: *s–melciu*. Aromânii din Ohrida mai numesc melcul pe lângă *Smelciu* și *Cârnaș*. (Com. de dlu dimañie, român din Ohrida).

[3] Cuvântul: Maljianga nu se știe ce înseamnă.

[4] *Munḑare* și *muḑare* nu se știe precis ce înseamnă. Grecii obișnuiesc și ei aceste cuvinte ca și românii când vorbesc de ceva înspăimântător, dar aci par a nu avea sens. Pe lângă acestea se întrebuințează și spre batjocură.

b) Aflî-lu (smelciul), aflâ-lu diaule,	Găsește-l (pe melc), găsește-l diavole.
Trasi ti discarcu.	Ca să te descarc.

Dacă băieții găsesc melci, descarcă pe drac, adică dau jos pietrele. Tot așa încarcă (împovoară) pe drac când pierd vre-un lucru și atunci îi zic:

a) Află-lu, află-lu, drac,	Găsește-l (obiectul pierdut), găsește-l, drace,
Macă vrei să ti discarc.	Dacă vrei să te descarc.

sau:

b) Află-l, află-l, drac,	Găsește-l, găsește-l, drace,
Tra si-m̃i-ti discarc,	Ca să mi te descarc,
Dis tră tini (sau: dis tini)	Jumătate pentru tine (sau: jumătate tu),
Dis trá mini (sau: dis mini)	Jumătate pentru mine (sau: jumătate eu).“

Culese de la Yani Ciumcti (Avela Nouă, Macedonia) și de la Ioan Barac (Avela, Epir).

13

Se păstreză în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, ff. 20-21 (nr. XXXVI). Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.:

„Sau:

b) Curcubeu-beu,	Curcubeu-beu,
Tini mâci,	Tu mănânci,
Tini beai.	Tu bei,
Ațîa-ți crești coada	Ție-ți crește coada,
Am̃ia-mi crescu perlji.	Mie-mi cresc perii.

Se crede că după aceste cuvinte, va începe să le crească părul.

Credințe: Se crede că cine poate să mănânce o disagă plină cu una ureche de sare și alta cu piper («un ocljiu di tisagă ’mplin cu sare ș’alantu cu piper») și răsare pe curcubeu, acela se face fată și băiet dacă este fată[1]. La Gobești și Muloviști, se crede că cine trece pe subt curcubeu își schimbă sexul[2]. Asemenea și la Ohrida.

Curcubeul se crede că-ntotdauna îți ține unul din capetele sale în apa curgătoare, râu și celalalt pe o colină (*Zeauă* sau *măgulă*).“

Credința de față a fost preluată de B. P. Hasdeu în *Povestea Crinului*. S-ar putea ca textele de față să-i fi fost încredințate la sfârșitul anilor ’80 ai secolului al XIX-lea.

14

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 22 (nr. XXXVII). Ref. Vurdună-lu (aveliat din Epir).

---

[1] La Avela, Avela Nouă, Hirolivad, Perivoli etc. (*n. ref.*).

[2] După comunicarea d[omni]lor Argeutean și Steriu, studenți macedoneni (*n.ref.*).

Expl. ref.: „Când copiii stau așezați în jurul vetrei și fumul îi supără, ca să facă să meargă bine-n coș, îi zic [textul reprodus]. Cules din gura lui Tuliu Mihail (Avela, Epir) și Tuljia Hagigogu“ (Avela Nouă, Maced[onia]).

2. PARODII (TEXTE SATIRICE)

b. Aromâne

1

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 4-5. Ref. și inf. Vurdună-lu, aveliat din Epir. „Știute de subsemnatul“.

2

Se găsește în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 5-6. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Inf. Tache Bitaracu.

Expl. ref.: „La băiet neastâmpărat se adresează următoarele cuvinte de ceilalți băieți“.

3

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40. f. 6. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Inf. Tache Bitaracu.

Expl. ref. „Când vreun băiet plânge, ceilalți [spre] a-l supăra și mai mult, îi zic“ [textul reprodus].

4

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 6, nr. XVI. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Inf. Tache Bitaracu.

Expl. ref.: „La vreo bătrână care este rea cu băieții, aceștia îi cântă“ [textul reprodus].

5

Se găsește în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 6 (nr. XVII). Ref. Vurdună-lu, avaliat din Epir. Inf. Tache Bitaracu.

Expl. ref.: „Când băieții vor să necăjească pe vreunul dintre ei, îi cântă“ [textul reprodus].

6

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 6-7 (nr. XVIII). Ref. Vurdună-lu, avaliat din Epir. Inf. Tache Bitaracu.

Expl. ref.: „Când se *da* pe gheață (când patinează) fără patine“.

7

Se află în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 7 (nr. XIX). Ref. Vurdună-lu, avaliot din Epir. Inf. Tache Bitaracu.

Expl. ref.: „Când un băiet plânge, ceilalți pentru a-i face supărare, îi cântă“ [textul reprodus].

8

Se păstrează în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 7 (nr. XXI). Ref.

Vurdună-lu, avaliat din Epir. „Tot de la Tachi Bitaracu și de la un alt elev în cls. I a liceului român din Bitolia, al cărui nume nu mi-l reamintesc, nefiind ligibil însesmnat".

Expl. ref.: „Când vor să necăjească pe vreun bătrân ce-i bate, îi cântă".

9

Se găsește în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 7 (nr. XXII). Ref. Vurdună-lu, avaliat din Epir. „Cules din gura lui Gajiu I., din Gobești, Macedonia".

10

Se află în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 14-15 (nr. XXIV). Ref. Vurdună-lu, avaliat din Epir. „Cules din gura lui Iani Papinianu, Avela, Epir".

Expl. ref.: „Când băieții își bat joc de un alt băiet, îi zic". Se dă ca variantă textul cules de la același informator, înregistrat tot sub nr. XXIV:

„Cola, lai, Cola,
Cola, Bacola,
Ce-mi furași pistola,
Di-u băgași tu mânică,
Di-u măcași Duminică?

Cola (Nicola), măi Cola,
Cola, Bacola,
Ce-mi furași pistolul,
De l-ai pus în mânică,
De-l mâncași duminică?"

11

Se păstrează în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 15 (nr. XXV). Ref. Vurdună-lu, avaliat din Epir. „Auzit de la mai mulți băieți, din Nijopule, Avela, Vlaho-Clisura etc."

Expl. ref.: „La un *cucòt (còcut)* = cocoșiu, băieții cântă" [textul reprodus].

12

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 15 (nr. XXVI). Ref. Vurdună-lu, avaliat din Epir. „Cules de la L. Constantinescu (din Perivole, Epir)".

Expl. ref.: „Când băieții văd vreun grec că vine în satul lor, îi strigă" [textul reprodus].

13

Se găsește în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 16 (nr. XXVII). Ref. Vurdună-lu, avaliot din Epir. „Auzite de la Ini Mic, Tachi, Bitaracu, Cico Carafoli (Xivolivad) etc."

Expl. ref.: „Către dascăli, băieții cântau" [textul reprodus]. Se dă ca variantă:

„Dascale, pârtascale,
Nu-mi ti du ca móră
Câ balili-mi ti luară,

Di s'nu-ți udi și pólili,
Cu balili, cu balili.

Dascale, pârtascale,
Nu-mi te du (vorbi) ca moară,
Căci balile mi te luară (au început a-ți curge)
Da să nu-ți uzi și poalele
Cu balele, cu balele."

Explicații la cuvintele din text: 1. Pârtascal, pru-dascal, era un dascal mai mic, care învăța pe băieți τό αλφαβηταριον (abecedarul) și se silea să țină în școală buna ordine. 2. Prima bancă era plană și se umplea cu nisip, pe care se trăgea cu o scândură spre a se netezi și după asta aci scria dascălul pe alfa, vita etc. și citea băierților ca să o învețe. Tot aci punea și băicți[i] să scrie pe alfa, vita."

14

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 17 (nr. XXX). Ref. Vurdană-lu, aveliat din Epir. „Auzit de la Tachi Bitaracu".

15

Se află în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, ff. 17-18 (nr. XXXI). Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Nu se face nici o precizare cu privire la informator.

3. DIALOGURI

b. Aromâne

1

Se păstrează în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 1. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir.

Precizările ref.: „Cules din gura lui Tache Bitaracu, Nijopule, Macedonia".

2

Se află în Arhiva B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 2. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Nu se precizează de la cine s-a cules.

3

Se găsește în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 2. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Nu se indică de la cine a fost cules textul.

4

Se păstrează în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 3. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir. Nu se indică de la cine s-a cules textul.

5

Se află în Arh. B. P. Hasdeu, mapa I, ms. 40, f. 3. Ref. Vurdună-lu, aveliat din Epir.

Expl. ref.: „Când copiii văd un iepure-i cântă".

4. JOCURI DE COPII

a. Române

I. (De-a) ajunitul

Formă zonală a jocului *(De-a) ascunselea* sau *Mija*, cu texte diferite.

1

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, var. 6, f. 80^v. Ref. înv. Ioan German.

Expl. ref. „*De-a ajunitul* sau de-a *ascunsul* este un joc ce se numește de-a *mija* în părțile Mureșului. Ex. «Hai să ne jucăm *de-a ajunitul*. Ajumi tu! Care ajume?» Un prunc ajume (mijește) și ceilalți se ascund pe unde pot. Toți pruncii pun degetele roată și apoi numără așa" (urmează textul).

2

Se află în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 81^{r}. Ref. înv. Ioan German. Textul a fost cules „în comuna Botez (estul Albei inferioare)".

Expl. ref.: „Care rămâne mai pe urmă din prunci, acela *ajume* (și *ajumește*), iar ceilalți se ascund și dacă cel ce ajume află și prinde pe unul din cei ascunși, atunci acela vine la *ajumit*, iar dacă nu-i poate prinde, și pot ajunge să-i scuipe la locul de ajumit, atunci tot cel vechi ajume. Ajumitul stă în aceea că-și pune pruncul mânile la ochi și stă la un părete, la un stâlp sau altceva și strigă: «cuc! cuc!» Dacă toți pruncii s-au ascuns, atunci și ei zic: «*cuc!*» și apoi să-ncepe căutarea. Dacă zic pruncii că încă nu-i «cuc», e semn că nu s-au ascuns și are să mai aștepte cel ce ajume până se ascund."

II. (De-a) ascunselea

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 188^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în localitatea Maidan, lângă Oravița, la „25 faur 1887" și este citat spre a exemplifica sensul cuvântului *nărumă*: „Nărumă se numește o poliță de pe părete, unde se pun blidele. Acest cuvânt l-am auzit în următorul joc copilăresc" (Urmează textul).

2

Se află în ms. rom. **3436**, f. 149^{r}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul provine din localitatea Maidan, lângă Oravița. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la „25 faur 1887".

Expl. ref.: Observare: În comuna noastră Maidan au fost cetate, ceea ce se vede din ruine, și în anul 1865 ori 1866 s-au aflat acolo un tun, carele s-a trimis ewoffo la Timișoara. După tradițiune, aceea ar fi fost cetate turcească, ori ocupată de turci, căci după cum povestesc bătrânii, turcii prindeau fete (după tradițiune). Acest vers întrebuințat în jocuri copilărești rămas ca suvenire, încă întărește ce zic moșii."

3

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3436**, f. 149^{r}.

4

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 101^{r}. Ref. (P. Dulfu?). Textul a fost expediat lui B. P. Hasdeu din com. Gărcei, Sălaj. Data culegerii e neprecizată.

5

Se păstrează în Arh. Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 81^{v}. Ref. înv. Ioan German. Textul a fost cules din com. „Brad, Valea Brad, Bloseni etc.".

III. Baba oarba

În principiu jocurile de copii intitulate *(De–a) ajunitul*, *(De–a) ascunselea*, *Baba oarba*, *Mija* și *Numărătoarea* desemnează o acțiune în care un copil stă cu ochii legați sau cu ochii la perete și ceilalți se ascund, urmând ca după un anumit timp cel de la perete (sau cu ochii legați) să încerce să prindă măcar pe unul dintre cei ascunși, pentru a scăpa de pedeapsa mijitului, iar cel prins să-i ia locul.

Le-am tratat ca jocuri independente, împărțind textele în 5 categorii, întrucât, în mod regional sau de la localitate la localitate, ele au o configurație aparte. De altfel, chiar textele sunt sensibil deosebite, ceea ce înseamnă că există totuși un ce separator.

1

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 175^{r}. Ref. înv. A. N. Mogoș. Textul provine din loc. Obilești, pls. Marginea-de-Jos, jud. Râmnicu Sărat și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 3 martie 1885.

Expl. ref.: „*Baba oarba*, care se execută astfel: se strâng 3, 4 sau mai mulți copii într-o casă sau altceva așa, și pe care cade sorțul îl leagă la ochi cu o basma sau batistă. În această stare, întorcând pe cel legat la ochi cu fața spre un perete al casei, un alt copil de la spate îi zice: «La ce-ai mas?» Cel legat răspunde: «La taifas.» Apoi iar îl întreabă: «Pe câte ace?» Și iarăși răspunde: «Pe două ace.» Și, în fine, iară zice cel legat: «Hăis de spate-ncoace!» După această operațiune, toți ceilalți copii se ascund sau fug prin casă, iar cel legat la ochi aleargă orbește după dânșii și, pe care îl va prinde întâi și[-l va] scuipa, pe acela-l face *baba oarba*. Tot astfel se urmează până la isprăvirea jocului."

2

Se află în ms. rom. **3420**, f. 312^{r}, ref. înv. D. Alboteanu. Textul, intitulat *ochii legați* a fost cules din com. Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui. I-a fost expediat lui B. P. Hasdeu în febr. 1885.

3

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 463^{r}. Ref. înv. N. Busuioc, N. Bălănescu, I. Hudiță. Textul, intitulat *Baba oarba (mijoarca)*, s-a cules în loc. Pașcani-Stolniceni, jud. Suceva și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 26 mai 1885.

Expl. ref.: „*Baba oarba* sau *mijoarca* se face așa: Unul dintre copii își leagă ochii. Ceilalți îl duc cu mâna la clampa ușei, apoi îl întreabă [textul reprodus]. El umblă, cu ochii legați, după ceilalți, și când prinde câte unu zice: [textul reprodus]. Pe care-l prinde de trei ori îi dă locul."

4

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 272^{v}. Ref. înv. Theodor Theodorescu. Textul provine din com. Lupșeana, pls. Borcea, jud. Ialomița. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 10 dec. 1884.

Expl. ref.: „La câteva din jocurile copilărești dup-aici, am vorbit despre sorți. Sorții ce întrebuințează copiii în jocurile lor sunt niște vorbe care le zice unul sau una dintre dânșii, însă fără să le înțeleagă câtuși de puțin – sunt sigur despre aceasta. Aceste vorbe adresate celorlalți adunați împrejurul aceluia, în formă numerică, căci cu fiecare vorbă arată la unul din cei adunați sunt [textul reprodus]. Acceluia căruia [î]i zice: «chicri!» (pieri) se dă la o parte dintre ceilalți. Astfel se face cu toți, până ce rămâne numai unul. Acela trebuie să fie Baba oarba, Mama Gaia, Mija, Purcaru etc.“

IV. Bostănelu

1

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 312^{r}. Ref. înv. D. Alboteanu. A fost cules din com. Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu în febr. 1885.

V. Bușii

1

Trimiterea de la jocul de copii precedent (*Bostănelu*).

VI. Cloca cu pui

1

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 104^{v}. Ref. înv. Nicolau Trîmbițoniu. Textul provine din com. Grădiștea, Banat.

Expl. ref.: „Și așa toți puii zic pe rând, arătându-și picioarele: «asta-i!» Ba, până ajunge la ultimul, la care zice: «asta». Și uliu vrea să prindă puii și-i prinde pe toți până ajunge la cloca, [cu] care se ia la fugă.“

VII. Dumnezeu și Dracu

Variante: ms. rom. **3430**, f. 376^{v}.

1

Se află în **ms. rom. 3428**, f. 52^{v}. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost cules în Gura Bistricioarei, pls. Piatra-Muntele, jud. Neamț. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1885.

Expl. ref.: „Iată cum se face. Se strâng mai mulți copii ca și la jocul de sus *[De-a puia gaia]*. Se face unul Dumnezeu, și altul Drac. Ceilalți se așază jos și pun palmele închise între genunchi. Dumnezeu ié un ban și-l lasă la unul din copiii care stau jos, în care timp Dracul nu este de față. După aceea zice D[umne]zeu [textul reprodus]. Atunci iese Dracul și caută pe unul dintre băieți și dacă nimerește pe cel cu banul, este al lui. Iar dacă nu, atunci rămâne a[l] lui D[umne]zeu. Și tot așa se urmează cu toți ceilalți copii, având fiecare partea de copiii ce le-au picat. După aceea ieu un băț și se pune D[umne]zeu cu partea lui de o parte și Dracul cu a lui de cealaltă. Încep a întinde de băț până ce partea cea tare învinge pe cea slabă.“

2

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 376^{v}. Ref. I. I. Bondescu. Textul a fost cules în com. Giurgești, jud. Suceava, fără precizarea datei.

3

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 312^{r}. Ref. inv. D. Alboteanu. Textul a fost cules din localitatea Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui și i-a fost expediat lui B. P. Hasdeu în febr. 1885.

VIII. (De-a) halea malea

1

Se află în ms. rom. **3418**, f. 68^r. Ref. înv. Ioan Iordăchescu. Textul provine din com. Cristești, pls. Coșula, jud. Botoșani. Expediat în 1885.

Expl. ref.: „Jocul *De-a halea malea* – la care se prind de mână toți copiii și la un capăt și la cellalt se pun doi vis â vis și între aceștia se schimbă cuvintele următoare [cele reproduse]. Și atuncea, pe cel ce e lângă cel din capăt [î]l dă, care trebuie să treacă tupilași pe sub mânele tuturor până ajunge la cellalt capăt, unde stă până ce toți au făcut ca dânsul. După ce s-au mântuit toți, atunci unul din capete se face sul și toți se învârtesc împrejurul lui, zicând că învelesc pânza, iar celalt capăt trebuie să o descâlcească, sfârșind jocu[l]."

IX. Inelușul

Variante: **3429**, f. 62^r; 234^r (intitulat *Ineluș învârtecuș*).

1

Se află în ms. rom. **3424**, f. 187^r. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul a fost cules din com. Gârbovi, Ialomița și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 23 aprilie 1885.

X. Mija

1

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 186^v -187^r. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul a fost cules în com. Gârbovi, jud. Ialomița și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 23 aprilie 1885.

2

Se găsește în ms. **3421**, f. 202^v. Ref. înv. Stan Negocescu. Textul a fost notat în loc. Raciu, pl. Dealul, jud. Dâmbovița la 18 oct. 1884.

3

Se află în ms. rom. **3429**, f. 20^r. Inf. înv. G. Enache. Textul, intitulat *De-a mija*, provine din com. Balintești, jud. Covurlui. A fost expediat la 20 sept. 1885.

Expl. ref.: „Când se joacă de-a mija, unul dintre dânșii pune capul în jos. Altul pune o mână pe el și zice cuvintele următoare (cele reproduse). La acel care cade cuvântul «dă moara la loc» acela mijește și cei[l]alți se ascund, apoi sculându-se să-i caute, pe care găsește întâi, acela va miji din nou."

4

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 312^r. Ref. înv. D. Alboteanu. Textul, intitulat *Mijoarca*, a fost cules din com. Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu în febr. 1885.

5

Se găsește în ms. rom. **3426**, f. 200^v. Ref. înv. D. Mancaș. Textul, intitulat

Mija-poarca (mijoarca), provine din loc. Sirca, cătunul Sirca, pls. Cârligătura, jud. Iași. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 30 aprilie 1885.

6

Se află în ms. rom. **3419**, f. 119^{v}. Ref. înv. neprecizat. Textul provine din com. Glad-Siliștea, pl. Tohani, jud. Buzău, fără precizarea datei. S-au expediat 3 texte de *de-a mija*.

Variante

Din aceeași loc. s-a trimis un text aproape identic. Variază versurile 1-2: „Una/Lană“ și 8-10: „Mă trimise/-în [sat] / la văru“.

7

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 119^{v}. Ref. înv. neprecizat. Textul a fost cules în com. Glad-Siliștea, pl. Tohani, jud. Buzău, fără precizarea datei.

Variante

Într-un text aproape identic din aceeași localitate, „edin, pedina, medim“ sunt scrise „edimei, pedimei, medimpei“.

8

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 148^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în loc. Maidan, cercul Oravițci, comit. Caraș-Severin. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ian. 1885.

9

Se găsește în ms. rom. **3426**, f. 200^{v}. Ref. înv. D. Mancaș. Textul, intitulat *Mija-poarca (mijoarca)*, a fost notat în loc. Sirca, pls. Cârligătura, jud. Iași. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 30 aprilie 1885.

10

Se află în ms. rom. **3418**, f. 104^{r}. Ref. înv. Gh. Sereteanu. Textul a fost cules în loc. Rânghilești, pls. Ștefănești, jud. Botoșani și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 24 ian. 1885.

Expl. ref.: „La acest joc se pun mai întâi copiii în rând. Unul din ei merge la fiecare și atingându-l cu mâna, pronunță pe rând cuvintele următoare [cele reproduse]. La acel ce au căzut cuvântul din urmă anijă. Stă cu ochii închiși până ce ceilalți copii se ascund, apoi merge de îi caută și de găsește pe vreunul, îl fugărește și dacă îl prinde, îl atinge cu mâna și zice că l-a tăiet. Acel tăiet trebuie să anije și ceilalți se ascund.“

11

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 149^{r}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul provine din loc. Maidan, cercul Oravițci, comit. Caraș-Severin. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ian. 1885.

12

Idem, ms. rom. **3436**, f. 149^{r}.

13

Se păstrează în ms. rom. **3426**, f. 200^{v}. Ref. înv. D. Mancaș. Textul, intitulat

Mija-poarca (mijoarca), a fost cules în loc. Sirca, pls. Cârligătura, jud. Iași. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 30 aprilie 1885.

Sunt de observat evidente influențe germane la ultimele două versuri.

Pot fi ușor recunoscute cuvintele: Raus - Hinaus.

XI. [Numărătoarea]

1

Se află în ms. rom. **3436**, f. 148^{v}. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul s-a cules în loc. Maidan, cercul Oravițci, comit. Caraș-Severin, și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ian. 1885.

2

Idem, ms. rom. **3436**, f. 149^{r}.

3

Se păstrează în Arh. Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 80^{v}. Ref. înv. Ioan German. Textul, intitulat *De-a ajunitul*, provine din com. Crișcior, Hunedoara.

Expl. ref.: „În comuna Brad zic: «Uni / doni, / trini, / pani, / rația, / gația, / sari, / guti, / cioc, / poc!»“

4

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3436**, f. 148^{r}.

5

Se găsește în ms. rom. **3419**, f. 119^{v}. Ref. înv. neprecizat. Textul, intitulat *Mija*, s-a cules în loc. Glad-Siliștea, pl. Tohani, jud. Buzău, fără precizarea datei.

Expl. ref.: „*Mija*, în care unu din copii, înainte de a începe jocul, pronunță un fel de numere, d[e] e[xemplu]“. Urmează textul reprodus.

6

Se află în ms. rom. **3424**, f. 187^{r}. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul, intitulat *Baba oarba*, a fost cules în com. Gârbovi, jud. Ialomița și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 23 aprilie 1885.

Expl. ref.: „Aceasta e *Baba oarbă*“.

7

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3436**, f. 148^{v}.

8

Idem, ms. rom. **3436**, f. 148^{r}.

9–10

Idem, ibidem.

XII. (De-a) pânza încâlcită

Variante: ms. rom. **3428**, f. 97^{r}.

1

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 104^r–104^v. Ref. înv. Gh. Th. Sireteanu. Textul a fost cules în com. Rănghilești, pls. Ștefănești, jud. Botoșani, în 1885. S-a expediat pe 24 ianuarie 1885.

Expl. ref.: „La acest joc, copiii se strâng roată, ţânându-se de mână unu de altul. La capete se pun cei mai mari. Cel de la un capăt strigă la celălalt: «Măi portar, deschide porţile.» I se răspunde: «A cui porţi?» «A lui Ștefan Vodă.» Unul strigă: «Ce dai vamă?» I se răspunde de cel mai mare: «Un căţel ș-un purcel și pe *X* de un picior.» Aice pronunţă numele copilului de alăture. Atunci doi dintre cei mari se apucă de mână și toţi ceilalţi copii trec, unul câte unul, pe sub mâinile lor, care tot dau cu o mână în ei zicând că ţese. Unul păndește ca fiecare să fie atins, ca să nu se facă lătunoaie. După ce au gătit de ţesut, se învârtesc cu toţii zicând că învălesc, apoi se împrăștie."

2

Se află în ms. rom. **3420**, f. 312^r. Ref. înv. D. Alboteanu. Textul provine din loc. Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu în februarie 1885.

XIII. Petrecu

1

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 186^v. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul provine din com. Gârbovi, jud. Ialomiţa. I s-a trimis lui B. P. Hasdeu la 23 aprilie 1885.

XIV. (De-a) pietricelele

1

Se află în **3421**, f. 258^v. Ref. înv. B. Ionescu, fără precizarea localităţii. Răspunsurile au fost trimise în 1885.

Expl. ref.: „Jocul cu pietricelele se face astfel. Se ia de fiecare copil câte 10 pietricele de mărimea bobului de porumb, numărându-se [textul **a** reprodus]. Se pun toate în poala unuia, pe lângă care se așează toţi tovarășii, pun toţi câte o mână pe ele și unul din ei zice [textul **b** reprodus]. Apoi încep jocul, luând fiecare pe rând pietricele numărate din poală în mână, le aruncă în sus și le prinde pe dosul mânei (se înţelege: câte poate din ele). Se aruncă iar în sus și caută să le prindă în palmă. În acest timp, acela din copii al căruia rând urmează să fie, zice [textul **c** reprodus], căci din pietricelele prinse în palmă fără soţ, ia cel ce le-a prins una și repetă iar aruncăturile, până când prinde în palmă pietricelele cu soţ când se zice: *a spurcat* și începe altul. După ce nu mai rămân pietricele în palmă, se dă celui ce nu a putut prinde atâtea câte pusese, atâţia pumni, câte pietricele îi lipsesc de către cel ce i le-a prins."

2

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 147^v. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ian. 1885.

XV. (De-a) pițigaia

1

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 81^r-81^v. Ref. înv. Ioan German. Textul a fost cules „în comuna Brad“, comit. Hunedoarei.

Expl. ref.: „Jocul de-a «Pițigaia». Vorbele:

Ce duci în copaie?
- Pițigaie, gaie,

(se numește și *toacă, covată, aldia* (în comuna Vața), *postava* (în comuna Șesuri și Brad).

- Un picior de oaie.
- Cine ți l-o dat?
- Moșu de la sat.“

Altă nuanță în comuna Brad (urmează textul reprodus].

„Jocul [con]stă în aceea că pruncii, câți sunt, se prind de dosul mânei - unul peste altul cu două degete - ca și când ar vrea să se piște unul pe altul. Astfel vine mâna peste mână, iară la vorba posdâr - toți fug în laturi și râd. Apoi iară să împreună și încep din nou. Vorbele le zice unul; în alte locuri toți deodată“.

XVI. (De-a) puia gai[a]

Variante: ms. rom. **3419**, f. 119^v (intitulat: *Mama gaia*; ms. rom. **3427**, f. 124 (intitulat: *Puia gaia*); **3428**, f. 262^r; **3432**, f. 400^v.

1

Se află în ms. rom. **3420**, f. 312^r. Ref. înv. D. Alboteanu. Textul a fost cules în loc. Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu în febr. 1885.

2

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 52^r. Ref. înv. P. Căderea. Textul a fost cules în loc. Gura Bistricioarei, pls. Piatra-Muntele, jud. Neamț, și i s-a trimis lui B. P. Hasdeu la 1 mai 1885.

Expl. ref.: „Jocurile copilărești sunt: *de-a puia gaia*, care se face astfel: se pune un băiet care-i mai iute jos la pământ și care se zice uliu, iar ceilalți se fac cloșca cu puii. Ținându-se de mână, se începe a se învârti împrejurul celui de jos care sapă cu un băț în pământ și zice [textul reprodus]. Cloșca întinde pe rând ambele picioare și tot asemenea fac și pui și tot întreabă pe uliu: «Aista-i?» El răspunde: «Nu!» «Aista-i?» «Nu.» Până ce ajunge la piciorul al doilea al puiului din urmă, și atunci se răpede și-l apucă de picior și zice că «Aista-i!» Și dacă-l poate prinde, atunci iese din rând. Atunci uliul se scoală în picioare și începe a umbla ca să mănânce pui, dar cloșca nu-l lasă. El se face a se duce departe și zice din gură: «Eu mă duc la târg.»

Cloșca: «Eu merg după tine.»

«Eu mă duc la Piatra.»
«Eu merg după tine.»

Și astfel urmează de mai multe ori, repezindu-se din când în când către pui ca să-i mănânce, pe cari, dacă-i poate prinde, atunci ies unul câte unul până ce cloșca rămâne fără pui, iar dacă nu poate a lua nici unul, atunci cloșca se pune, împreună cu puii, de mănâncă pe uliu."

XVII. (De-a) șiși capra

1

Se găsește în ms. rom. **3427**, f. **127**^{v}. Ref. înv. R. Michăileanu. Textul a fost cules în com. Vânju Mare, pls. Blahnița, jud. Mehedinți și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 2 mai 1885.

Expl. ref.: „După ce pun toți câte o mână jos, cu palma întinsă, pune unu pe rând la fiecare degetul său pe palmă, zicând [textul reprodus]. Dacă «Specna Maria» va cădea pe mâna oricărui dintre ei, acela se dă la o parte și așa urmează până-i dă la o parte pe toți, rămânând numai unu cu palma jos. Pe acesta-l trimite departe și întreabă pe fiecare din cei de lângă el (pe cei ghiciți cu Sisi capra): «Ce-ți cumperi?» El răspunde: «O căciulă.» La cellalt: «Ce-ți cumperi?» «O pereche de ghete.» Și așa mai încolo, până ce întreabă pe toți. Apoi zice celui de departe: «Pe ce vii?» «Pe căciulă.» Și dacă va ghici vreun obiect din acelea ce și le-a[u] ales cei[l]alți băieți, băiatul acela căruia i-a ghicit obiectul se duce, 'l ia în spinare și vine la vrăjitor. Vrăjitorul-l-întreabă: «Ce-ai în sac?» El răspunde: «Un gândac.» «Da' în gândac?» «Un sac.» «Da' în sac?» «Un drac.» «Da' în drac?» «O drăcoaică.» «Dacă o fi drac, / Să-i dai o palmă peste cap, Iar d-o fi drăcoaică / Să-i dai o pălmoaică».“

XVIII. Tamparachița

Variante: ms. rom. **3418**, f. 150^{v}-151^{r}.

1

Se păstrează în ms. rom. **3418**, f. 150^{v}-151^{r}. Ref. înv. P. Michăescu. Textul a fost cules în com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila și i s-a trimis lui B. P. Hasdeu în decembrie 1884. Mușlea-Bârlea..., p. 623.

Expl. ref.: „este un joc al fetelor, dar se amestecă și băieți, însă tot fetele cântă. Se fac două partide, se pun înșirate față către față și cântă o partidă [strofa I]. Apoi cealaltă partidă răspunde cântând [strofa II]. Apoi cea dintâi [strofa III]. Și tot astfel, până când se car dintr-o partidă într-alta și vice versa“.

XIX. Trei colăcei

1

Se află în ms. rom. **3431**, f. 273^{r}. Ref. pr. I. I. Călugăreanu. Textul provine din loc. Movileni, pls. Nicorești, jud. Tecuci. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 16/28 dec. 1884.

2

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 186^v. Ref. înv. Michail Rădulescu. Textul s-a cules în loc. Gârbovi, Ialomița și i s-a expediat lui B. P. Hasdeu la 23 apr. 1885.

XX. Ulcicuța

1

Se găsește în ms. rom. **3420**, f. 312^r. Ref. înv. D. Alboteanu. Textul a fost cules în loc. Mastacani, pls. Prutului, jud. Covurlui. I s-a expediat lui B. P. Hasdeu în febr. 1885.

XXI. (De-a) „Vioară Milioară“

1

Se păstrează în Arhiva Gh. T. Kirileanu, mapa X, varia 6, f. 81^v. Ref. înv. Ioan German. Textul a fost cules din com. Brad, Hunedoara, fără dată. Răspuns la întrebarea 126.

Expl. ref. [Se practică] „la Brad, Valea Brad, Bloșeni etc., etc.“ (urmează textul). „Tot acest joc îl jucam în Blaș la școală sub numele de *Hili, hilimanu / Ce dai banu?*“

L. FOLCLOR ABSURD

1–4

Toate cele 4 texte se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 209^v–210^r. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolae Grancea. Au fost culese în loc. Orlat, Transilvania și expediate lui B.P. Hasdeu la 28 febr. 1886. Fac parte din grupajul „VI. Întorsături“.

PROZĂ POPULARĂ

A. BASME

a. BASME CU ANIMALE

1

Ariciul și cârtița

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 246^r–246^v. Ref. înv. Petru Pintea. Textul a fost cules în loc. Nevrincea, pretoriatul Bega, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. H. la 29 ian. 1885. Răspuns la într. nr. 84. Expl. ref.: „Despre arici se povestește următoarea fabulă“ (textul reprodus).

A.-Th., 80.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, Editura Minerva, București, 1970, p. 530 (*idem* intitulat).

2

[Vântul, Soarele și Gerul]

Se află în ms. rom. **3421**, f. 301^v–303^r. Ref. înv. A. Iliescu. Textul a fost notat în com. Sărdanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. H. la 6 oct. 1885. Notațiile ref.: „Prejudecățile poporului în privința vânturilor sunt. Că, când vânturile bat amestecat în aceeași zi, atunci se face vreme rea sau plouă, deoarece se ceartă sau se mănâncă vânturile“.

A.-Th., 298.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 530 (*idem* intitulat).

b. BASME FANTASTICE

1

Dunca Viteazul, băutoriul țărei

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 196^r–201^v. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost trimis din loc. Orlat, comit. Sibiului, la 28 febr. 1886. Text anexat răspunsurilor la întrebări.

A.-Th., 301 A.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului.*, p. 530–531 (*idem*).

2

Basmul cu fetele de împărat

Se păstrează în ms. rom. **3430**, f. 58^r–60^v. Ref. înv. Coman Șt. Negoescu. Textul provine din com. Bogza, pls. Marginea-de-Sus, jud. Râmnicu-Sărat. A fost expediat lui B. P. H. la 19 iun. 1885. Răspuns la într. nr. 162. Expl. ref.: „Zmeii

numai în basmele și credințele poporului sunt considerați ca puternicii celui[l]alt tărâm, după cum se văd descriși în următorul basm" (cel reprodus).
Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului.*, p. 531 (*idem*).

3

Basmul lui Ionică Făt-Frumos cu zmeii

Idem. ms. rom. **3430**, f. 75^{v}-79^{v}.

Răspuns la întrebarea nr. 201. Notațiile ref.: „Prin vorba «cellalt tărâm» poporul înțelege alt pământ aflat dedesubtul acestuia și unde se poate duce pogorându-se pe o scară prin o poartă aflată la Buricul pământului acestuia. Acel tărâm se crede a fi locuit de un alt fel de oameni mai mari de trup și nelegiuiți, dupe cum vede poporul din spunerea a felurite basme. Iată unul din acele basme" (se dă textul reprodus).

A.-Th., 301 B, 315, 327.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului.*, p. 531 (*idem*).

4

Vitejia feciorului de purcar

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3435**, f. 186^{r}-195^{r}. Subintitulat: „Poveste". A fost publicat de Ioan Șerb în antologia *Poveștile lui Făt-Frumos. Basme fantastice*, ediție îngrijită de..., prefață de Valeriu Filimon, Editura Minerva, București, 1974, p. 71-89, cu titlul: *Vitejia feciorului de purcar.* Într-o notă, se dă drept sursă: „B. P. H., *Basme populare românești* (col. inedită). Ediție îngrijită de L. Stoica". Textul a fost reprodus după manuscris.

A.-Th., 313, 317.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului.*, p. 531-532 (*Vitejia feciorului de împărat*).

5

Muma Pădurei

Trimiterile de la nr. 2-3, ms. rom. **3430**, f. 68^{r}-69^{v}. Răspuns la într. nr. 186. Notațiile ref.: „Prin Mama Pădurii se înțelege, în popor, o namilă (chip de femeie) aflată pe cellalt tărâm, mănâncă oamenii, ce-i cade la îndemână. Se vede toate acestea în următorul basm" (cel reprodus).

A.-Th., 313 H.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 532 (*Muma pădurii și suratele*).

6

[Neculai - jucătorul de cărți]

Se află în ms. rom. **3428**, f. 216^{v}-218^{v}. Ref. înv. Gh. Constantin. Textul a fost cules în loc. Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pls. Piatra-Muntele-de-Jos, jud. Neamț și expediat lui B. P. H. la 1 mai 1885. Răspuns la într. nr. 168.

Variante:

Dând detalii despre Diavol, în perspectiva viziunii populare din loc. Sirca, cătunul Sirca, pls. Cârligătura, jud. Iași, ref. C. Mancaș invocă basmul *Tudorică – jucătorul de cărți*, ce se înscrie pe linia narativă a basmului aici adnotat. Titul a fost preluat de la C. Negruzzi:

„Dracul este o ființă cu chip omenesc, cu deosebirea că are coarne, coadă, ghiare (în loc de unghii) și-i negru. Pe unde sunt mori pustii, noaptea se adună dracii și sfătuiesc ce suflet să mai iei (căci au această putere) și dacă prind vreun om, nu mai scapă de la ei. Ei se mai prefac în oameni, animale etc. la diferite ocazii.

Chiar de la începutul lumei, se zice că au fost draci. d. e. S-au întrecut Dumnezeu și Dracul a face fiecare câte o ființă. Dumnezeu a făcut pe Adam (bărbat), iar Dracul pe Eva (femeie).

Locuința însă a dracilor sau demonilor e iadul, unde, dacă intră cineva, rău îl muncesc dracii.

Însă în povești, sunt oameni și mai răi decât dracul, d. e. în povestea *Tudorică jucătorul de cărți*, cari fiind dat afară din iad, au făcut cu crida o cruce mare [pe] porțile iadului (pe care le închisese dracii de frica lui) și până nu s-au șters, după timp îndelungat, crida de pe poartă, iadul au fost închis și nimene n-a intrat" (ms. rom. 3426, f. 201^r).

A.-Th., 330 A.

Mușlea-Bârlea, *Topologia folclorului*, p. 532 (*Neculai și jocul de cărți*).

7

[Traista fermecată]

Se găsește în ms. rom. **3423**, f. 11^r-11^v. Ref. pr. N. Sandovici. Textul provine din parohia Probotești, com. Târnauca, jud. Dorohoi. A fost expediat lui B. P. H. la 25 ian. 1885. Răspuns la într. nr. 168. Expl. ref.: „Despre Sf[ân]t[ul] Petru poporul povestește" (se dă textul reprodus).

A.-Th., 330 B.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 532-533 (*idem*).

8

Povestea despre Moarte

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 186^r-187^v. Ref. înv. Teodor Sebeșanu. Textul a fost expediat lui B. P. H. în iul. 1885 din com. Poiana-de-Sus, jud. Dâmbovița. Ref. e bănățean din loc. Comloș și probabil că basmul a fost auzit de el în satul natal. A se vedea mărturisirea de la finele manuscrisului trimis lui B. P. H.: „Onorate domnule, despre toate răspunsurile și fabulele mai sus scrise sunt consciu pentru că am scris după cum vorbește poporul în Bănat, după cum povestește și ce credințe are. Primiți, on[orate] d[omnu]le, osebitele mele considerațiuni și stima ce vi-o conserv, Teodor Sebeșanu, învățător."

Variante:

Motivul omului care își caută naș printre persoanele divine se regăsește în varianta tipoligică, cu alură de snoavă, din ms. rom. **3422**, f. 485^v (com. Vella, pls. Dumbrava, jud. Dolj, culeasă de înv. N. A. Bârsănescu):

„Sf[ântul] Arhanghel 'l respectă de frică să nu le ia sufletile, știind și întâmplarea ce i s-a întâmplat țiganului când a plecat să-și caute nașu. Și iată: Întâlnindu-se cu Sf[ântul] Petru l-a întrebat:

— Unde te duci?

— Să caut naș.

— Nu mă pui pe mine?

— Cum te cheamă? întrebă.

— Sf[ântu] Petru.
— E, Petre, Petros,

nume sărăcăcios.
Nu te pun.

Mergând țiganul mai departe, se întâlni cu Dumnezeu.
— Unde te duci, mă țigane? zise Dumnezeu.
— Să-mi caut naș.
— Nu mă pui pe mine?
— Cum te cheamă?
— Dumnezeu.
— E, Dumnezeu,

nume greu.
Nu te pun.

Apoi întâlnindu-se cu Sf[ântul] Arhanghel, l-a întrebat Sf[ântul] Arhanghel:
— Unde te duci, mă?
— Să caut naș.
— Nu mă pui pe mine?
— Dar cine ești tu?
— Sf[ântul] Arhanghel care ia sufletele.
Ici:
— Ba te pun, că doar mă vei lăsa și pe mine să trăiesc mai mult."

A.-Th., 332, 332 A.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 533 (*Moartea nașă*).

9

[Trei feciori - slugi la diavol]

Se află în ms. rom. **3430**, f. 186^r-187^r. Ref. înv. A. N. Mogoș. Textul a fost notat în com. Obilești, pls. Marginea-de-Jos, jud. Râmnicu-Sărat și expediat lui B. P. H. la 3 mart. 1885. Răspuns la într. nr. 163. Notațiile ref.: „Despre «oamenii roșii», poporul de pe aici povestește că, în trecut, oamenii roșii, după cum se și povestește... [se dă textul reprodus] Despre oamenii roșii, ce au fost împărați, bătrânii mai spun că aceștia au fost niște împărați bravi, așa că popoarele lor totdeauna erau în pace."

A.-Th., 360.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 533 (*Slugă de diavol*).

10

[Făt-Frumos și mărul de aur]

Idem, ms. rom. **3430**, f. 177^r-182^r. Răspuns la într. nr. 145. Expl. ref.: „La cestiunea 144: Poporul de aici cunoaște numai pe zâna Cosănzana sau Sănzana. La cestiunea 145: Zânei Cosănzana sau Sănzana i se mai dă pe aici și numele Leana Cosănzana, și despre care se povestește" [textul reprodus].

Variante:

În ms. rom. **3433**, f. 70^v (trimisă de înv. A. Pârvan, din com. Bogdănița, pls. Simila, jud. Tutova), se păstrează o variantă schematic-enunțiativă a basmului: "Despre Elena Cosânzana poporul zice că era o ființă foarte frumoasă și împărăteasa zânelor. Că ea locuia la Neagra Cetate ce abate înspre miazănoapte și că Arghir, un fecior de împărat, au fost singurul cari au putut să vorbească cu dânsa. Dar fiind descoperit de o slugă - care i-a luat un hir de păr de aur din cap, de l-a dus împărătesei spre a crede de Arghir - Elena Cosânzeana, văzându-se prădată din părul ei, s-a supărat și l-a părăsit etc."

A.-Th., 400.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 533-534 (*idem*).

11

Povestea zânilor

Se găsește în ms. rom. **3430**, f. 205^v-207^v. Ref. înv. Fl. Bolobanu. Textul a fost înregistrat în com. Sgârciți, pls. Râmnicu-de-Sus, jud. Râmnicu Sărat, și expediat lui B. P. H. la 22 febr. 1885. Notațiile ref.: „Zinile sunt niște fete foarte frumoase. Așa înțelege poporul."

Variante:

Un foarte scurt text, cu începutul poveștii, trimis din loc. Seaca-de-Câmp, com. Ghidicin, pls. Balta, jud. Dolj, se păstrează în ms. rom. **3422**, f. 422^r. Îl reproducem în continuare: „Poporul cunoaște trei zâne fără să le numească și pove[ste]ști că ele au fost surori și se scăldau într-un râu. Ș-a venit un băiat crescut al mai marelui paserilor. Și a luat salba celei mai mici. Și aceasta a venit după el. Și a luat-o de nevastă. Dar ea, la nuntă, apucând salba, a zburat de la el, spunând să o caute la Bradu Frânt, la mânăstirea de un gând.

După aceea, tatăl său, ca mai marele paserilor, le-a chemat pe toate și le-a întrebat despre acel loc. Și după trei zile, s-a găsit un ciocârlan șchiop, care să ducă pe băiat până la acel loc."

Se încearcă, de fapt, o rezumare a basmului, în elementele lui narative fundamentale. Evident ca răspuns la într. nr. 144.

A.-Th., 400, 518.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 534 (*Zâna soție*).

12

Consânzeana

Se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 226^v-227^v. Ref. înv. E. Anghelescu. Textul provine din com. Spătaru, pls. Marginea, jud. Teleorman. Data redactării răspunsurilor: 10 mai 1885; data expedierii lor: 12 mai 1885. Răspuns la într. 144. Expl. ref.: „Niște asemenea ființe nu se cunosc de oameni, ci numai se povestesc în basme".

A.-Th., 400.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 534 (*Fiul de împărat și Ileana Cosânzeana*).

13

[Copilul șarpe]

Se află în ms. rom. **3428**, f. 263^r-266^r. Ref. înv. I. Mironescu. Textul a fost cules în com. Tazlău (cătunele Frumoasa și Bălcani), pls. Bistrița, jud. Neamț și expediat lui B. P. H. la 15 mai 1885. Răspuns la într. nr. 145. Notațiile ref.: „Elena Cosânzana, despre care este povestea aceasta" (textul reprodus). „Sunt și alte povești despre zâne și zâni."

A.-Th., 425.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 534 (*Flăcăul șarpe*).

14

Mărgărita Înălbita

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 451^r–456^r. Ref. inv. C. Alexandrescu. Textul a fost notat „din gura poporului“ din com. Reviga, pls. și jud. Ialomița. Nu se precizează data culegerii sau expedierii. Răspuns la într. nr. 144. Se dau următoarele referințe suplimentare: „Poporul cunoaște ca zâne numai pe Ileana Consânzeana și pe Mărgărita Înălbita“.

A.-Th., 465.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 535 (*idem*).

15

[Răpirea Ilenei Cosânzana]

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 63^v–66^v. Ref. inv. Stan Stănescu. Textul a fost expediat, la 14 mai 1885, din com. Bilciurești, pls. Ialomița, jud. Dâmbovița. Precizările ref. „Despre Ileana Cosânzana se povestește astfel“ (urmează textul reprodus).

A.-Th., 468.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 535 (*Ileana Cosânzeana din copac*).

16

Povestea Sântei Duminici

Se află în ms. rom. **3432**, f. 342^v–344^r. Ref. inv. M. Neculau. Textul a fost notat „din gura femeilor bătrâne“ din com. Garvăn, jud. Tulcea și expediat lui B. P. H. la 1 iul. 1885. Basmul prezintă extrem de multe similitudini cu *Fata babei și fata moșneagului*, de Ion Creangă, după care pare a fi fost transcris.

Variante:

Ms. rom. **3433**, f. 72^r (rezumat succint al poveștii). O noutate: „Și s-au dus una [dintre cele două fete: a moșneagului și a babei] la Sf[ânta] Vineri, alta la Sf[ânta] Duminică să slujească“.

A.-Th., 480.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 535 (*idem*).

17

Omul de Flori

Trimiterile de la nr. 15, ms. rom. **3421**, f. 58^v–63^v. Expl. ref.: „Ca zâni sau ca zâne, poporul crede că sunt emblema frumuseței. Astfel povestește el despre Omul-de-Flori și despre Ileana Cosânzana. Alții confundă zânele cu Ielele“.

A.-Th., 502, 532.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 535–536 (*idem*).

18

[Din fată fecior]

Se găsește în ms. rom. **3432**, f. 32^v–33^r. Ref. inv. Elena Hurmuz. Textul provine din com. Caravaneți, pls. Călmățui, jud. Teleorman. A fost expediat lui B. P. H. la 8 febr. 1885.

Răspuns la într. nr. 145.

Variante:

Povestea (schematică) din ms. rom. **3433**, f. 412ʳ–412ᵛ (com. Bogești, loc. Pericni, pls. Tutova, jud. Tutova), citată de Mușlea-Bârlea, în *Tipologia folclorului*..., ca variantă, nu are comun cu basmul *Din fată fecior* decât îmbăierea protagoniștilor în lapte clocotit. Altminteri, eroul este de la început un veritabil Făt-Frumos (bărbat): „Despre zeița Cosânzeana, zic că au fost Zeița Mărilor, Pădurilor și a Florilor, locuind în adâncu mărilor, ieșind primăvara de înverzea pădurele, înflorea câmpiile și dez- gheța apele. Îmbrăcămintea ei era de mătasă împodobită cu pene de aur și [zic] că odată a prins-o Ioan Făt-Frumos, au dus-o la palatul său - amăgind-o că-i va da pana de aur, pierdută de dânsa de pe cap - unde i-a pretins să-i fie soție. Ea n-a refuzat, dar i-au pretins să-i aducă hergheliile mărilor, să mulgă iepele și laptele să-l fiarbă să facă baie. Ioan Făt-Frumos, prin ajutorul calului său, aduce herghelicle, mulge iepele, laptele-l pune într-un vas. Atunci Cosânzeana cheamă calul său și-i ordonă să sufle pe nare fierbinte ca să fiarbă laptele, în care ea s-a scăldat. În timpul acela, Ioan fuge la calul său și-i spune că Cosânzeana să scaldă în lapte clocotit, și-i pretinse a să scălda și el. Însă el nu putea suferi fierbințeala laptelui ca Cosânzeana. Și de aceea 'și ia calul, merge la baie, și, fără să priceapă Cosânzeana, calul suflă pe nare cu rece, stâmpără baia, de se putu scălda și Făt-Frumos. Pretențiunea fiind îndeplinită, cununuia s-a făcut."

A.-Th., 514.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 536 (*idem*).

19

Ponleu

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 543ᵛ–546ʳ. Ref. înv. Ioan Dumbravă. Textul a fost notat în loc. Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pls. [De-sus-]Mijlocul, jud. Neamț și expediat lui B. P. H. la 30 mai 1885. Expl. ref. „[Poporul povestește] că Elena Cozânzana se scoboară din cer la amiază de se scaldă în spuma mării".

A.-Th, 650, A, 328.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 536 (*Povestea Elenei Cosânzene*).

20

Povestea lui Măzărică

Se află în ms. rom. **3432**, f. 419ᵛ–423ʳ. Ref. înv. Th. Mârza. Textul a fost cules „din gura poporului", din com. Peceneaga, jud. Tulcea și trimis lui B. P. H. la 16 iul. 1885. Răspuns la într. nr. 162. Notațiile ref.: „Poporul în basme, despre zmei și balauri, are mare credință, precum:" (se reproduce textul transcris).

Omis de Mușlea și Bârlea.

21

Nici Dracul nu știe ce știe vrăjitoarea

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 166ʳ. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul provine din loc. Maidan, cercul Oravițci, comit. Caraș-Severin. A fost expediat lui B. P. H. la 16 ian. 1885. Răspuns la într. nr. 184. Expl. ref.: „Făcături sunt niște unsori vrăjite, cari se amestecă cu pământ de la groapa unui mort, scândură dintr-un sicriu dezgropat etc. Acestea se leagă într-un petec de pânză cu ață luată din măsura («statul») unui mort și se aruncă din dușmănie (invidie) în casa a doi căsătoriți, cari trăiesc bine, spre a-i sparge. Tot astfeli de făcături, fără unsori, se pun într-o oală, carea se îngroapă cu fundul în sus, lângă pragul ușei casei - cu scop că trecând bărbatul peste ele să fie orb, surd, mut ca mortul, să nu vadă, audă etc., se înțelege, pre muierea sa blăstămată. «Făcăturile» se fac, dar, pentru urăciune și ca bărbatul să nu bage samă că muierea-i e curvă. «Argintul viu» se pune în mâncări și băuturi, ca să omoară pre acela cui i se dă. Cu cuțitul să descântă la oameni bolnavi care se împlântă după ușă, zicând: «precum taie cuțitul pământul, așa să se taie și relele, făcăturile etc. etc. de pre capul lui N (morbosului)». Aici cred că nu va strica, dacă voi scrie și următoarea întâmplare" [urmează textul reprodus].

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 536 (*Vrăjitoarea mai tare ca diavolul*).

c. BASME CU PERSONAJE MITOLOGICO-RELIGIOASE

1

[Paharul furat și copilul înecat]

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 162^r. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost cules în loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. H. la 16 ian. 1885. Răspuns la într. nr. 168. Expl. ref.: „Despre S[fântu]Petru se vorbește că au umblat cu Cristos pre pământ. Într-o poveste se zice că, venind la casa unui om sărac, carele neavând altă ce le da de mâncare, le-au făcut o turtă din cenușă și, scoțându-o din spuză, a fost pâne albă." În alta că: „Fiind ei..." Se dă textul reprodus.

A.-Th., 759.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 536 (*idem*).

2

[Popa prefăcut în cal]

Intitulat *Povestea despre Dumnezeu și Sf[ântu]Petru, când au umblat pre pământ*, se află în ms. rom. **3421**, f. 183^v-184^v. Ref. înv. Teodor Sebeșanu. Textul a fost notat în com. Poiana-de-Sus, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. H. în iul. 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 537 (*idem*).

3

[Sfântul Petru luat drept lăutar]

Trimiterile de la nr. 1, ms. rom. **3436**, f. 162^r-162^v. Răspuns la într. 168. Notațiile referentului: „Într-altă poveste se zice că:"... Urmează textul reprodus.

Variante:

În toate variantele prezente în răspunsurile la chestionarul lingvistic, Sfântul Petru dorește cu orice preț să intre în cârciumi, birturi spre a vedea oamenii chefuind. Într-una dintre ele, e înfățișat chiar ca neascultător față de Dumnezeu. „Despre S[fântul] Petru poporul povestește că a umblat cu Dumnezeu pre pământ, însă de multe ori nu prea asculta de consiliul lui D[umnezeu], pentru aceea a și pățit-o în mai multe locuri.

D[umne]zeu cu S[fântul] Petru treceau odată pre lângă un birt în care se aflau mai mulți soldați beți care făceau o larmă mare. S[fântul] Petru zise către D[umne]zeu:

— Mă duc să văd ce larmă e acolo.

— Nu te duce, Petre, că acolo sunt soldați beți, că mi[-i] groază că te-or bate!

— Ba mă duc, Doamne!

— Fă ce vrei, că eu ți-am spus!

Într-acea, D[umne]zeu a făcut lui Petru o violină în spate. El neștiind nimica de aceasta, a intrat în birt. Soldații, cum îl văd, încep a striga:

— Zî, țigane!

S[fântul] Petru de unde să știe cânta?! Soldații însă nu-l curmară din: «Zî, țigane!» Și văzând că nu vrea să cânte, 'l bătu bine.

— Vezi, Petre, ce ai pățit dacă nu m-ai ascultat?! a zâs D[umne]zeu" (ms. rom. **3435**, f. 399^{v}, Vaidarecca, Transilvania).

Alte variante: ms. rom. **3421**, f. 185^{v}–186^{r} (reprodusă ca variantă în notele de la legenda [*De ce nu-i cad bradului frunzele și are cepuri...*]), **3435**, f. 23^{r}, 50^{v} (rezumativă), 457^{v}.

A.-Th., 774 F.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 537 (*Sf. Petru cu vioara în spate*).

4

[Câinele turbat]

Se află în ms. rom. **3433**, f. 251^{r}–252^{r}. Ref. înv. Ioan P. Corcioavă, textul a fost cules în com. Docani, pls. Târgu, jud. Tutova și expediat la 6 mai 1885. Răspuns la într. nr. 168, subpunctul C.

Variante:

Intenția moralizantă, de combatere a beției, ce a guvernat la izvodirea acestui basm, se străvede încă și mai limpede din varianta [*Sfântul Ilie și bețivii*], trimisă din com. Mălăcești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu (ms. rom. **3423**, f. 174^{r}).

„Despre Sf[ân]t[u] Petru se povestește că, în unire cu Sf[ân]t[u] Ilie, umblând pe pământ spre a răspândi credință și învățătură oamenilor, au întâlnit niște oameni beți. Și întrebând Sf[ân]t[u] P[etru] pe Sf[ân]t[u] Il[ie] să-i spună ce sunt aceia, răspunzând că sunt oameni, Sf[ân]t[u] P[etru] a zis că sunt câni, fiindcă omul bat se asamănă cu cânele. Și, necrezând Sf[ân]t[u] Il[ie] i-a zis Sf[ân]t[u] P[etru] să meargă a vorbi cu ei. Făcând acesta, Sf[ân]t[u] Il[ie] a fost ocărât și înjurat cum e mai rău."

O variantă rezumativă aflăm în ms. rom. **3435**, f. 457^{v}, culeasă din Voila, comit. Făgăraș:

„Altă dată, întâlnind S[fântul] Petru cu d[omnu]l Chr[istos] un câne turbat, a zâs:

— Uite, D[oam]ne, un câne turbat.

D[omnu]l Chr[istos] zâse:

— Lasă-l în pace că, cânele acela-i morbos și necăjit!

Mai târziu, întâlnesc în cale un om beat. Atunci, D[omnul] Chr[istos] a zâs:

— Vezi, Petre, ăsta-i câne turbat!"

Unui obiectiv similar i se circumscriu și textele nr. 5–6, încadrate incorect de Mușlea și Bârlea tipului *Sf. Petru bătut de două ori*, cu subtipurile: a) *Câinele turbat*, b) *Pentru o palmă dată, Sf. Petru capătă două* și c) *Sf. Petru bătut fără motiv*.

Sub formă de simple consemnări (fără vreo intenție moralizantă) narațiunea figurează în ms. 3433, f. 236^{v} (com. Costești, pls. Simila - Târgu, jud Tutova) și 3433, f. 477^{r} (com. Puntișeni, pls. Simila - Târgu, jud. Tutova). Motivația bătăii, din textul transmis de înv. D. Demetriu, din com Lungești, pls, Corod, jud. Tutova, pare a veni din straturi mai arhaice de gândire: „Peste noapte, venind omul de gazdă și fiind cam beat, a întrebat pe nevastă că cine sunt acei oameni culcați în pat. Dânsa i-a spus că sunt niște drumeți, cari au rugat-o să-i primească în gazdă. Atunci el a început a-i mustra foarte tare, zicându-le că, ce caută la dânsul pe când lipsește de acasă. Și în aceste vorbe a și luat la bătaie pe Sf[ântu] Petru care era culcat alăturea cu D[umne]zeu, însă la marginea patului..."

A.-Th., 791.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 537-538 (*idem*).

5

[Pentru o palmă dată, Sfântul Petru primește două]

Se găsește în ms. rom. **3432**, f. 113^{v}-114^{r}. Ref. înv. Ioan Stănescu. Textul provine din com. Odaia, pls. Călmățui, jud. Teleorman. A fost cules în anul 1885. Expl. ref.: „Sfântul Petru figurează într-o sumă de povești în gura poporului. Se povestește"... urmează textul reprodus.

Variante:

Motivul leneșului care îl bate pe Sfântul Petru cunoaște următoarea dezvoltare narativă în varianta din com. Țepu. pls. Nicorești, jud. Tecuci (ms. rom. **3431**, f. 472^{v}-473^{r}): „Un om leniș sta culcat cu fața în sus, sub un păr. Și privind la perele cele coapte și frumoase, a zis:

— Doamne, dă-mi o pară în gură!

Atunci, Sf[ântu] Petru-i slobozi o pară drept în gură. Lenișul zisă iar:

— Mestecă-mi-o, Doamne!

Sf[ântu] Petru să repezi și-i dede o palmă. Atunci, D[umne]zeu a zis:

— Petreo, pentru această palmă, vei lua două bătăi!

Pornind D[umne]zeu și Sf[ântu] Petru spre satu din apropiere, seara au găzduit tocmai la casa lenișiului. Și, culcându-se în un pat, peste noapte, venind lenișul, a luat la bătaie pe Sf[ântu] Petru, fiindcă era culcat la marginea patului.

A doua noapte, fiindcă au găzduit tot acolo, Sf[ântu] Petru a zis lui D[umne]zeu:

— Doamne, astă-noapte mă culc eu la pärete.

Apoi, peste noapte, venind lenișul iar, a zis:

— Noaptea trecută am bătut pe cel de la margine, iar acum voi bate pe cel de la pärete.

Așadar, Sf[ântu] Petru a luat două bătăi pentru o palmă."[1]

Explicația ref. („Despre Sf[ântu] Petru, oamenii spun că mai nainte [Sfântu Petru] umbla pre pământ în tovărășie cu D[umne]zeu și făcea multe minuni, d. e.") e în contradicție evidentă cu conținutul propriu-zis al textului, întrucât nu e înfățișată nici o minune, ci, dimpotrivă, ne aflăm în fața unei șarje a personajelor mitologice.

În altă variantă, (din com. Boghești, pls. Zeletin, jud. Tecuci, ms. rom. **3431**, f. 17^{r}), Dumnezeu e înlocuit cu Isus, iar critica basmului e îndreptată împotriva omului artăgos:

---

[1] Textul e încadrat greșit de Mușlea și Bârlea tipului *Flăcăul leneș și fata harnică*, p. 538.

„Poporul de aci povestește despre Sântul Petru că este un apostol a lui Isus și că, mergând pe un drum, ar fi dat o palmă unui om și Isus i-a zis că pentru o palmă va lua două bătăi bune. Ceea ce s-a și întâmplat. Căci, mergând ei într-o seară la un sat, au tras la o casă, unde a găsit numai pe femeie acasă.

Și primindu-i la gazdă, i-a culcat într-un pat amândoi, însă Petru despre marginea patului. Mai târziu, venind bărbatul femeii, care era un arțăgaș, și luând un ciomag a început a bate pe Petru, care era la margine. Și l-a bătut până ce s-a rupt ciomagul. Pe urmă, s-a dus să ia altul, ca să bată pe cel de la părete.

Însă, pe când omul era afară, căutând băț, Petru a zis lui Isus:

— Dă-te la margine, căci pe mine m-a bătut destul.

Și el s-a dat la părete.

Omul, venind cu al doilea ciomag a zis:

— Pe acesta de la margine l-am bătut, de aceea am să bat pe cel de la părete.

Și așa a început a bate tot pe Petru. Cu modul acesta, pentru o palmă a luat două bătăi bune."

Varianta din Vaidarecea, Transilvania (ms. rom. **3435**, f. 399^v - 400^r, culeasă de Arseniu P. Bunca, Sofroniu Pruna, Regina Bunca și Ioan Petrișor) înfierează atât beția cât și spectacolul odios al bătăii:

„Altă dată D[umne]zeu cu S[fântul] Petru au dat peste doi oameni beți care se băteau. Petru zise:

— Mă duc, Doamne, și pre omul care a început pricina 'l bat bine!

— Ba nu te duce, că pentru una vei lua două!

Petru nu ascultă, ci se duse de bătu pre pricinaș.

Apucându-i seara, intrară în o casă și se rugară să-i lase în sălaș.

Fiind numai femeia acasă, aceasta zise:

— Eu vă las bucuros, dar am un om băutori și rău, și dacă vine acasă, 'mi frică că vă va bate.

Ei zâseră că vor tăcea și nu vor zâce nimica, oricum s-ar purta bărbatul cu ei.

Nici nu adormiră bine, și iaca vine omul beat de la crișmă. Îndată ce văzu străini în casă, întrebă:

— Pre cine ai în casa ta, boreasă?

— Pre doi moși bătrâni, călători.

— Ei! Aceștia sunt cari m-au bătut. Stăi să le dau acuma!

Luând un băț, se apucă și bătu bine pre S[fântul] Petru, căci el se afla de marginea patului.

Ostenit fiind bețivul de bătaia ce o dase lui Petru, a ieșit afară ca să se răcorească.

În acest timp, S[fântul] Petru zâse către D[umne]zeu:

— Să mă lași, Doamne, pre mine la părete, căci ticălosul ăsta, venind iar în casă, se va apuca iar de mine ca să mă bată.

— Bine! Mută-te la părete.

Venind bețivul de afară strigă:

— Ei! Pre cel de la părete nu l-am bătut. Acum am să-i dau și lui.

Se apucă, deci, și bătu pre S[fântul] Petru din nou.

Atunci zâse D[umne]zeu lui Petru:

— Nu ți-am spus că pentru una capeți două?!"

Mai puțin vădite sunt intențiile moralizante ale variantei din com. Hurucești, pls. Berheci, jud. Tecuci, păstrată în ms. rom. **3431**, f. 221^v. Ea este, de altfel, foarte sumară:

„Despre Sf[ân]t[u] Petru [se] povestește că mai înainte umbla cu Dumnezeu pe jos. Și mergând ei, ajung într-un sat [unde] înserează. Trag la o casă și vroiesc să stea până demineața. Omul cu casa nu era acasă, numai femeia lui. Și peste noapte au venit și au întrebat:

— Cine doarme aicea alături, pe pat?

Femeia lui au spus că sunt niște drumeți. El i-a luat la bătaie și au bătut în două rânduri pe Sf[ân]t[u] Petru".

Omis de Mușlea și Bârlea.

6

[Dumnezeu și Sfântul Petru luați drept ibovnici]

Se găsește în ms. rom. **3428**, f. 216^v–217^r. Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul a fost notat în loc. Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pls. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. H. la 1 mai 1885. Răspuns la într. nr. 168. Se dau următoarele referințe: „Despre Sfântul Petru, oamenii zic că a umblat cu Dumnezeu pe pământ. În astă privire (călătorie a lui Dumnezeu cu Sfântul Petru) sunt mai multe povești, dintre care voi spune câteva exemple" [urmează textul reprodus].

Variante:

Interesantă e varianta din com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila (ms. rom. **3418**, f. 157^r–157^v), egalând ca valoare artistică textul reprodus în vol. Se spune „Că ar fi umblat [Sfântu Petru] cu D[umne]zeu pe pământ și cum că, odată, a luat și două palme de la un om, la cară trăsese în călătoria lor ca să (se) odihnească în noaptea aceea. Căci nu mai găsise altundeva, deoarece era prea târziu din noapte. Și așa, văzuse o lumină mică de lăturea unui sat, la un bordeiaș.

Ducându-se, găsi numai o femeie cu mai mulți copilași și bărbatu-său lipsă, fiind un mare bețiv (crai), dus la cârciumă.

D[umne]zeu și Sf[ântu] Petru ceru a-i lăsa numaicât să odihnească. Femeia, după scuzele că nu-i bărbatu-său acasă, și că o să vie beat, îi primi.

Când, iată, că se aude venind un om cântând, de la cârciumă negreșit, cu câinii o droaie, o laie după el. Intră în tindă. Vede pe acei oameni dormind, pe când mânca el. Întrebă că cine-s? Femeia răspunse că-s niște săraci bătrâni, că nemaiputând de osteneală, îi a lăsat să odinhnească în acel pat.

Dar omul, în beția lui, ce i-o fi venit, se duce și dă o palmă celui de la marginea patului (zăstalniță).

Sf[ântu] Petru, fiindu-i teamă de mai multe palme, trecu la perete, a fi mai asigurat.

Dar omul zise: «mă duc să dau o palmă și celui de la perete»."

În varianta din com. Mălăești, pls. Mijloc - Prut, jud. Fălciu (ms. rom. **3423**, f. 174^r), personajul mitologic bătut e Sfântu Ilie. Revine întocmai tiparul narativ al modului de a raționa al sfântului, ce-l face să încaseze două bătăi.

În textul din ms. rom. **3424**, f. 195^v–196 (com. Gârbovi, jud. Ialomița), Sfântul Petru este pălmuit de două ori fără nici un motiv. Textul pare a se circumscrie motivului aici adnotat.

7

[Fata harnică și flăcăul leneș]

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 296^v–298^r. Ref. înv. A. Iliescu. Textul a fost cules în com. Sărdanu, plasa Bolintinu, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. Hasdeu la 6 oct. 1885.

Narațiunea - deși include în toată extinderea ei istorisirea bătăii de două ori a Sfântului Petru de către leneș - reliefează, totuși, altceva. Accentul e pus aici pe absurditatea destinului, care face ca o fată atât de harnică și respectuoasă să ia de bărbat un om diametral opus: leneș, nepoliticos, bețiv, scandalagiu.

Variante:

Aceluiași tip i se circumscrie și varianta din ms. rom. **3427**, f. 179^r-179^v, culeasă de pr. Ioan Bălilescu, din com. Bălilești, pls. Râurile, jud. Muscel, pe care o reproducem în continuare:

„Poporul zice că Sf[ântul] Petru este cel mai mare apostol, că el a creștinat mulțime de păgâni și că cele mai multe călătorii le-a făcut cu Dumnezeu (tatăl).

Într-una din călătorii, au rătăcit și întrebând pe un alt călător ca să-i îndrepteze, el le-a arătat drumul cu piciorul.

Mai înainte au întâlnit o fată, care le arătă drumul mergând cu dânșii. Atunci D[umne]zeu a zis:

— Vezi, tu, Petre, fata asta înțeleaptă are să ia de bărbat pe omul acesta împuțit și leneș.

Atunci, Sf[ântul] Petru s-a întors la el, unde-l lăsaseră și i-a dat două palme. D[umne]zeu i-a prezis că pentru două palme, are [să] mănânce două bătăi.

Întocmai așa s-a și întâmplat, căci după un timp îndelungat, au tras în gazdă la un om, unde au mâncat și s-au culcat, fiind numai nevasta acasă.

Peste noapte, vine bărbatul (acesta era cel cu două palme), întrebă pe nevastă că cine sunt acei oameni din pat. Ea spuse că sunt niște călători.

Fără să mai aștepte, ia la trânteală pe cel din margine, adecă pe Sf[ântul] Petru. De la margine, [Sfântul Petru] a trecut la perete ca să nu-l mai bată iară.

După ce mâncă, țăranul[ui] îi veni gust să bată și pe cel de la perete, care era tot cel dintâi.

Și astfel s-a împlinit zisele lui D[umne]zeu."

În varianta de excepție cules de Nicolae Sânzian, din Opidul, Hațeg (ms. rom. **3435**, f. 75^v - 77^r) cauza unirii flăcăului leneș cu fata harnică o constituile sfatul dar de Sfântul Petru:

„Mergând Christos cu S[fân]t[ul] Petru în călătorie, a întrebat pre oarecare cioban june, însă cam prost, care drum duce la cutare sat?

El n-a răspuns, arătând cu mâna, ci a arăta cu piciorul, căci ședea jos, și a zis:

— Pre aici încolo.

Mergând mai departe, s-au întâlnit cu o fată frumoasă și harnică, care, asemenea era la oi și au întrebat-o, că, care drum conduce la cutare oraș ori sat? Ea a răspuns cu plăcere:

— Drumul de aici, însă eu foarte bucuros aș merge să vă arăt, dar mă tem că oile vor stret'a până vin și atunci nu le voi mai putea afla.

Christos i-a zis să înfigă furca de la brâu în pământ, că oile de loc se vor aduna pre lângă [ea], fiindcă le place umbra.

Așa făcu. Oile s-au adunat acolo și nu s-au depărtat de lângă furcă, până ce a venit fata îndărăpt. Se zice că de atuncea nu mai stret'[ie] oile. Rămânând Christos numai cu Petru, l-a întrebat:

— Oare ce noroc să dăm noi fetei acesteia?

Petru a răspuns:

— Pre neghiobul acela de cioban ce ne-a arătat calea cu piciorul, căci și el a avut inimă bună, numai e cam prost și îi trebuie să aibă pre cineva mai înțălept decât el - și atunci fericirea e gata la ambii.

Christos așa a ordonat să se întâmple.

La vreo câțiva ani se abate Christos cu Petru iară pe acolo și cumpănește Christos așa lucrul, încât să fie încuartirați chiar la cei doi fericiți prin sfatul lui Petru.

Intrând amândoi înlăuntru, aflară numai nevasta cu vreo 4–5 copii, care de care mai mic, și cer cuartir (sălaș ori cortyel) se zice, preste noapte. Nevasta le răspunde:

— Bucuros, dragii mei, numai de mâncare n-am să vă dau, căci am un bărbat bețiv, mișel și rău, încât mai totdeauna mă bate și mă tem că și pre d[umnea]voastră vă bate. Vă rog, dacă puteți căpăta duceți-vă în alt loc.

Ei, însă, s-au învoit și așa au rămas aci.

Vine vremea cinei. Nevasta se duce să scoată pânea ce o făcusă din tărâță, în țest, să de[a] la copii de cină. Dar ce vede? Pita era albă, de grâu curat și de-abia a putut-o scoate din țest. Aducând-o în casă o arătă oaspeților și îi întrebă:

— Ce poate fi asta?

Christos i-a răspuns:

— Dumnezeu atotputernicul, văzând inima ta cea bună, viețuirea rea și sărăcia ta, a poruncit să fie așa.

Se pun cu toții la cină și mâncară, dar din pită nici nu să cunoștea că tăiau, ci din contra ea tot creștea.

După cină, s-au culcat. Petru a zis către D[umne]zeu:

— Doamne, pune-Te sau cultă-Te Tu de către părete, că, de cumva ne va bate, să rabd eu mai mult.

Christos s-a învoit.

Bărbatul când vine trântește ușa înapoi, încât ți se părea că toată se sparge și strigă:

— Tu, muiere, adă de cină!

Ea se scoală și îi dă și lui din pânea aceea.

El întrebă că sub laviță cine doarme?

— Ia, niște călători au noptat pe la noi și s-au rogat pentru cuartir preste noapte. Iar eu, văzând și știind sărăcia, le-am dat puțin loc de odihnă până mâne.

El fiind nebun și beat, se scoală de pre scaun, zbierând, i-a întrebat că ce caută la el în casă?

A luat bâta și a început a bate pre cel dinafară, adecă pre Petru. Dacă s-a săturat de lovituri, s-a dus ca să cineze.

În decursul cinării lui, Petru a schimbat locul cu Christos, fiindcă nu mai potea suporta atâta bătaie, și a trecut de către părete.

După ce a gătat cu cina, iarăși a luat bâta, voind iarăși a-i bate, dar a zis:

— Am bătut destul pre cel de către [margine][1]!

Așa, a bătut iarăși pre Petru și a doua oară.

Dimineața, plecând de aci pre drumul lor, a zis Christos către Petru:

— Petre, vezi acesta fu ciobanul care ne-a arătat drumul cu piciorul și cu fata cea frumoasă, zdravănă și cuminte. Vezi ce ai sfătuit?! Să-ți fie de învățătură că tot sfatul, bun ori rău dat, își are răsplata sa după merite.

Sfătuindu-să laolată, au hotărât că pre neghiob să-l ia de pre suprafața pământului, iar nevestei și copiilor să le lase pânea să nu să gate niciodată până nu va crește pruncii mari, când, apoi, să-i facă fericiți."

---

[1] În ms.: „părete" (*n. ed.*).

Varianta din Banat, trimisă de Teodor Sebeşanu (ms. rom. **3421**, f. 185^r) prezintă căsătoria leneşului cu fata harnică drept o răsplată dată de Dumnezeu acesteia din urmă. Episodul bătăii Sfântului Petru de două ori de către leneş lipseşte. Se pledează pentru amestecul binelui cu răul pentru ca viaţa să poată fi suportată: „Ce să facem Petre? zise D[umne]zeu. De vom da leneşului încă o leneşă - se prăpădesc amândoi. Dar trebuie să dăm omul bun şi omul rău. Şi aşa, în toate casele vedem că rar se găseşte unul bun şi altul iar bun, ci unul bun şi unu rău."

Varianta ia o turnură de filosofie asupra vieţii.

În altă variantă (din com Zăvoieni, pls. Otăsăul, jud. Vâlcea, ms **3434**, f. 56^v, culeasă de pr. Demetru Nisipescu), personajele divine cer apă flăcăului şi fetei şi nu întreabă de drum, iar iniţiativa mutării dintr-o latură într-alata a patului îi aparţine lui Dumnezeu.

„Poporul povesteşte că, când a umblat Sf[ântul] Petru cu Dumnezeu pe pământ, au găsit un om leneş, culcat la umbră şi l-au întrebat:

— Ştii, băiete, vro fântână p-aici să bem şi noi apă?

Leneşul a arătat cu piciorul de culcat drumu la fântână, zicând:

— Încolo e fântâna.

Mergând mai nainte, au găsit o fată culegând la cânepă foarte iute şi [i-]au zis:

— N-ai p-aci niţică apă, nepoată?

— Ba am, domnilor!

Şi, numaidecât, a adus un vas cu apă rece şi au băut.

Mergând pe drum, au zis D[umne]zeu:

— Vezi tu, Petre? Băiatu al leneş are să ia fata asta a bărbată.

Sf[ântul] Petru au zis:

— Taci, Doamne, cum să poate?! Mă duc să-i dau o bătaie acelui leneş!

— Şi îndată s-a întors şi l-a bătut.

D[umne]zeu au zâs:

— 'L bătuşi, Petre?

— 'L bătui Doamne.

— Bine. Pentru o bătaie, ai să iei două!

După un an, bietul leneş luând fata, au nemerit D[umne]zeu cu Sf[ântul] Petru la ei în gazdă. Însă leneşul a fost la cârciumă, când au venit călători. Viind beat preste noapte, au zis:

— Cine sunt ăştia, fă?

Ea au zis:

— Taci, mă, că sunt neşte călători!

— Ce călători?!

Şi a luat pe Sf[ântul] Petru la trânteli, căci Petru a fost la margine.

D[umne]zeu au zis:

— Te topişi, Petre. Treci tu la părete!

Beţivul zisă:

— Ştiu că pe ăl de la părete nu l-am bătut.

Şi luă la bătaie tot pe Petru.

Când plecară, D[umne]zeu zisă:

— Dă, Petre, nu ţi-am spus că pentru o bătaie iei două?!

Sf[ântul] Petru cunoscu că a nemerit la cel ce-l bătuse."

În varianta din ms. rom. **3422**, f. 396^v (com. Risipiţi, pls. Câmpul, jud. Dolj). Sfântul Petru ia bătaie de la o cu totul altă persoană decât cea pe care a pălmuit-o.

Previziunea lui Dumnezeu că pentru o palmă dată va lua două bătăi se împlinește în aceeași zi, chiar în satul despre care l-au întrebat pe leneș:

„Poporul povestește despre Sf[ântul] Petru după cum urmează:

Zice că pe când Dumnezeu umbla cu Sfântul Petru pe pământ, în calea lor au dat peste o fată lucrând. Și cerând apă la dânsa, le-a răspuns că n-are, dar să duce la fântână să le aducă apă rece.

Aducându-le apă, au băut și ținut drumul înainte.

Pe acest drum, întâlnind un purcari, l-au întrebat că în ce parte de loc să află satul cutare, iar purcaru a arătat cu picioru, zicând că încolo este.

Atunci Dumnezeu a zis:

— Petre, acest purcari o să ia de soție fata care ne-a dat apă.

Atunci, Sf[ântul] Petru s-a repezit pe el și i-a tras o palmă purcarului.

Dumnezeu i-a zis lui Sf[ântul] Petru că pentru această palmă o să ia două tränteli.

Ajungând în satul ce-l căuta, nemeriră la o casă cu o femeie în ea și al cărei bărbat era beat. Se rugară să găzduiască și ei acolo, iar femeia spuse că n-are coraj să îi lase că are bărbat-său, vițiuri rele și poate, când vine, îi bate și pe ei și pe ea.

În sfârșit, după mai multă vorbă se învoiră cu femeia și rămaseră la această casă. După ce cinară, se culcară în pat: Dumnezeu la părete și Sf[ântul] Petru de marginea patului.

Când, peste noapte, vine omul cel beat, întreabă femeia cine este în pat. Femeia îi spune că sunt niște călători. El, atuncea, omul cel beat, ia la trânteală pe Sf[ântul] Petru, care sta de marginea patului. Îl trânti cât vru și îl lăsă.

După ce îl lăsă, Sf[ântul] Petru vorbi cu Dumnezeu să se mai dea și el la părete, căci poate vine omul cel beat și iar îl trântește. Dumnezeu se dete de margine.

Însă când mai veni omul cel beat, zise că să mai trântească și pe cel de la părete.

Și-astfel l-a bătut pe Sf[ântul] Petru de două ori și s-a împlinit vorba lui Dumnezeu că pentru palma ce a dat-o purcarului, o să ia două trânteli."

În variantele distincte al unui subtip al narațiunii, pe postul de om leneș, ce urmează să se căsătorească cu fata harnică, figurează un bolnav, un „zăcaș", ce stă sub un păr (ms. rom. **3428**, f. 246^{v}, com Dragomirești, jud. Neamț, ref. înv. I. Călin):

„Despre Sântul Petru, poporul spune că Sântu Petru umblând pe pământ împreună cu D[umne]zeu, a găsit pe un zăcaș șezând sub păr. Acesta s-a rugat lui D[umne]zeu să-i dea o pară. I-a dat-o. A cerut să i-o și mestece. Și aceasta s-a făcut.

În urmă, ducându-se mai nainte, pe un lan cu grâu, era o tânără care secera înaintea tuturor. D[umne]zeu a zis:

— Petrio, fata ace[e]a, ce seceră înainte, are să ia de bărbat pe cel ce l-ai văzut sub păr.

Sântul Petru au răspuns:

— Doamne, mare nedreptate!

Pentru această vorbă, la un an de zile, au venit Sântul Petru cu D[umne]zeu în gazdă la zăcaș. El era la crișmă. Venind acasă, a început a insulta și a luat la bătaie pe Sântul Petru, care era culcat la marginea patului, s-a rupt bățul și s-a dus să aducă altul, zicând:

— Așteaptă, că te-oi lucra cu acuși!

Sântul Petru a zis:

— Doamne, să mă dau la părete, că, de va veni de a doua oară, mă și omoară.

S-a dat Sântul Petru la părete.

Venind zăcașu în casă, a zis:

— Hei! Am bătut pe cel de la margine. Ia să mai dau și celui de la părete!

Și astfel, Sântul Petru a mâncat două bătăi pentru cuvântul ce l-a zis că nu e drept să ia zăcașu pe fata cea harnică."

În varianta degradată a aceluiași subtip, din ms. rom. **3428**, f. 56^r-56^v (com. Bistricioara, pls. Piatra, jud. Neamț), Sfântul Petru se revoltă împotriva necuviinței leneșului, care cere nu numai să i se dea para, ci să-i fie și mestecată. Fata harnică nu apare în cuprinsul narațiunii.

Un text din care lipsește motivația bătăii Sfântului Petru, precum și motivul căsătoriei fetei harnice cu leneșul se păstrează în ms. rom. **3422**, f. 227^r-228^r. Interesantă aici e portretizarea celor două personaje divine ca „uncheși cu barbă". Descrierea bătăii Sfântului Petru are o tentă rituală. Purcarul vine zbierând și înjurând. Cu toate acestea dă doar „un ciumag celui care era la marginea patului". „Iar după ce mai stătu la vatră, zise către nevastă: «Mă duc să dau și la al de la părete una». Și ducându-se, a dat și celui de la părete un ciumag, adecă tot lui Sfântu Petru."

A.-Th., 822.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 538 (*Flăcăul leneș și fata harnică*). Sunt încadrate greșit câteva texte ale tipului *Sf. Petru bătut de două ori.*

8

[Cu sau fără ajutorul lui Dumnezeu]

Trimiterile de la nr. 4, ms. rom. **3433**, f. 250^r-251^r.

Variante:

Același motiv cunoaște o dezvoltare cu semnificații sensibil diferite în varianta omisă de Mușlea și Bârlea, din com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila (ms. rom. **3418**, f. 157^v):

„Altă dată, Sf[ântul] Petru mergând p-un drum cu D[omnu]l Cristos - iată două fete mari că coseau la mălai.

Celei dintâi, care avea mai puțin de muncă, i se dete:

— Bună dimineața, fată mare! Silește c-o să isprăvești!

Dar ea, drept răspuns, zise:

— Mulțumim d[umnea]voastră! O să isprăvesc vrând nevrând Dumnezeu!

Mai înaintând D[omnu]l Cristos cu Sf[ântul] Petre dete și la ceailaltă «bună-dimineața», ca la cea dintâi, și tot că:

— Silește, fată mare, c-o să isprăvești!

Aceasta răspunse:

— Numai dacă o vrea D[umne]zeu isprăvesc, iar altfel deloc.

În drumu lor, D[omnu]l Cristos zise lui Sf[ântul] Petru:

— Văzuși, Petre? Fata cea cu postața mai mică, n-o să isprăvească nici până desearä, iar ceailaltă, cu bucata mare, se va duce devreme acasă, căci a răspuns bine.

Apoi așa a și fost, că fata cu postața mică n-a isprăvit, iar aceea cu postața mare a isprăvit. Căci o inimă grozavă dăduse peste aceea cu postața mică, numai răzorul îl păzea, pe când ceialtă cosea."

A.-Th., 830c.

Muslea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 538 (*idem*).

9

[Puterea providenței]

Se păstrează în ms. rom. 3428, f. 132^r. Ref. înv. I. Verdeanu. Textul a fost notat în com. Cârligi, pls. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. H. la 22 apr. 1885. Notațiile ref.: „Poporul despre Sfântul Petru povestește [textul reprodus]. Poporul zice că Sântul Petru ține cheile raiului fiind portar."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 538 (*idem*).

10

[Bunătatea răsplătită]

Se află în ms. rom. **3418**, f. 158^r. Ref. înv. P. Michăescu. Textul provine din Com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila. A fost expediat lui B. P. H. în dec. 1884.

Variante:

În textul din com. Șișeștii-de-Jos, pls. Ocolul, jud. Mehedinți (ms. rom. **3427**, f. 117^v), săracul milos este nedreptățit de Dumnezeu, invocându-se un motiv absurd: „Odată un om trecea o apă cu un car la care erau înjugați patru boi și tocmai atunci Dumnezeu cu Sântul Petru voiau și ei a trece acea apă. Dar fiind că ei erau încălțați, D[umne]zeu rugă pe acel om să-i treacă și pe ei apa. Însă, omul acela nu voi. Mai stând ei în marginea apei, veni alt om numai cu doi boi înjugați la car. D[umne]zeu și cu Sântul Petru rugară și pe acel om să-i treacă apa, care-i și trecu.

Dumnezeu zise atunci lui Sântul Petru:

— Ie-i, Petre un bou!

Sântul Petru opinià să ia un bou mai bine de la cel care n-a voit să-i treacă apa. Dumnezeu însă-i zise:

— Nu iau de la acela, căci el și boii sunt ai Dracului. Ci, să luăm, mai bine, de la cel cu doi, căci acela este al nostru".

Neînțelese rămân rațiunile pedepsei divine și în varianta din com. Somova (pls. și jud. Tulcea, ms. rom. **3432**, f. 449^r), contaminată cu tipul *Puterea providenței*. Asemenea sadisme îl fac, în cele din urmă, pe Sfântu Petru, prezentat cu simțăminte adânc omenești, să-l părăsească pe Dumnezeu:

„Sânt' Petru umbla cu Dumnezeu pe pământ. De când s-a făcut lumea rea nu mai umblă. Odată cerură apă de la un om care aduce într-un vas cu 8 boi. Și acesta, după cum spusese Dumnezeu, nici că a voit să le dea, zicând că el doar n-aduce apa pentru alde încurcă negară.

Un alt muncitor, numai cu doi boi, sărac, i-aduse chiar atunci femeia apă rece într-un vas mic. Și, cerându-le, el le dete încă și apă și mâncare.

După plecare, zise Dumnezeu:

— Privește, Petre, îndărăt!

Omul lua pielea după unul din boii săi. Și Petru se supără tare pe Dumnezeu că mai bine omora și pe toți boii omului celui rău, acest sărac cu ce să trăiască?

— Eu îngrijesc de toate, Petre, zise Dumnezeu.

Altă dată, Petru a fost trimis să ia sufletul unei femei ce născuse atunci doi copilași. Dar Petru nu putu face aceasta de milă. Dumnezeu, desfăcând o piatră și aflând un vierme, făcu pe Petru să înțeleagă că cine îngrijește de acest vierme, poartă grija și de acei copii. Omorî femeia, dar Petru se despărți de Dumnezeu. Era tare milos."

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 538 (*Săracul milos*).

11

[Lucrul lui Dumnezeu]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3421**, f. 184^{v}.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 538–539 (*Lucrul lui Dumnezeu și al diavolului*).

12

Via și moara

Se găsește în ms. rom., **3422**, f. 38^{v}. Ref. înv. I. Georgescu. Textul a fost cules de la „diferiți oameni bătrâni și chiar de la copii", din com. Bodăești, pls. Amaradia, jud. Dolj și expediat lui B. P. Hasdeu la 29 nov. 1884.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*Legende. Via și moara*).

13

[Sfântul Petru vrea să-și ajute cumătrul]

Se află în ms. rom. **3433**, f. 62^{r}. Ref. pr. Gh. Ciorescu. Textul a fost înregistrat în com. Bogdana, pls. Simila, jud. Tutova și expediat lui B. P. H., la 6 nov. 1884. Expl. ref.: „Despre Sântul Petru sunt multe povestiri, dintre care voi arăta" (textul reprodus).

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*Legende. Sfântu Petru vrea să-și ajute cumătrul*).

14

[Sântul Ilie ține locul lui Dumnezeu]

Se găsește în ms. rom. **3421**, f. 299^{v}–300^{r}. Ref. înv. A. Iliescu. Răspunsul la chestionar a fost trimis din com. Sărdanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. H. la 6 oct. 1885. Răspuns la într. nr. 169. Expl. ref.: „Povestit de Ilie Ion, com. Bolovani, Cătunu Crângași, plasa Ialomița".

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Legende. Dumnezeu îl pune odată pe Ilie în locul lui*).

d. BASME NUVELISTICE

1

[Fata ursită să se căsătorească cu călătorul]

Se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 418^{v}–419^{r}. Ref. înv. Th. Mârza. Textul provine din com. Peceneaga, jud. Tulcea. A fost expediat lui B. P. H. la 16 iul. 1885. Răspuns la într. nr. 151. Expl. finale ale ref.: „La Ursite ține mult poporul, care se urmează în primele șapte zile, după nașterea copilului. În toate acele nopți arde lumânarea sau altceva toată noaptea și stau în casă, cu leuza, moașa, nedormind, pe cât se poate, în acele sări sau nopți când se ursește soarta copilului născut".

Variante:

O variantă întrucâtva asemănătoare, dar cu unele dantelării narative originale se păstrează în ms. rom. **3426**, f. 42^r–43^v, culeasă de înv. P. Teodorescu, din com. Miroslava, pls. Stavnicu, jud Iași.

„Era un om ca de vro 25 ani neînsurat încă, nu urât și ave și stăricică cu care trăia binișor.

El umblase mult ca să se-nsoare, dar, se vede, că nu-și găsea partea lui (ursita).

Acest om călătorea odată undeva și-l apucă noaptea pe drum. Ajunse el, în fine, într-un sat, dar nicăiri nu se videa lumină unde să se ducă să ceară găzduire.

Mai mergând el prin sat, zărește, la o casă, oleacă de lumină și se duse acolo. Strigă pe gazdă, care ieși afară. Și ceru omului să-l primească în gazdă.

Omul de gazdă îi spuse că l-ar primi bucuros, însă femeia i se trudește de facere. Doar dacă va voi să se culce pe prispă.

Drumețul primi și se culcă. Mai într-un târziu, dă D[umne]zeu și face femeia omului de gazdă o fată.

Drumețul, care nu dormé, aude că vin la fereastră trei femei și zic că copila ce s-a născut la casa iasta să nu fie în viața ei nici bogată, nici săracă, s-o iei de nevastă omul ce doarme pe prispă și moartea să-i fie de înecare.

Apoi s-au dus.

Drumețul care auzise menirea Ursitelor - căci acele trei fete erau Ursitele - înțelese acum de ce nu s-a mai putut însura, dar se gândea el: «Să mai aștept încă cel puțin vreo 15-20 ani, e prea mult! Când aș putea, mai degrabă aș ucide-o acum ca să nu se mai îndeplinească menirea Ursitelor.»

În zorii[1] zilei, omul de gazdă a plecat la târg ca să mai cumpere câte ceva, iar moașa plecă cu cofița cu apă și bosuioc la popă ca să-i facă apă (aghiazma ce se face moașelor se zice apă). Lehuza adormise după atâta durere, oboseală și trudă.

Acum, drumețul găsi ocazie. Intră în casă binișor, luă copila, fără să se deștepte lehuza și ieși afară. O înfipse într-un par la poartă și se cam mai duse.

Când se întoarse moașa de la popă și ajunse la poartă, numai dă cu ochii de nepoată-sa în par. O apucă digrabă, o scoate și vede că nu era așa mare primejdie, fiindă cum o înfipsese ucigașul ei ursit, parul intrase numai așa între piele și coaste. A dus-o în casă, a întrebat pe lehuză cine a făcut pozna aceasta și ea a spus că nu știe, fiindcă a fost adormită.

S-au priceput că acestea-s faptele drumețului, când au văzut că nu-i nicăirea. Însă nu se pricepeau pentru ce a făcut el treaba asta. Cum îl cheamă, încotro a apucat, unde șăde, nime nu știe! Sănătate! Pace bună! Mai ziceau că poate va fi fost vreun duh rău.

În fine, au căutat pe copilă și s-a îndreptat, rămâind numai un semn.

A crescut mare. Era de 18 ani și frumușică.

În timpul acestor 18 ani, ursitul acestei copile tot nu s-a însurat. Trăia în casă cu mama sa, care era o bătrână [de] peste 60 ani, dar încă tot în putere. Și deși el era [de] peste 40 de ani, dar arăta a fi mult mai tânăr. Era și destul de frumos.

În stărostie nu mai umbla, dar după multe stăruinți din partea amicelor de se mai ducea din când în când pe undeva, însă pe treabă era sigur că nu mai făcea. Acum îi părea rău că ș-a ucis ursita.

---

[1] În ms.: „zorul" (*n. ed.*).

Într-o zi se mai pun pe capul lui niște prietini și cunoscuți și încep a-i toca capul că în cutare sat este un om care are o copilă ca de vro 18 mult 20 ani, că e frumușică, că-i cutare, treacă-meargă, și-l înduplică de-l scot din casă.

Se duce el, vede pe fată și fata pe dânsul, intră-n vorbă, își plac unul altuia și fac pe treabă.

Se gospodărește omul nostru și își ié nevăstuica acasă.

Acum, gândé el în gândul lui: ori Ursitele i-au menit pe această fată în locul celei pe care el a pus-o în par (despre moartea căreia era sigur ca de răsărirea soarelui), ori că nu se îndeplinește numaidecât ceea ce menesc ele.

Într-o seară, însă, șezând de vorbă, istorisește el nevestei despre Ursitoare, despre ursita sa și cum au pus-o-n par.

Atunci, nevasta îi spune că ea este și că n-a murit. Istorisește tot, cum i-a spus mă-sa și, ca să încredințeze și mai bine pe bărbat, îi arată semnul ce i-a rămas pe corp.

El, atunci, a căzut în genunchi la picioarele ei, a plâns și i-a cerut iertare.

Nevasta, care avea o inimă foarte bună, nu i-a reproșat.

Foarte mult se iubeau unul pe altul și trăiau așa de bine, că fiecare îi fericea.

După vro câțiva ani, s-a dus nevasta la fântână să scoată apă. Și fiindcă apa era cam adâncă și cârligul scurt, ea s-a plecat prea mult s-ajungă la apă și nu știu cum s-a scăpat în fântână și s-a înecat.

Așa i-a fost ursita ori scrisu."

Varianta reprodusă e însoțită de următoarele considerații ale referentului despre Ursitoare: „Ursitele (soarta) sunt niște ființi care umblă prin lume pe la casele unde au să se nască copii și le hotărăște norocul, ce are să aibă în viață, cu cine au să se însoțească și cum are să le fie moartea. De Ursită nu poate scăpa nimene. Iată cum se spune o istorie din care se vede cum se îndeplinește menirea Ursitelor."

Încercarea de suprimare a fetei menite să-i fie soție ca și recunoașterea ei după căsătorie sunt deosebit de plastice în varianta culeasă de inv. I. Necșulescu, din com. Vlaici, pls. Vedea, jud. Olt (ms. rom. **3429**, f. 261ʳ): „*Ursitele sunt trei femei* zâne, care ursește pe prunc cum are să petreacă el toată viața lui.

Se povestește că a treia noapte de la nașterea pruncului, vin Ursitele și, în acea noapte, moașa și tatăl copilului dorm pe rând, ca nu cumva, viind Ursitele și găsind pe toți dormind, poate omorî pe prunc.

Mai povestește poporul că un om, odată, călătorind, au găzduit la o casă în care femeia născuse și era togmai în noaptea Ursitelor, adică a treia noapte, au auzit pe la miezul nopții pe Ursite vorbind.

— Dar pe această fată cum să o ursăm? au zis una din ele.

— Această fată să ia omul care au găzduit la ei!

Auzind călătorul, s-au îngrijurat. Au luat un ac și l-au băgat în moalele capului copilei ca să moară, să scape de ea.

În fine, au venit vremea ca să se însoare și acel uncheș și-au luat togmai pe acea fată orânduită de Ursite lui, fără ca el să știe.

Ea, însă, n-aducea apa cu vadra în cap. Și întrebată fiind de bărbatu-so că de ce nu pune vadra în cap, ea zisă că o înțapă în creștet.

Și aducându-și aminte omul de ursitul fetei, și cum el i-nfipsese acu în cap, i l-ar fi scos.

Aceasta este credința poporului despre Ursite."

A.-Th., 930 A.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 539 (*Fata născută sortită să se căsătorească cu călătorul*).

2

[Fata ursită să se mărite cu ciobanul] (Variantă)

Se păstrează în ms. rom. **3419**, f. 150^r–151^v. Textul a fost cules de înv. N. Popescu din com. Mărăcineni, jud. Buzău și trimis lui B. P. Hasdeu la 31 mai 1885. Răspuns la întrebarea nr. 151. Comentariile referentului: „Poporul de aici are obiceiul ca la trei zile după ce se naște copilul să puie masa pentru Ursitori, cari vin să-l ursească. Se și povestește în privința aceasta că odată"... (urmează textul reprodus).

3

[Copilul ursit să se căsătorească cu mama lui]

Se află în ms. rom. **3434**, f. 54^r–54^v. Ref. pr. Demetru Nisipescu. Textul a fost cules în com. Zăvoieni, pls. Otăsău, jud. Vâlcea. S-a redactat răspunsul la 20 ian. 1885 și s-a expediat la 6 febr. același an. Explicații preliminare: „Poporul are cea mai înrădăcinată credință despre Ursite sau Ursitori. Această credință nu se poate dezrădăcina o dată cu lumea, deși falșe. Poporul crede că există 3 femei cari determină zilele, norocul și viitorul omului." Urmează textul reprodus. Explicații finale: „Aceasta, deși nu este adevărată, însă probează cât de infiltrată este credința despre Ursitori. Cei mai mulți cred că dacă ajung bine sau rău sau [î]i ia în armată sau merg în pușcărie sau nemeresc muieri rele, zic că așa l-a ursat Ursătorile. Ei cred, după cum să vede, mai mult ca în D[umne]zeu."

A.-Th., 931.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 539 (*Copilul sortit să ia pe mama lui*).

4

Copilul ursit să se înece

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 280^r–280^v. Ref. înv. Theodor Theodorescu. Textul a fost expediat la 10 dec. 1884, din com. Lupșeanu, pls. Borcea, jud. Ialomița. Răspuns la într. nr. 151. Relatările ref.: „Ursitele sau Ursitorile, poporul p-aici zice că sunt trei femei nemuritoare și puternice, cari trăiesc de la începutul lumii de când le-a făcut Dumnezeu și cari vor trăi până la sfârșitul secolilor, având puterea de a ursi pre fiecare om după voința lor, la bine sau la rău; să fie sărac sau bogat, slăvit sau disprețuit. În acest scop, femeile, p-aici, a treia seară de la nașterea unui copil, pun masa, pre care pun o pâine, sare și o sticlă cu vin. În acea noapte, venind Ursitorile, mănâncă, beau și după aceea ursesc copilul, după cum găsesc ele cu cale, cum are s-ajungă și ce are să pață."

A.-Th., 934 A.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 539 (*Copilul sortit să fie înecat*).

5

Copilul ursit să se înece (Variantă)

Se găsește în ms. rom. **3432**, f. 212^v. Ref. înv. Ioan Mirea. Textul a fost cules din com. Socetu, pls. Târgul, jud. Teleorman și trimis lui B. P. H. la 5 mai 1885. Răspuns la într. nr. 151. Comentariile ref.: „Ursite sau Ursitoare poporul le asamănă cu trei femei cari, fiind trimise de Dumnezeu, vin de ursează pe fiecare om când se naște. Pentru îndeplinirea acestei credințe, moașele, la împlinirea de trei zile, când zice că au să vină Ursătorile ca să urseze, așează o masă în mijlocul casei, pe care pune trei azime de pâine și trei pahare cu vin destinate pentru a mânca Ursătorile, mai pune pe masă salbă de galbeni, bani și altele multe destinate spre a le vedea Ursitorile și așa să urseze și pe cel nou născut spre a avea parte de toate și în abundență din acelea cari se găsesc pe masă." Urmează textul reprodus.

Variante:

A se compara textul de față cu varianta din ms. rom. **3435**, f. 317^v (Cugir și Ținutul Mărginimei): „Se povestește că la un om foarte avut, născându-i-se un copil, i-au ursit Ursitorile că, când va fi de 16 ani, se va îneca în fântâna din curte. Aceasta a auzit-o numai moașa. Ea a spus la părinți. Aceștia, când s-au apropiat ziua în care se împlinesc 16 ani, au pus pre fântână o piele mare de bivol și au cusut-o bine să nu o poată desface nimenea. Dară copilul, în ziua în care au împlinit 16 ani, s-au dus la fântână și s-au suit pre ea și acolo au și murit."

6

[Copilul sortit să fie trăsnit]

Se află în ms. rom. **3435**, f. 317^v-318^r. Ref. înv. dirig. Teodor Crișanu. Textul e caracteristic loc. Cugir și Ținutului Mărginimei. A fost expediat lui B. P. H. la 2 febr. 1885. Răspuns la într. nr. 151.

A.-Th., 934.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 539 (*idem*).

7

Iov Împăratul

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 202^r-205^v. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost notat în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. H. la 28 febr. 1886.

A.-Th., 938, 938 B.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 539-540 (*idem*).

8

[Băiatul ursit să fure]

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 286^v-287^r. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost cules din com. Brebu, pl. și jud. Prahova. Nu se precizează data culegerii sau a expedierii. Răspuns la într. nr. 151.

Notațiile ref.: „Despre Ursitori, astfel, spune că sunt niște duhuri sfinte, trimise de D[umne]zeu spre a ursi pe copiii născuți, chiar în seara a treia, când moașa le pregătește pe masă 1/2 oca vin, una pâine, trii cepe și sare. Ele sunt în număr de trei și ce ursesc ele, trebuie să se împlinească. Un exemplu în astă privință astfel povestesc" (se dă textul reprodus).

A.-Th., 947 B.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 540 (*Omul sortit să fure*).

B. LEGENDE

a. LEGENDE MITOLOGICE

1

Formarea cerului și a pământului

Purtând titlul *Ideea unui bătrân, Toadir Spiridon, din comuna Perieni, despre formarea cerului și a pământului*, se găsește în ms. rom. **3433**, f. 35^{r}-35^{v}. Ref. Iancu D. Nour, din orașul Bârlad. Textul a fost notat de la Toadir Spiridon, din com. Perieni, jud. Tutova, la o dată neprecizată.

Urme de legende cosmogonice, enunțate doar sau prezentate în nucleul lor esențial, se găsesc în numeroase texte, ce evidențiază antecedența unor figuri mitice față de apariția lumii sau relevă confuz atribuțiile unor personaje mitologice. A se vedea, de ex, explicațiile date de înv. C. R. Mateescu din com. Cârjelari, jud. Constanța (ms. rom. 3432, f. 339^{r}): „Dracul ar fi fost mai înainte de crearea lumii. El zicea lui Sântu Sava «frate», iar acesta-i zicea «nefârtate». Sântu Ilie a dat cu săgeata, odată, în draci, când aceștia petreceau la un loc. De atunci, dracii nu se mai adună să petreacă."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 540 (*Facerea lumii*).

2

Facirea pământului, a cerului, a omului și a animalelor

Idem, f. 37^{v}–40^{r}. Intitulată: *Altă idee a lui bunicu Ioniță Lepădat despre facirea pământului, a cerului, al omului și al animalelor*. Informatorul e din com. Perieni de lângă Bârlad. Finalul legendei de cca. o pagină este tăiat cu tuș negru, probabil de pr. Ioan Antonovici, care l-a și îndemnat pe ref. să consemneze în scris materialele folclorice din colecția trimisă lui B. P. H. Partea eludată se referă la procrearea primului copil de către întâiul cuplu uman. Omul gândea că își bate femeia, dar, de fapt, el o însărcinează. Plăcându-i bătaia, ea face toate lucrurile pe dos, spre a mai fi bătută. După trecerea sorocului, femeia naște un copil. Omul vrea să-l omoare, dar Dumnezeu îl împiedică, amenințându-l cu aruncarea în iad. Textul se încheie cu fraza: „Iată, dar, iubiți ascultători, de unde se trage omenirea întreagă și noi cu toți. Acestea ni le spune moșii noștri."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 540 (*Facerea lumii și viețuitoarelor*).

3

Facirea ceriului, a pământului și a omului

Idem, f. 40^{r}–44^{r}. Inf. „moș V. Paliciu". Comentariul ref.: „Iată ce ne mai povestește un bătrân și cum prostește despre facirea pământului, iadu[lui], tartar[ului] și raiu[lui] - prostie afară de *Sfânta Scriptură*, cartea mai adivărată decât toate științele filosofilor, care și a lor se potrivește cu a lui moșu V. Paliciu".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 541 (*Facerea lumii, a omului și a animalelor*).

4

Despre urzirea pământului

Se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 50^r–50^v. Ref. înv. Elena Hurmuz. Textul a fost notat în com. Caravaneți, pls. Călmățui, jud. Teleorman și expediat la 24 mart. 1886, ca răspuns la într. suplimentare adresate de B. P. Hasdeu prin scrisoarea din 13 oct. 1885.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 541–542 (*Facerea văilor, dealurilor și munților*).

5

[Crearea movilelor, dealurilor și văilor]

Se află în ms. rom. **3418**, f. 127^v–128^r. Ref. înv. P. Michăescu. Textul provine din com. Ceacâru, pls. Bălți, jud. Brăila. A fost expediat în dec. 1884. Răspuns la într. nr. 51. Expl. ref.: „Mi–a plăcut a scri aceasta, cu atât mai mult, pe cât ea este culeasă din gura bătrânilor fără nici o cunoștință".

Variante:

În virtutea unei foarte răspândite legende, soluția alcătuirii movilelor, dealurilor și munților i–ar fi fost smulsă ariciului prin șiretlic. Din acest prolific tip, nu se păstrează în răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu decât o palidă variantă. Ea provine din loc. Lipia, jud. Buzău (ms. rom. **3419**, f. 125^v) și a fost culeasă de înv. Ioan Ștefa: „Albina, să zice, că a fost trimeasă de Dumnezeu să întrebe pe arici ce trebuie să facă cu un rest de pământ ce mai rămăsese după ce–l făcuse rotund.

Ariciu nu a răspuns nimic, dar albina s–a ascuns pe o frunză, și ariciu, crezând că a plecat, a început a vorbi singur:

— Ce trimete la un pocit ca mine să întrebe? Dumnezeu nu se pricepe să facă munți, văi etc?!

Albina, care asculta, a zburat cu răspunsu la Dumnezeu."

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului*, p. 541–542 (*Facerea văilor, dealurilor și munților*).

6

[Dumnezeu creează pe Eva din coadă de pisică]

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 237^r–237^v intitulată *Anegdotă*. Ref. înv. Gh. Constantiniu. Textul a fost trimis din loc. Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pls. Piatra - Muntele, jud. Neamț, la 2 iun. 1885, ca răspuns la întrebările suplimentare adresate de B. P. Hasdeu în cursul lunii mai 1885.

Variante:

Ms. rom. **3426**, f. 201^r (text enunțiativ).

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 542 (*Eva din coadă de pisică*).

7

[Izvodirea îngerilor și a dracilor]

Trimiterile de la nr. 1–3, ms. rom. **3433**, f. 35^v–37^r. Intitulată: *Alta a lui moșu I. Petrea, din comuna Buda, despre Dumnezeu, îngeri și draci.*

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 540-541 (*Facerea îngerilor și diavolilor, a tutunului*).

8

[Contractul cu Diavolul]

Se află în ms. rom. **3421**, f. 181^v-183^v, intitulată *Fabula despre Dumnezeu și Dracul*. Ref. înv. Teodor Sebeșanu (n. în Banat). Textul a fost expediat în iul. 1885, din com. Poiana-de-Sus, jud. Dâmbovița.

Variante:

În varianta culeasă de înv. D. Marinescu, din com. Cucuieți, plasa Târgul, jud. Teleorman și expediată lui B. P. Hasdeu la 18 ianuarie 1885 (ms. rom. **3432**, f. 76^v) accentul narațiunii cade pe faptele Sfântului Ilie și pe explicarea etiologică finală a cauzei pentru care picioarele oamenilor au scobitură. O reproducem în continuare:

„Poporul zice că Sântul Ilie a fost servitor la Diavol, în timpurile de demult. Plecând la plimbare, s-au dus la un lac, unde vrea Diavolul să intre - și lacul secase. S-au dus la altul - tot asemenea. S-au dus, în fine, la multe lacuri pe care le știa Diavolul, și Dumnezeu pe toate le secase. Mai în urmă, s-au dus la un lac mare și, găsindu-l cu apă, Diavolul cum a ajuns s-a dezbrăcat și, intrând în apă, Dumnezeu a înghețat acel lac și Diavolul (Dracul) nu a mai putut ieși de sub gheață.

Atunci S[ân]t[ul] Ilie i-au luat zapisele, care erau făcute între Diavol și Dumnezeu, prin care zicea că omul viu este jumătate al lui Dumnezeu și jumătate al Diavolului și mort este al Diavolului.

Fugind, S[ân]t[ul] Ilie cu zapisele, s-a suit pe un munte și când era să se urce la cer, Diavolul scăpase de sub gheață și apucându-l cu gheara de talpa piciorului, au rămas lipsa aceea la picior.

Și de atunci, suindu-se S[ân]t[ul] Ilie la cer cu zapisele, omul a rămas al lui Dumnezeu.

De aceea, zice poporul, când trăsnește, că S[ân]t[ul] Ilie dă cu săgeata în Diavol."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 541 (*idem*).

9

[Contractul cu Diavolul] (Variantă)

Se găsește în ms. rom. **3422**, f. 435^v–437^v. Ref. înv. M. Ionescu. Legenda a fost „povestită de locuitorii bătrâni de câte 60, 70 și 80 ani, anume: Gheorghe Tița, Mitru Pătru Cornea, Dumitru Sanda și Ilie Ion Preda, toți din comuna Săcuiu", pls. Amaradia-Ocolu, jud. Dolj. Nu se precizează data culegerii sau expedierii. Răspuns la într. 150. Notațiile ref.: „Despre Dracul, poporul crede și descrie următoarele: crede că Dracul există pe fața pământului și că a existat de la începutul lumei, de când a amăgit pe strămoșii noștri Adam și Eva, de au căzut în greșală, mâncând din pomul oprit. În timpul de față, Dracul face lucruri netrebnice foarte des. Să face câine, ogar, pisică, urs, ied etc. și când întâmpină pe câte un călător, mai cu seamă până a nu cânta cocoșul, 'l bântuie, 'l chinuiește, 'l doboară în canun și moarte, cum zice proverbul că «a călcat în urmă rea», adică a călcat în urma răului (Dracului).

Când nasc femeile, el umblă să zmintească nașterea. De câte ori nu și-a băgat Dracul coada a se împreuna omul cu femeia sărbătoarea, și concepțiunile nașterii lor au fost tot drăcești, sau că s-au născut copii schilozi, sau jumătate câine și jumătate om și cu coadă tot ca câinii etc. - lucru ce se vede foarte des și azi.

Iacă ce mai istorisește poporul despre Necuratul sau Dracul." Se dă textul reprodus. „În rezumat, poporul consideră pe Diavolul că are putere de la Dumnezeu a face multe arătări drăcești, după păcatele lumii. De la început i s-a dat putere asupra păcătoșilor. Îndată ce omul să abate din calea faptelor bune, Diavolul devine stăpân pe dânsul."

Variante:

Elemente interesante, în conturarea artistică a motivului contractului cu Diavolul, aduce textul din ms. rom. **3421**, f. 123^v–124^r (trimis din com. Finta, pls. Ialomița, jud., Dâmbovița): „Se povestește de popor că la începutu lumi[i]. Dumnezeu a făcut contract cu Dracu în coprinderea că Dumnezeu să stăpânească pe om cât va fi viu, iar, după ce moare, să-l stăpânească Dracu.

Dumnezeu văzând că Dracu chinuiește sufletile oamenilor foarte cumplit și, neavând ce face, fiind contract la mijloc, a trimes pe Sfântu Petre să slujească la Dracu un an de zile și i-a zis că, când i va veni bine, să întrebe pe Dracu prin ce mijloc se poate dărâma un contract.

Și, când l-a întrebat Sfântu Petru, ca răspuns a priimit o palmă de la Dracu. Și a spus aceasta lui Dumnezeu, iar Dumnezeu l-a trimes să mai slujească un an și tot să-l mai întrebe.

A slujit. Și pe la sfârșitul anului, când l-a întrebat, a priimit același răspuns ca întâi.

Apoi a fost trimes de Dumnezeu și al treilea. Când, iarăși, l-a întrebat pe Dracu și după ce i-a dat o palmă, i-a spus că numai fiú poate dărâma un contract.

Sfântu Petru a spus aceasta lui Dumnezeu și Dumnezeu a trimis pe Arhanghelu Gavril la Sf[ânta] Fecioară Maria cu o floare să i-o dea. Și Sf[ânta] Maria, mirosind-o, a rămas însărcinată și a născut pe Domnu Hristos, fiú, care a rupt contractu și a scăpat lumea din mâna Dracului.

Și, de atunci, Sf[ântu] Petru este însărcinat cu cheile raiului".

Alte variante sunt structurate doar pe nucleul răpirii propriu- zise a contractului. Citâm textul cules de înv. C. Alesandrescu din com. Reviga, pls. și jud. Ialomița (ms. rom. **3424**, f. 457^v–458^v):

„Poporul povestește despre Dracul că a avut slugă pe Sfântu Petru și îl însărcinase a umbla cu zapisile.

Într-una din zile, fiind tare cald, Dracu s-a dus cu Sfântu Petru la o apă ca să se scalde. Și, după ce a intrat Dracul în apă, Dumnezeu a înghețat apa. Atunci, Sfântu Petru s-a urcat cu zapisile în cer. Pe urmă, Dracul, voind să iasă din apă, n-a putut de gheață. În urmă, a mers Dracul la toți peștii de i-a întrebat unde e gheața mai slabă ca să poată ieși afară, dar nici unul nu i-a spus. Pe urmă, a mers și la știucă de a întrebat. Și știuca i-a spus să se ducă la stuf, că acolo gheața e mai slabă.

Dracul așa a făcut că a ieșit și, negăsind pe Sfântu Petru, s-a urcat după el la cer. Când Sfântu Petru intra în cer, atunci și Dracul a sosit și l-a apucat de scobitura picioarelor. Atunci Sfântu Petru a zis:

— Săi, Doamne, că m-a sluțit Dracul!

Iară Dumnezeu i-a răspuns lui Petru:

— Nu te teme, Petre, că toată lumea are să fie ca tine!

Și din acel ceas, toți ne vedem scobiți la picioare."

În sfârșit, reproducem varianta istorisită de înv. Gheorghe Popescu din com. Broștenii-Noi, pls. Câmp, jud. Ialomița, (ms. rom. **3424**, f. 55^v).

„Despre Sfântul Petru [se] povestește că a umblat cu Dumnezeu pe pământ și că Dumnezeu l-a pus pe Sfântul Petre să fure contractul ce-l dăduse Dumnezeu Diavolului, când a căzut Adam în păcat, ca să fie stăpân pe oameni dupe moarte.

Sătenii cred că Sfântul Petru s-a băgat slugă la Diavol, în acest scop. Și a plecat cu dânsul la mare, ca să se scalde. S-a băgat Diavolul în mare, s-a dat afund și Sfântul Petru a rămas pe mal. Atunci, Dumnezeu a dat un îngheț grozav de a înghețat marea până la fund.

Sfântul Petru caută prin hainele Diavolului și luând contractul a zburat către cer. Dar Diavolul, simțind că i l-au furat, s-a luat dupe Sfântul Petru și, când era să se urce în cer, Diavolul îl apucă de laba piciorului și rămâne cu o bucățică de carne în mână.

D-atunci, [se] crede că e secul piciorului la om".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 541 (*idem*).

10

[Legenda căderii stelelor]

Se găsește în ms. rom. **3433**, f. 486^v. Ref. înv. Grigore Mastecanu. Textul a fost cules „din gura poporului" din com. Rădești, pls. Simila, jud. Tutova și expediat lui B. P. H. la 6 mai 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Dracul se opune ca Dumnezeu să piardă omenirea*).

11

[Drumul Robilor]

Se păstrează în ms. rom. **3422**, f. 341^r-342^r. Ref. înv. D. Constantinescu. Textul a fost notat în com. Negoiești, pls. Amaradia, jud. Dolj și a fost expediat lui B. P. H. la 10 apr. 1885. Răspuns la într. nr. 140.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Calea lactee*).

12

Troianul (Drumul Robilor)

Se află în ms. rom. **3432**, f. 108^v - 109^v. Ref. înv. Ioan Stănescu. Textul a fost cules în 1885 din com. Odaia, pls. Călmățui, jud. Teleorman. Notațiile ref.: „Partea cea albicioasă a cerului de noaptea se numește p-aici *troian*, despre care se povestește următoarele". Urmează legenda reprodusă.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Calea lactee*).

13

Constelația Toiegelor

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 157^v. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost înregistrat în loc. Maidan, Cercul Oravițel, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. H. la 16 ian. 1885. Răspuns la într. 139-140.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*idem*).

14

[Soarele și Luna]

Se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 9^v. Ref. înv. I. Panaitescu. Textul provine din com. Bălțați, pls. Târgul, jud. Teleorman. A fost trimis lui B. P. H. la 30 apr. 1885. Răspuns la într. nr. 145. Povestire în proză cu câteva reminiscențe în versuri, a baladei *Soarele și Luna*.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*idem*).

15

[Cain și Avel pe Lună]

Se află în ms. rom. **3420**, f. 236^v. Ref. înv. C. Melinte. Textul a fost cules din com. Gănești, pls. Horincea, jud. Covurlui și expediat lui B. P. H. la 30 mai 1885. Expl. ref.: „Aceasta o povestesc bătrânii, însă tinerimea numai despre Cain și Avel cred după cum se spune în *Testamentul Vechi*. Iară despre vârcolaci cred ca și bătrânii. Și de Cain și Abel cred că sunt în lună, dar ei nu povestesc nimic".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (*Cain și Avel*).

16

[Serilă (Murgilă), Mezilă și Zorilă]

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 271^v-272^r. Ref. presbit[er] or. - rom. Mihaiu Juica. Textul provine din loc. Sredіștea-Mică (lângă Vârșeț), Comit. Timișului. Data expedierii: 17 dec. 1884. Răspuns la într. nr. 178.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*idem*).

17

[Originea Ielelor]

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 280^v-281^r. Ref. înv. Theodor Theodorescu. Textul a fost notat în com. Lupșeanu, pls. Borcea, jud. Ialomița și expediat lui B. P. H. la 10 dec. 1884. Răspuns la într. nr. 152 - explicație suplimentară la descântecul *De Iele*.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (*Ielele provin din 3 fete orfane*).

18

[Ielele provin din servitoarele lui Alexandru Macedon]

Se află în ms. rom. **3427**, f. 272^v-273^v. Ref. înv. I. Iorgulescu. Textul a fost cules din com. Hârtiești, pl. Râurile-Argișel, jud. Muscel. Răspuns la într. nr. 152.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (*Ielele servitoarele lui Alexandru Macedon*).

19

[Dochia]

Se găsește în ms. rom. **3423**, f. 233^v-234^r. Ref. pr. Georgiu Chârstoiu. Textul a fost expediat la 14 febr. 1885 din com. Părâu, plaiul Vulcan, jud. Gorj. Expl. ref. „Despre Drăgaică, zic astfel". Se dă legenda reprodusă.

Variante:

În varianta din ms. **3435**, f. 164^v, culeasă de Romul Simu și Nicolau Grancea, din localitatea Orlat, Sibiu, prefacerea Babei Dochia în stană de piatră e întrevăzută ca o pedeapsă pentru blasfemia rostită la adresa lunilor februarie și martie: „În întâi martie a ieșit baba Dochia cu caprele la munte. Și întrebând-o oamenii că de ce iasă, pentru că e vreme de iarnă, ea a răspuns:

— Voi pune pre Făurari
În găurari,
Și pre Mărțișor -
În curișor.

Dumnezeu a făcut-o, cu capre cu tot, stan de piatră. Atunci se începu Babele." Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului*..., p. 544 (*idem*).

Sfântu Ilie devine stăpânul fulgerului și al trăsnetului și capătă putere asupra dracilor

Numeroasele legende cu caracter pronunțat cosmogonic și etiologic, avându-l ca protagonist pe Sfântul Ilie, se grupează în trei mari tipuri: tipul I (text de bază: [*Dracul îl face pe Sfântu Ilie să-și ucidă femeia și părinții*], în care elementele esențiale le constituie ispășirea păcatului de către Sfântu Ilie și răpirea cheii iadului de la diavol - tip contaminat, evident, cu legendele despre contractul cu Diavolul); tipul II (text de bază: [*Mahrama fermecată*], cu numeroase infuziuni din sfera basmului fantastic, element fundamental distinctiv: marama vrăjită, prin care descoperă că și-a ucis proprii părinți); tipul III (texte de bază: [*Sfântu Ilie își omoară părinții*] și [*Sfântu Ilie își omoară soția și feciorul*], ce narează succint, fără intervenția elementului fantastic sau miraculos, despre modul în care Ilie a fost dus în ispită de Diavol și despre felul în care a căpătat de la Dumnezeu putere asupra dracilor. Tipul are o pronunțată alură de basm nuvelistic.

Sunt reunite în cadrul legendelor despre Sfântul Ilie credințele populare despre originea și semnificația unor fenomene naturale de mare spectaculozitate precum fulgerul și trăsnetul. Probabil că legenda Sfântului Ilie a încorporat în substanța ei straturi foarte vechi de credințe. Ni se pare cu totul semnificativ că nu divinitatea supremă deține în mitologia noastră puterea asupra fulgerului și trăsnetului, ci o zeitate minoră, ce are la origine o ființă umană. Sugestive pentru arhaitatea divinității înlocuită de Sfântu Ilie în cadrul legendelor în discuție sunt însăși infirmitățile sfântului. „Poporul de aici - se spune de pildă, în comentariul ref. din com. Găurile, pls. Vrancea, jud. Putna (ms. rom. **3429**, f. 447^v) - povestește despre Sfântul Ilie că ar fi sfânt însărcinat de Dumnezeu cu purtarea ploilor și că ar fi ciung de o mână și șchiop de un chicior din cauză că a tunat odată de demult foarte tare că era să cadă cerul pe pământ și de atunci i-a luat acea mână și piciorul."

20

[Dracul îl face pe Sfântul Ilie să-și ucidă femeia și părinții]

Trimiterile de la nr. 4, ms. rom. **3428**, f. 218^v-219^v. Expl. ref.: „Aceasta este povestea lui Ilie, povestită de popor".

Variante:

În varianta din Mărgineni (Făgăraș) (ms. rom. **3435**, f. 144^r - 144^v), accentul e pus pe *insistența* și *inscusința* Diavolului în a-l păcăli pe Sfântul Ilie - pentru ca dorința sa de ispășire să apară și mai pregnantă: „Despre s[fântul] Elia ar fi fost ascultat (?) și dus la miliție pre mai mult timp, însă era căsătorit. Pre când 'l concediasc-i ieși boala-Dracului înainte și-i spuse că muierea sa are împreunări carnale cu alții.

Din întâmplare, tocmai în timpul acesta, mama și tatăl său nemaiputând de dorul lui Elia, s-au culcat în patul lui. Și când a sosit acasă, fără a mai întreba că cine este, i-a ucis cu sabia pre ambii părinți.

Văzându-se înșelat, a alergat numaidecât la un călugăr pustnic și mărturisi fapta, care, spre penitență-i dădu un tăciune de măr, spunând să mi-l plante[ze] în cutare munte și să-i care apă cu gura, până va înflori.

Însă, nu mult după aceea, Satana, în formă de călugărul, se duse și a doua oară, căci îi ieși cu două bote de apă înainte și-i zise:

— Elia, ce te tot necăjești cu gura? Iată aci vasele acestea mai mari! Duci apa mai cu spor! Și așa mercle-s aproape de coacere.

Dar el abia apucă a turna una și întreg mărul se făcu tăciune ca mai înainte.

Văzându-se a doua oară păcălit, se duse din nou la pustnic și a descoperit ce i s-a întâmplat.

Acesta 'i dădu să-și repeteze canonul prim.

Astfel, cără s[fântul] Elia apă tăciunelui până a înflorit și fructificat a doua oară și toate fructele a căzut afară de două, pre care pustnicul i le-a tălmăcit că sunt ambii lui părinți.

Mântuindu-se el de păcate, D[umne]zeu i-a dat o căruță, un bici și o păreche de cai de foc și l-a ridicat în atmosferă, prin nori, dându-i putere de a trăsni după cel ce l-a înșelat a omorî părinții lui."

O arhaică și interesantă variantă aflăm în ms. rom. **3436**, f. 162^v-163^r, culeasă de Sofroniu Linba, din Maidan, cercul Oraviței): „Odată Dracul, carele totdeauna face «znoabe» între oameni, întâlnind pre S[fântul] Ilie, pre când era om ca noi, i-au zis:

— Ei, Ilio, să știi tu că un om e culcat cu muierea ta în pat, nu ai șidea aici, ci te-ai duce să-l prinzi.

S[fântul] Ilie, iute la nărav și fire ca și astăzi, îndată au grăbit acasă și-au omorât pre cei culcați, pre amândoi cu cuțitul.

La ziuă, văzând că cei morți sunt tatăl și muma sa, așa s-au năcăjit, cât «au luat lumea în cap», pribegind prin pustietăți și codri, rugând neîntrerupt pre D[umne]zeu să-l ierte de păcatul ce au făcut.

După șapte ani, șezând pre un buciume de lemn uscat, în vârvul unui munte, plângând, rugându-se, când au rădicat capul în sus, a văzut că stă înaintea lui «o cruce de voinic», cu aripi. Era un înger trimis de D[umne]zeu. Acesta:

— Ilio, în taină (în zădar) te tângui și plângi, căci păcatul tău nu ți se va ierta până nu va lăstări lăstari din putrăgaiul pre care șezi tu, la care vei avea să aduci apă de sub poalele muntelui acestuia, cu gura și pumnul, venind de acolo în genunche și coate până aici a vărsa apa pre acest buciume.

Aceasta zicând, au pieritu-i îngerul dinainte.

S[fântul] Ilie au început din ziua aceea a aduce îngenunchind apă la buciume spre a-l uda.

Șapte ani au tras apa la acel buciume fără rezultatul dorit. Într-o zi, când mai era să deznădăjduiască aducând apă, când s-au aplecat să ude buciumul, au văzut că acela au lăstărit. Și rădicându-să în sus să mulțămească lui D[umne]zeu, iaca-i stă îngerul iar în față, zicându-i:

— Ilio, păcatul tău ți s-au iertat. Cere de la D[umne]zeu ce voiești, aceia ți se va împlini!

S[fântul] Ilie au știut că cel ce l-au făcut să omoare pre tatăl și mama sa au fost Dracul. De aceea au cerut de la D[umne]zeu ca să-i deie putere să omoare dracii. Și D[umne]zeu l-au luat în căruța de foc în ceruri și i-au dat trăsnetul ca să trăsnească dracii.

S[fântul] Ilie umblă după draci să trăsnească. Dracii se pitulă (ascund) sub pomi, arbori, streșini, ba chiar oameni și animale. D-acea se întâmplă de trăsnește S[fântul] Ilie și oameni etc.

Apoi el, cum am zis mai înainte, e iute la fire. Cum vede vrun drac, trage cu săgeata în el, nu caută că de multe ori omoară și oameni etc.

Ei, dar el, iar, are drept că se teme ca nu cumva să-i scape dracul ce l-au văzut etc."

În varianta din ms. rom. **3429**, f. 19^v - 20^r (com Brebu, plaiul și jud. Prahova, ref. pr. Gheorghe Brebu), Sfântul Ilie e vânător. Episodul ispășirii păcatului lipsește. Fără vreo motivație, omul pământean, încărcat de mari păcate, e înălțat la cer și i se dă putere discreționară asupra diavolilor. Poate că avem de a face aici cu o variantă mai apropiată de sensurile primare ale divinității păgâne asimilată de Sfântul Ilie. S-ar putea ca episodul ispășirii să fi fost adăugat ulterior, spre a se justifica ridicarea la rang de sfânt a unui pământean obișnuit, care nu-și trădase până atunci în nici un fel calitățile divine.

„Despre Sf[ântul] Ilie povestește astfel - că el a fost un vânător și ducându-se la vânătoare prin pădure, s-au întâlnit cu Dracu în formă de om în timpul seri, fiindcă noaptea voia a o petrece prin pădure.

Dracul, întâlnindu-l, îi zice:

— Bună seara, vere Ilie, tu stai aicea, pe lângă foc și nevasta ta doarme cu ibovnicul!

Ilie, auzind acestea, pleacă tot în acea noapte acasă, găsește pe nevasta dormind lângă tatăl ei. El crezând pe Ucigă-l Crucea cum că este amantul ei, a scos sabia, tăindu-i pe amândoi.

În urmă, vede că a fost înșelat de Diavol, deoarece omorâse pe socrul său în locul amantului.

După aceasta, Ilie, văzând că a făcut omoru, și temându-se de judecată, luându-și cojocul, a plecat în pădure. Ajuns aci, a așternut cojocu, rugându-se ca D[umne]zeu să-i dea putere asupra Diavolului spre a-și răzbuna căci l-au înșelat.

Atunci, D[umne]zeu l-a rădicat la cer, dându-i putere asupra lor. El a omorât cu trăsnetul toți draci, rămânând numai un bărbat cu o femeie.

Aceștia, speriați, a făcut jalbă la D[umne]zeu zicând să-i scape de trăsnetele lui Ilie căci:

— Omorându-ne și pe noi, nimeni nu se mai închină ție. Căci noi, ducându-ne și făcând diferite buclucuri oamenilor, aceia îndată se închină ție.

D[umne]zeu ascultându-i, i-au luat lui Ilie mâna dreaptă și piciorul drept. Și acuma, când trăsnește, nu îi nimerește. Și ei mereu se înmulțesc și pe oameni necăjesc.

Oameni zice că s-a înălțat la cer cu căruța trasă de 4 cai. Și când are chef, pleacă în plimbare cu căruța prin nori. Când trăsnește din bici, zice că tună. Iar când fulgeră, zice că lasă caii scântei din potcoave."

Timid, ideea ispășirii păcatului este implicată și în varianta din ms. rom. **3418**, f. 159ʳ-159ᵛ (trimisă din com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila), text omis de Mușlea și Bârlea: „Sfântu Ilie, fiind însurat, din îndemnul Diavolului, și-a omorât nevasta și un copil sau doi. Atunci, el s-a depărtat a trăi într-o baltă, de unde se înlesnea de trecea peste o apă pe mai mulți.

Astfel, odată, pe când mestecа mămăliga, aude că strigă cineva a-l trece. Și, ducându-se, nu vede pe nimeni. Făcându-se aceasta de 3 ori, înțelege Sfântu Ilie că aceasta ar fi o ispită diavolească.

Începe a se ruga lui Dumnezeu să dea pe Diavol sub mâna lui. D[umne]zeu, auzindu-i ruga, îl orândui a-l urmări cu săgeata, în timpul ploii. Și de aci, Sf[ântu] Ilie, cu mare necaz, fiind într-o căruță cu cai de foc, începe a-l urmări. Și atât tuna, că se stârpeau femeile de groază. Atunci, D[umne]zeu îi luă o parte din trup lui Sf[ântul] Ilie ca să duruie mai încet, însă tot urmărind pe Diavol în veci".

A.-Th., 756.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 537 (*Basme-legende. Sf. Ilie ispășește omorul părinților și soției*).

21

[Mahrama fermecată]

Se află în ms. rom. **3431**, f. 462ᵛ-463ᵛ. Ref. înv. Ioan Ionescu. Textul a fost cules din com. Puțeni, pls. Bârlad, jud. Tecuci și i s-a expediat lui B. P. H. la 11 apr. 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Sf. Ilie își omoară părinții*).

22

[Sântul Ilie își omoară părinții]

Se găsește în ms. rom. **3421**, f. 298ʳ-299ᵛ. Ref. înv. A. Iliescu. Textul a fost notat în com. Sărdanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. H. la 6 oct. 1885. Răspuns la într. nr. 169.

Variante:

În genere, toate textele tipului de față narează mai mult sau mai puțin la fel modul în care Ilie își ucide părinții. Aproape fiecare, însă, aduce în plus și elemente originale.

Așa, de pildă, în varianta din ms. rom. **3421**, f. 76ᵛ (com. Bogați, pls. și jud. Dâmbovița) se vorbește despre un bal al diavolilor, la care Ilie ucide dracii împotriva voinței divine: „Poporul povestește că, odată, diavoli au făcut un bal mare și au chemat și pe D[umne]zeu. Sf[ântul] Ilie s-a rugat de D[umne]zeu să-l ia și pe el. D[umne]zeu nu a voit, zicând că este om rău și omoară pe diavoli. În fine, el, rugându-se, a promis că nu-i va omorî.

Mergând acolo și Sf[ântul] Ilie, văzând pe diavoli strânși, s-a rugat de D[umne]zeu să-i dea voie să-i omoare. D[umne]zeu nu a voit. Atunci, Sf[ântul] Ilie, fără voie, a plesnit o dată din bici și i-a omorât, rămâind numai unul șchiop.

Apoi, plesnind mereu din bici, din cauza trosnelei celei tari se stârpea: femei, vite etc. Maica D[omnu]lui l-a blestemat și [i] s-a uscat mâna dreaptă. Și de atunci plesnește cu stânga.

El, se zice, că se află în cer și acolo se plimbă într-o căruță cu patru cai, plesnind din bici, în timpul ploii, ca să fugă diavolii. Și când tună, zice că Sf[ântul] Ilie trăsnește din bici."

În varianta din ms. rom. **3431**, f. 159^v - 160^r (com Găiceana, pls. Berheci, jud. Tecuci), ridicarea Sfântului Ilie la cer e întrevăzută ca o pedeapsă pentru sfânt și ca o modalitate de a-i apăra pe oameni de trăsnetele sale: „Și dându-i Dumnezeu putere, după a sa rugăciune, el a început a trăsni asupra tuturor dracilor în oricare parte se aflau ei, încât se făcea rău și omenirii, cu trăsnetele pe pământ. Din care pricină, Dumnezeu l-a rădicat la ceri, în un car de foc și caii tot de foc.

Și astăzi, când se aude tunând în ceri, [se] povestește că trăsnește încă pe diavoli. Și uneori se îndreaptă cu trăsnetele chiar pre pământ și atunci e cauza că diavolii fug din ceri pre pământ și elu-i urmărește."

Sugestivă, în aceeași variantă, e dantelăria prin care poporul încearcă să înfățișeze castitatea soției lui Ilie: „Poporul din Găiceana povestește despre Sânt Ilie precum că el era jos pre pământ și s-a întâmplat că Diavolul (Necuratul) în chip de om, întâlnindu-l pe drumu ce se ducea acasă, i-a spus că femeia lui este în casă (în adulteri) cu un om oarecare, pe când, în realitate, era dormind, la el acasă, tatăl său, din întâmplare în acel timp. Spuindu-i și altele încă (minciuni), l-a înfuriat. Și el, mergând acasă, a găsit pre părintele său dormind în un pat deosebit și femeia lui pe altul asemenea, singuri fiecare (fără însă a ști că-i el). Și Diavolul ținându-se de el, l-a înfuriat, și Sânt Ilie, fără a mai cerceta, a ucis la moment, atât pe femeia sa, cât și pre părintele său."

Foarte plastică e prezentarea ascensiunii lui Ilie la cer, ca și sugerarea puterii trăsnetelor sale, în varianta din ms. rom. **3422**, f. 138^r (com. Coțofeni-din-Dos, pls. Jiul-de-Sus, jud. Gorj): „Despre Sfântu Ilie, săteni povestesc că Dracu l-a făcut de au tăiat pe părinți și el s-a dus de a spus lui D[umne]zeu. Și D[umne]zeu i-a zis să facă focu cu 9 cară de lemne și să saie în el. Și a și făcut.

Atunci el s-a suit la ceri cu cai cu tot, fiindcă să pusese în căruță. Și D[umne]zeu l-a întrebat că ce slujbă cere. El a cerut să fii mai mare peste draci.

Și când a început să bubuie și să deie cu sulița, i-a sărit perina de sub cur Maicăi Precesti. Și atunci l-a blestemat să [i] să usuce dreapta, să-i rămâie stânga, cu care acuma dă cu sulița după draci".

Imaginea deranjării Maicii Domnului, prezentată într-o manieră umorescă reapare în varianta din ms. rom. **3427**, f. 77^r (Com. Prunișor, pls. Ocolul, jud. Mehedinți): „Poporul spune că S[fântul] Ilie a fost, odată, de mult, în armată. Și când a venit pe acasă, i-a ieșit Dracu înainte și i-a spus că nevasta lui doarme cu un ibovnic în pat. Însă, ea a fost culcată aproape de tatăl lui afară. Și el, crezând că este altul, i-au împușcat pe amândoi.

Pe urmă, văzând că a fost înșelat de Dracu, s-a dus la D[umne]zeu și a cerut ca să-l facă mai mare peste toți dr[acii].

Și făcându-i în voie, a început să-i trăsnească așea de tare, încât s-au fost stârpind toate dobitoacele. Și Maica Domnului a căzut de pe scaun și l-a blestemat să i se usuce mâna dreaptă.

Și acum, dă numai cu cea stângă."

Elemente amalgamate din toate tipurile narațiunilor mitologice despre Sfântul Ilie se regăsesc în varianta din com. Zăvoieni, pls. Otăsău, jud. Vâlcea, culeasă de pr. Demetru Nissipescu, la 6. II. 1885 (ms. rom. **3434**, f. 57^r):

„Poporul d-aici, în privința Sf[ântului] Ilie are mai multe credințe și povestește, oamenii cred, că Sf[ântul] Ilie fulgeră, bubuie și trăsnește, când, în timp de ploi grele, iuți, văd electricitatea în nori. Ei cred că, când trăsnește electricitatea vreun arbore, zic că a fost Dracu în acel arbore și că Sf[ântul] Ilie, dând să trăsnească pe Dracu, a trăsnit și arborele.

Poporul povestește că, odată, a strâns Dumnezeu dracii toți și vorbea cu ei într-un timp frumos. Începând a se înnora, dracii ziseră:

— Doamne, să nu pui pe Ilie să ne omoare pe toți, căci nu să mai închină lumea ție dacă ne va omorî.

Vorbind cu ei, îndată a început Sf[ântul] Ilie să trăsnească și cei mai mulți draci au rămas morți, iar ceilalți au fugit.

Ei zic că, când a trăsnit Sfântu Ilie, s-au mișcat și scaunul dumnezeirei. Atunci Dumnezeu a zis:

— O, Ilie, tare ai dat, usca-ți-s-ar mâna a dreaptă!

Ei zic că Sf[ântul] Ilie are numai stânga bună, iar dreapta e uscată și că, când trăsnește, dă cu stânga.

Dacă le spun eu că Sf[ântul] Ilie nu e în nori, ci electricitate, ei nu mă cred, ba încă ne fac eretici, mai ales popii bătrâni ne declară înaintea poporului și zic:

— N-ascultați, tată, de ăștia, că sunt eretici. Poporul, atunci, să împarte, unii ne ascultă, alții ne disprețuiesc."

Infirmitatea Sfântului Ilie e pusă și în varianta din Cugir, culeasă de înv. dirig. Teodor Crișan (ms. rom. **3435**, f. 320^v-321^r) tot pe seama pedepsei dumnezeiești: „Dumnezeu l-a întrebat că, ce cere de la el. El au cerut fulgerul și trăsnetul. D[umne]zeu i le-au dat, dară au zâs cătră el că să nu dea tare cu ele. El, însă, când au dat întâi, așa au dat de tare, încât au tremurat și scaunul sub D[umne]zeu. D[umne]zeu, atunci, au zis:

— O, săca-ți-ar mâna, Ilie!

Și de atunci este sacă mâna dreaptă lu S[fântul] Ilie."

În varianta rezumativă din Chilia, jud. Olt (ms. rom. **3429**, f. 19^v - 20^r) se insistă, de asemenea, pe pedepsirea sfântului Ilie de către Dumnezeu, reliefând astfel, una din direcțiile esențiale ale narațiunilor de această structură: încercarea de explicare a infirmității sfântului în viziunea populară: „Dar pentru că a dat așa de tare pentru prima oară, încât s-au comis cele mai mari nenorociri, D[umne]zeu i-a luat mâna dreaptă - și acum trăsnește numai cu stânga."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*idem*).

23

[Sfântul Ilie își omoară soția și feciorul]

Se păstrează în ms. rom. **3433**, f. 252^r-253^r. Ref. înv. Ioan P. Corciovă. Textul a fost notat în com. Docani, pls. Târgu, jud. Tutova și expediat lui B. P. H. la 6 mai 1885. Răspuns la între. nr. 169.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Sf. Ilie își omoară părinții*).

24

[Sfântul Ilie pedepsit]

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 288^r. Ref. înv. Theodor Theodorescu, com. Lupșeanu, pls. Borcei, jud. Ialomița. Răspuns la între. nr. 169. Textul a fost expediat lui B. P. Hasdeu la 10 dec. 1884. Expl. referentului: „Despre Sântul Ilie se zice p-aici că umblă cu căruța cu caii pre cer și hodorogirea căruței este tunetul care se aude; că are un arc cu săgeți de foc, cu care săgeată pre draci, asupra cărora are o ură neîmpăcată; că dracii, îngroziți de săgețile lui Sântu Ilie, se ascund pre după oameni și animale și, atunci, se întâmplă de trăsnește și pre acei oameni și animale, după cari se ascund dracii. De aceea, de câte ori fulgeră, oamenii, p-aici, se închină ca să fugă dracii după lângă ei, ca să nu fie trăsniți împreună cu dracii, cari vin pre lângă ei, de frica lui Sântu Ilie." Urmează textul reprodus. Explicații finale: „Săgețile de foc ale lui Sântu Ilie, se zice p-aici, că sunt fulgerile acelea îngrozitoare, iar nu altceva."

Sfântul Petru - stăpânul lupilor

Numărul însemnat de texte (din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu) privitoare la tutelarea de către Sfântul Petru a lupilor constituie o mărturie indubitabilă a faptului că în persoana chelarului Raiului, creștinismul a asimilat o mai veche divinitate păgână de cea mai mare importanță.

Atributele generale - ce lasă să se întrevadă preluarea funcționalității unei figuri uraniene mai vechi - sunt explicitate pe larg, într-un registru narativ etiologic concret, pastoral, de către înv. Theodor Theodorescu în răspunsul trimis la 10 dec. 1884, din loc. Lupșeanu, pls. Borcei, jud. Ialomița (ms. rom. **3424**, f. 249^v - 250^r):

„Sfântu Petru are daru de la D[umne]zeu de a fi stăpân peste lupchi. Așa, lupchilor, când le vine luna de mâncat carne -, căci și ei mănâncă învrâstat, adică o lună carne și una humă de pământ - atunci se adună mai mulți la un loc și încep a urla. Sf[ântu] Petru-i aude și, îmbrăcat în haine albe, se pogoară din ceriu în mijlocul lor. Iară ei încep a se gudura pe dânsul, care numaidecât 'i trimete pe unul la cutare om să ia, d[e] e[xemplu] boul; pe altul aiure să ia un porc și altele. Și așa lupii nu fac nici o stricăciune în lume fără voia lui Sf[ântul] Petru."

Detalii interesante asupra atributelor Sfântului Petru ca stăpân al lupilor se regăsesc în textul din com. Găurile, pls. Vrancea jud. Putna:

„Poporul de aici povestește despre Sfântul Chetru astfel că el este însărcinat de Dumnezeu pentru îngrijirea doghitoacelor și hiarilor sălbatice, venind în toate nopțile pe la hiecare doghitoc și-l întreabă dacă stăpânul ei 'i dă îndeajuns hrană și la vreme. Și ceea ghită-i răspunde: ori că-i dă, ori că nu-i dă. Și Sfântu Chetru, dacă ghita nu-i mulțămită, atunci i-o ia, adică moare.

Aseminea și la lupki-și le dă voie o lună să mănânce numai pământ, o lună numai rădăcini, o lună numai ghite, precum: oi, cai, ghițăi și o lună numai oameni. Și așa în fiecare lună câte unu din lucruri sau ființi, după cele 12 luni ale anului.

Și că Sfântu Chetru este însărcinat cu purtarea cheilor de la ușa raiului.

Și că Sfântul Chetru în noaptea Sfântului Andrei cică s-adună toți lupkii la un loc asteptând venirea lui Sf[ântul] Chetru. Urlând 'l cheamă. Și venind el, 'i orânduiește pe fiecare astfel:

— Tu, du-te la cutare și mănâncă oaia lui Gheorghie; tu, du-te și mănâncă porcu cutăruia; tu, du-te și mănâncă pe omu, fumeia, copilu, copchila cutăruia!

Și așa-i orânduiește pe fiecare în acea seară.

Și că ghita care este orânduită să o mănânce el (lupul) în acea noapte este însemnată în frunte cu puțână roșață sau sânge. Și el, atunci, se duce la ea, măcar să hie într-o sută de ghite.

După aceea se duce fiecare pe la locul lor" (ms. rom. **3429**, f. 447^r).

În sfârșit, unele amănunte importante pentru cercetător privitoare la funcția Sfântului Petru de patron al lupilor pot fi extrase din comentariile înv. P. Theodorescu (com. Șocariciu, pls. Borcea, jud. Ialomița:

„În noaptea de Sf[ântul] Petru, lupii încep să urle pe la răspântiile drumului, cerând mâncare de la el. Și Sf[ântul] Petru îi orânduiește astfel ca să se ducă pe la târla cutărui sau cutărui om ca să-i mănânce vitele. Și tot el le poruncește să mînânce pământ și să li se încleșteze gura, zgârâind numai pe unele vite, fără a le mânca. Căci așa le dă poruncă totdeauna când vrea să dea norocu la unii oameni care urmează căile lui.

Odată un om, anume Filip Șchiopul, au fost apucat de un haitic de lupi, în răspântiile unui drum, și nu l-au putut mânca, căci s-au rugat lui Sf[ântul] Petru și Sf[ântul] Petru le-au încleștat gurile" (ms. rom. **3424**, f. 492^r).

În linii mari, textele trimise de referenți converg către un unic tip narativ, cu fireștile stufozități provocate de întâlnirea cu motive înrudite sau de devierea parțială a obiectivelor narațiunii.

25

[Ciobanul menit lupului de către Sfântul Petru]

Se păstrează în ms. rom. **3424**, f. 287^r-287^v. Textul a fost cules de înv. Theodor Theodorescu, din com. Lupșeanu, pls. Borcei, jud. Ialomița și trimis lui B. P. Hasdeu la 10 dec. 1884. Explicațiile referentului: „Despre Sântul Petru se povestește p-aici că Dumnezeu l-a însărcinat să fie conducătorul lupilor: să le dea hrană și să le poruncească ce vite să mănânce fiecare din ei".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Lupii mănâncă numai oamenii sortiți de Sf. Petru*).

26

[Ciobanul dăruit lupului de către Sfântul Petru] (Variantă)

Se află în ms. rom. **3424**, f. 213^v-215^r. Textul a fost cules de înv. D. Ștefănescu, din com. Grindu, pls. Câmpu, jud. Ialomița și trimis lui B. P. Hasdeu în 1884. Răspuns la întrebarea nr. 168. Explicațiile referentului: „Poporul de aici povestește că Sfântul Petru împarte hrana lupilor și că el vine pe un cal alb și îi orânduiește care pe unde să se ducă, ca să mănânce și ce anume vită. Și alte dăți, zice că le dă niște semințe, că astfel le taie foamea și pot răbda mai multe zile. De aceasta ține o mică istorioară care este aceasta." Urmează textul reprodus.

Variante:

„Rânduirea" ciobanului către un „lup șchiop" este întrevăzută, în varianta din loc. Cetățeni din Deal, jud Dâmbovița (ms. rom. **3427**, f. 196^r - 196^v), ca o soluție limită de apărare a tainei:

„Se zice că un cioban, văzând odată pe Sf[ântul] Petru vinind în urma urlatului lupilor, și fiind de față la rânduiala ce dădea fiecărui lup în parte Sf[ântul] Petru, zărindu-l pe cioban în copacul în care sta ascuns, l-a rânduit și pe el (ciobanu) unui lup șchiop. Și a făcut aceasta numai ca ciobanul să nu divulge misterul lupilor.

Lupul rânduit s-a pus la răcădina copacului, așteptând ca ciobanul să se dea jos.

Ciobanul, nedându-se jos decât după fugirea lupului, noaptea, s-a culcat între mai mulți confrați ai săi, legându-și de picioare clopote ca să audă și să se deștepte confrații săi, când'l va lua lupul.

Lupul, însă, l-a luat pe nesimțite și l-a mâncat tot.

De aci, poporu-și imagină că lupii sunt rânduiți să mănânce anume vite."

În varianta din loc. Boldești, pls. Tohani, jud. Buzău (ms. rom. **3419**, f. 21^v-22^r) pare a fi pedepsită sfidarea ciobanului de a pătrunde misterul nepermis:

„A fost un cioban. El a vorbit cu tovarășii lui ca să se ducă în noaptea de Sf[ântul] Petru să asculte ce le zice el lupilor.

Așa că a și plecat la o cruce, care era în apropiere, lângă care era și o căpiță de fân. Îndată ce a ajuns la cruce, s-a suit pe căpița cu fân.

După ce a înserat, a început lupii să se strângă și să urle. Venind și Sf[ântul] Petru, a început să le ursească la fiecare în parte, până când, în cele din urmă, la un lup șchiop îi zise:

— Tu să mânânci ciobanul care stă pe vârful căpiței.

Ciobanul auzind ceea ce zisese Sf[ântul] Petru nu se dete jos după căpiță, până nu se făcu ziua, căci lupul ședea acolea.

Făcându-se ziuă, s-a dus lupul. Atunci, ciobanul s-a dat și el jos și s-a dus la soții săi, cărora povestindu-le așa cum se întâmplase, toți strigară într-un glas:

— Tu, noaptea asta, să te culci între noi, să vedem ți se va întâmpla așa cum a zis Sf[ântul] Petru?

Dar cu toate asta, ei adormind, veni lupul și-l mâncară."

Hărăzirea omului de către Sfântul Petru de a fi mâncat de lup acționează asupra lui asemenea destinului prezis de Ursitoare. Încât, insul respectiv piere, în cele din urmă, dacă nu direct, în mod indirect tot din cauza lupului: „Sf[ântul] Petru zice că umblă și acum pe pământ cu niște câini, și acei câini sunt lupi. Și ei nu sunt slobozi să mănânce vreun dobitoc până nu le dă voie Sf[ântul] Petre.

Mi s-a spus chiar mie că un om a fost rânduit să îl mănânce lupi. Și au venit de două și de 3 ori la el ca să îl mănânce și nu a putut.

Și într-o seară, viind acasă, l-au împușcat [pe lup] alți oameni și l-au dus într-o râpă.

Și peste o săptămână de zile, s-au dus [omul] pe acolo să vază dacă mai este sau au înviat. Și acolo au găsit numai oasele lupului.

Și s-au dus cu un ciomag în mână și îndat' au dat cu acel ciomag într-un os de lup. Iar osul s-a rupt în două, sărind o zburătură de os tocmai în frunte.

Și atunci au zis:

— Eu de tine era să mor, și iată-mă că nu scăpai.

Și s-au dus până acasă și îndată a murit.

Și zice că așa l-a ursat pe el Ursitoarea" (ms. rom. **3429**, f. 135^v. Textul provine din com. Răzlețu, pls. Govora, jud. Olt și a fost cules de pr. D. Bălan).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Lupii mănâncă numai oamenii sortiți de Sf. Petru*).

27

[Boii lui Novac]

Se află în ms. rom. **3434**, f. 388^v-389^r. Ref. pr. S. Bâsicescu. Textul a fost notat în com. Gogoșul, jud. Dolj, fără să se precizeze data.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 548 (*Novac*).

28

Fata de uriaș și primii oameni

Trimiterile de la nr. 13, ms. rom. **3436**, f. 190^{r}. Data redactării răspunsului: 25 febr. 1887; data expedierii lui: 20 mart. 1887. Expl. ref.: „*Uriaș* - pentru gigante. Novăceștii au fost neste urieși."

Urmează textul reprodus. (Tradițiune.) „Poporul crede că și acum ar mai trăi uriași. Ei sunt ascunși în peșteri, de frica puștii."

Omisă de Mușlea și Bârlea.

b. LEGENDE ETIOLOGICE

1. Regnul vegetal

1

[De ce nu-i cad bradului frunzele și are cepuri]

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 464^{r}. Ref. înv. dirig. Georgiu Dobrianu (n. în Bucium, comit. Făgărașului), înv. Sofia Gila (n. în Deva) și înv. adj. Ioanu Munteanu (n. în Cugir, comit. Hunedoarii). Textul a fost notat în loc. Voila, (comit. Făgărașului) și expediat lui B. P. H. la 20 ian. 1885. Răspuns la într. nr. 106. Expl. ref.: „Se mai adauge la punctul 106 și credința poporului despre moară și adecă [se dă textul reprodus]. Poporul despre moară are și zicala comparativă: «Va veni apa și la moara mea», adecă-i va merge și lui cândva bine. Sau «Îți iau io apa de la moară!»"

Variante:

Cepurile bradului sunt explicate, în varianta din ms. **3421**, f. 185^{v} - 186^{r} (culeasă de Teodor Sebeșanu, din Banat), ca o pedeapsă dată de Dumnezeu lemnarilor bețivi care l-au bătut pe Sfântul Petru: „Ducându-se mai departe, au dat preste o cârciumă, aproape de pădure și nu erau alte case. Era îndeseară și D[umne]zeu dăduse o ploaie mare, încât nu puteau sta în târnaț.

Sf[ântul] Petru zise:

— Doamne, hai să intrăm.

D[umne]zeu:

— Nu, Petre, nu putem intra. Vezi că acei sunt oameni băuți etc., etc.

Și era tocmai sâmbătă seara. Acolo, cârciuma era plină de calfe de lemnari, care lucra la lemn. Căpătaseră paralele și se puseră pe chef, dar lăutari nu aveau, ci cântau cu fluierul etc.

Petre zise încă o dată:

— Doamne, să intrăm!

D[umne]zeu au zis:

— Eu nu intru, Petre, dar de voiești tu, intră!

Și așa Petru au intrat.

Când au intrat Petru, D[umne]zeu i-au făcut o vioară-n spate. Când l-au văzut cei din lăuntru, numaidecât au început ca să le cânte. Petre nu vedea vioara, dar ei 'l trăgea în toate părțile și văzând că nu voiește, au zis că se ține fudul și au început a-l trânti și a-l bate. Abia au scăpat într-un rând cum au putut, cu capul gol.

D[umne]zeu îi zise:

— Bine, Petre, nu ți-am spus să nu intri?!

Petru zise:

— Doamne, aceștia sunt toți lemnari și cu voi să bat cuie de fier în brazi ca să nu mai poată lucra.

D[umne]zeu zise:

— Lasă, Petre, că le ajunge dacă li[-oi] bate de corn.

Și așa au și făcut.

Ieșind de la cârciumă, s-au [dus] și-au dormit în pădure și dimineața au bătut cuie de corn în brazi, care și azi se văd în scânduri ca niște dopuri."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Dracul face moara și rășina*).

2

[De când sunt cepii și rășina bradului] (Variantă)

Se găsește în ms. rom. **3435**, f. 173^{v}. Ref. înv. dirig. Romul Simu și înv. adj. Nicolau Grancea. Textul a fost cules în loc. Orlat, comit. Sibiului și expediat lui B. P. H. la 28 febr. 1886.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Dracul face moara și rășina*).

3

[Legenda plantei „zburător"]

Se află în ms. rom. **3433**, f. 33^{r}-34^{v}. Ref. Iancu D. Nour din Bârlad. Textul i-a fost narat ref. de bătrânul Ioniță Lepădatul, din com. Perieni, jud. Tutova. Nu se precizează data culegerii.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (*Un strigoi poate fi alungat numai cu buruiana zburătoare*).

4

Iarba fiarelor

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 140^{r}. Textul a fost cules de Sofroniu Limba, în loc. Maidan, cercul Oravitei, comit. Caraș- Severin și expediat lui B. P. Hasdeu la 14. 3. 1885. Explicațiile preliminare ale ref.:

„Despre arici se crede următoarele: Dacă află cineva puii de arici și-i închide într-o călecică (căsulie) de fier, care să aibe o ușă încuiată cu cheie, mama lor, aricioanea, se va duce să caute iarba fiarelor (căci cu iarba fiarelor se poate, fără cheie, descuia și zăvoarele cele mai mari), aceea numai atingând-o de ușa încuiată, încunetoarea sare și ușa se deschide singură și puii ies afară.

Omul trebuie să fie ascuns aproape aci, să sară iute la arici și să ia iarba fiarelor de la aricioane de loc, căci ea, după ce au spart încunetoarea, deloc o mănâncă.

Așa-și poate omul procura iarba fiarălor.

Iarba fiarălor, în noaptea de Sângiorz (S[fântul] George) are o oară culoarea focului și numai omul cel mai curat (nevinovat) o află.

Cel ce posedă iarba fiarălor - de acela nu se prinde nici plumbul din pușcă.

Mai departe se crede că sunt în pământ comori sorocite ca numai acela să le poată lua, care are la sine iarba fiarălor.

Iată și o poveste ce am auzit de la strămoșul meu ca prunc despre iarba fiarelor."

Muşlea - Bârlea, *Tipologia folclorului...*, f. 545 (*Iarba fiarelor generează iluzii vizuale*).

2. Regnul animal

5

[Omul schimbat în bărzoi]

Se păstrează în ms. rom. 3418, f. 134^{v}-135^{r}. Ref. înv. P. Michăescu. Textul provine din com. Ceacâru, pls. Bălţii, jud. Brăila. A fost expediat lui B. P. H. în dec. 1884. Răspuns la într. nr. 83. Expl. ref.: „Asupra berzii există următoarea zicătoare". Se dă textul reprodus.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 548 (*Omul transformat în barză*).

6

[Broasca şi vrabia]

Se află în ms. rom. **3424**, f. 482^{r}–482^{v}. Ref. înv. P. Theodorescu. Textul a fost expediat, la 5 mai 1885, din com. Şocariciu, jud. Ialomiţa. Expl. ref.: „Broaştele sunt de diferite feluri, mărimi şi numiri. Avem broasca râioasă sau buboasă, broasca ţestoasă, brotăcelul şi broscoiul. Pe aici, se crede, că prin cântarea brotăcelului, se anunţă sosirea primăverei şi că vremea merge spre bine." Urmează textul reprodus.

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*idem*).

7

[Maica Precesta blestemă broasca, ţiganul şi racul]

Idem, ms. rom. 3424, f. 481^{v}–482^{r}. Expl. ref.: „Acestea toate se zic de popor când stau la conversaţiuni prin opaiţe, clăci, şezători şi la râşniţe, pe când fetele şi babele se adună ca să facă bulgur, de Sf[intele] sărbători ale naşterii D[omnul]ui nostru Isus Hristos".

Variante:

Naraţiunea despre blestemarea broaştei de către Maica Domnului apare ca un motiv individualizat în răspunsurile lui Tudor Crişan, din Cugir (ms. rom. 3435, f. 309^{r} - 309^{v}):

„Despre broaşte se crede că ele nu se împut niciodată dacă mor, deoarece când Maica Precestă căuta după Is[us] Cristos, sau când au rămas în biserică de 12 ani, s-au întâlnit cu broasca şi aceasta, văzând-o supărată, i-au zis:

— Tu, cum te superi după un copil! Mie mi-a călcat roata odată 7 pui şi tot nu m-am supărat aşa tare.

Atunci, Maica Precestă au râs şi au blestemat-o, zicând:

— O, broască, călca-te-ar carăle, să te lăţeşti pe pământ şi să nu te împuţi. Şi unde vei trăi tu să nu fie apă bună de băut.

Zic mai departe că broaştele pentru aceea întind mânile către ceruri (picioarele dinainte) când le taie cineva picioarele dinapoi, ca să-i blesteme."

Într-o altă variantă, (din loc. Movileni, pls. Copou-Turia, jud. Iaşi, ms. 3426, f. 60^{v}), broasca, dimpotrivă, este binecuvântată de Maica Domnului:

„Se zice de popor că numai broasca a fost în stare să facă pe Maica Domnului să râdă, când căuta pe Isus Hristos, căci i-a zis:

— Nu mai plânge, Maică a Domnului,

căci tu numai un fiu ai avut
și pe acela l-ai pierdut,
dar cu am avut doisprezece fii
frumușei,
crăcănețel
și cu ochii bulbucăței
și a venit o roată pintinată
și mi i-a zdrobit pe toți odată.

Atunci, Maica Domnului a început să râdă – și a zis:

— Blagoslovită să fii de mine să stai pururea în apă, oamenii și toate ființele să beie apă din locul unde îi sta tu și când vei pieri, trupul tău să nu se împută."

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*Broasca*).

8

[Sfântul Petru creează câinii dintr-un fluier]

Se găsește în ms. rom. **3429**, f. 283^v–284^r. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost cules în com. Brebu, plaiul și jud. Prahova. Răspuns la într. nr. 168.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Sf Petru face câinii din fluier*).

9

[Gaița și turturica]

Se păstrează în ms. rom. **3421**, f. 272^r–272^v. Ref. înv. A. Iliescu. Textul a fost notat în com. Sărdanu, pls. Bolintin, jud. Dâmbovița și expediat lui B. P. H. la 6 oct. 1885. Notațiile ref.: „Turturica, asemenea [ca și porumbelul], scoate numai câte doi pui pe an. Cântecul ei este o turuitură. Ea seamănă cu porumbelul."

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 548 (Textul e indicat la tipurile: *Turturica* și *Gaița*).

10

[Dracul creează lupul și insectele răufăcătoare]

Se află în ms. rom. **3423**, f. 38^r–38^v. Ref. înv. Ioan Ghibănescu. Textul a fost înregistrat în com. Bășești, pls. Mijloc-Prut, jud. Fălciu și expediat lui B. P. H. la 13 mai 1885. Răspuns la într. nr. 150. Expl. ref.: „Poporul povestește despre Dracul următoarele:" Se dă textul reprodus.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Dracul face lupul și insectele*).

11

[Diavolul face vinul să fiarbă]

Se află în ms. rom. **3426**, f. 31^r–31^v. Textul a fost cules de înv. S. Teodorescu, din com. Miroslava, jud. Iași. Data expedierii către B. P. Hasdeu: 15 iunie 1885. Răspuns la întrebarea nr. 58.

Mușlea–Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 542 (*Alcoolul provine din vântul diavolului*).

12

[Necredința pisicii]

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 243^v–244^r. Ref. înv. Petru Pintea. Textul provine din Nevrincea, pretoriatul Bega, comit. Caraș-Severin. I-a fost expediat lui B. P. H. în 1885. Sfârșitul redactării: 29 ianuarie 1885. Expl. ref.: „Pisică pre la noi se zice mâță și e cea mai necredincioasă dintre animalele domestice. Despre mâță sunt și multe povești și fabule, precum e și aceasta următoare.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 548 (*Câinele e credincios stăpânului, dar pisica e infidelă*).

13

[Legenda rândunicăi]

Trimiterile de la nr. 5, ms. rom. **3418**, f. 133^{v}–134^{v}. Răspuns la într. nr. 82. Notațiile ref.: [Poporul crede]: „Că ciocârlia ar fi un vestitor despre agricultură (asupra plugăriei) cu cântatul său de primăvară, zicând așa, oamenii: «Ai la plug, că ne-a [a]pucat ciocârlia tot în sat!» Iar cât despre rândunică datează un basm cam în astfel de mod“. Se dă textul reprodus al legendei. „Copii mici dupe aici, când sunt în vârstă de a sfărâma cuiburi de păsărele, pe acel al rândunicii îl mai ferește, sub cuvânt că mă-sa (mumă-sa) îi zic că rândunica îl blestemă așa:

Tată-to în turci,
Mă-ta în furci,
Copilașii îl căldăruși!“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*Rândunica*).

14

[„Șierpele curt și orb“]

Trimiterile de la nr. 12, ms. rom. **3436**, f. 246^{v}–247^{r}.

Înainte de a transcrie legenda, ref. face următoarele notații: „Șopârle sunt: de câmp, verzi și mai mari și de câmp, mici, iar, de pădure, de cele mari, verzi di tot. Șierpi sunt: năpârce negre și galbene și de apă, șierpe fraged și orb etc. Despre șierpele curt și orb, poporul știe următoarea poveste“ (Cea reprodusă).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (*Potopul*).

15

[Legenda șiurlicariului]

Idem, ms. rom. **3436**, f. 245^{r}–245^{v}. Expl. ref.: „Pre la noi se află și vulturi, însă foarte rari, uliu găinar, uliu păsăresc, uliu hârțăsc, [căruia] la Coroiu'i zic șiurlicariu, despre care poporul, grăind adeseori vara, auzindu-l pe sus strigând în glasul lui, și despre care s-a format următoarea fabulă“ (legenda reprodusă).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*Șurlicariul pedepsit de D-zeu*).

16

[Moartea turcii sau țurcii]

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 50^{r}. Ref. înv. Sofia Bria (n. Bârsanu). Textul a fost cules din loc. Cugir, comit. Huniadoarei și expediat lui B. P. Hasdeu la 31 ian. 1885.

Răspuns la într. nr. 157.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (*Turca sau Țurca*).

17

[Ursul]

Se află în ms. rom. **3432**, f. 482^{r}. Ref. înv. D. Nițescu. Textul a fost notat într-o localitate din sud-estul muntelui Denis-Tepe, lângă com. Congazu, jud. Tulcea. Data redactării răspunsului: 29 iun. - 16 iul. 1885. Expl. ref.: „Ursul, aici în comună, îl cunosc sub numele de fiară sălbatică. Ei nu-l cunosc de mic, căci prin pădurile de aici nu sunt urși. Aici în comună există o superstițiune privitoare la urs.“ Se dă textul reprodus.

Variantă:

Ms. rom. **3428**, f. 217^{r} (Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pls. Piatra-Muntele, jud. Neamț): „În altă dată, pe când călătorea [Dumnezeu cu Sfântul Petru], trecea pe un pod și un rus s-a băgat sub pod îmbrăcat cu un cojoc întors pe dos și a început a morăi.

Întrebând pe rus, că ce - vrea să se facă urs, el a zis da.

Și așa s-a făcut urs. Și așa ursu se trage (e făcut) din rus etc.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*idem*).

18

[Ursul și vulpea]

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 150^{r}–150^{v}. Ref. înv. Demetriu Georgescu. Textul provine din com. Coșereni, pls. Câmpu, jud. Ialomița. A fost expediat lui B. P. H. în 1885. Redactarea a fost încheiată la 24 febr. 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folcolorului...*, p. 530 (Basme despre animale. *Ursul păcălit de vulpe*).

3. *Diverse*

19

[Sântul Foca]

Se păstrează în ms. rom. **3428**, f. 132^{v}. Ref. înv. I. Verdeanu. Textul a fost cules din com. Cârligi, pls. Piatra-Muntele, jud. Neamț și expediat lui B. P. Hasdeu la 22 apr. 1885. Răspuns la într. nr. 170. Notațiile ref.: „Alți sânți, pe care poporul îi socotește de sânți și-i țin, este Foca, pentru foc. În privința aceasta spun [cele reproduse]. Filipii pentru ca să nu le mănânci lupu vitele.“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Foca aprinde fânul*).

20

Sf[ântul] Ion Gură de Aur

Se află în ms. rom. **3431**, f. 122^{v}. Ref. înv. N. Bradea. Textul a fost notat în com. Crăești, pls. Zeletin și expediat lui B. P. H. la 30 mai 1885. Răspuns la într. nr. 170.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 547 (*idem*).

21

[Ziua Sântei Dumineci]

Se păstrează în ms. rom. **3431**, f. 516^r. Ref. pr. St. G. Lungu. Textul a fost cules de la bătrânul V. Simion, din com. Vultureni, pls. Bârlad, jud. Tecuci și trimis lui B. P. Hasdeu la 1 februarie 1885. Explicații preliminare: „S[fân]ta Joi e izbăvitoare de cheatră. Poporul serbează 9 joi după Paști, nelucrând în vii. Vineri o serbează femeile. În această zi nu împung cu acul, zicând că fac bube la ochi sau la degete. Originea serbării, precum și istoria lui Joe și Vineri nu le cunosc poporul, ci le țin ca obiceiuri apucate din bătrâni. Preste aceste două serbători (zice poporul) e mai mare S[ân]ta Duminică, a căria istorie cunoscută de el e aceasta."

Mușlea-Bârlea, *Tipografia folclorului...*, p. 546 (*Sf. Duminică își instituie ziua ei ca sărbătoare*).

22

[Sântul Petru – învinuit de hoție]

Se află în ms. rom. **3428**, f. 268^v. Ref. înv. I. Mironescu. Textul a fost expediat lui B. P. H. la 15 mai 1885, din com. Tazlău (cătunele Frumoasa și Bălcanii), pls. Bistrița, jud. Neamț. Răspuns la într. nr. 168. Notațiile ref.: „Sf[ântul] Petru era prietenul cel mai bun al Mântuitorului Isus. Ei umblau ambii împreună prin sate și învățau pe oameni a fi buni și a urma învățăturile lui D[umne]zeu".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 546 (*Sf. Petru e acuzat de hoție*).

C. POVESTIRI FANTASTICO-SUPERSTIȚIOASE

1

Poveste despre strigoi

Se păstrează în ms. rom. **3433**, f. 246^v-247^v. Ref. înv. Ioan P. Corcioavă. Textul a fost cules în com. Docani, pls. Târgu, jud. Tutova și expediat la 6 mai 1885. Răspuns la într. nr. 149. Expl. ref.: „Strigoi și stahie. Omul când moare, dacă rămâne singur și se întâmplă de trece mâța preste dânsul, după ce-l îngroapă, se preface în strigoi – însă mai urât de cum era în viața pământească – iasă din mormânt noaptea și umblă prin sat, până la cântatul cucoșului. Iată ce se povestește de un strigoi". Se dă textul reprodus. Urmează considerații asupra credințelor populare despre „stahii": „Se zice că, când să face vreun pod, sau o clădire mai mare, casă, beci, meșterii acelei zidiri, pentru ca să lucreze cu spor, și zidul să aibă tărie, ieu umbra unui om sau dobitoc, măsurându-i înălțimea și i-o pun în zid. Ființa căreia i s-a luat umbra, după 40 zile, moare și începe a se arăta la locul unde i s-o pus umbra, în aceeași formă cum a fost: om, pasere, ori dobitoc. Acel chip, se zice că-i stahie, și dacă stăpânul acelui zid nu-i poartă de grijă, adică nu-i dă de mâncare, apă, atunci ea începe a face stricăciune, a năcăji, noaptea, pe stăpânu-său, a trânti și a hodorogi lucrurile de acolo. Altfel nu face nimic."

Variante:

O povestire întrucâtva similară cu cea reprodusă în cuprinsul volumului se păstrează în ms. rom. **3432**, f. 454^v. Ea provine din loc. Turcoaia, pls. Măcin, jud. Tulcea: „Doi tineri se iubeau. El moare. Ea-l plângea în fiece dimineață pe mormânt. De mare dor, se face strigoi (om [î]nsuflețit, dar galben, fără nas), vine noaptea la fată. El trăia în alt sat, o strigă la geam. Ea-i răspunde. Astfel au urmat câteva seri. În o noapte, fata decide a pleca cu el. Aprinde lumânare, începu a strânge bagaje și-l poftește și pe el a intra-n năuntru. El evită a-și arăta fața. În fine, ies afară și plec călare.

Atuncea, fata, văzând că călăresc pe un lemn de tei, înțelese. Ajung la mormânt. Intră el întâi ca să așeze lucrurile. Fata-și făcu planu a scăpa. Fata 'i dădea lucrurile. Ajung la pânza ce era foarte lungă. O desfășură. El un capăt tot 'l trăgea și astfel până ce cântă cocoșii se năcăji cu așăzarea pânzei. Cocoșul cântând, el cade-n secriu. Ea fuge, dă de veste și preotul și oamini vin la mormântul lui. Caută-'l găsesc cu fața în sus, neputrezit. Fac un par, îl înfig în inimă. El dă un strigăt și numai astfel 'și curmă viața. Fata, de atunci, scapă."

În notele preliminare se dau următoarele explicații: „Strigoii sau strigoaicele cred că se fac din oameni blestemați sau se fac din acei oameni ce au avut o mare patimă pentru cineva pe pământ. Iată ce-mi istorisi un bătrân în această privință..."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 533. (Basme fantastice. *Fata momită de strigoi*).

2

[Drăguțul strigoi]

Se află în ms. rom. **3424**, f. 275^v-276^v. Ref. înv. Theodor Theodorescu. Textul a fost notat în comuna Lupșeanu, pls. Borcea, jud. Ialomița și expediat lui B. P. H. la 10 dec. 1884. Răspuns la într. nr. 149. Notațiile ref.: „Strigoii, se zice p-aici că se fac din oamenii morți, cari, nefiind bine păziți, se întâmplă de trec preste dânșii pisici, găini etc., sau se aruncă vreun lucru oarecare preste mort. Și dacă acele ființe sau lucruri care au trecut preste mort nu se îngroapă împreună cu dânsul, mortul se face strigoi și vine noaptea și sugrumă sau strânge de gât până la al noulea membru din familia sa. Dacă, însă, nu s-au luat aceste precauțiuni și mortul s-a făcut strigoi, atunci membrii familiei lui trebuie să aibă grijă să-l înțepe cu ceva, ca să-i facă sânge. Atunci, strigoiul dispare, ducându-se să putrezească în mormântul său." Se fac apoi referințe la stafiile care provin din oameni a căror umbră a fost pusă în zid.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 533 (Basme fantastice, *Strigoiul pețitor*).

3

[Fata mâncată de strigoi]

Se păstrează în ms. rom. **3426**, f. 41^r–41^v. Ref. înv. P. Teodorescu. Textul a fost notat în com. Miroslava, plasa Stavnicu, jud. Iași. A fost expediat lui B. P. Hasdeu la 15 iunie 1885. Explicații finale:

„Strigoii și strigoaicele fug de usturoi. De aceea, în sara Sf[ântului] Andrii se mănâncă usturoi, se unge pe la ferești, uși, hornuri, coarnele și copitele vitelor.

În această sară, mai păzăsc usturoiul, adică se adună în vro casă mai multe fete și flăcăi, pun niște usturoi pe masă și-l acoperă cu ceva. Apoi, fetele mai umplu covasî, fac plăcintă, mai gioacă, căci au și băuturi, fiindcă în astă sară flăcăii tocmesc lăutari pentru sărbătorile Crăciunului și Anului Nou. Gioacă, vorbesc, râd, mai spun polojenii, mai mănâncă. În fine, petrec până după cântatul cucoșilor, când nu mai umblă strigoii. Și astunci se împrăștie fiecare pe la casele lor de se culcă. Usturoiul păzit la Andrii e bun de bube, de năjît și alte boale."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Strigoii se întâlnesc la o crâșmă*).

4

[Strigoiul dascăl]

Se găsește în ms. rom. 3433, f. 32^{r}-33^{r}, în cadrul unui grupaj de povestiri despre strigoi. Ref. Iancu D. Nour, din Bârlad. Textul poartă specificarea: „Ideea lui Ioniță Lepădatul, din com. Perieni, [jud. Tutova], despre un strigoi, care strigoi cânta la biserică, ca dascal“.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Strigoiul devine cantor la biserică*).

5

Întâmplarea cu un strigoi

Idem, ms. rom. 3433, f. 31^{v}-32^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (Legende. *Zburătorul în chip de pară de foc intră în fată*).

6

[Strigoiul mănâncă inimile neamurilor]

Se păstrează în ms. rom. 3422, f. 37^{v}-38^{r}. Ref. înv. I. Georgescu. Textul a fost înregistrat în com. Bodăești, pls. Amaradia, jud. Dolj și expediat lui B. P. H. la 29 nov. 1884. Se dau următoarele expl. suplimentare: „La strigoi să zice moroi. Stafia mănâncă femeile la inimă, când sunt groase (însărcinate).“

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 550 (Povestiri. *Un strigoi*).

7

[Bărbatul strigoaicei află secretul nașterii strigoilor]

Se află în ms. rom. 3434, f. 68^{v}-70^{v}. Ref. înv. I. Mateiu. Textul provine din com. Bârzești, jud. Vaslui. A fost expediat lui B. P. H. la 4 mai 1885. Răspunsul la într. nr. 149. Notațiile ref.:

„Despre strigoi, poporul crede că sunt ființe ca toți oamenii și se deosebesc numai că poartă, la partea posterioară a corpului, o coadă de păr. După credința din popor, strigoii se nasc atunci când părinții îndrăznesc a se împreuna înspre sărbători și că, zămislindu-se atunci, copiii aceia devin strigoi. Această credință să deduce din următoarea poveste, pe care poporul o păstrează:[Se dă textul reprodus]. După această poveste, poporu-și explică nașterea și existența strigoilor.“

Variante:

Călătoria la locul de întâlnire al strigoilor, mijlocul miraculos de zbor, tăierea strigoilor și însemnarea cu sabia a celui cu care călătorește omul obișnuit se regăsesc în varianta din ms. 3426, f. 110^{v} (Com. Popești, pls. Cârligătura, jud. Iași). „Înspre Noaptea de Sf[ântul] Andrei, un om trăgând în gazdă la o femeie, aceasta, cam pe la miezul nopții, s-au sculat și au luat niște unsoare cu care s-au uns.

Apoi, sculându-se și drumețul, s-au uns și el și au ieșit pe horn, căci pe acolo a ieșit și femeia.

Ducându-se afară, s-au vârât într-un poloboc ce nu avea un fund.

Venind femeia, care iara dusă să caute una limbă de meliță, a încălecat pe el și a zis:

— Haide, iapă!

Atunci polobocu a pornit ca gându pe sus și a ajuns unde se face chiperul cel bun.

Acolo, s-au bătut cu limbile meliţelor. Şi omu ieşind din poloboc, unde avea şi el o sabie, a început a tăia.

Şi a doua zi, când s-au reîntors, s-au văzut că femeia a venit cu nasu tăiat."

Expl. referentului: „Se zice că sunt atât bărbaţi, cât şi femei, care au câte o coadă. Mi s-a spus următoarea legendă" (- cea reprodusă la *Variante*).

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Strigoii se bat cu limbile de meliţă*).

8

[Lupta unui mirean cu strigoaicele]

Se găseşte în ms. rom. **3423**, f. 10^v. Ref. pr. N. Sandovici. Textul a fost cules în loc. Probotești, com. Tămauca, jud. Dorohoi şi expediat lui B. P. H. la 25 ian. 1885. Expl. ref.: „Poporul crede că strigoii sunt oameni cu coadă, provenită din cazul de însoţire a două rude. Şi cu preferinţă în acelea familii, unde se nasc succesiv şapte copii de acelaşi sex, fără întrerupere de alt sex."

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Strigoii se bat cu limbile de meliţă*).

9

[Strigoii se bat cu limbile de meliţă]

Se păstrează în ms. rom. **3426**, f. 40^v. Textul provine din localitatea Miroslava, pls. Stavnicu, jud. Iaşi. A fost notat de înv. P. Teodorescu, şi expediat la 15 iunie 1885. Explicaţiile referentului: „Despre strigoi şi strigoaice se crede că sunt oameni cu coadă. Ei, în noaptea spre Sfântu Andrei, se adună pe la hotară şi se bat acolo cu ciomege, coase, topoare. Dar cele mai căutate arme şi mai favorabile sunt limbile de la meliţoaie. De aceea, cine are meliţoaie, în acea noapte nu lasă limbile afară. Se bat rău strigoii, dar nu se rănesc, căci, când dau unul în altu, zic: «pălesc, dar nu rănesc, nu şchiopez, nu ologesc, nu chiorăsc!»"

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. Idem).

10

[Fetiţa fuge de Mama Pădurii]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3424**, f. 292^r-293^r. Răspuns la într. nr. 186. Se dau următoarele expl. suplimentare:

„Mama Pădurei se zice că se afla, în vremurile de demult, locuind prin mijlocul pădurilor mari, în câte un bordei. Că ea era o femeie îngrozitoare: cu păr preste tot corpul, cu picioarele ca de bou, cu mâinile armate de nişte gheare puternice, cu capul cât baniţa şi c-o gură până la urechi, armată de nişte dinţi lungi şi ascuţiţi. Era aşa de urâtă, încât îngrozea pre cei ce o vedea şi scăpa nemâncaţi de ea. Căci, oricare om ar fi fost văzut de ea, singur, prin mijlocul pădurei, pre unde locuia acea dihanie, era mâncat de ea."

Muşlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Mama Pădurii vrea să mănânce o fată*).

11

O femeie o omoară pe Joimăriţa

Idem, ms. rom. **3424**, f. 281^v-282^r. Ms. conţine interesante referinţe suplimentare la credinţele despre Joimăriţa. Le reproducem în continuare: „Despre Joimăriţa, poporul, p-aici, crede că exista în vremurile de demult, însă, acu, nu se mai aude că s-ar fi arătat cuiva.

Se zice că Joimărița era o femeie înaltă cât un arbore și groasă cât o butie, având o gură cât o groapă și niște dinți cât lopețile. Era, în fine, o femeie care îngrozea pe oricine ar fi văzut-o, când se arăta. Ea se arăta numai joi seara, când femeile torceau, neavând respect de ziua numelui ei, care era în toate joile seara.

În acele seri, Jioimărița pătrundea în casele acelor femei cutezătoare, ca printr-un farmec, le deșira fusele și, în urmă, le mânca, după ce le dojenea foarte aspru că n-a ținut seara ei.

P-atunci, se zici, că foarte puține femei torceau joi seara - unele dintr-o prea mare cutezanță, iar altele, mai uituce, că uitau că este joi seara."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Joimărica vrea să mănânce femeia care a tors joi seara*).

12

[O femeie scapă de Joimărica]

Se păstrează în ms. rom. **3429**, f. 288ʳ-288ᵛ. Ref. pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu. Textul a fost notat în com. Brebul, pl. și jud. Prahova, la o dată neprecizată. Răspuns la intr. nr. 153. Expl. ref.: „Despre Joimărica, iată cum povestesc. Joimărica este un eres, care se arată numai la Joia cea Mare. Ea se duce în acea seară la acele femei sau fete care n-au tors toți câlți și le frige unghiile cu ceară și pe urmă le și mănâncă. Un exemplu în această privință". Urmează textul reprodus.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Joimărica vrea să mănânce femeia leneșă*).

13

[Un om rănește vântul cu cuțitul]

Se află în ms. rom. **3425**, f. 332ᵛ-333ʳ. Ref. pr. Gheorghe Ursachi. Textul provine din com. Gropnița, pls. Copou-Turia, jud. Iași. A fost expediat lui B. P. H. la 10 iun. 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Vântul rănit de cuțitul unui om*).

14

[Fata căznită de zburător]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3424**, f. 282ᵛ-283ᵛ. Răspuns la intr. nr. 156. Expl. ref.: „Despre zburător sau lipici, se crede foarte mult p-aici că există. Acel zburător 'mi spuneau niște bătrâni că se face când o fată iubește foarte mult p-un flăcău, și că acela, întâmplându-se să moară, se face zburător și, venind noapte, căznește pre fată în somn toată noapte. Aceasta se usucă din zi în zi pre picioare, din cauza neodihnei, până moare. Asemenea se întâmplă și flăcăului, dacă moare fata aceea pre care el o iubește cu înfocare."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549-550 (Povestiri. *Fata dobândește zburător*).

15

[Îndrăgostitul devine zburător]

Se găsește în ms. rom. **3432**, f. 438ᵛ. Ref. înv. Gh. Chisencu. Textul a fost cules din com. Satu-Nou, pls. Măcin, jud. Tulcea, la o dată neprecizată. Răspuns la într. nr. 156. Notațiile ref.: „Zburător se zice că este provenit din amor. Dau un exemplu ce l-am auzit". Urmează textul reprodus.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Un flăcău devine stafie*).

16

[Flăcăul luat de Iele albește]

Se păstrează în ms. rom. **3429**, f. 443^{v}. Ref. neprecizat. Textul provine din com. Găurile, pls. Vrancea, jud. Putna. Nu e specificată data culegerii sau expedierii. Expl. ref.: „Poporul de aici povestește despre Iele sau Dânsele, astfel: Că ar fi trei fete foarte frumoase și cu haine albe ca zăpada, cu aripi, care se coboară de unde nu se știe pe un loc cu iarbă, cântând și jucând numai în săltături, abia atingând pământul cu iarbă. Și joacă cât joacă și se fac nevăzute. Și, din informațiunile luate din popor, se zice că..." (Urmează textul reprodus).

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Un flăcău e ținut de iele cu picioarele în apă*).

17

[Păstorul luat de Iele]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3424**, f. 274^{v}–275^{r}. Răspuns la într. nr. 144. Textul e însoțit de următoarele explicații date de ref.:

„Poporul p-aici crede că zânele sunt niște ființe de sexul femenin, foarte frumoase și puternice, având de la D[umne]zeu puterea de a face orice vor; că ele au aripi ca îngerii, zburând în atmosferă și, acolo, cântând în mersul lor fel de fel de cântece și jucând diferite hori etc.; că uneori se lasă pre pământ, departe de locuințele omenești și prin poienele din mijlocul pădurilor și că p-acolo cântă și joacă diferite jocuri, de ți-e drag să le privești, căci se întâmplă de le vede uneori câte un jiune și frumos păstor de oi, care știe să cânte frumos cu fluierul. Pre acela-l iau zânele și le cântă până se satură de dânsul, pentru că ele sunt totdauna vesele și zglobii."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Un cioban e dus de Iele*).

18

[Ciobanul smintit de Iele]

Se află în ms. rom. **3432**, f. 497^{r}–498^{v}. Ref. înv. D. Nițescu. Textul a fost cules dintr-o localitate de lângă com. Congazu, din sud-estul muntelui Denis-Tepe, jud. Tulcea, în perioada 29 iun. – 16 iul. 1885. Se dau explicațiile ce urmează:

„Ielile, spune poporul de aici, sunt trei fete mari, dar foarte frumoase, și ele umblă așa peste câmpii. Și când vro ființă omenească calcă porunca lor, apoi ele îl schimonosește, luându-i o mână sau un picior etc.

O poveste în privința aceasta." Urmează textul povestirii reproduse.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Unui om îi iau Ielele picioarele*).

19

[Întâlnirea cu Dracul]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3424**, f. 277^{r}–299^{v}. Răspuns la într. nr. 150. Considerațiile ref.: „Despre Dracul, cred foarte mulți p-aici că există, spunându-mi mulți că l-a văzut arătându-se, sub forma diferitelor animale, și făcând tot ce-i sta prin putință ca să-i zăpăcească și să-i arunce în vro prăpastie, ca să-i piarză. Între aceștia un bătrân ca de vro 70 de ani mi-afirmă cu jurământ c-a făcut cunoștință cu Dracul negreșit." Urmează textul reprodus.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549 (Povestiri. *Întâlnirea cu dracul sub formă de băiat și ied*).

20

[Stafia neastâmpărată]

Idem, ms. rom. **3424**, f. 276^v-277^r. Expl. ref.: „Despre stafie sau spahie. Aceasta se zice p-aici că se face din vrun om, a cărui umbră, măsurată de zidari, pre la clădiri înalte, se pune în zid, ca să nu se surpe. Acel om, a căruia umbră s-a pus în zid, se usucă pre picioare până moare, și atunci se face stafie, arătându-se noaptea. Însă nu face rău nimănui, când i se pune de mâncare la un loc hotărât. Altfel, face zgomot toată noaptea, odorogind toate vasele din bucătărie." Urmează textul reprodus.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 550 (Povestiri. *Stafia*).

21

[În așteptarea pricoliciului]

Se găsește în ms. rom. **3436**, f. 159^v. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Textul a fost notat în loc. Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. H. la 16 ian. 1885. Răspuns la într. nr. 161. Se dau următoarele explicații de către ref., în legătură cu credințele populare despre pricolici: „Sunt oameni cari au coadă ca animalele. Sunt grași și cu fața roșie ca muron'iul. Aceștia, dacă-și dau în cur și capete (peste cap), se prefac în ce gândește el, adecă în: lup, câine, mai vârtos, mâță etc. Așia străformat «din om în drac», se duc la turmele cu oi și le strigonează (totdeauna noaptea) și așia mor oile de pricolici, ori priculici. Se crede că acești oameni-priculici sug sângile din oi. Oile, cari mor de priculici, nu sunt bolnave, ci, la moment, cad și mor. De multe ori, povestesc păcurarii bătrâni, că s-au întâmplat de au pușcat ori omorât astfel de pricolici prefăcuți în câni și, la ziuă, nu i-au mai aflat la locul unde i-au lăsat morți, căci i-au luat soții lor (alți pricolici) și apoi au auzit că cutare ori cutare om din cutare sat a morit. Dacă a fost pre el prepus, [pe] loc să lățește faima că a fost priculici și l-a omorât cutare om, din cutare sat. Ca să nu mai fie cineva priculici, se jăguește după cap (se arde). Respectivul, fost priculici, când se sângerează prin lovire, ori mușcătură de câne (ceea ce numai arareori se întâmplă), totdeauna moare. El fiind odată sângerat cu sângele său, 'și pierde puterea de priculici și începe a spune la casnici ori rudenii, cum că el a fost priculici și moare din lovitura cutărui om etc., căci altfel «de n-ar spune, nu-i poate ieși sufletul».

Credința în priculici așia e de tare, încât nime nu poate dezbate poporul ca să nu creadă în el, căci toți pecurarii bătrâni «au văzut priculici»."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 550 (Povestiri. *Priculiciul*).

22

[Omul cu spiriduș]

Idem, ms. rom. **3436**, f. 167^v-168^r. Notațiile ref.:

„Sunt unii oameni cari cred cum că primul ou ouat de o puică (găină) neagră, clocindu-se de om subsâoară (sub mână), după alții la buric, din acel ou, dacă e bine clocit, și dacă e bun oul, ceea ce arareori se întâmplă, iese spiridușul.

Sub cuvântul spiriduș înțelege poporul un spirit necurat. Spiridușul se crede că este nevăzut de alții, afară de posesorul lui, prin urmare [înfățișarea] lui e descrisă în mai multe forme. Unii zic că este chip de om foarte mic (pitic), negru de tot. Alții că e numai un spirit nevăzut. Unii cred că e pui de găină, fiindcă e din ou. Părerea celor dintâi este însă mai lățită. Cel ce are spiriduș, orice gândește, spiridușul i-mplinește și aduce. Cei lacomi zic că bani aduce. Cei amorezați - femei. Cei cu protesturi - că spiridușul întoarce protestele în partea lor. Cu un cuvânt, poporul crede că omul cu spiriduș știe toate și poate toate. Este și un proverb: «Pare că-i cu spiriduș, așa știe». Spiridușul face servițiuri omului pre lumea aceasta, ca pre ceailaltă să stăpânească el pre om. Nici un om cu spiriduș nu moare de moarte naturală, căci spiridușul, dacă nu caută posesorul lui a se mântui de el, îl duce totdeauna la ștreang, adică [la] spânzurătoare.

Omul cu spiriduș numai așa se poate scăpa de el, dacă-l leagă într-o cârpă și-l poartă așa ca să-l poată fura cineva de la el. Iar de a-l voi să-l lepede, nu poate, căci se-ntoarce napoi. Dar furat, nu mai vine napoi, și fostul proprietariu e liber de tot legământul. Iată și o poveste despre întâmplarea unui om ce au avut spiriduș!" Se dă textul reprodus. După text urmează următoarea „*Concluziune:* Necuratul are putere numai peste lucrurile lumești. De cele d[umne]zeiești nu este iertat nici a se atinge etc."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Omul nemulțumit cu soarta creată de spiriduș*).

23

[Cum s-a îmbogățit un sărac]

Se păstrează în ms. rom. **3431**, f. 463^v–464^r. Ref. pr. Ioan Ionescu. Textul a fost cules în com. Puțeni, pls. Bârlad, jud. Tecuci și expediat lui B. P. H. la 11 apr. 1885. Răspuns la într. nr. 204. Se fac următoarele precizări: „Așa am auzit povestea unei babe, adică, că, care din sărac se face bogat în scurt timp, s-au dus la Brașov d-au cumpărat spiriduș".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 544 (Legende. *Spiridușul poate fi cumpărat*).

24

[Zmeii fură fete]

Intitulată *Doi zmei la Cornu Petrii din satu Padeș*, se găsește în ms. rom. **3427**, f. 10^r-10^v. Ref. prof. supl. I. D. Spineanu, licențiat în drept. Textul a fost notat din zona Baia de Aramă și expediat lui B. P. H. la 11 febr. 1887. Răspuns la într. nr. 162. Expl. ref.:

„Zmeii sunt oameni cruzi, mari, voinici, câteodată cu aripi cari stau în palaturi frumoase, întărite. Au câte o mamă. Jăfuie, prăpădește pe unde umblă și ia fete mari. Bălauri[i] sunt șerpi mari aripați, care sorb tot ce zăresc: plugu după brazdă, turme întregi de oi. Sunt două povești: *Iorgovan și bălauru din Munți[i] Tismenii* și *Doi zmei la Cornu Petrii din satu Padeș*".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (Legende. *Zmeul fură fete*).

25

Zmeul ucide un flăcău

Se află în ms. rom. **3432**, f. 448^v. Ref. înv. St. Voinea. Textul a fost înregistrat în com. Samova, pls. și jud. Tulcea și expediat lui B. P. H. în [iul]

1885. Ref. dă următoarele relații despre zmei și balauri: „Zmeii umblă prin nouri cu furtunele. N-au membre decât corpul, trunchiul și coada lungă. Sunt frumoși, îmbrăcați cu solzi. Cad câte unul din furtuni. Stă câte 3 zile și iar vine furtuna și se ridică din nou. Omului care-l hrănește-i merge foarte bine. El mănâncă numai lapte de vacă neagră, ori de capră neagră. Solzii căzuți de pe el sunt buni împotriva răului (epilepsiei). Se poartă în curățenie trupească, legați în pânză de in curată. Ei se înmulțesc în legătură. Se bea apă de pe dânșii pe neștiute și gonește pe Necuratul departe." Se dă textul reprodus. În final se fac următoarele considerații: „Balaurii sunt galbeni. Dau somn omului și intră în gură. Se strecoară printre dinți, de-i rămân solzii. Se duce în pântece. Nu-i bine să omori balauri, că te bolnăvești. Și ei au solzi ca și zmeii".

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (Legende. *Zmeul ucide pe flăcăul care i-a spus că [nu] e frumos*).

26

[Balaurul cu piatră scumpă]

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 320^r. Ref. înv. dirig. Teodor Crișianu. Textul provine din Cugir și Ținutul Mărginimei. A fost expediat lui B. P. H. la 2 febr. 1885. Expl. ref.: „Zmeii sunt totuna cu Dracul. Bălaurii și-i închipuiesc oamenii ca pre niște șierpi mari cu 4 picioare și cu 2 aripi și multe capete. Ei, când este vreme grea, poartă norii și furtunele încotrău le place lor. Când se întâlnesc câte doi laolaltă, se bat în capete și cu cozile, până când cade vreunul mort. Și atunci vine povoi și potop mare (ruptură de nori). Ei stau ascunși prin peșteri și lacuri de munte. Asupra lor au mare putere unii oameni numiți *șolomănari*. Aceștia-i poartă cu un frâu de tei încotrău vreu ei și-i poate duce asupra oricărui hotar, după cum șolomonariul este mânios ori nu pe cutare sat."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (*idem*).

27

[Fata omoară cătcăunoaica]

Se află în ms. rom. **3422**, f. 347^r-347^v. Ref. înv. D. Constantinescu. Textul a fost notat în com. Negoești, pls. Amaradia, jud. Dolj și expediat lui B. P. H. la 10 apr. 1885.

Variante:

În ms. rom. **3427**, f. 14^r-14^v se află o variantă culeasă în loc. Baia de Aramă (și împrejurimi) care, deși are multe similitudini cu textul reprodus în vol. - în special în privința structurii dialogului dintre fată și căpcăunoaică -, conține câteva interesante elemente individualizante, ce aruncă noi lumini asupra motivului: „Un căpcăun prinde o fată mare, după ce mai mâncasă și altele, și o duce la casa lui, unde era căpcăunoaica bătrână, muma căpcăunilor și avea un cuptor ars de 9 ori. Acolo, fata află de la alți închiși că i-aruncă în cuptor, 'i frige și apoi 'i mănâncă.

Fata s-a tot dat înapoi, până i-a luat pe cei[l]alți prinși. Când a venit rândul ei, au luat-o cu sila căpcăunoaica. Și când au dus-o la cuptor, i-a zis:

— Pică (sări) pe lopată!

Fata i-a răspuns:

— Pică, maică, de-mi arată!

— Pică, fată, pe lopată!

— Pică, maică, de-mi arată!

Când căpcăunoaica au picat, fata în cuptor o au și aruncat. Și așa a scăpat și căpcăuni[i] s-au stins."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (Legende. *Cătcăunul vrea să mănânce o fată robită*).

28

[Dracul pune unui copil fiarele de picioare]

Se găsește în ms. rom. **3424**, f. 490^v, Ref. înv. P. Theodorescu. Textul provine din com. Șocariciu, jud. Ialomița. A fost expediat lui B. P. H. la 5 mai 1885. Ref. face următoarele precizări suplimentare: „Despre Drac, poporul povestește pe aici că este un fel de nălucire, fiind o ființă neagră și urâtă, având o coadă lungă și gheare mari. El amenință pe oameni în călătorii, făcându-se pisică, găină, câine și capră. Numai oaie nu se poate face, căci ei spun că oaia este sfântă și nu poate zbiera ca ea, ci numai ca capra și grohăi ca porcul.

Iar locuința lui este prin gârle, bălți, păduri, în locuri singuratice și prin răspântiile drumurilor. Copiii, când se scaldă în apele râurilor, sau ale gârlelor, se închină întâi de 3 ori și apoi se bagă în apă, căci le este frică de Dracu să nu le puie fiarele de picioare."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Dracul pune fiare în picioarele copiilor ce se scaldă*).

29

Omul roșu și Spânul înșeală pe Dracul

Trimiterile de la nr. 23, ms. rom. **3431**, f. 462^r–462^v. Răspuns la într. nr. 163.

Variante:

Apropiată de textul reprodus, narațiunea din com. Bistricioara, pls. Piatra, jud. Neamț (ms. rom. **3428**, f. 56^r) aduce câteva detalii sugestive:

„Despre oamenii cu barba roșă și cei spâni, se vorbește cum că sunt oameni răi la inimă. Se mai povestește că au făcut Dracu un praznic. Și au chemat și pe cel cu barba roșie și pe cel spân.

Le-au dat la toți niște linguri cu coada foarte lungă, așa încât nu putea să mănânce.

Deci, cel spân și cel roș fiind față în față, au început cel spân a întinde lingura celui roș. Și așa s-au săturat.

Și văzând și ceilalți meseni, au făcut și ei asemenea.

De aceea se zice unui roș sau unui spân că «au ospătat la masa Dracului»."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 543 (Legende. *Dracul dă oaspeților linguri foarte lungi*).

D. TRADIȚII ISTORICE

1

[Iorgovan și balaurul din munții Tismanei]

Se păstrează în ms. rom. **3427**, f. 10^v–11^v. Ref. prof. supl. I. D. Spineanu, licențiat în drept. Textul a fost cules din împrejurimile Băii de Aramă (Tismana, satul Padeș, comunele Cloșeni, Orzești, Negoești, Ponoarele, Comănești, Rătezi, Costeni, Godinești, Pocruea, Racoți, Topești, Mărășești, Obârșia, Busești și Balta din Cloșani, Mehedinți și Vulcan, Gorj) și expediat lui B. P. H. la 11 febr. 1887. Răspuns la într. nr. 162.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 545 (Legende. *Iorgovan și balaurul*).

2

Legenda Bălții Albe

Se găsește în ms. rom. **3418**. f. 158^r–159^r. Ref. înv. P. Michăescu. Textul a fost notat în com. Ceacâru, pls. Bălții, jud. Brăila și expediat lui B. P. H. în dec. 1884. Răspuns la într. nr. 169. Ultimul episod dintr-o serie de povestiri despre Sfântul Petru.

Variante:

Motivul inundării satului ca pedeapsă, de către cele două personaje biblico-mitologice, se regăsește în varianta din com. Șipote, jud. Iași (ms. rom. **3426**, f. 195^v). Textul este puternic influențat de *Biblie* (legenda lui Lot):

„Despre Sfântul Chetru [se] povestește că, ducându-să cu Dumnezeu într-un sat, nu i-a primit nimene. Și ducându-să la un om sărac, a găsât numai femeia acasă. Și i-a spus să să ducă pe deal, dar să nu se uite înapoi.

După aceasta, Sfântul Chetru a vârât bățu în pământ și Dumnezeu l-a blagoslovit.

Și scoțând bățu Sfântul Chetru din pământ, s-a făcut satul marea sărată, iar femeia, uitându-se înapoi, s-a făcut stâncă de sare în mijlocul mărei."

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 537 (Basme-legende. *Ospitalitatea răsplătită*).

3

Haiducii din Țincușa

Se află în ms. rom. **3437**, f. 17^r. Ref. înv. I. Iordăchescu. Textul provine din com. Cristești, pls. Coșula, jud. Botoșani. I-a fost expediat lui B. P. Hasdeu la 8 iul. 1878. Răspuns la *Chestionarul juridic*.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 548 (Legende. *Idem*).

4

[Poiana cu Coada de Vițel]

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 241^r. Ref. pr. Petru Pintea. Textul a fost înregistrat în loc. Nevrincea, pretoriatul Bega, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. H. la 29 ian. 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 548 (Legende. *Idem*).

5

Poiana lui Caragea

Idem, ms. rom. **3436**, f. 241^r.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, (Legende. *Idem*).

6

Cetatea

Se păstrează în ms. rom. **3436**, f. 213^r - 216^r. Textul a fost cules din loc.

Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin și expediat lui B. P. Hasdeu la 16 ian. 1885. Ref. înv. Sofroniu Liuba. Explicații preliminare: „În timpul copilăriei mele - zicea strămoșul meu - era mai bătrân la noi în sat, un unchi al tatălui meu, carele ședea cu noi în casă. Acela a știut povești mai multe, mai lămurit și mai frumos din «timpurile bătrâne».

Între altele ce ți-am spus [se adresează el înv. Sofroniu Liuba] a fost și istoria ce ți-o spun acum, auzită de la unchiul tatălui meu, pe care o ascultam, totdeauna când o povestea, cu oarecare fală și sumeție, căci era săvârșită prin moșii mei."

E. SNOAVE

1

[Alea - palea, Apuc valea]

Se găsește în ms. rom. **3431**, f. 516^{v} - fiind intitulată *Anecdotă*. Ref. St. G. Lungu. Textul a fost cules de la C. Porojanu (?), din comuna Vultureni, pls. Bârlad, jud. Tecuci și expediat lui B. P. H. la 10 mart. 1885.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549 (*Un țigan se tocmește argat*).

2

[Servitorul se înspăimântă de stăpânul beat]

Se păstrează în ms. rom. **3435**, f. 135^{v}, în cadrul culegerii de „Versuri populari, triste, eroice, /anecdote, hore și descântece, /proverbia, povești, ghicitori, strigături și chiar de limbă frânturi, /și altă literatură /din a poporului gură /adunate cu căldură", secțiunea G. *„Anecdote"*. Ref. Iosif Horațiu Lița, septiman. Textul provine din loc. Lodroman, lângă Blaj. A fost expediat lui B. P. H. la 1 mai 1878.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549 (*Un om vrea să omoare un bou*).

3

[Țiganul își omoară calul]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3435**, f. 137^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549 (*idem*).

4

[Țiganul își bocește feciorul]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3435**, f. 137^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549 (*Feciorul țiganului moare*).

5

[Popa țiganilor]

Trimiterile de la nr. 2, ms. rom. **3435**, f. 137^{r}.

Mușlea-Bârlea, *Tipologia folclorului...*, p. 549 (*idem*).

ADDENDA

Din obiceiele juridice ale poporului român din districtul Bacău

Au fost publicate în „Columna lui Traian", serie nouă, III, nr. 1, ian. 1882, p. 32–42; nr. 2, febr. 1882, p. 86–93; nr. 3, mart. 1882, p. 178–182, nr. 4–5, apr.–mai 1882, p. 249–256; nr. 6, iun. 1882, p. 380–384; nr. 7–9, iul.–sept. 1882, p. 406–430; nr. 10–12, oct.–dec. 1882, p. 574–593, însoțite de următorul preambul:

„OBICEIELE JURIDICE ALE POPORULUI ROMÂN

La 1877, amicul meu George Chițu, atunci ministru al Instrucțiunii Publice, îmi încredințase sarcina de a elabora un chestionar, cu ajutorul căruia, prin intermediul învățătorilor de pe la sate mai cu deosebire, să se poată aduna resturile, câte vor mai fi rămas, din obiceiele juridice ale poporului român.

Acel chestionar s-a și publicat atunci într-o edițiune oficială, distribuită în toate districtele, reproducându-se apoi în «Columna lui Traian» (N. S. t. 2 pag. 408–[4]20, 427–[4]47) și în «Analele Academiei Române» (t. X part. 2 pag. 340–365).

Cu încetul, mi-au sosit treptat din mai multe localități răspunsuri, unele mai nemerite, altele mai mediocre sau chiar rău înțelese, toate însă, până și cele mai slabe, oferind câte ceva interesant.

Clasificându-le acum după județe și suprimând din ele numeroase banalități și tot ce nu răspundea la întrebare, dar fără a modifica cât de puțin limbajul autorilor, uneori naiv, adesea prolix, nu totdeauna corect în cazul cel mai bun, sper a face prin publicarea lor un adevărat serviciu istoricului și mai ales etnologului.

Voi începe cu districtul Bacău, de unde am primit trei caiete de răspunsuri, și anume:

1. Sub litera *A*, de la învățătorul I. Climescu din comuna Dofteana;
2. Sub litera *B*, de la învățătorul I. Curpăn din comuna Nadișa;
3. Sub litera *C*, de la învățătorul C. Petrov din comuna Brusturoasa.

B. P. H."

Titlul exact sub care se publică răspunsurile la *Chestionarul juridic*, din districtul Bacău: *Din obiceiele juridice ale poporului român din districtul Bacău, după învățătorii sătești I. Climescu, I. Curpăn și C. Petrov.*

De la nr. 2, febr. 1882, se adaugă răspunsurilor și textul trimis de înv. D. Pătu, din com. Berzunt (notat cu litera D).

Manuscrisul acestor răspunsuri nu se mai păstrează.

Din păcate, tentativa savantului de a publica răspunsurile la *Chestionarul juridic* din „districtul" Gorj nu s-a mai finalizat.

INDICI

INDICE GENERAL DE CULEGĂTORI,

RĂSPUNSURI PRIMITE DE
OBICEIELE JURIDICE

Biblioteca Academiei Române
Ms. rom. 3437
(vol. I)

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
1	3-40	Cristești, pls. Coșula, Botoșani	înv. I. Iordăchescu
2	58-68	Găvănești, pls. Câmpului, Buzău	înv. Alecsandru Georgescu
3	77-104, 106-126	Sărdanu, pls. Bolintinu, Dâmbovița	înv. Andrei Iliescu
4	130-200	Căpreni și împrejurimi, pls. Amaradia, Dolj	înv. Petre Roșculescu
5	202-223	Coșoveni, pls. Ocolu, Dolj	înv. G. Ionescu
6	226-241	Desa, pls. Câmpu, Dolj	înv. M. Constantinescu

INFORMATORI ȘI LOCALITĂȚI

B.P. HASDEU LA CHESTIONARUL *ALE POPORULUI ROMÂN*

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	8 iul. 1878	400	1/1 (A4)
	8 mart. 1878	353	1/1
Michail Dimitropol, arendaș	6 oct. 1885	285	1/2 (A5)
		399	1/2
		163	1/1
		349	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
7	242, 244-261	Gângiova, pls. Jiul de Jos, Dolj	înv. Ioane Padeanu
8	263-292	Ghidiciu, pls. Balta, Dolj	înv. Firu Vasilescu
9	295-310	Izvoru, pls. Ocolu, Dolj	înv. I. Guranu
10	315-354	Mârza, Dolj	
11	357-371	Rastu, pls. Balta, Dolj	înv. G. Rădulescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
Nuția Ionică, 65 ani, Florea Nicolae, 40, Stan Drăgulescu, 35, Enache Julea, 45, Vasile Belega, 37, Ioan Constantin, 42, Leanca Julea, 30, Voinea Nastasia, 39, Maria Lăcătuș, 39, Nicolae Pația, 46, Nicolae Petrescu, 50, Dobre Bicuți, 50, Marin Dumitrache, 22, Enache Friptu, 50, Istratie Ungureanu, 37, Gheorghe I. Popescu, 21, Gheorghe Stănucă, 40, Maria Gheorghe, 40, Iacov Toporanu, 46, Joița Iacov, 40, Dănilă Stănescu, 30, Dumitru Moga, 39, Radu Iosif, 40, Ion Popescu, 33, Ion Boangiu, 29, Stan Mirea, 50, Stan Dascălu, 40, Fira Nichita, 29, Stănuca Voinea, 65, Nichita Georgescu, 28, Oante Ionescu, 26, Constantin Popescu, 39, Ioan Cojocărescu, 38, Nicolae D. Bucatariu, 60, Nicolae Boangiu, 35, Marin Zavalași, 40, Ioan Belega, 44, Gheorghiță Gavrilă, 46, Iacov Toporan, 46, Nicolae Popescu, 28, Stanca Voinea, 65, Gligorie Dumitru, 36, Marin Constantin, 39, Mitică Ionică, 65, Radu Nica Nicolae, 34, Marin Bujorică, 35, Andrei Petru, 36, Nicolae Bujorică, 41, Theodor Gangioreanu, 39, Ninu Velea, 34, Dumitrache Boangiu, 43, Tudor Madalău, 33, Voinea Păun, 32, Nuțea Ionică, 65, Stan Banoțiescu, 38.		100	1/1
douăzeci bătrâni: Nicola Butoi, Marin Sârbu, Nicola Ilie Cârstea, Gheorghe Iacov, Stan Grosan, Radu Spulbăr, Ioan Vasile, Stan Cârstea, Stan Ilie Spulbăr, Ioan Iacov, Marin Iacov, Gheorghe Grosan, Mitran Theodor, Ioan Barbu Coman, Vasile Screciu, Pătru Ciobanu, Marin Lereciu, Ioan Sclipcea.		293 răspunsuri valabile pentru Ghidiciu și „satele vecine".	1/1
	1878	390	1/1
		374	1/1
Iancu D. Șomănescu, 45, comersant; Radu Ispas, 75, Barbu Sperilă, 70, Matei Jianu, 65, Florea Țârdiu, 78, Ion Buzatu, 70, Dragu Veluțiu, 74, țărani.	29 mai 1878	171	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
12	375-386	Simnicu, pls. Ocolu, Dolj	înv. P. Ion Ștefănescu
13	388-401	Urzicuța, pls. Balta, Dolj	înv. Basiliu Marineanu
14	404-430	Bunești, com. Bunești și Olăreni, com. Bunești, pls. Crasna-Prut Fălciu	înv. Constantin P. Scheletti

Ms. rom. 3438
(vol. II)

15	3-16	Aninișu, Novaci, Gorj	înv. Constantin Filypescu
16	19-27	Ionești, pls. Jiului, Gorj	înv. G. Constantinescu
17	29-36	Săulești, pls. Gilortu, Gorj	înv. I. Amzulescu
18	39	Săcelu, pls. Amaradia, Gorj	înv. Nicolae Birceanu
19	42-46	Cireșul, pl. Cloșani Mehedinți	înv. N. Burcu
20	48-69	Glogova, pls. Motru de Sus, Mehedinți	înv. George Verlan
21	71, 73-106	Ciocănești (com. Văleni), com. Golești, com. Gorganu, com. Valea Mare; com. Priboieni, com. Ștefănești, com. Văleni, com. Vrănești și com. Beleți-Negrești, pls. Podgoria, Muscel.	judec. D.N. Grăghici
22	108-110	Mănești, pls. Filipești, Prahova	înv. pr. N. Preutescu
23	113-134	Păluești și Hăulișca, pls. Vrancea, Putna	înv. pr. I. Cherciu

Numele și vârsta informatorilor	**Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)**	**Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII**	**Formatul**
	28 ian. 1878	400	1/1
		191	1/1
	25 febr. 1879	Ample răspunsuri fără a indica nr. întrebării. Promite să continue. Nu există alt răspuns.	
3 oameni bătrâni: Toma Gapșea, Gheorghe Dumitrașcu și Dinu Croitoriu		387	1/1
Păuna Popa Gheorghe (preoteasă bătrână), Matei Preoteasa, bătrân, decedat la expedierea răspunsurilor	24 mai 1878	48. Promite să continue. Nu există alt răspuns.	1/1
David S. Săulescu, 40 ani, primar și proprietar, Const. Niculescu, 24 ani, caporal în termen; Constantin N. Nueleanu, 32; Theodor N. Săulescu	30 mai 1878	96	1/1
	20 mart. 1878	Scrisoare de însoțire a răspunsurilor, care lipsesc.	1/1
		37	1/1
	28 apr. 1878	180	1/1
Ion Bold, 70 (Ciocănești), Ion Barbu, 65 (Valea Mare); Ion M. Oțelescu, 30, Sandu Scurtu, 40, (Ștefănești), Niță Găvan, 40 (Golești), Ghiță Crăciunescu, 50, Dumitru Dinu Pârvu, 45, primar (Priboieni), Petre Negulescu, 40 (Gorganu); Dinu Grigorie, 60, Iancu Bold, 65 (Văleni); Costache Târziu, 75 (Vrănești) și Bucur Mazilu (Beleți-Negrești)	7 aug. 1882	360. Promite să trimită texte folclorice. Nu există alt răspuns.	1/1
	31 mart. 1878	56	1/1
„din gura poporului“		323	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
24	137-176	Bogza, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. Coman St. Negoescu
25	179, 181-189	Jideni, pls. Râmnicu-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. P.I. Theodorescu
26	193-235	Jirlău, pls. Grădiștea, Râmnicu Sărat	înv. Petrache Anghelescu
27	241-250	Plăinești, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. I.I. Theodorescu
28	253-260	Plăinești, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. I.I. Theodorescu
29	263-269	Plăinești, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. I.I. Theodorescu
30	271, 273-284	Urechești, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. S.S. Săpunaru
31	293, 295-319	Zărnești, pl. Slănic, Buzău	înv. I. Ștefan
32	326-362	Bătrânești, Roman	înv. Dimitrie Rugină
33	365-383	Movilenii-de-Sus, Movilenii-de-Jos și Movilenii Vechi, com. Movileni, pls. Nicorești, Tecuci	înv. I.I. Călugăreanu
34	386-411	Cârlomănești, pls. Corod, Tutova și localitățile învecinate: Cărăpcești, Cerțești, Cotoroaia, Popi-Diei, Sălceni și Ghidigeni, jud. Tutova.	înv. I. Simionescu

Arhiva B.P. Hasdeu, mapa III, ms. 1

35	1-7	Cerțești, pls. Corod, Tutova	înv. G. Dănilă
36	8-55	Păunești, pls. Zăbrăuț, Putna	înv. I. Chiru
37	57-64	Răcoasa, pls. Zăbrăuț, Putna	înv. Demetriu Michăileanu
38	65-73	Ruginești, pls. Răcăciuni, Putna	înv. Mărgărint Lepădatu
39	74-79	Tâmboești, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. C. Dumitrescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
„unul din băieții plugari“, „un om în vârstă“, „din spusele bătrânilor“, „un lăutar vechi“, „un țigan colindător“	2/14 mai 1878	Răspuns de excepție. Nu se indică nr. întrebării la care se răspunde.	1/1
	7 ian. 1878/26 mai 1878	400	1/1
	20 febr. 1878	332	1/1
	12 ian. 1878	63 răspunsuri la partea 1.	1/1
	26 ian. 1878	113 răsp. la partea a II-a.	1/1
	8 febr. 1878	69 răsp. la partea a III-a.	1/1
	10/22 mart. 1878	149	1/1
Constantin Nedelcu, 87	iul. 1878	346	1/1
„locuitorii bătrâni din satul Bătrânești“	12 ian. 1879	400	1/1
	1878	232	1/1
	10. nov. 1878	268	1/2
„de la câțiva locuitori săteni“	22/4 nov. 1878/ 14 nov. 1878/	79	1/1
Nicolai Olog, 70 de ani, pr. Ion Chelar, 70	24 febr. 1878	400 Unul dintre cele mai bune răspunsuri	1/1
„din gura poporului“, Coman Șerban 54 ani; Sofița Michăileanu, 21	2 ian. 1878	13	1/1
	3 apr. 1878	73	1/2
	28 dec. 1878/ 29 dec. 1878	2	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului	Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
40	80-99	Buda, pls. Râmnicul, Râmnicu Sărat	înv. M. Chirițescu			276	1/1
41	100-145	Slobozia, pls. Râmnicul-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. I. Adronescu	„persoane de diferite etăți și stări".	2 mai 1878	400 răspunsuri valabile pentru tot județul.	1/1
42	146-175	Șichirlichioi, pls. Ismail, Bolgrad			16 / 28 febr. 1878	Răspuns de excepție	1/1
43	176-195	[jud. Putna ? Râmnicu Sărat ?]				400	1/1
44	196-207	Bălăceanu, pls. Râmnicul-de-Jos, Râmnicu Sărat	înv. I. Bălescu și notar A. Lupescu, primarul comunei	Anghel Lupescu, 27 ani, Ioan Preotul Ioan, 42, Ioan Preotul Hristea, 45 ani, George Biteanu, 35 ani, Dumitrache Gongu	23 ian. 1878	104	1/2
45	208-230	Botești, Slobozia-Vidrașcu, Florești, Pânticești și Giugești, com. Pățești, pls. Gârlile, Putna.	înv. C. Chiru	Nicolae Savin, 65 ani, Ștefana Gâtlan, 60, Maftei Dobre, 50 (din Năruja), Gavril Barbu, 70, Dumitru Chiru, 60, Nicolae Chițoi, 65, Ioan Danciu, 45, primar	6 mart. 1878	314 valabile și pentru Năruja, pls. Vrancea Putna	1/1

ARHIVELE NATIONALE ALE ROMÂNIEI
DIRECȚIA ARHIVELOR ISTORICE CENTRALE

ms. 1492

46	1-26	com. Filiași, pls. Jiu-de-Sus, jud. Dolj	înv. Pârvu Bădescu, în etate de peste 30 de ani	„Parte din [răspunsuri] chiar eu ca învățător de zece ani expirați în această comună le cunosc".	6 apr. 1878	65 (din partea I și II)	1/2
47	45-88	com. Gogoșiu, pls. Dumbrava, jud. Dolj	înv. C. Stănescu	N. Gherganu, Ion Stan Forica, Ion Prunești din localitate	1878	299	1/2
48	91-96; 99-123	com. Cășcioarele, pls. Oltenița, jud. Ilfov	înv. Ioan Văleanu	Ștefan Thelenescu, 37 ani, Demetru Gheorghiu, 39 ani, Stancu Gurău, 48 ani, Șerban Ungureanu, 56 ani din localitate	30 aug. 1878	400	1/2
49	127-141; 147-174; 176-189	com. Măgureni, pls. Filipești, jud. Prahova	[înv.] Tulpan		1878	399	1/2
50	185-272	com. Balș, pls. Olteț, jud. Romanați	înv. Il[ie] Rădulescu	„de la moși și oameni bătrâni"	28 iunie 1878	400	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
51	275-287; 289	com. Ansachi, pls. Marg[inea], jud. Vlașca	[înv. comunei]

Muzeul B.P. Hasdeu, Câmpina
Ms. nr. 2478

52	1-52	Bahna, pls. Siretului-de-Jos, Roman	înv. Vasile Savastiean

Texte publicate

(„Columna lui Traian“, nr. 1, ian. 1882, p. 33-42; nr. 2, febr. 1882, p. 86-93; nr. 3, mart. 1882, p. 178-182; nr. 4-5, apr.-mai 1882, p. 249-256; nr. 6, iun. 1882, p. 380-384; nr. 7-9, iul.-sept. 1882, p. 406-430; nr. 10-12, oct.-dec. 1882, p. 574-593)

53	nr. 1-12/ 1882	com. Dofteana, jud. Bacău	înv. I. Climescu
54	nr. 1-12/ 1882	com. Nadișa, jud. Bacău	înv. I. Curpăn
55	nr. 1-12/ 1882	com. Brusturoasa, jud. Bacău	înv. C. Petrov
56	nr. 2-12/ 1882	com. Berzunt, jud. Bacu	înv. D. Pătu

RĂSPUNSURILE PRIMITE
PROGRAMA PENTRU
PRIVITOARE LA

Biblioteca Academiei Române
Ms. rom. 3418 (vol. III)

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
1	2	Curtea de Argeș	E. Baican

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
Costea Mirea, Mitea Drăgan, NIdelcu Stăncică, Vlad Piroiu, din localitate; Petre Țone, com. Mal, pls. Marginea, jud. Vlasca	f.d.	400	1/2

„de pe la mai mulți bărbați și femei, bătrâni și tineri“	21 mart. 1878	399	1/2

	f.d.	308	text tipărit
	f.d.	287	text tipărit
	f.d.	225	text tipărit
	f.d	283	text tipărit

DE B. P. HASDEU LA
ADUNAREA DATELOR
LIMBA ROMÂNA

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
		Conține un singur descântec	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
2	3	Grăblești, Plaiul Loviște, Argeș	înv. pr. Ioan Negoescu
3	5-11	Slobozia, plasa Cotmeana, Gălășești, Argeș.	pr. Dimitrie Receanu
4	13-14	Brăteni, plasa Stefănești, Botoșani	înv. I. Petrescu
5	15-30	Brihuești, pls. Siretul, Botoșani	înv. Gheorghe Vicol
6	31-39	Călinești, pls. Siretul, Botoșani	înv. Gr. Gheorghiu
7	41-49	Cocorăni, Botoșani	
8	50-78	Cristești, pls. Coșula, Botoșani	înv. Ioan Iordăchescu
9	82-89	Poiana-Lungă, pls. Siretul, Botoșani	
10	90-93	Fântânele, Botoșani	înv. C. Mandinescu
11	94-113	Rănghilești, pls. Ștefănești, Botoșani	înv. Gh. Th. Sireteanu
12	115-116	Cazasu, pls. Vădeni, Brăila.	înv. T.N. Popârlan
13	117-124	Cazasu, pls. Vădeni, Brăila	înv. T.N. Popârlan
14	125-163	Ceacâru, pls. Bălții, Brăila	înv. P. Măhăescu
15	165-176	Cotu-Lung, Brăila	
16	185-196	Filipești, Brăila	înv. V. Dimitriu
17	199-213	Lacu-Rezi, Brăila	
18	231-245	Latinu, pls. Vădeni, Brăila	înv. Constantin Tudor
19	251-257	Naziru, pls. Vădeni, Brăila	înv. V. Mocanu
20	258-264	Rușețu, pls. Balta, Brăila	„înv. școalei“
21	266-273	Slujitorii-Albotești, pls. Balta, Brăila	înv. I. Dan
22	282-290	Slujitorii-Albotești, pls. Balta, Brăila	pr. Șărban Ioniță
23	292-306	Stăncuța-Stanca, pls. Balta, Brăila	înv. I. Păișescu
24	312-318	Surdila Greci	
25	322-336	Sutești, pls. Vădeni, Brăila	înv. C.D. Păsculescu
26	339-355	Tătaru, pls. Balta, Brăila	înv. Albu Bujorescu
27	358, 362-375	Tichilești, pls. Vădeni, Brăila	
28	378-393	Viziru, pls. Balta, Brăila	înv. I. Demetrescu
29	400-407	(?), [Brăila]	înv. (?) N. Călinescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	12 dec. 1884	14 răspunsuri	1/1
	28 ian. 1885	170	1/1
	10 febr. 1885	61	1/1
	24 febr. 1885	206	1/2
	12 febr. 1885	80	1/1
	8 febr. 1885	73	1/1
	1885	170	1/2
	16 ian. 1886	76	1/1
	1 febr. 1885	12	1/1
	24 ian. 1885	40	1/2
	18 oct. 1885	Scrisoare-răspuns la întrebări suplimentare	1/4
	1885	205	1/1
	dec. 1884	206	1/2
		143	1/2
	1884	150	1/2
		200	1/2
	28 dec. 1884	143	1/2
	27 apr. 1885	33	1/2
		149	1/2
		165	1/1
		206	1/1
	31 dec. 1884	194	1/2
		180	1/2
	1 ian. 1885	195	1/2
	dec. 1884	154	1/2
„de la bătrâni și bătrâne“		148	1/2
„din gura poporului“		163	1/2
		84	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
30	410-431	(?), [Brăila]	înv. S.M. Cincu

Ms. rom. 3419 (vol. II)

31	2-5	Beceni, Buzău	înv. I. Constantinescu
32	8, 10-15	Blăjani, pl. Slănic, Buzău	înv. S. Milea
33	20-23	Boldești, pls. Tohani, Buzău	înv. T. Răducanu
34	24-42	Chiojdu-Bâsca, pl. Buzău, Buzău	înv. T. Poppescu
35	44-47	Chiojdu-Bâsca, pl. Buzău, Buzău	înv. T. Poppescu
36	48-50	Cilibia, pls. Câmpul, Buzău	înv. C.O. Păturescu
37	54-71	Fundeni, pl. Slănic, Buzău	înv. C. Ionescu
38	76-84	Găvănești, pls. Câmpul, Buzău	pr. Constantin Stănescu
39	86-93	Găvănești, pls. Câmpul, Buzău	înv. Alexandru Georgescu
40	96-109	Gherăseni, pls. Câmpul, Buzău	înv. S. Ionescu
41	114-123	Glad-Siliștea, pls. Togani, Buzău.	„înv. școalei“
42	124-127	Lipia	înv. Ioan Ștefan
43	130-134	Maxenu, pls. Câmpul, Buzău.	înv. N. Coman
44	136-137	Maxenu, pls. Câmpul, Buzău	înv. N. Coman
45	138, 139-159	Mărăcineni, Buzău	înv. N. Popescu
46	164-171	Petroasa, pls. Tohani, Buzău	înv. A. Nestor
47	174-178	Pogoanele, Buzău	înv. Școalei de băieți.
48	184-186	Săgeata, [Buzău]	înv. N. Efrem
49	188-198, 200	Cătun Goicelu, com. Sărulești, Buzău	pr. Constandin Stănescu
50	202-204	Scurtești, [Buzău]	înv. A. Georgescu
51	206-209	Stâlpu, pls. Sărata, Buzău	înv. I. Theodorescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	8 ian. 1885	160	1/2
	12 mai 1885	40	1/1
	5 iul. 1885	75	1/1
„de la cei bătrâni“	10 apr. 1885	20	1/1
	29 mai 1885	125 plus un adaos; „întrebat ptr. A“.	1/1
	22 oct. 1885	Scrisoare cu 3 răspunsuri suplimentare la epistola lui B.P. Hasdeu din 14 oct. 1885.	1/4
	15 apr. 1885	71	1/1
		206	1/2
	31 dec. 1884	166	1/1
	4 dec. 1884	152	1/1
		119	1/2
		93	1/1
	1 mai 1885	71	1/1
„oameni bătrâni din această comună“	24 mai 1885	54	1/1
	5 iun. 1885	Scrisoare 3 cu răspunsuri suplimentare la întrebările din c.p. trimisă de B.P.H. la 2 iul. 1885.	1/1
	31 mai 1885	89	1/2
	2 mai 1885	70	1/1
		119	1/2
„poporul din localitate“	25 apr. 1885/ 1 mai 1885	79	1/1
	14 faur 1885/ 15 faur 1885	206	1/1
	10 mart. 1885/ 12 apr. 1885	76	1/1
	28 apr. 1885	107	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
52	212-214	Tăbărești, pls. Câmpul, Buzău	înv. G. Dobrescu și preotul comunei
53	216-234	Zărnești-Câlnău, pl. Slănic, Buzău	înv. I. Ștefan
54	239-240	Aliman, pls. Silistra Nouă, Constanța	înv. I. Alexandrescu
55	241-247	Beilicu, pls. Silistra-Nouă, Constanța	înv. N. Andriescu
56	249-260	Ciobanu, pls. Hârșova, Constanța	înv. Gh. A. Eftușescu
57	261-264	Dăeni, pls. Hârșova, Constanța	înv. G. Ionășescu
58	269-277	Gârliciu, pls. Hârșova, Constanța	înv. D. Gavrilescu
59	279-284	Mărleanu, pls. Silistra Nouă, Constanța	înv. At. Vasiliu
60	285-286	Oltina, [Constanța]	înv. Ath. Sethrul (?)
61	287-293	Parachioi, pls. Silistra Nouă, Constanța	înv. Ioan Negrescu
62	295-306	Rasova, pls. Migidia, Constanța	înv. C. Măldărescu
63	307-315	Satu-Nou, pls. Silistra Nouă, Constanța	înv. Gh. Ștefănescu
64	319-320	Topal, pls. Hârșova, Constanța	înv. C. Mihăilescu
65	321-325	Urum-Bey, pls. Hârșova, Constanța	Gh. Adam (?)

Ms. rom. 3420 (vol. III)

66	2-6	Băleni, pls. Siret, Covurlui	înv. Paul T. Mităchescu
67	8-26	Balintești, Covurlui	înv. G. Enache
68	28-33	Băneasa, pls. Horincea, Covurlui	înv. Al. Grossu
69	36-39	Băneasa, pls. Prut-Horincea, Covurlui	pr. V. Ballaeș
70	42-57	Berești, pls. Horincea, Covurlui	înv. Petru Petrovici
71	61-82	Braniștea, pls. Siret, Covurlui	înv. I. Tacu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	20 apr. 1885	65	1/1
	29 apr. 1885	90	1/2
		44	1/1
„din gura sătenilor“	11 iul. 1885	206	1/1
	18 iun. 1885	206	1/1
		74	1/1
		61	1/1
		206	1/1
	4 iul. 1885	24	1/1
„din gura poporului din localitate“	12 iul. 1885	121	1/1
„din gura poporului“	30 iun. 1885	164	1/2
	26 iun. 1885	159	1/1
		63	1/1
„din spusele locuitorilor“		62	

	27 apr. 1885	70	1/1
	20 sept. 1885	175	1/2
„din gura locuitorilor“	15 mai 1885/ 1 iun. 1885	48	1/1
	16 nov. 1884	154	1/1
„de la poporul din localitate“	29 mai 1885	202	1/2
„de la părinții și consătenii mei“ baba Irina I. Ienachi	31 mai 1885/ 15 iun. 1885 Anexa cu texte folcl.: 10 ian. 1885.	81 Răspunsurile sunt parțial valabile și pt. com. Smulți, pls. Siret, Covurlui de unde provine înv.	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
72	83-91	Cuca, com. Cuca, pls. Siret, Covurlui	înv. V.I. Magheru
73	93-98	Oasele, com. Cuca, pls. Siret, Covurlui	înv. N.A. Andriescu
74	100-104	Cudalbi, pls. Siret, Covurlui	înv. C. Decusară și M. Dobreanu
75	106-111	Cavadinești, pls. Prut-Horincea, Covurlui	înv. V. Duma
76	114-120	Chirilești, com. Rogojeni, pls. Prut-Horincea, Covurlui	pr. Theodor Dobrea
77	122-123	Chirilești, com. Rogojeni, pls. Prut-Horincea, Covurlui	pr. Th. Dobrea
78	126-136	Chirilești, com. Rogojeni, pls. Prut-Horincea, Covurlui	înv. I.L. Negrescu
79	138-141	Deocheți-Drăgușeni, pls. Prut-Horincea, Covurlui	înv. G.T. Basileanu
80	142-147	Fârțănești, pls. Prut, Covurlui	înv. P. Tutov[e]anu
81	148-158	Foltești, pls. Prut, Covurlui	sachelar M. Țigău
82	162-182	[Foltești, Covurlui]	înv. P. Antoche
83	190-200	Frumușița, pls. Prut, Covurlui	înv. C.T. Onosse și M. Roducalați (?)
84	204-205	Mahalaua Buna-Vestire (parohia Mavramol), Galați.	sachelar Mihail Bujeniță
85	206-220	Parohia Mavramol, Galați	pr. iconom, stavrofor G. Theodorescu
86	222-223	parohia Mavramol, Galați	sachelar I. Thoma
87	224-235	Gănești, pls. Horincea, Covurlui	înv. C. Melinte
88	236-237	Gănești, pls. Horincea, Covurlui	înv. C. Melinte
89	238-252	Jorăști, pls. Horincea, Covurlui	înv. S. V. Munteanu
90	254-277	Lupești, pls. Prut-Horincea, Covurlui	înv. C. Nicolau
91	278-281	Măcișeni, pls. Siret, Covurlui	înv. pr. N. Ionescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	22 oct. 1884	186	1/1
	22 nov. 1884	151	1/1
	1 aug. 1885	49	1/1
	15 mai 1885	49	1/1
	16 nov. 1884/ 18 nov. 1884	173	1/1
	6 iun. 1885	Scrisoare cu 2 răspunsuri suplimentare solicitate de B.P. Hasdeu.	1/1
	6 febr. 1885	202	1/1
„din gura poporului“	17 oct. 1885	71	1/1
	18 febr. 1885	108	1/1
	25 nov. 1884	187	1/1
		199	1/2
	6 mai 1885	206	1/1
	6 nov. 1884	31	1/1
Baba Marga și baba Bălașa, moș Ion, Vassili Cântăbine, moș Panaite, baba Maria Ștefuleassa, uncheș Ioan, moș Dămian, Vasile Vancilă, vierul Petrachi Viglibaș, herestegiul Ilusscin Kadian.	23 nov. 1884	68 Se fac aluzii la com. Oancea, Covurlui.	1/1
	3 dec. 1884	76	1/1
„cea mai mare parte din popor“	1 mai 1885	206	1/1
„bătrâni“	30 mai 1885	Scrisoare cu 5 răspunsuri suplimentare solicitate de B.P.H.	1/1
„din gura poporului“	3 febr. 1885	206	1/1
	6 iul. 1885	198	1/2
	9 mai 1885	67	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
92	284-296	Mălușteni, pls. Prut-Horincea, Covurlui	înv. I. Șușnea
93	298-299	Mânjina, Covurlui	înv. I. Huzum
94	302-318	Mastacani, pls. Prut, Covurlui	înv. D. Alboteanu
95	320-321	Mastacani, pls. Prut, Covurlui	înv. D. Alboteanu
96	323-335	Moscu, pls. Prut, Covurlui	înv. D. Arghirescu
97	338	Moscu, pls. Prut	înv. D. Arghirescu
98	340-352	Oancea, pls. Prut, Covurlui	înv. Em. I. Mironescu
99	356-373	Piscu, pls. Siret, Covurlui	înv. N. Țărcuș
100	376-380	Prodănești, Covurlui	înv. V. Dănilă
101	382-391	Șivița, pls. Prut, Covurlui	înv. I. Prodănescu
102	396-404	Slobozia-Conache, Covurlui	înv. V.I. Popa
103	406-411	Parohia Sf. Gheorghe, Smulți, pls. Siret, Covurlui	pr. Gh. Șirieanul
104	414-421	Parohia Sfinții Voivozi, Smulți, pls. Siret, Covurlui	pr. D. Râpă
105	422-434	Smulți, pls. Siret, Covurlui	înv. I.I. Bejan și M. Dimitriu
106	436-442	Târgu-Berești, Covurlui	înv. Th. Coatu
107	444	Târgu-Berești, Covurlui	înv. Th. Coatu
108	446-455	Târgu Bujor, pls. Prut, Covurlui	înv. P. Boureanu
109	460-467	Odaia, com. Tulucești, Covurlui	înv. Gh. C. Ioachim
110	468-482	Țuțcani, pls. Prut-Horincea Covurlui	înv. I. Ștefănescu
111	484-492	Vârlezi, [Covurlui]	înv. Gh. Buruenescu
112	494-508	Vlădești, pls. Prut, Covurlui	înv. C. Săcanu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	15 mai 1885	178	1/1
„din gura poporului“	21 apr. 1885	17	1/1
	febr. 1885	206	1/2
	7 iun. 1885	Scrisoare cu 7 răspunsuri solicitate de B.P.H.	1/1
„din gura poporului“		121	1/1
	23 oct. 1885	Scrisoare cu 4 răspunsuri solicitate de B.P. Hasdeu la 13 oct. 1885.	1/2
	6 iun. 1885	Răspuns doar la prima întrebare.	1/2
	25 iul. 1885	68	1/2
	31 iul. 1885	125	1/1
	1884-1885/ 1 mai 1885	167	1/1
	13 aug. 1885	204	1/1
	16 nov. 1884	199	1/1
	17 nov. 1884	199. Copie fidelă a răspunsurilor formulate de Gh. Șirianul	1/1
	7 iul. 1885	80	1/1
„din gura poporului“	4 iul. 1885	69	1/1
	30 sept. 1885	Scrisoare cu 4 răspunsuri suplimentare cerute de B.P.H.	1/2
„din gura poporului“	26 mai 1885/ 5 iun. 1885	90	1/1
	30 mai 1885	120	1/1
	31 mai 1885	131	1/2
	15 febr. 1885	185	1/1
„de la săteni“	6 iun. 1885	105	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului

Ms. rom. 3421 (vol. IV)

113	2-16	Băleni-Sârbi, pls. Ialomița, Dâmbovița	înv. D. Poppescu
114	20-34	Băleni-Români, pls. Ialomița, Dâmbovița	înv. N. Simionescu
115	42-49	Bela, pls. Ialomița, Dâmbovița	înv. Nicolae Petrescu
116	50-69	Bilciurești, pls. Ialomița, Dâmbovița	înv. Stan Stănescu
117	70-71	Bilciurești, pls. Ialomița, Dâmbovița	înv. Stan Stănescu
118	73-77	Bogați, pls. Dâmbovița, Dâmbovița	înv. pr. G. Rădulescu
119	80, 82-94	Cobia, pls. Cobia, Dâmbovița	înv. St. Istrătescu
120	96-100	Corbișori, pl. unite: Nucșoara-Dâmbovița, Dâmbovița	înv.pr. J. Lupescu
121	102-110	Cucuteni, pl. Dâmbovița	înv. I. Stănescu
122	112-127	Finta, pls. Ialomița, Dâmbovița	înv. M. Răduleascu
123	130-135	Isvoarele, pl. Dâmbovița, Ialomița, Dâmbovița	înv. B. Mihălcescu
124	138-141	Mănești, pls. Dâmbovița, Dâmbovița	
125	143-147	Petroaia, pls. Cobia, Dâmbovița	înv. S. Diamantescu
126	148, 150-167	Pietroșița, pl. Ialomița, Dâmbovița	T.M. Hringioiu (?) și D. Negoescu
127	172-187	Poiana de Sus, Dâmbovița	înv. Teodor Sebeșanu
128	188-212	Raciu, pls. Dealul, Dâmbovița	înv. Stan Negoescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	14 aug. 1885	131	1/1
	16 aug. 1885	Răspunsurile sunt identice cu ale lui D. Popescu de fapt, N. Simionescu a scris întrebările și D. Popescu a dat răspunsurile pe ambele formulare	1/1
	dec. 1844	59	1/1
„Conform populațiunei din comuna Bilciurești“	14 mai 1885	158	1/1
	22 oct. 1885	Scrisoare cu 3 răspunsuri solicitate de B.P.H. la 14 oct. 1885	1/1
	4 iun. 1885	42	1/1
	31 ian. 1885	103	1/1
	24 iun. 1885	68	1/1
	9 iul. 1885	157	1/1
	29 mai 1885	206	1/1
	1 apr. 1885	100	1/2
		75	1/1
	21 iun. 1885	36	1/1
	25 nov. 1884	198	1/4
	iul. 1885	130 răspunsuri valabile pentru Banat (com. Banat Comloș) de unde provine înv.	1/2
	18 oct. 1884	206	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
129	216-233	Runcul, pl. Ialomița, Dâmbovița	înv. G. Secăreanu
130	238-260	Săcueni, pls. Dealul, Dâmbovița	înv. B. Ionescu
131	262-308	Sărdanu, pls. Bolintin, Dâmbovița	înv. A. Iliescu
132	310-313	Slobozia-Moara, pls. Bolintin, Dâmbovița	înv. V. Constantinescu
133	316-323	Titu, pls. Bolintin, Dâmbovița	Ioanne Rădescu

Ms. rom. 3422 (vol. V)

134	2-6	Adunați de Geormane, pls. Jiul de Jos, Dolj; com. Leu, jud. Romanați	înv. Constantin Ionescu
135	8-12	Argetoaia, pls. Jiul de Sus, Dolj	înv. C. Alexandrescu
134	14-21	Băilești, pls. Balta, Dolj	înv. I. Poppescu
135	24-26	Băilești, pls. Balta, Dolj	înv. I. Poppescu
136	27-29	Bârca, pls. Balta, Dolj	înv. M.P. Vârzescu
137	31-40	Bodăești, pls. Amaradia, Dolj	înv. I. Georgescu
138	45-65	Boteni, pls. Râuri-Argișel, Muscel	înv. Ioan Bădescu
139	69-74	Breasta, pls. Ocolu, Dolj	înv. St. Ionnescu
140	79-85	Bucovăț, pls. Ocolu, Dolj	înv. Florea Niculescu
141	87-91	Bulzești, Amaradia, Dolj	înv. M.S. Bulzescu
142	97-98	Calapăr, Dolj	înv. C. Bărbulescu
143	99, 101-108	Căpreni, pls. Amaradia, Dolj	înv. P. Roșculescu
144	111-113	Catanele, pls. Balta, Dolj	înv. V. Bourianu
145	115-118	Cetatea, pls. Câmpul, Dolj	înv. I. Petrescu și A. Dimitrescu
146	119-126	Cioroiașu, pls. Balta, Dolj	înv. D. Pompiliu
147	129-130	Ciuperceni, pls. Câmpul, Dolj	înv. S. Georgescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	20 oct. 1884-15 iul. 1885	200 sunt reproduse cu ușoare modificări, răspunsurile date de înv. din Pietroșița, Dâmbovița	1/1
	1885	106 întrerupe la într. 142 inclusiv, din cauza bolii	1/2
Gherghina Ilie țărancă din Crângași, com. Bolovani, pls. Ialomița, Dâmbovița; Mița Iliescu	6 oct. 1885	205	1/2
	7 iun. 1885	50	1/1
	apr. 1885	119	1/2
		30	1/1
	28 mart. 1885	131	1/1
	[1885]	116	1/1
	23 oct. 1885	Scrisoare cu 2 răspunsuri suplimentare solicitate de B. P. Hasdeu (la litera A)	1/1
	29 apr. 1885	83	1/1
„Oameni bătrâni“ și „copii din școală“	29 nov. 1884	205	1/1
		144+anexă	1/2
		155	1/1
de la „săteni“	29 apr. 1885	205	1/1
	28 apr. 1885	205	1/1
		75	1/1
	29 nov. 1884	206	1/1
		22	1/1
	30 apr. 1885	58	1/1
		206	1/1
	30 apr. 1885	22	1/1

Nr. crt.	**Fila**	**Localitatea, cu precizările exacte**	**Profesiunea și numele referentului**	**Numele și vârsta informatorilor**	**Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)**	**Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII**	**Formatul**
148	131-132	Ciutura, pls. Dumbrava, Dolj				107	1/1
149	133-135	Comoșteni, pls. Jiul-de-Jos, Dolj	înv. S. Constantinescu		24 apr. 1885	30	1/1
150	137-138	Coțofeni-din-Dos, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. G. Ionnescu	„câțiva dintre bătrâni“	5 mai 1885	36	1/1
151	139	Coțofeni-din-Față, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. Al. Constantinescu			32	1/1
152	141-142	Craiova	G. Tanoviceanu		17 febr. 1870	Scrisoare cu 4 informații tangente la *Chestionarul lingvistic.*	1/2
153	143-156	Secuiul, pls. Ocolul-Amaradia, Dolj	N.P. Guran		30 iun. 1885	Scrisoare expediată din Craiova. Conține o bogată listă de cuvinte cu ample explicații.	
154	157-162	Dobridor, pls. Câmpul, Dolj	înv. Nicolae Michăescu			117	1/1
155	163-167	Drănicu, pls. Jiul-de-Jos, Dolj	înv. P. Marineanul (cu ajutorul pr. și a altor consăteni)		2 mai 1885	83	1/1
156	169-171	Moreni, com. Fântâna Banului și Fântâna Banului, pls. Câmpul, Dolj	înv. I. Predescu și G. Popescu			54	1/1
157	173-178	Filiași, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. P. Bădescu și E. Bădescu			12	1/1
158	179-198	Florești, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. Gheorghe Schintee		1885	206	1/2
159	205-216	Galiciuica, pls. Câmpul, Dolj	înv. P.D. Ciocâlteu	„din gura poporului“	27 nov. 1884	140	1/2
160	217-218	Galiciuica, pls. Câmpul, Dolj	înv. P.D. Ciocâlteu	Ion Buzatu, lăutar, Durică Antonie, toboșar.	23 oct. 1885	Scrisoare cu 2 răspunsuri suplimentare solicitate de B.P.H. la 13 oct. 1885. Anexa cu note muzicale la cântecul *Ariciul* lipsește.	
161	219-230	Gângiova, pls. Jiul de Jos, Dolj	înv. I.G. Antoniu		12 apr. 1885	58	1/1
162	233-240	Ghercești, pls. Ocolu, Dolj	înv. Th. I. Vâlcănescu		6 apr. 1885	38	1/2
163	245-251	Goești, pls. Amaradia, Dolj	înv. I. Adamescu		25 mart. 1885/ 30 apr. 1885	101	1/1
164	255-260	Gogoșu, pls. Dumbrava, Dolj	înv. C. Stănescu		[1885]	78	1/2
165	263-264	Gogoșu, pls. Dumbrava, Dolj	înv. C. Stănescu		26 nov. 1885	Scrisoare cu 2 răspunsuri suplimentare solicitate de B.P.H. prin c.p.	1/1
166	265-266	Goicea-Mare, pls. Balta, Dolj	înv. St. P. Galiceanu			73	1/1
167	267-269	Goicea-Mică, pls. Balta, Dolj	înv. I.B. Momârleanu			76	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
168	271-275	Grindeni, pls. Jiul de Jos, Dolj	înv. I. Florescu
169	277-283	Gubancea, pls. Jiul-de-Sus-Dumbrava, Dolj	înv. I. Georgescu
170	285-290	Ișalnița, pls. Ocolu, Dolj	înv. G. Ionescu
171	293-294	Lăcusteni, pls. Jiul-de-Jos, Dolj	înv. N. Botescu
172	295-300	Măceși de Jos, pls. Balta, Dolj	înv. Domnica Gheorghiu
173	301-305	Maglavit, pls. Câmpul, Dolj	înv. I. Tescoveanu
174	311-315	Mălăești, pls. Amaradia, Dolj	înv. Ilie Șerbănescu
175	317-322	Melinești, Dolj	înv. Lucsița Becerescu
176	323-326	Murgașu, pls. Amaradia, Dolj	înv. M. Vassilescu
177	329-347	Negoești, pls. Amaradia, Dolj	înv. D. Constantinescu
178	349-363	Pelești, pls. Ocolu, Dolj	înv. C. (?) Vulcănescu
179	365-371	Piscu, pls. Câmpul, Dolj	înv. N. Poppescu
180	373-378	Plenița, pls. Câmpul, Dolj	înv. M.P. Ciocâlteu, N. Potârcă și E[lena] Corco-veanu
181	379-384	Plosca, pls. Balta, Dolj	înv. I. Popilianu
182	385-387	Poiana de Sus, pls. Câmpul, Dolj	înv. I.T. Pretorianu
183	389-390	Poiana, pls. Câmpul, Dolj	înv. P. Chirițescu și S. Naiculescu
184	391-397	Risipiți, pls. Câmpul, Dolj	înv. I. Negrețu
185	399	Risipiți, pls. Câmpul, Dolj	înv. I. Negrețu
186	401-402	Salcia, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. D. Georgescu
187	403-405	Sălcuța, Dolj	
188	406-411	Scăești, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. I. Săndulescu
189	412-425	Seaca de Câmp, com. Ghidiciu, pls. Balta, Dolj	înv. Oprea Băleanu
190	427-431	Seaca de Pădure, pls. Dumbrava, Dolj	înv. I. Vasilescu
191	433-439	Secuiu, pls. Amaradia-Ocolu, Dolj	înv. M. Ionnescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
„din gura poporului“	25 apr. 1885	84	1/1
		134	1/1
„din gura populației comunei“	10 apr. 1885	138	1/1
		105	1/1
		206	1/1
	4 mai 1885	206	1/1
	3 mai 1885	82	1/1
		197	1/1
	27 apr. 1885	54	1/1
	10 apr. 1885	51	1/2
„după cum le-am auzit din gura poporului“	8 mai 1885	78	1/1
	30 apr. 1885	206	1/1
		91	1/1
„de la bătrânii satului“	30 apr. - 7 mai 1885	141	1/1
	25 apr. 1885	28	1/1
		60 Întrebat pentru A de BPH. Nu există răspuns.	1/1
		166	1/1
	[oct. 1885]	Scrisoare cu 4 răspunsuri suplimentare solicitate de BPH la 13 oct. 1885	1/2
		65	1/1
		107	1/1
		126	1/1
		198	1/1
	24 apr. 1885	78	1/1
Gheorghe Tița, Mitru Pătru Cornea, Dumitru Sanda și Ilie Ion Preda, „bătrâni de câte 60, 70 și 80 ani“		51	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
192	441-444	Seliștea Crucii, pls. Balta, Dolj	înv. N. Greblescu
193	445-449	Simnicu, pls. Ocolu, Dolj	înv. I. Ionescu
194	453-466	Tălpașu, Mierea, Amărăști și Zăicoiu, pls. Amaradia, Dolj	înv. Gh. Papilieanu, C. Vladimiresu, C. Poppescu, S. Vasilescu
195	471-474	Tencăneu, pls. Dumbrava, Dolj	„înv. școalei“
196	477-479	Țânțăreni, pls. Jiul-de-Sus, Dolj	înv. N. Pretorian
197	481-486	Vella, pls. Dumbrava, Dolj	înv. N. Bârsănescu și A. Bârsănescu

Ms. rom. 3423 (vol. VI)

198	2-5	Sârbi, pls. Bașău, Dorohoi	înv. Em. Oană (?)
199	6-12	Parohia Probotești, com. Târnauca, Dorohoi	pr. N. Sandovici
200	15-18	Albești, Fălciu	înv. Alex. D. Holban
201	19-42	Băsești, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. Ioan Ghibănescu
202	43-45	Bohotin, pls. Podoleni, Fălciu	înv. Alex. Bucur
203	47-53	Botești, pls. Crasna, Fălciu	înv. Pavel Onofreu
204	55-58	Bunești, pls. Crasna, Fălciu	înv. Gh. C. Șendrea
205	59-66	Covasna, Fălciu	
206	73-75	Cosmești, pls. Podoleni	înv. P. Dăscălescu
207	78-87	Deleni, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. D. Dabija (?)
208	89-105	Bodești, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. Simeon Bălțatu
209	109-110	Dolhești, Fălciu	înv. A.I. Simionescu
210	111-121	Epureni, pls. Prut-Mijloc, Fălciu	
211	123-127	Găgești, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. C. Mircea
212	128-138	Grumăzoaia, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. I. Pandele
213	140-147	Hurduci, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. Gh. V. Cireș
214	148-161	Ivănești, Fălciu	înv. G. Toderașcu
215	170-175	Mălăești, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. G. Ghiga
216	176-178	Moșna, pls. Podoleni, Fălciu	înv. C.A. Trifan
217	180-184	Oltenești, pls. Crasna, Fălciu	înv. I. Trandafir
218	186-191	Pâhnești, pls. Podoleni, Fălciu	înv. Nicolae Sofronie

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	30 apr. 1885	56	1/1
	apr. 1885/ 24 apr. 1885	176	1/1
	15 apr. 1885	178	1/1
		186	1/1
	30 apr. 1885	27	1/1
„din gura poporului“	2 mai 1885	148	1/1

		48	1/1
	25 ian. 1885	87	1/1
„din gura poporului“		147	1/1
„baba Maria“	13 mai 1885	120	1/2
	1 sept. 1885	54	1/1
	2 apr. 1885/ 28 apr. 1885	101	1/1
	20 iul. 1885	81	1/1
		150	1/1
	24 iul. 1885	62	1/1
		206	1/1
	1 mart. 1885	146	1/2
„din gura poporului“	31 mai 1885	43	1/1
	20 mai 1885	114	1/2
		95	1/1
		67	1/2
	16 mai 1885	131	1/2
	4 febr.-20 mai 1885	201	1/2
	13 iul. 1885	206	1/1
	13 sept. 1885	53	1/1
	15 apr. 1885	105	1/1
		79	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
219	196-203	Roșiești, pls. Crasna, Fălciu	înv. Gavril Iancu
220	204-212	Șișcani, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	înv. T. Manoliu
221	214-216	Stănilești, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	
222	218-224	Stoeșești, pls. Mijloc-Prut, Fălciu	
223	226-229	Zberoaia, pls. Podoleni, Fălciu	înv. N. Oghinescu (?)
224	231	Balta, pl. Vulcan, Gorj	pr. Grigore Bălteanu
225	233-234	Părău, pl. Vulcan, Gorj	pr. Georgiu Chârstoiu
226	235-237	Com. Polovragi, Gorj	Dionisie Nikolaijovitz superiorul mănăstirii

Ms. rom. 3424 (vol. VII)

227	2, 4-19	Alexeni, pls. Câmpul, Ialomița	înv. pr. I. Negulescu
228	22-38	Borănești, pls. Câmpul, Ialomița	înv. C.I. Ionescu
229	46, 48-57	Broștenii-Noi, pls. Câmpul, Ialomița	înv. Gheorghe Poppescu
230	67-72	Cacomianca (Mănucu), pls. Borcea, Ialomița	înv. D. Ionescu
231	75-78	Ceacu, pls. Borcea, Ialomița	înv. Michail Michăileascu
232	80-91	Cegani, pls. Balta, Ialomița	înv. G. Nicolescu
233	94-98	Chioara, pls. Balta, Ialomița	înv. D. Pavelescu
234	100-101	Chioara, pls. Balta, Ialomița	înv. D. Pavelescu
235	102-109	Ciochina, pls. Ialomița, Ialomița	înv. M. Dobrescu
236	110-111	Cocargeaua, pls. Borcea, Ialomița	înv. școlii primare
237	118-124	Copuzu, pls. Ialomița	înv. A. Copuzeanu
238	127, 129-140	Cosumbești, pls. Ialomița, Ialomița	înv. Șt. Dobrescu
239	142-167	Coșereni, pl. Câmpul, Ialomița	înv. Demetriu Georgescu
240	168-176	Dudești, pls. Balta, Ialomița	înv. Constantin Theodorescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	26 apr. 1885	206	1/1
		159	1/1
		53	1/1
	1885	206	1/2
„din sânul poporului“	10 mai 1885	63	1/1
		24	1/1
	14 febr. 1885	34	1/1
		Listă de cuvinte + 10 răspunsuri la întrebări. Se dau cuvinte regionale specifice jud. Iași.	1/1

	6 ian. 1885	93	1/2
	31 dec. 1884	154	1/2
	1885	107	2/3
„cei mai bătrâni din săteni“		57	1/1
		82	1/1
	10 dec. 1884/ 11 dec. 1884	Nu e indicat numărul întrebărilor la care se răspunde	1/2
	2 dec. 1884	24	1/1/
Ionică. „lăutar vechi“, Tudor Cobzaru	5 iun. 1885	Scrisoare cu răspunsuri suplimentare solicitate de B.P.H.	1/1
	2 ian. 1885	195	1/1
	dec. 1884	20	1/2
	1884	119	1/1
		88	1/2
	24 febr. 1885	205 „Întrebat pentru A“, de B.P.H. Nu există răspuns.	1/2
	1 ian. 1885	108	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea şi numele referentului
241	180-200	Gârbovi, Ialomiţa	înv. Michail Rădulescu
242	202-215	Grindu, pls. Câmpul, Ialomiţa	înv. D. Ştefănescu
243	218-234	Iazu, Ialomiţa	înv. pr. A. Petru
244	242-248	Larga, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. Th. Mănescu
245	250-297	Lupşeanu, pls. Borcea, Ialomiţa	înv. Theodor Theodorescu
246	302-307	Malu, Ialomiţa	înv. Ioan Canciu
247	310-318	Mărculeşti, pls. Balta, Ialomiţa	înv. I. Mănescu
248	324-328	Ograda, pls. Balta, Ialomiţa	înv. I. Constantinescu
249	332-344	Perieţi, pls. Ialomiţa Ialomiţa	înv. Athanasie Stoenescu
250	352-365	Petroiu, pls. Borcea, Ialomiţa	înv. Ioan Teodorescu
251	367-377	Piua-Petrii, pls. Balta, Ialomiţa	
252	379-398	Poiana, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. Alexandru Bărbulescu
253	403-408	Poiana, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. R. Bărbulescu
254	411-429	Pribegi, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. Alexandru Bărbulescu
255	431-432	Pribegi, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. Al. Bărbulescu
256	433-470	Reviga, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. C. Alexandrescu
257	475-478	Slobozia, pls. Ialomiţa, Ialomiţa	înv. I. Ionescu
258	479-494	Şocariciu, pls. Borcea, Ialomiţa	înv. P. Theodorescu
259	499-500	Şocariciu, pls. Borcea, Ialomiţa	înv. P. Theodorescu
260	501-514	Ţăndărei, pls. Balta, Ialomiţa	înv. şcolii primare

Ms. rom. 3425 (vol. VIII$_1$)

261	2-3	Andrieşeni, com. Iepureni, pls. Turia-Copou, Iaşi	înv. Sava Mândru
262	4-11	Aroneanu, com. Copou, pls. Turia-Copou, Iaşi	înv. pr. Maxim Dăscălescu
263	14-29	Aroneanu, com. Copou, pls. Turia-Copou, Iaşi	înv. şcolii
264	32-62	Bădeni, pls. Bahlui, Iaşi	înv. S.H. Velişcu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	23 apr. 1885	111	1/2
	29 dec. 1884	63	1/2
		206	1/2
	1884/1885	54	1/2
	10 dec. 1884	153. Unul dintre cele mai ample și mai serioase răspunsuri.	1/2
		44	1/2
		141	1/2
	dec. 1884	49	1/2
		122	1/2
„poporul din com. Petroiu“		128	1/1
	28 dec. 1884	142	1/2
	1 ian. 1885	161	1/2
	1 ian. 1885	108	1/1
	1 mart. 1885	128	1/2
	1 iun. 1885	Scrisoare cu 2 răspunsuri suplimentare solicitate de B.P.H. prin c.p.	1/2
„din gura poporului“		153	1/1
	27 nov. 1884	131	1/1
	5 mai 1885	144	1/1
Dragul lăutarul, 80 ani.	19 oct. 1885	Scrisoare cu 4 răspunsuri supl. cerute de B.P.H. prin c.p. din 12 oct. 1885	
		110	1/2

		12	1/1
		187	1/1
		206	1/1
	14 mai 1885	205	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
265	67-92	Bădeni, com. Bădeni, pls. Bahlui, Iași	pr. I. Em. Rugescu
266	94-103	Băiceni, com. Băiceni, pls. Bahlui, Iași	înv. D. Georgescu
267	106-113	Belcești, pls. Bahlui, Iași	pr. I. Movilescu
268	116-123	Bivolari, pls. Turia-Copou, Iași	înv. V. Tanasachi
269	125-130	Bivolari, pls. Turia, Copou, Iași	pr. Gh. Vrâncianu
270	132-135	Blândești-Rai, Căminărești, Târgu Țigănași, com. Cârniceni, pls. Turia-Copou, Iași	înv. M. Lazăr
271	136-138	Buzău, com. Bozia, pls. Braniștea, Iași	înv. I. Sofiicu
272	140-147	Buciumi, pls. Codru, Iași	înv. Vasile Lohan
273	148-149	Ierbiceni, Bârlești, Spinoasa, com. Bârlești, pls. Bahlui, Iași	înv. I. Georgescu
274	150-153	Bulbucani, com. Gropnița, Iași	pr. Ion Petrovanu
275	155-159	Parohia Bârnova, com. Buciumeni, pls. Codru, Iași	pr. Gh. Mireute
276	162-177	Cârjoaia, pls. Bahlui, Iași	înv. I. Gheorghiu
277	180	Chișcăreni, com. Șipotele, pls. Bahlui, Iași	înv. G. Bottez
278	182-197	Chișcăreni, com. Șipotele, pls. Bahlui, Iași	înv. G. Bottez
279	199-202	Ciurea, pls. Codru, Iași	înv. P. Ionescu
280	203-208	Comarna de Sus, Comarna de Jos, com. Poieni, pls. Codru, Iași	pr. Constantin Oana
281	211-220	Copou, pls. Copou-Turia, Iași	înv. V. Mircea
282	223-229	Cornești, com. Miroslava, Iași	înv. P. Teodorescu
283	231	Costuleni, pls. Braniștea, Iași	înv. I. Petrov

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	22 iun - 5 iul. 1885	190	1/1
	27 mai 1885	206 „Întrebat pentru A“ de B.P.H.; nu există răspuns.	1/1
		142	1/2
	21 iun. 1885	98	1/1
		94	1/1
„poporul de pe aici“	20 mai 1885	87	1/1
	6 mai 1885	79 Se oprește cu răspunsurile la intr. 132 incl.	1/1
	4 mai 1885	104	1/1
		48	1/1
„din gura poporului din localitate“	10 iul. 1885	80	1/1
	2 dec. 1884	44	1/1
	2 iun. 1885	206	1/1
	20 oct. 1885	C.p. cu 3 răspunsuri supl. solicitate de B.P.H.	c.p.
		195	1/1
	1885	33 se oprește la întrebarea 65 incl.	1/2
	12 ian. 1885	80	1/1
„din gura poporului“	5 mai 1885	205	1/1
	2 mai 1885	44 Se oprește la într. 49 incl. Răspunsuri valabile și pt. com. Chetrești, Bârzăști, Cursăști și oraș Vaslui, jud. Vaslui	1/2
	25 mai 1885	42	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
284	235-238	Crucea, com. Sirca, pls. Cârligătura, Iași	„înv. din Cotuna Crucea"
285	241-246	Cucuteni, pls. Stavnic, Iași	pr. Alexandru Arbore
286	249	Cucuteni, com. Băiceni, pls. Bahlui, Iași	înv. V. Hornescu
287	251-268	Cucuteni (cătuna și com.), pls. Stavnic, Iași	înv. V. (?) Carare
288	271-279	Cucuteni, com. Băiceni, pls. Bahlui, Iași	înv. V. Hornescu
289	280-284	Dădești, Băiceni, pls. Bahlui, Iași	pr. Cosma N.I. Popa (?)
290	287-292	Galata, pls. Codru, Iași	înv. B.B. Brăilă și E[lena] Brăilă
291	293-302	Găureni, com. Miroslava, pls. Stavnic, Iași	înv. M. Lupescu
292	305-307	Golăești, pls. Braniștea, Iași	pr. Zah. Simonescu
293	309-311	Golăești, pls. Braniștea, Iași	înv. G.T. Poppoviciu
294	313-316	Goroni, com. Tomești, pls. Codru, Iași	pr. A. Patrașcu
295	317-324	Gropnița, pls. Copou, Iași	înv. Ioan Vasiliu
296	325-333	Gropnița, pls. Copou-Turia, Iași	pr. Gh. Ursachi
297	337-338	Gropnița, pls. Copou-Turia, Iași	înv. Ioan Vasiliu
298	339-344	Gropnița, pls. Copou-Turia, Iași	înv. Ioan Vasiliu
299	347-351	Hodora, com. Cotnari, pls. Bahlui, Iași	înv. C. Liciu
300	353-359	Horlești, com. Cucuteni, pls. Stavnicul, Iași	înv. T. Popovici

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	22 mai 1885	50	1/2
		83	1/1
„din gura poporului“	1 nov. 1885	Scrisoare cu 4 răspunsuri supl. solicitate de B.P.H.	1/1
	13 mai 1885	153	1/1
„din gura poporului“	27 mai 1885	206	1/1+ 1/2
	25 oct. 1884	31	1/1
		175	1/1
	4 mai 1885	146	1/1
„printre sătenii din această com.“	1 dec. 1884	40	1/1
	6 mai 1885	41 Întrebat pentru „A“ de B.P.H. Nu există răspuns.	1/1
		104	1/1
„din usul poporului“	28 apr. 1885	71	1/2
„din rostirile poporului“	10 iun. 1885	79	1/2
	2 iun. 1885	Scrisoare către B.P.H. solicită sprijin spre a fi mutat în loc. natală: Focurile, com. Belcești, pls. Bahlui, Iași	1/4
	2 iun. 1885	Scrisoare cu 6 răspunsuri solicitate de B.P.H. prin c.p. din 20 mai 1885	1/1
„din gura unui bătrân sătean“	10 mai 1885	106	1/1
	1 mai 1885	205	1/1

Ms. rom. 3426 (vol. VIII$_2$)

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
301	2-4	Icușeni, Cotu lui Ivan și Luceni, com. Stânca, pls. Braniștea, Iași	înv. M. Stoica
302	6-8	Lungani, com. Sârca, pls. Cârligătura, Iași	pr. Dimitrie I. Speranță
303	10-12	Măcărești, com. Costuleni, pls. Braniștea, Iași	înv. N. Ionescu
304	14-19	Măcărești, com. Costuleni, pls. Braniștea, Iași	pr. A. Romano
305	20-21	Mânjești, com. Mogoșești, pls. Stavnicu, Iași	înv. E. Cozma
306	24-27	Miroslava, pls. Stavnicu, Iași	protoereu Gh. Ionescu
307	28-48	Miroslava, pls. Stavnicu, Iași	înv. P. (?) Teodorescu
308	50-52	Mogoșești, pls. Stavnicu, Iași	înv. Alex. Popovici
309	54-57	Moreni, com. Prisacani, pls. Braniștea, Iași	pr. Nicolae Ionescu
310	58-62	Movileni, pls. Copou-Turia, Iași	înv. Dimitrie Ionescu
311	64-70	Osoiu, com. Tomești, pls. Codru, Iași	înv. I. Bunescu
312	72-77	Perieni, com. Cârniceni, pls. Turia, Iași	înv. A. Dobrea
313	78-87	Podul Iloaiei, Iași	înv. I. Mironescu
314	89-94	Poeni, pls. Codru, Iași	înv. A.V. Vasiliu
315	95-102	Popești, pls. Cârligătura, Iași	înv. N.A. Petriceanu
316	107-111	Popești, pls. Cârligătura, Iași	pr. D. Kostino
317	113-116	Podul Iloaiei, Iași	pr. Andrei Lăzărescu
318	117-118	Prisăcani, pls. Braniștea, Iași	înv. S. Iltuța (?)
319	119-120	Prisăcani, pls. Braniștea, Iași	pr. sachelar Gh. Agappe
320	121-135	Rediu lui Tatar, com. Tăutești, pls. Turia-Copou, Iași	înv. Grig. St. Crețu
321	137-138	Rediu lui Tatar, com. Tăutești, pls. Turia-Copou, Iași	pr. iconom stavr. Grigore Constantinescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	27 mai 1885	37	1/1
		93	1/1
	25 mai 1885	40	1/1
		84	1/1
	22 apr. 1885	25	1/1
	5 dec. 1884	50	1/1
„de la oamenii din localitate“	15 iun. 1885	78 Prima parte a răspunsurilor până la întrebarea nr. 50 lipsește.	1/2
	24 apr. 1885	23	1/1
	8 dec. 1884	71	1/1
„poporul de aici“	30 apr. 1885	37	1/1
„poporul din această comună“		101	1/1
	1 mai 1885	110	1/1
		206	1/1
	9 mai 1885	80	1/1
		94	1/1
	10 iul. 1885	82	1/1
		77	1/1
„poporul de aici“		53	1/1
	10 dec. 1884	37	1/1
	1 mai 1885	60 Răspunsuri la primele 62 întrebări. Promite să continue „pă vacanție“.	1/2
		19	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
322	139-146	Românești, com. Movileni, pls. Copou, Iași	înv. Ioan Popa
323	149-157	Rădeni, com. Roșcani, pls. Turia-Copou, Iași	pr. sachelar St. Ursachi
324	159-162	Roșcani, pls. Turia, Iași	înv. Ștefan Mironescu și A. Laurescu
325	163-167	Târgu Sculeni, com. Sculeni, Iași	înv. P. Hușianu
326	169	Târgu Sculeni, com. Sculeni, Iași	înv. P. Hușianu
327	171-173	Sinești, pls. Cârligătura, Iași	pr. iconom stavr. Costache Ionescu
328	175-176	Sinești, pls. Cârligătura, Iași	înv. S. Dimitriu și Administratorul moșiei Sinești, D.V. Poroineanu
329	177-190	Șipotele, pls. Bahlui, Iași	pr. A. Bottez
330	191-196	Șipotele, pls. Bahlui, Iași	înv. G. Gorescu
331	199-202	Sirca, pls. Cârligătura, Iași	înv. D. Mancaș
332	203-210	Stânca, pls. Braniștea, Iași	înv. Gr. Bantaș
333	211-215	Stornești, com. Sinești, pls. Cârligătura, Iași	înv. N. Teodorescu
334	217-224	Târgu Frumos, Iași	protoereu iconom stavr. G. Grigoriu
335	225-232	Târgu Frumos, Iași	pr. G. Talpalaru
336	233-238	Tomești, pls. Codru, Iași	pr. N. Patrașcu
337	239-242	Tomești, pls. Codru, Iași	înv. D. (?) Podhaischi
338	243-244	Țuțora, pls. Braniștea, Iași	înv. D. Negrescu
339	247-248	Val. Adâncă, com. Galata și Galata, pls. Codru, Iași	pr. C.D. Gheuca
340	249-254	Voinești, pls. Stavnicu, Iași	pr. Gheorghe Grossu
341	257-262	Voinești, pls. Stavnicu, Iași	înv. școlii
342	263-272	Vorovești, com. Miroslava, Iași	înv. Const. Grigoriu
343	273-294	Zaboloteni, com. Hermeziu, pls. Turia, Iași	înv. L.C. (?) Andriescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	20 apr. 1885	94	1/1
		135	1/1
	16 mai 1885	82	1/1
	12 mai 1885	96	1/1
	21 mai 1885	8 răspunsuri la întrebările suplimentare solicitate de B.P.H. prin c.p. pentru litera A	1/1
	22 oct. 1884	52	1/1
		46	1/1
„din gura poporului“	22 oct. 1884	136	1/1
	9 mai 1885	177	1/1
„cercetări printre oameni, printre babe etc.“	30 apr. 1885	101	1/1
		206 Întrebat suplimentar de B.P.H. pentru litera A nu există răspuns	1/1
	10 mai 1885	55	1/1
		206	1/1
	29 oct. 1884	206	1/1
		106	1/1
		105	1/1
	20 apr. 1885	20	1/1
„clasa poporului de jos“		44	1/1
		179	1/1
		205	1/1
	8 mai 1885	73	1/2
„din gura și credința poporului de pe aici“	20 iul. 1885	166 Unul dintre cele mai bune răspunsuri.	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
344	295-298	Zahorna și Horlești, com. Tăutești, pls. Turia-Copou, Iași	pr. V. Suceveanu
345	299-303	Zahorna, com. Tăutești, pls. Turia-Copou, Iași	înv. T. Popescu

Ms. rom. 3427 (vol. IX)

346	2-14	Baia de Aramă și împrejurimile: Tismana, Padeș, Cloșeni, Orzești, Negoești, Ponoarăle, Comănești, Rătezu, Costeni, Godinești, Pocraea, Racoți, Topești, Mărășești, Obârșia, Busești, Balta din pl. Cloșani, jud. Mehedinți și pl. Vulcan, jud. Gorj.	I.D. Spineanu, licențiat în drept, prof. supl. de istorie și geografie la gimnaziul real din Turnu Severin
347	16-21	Bistrița, pls. Ocolul, Mehedinți	înv. C. Drăghicescu
348	22-32	Braniștea, pls. Câmpul, Mehedinți	înv. pr. G. Pușcășanu
349	34-37	Cătunele, pls. Motru-de-Sus, Mehedinți	înv. G. Roșulescu, pr. G. Prundeanu
350	38-47	Cleșnești, com. Glogova, pls. Motru-de-Sus, Mehedinți	pr. înv. M. Păunescu
351	48-52	Comănești, pl. Cloșani, Mehedinți	înv. N.N. Sârbulescu
352	54-56	Cosoveț, pls. Dumbrava, Mehedinți	înv. pr. C. Bungețianu
353	58-65	Isverna, pl. Cloșani, Mehedinți	pr. R. Popescu
354	66-78	Prunișor, pls. Ocolul, Mehedinți	pr. G. Manianu
355	80-94, 106-108, 110	Rudina, pl. Cloșani, Mehedinți	Dimitrie Cerbulescu, cls. IV normală
356	112-119	Sisestii-de-Jos, pls. Ocolul, Mehedinți	pr. Constantin Ionescu
357	120-132	Vânju Mare, pls. Blachnița, Mehedinți	înv. R. Mihăileanu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	1885	37	1/1
	9 mai 1885	195	1/1

„din gura poporului din localitățile menționate“	11 febr. 1887	198	1/1
		60	1/1
	8 mai 1886	111	1/1
	dec. 1885	106	1/1
	25 mai 1885	131	1/1
		104	1/1
	10 dec. 1884	56 răspunsuri valabile și pentru „comunele vecine“	1/1
	11 ian. 1885	90. Întrebat de B.P.H. suplimentar pentru litera A. Nu există răspuns.	
„poporul de aici“	1884	194	1/2
		Răspunsuri valabile pentru „toată partea despre munte a județului (com. Dâlma, Berești, Bala-de-Sus, Bala-de-Jos, Lovarna, Runișoru)	1/2
„din popor“	28 dec. 1884	64	1/1
	2 mai 1885	96	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
358	135-136	(?) pls. Dumbrava, Mehedinți	
359	138-148	Albești, Muscel	înv. N. Isbășanu
360	150-159	Băjești, pls. Râuri-Argișel, Muscel	înv. N. Panaitescu
361	162	Băjești, pls. Râuri-Argișel, Muscel	înv. N. Panaitescu
362	166-184	Bălilești, pls. Râurile, Muscel	pr. Ioan Bălilescu
363	186-189	Bălilești, pls. Râurile, Muscel	înv. Al. Nicolescu
364	192-196	Cetățeni-din-Deal, pl. Dâmbovița, Muscel	înv. Const. Ienăcescu
365	198-207	Ciumești, pls. Râuri-Argișel, Muscel	înv. Ioan Marinescu
366	210-215	Cotești, pl. Nucșoara, Muscel	înv. C. Becuțu
367	218-224	Davidești, pls. Argișel-Râuri, Muscel	înv. M. Popescu
368	228-235	Glâmbocel, pls. Podgorii, Muscel	înv. N. Vasilescu
369	240-256	Godeni, pl. Nucșoara, Muscel	înv. P. Diaconescu
370	262-275	Hârtiești, pls. Râurile-Argișel, Muscel	înv. I. Iorgulescu
371	276-296	Mățău, pl. Dâmbovița-Nucșoara, Muscel	înv. I. Vișoianu
372	297-299	Mățău, plaiurile unite Dâmbovița-Nucșoara, Muscel	înv. I. Vișoianu
373	301-318	Miclosani, pl. Dâmbovița, Muscel	pr. Andrei Dâmbovițeanu
374	333-349	Miclosani, pl. Dâmbovița, Muscel	înv. I. Prunescu
375	359-369	Mihăești, pls. Râurile-Argișel, Muscel	înv. I. Enăchescu
376	371-378	Schitu Golești, pl. Nucșoara, Muscel	înv. N. Anastasescu
377	381-391	Poienari, pls. Râurile-Argișel, Muscel	înv. George G. Mușetescu

Numele și vârsta informatorilor	**Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)**	**Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII**	**Formatul**
		56	1/1
	8 iul. 1885	95	1/1
„după cum să obișnuiește de popor“	10 iun. 1885/ 19 iun. 1885	180	1/1
	20 oct. 1885	5 răspunsuri la întrebările supl. adresate de B.P.H. prin c.p.	1/1
		119	1/2
„poporul din localitate“	10 iun. 1885/ 12 iun. 1885	55	1/1
	26 mai 1885	61	1/1
	3 iul. 1885	87	1/1
	22 oct. 1885	161	1/1
	3 iun. 1885	99	1/1
	1 apr. 1885/ 7 mai 1885	83	1/1
		150	1/2
	mai 1855	38	1/2
„din gura poporului din localitate“	20 mai 1885	90	1/1
	10 nov. 1885	3 răspunsuri la într. supl. solicit. de B.P.H., prin c.p. din nov. 1885	1/1
		205	1/1
	31 mai 1885	206 răspunsuri absolut identice cu cele precedente	1/1
	29 mai 1885/ 4 iun. 1885	132	1/1
	28 mai 1885	74	1/1
	23 mai 1885	50	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
378	393-398	Rădești, pls. Râurile-Argișel, Muscel	înv. C. Petrescu
379	403-411	Slănic, pl. Nucșoara-Dâmbovița, Muscel	înv. G. Bădescu
380	413-419	Stâlpeni, pl. Râuri, Muscel	înv. C. Diaconescu
381	427-431	Țițești, pl. Râuri, Muscel	înv. I. Nicolăescu
382	433-444	Valea Mare, pl. Dâmbovița, Muscel	înv. Georgiu B. Tuțuianu
383	445-462	Valea Mare, pls. Podgoria, Muscel	pr. A.M. Paraschivescu
384	463	Valea Mare, pls. Podgoria, Muscel	pr. A.M. Paraschivescu
385	464-469	Văleni, pl. Dâmbovița, Muscel	înv. I.V. Duculescu
386	470-476	Văleni, pls. Podgoria, Muscel	înv. C. Nicolescu
387	480-488	Vlădești, pls. Râurile-Argișel, Muscel	înv. I. Vasilescu
388	490-504	Voinești, pl. Dâmbovița, Muscel	înv. Iosif Aldoiu
389	506-507	Vulturești, pls. Argișel-Râurile, Muscel	înv. Moise Popescu
390	508-511	(?) Muscel.	E. Pascal

Ms. rom. 3428 (vol. X)

391	2-13	Bălțătești, pls. De Sus-Mijloc, Neamț	înv. Th. Bălănescu
392	14-17	Bărgăuani, pls. Mijlocul Neamț	înv. V. Șemeșanu
393	18-27	Grințieșu, com. Bistricioara, pls. Piatra-Muntele, Neamț	pr. Gheorghe Baltă
394	29-39	Bistricioara, com. Bistricioara, pls. Piatra-Muntele, Neamț	pr. C. Alessandrescu
395	42-63	Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. P. Căderea
396	64-73	Grințieșu, com. Bistricioara, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. Gh. G. Roșescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	13 iun. 1885/ 29 iun. 1885	83	1/1
	22 aug. 1885	113	1/1
	iun. 1885	83	1/1
		81 răspunsuri identice cu cele din Rădești, Muscel.	1/1
	30 mai 1885	166 Unele dintre cele mai bune răspunsuri primite de B.P.H.	1/1
	4 febr. 1885	115+anexe	1/1
	28 sept. 1885	c.p. cu explicații supl. solicitate de B.P.H. (vb. a se aciola)	c.p.
	21 mai 1885	65	1/1
„din gura poporului“	1 iul. 1885	91	1/2
	1 iul. 1885	106	1/1
	25 iun. 1885	206	1/1
„de la popolu mai mator al acestei comune“	24 iun. 1885	34	1/1
	23 mai 1885	110	1/1
„de la populațiunea din comuna Bălțătești“	29 apr. 1885	72	1/2
	19 mai 1885	89	1/1
„de la poporul din comuna Bistricioara“	8 mai 1885	147	1/1
„din gura poporului“	8 mai 1885	131	1/1
	1 mai 1885	113 Unul din răspunsurile foarte bune.	1/1
„aflate la poporul din com.“	4 mai 1885/ 6 mai 1885	147 răspunsuri identice cu cele date de pr. Gheorghe Baltă (ms. rom. 3428, f. 18-27)	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
397	76-78	Bodeștii Precestei, Neamț	înv. I. Hanganu
398	80-82	Boiștea, Petricani, Neamț	pr. Marin Uscatu
399	84-88	Bozieni, pls. De Sus-Mijloc, Neamț	inv. G. Theodorescu
400	90-91	Budeștii-Ghicăi, pls. De Mijloc, Neamț	inst. Lascar Matasariu
401	92-93	Budeștii-Ghicăi, pls. De Mijloc, Neamț	pr. Matache (?) lui Iancu
402	94-98	Buhalnița, Neamț	înv. G. Căderea
403	100-101	Buhalnița, Neamț	înv. G. Căderea
404	102-114	Buhuș, pls. Bistrița, Neamț	înv. George Nicolau
405	116-126	Buhuș, pls. Bistrița, Neamț	pr. Gh. Dimitrescu, pr. Gr. Mitru
406	128-133	Cârligi, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. I. Verdeanu
407	136-138	Cârligi, pls. Piatra-Muntele, Neamț	pr. I. Stăcescu
408	141-143	Costișa, pls. Bistrița, Neamț	pr. Gh. Mihăilescu și pr. V. Dimitriu
409	148-171	Cracauani, Cracău Negru, Magazia și Ghindășani, com. Cracaoani, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. Gr. Nicolau, pr. C. Stahi
410	183-196	Cracaoani, pls. Piatra-Muntele, Neamț	pr. paroh Constantin Stahi, pr. Gh. Verdeanu, pr. Vas[ile] Gheorghiescu, pr. D. Marin
411	197-198	Davidești, com. Păstrăveni, pls. De Sus-Mijlocu, Neamț	înv. diacon G. Vassile
412	201-222	Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. Gh. Constantiniu
413	227-239	Mănăstirea Bistrița, com. Doamna, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. Gh. Constantiniu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
		58	1/1
		59	1/1
		92	1/1
	11/23 apr. 1886	12	1/1
		18	1/1
	26 apr. 1885	172	1/1
	22 iun. 1885	5 răspunsuri supl. solicit. de B.P.H., prin epistolă	1/2
	1885	64 răspunsuri valabile și pentru împrejurimile com.	1/2
		70 răspunsuri în esență identice cu cele precedente.	1/2
	22 apr. 1885	92	1/1
	15 mai 1885	61	1/1
	1 mai 1885	61	1/1
	1 mai 1885	105	1/1
	10 mai 1885	90 răspunsuri identice cu cele precedente.	1/1
„de la oameni înaintați în vârstă“	24 apr. 1885	18	1/1
	1 mai 1885	205	1/1
	2 iun. 1885	4 răspunsuri la întrebările supl. solicitate de B.P.H. plus texte folclorice	1/1 și 1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
414	243-248	Dragomirești, Neamț	înv. I. Căllin
415	251-256	Filioara, Neamț	înv. Gh. A. Popovici
416	257-271	Frumoasa și Bălcani, com. Tazlău, pls. Bistrița, Neamț	înv. I. Mironescu
417	274-280	Galu, pls. Piatra-Muntele, Neamț	Gh. Gavrilițanu
418	287-294	Gărcina, pls. Piatra-Muntele, Neamț	pr. I. Teofănescu
419	303-308	Grumăzești, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	pr. Marin Mirăuță
420	309-312	Grumăzești, pls. De Sus-Mijloc, Neamț	înv. V. Sevinescu
421	313-321	Gura Hangu, com. Hangu, Neamț	înv. Gh. Leonescu
422	323-324	Humulești, com. Humulești, pls. De Sus, Neamț	pr. iconom stavr. Teofan Focșa
423	325-328	Humulești, pls. De Sus, Neamț	înv. pr. I. Possa
424	329-330	Lunca, com. Vânători-Neamț, pls. De Sus, Neamț	pr. I. Theodorescu
425	331-344	Margina și Poeni, [com. Vânători-Dumbrava Roșie, pls. Piatra-Muntele, Neamț]	pr. Ioan Ionescu (?)
426	345-348	Urbea Neamțu, pls. De Sus, Neamț	pr. I. Possa, proistosul urbei Neamțu
427	350-361	Negrești, com. Dobreni, Neamț	înv. Ioan N. Mironescu
428	363-364	Negrești, com. Dobreni, Neamț	înv. Ioan N. Mironescu
429	365-370	Stejaru și Pângărați, com. Pângărați, pls. Piatra-Muntele, Neamț	pr. Gh. Grigoriu
430	375-380	Petricani, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. C. Vrânceanu
431	382-384	Grași, com. Petricani, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	pr. Costache Pienescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	18 apr. 1885	45	1/1
	5 mai 1885	62	1/1
	15 mai 1885	206	1/1
	7 apr. 1885	154	1/2
	12 apr. 1885	102	1/2
	1 mart. 115	„Biografie" schiță monografică a comunei.	1/1
	20 mai 1885	91	1/1
	10 iun. 1885	205	1/1
„din limbagiul și datinile poporului"	1 mai 1885	56	1/1
	21 mai 1885	72	1/1
„din gura poporului"		18	1/1
„de la locuitorii din cătunele" indicate	11 mai 1885/ 18 mai 1885	57	1/4
		72 răspunsuri identice cu cele din Humulești	1/1
	10 apr. 1885/ 11 apr. 1885	164 răspunsuri valabile pt. „județul Neamț și prin prejur"	
	20 sept. 1885	6 răspunsuri la întrebările suplim. adresate de B.P.H. plus texte folcl. din: Negrești, Dobreni, Cracaoani, Can-culești și Rediul, jud. Neamț.	1/1
	10 mai 1885	84	1/1
		93 răspunsuri scrise chiar pe broșura trimisă de B.P.H.	3/4
		52	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
432	386-392	Tărpești, com. Petricani, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. pr. I. Stamati
433	394-396	Boiște, com. Petricani, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. N. Bicleanu
434	398-404	Petricani, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	pr. I. Stamati
435	405-406	Petricani, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	pr. Toma Scobai
436	409-411	Preutești, com. Timișești, Neamț	pr. Gh. Antistescu
437	413-414	Preutești, com. Timișești, pls. De Sus, Neamț	înv. N. Iordăcescu
438	415-431	Schitu și Răpciunea, com. Hangu, pls. Piatra-Muntele, Neamț	înv. P. Sălăgeanu
439	435-437	Slobozia și Roznov, com. Roznov, Neamț	înv. pr. C. Gervescu și înv. Gh. Teofănescu
440	439-462	Ghigoești, com. Șerbești, pls. Piatra, Neamț	înv. I. Neculau
441	463-469	Siliștea, pls. Bistrița, Neamț	„preoții comunei“
442	473-487	Bârcu, com. Siliștea, pls. Bistrița, Neamț	înv. Gheorghe Popovici
443	489-492	Talpa, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. G. Anghel
444	493-501	Tazlău, pls. Bistrița, Neamț	înv. pr. Gr. Stupkanu
445	503-504	Tazlău, pls. Bistrița, Neamț	pr. Grigorie Coste
446	505-506	Timișești, com. Timișești, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. V. Chiriac
447	507-508	Timișești, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	pr. Iordachi Nicolau
448	509-510	Toplița, com. Humulești, Neamț	înv. Gr. Alisăndrescu
449	511-513	Urecheni, pls. De Sus, Neamț	înv. D. Iordăchescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
		57	1/1
		59	1/1
		204	1/1
		60	1/1
	15 oct. 1885/ 2 dec. 1884	74	1/1
		73	1/1
	1885	206. Adresat de B.P.H. întrebări supli. privitoare la literele A-B. Nu există răspuns.	1/1
„din gura poporului din astă comună“	1 mai 1885	17	1/1
	20 apr. 1885	206	1/2
	20 mai 1885	176	1/1
	22 mai 1885	146 răspunsuri valabile pt. toate cătunele com. Siliștea: Bârcu, Bârjoveni, Români, Siliștea și Runcu	1/2
	18 mai 1885	51	1/1
	26 apr. 1885/ 27 apr. 1885	111	1/1
		48 Promite continuarea răspunsurilor. Nu există altele.	1/1
		85	1/1
	29 mai 1885	63	1/1
		43	1/1
	15 mai 1885	60	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
450	515-528	Uscați, com. Uscați, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. V. Mareș
451	531	Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. Ioan Dumbravă
452	533-552	Războieni (Valea Albă), com. Uscați, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	înv. Ioan Dumbravă
453	553-562	Valea Albă, com. Uscați, pls. De Sus-Mijlocul, Neamț	pr. Vasile V. Mareș
454	569-574	Vânători-Dumbrava Roșie, pls. Piatra, Neamț	pr. V.I. Mironescu
455	576	Vânătorii-Neamțului, pls. De Sus, Neamț	D. Răsmiriță
456	578-591	Zenești, pls. Bistrița, Neamț	înv. V. Parie

Ms. rom. 3429 (vol. XI)

457	2-12	Alimănești și Izvoarele, pls. Serbănești, Olt	înv. C.I. Corbeanu
458	14-21	Bălănești, Olt	înv. Const. D. Alimănescu
459	24-29	Chilia, pls. Olt, Olt	înv. Anton Preotu Teodor
460	36-42	Constantinești, Olt	înv. T. Rădulescu
461	44-48	Crăciunei-de-Sus, pls. Șerbănești, Olt	înv. M.A. Popescu
462	50-52	Cucueți, pls. Vedea, Olt	înv. pr. I. Nițulescu
463	54-67	Gura-Boului, pls. Olt, Olt	înv. Ioan Drăgulescu
464	70-82	Ibănești, pls. Vedea, Olt	înv. B. Stănculescu
465	84-85	Mereni, pls. Vedea, Olt	înv. pr. I. Cioriceanu
466	86-90	Mogoșești, pls. Vedea, Olt	înv. I. Voiculescu
467	92, 94-104	Negreni, pls. Vedea, Olt	înv. S. Alexandrescu
468	106-110	Oteștii-de-Sus, pls. Olt, Olt	înv. G. Stănescu
469	112-119	Potcoava, Olt	înv. Ioan Angelescu
470	124-126	Rădești, pls. Vedea-Olt, Olt	înv. pr. I. Theodorianu
471	128-138	Râjlețu, Govora, pls. Olt, Olt	înv. pr. D. Balan
472	142-157	Râjlețu-Vieroșu, pls. Vedea-Olt, Olt	pr. I. Preoțescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
„din gura poporului“	7 mai 1885	79	1/4
	10 nov. 1885	4 răspunsuri la întrebări supl. adresate de B.P.H.	1/1
	30 mai 1885	206 Unul dintre cele mai bune răspunsuri	1/1
„din popor“	15 apr. 1885	79	1/4
		100 răspunsuri date direct pe formularul trimis de B.P.H.	3/4
		11	1/1
„din cuvintele poporului“	1 apr. 1885	206	1/2
		127	1/1
	30 ian. 1885	110	1/2
	24 ian. 1885	135	1/1
	12 ian. 1885	88	1/1
	24 mai 1885	95	1/1
	8 febr. 1885	19	1/1
	28 ian. 1885	206	1/1
	iun. 1885	206	1/1
	mai 1885	69	1/1
	8 ian. 1885	53	1/1
	28 febr. 1885	206	1/1
	12 ian. 1885	49	1/1
	24 mai 1885	101	1/1
	21 ian. 1885	39	1/1
„din gura poporului“	27 ian. 1885	206	1/1
	14 ian. 1885	80	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
473	159-160	Râjlețu-Vierosu, pls. Vedea-Olt, Olt	pr. I. Preoțescu
474	163-167	Scornicești, pls. Vedea, Olt	înv. D. Lețu (?)
475	174-181	Segarcea din Vale, Olt	înv. M. Armeanu
476	186-209	Spineni, pls. Vedea, Olt	înv. G. Stănescu
477	210-212	Tâmpeni, pls. Mijlocul, Olt	înv. M. Ionescu
478	214-215	Urluiasca, pls. Olt, Olt	înv. pr. I. Stănescu
479	218-222	Valea Merilor, pls. Mijlocul, Olt	înv. G. D. Marinescu
480	226-239	Vața, pls. Olt, Olt	înv. Nestor Constantin
481	244, 246-250	Viișoara-Mărunței, pls. Șerbănești, Olt	înv. G. Popescu
482	254-256	Viișoara-Mărunței, pls. Șerbănești	înv. G. Popescu
483	258-262	Vlaici, pls. Vedea, Olt	înv. pr. I. Necșiulescu
484	265, 267-269	Băicoi, pls. Filipești, Prahova	înv. St. Alexandrescu
485	271-308	Brebu, pl. Prahova, Prahova	pr. Gheorghe Brebeanu și înv. Ioan Dinulescu
486	310-314	Călinești, pls. Filipești, Prahova	Ilie (?) Georgescu
487	316, 318-327	Drajna-de-Sus, pls. Teleajen, Prahova	înv. D. Basilescu
488	330-331	Drajna-de-Sus, pls. Teleajen, Prahova	înv. D. Basilescu
489	332-346	Măgureni, pls. Filipești, Prahova	înv. C. Dermonescu
490	349-353	Mălăești, pls. Podgoria-Cricov, Prahova	înv. pr. G.I. Voculescu Ieromnimom, sub proto-ereu.

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	22 oct. 1885	3 răspunsuri la întrebările supl. adresate de B.P.H. referitoare la litera A.	1/1
	1885	70	1/2
	10 ian. 1885	205	1/1
	febr. 1885	132	1/2
	14 febr. 1885	34	1/1
	31 ian. 1885	47 Promite continuarea răspunsurilor. Nu există altele.	1/1
	1 mart. 1885	46	1/1
	10 febr. 1885	206	1/1
	3 ian. 1885	96	1/1
	23 oct. 1885	Text folcloric trimis ca răspuns la întrebarea supl. adresată de B.P.H.	1/4
	30 mai 1886	66	1/1
	4 iul. 1885	136	1/1
„din gura poporului din această comună“ Ghiță Oprica lăutar, baba Stanca Frânculeasa		82 plus texte folclorice anexe. Unul dintre răspunsurile foarte bune.	1/2
	5 ian. 1885	50	1/2
	10 iul. 1885	Răspunsuri excepționale la primele 64 întrebări. Promite continuare. Nu există.	1/1
	8 oct. 1885	5 răspunsuri la întrebările supl. adresate de B.P.H. Răspunsurile sunt adunate și completate de D. Brandza cu referință la zona Târgoviște.	1/1
		104	1/2
	30 dec. 1884	97	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
491	355-357	Mănești, pls. Filipești, Prahova	înv. pr. N. Preutescu
492	359-368	Mărgineni-de-Sus, pls. Filipești, Prahova	pr. Andrei Bădescu
493	371-375	Nedelea, pls. Filipești, Prahova	înv. pr. A. Ionescu
494	377-381	Ploieștiori, pls. Târgșor, Prahova	înv. șc. primare
495	388-392	Provița-de-Jos, Prahova	înv. P. Georgescu
496	393-397	Râncezi, pls. Teleajen, Prahova	înv. Stan Sersea
497	399-404	Scăeni, pls. Podgoria-Cricov, Prahova	înv. D. Mihăilescu
498	407-412	Azuga, com. Sinaia, pl. Prahova, Prahova	înv. P. Chitianescu
499	415-423	Star-Chiojd, pl. Teleajen, Prahova	înv. C. Poppescu
500	426-430	Făurei, pls. Gârlele-Biliești, Putna	
501	432-461	Găurile, pls. Vrancea, Putna	
502	466-474	Irești, pls. Gârlele, Putna	înv. A.S. Minculescu
503	482-497	Năruja, pls. Vrancea, Putna	înv. I. Chicearea
504	498-512	Paltin, pls. Vrancea, Putna	îmv. C. Săulescu

Ms. rom. 3430 (vol. XII)

505	515-520	Răcoasa, pls. Zăbrăuț, Putna	
506	2-10	Bălăceanu, pl. Râmnicul-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. D. Damianu
507	12-83	Bogza, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. Coman Șt. Negoescu
508	88-89	Bogza, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. Coman Șt. Negoescu
509	90-101	Buda, pl. Râmnicul-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. M. Chirițescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	9 mai 1885	32	1/1
	29 nov. 1884	203 răspunsuri valabile și pt. com. Olari, locul de baștină al pr.	3/4
	apr. 1885	47	1/2
		63	1/1
		68	1/1
	12 iun. 1885	44	1/1
	30 apr. 1885	146	1/1
	8 mai 1885	93 răspunsuri valabile pt. „toată zona dinspre Brașov“.	1/1
		58	1/2
		92	1/1
„din expunerile de la mai mulți săteni de pe aici“		205 răspunsuri plus anexe cu texte folclorice; unul din răspunsuri f. bune.	1/2
		58	1/2
	31 ian. 1885	206	1/1
	18 dec. 1884	206 răspunsuri identice cu cele precedente	1/2
		112	1/1
		152	1/1
„din gura poporului“	19 iun. 1885	185 Unul din răspunsurile foarte bune.	1/2
		4 răspunsuri la întrebările supl. adresate de B.P.H. cu referire la literele A-B	1/1
		197	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
510	104-106	Budești, pls. Marginea-de-Jos, Râmnicu Sărat	pr. P. Rădulescu
511	108, 110-129	Corbu, pls. Marginea-de-Jos, Râmnicu Sărat	înv. Coman R. Oană
512	132-133	Dediulești, pls. Râmnicul-de-Sus, Râmnicu Sărat	pr. Ioan Moisescu
513	134-145	Dediulești, pls. Râmnicul-de-Sus, Râmnicu Sărat	„înv. școalei“
514	147-150	Domnița, pls. Grădiștea, Râmnicu Sărat	înv. V. Theodorescu
515	153-161	Jirlău, pls. Grădiștea, Râmnicu Sărat	înv. P. Anghelescu
516	165-189	Obilești, pls. Marginea-de-Jos, pls. Râmnicu Sărat	înv. A.N. Mogoș
517	191	Revizoratul școalelor din jud. Putna și Râmnicu Sărat	rev. șc. C.E. Șteffu
518	194-196	Pădureni, pls. Răcăciuni, Râmnicu Sărat	înv. G.I. Balaban
519	200-209	Sgârciți, pls. Râmnicu-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. Fl. Balabanu
520	212-222	Coroteni, com. Slobozia, Râmnicu Sărat	pr. I. Ionescu
521	223-232	Tâmboești, pls. Marginea-de-Sus, Râmnicu Sărat	înv. C. Dimitrescu
522	233-250	Vișani, pls. Grădiștea, Râmnicu Sărat	înv. C. Poppescu
523	254	Cilieni, Romanați	înv. Theodora Popescu
524	255-266	Rusăneștii-de-Jos, Romanați	înv. Florea Popescu
525	268	Gostavățu, pls. Ocolu, Romanați	înv. D. Poppescu
526	270-271	Leu, pls. Ocolu, Romanați	înv. Marin Stănescu
527	273-280	Baia, pls. Moldova, Suceava	înv. Petru Cucescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
„din gura poporului“	12 nov. 1884	46	1/1
„din gura poporului fără știință de carte din comună“	nov. 1884	206	1/2
	18 dec. 1884	80	1/1
		186	1/1
	2 dec. 1884	63	1/1
	28 nov. 1884	69	1/1
	3 mart. 1885	172 Unul din răspunsurile de excepție	1/1
	19 iun. 1885	Adr. de însoțire a răspunsurilor din Răcoasa, jud. Putna și Pădureni, jud. Râmnicu Sărat	1/1
		44	1/1
	22 febr. 1885	206	1/1
	28 febr. 1885	108	1/2
		109	1/1
	30 nov. 1884/ 30 dec. 1884	206	1/2
	8 mai 1885	Adresă prin care subscrie la răspunsurile din Rusăneștii de Jos, la elaborarea cărora a contribuit	1/1
„din gura poporului“, baba Stanca, baba Leanca	8 mai 1885	206 răspunsuri plus o anexă cu 6 descântece	1/1
	28 dec. 1884	55 răspunsuri formale	1/1
		12	1/1
		118	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
528	281-283	Bogdănești, Suceava	înv. G.I. Grigorescu și N. Cârlănescu
529	284-294	Borca, Suceava	înv. I. Solescu
530	298, 300-304	Broșteni, pls. Muntele, Suceava	înv. M. Lupescu
531	299	Broșteni, pls. Muntele, Suceava	înv. M. Lupescu
532	308-311	Broșteni, pls. Muntele, Suceava	C.I. Ștefănescu, funcț. la subprefectura Broșteni
533	315-317	Brusturi, com. Drăgănești, Suceava	înv. N.I. Ciucă
534	319-338	Dolhasca, pls. Siret, Suceava	înv. I. Th. Stupkanu
535	339-345	Dolhești, Suceava	
536	349-351	Gura Negrii, com. Doma pls. Muntele, Suceava	înv. P. Civlanu
537	353-359	Farcașa, pls. Muntele, Suceava	
538	361-362	Forăști, pls. Șomuz-Moldova, Suceava	înv. N. Thedoroescu
539	363-369	Găinești, com. Mălini, Suceava	înv. V.C. Trifan
540	370-381	Giurgești, Suceava	înv. I.I. Bondescu
541	384-389	Horodniceni și Rotopănești, pls. Șomuz-Moldova, Suceava	înv. Theodor Lițescu și înv. Vasile Vamanu
542	390-394	Lămășeni, pls. Șomuz, Suceava	înv. V. Radovici
543	396-397	Lămășeni, pls. Șomuz, Suceava	înv. V. Radovici
544	398	Lămășeni, pls. Șomuz, Suceava	înv. I. Solescu
545	400-405	Târgușorul Lespezile, com. Lespezile, Suceava	înv. George Popovici
546	408-424	Liteni, Suceava	înv. P. Andronescu
547	426-435	Mălini, pls. Muntele, Suceava	pr. Gavriil Popescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	29 mai 1885	88	1/1
	24 mai 1885	134	1/2
„după graiul poporului din aceste locuri“	1885	139	1/1
„O bătrână de 100 ani“	[nov. 1885]	6 răspunsuri la întrebările supl. adresate de B.P.H. referitoare la litera A, plus o listă de cuvinte.	c.p.
	1884	195	1/1
	21 apr. 1885	42	1/1
		115	1/2
		75	1/2
	18 mai 1885	61	1/1
		98	1/2
	6 ian. 1885	18	1/1
„din gura poporului“		98	1/1
		89	1/2
		66	1/1
	30 apr. 1885	55	1/1
	9 iun. 1885	1 răspuns la o întreb. supl. adresată de B. P. H., plus completări la răspunsurile anterioare	1/1
	11 nov. 1885	2 răspunsuri la întreb. supl. adresate de B.P.H. prin c.p. din 14 oct. 1885 referitoare la lit. A	1/1
	30 mai 1885	83	1/2
	30 mai 1885	157	1/2
	1885	206	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
548	436	Mălini, pls. Muntele, Suceava	pr. Gavriil Popescu
549	439-445	Mălini, pls. Muntele, Suceava	„înv. școalei“
550	454-459	Miroslăvești, pls. Siret, Suceava	pr. Vasile Manoliu, pr. Vaibiri (?), înv. P. Grințieș, Ion Posteuca, E. Theodorescu și D. Stupkanu
551	461-469	Stolniceni, com. Pașcani, Suceava	M. Busuioc, N. Bălănescu și I. Hudiță
552	471-491	Preuteștii-Uniți, pls. Șomuz, Suceava	pr. I. Ionescu
553	495-500	Mănăstirea Probota, com. Dolhasca, Suceava	egumen N. Ștefțuliuc (?)
554	503-544	Rădășeni, Suceava	înv. școlii
555	545-565	Ruginoasa și Vascani, Suceava	înv. D. Gh. Ursu
556	567-574	Ruginoasa, pls. Siret, Suceava	pr. sachelar Vasile Florescu
557	576-580	Șaru-Dornei, pls. Muntele, Suceava	înv. V.G. Iftimescu
558	582-594	Tătăruși, pls. Șomuz-Moldova, Suceava	înv. Necolai Gavrilescu
559	596-605	Țolești, pls. Șomuz-Moldova, Suceava	înv. I. Stamatin
560	606-612	Valea Glodului, Suceava	înv. I. Cornea

Ms. rom. 3431 (vol. XIII)

561	2-3	Barcea, pls. Bârlad, Tecuci	înv. Al. Dorași
562	6-18	Boghești, pls. Zeletin, Tecuci	înv. V. Popescu
563	20-21	Oraș Bârlad, Tecuci	pr. iconom stavrofor Gh. Pohrib
564	22-30	Brăhășești, Tecuci	înv. Gh. Bunescu
565	32, 34-38	Buda, pls. Zeletin, Tecuci	înv. G. Urechia
566	40-44	Corbasca, Tecuci	înv. A. Cazan

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	2 iun. 1885	4 răspunsuri la într. supl. adresate de B.P.H. la 19 mai 1885 referitoare la literele A-B.	1/1
		206 răspunsuri identice cu cele trimise de pr. Gavriil Popescu	1/1
„din gura poporului“	23 apr. 1885	186 scrise direct pe broșura cu întrebări	3/4
	26 mai 1885	60	1/1
	24 apr. 1885	206	1/2
	oct. 1885/ 30 dec. 1884	151	1/1
	24 mai 1885	206	1/2
	28 mai 1885	203	1/4
	1884	113	1/1
„din vorba poporului“	12 mai 1885	52	1/1
	1885	60	1/2
	5 iun. 1885	101	1/2
		67	1/2
	10/22 mai 1885	60	1/1
„din gura poporului“	27 mai 1885	201	1/1
	15 oct. 1884	19	3/4
		147	1/1
	21 mai 1885	80	1/1
	16 dec. 1884	70	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
567	46-58	Matca, pls. Bârlad, Tecuci	pr. Vasile Tomescu
568	59-72	Corod, com. Corod, pls. Bârlad, Tecuci	înv. V. Stegariu
569	75-92	Corod, pls. Bârlad, Tecuci	pr. Theodor Jalbă
570	95-108	Cosmești, pls. Nicorești-Bârlad, Tecuci	înv. Miron Roșca și pr. sachelar Z. Ariton
571	111-122	Crăești, pls. Zeletin	înv. N. Bradea
572	123-130	Fundeni, pls. Bârlad, Tecuci	pr. N. Krivăț
573	132-139	Fundeni, pls. Bârlad, Tecuci	înv. C.V. Buțurcă
574	141-163	Găiceana, pls. Berheci, Tecuci	înv. C. Miron
575	166-185	Recea, com. Găiceana, Tecuci	pr. A. Florea
576	188-189	Giurgiana, Tecuci	înv. S. Silion
577	191-193	Glăvănești, com. Muncel, Tecuci	înv. N. Berdanu
578	195-203	Godinești, pls. Barheci, Tecuci	înv. C. Severin
579	205-209	Homocea, pls. Nicorești, Tecuci	înv. P. Ghinea
580	210	Homocea, pls. Nicorești, Tecuci	pr. G. Tomescu
581	213, 215-223	Huruești, pls. Berheci, Tecuci	înv. I. Toma
582	225-240	Ionășești, pls. Nicorești, Tecuci	înv. I. Chirvăsuță
583	242-245	Târgul Ivești, Tecuci	înv. A. Pașcanu
584	246-252	Lespezi, com. Homocea, pls. Nicorești-Bârlad, Tecuci	pr. N. Leon și înv. Gh. Basocu
585	254-260	Motoșeni, pls. Zeletin, Tecuci	înv. I. Berdan
586	263-283	Movileni, pls. Nicorești-Bârlad, Tecuci	pr. I.I. Călugăreanu
587	284-285	Muncelu, pls. Zeletin, Tecuci	înv. I. Chibzuiu

Numele și vârsta informatorilor	**Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)**	**Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII**	**Formatul**
	20 febr. 1885	137 răspunsuri valabile și pt. Buda, com. Corbița, pls. Zeletin, Tecuci	1/2
	28 nov. 1884	174	1/1
	30 dec. 1884	132 Unul din răspunsurile foarte bune	1/1
	14 ian. 1885	168	1/1
	30 mai 1885	171	1/1
	10 mai 1885	206	1/1
		206 răspunsuri identice cu cele precedente, trimise de pr. N. Krivăț	1/1
„din poporul comunei“	23 ian. 1885	167	1/1
	1 apr. 1885	193 Multe răspunsuri sunt identice cu cele precedente sau sunt calchiate după ele.	1/1
	18 mai 1885	24	1/1
	29 febr. 1884	46	1/1
	3 oct. 1885	110	1/2
	22 apr. 1885	102 A conlucrat la elaborarea răsp. cu pr. G. Tomescu	1/1
„întocmai cum au spus oamenii comunei“		8	1/1
	17 apr. 1885	190	1/1
	1885	130. Unul dintre răspunsurile foarte bune	1/1
„de la preoți cât și [de la] locuitori bătrâni“	20 ian. 1885	23	1/1
	5 mart. 1885	205	1/1
	7 mai 1885	45	1/1
	16/28 dec. 1884	100 Unul dintre răspunsurile foarte bune	1/1
	28 apr. 1885	20	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
588	286-297	Nărtești, pls. Zeletin, Tecuci	înv. D. Huțu
589	300, 302-317	Negulești, pls. Berheci, Tecuci	înv. G. Popovici
590	322-331	Târgul Nicorești, Tecuci	pr. Constantin Iftenie
591	332-338	Nicorești, pls. Nicorești, Tecuci	înv. I. Nazare
592	342-353	Ocheni, com. Condrăchești, pls. Berheci, Tecuci	pr. V. Spiridon
593	358-366	Onceștii Noi, pls. Berheci, Tecuci	înv. I. Huștiu (?)
594	368-383	Onceștii Vechi, pls. Berhești, Tecuci	înv. Gh. I. Bechescu
595	386-393	Poiana, pls. Nicorești-Bârlad, Tecuci	înv. A. Gh. Negrea
596	396	Poiana, pls. Nicorești-Bârlad, Tecuci	înv. A. Gh. Negrea
597	398-409	Răchitoasa, pls. Zeletin, Tecuci	înv. Nicolae Corcioavă
598	414-419	Șendrești, pls. Pereschivu, Tutova	pr. Gheorghie Palladi
599	421-432	Șerbănești, com. Liești, Tecuci	înv. St. Vechiu
600	434-441	Spriea, pls. Zeletin, Tecuci	înv. Lascăr Rebegea
601	442-456	Stănișești, pls. Zeletin, Tecuci	înv. Gh. Voicu
602	458	Stănișești, pls. Zeletin, Tecuci	înv. Gh. Voicu
603	460-464	Puțeni, pls. Bârlad, Tecuci	pr. Ioan Ionescu
604	466-474	Țepu, pls. Nicorești, Bârlad	înv. G.I. Peptănariu
605	478, 480-485	Țigănești, pls. Bârlad-Tecuci	înv. C. Decusară
606	486-487	Torcești, pls. Bârlad-Tecuci	pr. G. Rarinca
607	489-491	Tudor Vladimirescu, pls. Bârlad, Tecuci	pr. P. Stephănescu
608	492-493	Tudor Vladimirescu, pls. Bârlad, Tecuci	înv. T. Vasiliu
609	495-497	Umbrărești, pls. Bârlad, Tecuci	înv. V.I. Gâțulescu

Numele și vârsta informatorilor	**Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)**	**Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII**	**Formatul**
	28 mai 1885	206	1/1
„de la poporul din localitatea comunei“	25 iul. 1885/ 8 aug. 1885	190	1/1
	30 mai 1885	160	1/1
	31 mai 1885/ 4 iun. 1885	95	1/1
„din gura poporului	20 apr. 1885	198	1/2
	5 iun. 1885	108	1/1
	26 mai 1885	125	1/2
		64	1/1
	5 oct. 1885	2 răspunsuri la într. supl. refer. la lit. A-B, adresate de B.P.H.	1/2
„de la oamenii din această localitate“	28 ian. 1885	43	1/1
	7 oct. 1884	84	1/1
„din gura poporului“		143	1/1
„din gura poporului“	1885	48	1/1
„din convorbirile ținute cu poporul din localitate“	25 iul. 1885	138	1/1
	6 oct. 1885	4 răspunsuri la într. supl. referit. la lit. A-B, adresate de B.P.H.	1/1
	11 apr. 1885	23	1/1
	25 apr. 1885	100	1/1
	28 oct. 1884	71	1/1
„de prin gura poporului“	19 apr. 1885	12	1/1
	5 nov. 1884	62	1/1
	6 nov. 1884	30	1/1
	15 mai 1885	40	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
610	500-504	Galbini, Vladnicu, Călimăneasa, Valea-Rea, Nănești și Sălcuța, com. Valea Rea, pls. Zeletin, Tecuci	înv. Necolai Negrutzi
611	506-511	Hântești, com. Vizurești, pls. Nicorești, Tecuci	pr. Efrem Dămăceanu
612	512-513	Vultureni, pls. Bârlad, Tecuci	înv. E. Demetriu
613	516	Vultureni, pls. Bârlad, Tecuci	pr. Șt. G. Lungu

Ms. rom. 3432 (vol. XIV)

614	2-11	Bălțați, pls. Târgul, Teleorman	înv. I. Panaitescu
615	16-18	Băneasa, pls. Călmățui, Teleorman	pr. Vasile Popescu
616	20-23	Brănceni, pls. Marginea, Teleorman	pr. N. P. Banu
617	26-35	Caravaneți, pls. Călmățui, Teleorman	înv. Elena Hurmuz
618	38-50	Caravaneți, pls. Călmățui, Teleorman	înv. Elena Hurmuz
619	58-60	Ciocești-Mândra, pls. Teleorman, Teleorman	înv. S. Dumitrescu
620	62-67	Cioara, pls. Călmățui-Marginea, Teleorman	înv. C. Popescu
621	71-74	Crângeni, pls. Călmățui, Teleorman	înv. M. Seiculescu și M. Florescu
622	75-76	Cucueți, pls. Târgul, Teleorman	înv. D. Marinescu
623	81-92	Dracea, pls. Călmățui, Teleorman	înv. Al. Grueanu
624	93-95	Malu, pls. Teleorman, Teleorman	pr. Const. Ghinescu
625	97	Malu, pls. Teleorman, Teleorman	pr. C. Ghinescu
626	99-144	Odaia, pls. Călmățui, Teleorman	înv. Ioan Stănescu
627	149-154	Papa, Teleorman	înv. C. Sim. Piscu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	29 oct. 1884	74	1/1
	1885	57	1/1
„d-a dreptul din gurile celor mai bătrâni săteni“	1 febr. 1885	19	1/1
C. Porojanu (?)	10 mart. 1885	23	1/1
	30 apr. 1885	72	1/1
	mai 1885	66	1/1
	2 iun. 1885/ 9 iun. 1885	72	1/1
	8 febr. 1885	205	1/1
	24 mart. 1886	7 balade și o legendă solicitate supl. de B.P.H. prin scrisoarea din 13 oct. 1885	1/2
	ian. 1885	71	1/1
	10 febr. 1885/ 12 febr. 1885	206	1/1
		95	1/1
„de la mai mulți oameni bătrâni“	15 ian. 1885/ 18 ian. 1885	24	1/1
„din gura poporului“		201	1/1
		72	1/1
	21 oct. 1885	1 răspuns supl. solicitat de B.P.H. prin epist. din 14 oct. 1885, relativ la litera A.	1/1
	1885	194	1/2
		64 răspunsuri date direct pe chestionarul tipărit.	3/4

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea şi numele referentului
628	156-165	Pielea, pls. Marginea, Teleorman	înv. P. Christescu
629	170-181	Pârlita, pls. Târgul, Teleorman	înv. N. Priţescu
630	183, 185-190	Râioasa, pls. Călmăţui-Marginea, Teleorman	înv. I. Ionescu
631	193, 198-203	Scrioaştea, pls. Târgul, Teleorman	înv. Al. Stănescu
632	206-216	Socetu, pls. Târgul, Teleorman	înv. Ioan Mirea
633	219-230	Spătaru, pls. Marginea, Teleorman	înv. E. Anghelescu
634	233-237	Traian, pls. Călmăţui-Marginea, Teleorman	înv. M. Ştefănescu
635	239-259	Tufeni, pls. Teleorman, Teleorman	înv. Ioan Popescu
636	279-280	Urlueni, pls. Teleorman, Teleorman	înv. pr. Ion Ghiţulescu
637	281-288	Viişoara, Teleorman	înv. C. Voiculescu
638	293-320	Voivoda, pls. Marginea, Teleorman	înv. I. Comănescu
639	334-336	Caramanchioi, pls. Babadag, Tulcea	pr. Dimitrie Belinschi
640	338-339	Cârjelari, Constanţa	înv. C. P. Mateescu
641	340	Enisala, pls. Babadag, Tulcea	înv. E. Bosku
642	342-345	Garvăn, Tulcea	înv. M. Neculau
643	346-347	Garvăn, Tulcea	înv. M. Neculau
644	348-351	Garvăn, Tulcea	înv. M. Neculau
645	352-353	Greci, pls. Măcin, Tulcea	
646	358-360	Hagighiol, pls. Tulcea, Tulcea	înv. Chr. Caraman
647	362-369	Isaccea, Tulcea	înv. Th. Paraschivescu
648	370-382	Luncaviţa, Tulcea	înv. Ioan I. Diaconu
649	390-391	Moru-ghiol, pls. Tulcea, Tulcea	pr. Theodor Simion
650	392-410	Niculiţel, pls. Tulcea, Tulcea	înv. N. Ludovic
651	413, 415-424	Peceneaga, Tulcea	înv. Th. Mârza

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	6 febr. 1885	194	1/1
	22 ian. 1885	189	1/1
	25 ian. 1885/ 26 ian. 1885	127	1/1
	11 mai 1885	45 răspunsuri date direct pe formularul chestionarului	3/4
	5 mai 1885	107	1/1
	10 mai 1885/ 12 mai 1885	205	1/1
	28 oct. 1884	198	1/1
	25 ian. 1885	188	1/2
	22 ian. [1885]	51	1/1
	18 ian. 1885	58	1/2
		206 Unul dintre răspunsurile foarte bune	1/2
		39	1/1
	20 iul. 1885	53	1/1
		25	1/1
"din gurile femeilor bătrâne din comună".	1 iul. 1885	22	1/1
	20 iul. 1885	39 răspunsuri noi la chestionar	1/1
	7 aug. 1885	75 răspunsuri noi la chestionar	1/1
		71 răspunsuri la primele 72 întrebări	1/1
		36	1/1
		110	1/1
	29 aug. 1885	206	1/1
		102	1/1
		99	1/2
„din gura poporului“	16 iul. 1885	87	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
652	425-428	Sari-ghiol, pls. Tulcea, Tulcea	înv. V. Popov
653	429-431	Samasuf, Tulcea	înv. Silvestru Arișianu
654	432	Satu Nou, pls. Sulina, Tulcea	pr. I. Ceuca
655	434-439	Satu Nou, pls. Măcin, Tulcea	înv. Gh. Chisencu
656	442-450	Somova, pls. Tulcea, Tulcea	înv. St. Voinea
657	452-457	Turcoaia, pls. Măcin, Tulcea	înv. I. Plesnilă
658	460-465	Văcăreni, pls. Măcin, Tulcea	înv. Țarălungă
659	471-502	Hagilar, Armutlia, și Camber (o localitate în partea de Sud-Est a muntelui Denis-Tepe, lângă com. Congazu), Tulcea	înv. D. Nițescu

Ms. rom. 3433 (vol. XV)

660	2-7	Avrămești, pls. Tutova, Tutova	înv. Gh. Gh. Cojocaru
661	8-13	Bacani, pls. Simila-Târgu, Tutova	
662	14-19	Bălăbănești, pls. Corod, Tutova	înv. G. Cașșu
663	22-44	Orașul Bârlad, Tutova	Iancu D. Nour
664	48-55	Blăgești și Igești, com. Blăgești, pls. Târgu, Tutova	înv. S. Furnescu
665	58	Blăgești, pls. Târgu, Tutova	înv. S. Furnescu
666	60-62	Bogdana, pls. Similea, Tutova	pr. G. Ciorescu
667	63-73	Bogdănița, pls. Simila, Tutova	înv. A. Pârvan

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	31 iul. 1885	43	1/1
		23	1/1
	21 nov. 1884	4 răspunsuri formale	1/1
„din gura acestui popor"		112	1/1
„din popor"	[iul.] 1885	206	1/1
	5 iul. 1885	47	1/1
	18-27 iul. 1885	100 Promite continuarea răsp. Nu mai trimite altele.	1/1
	29 iun.-16 iul. 1885	206. Unul din răspunsurile foarte bune	1/2
		200. Întrebat de B.P.H. supl. pt. lit. A. Nu există răspuns.	1/1
„Culese după graiul poporului".		47	1/1
„din gura locuitorilor din comună".		42	1/2
Safta, fiica lui Gheorghe Lepădatul, N. Badiu, Ioniță Lepădatul din Perieni, Toadir Spiridon, bătrân din Perieni, moșu I. Petrea Iepurii din Buda, moș, V. Paliciu.		195 denumiri de plante medicinale plus texte folclorice culese de Iancu D. Nour, „după stăruința pr. Ioan Antonovici"	1/1
„de la cei la care am putut să iau pozitive informațiuni".	8 mai 1885	72	1/1
	28 oct. 1885	2 răspunsuri la întrebările supl. adresate de B.P.H. prin c.p. relative la literele: C, H.	1/1
	6 nov. 1884	65	1/1
	9 dec. 1884	206 În întocmirea răspunsurilor a fost consultat și preotul com.	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
668	79-83	Bogești, pls. Tutova, Tutova	
669	85-86	Bogești, pls. Tutova, Tutova	Grigore R. Perianu
670	87-94	Brădești, Tutova	pr. Th. Fellea
671	94-104	Căbești, pls. Pereschivu, Tutova	înv. C. Voicu
672	106-125	Călimănești, com. Lălești, pls. Tutova, Tutova	înv. I. Oniciu
673	127-129	Cărăpcești, pls. Corod, Tutova	înv. Constantin Antonescu
674	135, 137-189	Cârjăoani, pls. Tutova, Tutova	înv. Ioan Chirică
675	191-195	Cârlomănești, pls. Corod, Tutova	înv. I. Simionescu
676	197-204	Chilieni, pls. Pereschivu, Tutova	înv. I. Dodanu
677	211-228	Corodești, pls. Tutova, Tutova	înv. I. Georgiu
678	229-237	Costești, pls. Simila-Târgu, Tutova	înv. M. Chirică pr. M. Topolog (?)
679	239-256	Docani, pls. Târgu, Tutova	înv. Ioan P. Corciovă
680	259-260	Docani, pls. Târgu, Tutova	înv. I. Corciovă
681	261, 263-269	Dragomirești, pls. Tutova, Tutova	înv. G.G. Solomon
682	271-288	Iepureni, pls. Târgu, Tutova	
683	295-300	Florești, pls. Simila-Târgu, Tutova	înv. Stan
684	304-309	Fruntișeni, pls. Târgu, Tutova	pr. C. Tudoran
685	313-323	Gâlțești, com. Târgu-Puești, pls. Tutova, Tutova	înv. Ioan Cartojanu
686	325-331	Grăjdeni, com. Fruntișeni, pls. Târgu, Tutova	înv. Th. Ciobanu
687	334-339	Grăjdeni, com. Fruntișeni, pls. Târgu, Tutova	pr. Gheorghe Rotaru
688	341-349	Ibănești, pls. Simila, Tutova	înv. C.I. Mironescu
689	351-356	Ivești, pls. Pereschivu, Tutova	înv. Ioan Burghelea

Numele şi vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAŢII	Formatul
	14 apr. 1885	114	1/1
		7 răspunsuri la într. supl. adresate de B.P. Hasdeu prin c.p. din 14 oct. 1885	1/1
	6 dec. 1884	86	1/2
		178	1/1
		171	1/2
„din gura locuitorilor din această comună“.	24 mai 1885	30	1/2
	30 iul. 1885	183 Unul din răspunsurile de exccepţie	1/2
	30 mai 1885	42	1/2
	8 mai 1885	29	1/2
	12 mai 1885/ 15 mai 1885	88	1/2
		151 Li s-au adresat întrebări de către B.P.H. pt. litera A. Nu există răspuns	1/2
	6 mai 1885	85	1/2
	18 nov. 1885	4 răspunsuri la într. supl. adresate de B.P.H. privitoare la lit. A.	1/1
	30 iun. 1885	112	1/1
		205	1/2
	19 mai 1885	52	1/1
	9 dec. 1884	84	1/1
	5 mai 1885/ 13 mai 1885	64	1/2
„de la popor“	1 dec. 1884/ 27 dec. 1884	93	1/1
	28 nov. 1884	85	1/1
	29 mai 1885	98	1/1
	1885	91	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
690	358-366	Lungești, pls. Corod-Tutova	înv. D. Demetriu
691	367-373	Mânzați, pls. Simila, Tutova	înv. N. Mereuță
692	375-383	Micești, pls. Tutova, Tutova	înv. D. Iepure
693	389-396	Obârșeni, pls. Târgu, Tutova	înv. V. Iftimiu
694	397-402	Odaia-Bursucani, Tutova	înv. C. Bumbaru
695	406-416	Perieni, com. Bogești, pls. Tutova, Tutova	înv. Grigore R. Perianu
696	423-429	Plopana, pls. Tutova, Tutova	înv. G. Ioan Maior
697	430	Plopana, pls. Tutova, Tutova	înv. G. Ioan Maior
698	432-443	Pogonești, pls. Corod-Pereschivu, Tutova	înv. Em. Colea
699	450-453	Prisecani, pls. Pereschivu, Tutova	
700	454-467	Târgu Puești, pls. Tutova, Tutova	înv. P. Mohor
701	470-478	Puntișeni, pls. Simila-Târgu, Tutova	înv. N. Ghenghea
702	480-487	Rădăești, pls. Simila, Tutova	înv. Gr. Mastacanu
703	489-492	Șendrești, Tutova	
704	495-500	Stâncășeni, com. Corodești, pls. Tutova, Tutova	înv. Ioan Gh. Filip
705	501-504	Stănuești, pls. Pereschivu, Tutova	înv. C. Cartaș
706	505-510	Bogdănești, pls. Târgu-Simila, Tutova	înv. I. Iuga
707	511-525	Vinderei, pls. Târgu, Tutova	înv. G. Rogojină

Ms. rom. 3434 (vol. XVI)

708	2-6	Crăpăturile, pls. Olteţul de Sus, Vâlcea	pr. Petru Dohom
709	8-18	Recea, pl. Horezu, Vâlcea	pr. Ioachim Iliescu
710	20-26	Recea, pl. Horezu, Vâlcea	înv. pr. I. Stănescu
711	28-32	Sutești, pls. Olt, Vâlcea	pr. M. Sacerdoţeanu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	10 mai 1885	44	1/2
„în gura poporului“		124	1/1
	11 mai 1885	152	1/2
	10 ian. 1885	81	1/2
	23 mai 1885	111	1/1
	3 aug. 1885	155	1/1
	apr. 1885	143	1/1
	15 dec. 1885	1 răspuns suplimentar solicitat de B.P.H.	c.p.
	15 iul. 1885	86	1/2
		103	1/1
	31 mart. 1885	80	1/2
		161	1/2
„din gura poporului de aici“	6 mai 1885	45	1/1
		112	1/1
	14 oct. 1884	42	1/2
	5 apr. 1885	67	1/1
		149	1/2
	6 febr. 1885/ 11 febr. 1885	121	1/2

	20 dec. 1884	206	1/1
„din gura poporului de sub poalele muntelui“	20 iun. 1885	64	1/1
	1 oct. 1885	102 răspunsuri valabile pt. Recea și „comunele circumvecine“ Vaideeni, Slătioara, Fometești și Racovița.	1/1
		202	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
712	34-36; 39-60	Zăvoieni, pls. Otăsău, Vâlcea	pr. Demetru Nisipescu
713	37	Nisipi, Vâlcea	I. Nisipeanu
714	63-71	Bârzești, Vaslui	înv. I. Mateiu
715	73-92	Bereasa, com. Bereasa, pls. Mijlocul, Vaslui	pr. I. Manoilescu
716	93-99	Bodești, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. N. Vugan (?)
717	101-108	Borești, pls. Fundurile, Vaslui	înv. M. Gafencu
718	111-113	Buda-Rafailă, pls. Stemnicul, Vaslui	înv. I. Spiridon
719	115-120	Buhăești, pls. Stemnicul, Vaslui	înv. Gh. Galinescu
720	123-126	Ciortești, pls. Crasna, Vaslui	înv. D. Manoilescu
721	127, 129-138	Codăești, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. V. Stan
722	141-143	Cosmești, pls. Stemnicul, Vaslui	înv. I.I. (?) Gentimir
723	145-146	Dănești, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. V. Ionescu
724	149-155	Deleni, pls. Mijlocul-Crasna, Vaslui	înv. M. Simionescu
725	157-164	Doagele, pls. Racova, Vaslui	înv. A. Popovici
726	167-184	Dumești, pls. Fundurile, Vaslui	înv. V. Macovei
727	187-190	Ferești, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. I. Șuba
728	193-204	Gârceni, pls. Racova, Vaslui	pr. Mironescu
729	205-212	Gârceni, pls. Rahova, Vaslui	înv. D. Chirilovici
730	215-219	Ipatele, pls. Fundurile, Vaslui	înv. P. Dăncescu
731	221-229	Ivănești, pls. Racova, Vaslui	înv. N. Bălăuț
732	231-233	Laza, pls. Racova, Vaslui	înv. C. Marin
733	235-242	Lipova, pls. Racova, Vaslui	înv. Costachi Teodorescu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	20 ian. 1885/ 6 febr. 1885	206 Unul dintre cele mai bune răspunsuri	1/1
			1/2
	4 mai 1885	15	1/2
	oct. 1884/ 3 dec. 1884	204	1/2
„de la poporul acestei comuni“	19 apr. 1885	60 Întrebat de B.P.H. supl. pt. lit. A. Nu există răspuns.	1/1
	24 mai 1885/ 29 mai 1885	75	1/1
„din gura poporului“	5 mai 1885	37	1/1
	29 apr. 1885	62	1/1
	10 mai 1885	51 Se fac referințe și la cătuna Deleni	1/1
	17 mai 1885	168	1/1
	7/19 mai 1885	205	1/1
		56 răspunsuri la primele 73 întrebări. Chestionat de B.P.H. supl. pt. lit. A. Nu există răspuns.	1/1
	27 mai 1885/ 28 mai 1885	135	1/1
	2 mai 1885	168	1/1
	8 mai 1885	156	1/2
	4 mai 1885/ 7 mai 1885	110	1/1
		204	1/2
	28 apr. 1885	177	1/1
	16 iun. 1885	78	1/1
		85 Întrebat de B.P.H. suplim. pt. litera A. Nu există răspuns	1/1
	26 apr. 1885	46	1/1
„după practica ce am făcut între consătenii mei“.	24 apr. 1885	98	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
734	245-250	Lipovățu, Vaslui	înv. I. Vasiliu
735	255-262	Mânjești, pls. Crasna, Vaslui	înv. Teodor Popescu
736	265-267	Miclești, pls. Crasna-Mijlocul, Vaslui	înv. pr. Gh. Petru
737	269-275	Mircești, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. I. Demetriu
738	277-283	Muntenii de Jos, pls. Crasna, Vaslui	înv. I. Smarandescu
739	285-291	Târgul Negrești, pls. Fundurile, Vaslui	înv. Nicolae Habar
740	293-298	Poienești, pls. Racova, Vaslui	înv. Ioan. N. Băbușianu
741	299-301	Șcheia, pls. Fundurile, Vaslui	înv. Dăscălescu
742	303-305	Știoborăni, Vaslui	înv. M.C. Mândra
743	307-316	Tangujei, pls. Fundurile, Vaslui	înv. G. Alesandrescu
744	319-323	Telejna, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. N. Băncescu
745	325-332	Țibănești, pls. Fundurile, Vaslui	înv. pr. I. Vasiliu
746	335-341	Valea-Rea, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. C.V. Danu
747	343, 345-364	Zăpodeni, pls. Mijlocul, Vaslui	înv. Constantin A. Ciureanu
748	368	Avrămești, pls. Tutova, Tutova	înv. Gh. Gh. Cojocaru
749	370-376	(?) [Localitate din Moldova]	
750	378-391	Gogoșul, Dolj	prof. S. Bâsicescu
751	394-399	Dărmănești, [Argeș]	pr. L. Dobrea
752	400-401	[Vânjul-Mare, pls. Blahnița, Mehedinți]	înv. R. Mihăileanu
753	402	(?) [Localitate din Moldova]	prof. I.G. Bulău (?)
754	404-409	(?) [Localitate din Moldova]	
755	410-416	(?) [Localitate din Moldova]	înv. G. Botezatu
756	418-435	(?) [Localitate din Estul Munteniei]	
757	442-448	(?) [Localitate din Estul Munteniei]	înv. I. Michiu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	1 iun. 1885	206	1/1
	29 mai 1885/ 2 iun. 1885	137	1/1
	1 mai 1885	27 răspunsuri plus o listă de cuvinte. Promite să mai trimită. Nu există alt răspuns.	1/1
„din gura poporului“	16 mai 1885	98	1/1
	17 iul. 1885	98 Întrebat de B.P.H. supl. pt. literele A-B. Nu există răspuns.	1/1
	27 apr. 1885/ 1 mai 1885	75	1/1
	6 mai 1885	123	1/1
	12 mai 1885	22	1/1
„din gura poporului“	7 mai 1885	60	1/1
	17 mai 1885	205	1/1
		132	1/1
	6 mai 1885	112	1/1
	30 mai 1885	206	1/1
	1885	112	1/1
	1 nov. 1885	2 răspunsuri la într. supl. ref. la lit. A, solicitate de B.P.H.	c.p.
	1885	95	1/2
		192	1/2
	5 nov. 1884	192	1/1
	18 oct. 1885	6 răsp. la într. supl. referit. la lit. A-C, solicitate de B.P.H.	1/1; 1/2
		40	1/1
		131	1/1
	29 mai 1885	125	1/1
		126	1/1
	29 apr. 1885	170	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului

Ms. rom. 3435 (vol. XVII)

758	2, 4-5	Blaj, Transilvania	prof. Alexiu Viciu
759	6-10	Clopotiva, distr. Haţeg, comit. Hunedoara	pr. Pop Avel Bociat
760	12-26	Copăcelu, comit. Făgăraș	înv. dirig. Demetriu Popu şi înv. sec. Zacharia Mureșianu
761	28-45	Copăcelu, comit. Făgăraş	înv. dirig. Demetriu Popu şi pr. Ioanu Popa
762	47-51	Cugir, comit. Hunedoarei	înv. Sofia Bria (n. Bărsanu)
763	54-55	Haţeg, cercul Haţeg, Transilvania	înv. dirig. Nicolae Sânzian
764	56-87	Opidul Haţeg, Ţara Haţegului de pe Strei, comit. Zărand și întreg comit. Hunedoarei	înv. Nicolae Sânzian
765	88-112	Haţeg, comit. Hunedoarei	înv. Paul Olteanu

Numele şi vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAŢII	Formatul
	4/16 iun. 1887	scrisoare plus listă de cuvinte din zona Blaj, Haţeg, Orăştie, M-ţii Apuseni etc.	1/2
„din gura poporului"	10 febr. 1885	181 răsp. confirmate de: Florin Tomoni, Vasu Stoiescu, Ion Ciarânu, Georgiu Vigoni, Petruţiu Leca, Anuţia Bolea	1/1
	25 ian. 1885	206	1/1
	18 febr. 1886	206 Formă refăcută a răspunsurilor anterioare, pe alocuri îmbogăţite, pe alocuri reduse	1/1
	31 ian. 1885	80	1/1
	31 ian. 1886	1 răspuns la o într. supl. ref. la lit. A., adresată de B.P.H. Promite continuarea cercet.	c.p.
	24 ian. 1885	206 răsp. plus anexa: *Datinile poporului român la Crăciun.* Unul dintre cele mai bune răspunsuri.	1/2
	1 mart. 1885	111 Unul dintre cele mai bune răspunsuri	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
766	114-131	Lisa, comit. Făgărașului și localitățile: Breaza, Pojorta, Dejani, Voievodenii Mici, Voievodenii Mari, Sâmbăta Răsăriteană, Sâmbăta Apuseană, Beșimbac, Rucăr, Drăguș, Usea, Viștea Superioară și Arpadul Superior (comit. Făgăraș)	înv. dirig. Gavrilă Popu și înv. sec. Ioanu Popu
767	132-137	Lodroman [lângă Blaj]	elev Iosif Horațiu Lița, septiman
768	138-146	Mărgineni, Sebeș și Hârseni, comit. Făgărașului	înv. dirig. Nicol. Tr. Pop, înv. sec. Alesandru Crișianu
769	148-161	Ohaba, comit. Făgărașului	Daniele Pandrea, Ioanu Crișianu, Eustachiu Crișianu, Ioane Popa, Aureliu Timariu
770	162-221	Orlat, comit. Sibiului	înv. dir. Romul Simu și înv. adj. Nicolae Grancea
771	223-247	Orlat, comit. Sibiului	înv. dirig. Romul Simu
772	249-252	Ostrovul Mare, distr. Hațeg comit. Hunedoarei	pr. Ștefan Grațianu și docente Ștefan Bojincă
773	253-260	Păucenești, distr. Hațeg, comit. Hunedoarei	înv. Dumitru Angeloni și pr. Niculae Popa Giorman
774	261-265	Râu de Mori-Suseni, Ostrovelu, Gureni, Valea Dâljii, Sibișel, comit. Hunedoarei	pr. Mihail Iubașiu și pr. Ioane Bemath
775	266-267	Sâncel, lângă Blaj, Transilvania	înv. I. Pop-Reteganul
776	268-295	Năsăud-Sângeorgiu, Valea Someșului, comit. Bistrița-Năsăud	înv. Alexandru Pop

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	3 febr. 1885	122	1/1
„din a poporului gură adunate cu căldură“	1 mai 1878	texte folclorice	1/1
	30 ian. 1885/ 7 febr. 1885	203	1/1
	31 ian. 1885	136 Răsp. au fost văzute de Iosif Stoica, „președ. efor.“	1/1
	28 febr. 1886	Credințe și datini, arhaisme și proverbe, texte folclorice	1/1
	31 ian. 1885	206 Unul dintre cele mai bune răspunsuri	1/1
	22 febr. 1885/ 24 febr. 1885	96	1/1
„din popor“	4 martie 1885	89	1/1
	5 febr. 1885/ 13 febr. 1885	111 Răspunsurile sunt întărite de juzii comunali: Achim Iubașiu, Pascu Leicu, Mihai Socaciu, Antanasie Florescu, Costin Braila, Petru Giura și scr. de nume Popescu	1/1
	13 aug. 1885	Epistolă de însoțire a celor două volume de lit. pop. tipărite de el plus o listă de cuvinte	1/2
„Nastasia Pantelemon Lari (com. Salva) Marta Fihoae (com. Rebra Mare) Iftimia Pop (com. Sângeorgiu)“	Textele folclorice sunt culese în 1878	12 ample răspunsuri plus texte folclorice	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
777	296-301	Scoreiu, comit. Făgărașului	Ioan Georgescu
778	302-325	Cugir și ținutul Mărginimei	înv. dirig. Teodor Crișianu
779	327-341	Sina [=Jina], pretura Mercurei, comit. Sibiului	înv. dirig. Ioan Floca, înv. Ioan Radu și Ioan Dobre
780	343-345	Spini, comit. Hunedoarei	înv. Aron Muntean și Georgiu Chiran (?)
781	347-354	Tânțari, lângă Brașov, Transilvania	înv. dirig. Gregoriu D. Păltineanu, înv. Petru C. Danciu și înv. Ioan Gavrilescu
782	357-383	Tohanul-Vechi, comit. Făgărașului	înv. dirig. Ștefan Josanu și înv. Toma Simu
783	385-403	Vaida-Recea, comit. Făgărașului	înv. dirig. Arseniu P. Bunea, înv. sec. Sofroniu Prună, înv. Regina Bunea și înv. adj. Ioana Petrișor
784	405-408	Veștem, comit. Sibiului	înv. dirig. Vasile Petrișior și înv. sec. Nicolau V. Pop
785	409-419	Vețel, Herepeia, Vulcesdu [=Vulcez] și Caoniu, pret. Devei, comit. Hunedoarei	înv. Augustin Deganu
786	421-429	Viștea Inferioară, comit. Făgărașului	dir. Georgiu Munteanu înv. Nicolau Stanciu și înv. Ioanu Popu Borzea
787	431-464	Voila, [comit. Făgărașului]	înv. dirig. Georgiu Dobrinu (n. în Bucium, comit. Făgărașului), înv. Sofia Gila (n. în Deva) și înv. adj. Ioanu Munteanu (n. în Cugir, comit. Hunedoarei)

Ms. rom. 3436 (vol. XVIII)

788	2-8	Comloș, comit. Torontal, Banat	pr. Laurian Luca

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
„din graiul poporului"	3/15 ian. 1885	48	1/1
	2 febr. 1885	149	1/1
„din gura poporului din Jina și Răhău"	26 ian. 1885	57 răspunsuri valabile pt. pretura Sebeș și Miercurea	1/2
	5 febr. 1885	125	1/1
	6/18 ian. 1885	142	1/1
	15 ian. 1885	197 Nu se indică numărul întrebării la care se răspunde	1/1
	5 febr. 1885	160 Unul din răspunsurile foarte bune	1/1
	3 febr. 1885	79	1/1
	1 febr. 1885/ 3 febr. 1885	111	1/2
	26 ian. 1885	198	1/2
	20 ian. 1885	205 răsp. culese, atât din Voila, cât și din ținuturile de baștină ale ref. Răspuns de excepție.	1/1

	12/31 ian. 1885	167	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului
789	10-22	Bârsăul-de-Jos, Sălaj, Transilvania	pr. Emiliu Bran
790	24-30	Borlova, lângă Caransebeș [Comit. Caraș-Severin]	pr. Mihail Dragalina
791	32-37	Bonțariul Inferior și Bonțariul Superior	pr. Andrei Ionaș și pr. Andreiu Popu Bociatu
792	38-52	Bucova, [comit. Caraș-Severin]	docente Demetriu Receanu și pr. Georgie Albulescu
793	58-63	"În giurul Orăștiei" (Romoș, Romoșelu, Vaidei, Turdaș, Procaz)	Em. Ordeanu
794	64-83	Semnas, Făget, Banat	adv. Dionisiu Pascuțiu
795	87-101	Gârceiu, Sălaj, Transilvania	[P. Dulfu?]
796	102-107	Grădiștea, dieceza Lugojului, distr. Ulpiei Traiane	înv. Nicolau Trâmbițoniu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	7 febr. 1889	83 răsp. cu referință și la com. Sârbi, Buzești, Sălaj, Chioar, Tohat, Ugocea, Siliștea, Petrova, Slatina, Vișeu, Șasa, Moiad, ținutul Someșului, Marmația, Țara Oașului, etc.	1/1
	30 ian. 1885	141	1/1
	9 febr. 1885	86 răspunsuri confirmate de judele Ignat Bugariu, jurat George Bugariu, cantor Solomon Gercău, curator școl. Dionisie Roca, Georgiu Roca și Vidu Agliceanu	1/1
	26 ian. 1885	202	1/2
	12 ian. 1888	79 răsp. cu referință și la Țara Hațegului și Bihor, zona Mureșului, zona Târnavelor, Banat. Manuscrisul e adnotat de E.B.	1/1
	Făgăraș 18/30 ian. 1885	162 răspunsuri valabile și pt. Bihor, Arad, Satu-Mare, Zarand, Solnoc-Dobâca, Sălaj, Cenad, Bichiș. Unul din răspunsurile foarte bune	1/1
		Colecție de strigături și cântece lirice	1/1
„din popor“	19 febr. 1885	179 răspunsuri autentificate de cantor Georgie Albulescu, Dumitru Jovescu, Elisie Moisoni, Ștefan Dolinescu și Balan Mihațion	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea şi numele referentului
797	108-132	Lipova, Banat	Iuliu Tuducescu
798	134-169	Maidan, cercul Oraviţei, comit. Caraş-Severin	înv. Sofroniu Liuba
799	172-176	Maidan, comit. Caraş-Severin	înv. Sofroniu Liuba
800	179-180	Maidan, comit. Caraş-Severin	înv. Sofroniu Liuba
801	181-184	Maidan, comit. Caraş-Severin	înv. Sofroniu Liuba
802	186-194	Maidan, comit. Caraş-Severin	înv. Sofroniu Liuba
803	197-221	Maidan, comit. Caraş-Severin	înv. Sofroniu Liuba
804	222-235	Şugatag, Maramureş, comit. Satu-Mare	pr. vicar Tit Bud
805	238-254	Nevrincea, pretoriatul Bega, comit. Caraş-Severin	înv. Petru Pintea
806	256	Oraviţa, [comit. Caraş-Severin]	pr. protopop Andrei Ghidu
807	258-264	„Din părţile Orşovei şi Mehadiei“ [comit. Caraş-Severin]	
808	266-273	Sredistea-Mică lângă Vârşeţ, comit. Timişului	pr. Mihaiu Juica
809	274-281	"Temişoara şi în ţinutul ei"	pr. paroh Georgiu Traila
810	282-286	Teregova, comit. Caraş-Severin	pr. Ioan Bombăcilă
811	287-292	Tincova, comit. Caraş-Severin	pr. Dionisiu Popoviciul
812	293-296	Vermeş, [comit. Caraş-Severin]	înv. Paul Munteanu
813	297-317	Vişag, comit. Caraş-Severin, Banat, Bobâlna şi Baia de Criş, comit. Hunedoarei, Transilvania	înv. pr. Liviu Iancu

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
Maria Mirescu, țărancă	8 nov. 1892	„Colecțiune de poezii poporane (partea a II-a)"	1/1
„un lăutar bătrân" „direct din gura poporului"	16 ian. 1885	176 Răspuns de excepție.	1/1
„din gura poporului"	9 febr. 1885	Listă de cuvinte arhaice	1/1
	14 mart. 1885	Listă de cuvinte uzuale	1/1
	5 sept. 1886	Listă de cuvinte uzuale și descrieri de tradiții	1/1
	25 febr. 1887/ 20 mart. 1887	Epistolă plus anexă: listă de cuvinte, descriere de datini și texte folcl.	1/1
	mart. 1890	„Datini și credințe pop. «despre frații sau fârtații de cruce»"	1/1
	4 dec. 1889	Epistolă, plus 56 răspunsuri valabile pt. toată Valea Marei	1/1
	29 ian. 1885	206	1/2
	28 ian. 1885	Scrisoarea de însoțire a răspunsurilor lui Sofronie Liuba. Relatări despre credințe populare	1/2
		146	1/1
	17 dec. 1884	110 răsp. cu referințe și la Broșteni de lângă Oravița	1/1
		75	1/1
		206	1/1
	10 ian. 1885	43	1/1
	31 ian. 1885	73	1/1
	13/1 mart. 1885	206 răsp. plus o listă de cuv. și descr. de datini. Unul din răsp. foarte bune	1/1

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului

Ms. rom 3437 (voi. I)

814	42-51	Bozioru, jud. Buzău	neprecizat

Arhiva Gh. T. Kirileanu mapa X, varia 6

815	5-13	Nu se precizează	neprecizat
816	14-18	com. Movileni, pls. unite Nicorești-Bârlad, jud. Tecuci	G. M. Ionescu, stud. în litere și filosofie, Secț. Istorică
817	68-86	Ținutul Crișului Alb (de la Izvoarele Crișului până la Opidul Halmagiu), Zarand	înv. Ioan German, Șc. Normală din Brad
818	92-98	(din jurul Iclodului-Mare), Bistrița, Transilvania	Gavril Todică
819	99, 101	Spatta, Banat	Emilian Micu, teolog licențiat
820	102-103	Calafat	Ioan Berberian, farmacist
821	104-121	Suburbia Boldescului, Ploiești	Nicolae C. Săvulenu

Arhivele Naționale ale României.
Direcția Arhivelor Istorice Centrale
Fond B. P. Hasdeu, vol. XII

822	46-47	Târgoviște	G. Bobocescu

vol. XIX

823	1-2	Sredistea-Mică, Banat	pr. gr. cr. rom. Mihai Ju... [doc. deteriorat]

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	f.d.	61 răspunsuri, fără a se preciza nr. întrebării	1/2
		Text *Descântec de desfăcut*	1/1
	1888	20 descântece	1/1
	17 ian. 1888	120, ff. 21-56 conțin extrase copiate de G. T. Kirileanu	1/1
	20 apr. 1894	Răspunsuri inspirate de *Etymologicum Magnum Romaniae*, tom I	1/1
	15 apr. 1884	Balada *Mârza*	1/1
„mai toți țăranii“	10 mai 1892	„numiri de medicamente“	1/2
„Moș Ion, lăutarul“		Textul a 4 balade (integral copiate, ff. 1-4)	1/2
	1 apr. 1885	Expl. cuv. râmf + ghicitori	1/1
	13/25 apr. 1888	Trimite încă vreo câteva sute de cuv. [lipsesc din arhivă]	1/2

Nr. crt.	Fila	Localitatea, cu precizările exacte	Profesiunea și numele referentului

vol. XXI

824	13	Maidan, lângă Oravița, Banat	înv. Sofroniu Liuba
825	14-15	Maidan, lângă Oravița, Banat	înv. Sofroniu Liuba

vol. XXII

826	35-38	Ploiești. Culegerea a fost efectuată în loc. Plenița, jud. Dolj	prof. C. Negoescu

vol. XXIV

827	6	Rodna Veche, Transilvania	Ioan Pop Reteganul
828	63	Biserica Albă, Banat	avocat dr. Ion M. Roșiu
829	76-77	Tg. Jiu, pls. Gilort (Andreești, Aninoasa, Bărbătești, Săulești, Turburea)	înv.[?] St. Sadoveanu

vol. XXIX

830	67-70	Bistrița, comunele din jurul Iclodului Mare, comitat Solnoc-Dobâca, Transilvania	neprecizat

Texte publicate

„Gutinul", I, nr. 6, 8 mai 1889, p. 1-2; nr. 28, 9 oct. 1889, p. 3; nr. 29. 16 oct. 1889, p. 3-4; nr. 30, 23 oct. 1889, p. 3; nr. 31, 30 oct. 1889, p. 2-3

831		Sălaj de lângă Someș și Biharea	E. Bran

Numele și vârsta informatorilor	Data culegerii materialelor (sau a expedierii lor)	Nr. răspunsurilor date OBSERVAȚII	Formatul
	16 ian. 2885	Scuză că nu a răspuns la timp	1/1
	1 sept. 1886	Expl. tradiției cu roata de foc, alimori	1/2
Stan Ciurezu, 45 ani, chiabur Al. Dinescu, 22-23 ani, negustor	10 apr. 1882	Două variante ale baladei *Petru Haiducul*	1/1
	1/13 mai 1891	cuvinte rare (regionale) pt. *Magnum Etymologicum Romaiae*	1/4
	14.8.1893	Răspuns la scr. lui B.P.H. din 31 iul. 1893. Expl. cuvintelor sălăbărie și năsărâmb	1/4
	24 oct. 1889	Răspuns la scrisoarea lui B.P.H. din 14 oct. 1889. Expl. cuv. râmf	1/4
	20 apr. 1894	Expl. unor cuvinte și expresii. Lipsește sfârșitul răspunsului	1/1
Gavriil Timiș (pt. Marmația), Petru Petrișor (pt. Chioar) și Ambrosiu C. Bud (pt. Țara Oașului și Ugoci).	mai, oct. 1889	63	text tipărit

Indice de culegători[1]

A

Alboteanu, D., IFX7, IK4aIII2; IK4aIV1; IK4aV1; IK4aVII3; IK4aX4; IK4aXII2; IK4aXVI1; IK4aXX1
Alexandrescu, C., IFXIV2/1; IFXIV2/3; IFXIV3/37; IFXIV3/48; IFXIV4a19; IFXIV4c7; IIAb14; IIBa9(var.)
Alexandrescu, S., IFII2; IGa24
Anghelescu, E., IIAb12
Arghirescu, D., IFII5; IFVI1; IFVII4; IFVII7; IFIX33-34; IFIX65

B

Baican, E., IAXIV1
Bălan, D., IIBa26(var.)
Bălănescu, N., IDIc2; IDIh1; IDI/3; IK4aIII3
[Bălcanu, Oprea], IIAb11
Bălilescu, Ioan, IBIV2; IIAc7(var.)
Băsicescu, S. (pr.), ICI2(var.)
Bârsănescu, N. A., IIAb8(var.)
Bâsicescu, S., IIBa27
Bobocescu, G., IGa6; IGa8; IGa21(2); IGa25; IGa30; IGa32; IGa34
Bolobanu, Fl., IIAb11
Bondescu, I. I., IK4aVII2
Boureanu, P., IBIII1; IFIV5-6; IFVII1; IFIX44; IFIX83; IFIX107
Bradea, N., IIBb2/20
Brebeanu (Brebu), Gheorghe (pr.), IAXIII6; IAXIII6(var.); ICIIB3; ICIId4; IAXXXIII1; IDIB1; IDIn2; IDIo2; IDIq1; IEII2i1; IEII2n1; IIAd8; IIBb2/8; IIC12
Bunca, Arseniu P., ICIIc1; IFXIV4c3; IIAc3(var.); IIAc4(var.); IIAc5(var.)
Bunca, Regina, ICIIc1; IIAc3(var.); IIAc4(var.); IIAc5(var.); IFXIV4c3;
Busuioc, M., IAXIII9(var.); IDIc2; IDIh1; IDI/3; IK4aIII3

C

Carare, V. [?], IFXIV1m1
Căderea, O., ICIId5; ICVIIb2; IDId1; IDI/1; IDIp1-2; IDIt1-4; IFXIV1b1; IFXIV1d1; IFXIV1g1; IFXIV1g3; IFXIV1k1; IFXIV1u1; IFXIV1x1; IFXIV1y1; IFXIV3/14; IFXIV4a2-3; IK4aVII1; IK4aXVI2; IIAc7(var.); IIC29(var.)
Călin, Il., IIAc7(var.)
Călugăreanu, I. I. (pr.) IDIrI1; IDIrII1; IFId1-2; IFIX14; IFIX32; IFIX66; IK4aXIX1
Cerbulescu, Dimitrie, IJ6-7
Chârstoiu, Georgiu, IIBa19
[Chirică, N.], IIAc4(var.)
Chirsencu, Gh., IIC15
Chirvăsuță, I., ICIIIb3(var.)
Ciocâlteu, P. D., IFXIV1c2; IFIX26; IFIX86
Ciorescu, Gh., IIAc13
Climescu, I., Addenda
Coatu, Th., ICIIIb3

---

[1] Trimiterile nu se fac la numărul paginii, ci la ordinea textelor în cadrul celor trei mari secțiuni ale colecției adunată prin intermediari. S-a notat cu I textele folclorice în versuri; cu II - textele de proză populară și cu Addenda - răspunsurile la chestionarul juridic publicate de B. P. Hasdeu din cele 4 localități ale jud. Bacău.

Cocioarvă, Ioan P., IIAc4; IIAc8; IIBa23; IIC1
Constantin, Gh., IIAb6
Constantiniu, Gh., IDIc1; IDId2; IDIc1; IDIf1; IDIh1(var.); IDIh2; IDIk1; IDI/2; IDIo4; IDIq4; IDIrII1-3; IDIs1; IDIș1-4; IIAc6; IIba6; IIBa11; Bb2/17; IIC27
Crețu, Grig. St., IBVI1
Crișianu, Teodor, ICI6; IIAd6; IIBb7(var.); IIC26
Curpăn, I, Addenda

D

Danciu, Petru C., ICIX1
Daulia (?), D., IBIV11
Deganu, Augustin, IBIV12
Demetrescu, I., IFXIV4c9
Demetriu D., IIAc4(var.)
Demetriu, E., IAXIII6(var.)
Diaconescu, P., IFXIV2/9-10; IFXIV4f1
Dinulescu, Ioan, IAXXVIII2; IAXXXIII1; ICIIb3; ICIId4; IDIb1; IDIn2; IDIo2; IDIq1; IEII2i1; IEII2n1; IIAd8; IIBb2/8; IIC12
Dobrea, A., IFXIV1ț2(var.)
Dobrianu, Giorgiu, IIBb1
Drăghicescu, C., ICI2(var.)
Dulfu, P. (?), IDIt6-7; IFIV1-3; IFV1; IFVI2-8; IFVI10; IFVI13; IFVI15-17; IFVI19-21; IFVI24; IFVI28; IFVI30-32; IFVIII6; IFVIII20-21; IFVIII24-26; IFVIII30-31; IFVIII34; IFIX19; IFIX29; IFIX38-40; IFIX52; IFIX59-60; IFIX63-64; IFIX71; IFIX93; IFIX105-106; IFX5; IFXI22; IFXIV1e1; IFXIV2/5-7; IFXIV2/12-13; IFXIV2/15-18; IFXIV2/20; IFXIV3/1; IFXIV3/3-4; IFXIV3/6-9; IFXIV3/13; IFXIV3/15-16; IFXIV3/23-24; IFXIV3/29; IFXIV3/33; IFXIV3/36; IFXIV3/39; IFXIV3/41-42; IFXIV3/45; IFXIV3/50-52; IFXIV3/54; IFXIV3/56; IFXIV4a1, IFXIV4a4-5; IFXIV4a10; IFXIV4a12; IFXIV4a14-17; IFXIV4a20-21; IFXIV4b2; IFXIV4b5; IFXIV4c7; IFXIV4c10; IFXIV4c12-15; IFXIV4d3; IFXIV4d5; IFXIV4d8-9; IFXIV4d11; IFXIV4d16; IFXIV4d18; IFXIV4e1; IFXIV4e5-6; IFXIV4e8-10; IFXIV4e12-13; IFXIV4f2-4; IFXIV4f7; IFXIV5/1-3; IFXIV5/6-7; IFXIV6/1-7; IFXIV6/9-12; IK1a5; IK4aII4
Dumbravă, Ioan, IAXIII9; IAXIV7; IAXXVIII5; IAXL1; IDIa1; IDIg1; IDIq3; IIAb19

E

Enache, G., IK4aX3
[Enăchescu, C.], IIBa26(var.)

G

Gavrilescu, Ioan, ICIX1
Gavrilescu, Neculai, IFIV4; IFV4; IFXI24
Georgescu, Demetriu, IFVII2; IFVII6; IK1a2; IIBb2/18
Georgescu, Ioan, ICI5; IFVIII36; IAc12; IIC6
German, Ioan, ICIIIb8; IK4aI1-2; IK4aII5; IK4aXI3; IK4aXV1; IK4aXXI1
Gheorghea, N., IIAc4(var.)
Gheorghiu, Gr., ICV1
Ghibănescu, Ioan, IAXIII4; IFV3; IFVI12; IFVI26; IFXI19; IIBb2/10
[Ghiga, G.], IIAc4; IIAc6
Gila, Sofia, IIBb1
[Gorcescu, G.], IID2(var.)
Grancea, Nicolau, IAVI1(var.); IAVI2(var.) IAVII1; IAVIII1; IAVIII2; IAVIII9(var.); IAXV1; IAXV11/1; IAXIX1-2; IAXXIII1,

IAXXIV1; IAXXVII1-2; IAXXX2; IBVIII2; ICI9; IDIt8; IEIa2; IEId1; IEIId1; IEII2c1; IEIII2a1; IEIII2b1; IFII3; IFII6; IFIV7; IFVI9; IFIX1-2; IFIX12(var.); IFIX23; IFIX35; IFIX69; IFIX88; IFIX92; IFIX100; IFIX110; IFX4; IFX6; IFXI2; IFXI5; IFXI7; IFXI10-11; IFXI14-15; IFXI17-18; IFXI20-21; IFXIV2/11; IFXIV2/14; IFXIV3/12; IFXIV3/17-22; IFXIV3/25-26; IFXIV3/32; IFXIV3/34-35; IFXIV3/38; IFXIV3/40; IFXIV3/43-44; IFXIV3/46-47; IFXIV3/53; IFXIV3/55; IFXIV3/57; IFXIV4a8-9; IFXIV4a13; IFXIV4a22; IFXIV4b1; IFXIV4c1-4; IFXIV4c16; IFXIV4d1-2; IFXIV4d10; IFXIV4d15; IFXIV4c2; IFXIV4e14; IFXIV4f5-6; IFXIV4f8; IFXIV5/4-5; IFXIV6/13; IFI1-4; IK1a1; IL1-4; IIAb1; IIAb4; IIAb7; IIBa19(var.); IIBb1/2

H

Hringioiu, T. M., ICI4
Hudiță, I., IDIc2; IDIh1; IDII3; IK4aIII3
Hurmuz, Elena, IEIb1; IEIc1; IEIe1; IEIf1; IEIg2; IEIh1; IEII1b1; IIAb18; IIBa4; IIBa20
Huțu, D., ICIIIb3(var.)

I

Iliescu, A., IAVI2; IAXIII6, IAXIII8, IAXIV 5; IAXXVIII1; IIAa2; IIAc 7; IIAc14; IIBb2/9
[Ionășescu, D.], IIBb7(var.)
Ionescu, B., IK4aXIV1
[Ionescu, C.], IIAc10(var.)
Ionescu, G. M., IAV1; IAVII2; IAIX2; IAXI1; IAXIII13; IAXIV4; IAXIV6; IAXVIII2; IAXXVII3; IAXXVIII6; IAXXXI1(var.), IAXXXII1; IAXXXIV1; IAXXXVI1, IAXXXVIII1
Ionescu, Ioan, IIBa21; IIC23; IIC29
Ionescu, M., IIBa9
Ionescu, Nicolae (pr.), IFXIV1q1; IFXIV1ț2
Iordăchescu, Ioan, IFXIV1b2; IFXIV1/1; IFXIV1x2; IFXIV2/4; IK4aVIII1; IID3
Iorgulescu, I., IIBa18
Isbășanu, N., IBVII2; ICIId1; ICIIIb5; IFXIV1v1

J

Juica, Mihai, ICI1; IFXIV4a18; IIBa16

K

Kostino, D., IIC7(var.)

L

Lița, Iosif Horațiu, IAVIII1(var.); IAXXXVII1; IEII3a1; IFIc1-2; IFIX13; IFIX85(var.); IFXI12; IFXI16; IFXI23; IFXIV2/19; IFXIV3/5; IFXIV3/10-11; IFXIV3/28; IFXIV3/30-31; IFXIV3/49; IFXIV4a6-7; IFXIV4a11; IFXIV4c8; IFXIV4c11; IFXIV4d7; IFXIV4d13; IFXIV4d17; IFXIV4e4; IFXIV4e11; IFXIV4e15-16; IGa1-3; IGa5; IGa9-11; IGa13-20; IGa21(1); IGa23; IGa26-29; IGa31; IGa33; IJ1-5; IIE2-5
Limba, Sofroniu, IAVI1; IAXIII1; IAXLI1; IBIV4; IDIc3; IDIIA1; IEIa1; IEId1; IFV2; IFV6; IFVI33; IFVIII13; IFVIII27; IFIX24; IFIX43; IFIX47; IFIX67; IFIX 85; IFIX 87; IFIX90; IFIX109; IFXI6; IFXI8; IFXIV3/2; IFXIV4a23; IK4aII1-3; IK4aX8; IK4aX11-12;

IK4aXI1-2; IK4aXI4; IK4aXI7-10; IK4aXIV2; IIAb21; IIAc1; IIAc3; IIBa13; IIBa20(var.); IIBa28; IIBb4; IIC21; IIC22; IID6
Lohan, Vasile, IBVIII1
Ludovic, N., IAXIII5(var.); IBIII2; IBIV5; IFXIV1g2
Lungu, St. G., IIBb3/21; IIE1
Lupescu, M., IBVII3

M

Mancaș, D., IK4aX5; IK4aX9; IK4aX13; IIAb6; IIba6(var.)
Marinescu, D., IIBa8(var.)
Mastecanu, Grigore, IIBa10
Mateiu, I., IIC7
Măldărescu, C., IBI1-2; IBV1; IBVII1; ICI7; IDIb2
Mârza, Theodor, IAXIII6; IAXIII6(var.); IIAb20; IIAd1
Melinte, C., IIBa15
Michăescu, P., IAc6(var.); IK4aXVIII1; IIAc8(var.); IIAc10; IIBa5; IIBa20; IIBb2/4; IID2
Micu, Emilian, IEII2b1
Mihăescu, G., IAXLI2
Mihăileanu, R., IAVI1(var.); IAXXI1; IAXXIV2, IAXXVI1, IAXXXV1; IBIV2; ICI2; IK4aXVII1
[Milca, I.], IIBa26(var.)
Mircea, Ioan, IBIV 6; IIAd5
Mircea, V., IBIV7
[Miron,?], IIBa22(var.)
Mironescu, Ion I., IFII1; IFVI18; IIAb13; IIBb2/22
Mironescu, Ioan N., IFIX50-51; IFIX54-55; IFIX103; IFXI1
Moceanu, [?], IFXIV1a1(var.)
Mogoș, A. N., ICIIb1; ICIIc2; ICIIe2; IK4aIII1; IIAb9; IIAb10
Mohor, P., IFXIV1r1; IFXIV1s1
Munteanu, Ioan, IIBb1/1

N

Necșulescu, I., IIAd1(var.)
Neculau, M., IIAb16
Negoescu, C., IEII2c1-2; IEII2d1 (?)
Negoescu, Coman Șt., IAIV; IAVI1(var.); IAIX1; IAXVII1; IAXXIX1; ICIIb1; ICIIc3; ICIId2(var.); ICIV1; ICVIIA1; ICVIIb1; IDIn1; IDIo1; IDIq2; IEIg1; IEII2h1; IEII2k1; IEII2/1; IFXIV1h1; IIAb2-3; IIAb5
Negoescu, D., ICI4
Negoescu, Stan, IEII2j1; IFII7; IFIX70; IFIX84; IFXII1; IK4ax2
Negrețu, I., IIAc7(var.)
Nisipescu, Demetriu, IK1a3; IIAc7(var.); IIAd3; IIBa22(var.)
Nițescu, D., IIBb2/17; IIC18
Nour, Iancu D., IAIII; IAx1; IAXIII5(var.); IAXIII10, IAXIII12, IAXXVIII3; IAXXXI3; IAXL2; IIBa1; IIBa2; IIBa3; IIBa7; IIBb1/3; IIC4-5

O

Olteanu, Paul, IBII1; IBVIII3; ICI1; ICVI1-3

P

Panaitescu, I, IIBa14
Papahagi, Pericle (?), IGb (v. și Vudrună-lu)
Pandele, I., IBIV10
Parie, V., IFXIV2/2; IFXIV2/8; IFXIV3/27
Pascuțiu, Dionisiu, IFIa1-2
Pavelescu, D., ICVIII1; IDIb3; IEIVa1
Păltineanu, Gregoriu D., ICIX1
Pătu, D., IDIt5; Addenda
Pârvan, A., IIAb10(var.)
[Peptenariu, G. I.], IIAc4
[Perianu, Gr.], IIAb18(var.)
Petriceanu, N. A., IBIV9
Petrișor, Ioan, ICIIc1; IFXIV4c3; IIAc3(var.); IIAc4(var.); IIAc5(var.)
Petrișor, Vasile, IBIV8
Petrov, C., Addenda
Pintea, Petru, IFXIV4d4; IIAa1;

IIBb2/12; IIBb2/14; IIBb2/15; IID4-5
Plesnilă, I., IBI3; IIC1(var.)
Pop, Alexandru, IAXX2 (+ var.)
[Pop, N. Tr.], IIBa20(var.)
Pop, Nicolau V., IBIV8
Popescu, Florea, IAI, IAXII1; IAXII3; IAXXV2; IAXXI2; ICI3
Popescu, Gheorghe, IFIX49; IIBa9(var.)
Popescu, N., IBIV1; IIAc2
[Popescu, V.], IIAc5
Poppescu, T., IAXII7; IAXXV1; IAXXVIII3; IAXXXIX1; ICIIIa1; ICIIIb6; ICIV1(var.); ICVIII2; IEII2i1; IFVII3; IFXIV1a1; IFXIV1c1
Preotu Teodor, Anton, IFXI13
Prițescu, N., IFXIII1
Prună Soforoniu, ICIIc1; IFIV4c3; IIAc3-5(var.)

R

[Rădulescu, G.], IIBa22(var.)
Rădulescu, Michail, IBIV1(var.); ICI8; ICIV2; IK4a IX1; IK4aX1; IK4aXI6; IK4aXIII1; IK4aXIX2; IIAc6(var.) IIBa9(var.)

S

Saftu (?), N., IAII, IAXII3; IAXIII2; IAXIV2; IAXXII1
Sandovici, N., IIAb7; IIC8
Săvulescu, Nicolae C., IEIII2a2; IEII2a2; IEII2f1; IEII2g1
Sânzian, Nicolae, IK1a6; IIAc7(var.)
Scheletti, Constantin P., IFXIV4d14; IFXIV4c17
Schinteiu, Gheorghe, IFIII1
Sebeșanu, Teodor, IIAb8; IIAc2; IIAc7(var.); IIAc11; IIBa8; IIBb1(var.)
Sereteanu, Gh., IK4aX10; IK4aXII1
Sersea, Stan, ICVIII1(var.)
Simu, Romul, IAVI1(var.); IAVI2(var.) IAVII1; IAVIII1; IAVIII2; IAXIII9(var.); IAXV1; IAXVIII1; IAXIX1-2; IAXXIII1; IAXXIV1; IAXXVII1-2; IAXXX2; IBVIII2; ICI9; IEIa2; IEIId1; IEII2c1; IEIII2a1; IEIII2b1; IFII3; IFII6; IFIV7; IFVI9; IFIX1-2; IFIX12(var.); IFIX23; IFIX35; IFIX69; IFIX88; IFIX92; IFIX100; IFIX110; IFX4; IFX6; IFXI2; IFXI5; IFXI7; IFXI10-11; IFXI14-15; IFXI17-18; IFXI20-21; IFXIV2/11; IFXIV2/14; IFXIV3/12; IFXIV3/17-22; IFXIV3/25-26; IFXIV3/32; IFXIV3/34-35; IFXIV3/38; IFXIV3/40; IFXIV3/43-44; IFXIV3/46–47; IFXIV3/53; IFXIV3/55; IFXIV3/57; IFXIV4a8-9; IFXIV4a13; IFXIV4a22; IFXIV4b1; IFXIV4c1-4; IFXIV4c16; IFXIV4d1-2; IFXIV4d10; IFXIV4d15; IFXIV4e2; IFXIV4c14; IFXIV4f5-6; IFXIV4f8; IFXIV5/4-5; IFXIV6/13; II1–4; IK1a1; IL1–4; IIAb1; IIAb4; IIAd 7; IIBa19(var.) IIBb1/2
Spineanu, I. D., IIC24; IIC27(var.); IID1
Spiridon, V., ICIIIb3(var.)
Stan, înv., IAXIII6(var.)
Stăncescu, Ioan, pr., IFXIV1a1; IFXIV1ș1; IFXIV4d6; IFXIV4f9; IIAc5; IIBa12
Stănescu, Stan, IIAb15; IIAb17

Ș

Ștefan, Ioan, IIBa5(var.)
Ștefănescu, D., IIBa26

T

Tacu, I., IAXVI1; ICIIb2; ICIIc2(var.); ICIId2-3; ICIIIb4; IFIX1j1-2; IFXIV1t1
Talpalaru, G., pr., IFIX 53
Teodor, Anton, IIBa22(var.)

Teodorescu, P. (?), IAXXXI1
Teodorescu, S., IGa12 (1); IIBb2/11
Teofănescu, I., pr., IDIIb1
Theodorescu, G., IDIh1(var.); IDIm1
Theodorescu, Gr., pr., IEII2m1; IFIb1-2; IFII4; IFV7; IFVI25; IFIX31; IGa4; IGa7
Theodorescu, P., IIAd1(var.); IIBb2/6; IIBb2/7; IIBb2/13; IIC3; IIC9; IIC28
Theodorescu, Theodor, IAXX1; IK4aII14; IIAd4; IIBa17; IIBa24-25; IIC2; IIC10-11; IIC14; IIC17; IIC19-20
Todică, Gavrilă, ICIIIb2
[Toma, I.], IIAc 5(var.)
[Topol, M.], IIAc4(var.)
Traila, Georgiu, pr., IFXIV4c6; IFXIV6/8; IFXIV1r2
Trâmbiţoniu, Nicolau, IDIg2; IK4aVI1
Tuducescu, Iuliu, IFVI11; IFVI14; IFVI22-23; IFVI27; IFVI29; IFVII5; IFVIII1-5; IFVIII8-12; IFVIII14-19; IFVIII22; IFVIII28-29; IFVIII32-33; IFIX3-11; IFIX13; IFIX15-18; IFIX20-22; IFIX25; IFIX27-28; IFIX30; IFIX36-37; IFIX41-42; IFIX45-46; IFIX48; IFIX56-58; IFIX61-62; IFIX68; IFIX 89; IFIX91; IFIX94-99; IFIX101-102; IFIX104; IFIX108; IFX1-3; IFX 8; IFXI3-4; IFXI9

Ţ

Ţărcuş, N., IAXIII5; IAXIII6; IAXIII6(var.)
Ţuţuianu, Georgiu B., IDIi1; IDIj1-2; IDIo3

U

Ursachi, Gheorghe, IIC13
Ursu, D. Gh., ICIIIb9(var.)

V

[Vâlcănescu, T. I.], IIAc7(var.)
Velişcu, S. H., IAXIII11; IFXII2; IK1a4
Verdeanu, I., IIAc9; IIBb2/19
Voiculescu, I., IFXIV1o1
Voinea, St., IIC25
Vrânceanu, C., IFXIV1i1; IFXIV1n1; IFXIV1s2; IFXIV1ţ1
Vurdună-lu (Papahagi, Pericle), IK1b1-14; IK2b1-15; IK3b1-5

Indicele localităţilor din care au fost culese textele[1]

A

Adunaţii-de-Geormane, jud. Dolj, IBIV1
Albeşti, jud. Muscel, IBVII2; ICIId1; ICIIIb5; IFXIV1v1

B

Baia de Aramă, jud. Mehedinţi, IIC24; IIC27(var.); IID1
Balinteşti, jud. Covurlui, ICVIII3(var.); IK4aX3
Bădeni, jud. Iaşi, IAXIII11; IK1a4
Băileşti, jud. Dolj, IFXIV1a1; IFXIV1c1
Bălăneşti, jud. Olt, IBIV1(var.)
Băileşti, jud. Muscel, IBIV2; IIAc7(var.)
Bălţaţi, jud. Teleorman, IIBa14
Băseşti, jud. Fălciu, IAXIII4; IBIV10(var.); IFV3; IFVI12; IFVI26; IFXI19; IIBb2/10
Bârlad, jud. Tutova, IAIII; IAX1; IAXIII5(var.); IAXIII10; IAXIII12; IAXIV3; IAXXIII; IAXXVIII4; IAXXXI3; IAXL2
Bârzeşti, jud. Vaslui, IIC7
Berzunt, jud. Bacău, IDIt5; Addenda
Bilciureşti, jud. Dâmboviţa, IIAb15; IIAb17
Bistricioara, jud. Neamţ, IIAc7(var.); IIC29(var.)
Bistriţa, jud. Mehedinţi, ICI2(var.); ICIIIb2
Bodăcşti, jud. Dolj, IIAc12; IIC6
Bogaţi, jud. Dâmboviţa, IIBa22
Bogdana, jud. Tutova, IIAc13
Bogdăniţa, jud. Tutova, IIAb10(var.)
Bogeşti, com. Perieni, jud. Tutova, IBIV10(var.); IIAb18(var.)
Bogheşti, jud. Tecuci, IBIV9(var.)
Bogza, jud. Rm. Sărat, IAIV; IAVI1(var.); IAIX1; IAXIII9(var.); IAXVII1; IAXXIX1; IEII2k1; IEII2/1; IFXIV1h1; ICIIc3; ICIId2(var.); ICIIIb1; ICIV1; ICVIIA1; ICVIIb1; IDIn1; IDIo1; IDIq2; IEIg1; IEII2h1; IIAb2-3; IIAb5
Boldeşti, jud. Buzău, IIBa26(var.)
Botez (zona Alba Iulia), IK4aI1-2; IK4aII5
Bozieni, jud. Neamţ, IDIc2(var.); IDIh1(var.); IDIm1
Brad, comit. Hunedoarei, ICIIIb8; IK4aXV1; IK4aXXI1
Braniştea, jud. Covurlui, IAXVI1; ICIIb2; ICIIc2-3; ICIIc2(var.); ICIId2; ICIIIb4; IFXIV1j1-2; IFXIV1t1
Brebu, jud. Prahova, IAXIII6(var.); IAXIV3; IAXXXIII1; IAXXVIII2; ICIIb3; ICIId4; ICVIIb1(var.); IDIb1; IDIn2; IDIo2; IDIq1; IEII2i1; IEII2n1; IIAd8; IIBa20(var.); IIBb2/8; IIC12
Broşteni, (lângă Oraviţa), Broşteni, jud. Suceava, IBIV3; ICI1(var.)
Broştenii Noi, jud. Ialomiţa, IIBa9(var.)
Brusturoasa, jud. Bacău, Addenda

---

[1] Vezi explicaţiile de la *Indice de culegători*. Evident, denumirea localităţilor şi a judeţelor este conformă cu împărţirea administrativă a Romāniei de la sfârşitul secolului al XIX-lea.

Bucium, jud. Iaşi, IBVIII1
Buneşti, jud. Fălciu, IFXIV4d14; IFXIV4c17

C

Caoniu, comit. Hunedoarei, IBIV12
Caravaneţi, jud. Teleorman, IEIb1; IEIc1; IEIc1; IEIf1; IEIg2; IEIh1; IEII1b1; IIAb18; IIBa4; IIBa20
Călineşti, jud. Botoşani, ICV1
Cârjeni, jud. Tutova, IBIV1(var.)
Cârligi, jud. Neamţ, IIAc9; IIBb2/19
Ceacâru, jud. Brăila, IAXLI2; IK4aXVIII1; IIAc6(var.); IIAc8(var.); IIAc10; IIBa5; IIBa20(var.); IIBb2/4; IID2
Cetăţenii din Deal, jud. Muscel, IIBa26(var.)
Chilia, jud. Olt, IFXI13; IIBa22(var.)
Chioara, jud. Ialomiţa, ICVIII1; IDIb3; IEIVa1
Chiojdu-Bâsca, jud. Buzău, IAXII17; IAXXV1; IAXXVIII3; IAXXXIX1; ICIIIA1; ICIIIb6; ICIV1(var.); ICVIII2; IEII2î1; IFVII3
Cleşneşti, com. Cologova, jud. Mehedinţi, IBIV1(var.)
Comloş, comit. Torontal, Banat, IDIq3(var.); IIAc7(var.)
Condrăcheşti, jud. Tecuci, ICIIIb3(var.)
Congazu, jud. Tulcea, IIBb2/17; IIC18
Copou, jud. Iaşi, IBIV7
Costeşti, jud. Tutova, IIAc4(var.)
Coşereni, jud. Ialomiţa, IFVII2; IFVII6; IK1a2; IIBb2/18
Coţofeni-din-Dos, jud. Gorj, IIBa22(var.)
Crăeşti, jud. Tutova, IIBb2/20
Cristeşti, jud. Botoşani, IFXIV1b2; IFXIV1l1; IFXIV1x2; IFXIV2/4; IK4aVIII1; IID3
Crişcior, comit. Hunedoarei, IK4aI1-2; IK4aII5; IK4aXI3
Cucuieţi, jud. Teleorman, IIBa8(var.)
Cucuteni, com. Băiceni, jud. Iaşi, ICIIIb3(var.); IFXIV1m1
Cugir, Ţinutul Mărginimei, comit. Hunedoarei, ICI6; IIAd5(var.); IIAd6; IIBa22(var.) IIBb2/7(var.); IIC26
Curtea de Argeş, IAXIV1

D

Deleni, jud. Fălciu, IBIV11
Docani, jud. Tutova, IIAc8; IIBa23; IIC1
Dofteana, jud. Bacău, Addenda
Dragomireşti, jud. Neamţ, IIAc7(var.)

F

Făget, Banat, IFIa1-2
Finţa, jud. Dâmboviţa, IIBa9(var.)
Floreşti, jud. Dolj, IFIII1
Floreşti, jud. Tutova, IAXIII6; IAXIII6(var.)

G

Galaţi (Mavramol), IEII2m1; IFIb1-2; IFII4; IFV7; IFVI25; IFIX31; IGa4; IGa7
Galiciuica, jud. Dolj, IFIX26; IFIX86; IFXIV1c2
Garvăn, jud. Tulcea, IIAb16
Găiceanca, jud. Tecuci, IIBa22(var.)
Găneşti, jud. Covurlui, IIBa15
Găurile, jud. Putna, ICIIc1; ICIId4(var.); ICVIIb3; ICVIII3; IEII2î2; IFV5; IFVIII35; IIBa19(var.); IIBa25(var.); IIc16
Gârbovi, jud. Ialomiţa, IBIV1(var.); ICI8; ICIV2; IK4aIX1; IK4aX1; IK4aXI6; IK4aXIII1; IK4aXIX2; IIAc6(var.)
Gârceiu, comit. Sălaj, ICIIIb7; IDIt6-7; IDIt8(var.); IFIV1-3; IFV1; IFVI2-8; IFVI10; IFVI13; IFVI15-17; IFVI19-21; IFVI24; IFVI28; IFVI30-32; IFVIII6; IFVIII20-21; IFVIII24-26;

IFVIII30-31; IFVIII34; IFIX19; IFIX29; IFIX38-40; IFIX52; IFIX59-60; IFIX63-64; IFIX71; IFIX72-82; IFIX93; IFIX105-106; IFX5; IFXI22; IFXIV1e1; IFXIV2/5-7; IFXIV2/12-13; IFXIV2/15-18; IFXIV2/20; IFXIV3/1; IFXIV3/3-4; IFXIV3/6-9; IFXIV3/13; IFXIV3/15-16; IFXIV3/23-24; IFXIV3/29; IFXIV3/33; IFXIV3/36; IFXIV3/39; IFXIV3/41-42; IFXIV3/45; IFXIV3/50-52; IFXIV3/54; IFXIV3/56; IFXIV4a1; IFXIV4a4-5; IFXIV4a10; IFXIV4a12; IFXIV4a14-17; IFXIV4a20-21; IFXIV4b2; IFXIV4c5; IFXIV4c7; IFXIV4c10; IFXIV4c12-15; IFXIV4d3; IFXIV4d5; IFXIV4d8-9; IFXIV4d11; IFXIV4d16; IFXIV4d18; IFXIV4e1; IFXIV4e5-6; IFXIV4c8-10; IFXIV4e12-13; IFXIV4f2-4; IFXIV4f7; IFXIV5/1-3; IFXIV5/6-7; IFXIV6/1-7; IFXIV6/9-12; IK1a5; IK4aII4

Gârcina, jud. Neamț, IDIIb1

Ghercești, jud. Dolj, IIAc7(var.)

Giurgești, jud. Suceava, IK4aVII2

Glad-Siliștea, jud. Buzău, IFXIV1î1; IFXIVp1; IFXIV1t2; IK4aX6-7; IK4aXI5

Godeni, jud. Muscel, IFXIV2/9-10; IFXIV4f1

Gogoșul, jud. Dolj, IBIV1(var.); ICI2(var.) IIBa27

Grognița, jud. Iași, IDIo1(var.)

Grumăzoaia, jud. Fălciu, IBIV10

Grădiștea, distr. Ulpia Traiana, IDIg2

Grădiștea, Banat, IK4aVI1

Grindu, jud. Ialomița, IIBa26

Gropnița, jud. Iași, IIC13

Gura Bistricioarei, com. Bistricioara, jud. Neamț, ICIId5; ICVIIb2; IDId1; IDI/1; IDIo4(var.) IDIp1-2; IDIq3; IDIrII2(var.); IDIt1-4; IFXIV1b1; IFXIV1d1; IFXIV1g1; IFXIV1g3; IFCIV1k1; IFXIV1u1; IFXIV1x1; IFXIV1y1; IFXIV3/14; IFXIV4a2-3; IK4aVII1; IK4aXVI2

H

Hațeg, comit. Hunedoarei, IBII1; IBVIII3; ICI1; ICVI1-3

Hârtiești, jud. Muscel, IBIV1(var.); IIBa18

Herepeia, comit. Hunedoarei, IBIV12

Hurduci, jud. Fălciu, ICVIIb1(var.)

Huruiești, jud. Tecuci, IIAc5(var.)

I

Iepureni, jud. Tutova, IBIV9(var.)

Ionășești, jud. Tecuci, ICIIIb3(var.)

L

Lipia, jud. Buzău, IIBa 5(var.)

Lipova, Banat, IFVI11; IFVI14; IFVI22-23; IFVI27; IFVI29; IFVII5; IFVIII1-5; IFVIII8-12; IFVIII14-19; IFVIII22; IFVIII28-29; IFVIII32-33; IFIX3-11; IFIX13; IFIX15-18; IFIX20-22; IFIX25; IFIX27-28; IFIX30; IFIX36-37; IFIX41-42; IFIX45-46; IFIX48; IFIX56-58; IFIX61-62; IFIX68; IFIX72-82; IFIX89; IFIX91; IFIX94-99; IFIX101-102; IFIX104; IFIX108; IFX1-3; IFX8; IFXI3-4; IFXI9; IFXIV4d12

Lodroman (lângă Blaj), IAXXXVII1; IEII3a1; IFIc1-2; IFIX12; IFIX85(var.); IFXI12; IFXI16; IFXI23; IFXIV2/19; IFXIV3/5; IFXIV3/10-11; IFXIV3/28; IFXIV3/30-31; IFXIV3/49; IFXIV4a6-7; IFXIV4a11; IFXIV4c8; IFXIV4c11; IFXIV4d7; IFXIV4d13; IFXIV4d17; IFXIV4e4;

IFXIV4c11; IFXIV4c15-16; IGa1-3; IGa5; IGa9-11; IGa12(2); IGa13-20; IGa21(1); IGa23; IGa26-29; IGa31; IGa33; IJ1-5; IIE2-5
Lungești, jud. Tutova, IIAc4(var.)
Lupșcanu, jud. Ialomița, IAXX1; IK4aIII4; IIAd4; IIBa17; IIBa24-25; IIBa25(var.); IIC2; IIC10-11; IIC14; IIC17; IIC19-20

M

Maidan, cercul Oraviței, comit. Caraș-Severin, IAVI1; IAXIII1; IAXLI1, IBIV4; IDIc3; IDIIA1; IEIA1; IFV2; IFV6; IFVI33; IFVIII13; IFVIII27; IFIX24; IFIX43; IFIX47; IFIX67; IFIX85; IFIX87; IFIX90; IFIX109; IFXI6; IFXI8; IFIV3/2; IFXIV4a23; IK4aII1-3; IK4aX8; IK4aX11-12; IK4aXI1-2; IK4aXI4; IK4aXI7-10; IK4aXIV2; IIAb21; IIAc1; IIAc3; IIBa13; IIBa20(var.); IIBa28; IIBb4; IIC21-22; IID6
Mastacani, jud. Covurlui, IFX7; IK4aIII2; IK4aIV1; IK4aV1; IK4aVII3; IK4aX4; IK4aXII2; IK4aXVI1; IK4aXX1
Mălăiești, jud. Fălciu, IIAc4(var.); IIAc6(var.)
Mărcina (lângă Oravița), ICI1(var.)
Mărăcineni, jud. Buzău, IBIV1; IIAd2
Mărgineni, comit. Făgăraşului, IIBa20(var.)
Mânăstirea Bistrița, com. Doamna, jud. Neamț, IDIc1; IDId2; IDIe1; IDIf1; IDIh1(var.); IDIh2; IDIk1; IDIl1(var.); IDIl2; IDIo4; IDIq3(var.); IDIq4; IDIrII1-3; IDIs1; IDIș1-4; IIAb 6; IIAc6; IIBa6; IIBa2/17
Medgidia, jud. Constanța, IBV1; IBVII1
Miroslava, jud. Iași, IAXXXI1; IIAd1(var.); IIBb2; IIBb11; IIC3; IIC9
Mogoșești, jud. Olt, IFXIV1o1
Moreni, com. Petricani, jud. Iași, IFXIV1ț2
Moscu, jud. Covurlui, IFII5; IFVI1; IFVII4; IFVII7; IFIX33-34; IFIX65
Movileni, jud. Tecuci, IAV1; IAXIII2; IAVII2; IAIX2; IAXI1; IAXIV6; IAXVIII2; IAXXVII3; IAXXVIII6; IAXXXI1(var.); IAXXXII1; IAXXXIV1; IAXXXVI1; IAXXXVIII1; IDIrI1; IDIrII1; IFIX50(var.); IFId1-2; IFIX14; IFIX32; IFIX66; IK4aXIX1; IIBb7(var.)

N

Nadișa, jud. Bacău, Addenda
Nărtești, jud. Tecuci, ICIIIb3(var.)
Negoești, jud. Dolj, IIBa11; IIC27
Negreni, jud. Olt, IFII2; IGa24
Negrești, com. Dobreni, jud. Neamț, IFII1; IFVI18; IFIX50-51; IFIX54-55; IFIX103; IFXI1; IFXIV1ț2(var.)
Nevrincea, comit. Caraş-Severin, IBIV1(var.); IIAa1; IIBb2/11; IIBb2/14-15; IID4-5
Niculițel, jud. Tulcea, IAXIII5(var.); IBIII2; IBIV5; IFXIV1g2

O

Obilești, Râmnicu-Sărat, ICIIb1; ICIIc2; ICIIe2; IK4aIII1; IIAb9-10
Odaia, jud. Teleorman, IIAc5; IIBa12
Olăreni, com. Bunești, jud. Fălciu, IFXIV4d14
Opidul, comit. Hațeg, IIAc7(var.)
Orlat, comit. Sibiu, IAVI1(var.); IAVI2(var.); IAVII1; IAVIII1; IAVIII2; IAXIII9(var.); IAXV1; IAXVIII1; IAXIX1-2; IAXXIII1; IAXXIV1; IAXXVII1-2; IAXXX2; IBVIII2; ICI9; IDIt8; IEIA2; IEI1d1; IEII1d1; IEII2e1; IEIII2a1;

IEIII2b1; IFII3; IFII6; IFIV6; IFIV7; IFVI9; IFIX1-2; IFIX12(var.); IFIX23; IFIX35; IFIX69; IFIX88; IFIX92; IFIX100; IFIX110; IFX4; IFX5(var.); IFX6; IFXI2; IFXI5; IFXI7; IFXI10-11; IFXI14-15; IFXI17-18; IFXI20-21; IFXIV2/11; IFXIV2/14; IFXIV3/12; IFXIV3/17-22; IFXIV3/25-26; IFXIV3/32; IFXIV3/34-35; IFXIV3/38; IFXIV3/40; IFXIV3/43-44; IFXIV3/46-47; IFXIV3/53; IFXIV3/55; IFXIV3/57; IFXIV4a8-9; IFXIV4a13; IFXIV4a22; IFXIV4b1; IFXIV4c1-4; IFXIV4c16; IFXIV4d1-2; IFXIV4d10; IFXIV4d15; IFXIV4c2; IFXIV4e14; IFXIV4f5-6; IFXIV4f8; IFXIV5/4-5; IFXIV6/13; I. I1-4; IK1a1; IL1-4; IIAb1; IIAb4; IIAd7; IIBa19(var.); IIBb1/2

P

Părău, jud. Gorj, IIBa19
Pârlita, jud. Teleorman, IFXIII1
Peceneaga, jud. Tulcea, IAXIII6; IAXIII6(var.); IAXIII9(var.); IIAb20; IIAd1
Perieni, jud. Tutova, IFXIV1ţ2(var.); IIBa1-3; IIBa7; IIBb1/3; IIC4-5
Petricani, jud. Neamţ, IAXIV1i1; IFXIV1n1; IFXIV1s2; IFXIV1ţ1
Piscu, jud. Covurlui, IAXIII5(var.); IAXIII6; IAXIII6(var.); IDIo4(var.)
Pleniţa, jud. Dolj, IBIV1(var.); IEII2e1; IEII2d1
Ploieşti, jud. Prahova, IEII2a2; IEII2f1; IEII2g1; IEIII2a2
Poiana-de-Sus, jud. Dâmboviţa, IBIV1(var.); IIAb8; IIAc2; IIAc7(var.); IIAc11; IIBa8; IIBb1
Popcşti, jud. Iaşi, IBIV9; IIC7(var.)
Prisecani, jud. Tutova, IAXIII5; IFXIV1q1
Probotcşti, jud. Dorohoi, IIAb7; IIC8
Puntişcni, jud. Tutova, IIAc4(var.)
Puţeni, jud. Tccuci, IIBa21; IIC23; IIC29

R

Raciu, jud. Dâmboviţa, IEII2j1; IFII7; IFIX70; IFIX84; IFXII1; IK4aX2
Rasova, jud. Constanţa, IBI1-2; ICI7; IDIb2
Rădeşti, jud. Suceava, IFXIV1f1
Rădeşti, jud. Tutova, IIBa10
Rănghileşti, jud. Botoşani, IK4aX10; IK4aXII1
Războieni (Valea Albă), com. Uscaţi, jud. Neamţ, IAXIII9; IAXIV7; IAXXVIII5; IAXL1; IDIA1; IDIg1; IDI/1(var.); IDIq3; IDIrII2(var.); IIAb19
Râncezi, jud. Prahova, ICVIII1(var.)
Râzleţu, jud. Olt, IIBa26(var.)
Rccea, jud. Vâlcca, IBIV1(var.); IFXIV1a1; IFXIV1ş1; IFXIV4d6; IFXIV4f9
Rcdiu-lui-Tatar, com. Tăuleşti, jud. Iaşi, IBVI1
Reviga, jud. Ialomiţa, IFXIV2/1; IFXIV2/3; IFXIV3/37; IFXIV3/48; IFXIV4a19; IFXIV4e7; IIAb14; IIBa9(var.)
Risipiţi, jud. Dolj, IIAc7(var.)
Rudeni, jud. Mehedinţi, IJ6-7
Ruginoasa, jud. Suceava, ICIIIb9(var.)
Runcul, jud. Dâmboviţa, ICI4(var.)
Rusăneştii-de-Jos, jud. Romanaţi, IAI; IAXII1; IAXIII3; IAXXV2; IAXXI2; ICI3

S

Salcia, jud. Dolj, IBIV1(var.)
Samova, jud. Tulcea, IIC25
Satu-Nou, jud. Tulcca, IIC15
Săcuiu, jud. Dolj, IIBa9
Sărdanu, jud. Dâmboviţa, IAVI2;

IAXIII6; IAXIII8; IAXXVIII1; IIAa2; IIAc7; IIAc14; IIBb2/9
Sângcorgiu, comit. Bistrița-Năsăud, IAXX2 (+ var.)
Scorciu, comit. Făgărașului, ICI5; IFVIII36
Scaca-de-Câmp, com. Ghidicin, jud. Dolj, IIAb11(var.)
Sgârciți, jud. Râmnicu-Sărat, IIAb11
Sirca, jud. Iași, IK4aX5; IK4aX9; IK4aX13; IIAb6(var.); IIBa6(var.)
Socctu, jud. Teleorman, IBIV6; IIAd5
Spatta, Banat, IEII2b1
Spătaru, jud. Teleorman, IIAb12
Sredișteca Mică, comit. Hunedoarei, ICI1(var.)
Sredișteca Mică, comit. Timișoarei, IFXIV4a18; IIBa16
Stolnicceni, com. Pașcani, jud. Suceava, IAXIII9; IDIc2; IDIh1; IDI/3; IK4aIII3

Ș

Șipote, jud. Iași, IID2(var.)
Șișeștii de Jos, jud. Mehedinți, IBIV1(var.); IIAc10(var.)
Șocariciu, jud. Ialomița, IIBa25(var.); IIBb2/6; IIBb2/7; IIBb2/13; IIC28

T

Tazlău, jud. Neamț, IIAb13; IIBb2/22
Tătăruși, jud. Succava, ICIIIb3(var.); IFIV4; IFV4; IFXI24
Târgu-Berești, jud. Covurlui, ICIIIb3
Târgul Bujor, jud. Covurlui, IBIII1; IFIV5-6; IFVII1; IFIX44; IFIX83; IFIX107
Târgu-Frumos, jud. Iași, IFIX53; IFXIV1ț2(var.)
Târgu Puiești, jud. Tutova, IFXIV1r1; IFXIV1s1
Tichilești, jud. Brăila, ICIIA1; ICII3(var.); ICIId3(var.); ICIIb3(var.); ICIIIb9; ICVIIb1(var.); IEIg1(var.); IEII1a1; IEII1c1; IEII2a1; IEIII1a1
Timișoara și ținutul ei, IBIV1; IFXIV1r2; IFXIV4c6; IFXIV6/8
Turcoaia, jud. Tulcca, IBI3IIC1(var.)

Ț

Țepu, jud. Tecuci, IIAc 5(var.)
Țuțcani, jud. Covurlui, IBIV9(var.)

V

Vaidarecea, comit. Făgăraș, IDIq4; IFXIV4e3; IIAc3(var.); IIAc4(var.); IIAc5(var.)
Valea Mare, jud. Muscel, IDIb1(var.); IDIq3; IDIi1; IDIj1-2; IDIo3
Vascani, jud. Succava, ICIIIb9(var.)
Vânju Mare, jud. Mehedinți. IAVI1(var.); IAXXIV2, IAXXVI1. IAXXXV1; IBIV2; ICI2: IK4aXVII1
Vella, jud. Dolj, IIAb8(var.)
Veștem, comit. Sibiu, IBIV8
Vețel, comit. Hunedoarei, IBIV12
Viișoara-Măruntăi; jud. Olt, IFIX49
Viziru, jud. Brăila, IFXIV4c9
Vlaici, jud. Olt, IIAd1(var.)
Voila, comit. Făgărașului, IIBb1/1
Vulcesdu, comit. Hunedoarei, IBIV12
Vultureni, jud. Tecuci, IAXIII6; IAXIII6(var.) IIBb21; IIE1

Z

Zărand, comit. Hunedoarei, IK1a6
Zăvoieni, jud. Vâlcea, IBIV1(var.); IK1a3; IIAc3; IIAc7(var.); IIBa22(var.)
Zenești, jud. Neamț, IFXIV2/2; IFXIV2/8; IFXIV3/27

Cuprins

Colecția de folclor a lui B. P. Hasdeu V
Notă asupra ediției XVII
Abrevieri XXI

FOLCLOR TRADIȚIONAL ÎN VERSURI

CULEGERI FOLCLORICE DIRECTE

A. VRĂJI ȘI DESCÂNTECE

I. De dragoste . . . . 3(599)

B. POEZIA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN

I. Plugușoare . . . . 5(600)
II. Orații la evenimente festive . . . . 6(600)

C. POEZIA EVENIMENTELOR CELOR MAI IMPORTANTE DIN VIAȚA OMULUI

I. Moartea . . . . 7(601)

D. BALADE

I. Vitejești . . . . 8(601)
II. Jurnale orale . . . . 8(602)

E. LIRICA POPULARĂ

I. Cântece de voinicie și haiducie . . . . 9(605)
II. Cântece de ocnă . . . . 10(606)
III. Cântece de cătănie și război . . . . 10(606)
IV. Cântece de înstrăinare . . . . 10(606)
V. Cântece de jale și noroc . . . . 11(608)
VI. Doine și cântece despre natură . . . . 11(608)
VII. Doine și cântece de dor . . . . 12(608)
VIII. Doine și cântece de dragoste . . . . 14(609)
IX. Strigături . . . . 15(610)

F. GHICITORI

Lumânarea . . . . 16(610)
Nuca [Nucul] . . . . 16(610)

G. TRADUCERI (LA CULEGERI PERSONALE ȘI POSIBIL PERSONALE)

I. Colinde . . . . 17(611)
II. Balade . . . . 18(612)
III. Cântece lirice . . . . 21(613)

CULEGERI FOLCLORICE PRIN INTERMEDIARI

A. VRĂJI ȘI DESCÂNTECE

I. De aplecate . . . . 24(613)
II. De apucate . . . . 24(614)
III. De beșica rea . . . . 25(614)
IV. De brâncă . . . . 25(614)

V. De buba inimii 26(615)
VI. De bubă 26(615)
VII. De bubă rea 28(617)
VIII. De bube dulci 29(617)
IX. De ceas rău 29(618)
X. De cei răi 31(618)
XI. De cel pocit 32(619)
XII. De cuţit 32(619)
XIII. De deochi 34(620)
XIV. De dragoste 40(626)
XV. De forteaţă (durere de dinţi şi măsele) 52(630)
XVI. De frigare (stingerea frigării) 52(630)
XVII. De friguri 53(631)
XVIII. De furteaţă (roşeaţă) 53(631)
XIX. De gâlci 54(631)
XX. De iele 55(632)
XXI. De izdat 59(635)
XXII. De împăcare 59(636)
XXIII. De întroiele (pocitură) 60(636)
XXIV. De junghi 62(637)
XXV. De mătrice 65(637)
XXVI. De Muma Pădurii 66(638)
XXVII. De muşcătură de nevăstuică 67(638)
XXVIII. De muşcătură de şarpe 67(638)
XXIX. De năjit 69(639)
XXX. De obrinteală 69(640)
XXXI. De orbalţ 70(640)
XXXII. De sancă 71(641)
XXXIII. De strâns 72(641)
XXXIV. De tifos 72(641)
XXXV. De ţapă 73(641)
XXXVI. De umflătură 73(641)
XXXVII. De urcior 74(642)
XXXVIII. De ursită 74(642)
XXXIX. (Din) De vânt 75(642)
XL. De vierme 75(642)
XLI. De toate bolile (numărătoarea mare) 75(643)

B. RITURI DE FERTILITATE ŞI SĂNĂTATE

I. Lăzărelul 81(643)
II. Tocanelele 81(644)
III. Scaloianul 82(644)
IV. Paparuda 82(645)
V. Drăgaica 85(652)
VI. Cântece la culesul viilor 85(652)
VII. Incantaţii de Crai Nou 85(652)
VIII. Incantaţii de Sfântul Toader 85(653)

C. POEZIA SĂRBĂTORILOR DE PESTE AN

I. Colindele piţărăilor (colindeţele) 87(654)
II. Colinde de proslăvire a vieţii cotidiene 88(658)
    a. Colinde de copil 88(658)

  - b. Colinde de fecior .... 88(658)
  - c. Colinde de fată .... 90(659)
  - d. Colinde pentru soţi .... 93(662)
  - e. Colinde de om însurat .... 96(663)
- III. Colinde mitologico-religioase .... 97(664)
  - a. Cosmogonice .... 97(664)
  - b. Despre diverse personaje mitologico-religioase .... 97(664)
- IV. Vasilca .... 102(667)
- V. Malanca .... 103(669)
- VI. Cerbul (chiuituri la cerb) .... 103(669)
- VII. Pluguşoare .... 104(670)
  - a. Pluguşoare de copii .... 104(670)
  - b. Pluguşoare pe schemă tradiţională .... 105(671)
- VIII. Sorcove .... 112(674)
- IX. Cântece la lăsat de sec .... 113(675)

D. POEZIA EVENIMENTELOR CELOR MAI ÎNSEMNATE DIN VIAŢA OMULUI

- I. Nunta .... 114(675)
  - a. [Oraţie la peţit] .... 114(676)
  - b. Cântece la masa miresei, înainte de sosirea mirelui 114(676)
  - c. Oraţii la cerutul miresei (conocării) .... 116(677)
  - d. Oraţii la închinatul zestrei .... 125(680)
  - e. Oraţii la închinatul cămăşii mirelui .... 127(681)
  - f. Oraţii la închinatul darurilor mirelui către mireasă . 128(681)
  - g. Oraţii la închinatul darurilor de către meseni .... 128(681)
  - h. Iertăciunea .... 129(682)
  - i. Cântece de rămas bun (iertăciunea fetei) .... 132(686)
  - j. Hora miresei .... 133(686)
  - k. Oraţii la închinatul mesei .... 133(686)
  - l. Oraţii la închinatul paharelor .... 133(687)
  - m. Oraţii la închinatul colacilor la nunii mari .... 136(689)
  - n. Dolia .... 136(689)
  - o. Busuiocul (siminogul) .... 137(689)
  - p. Cântece de ocolit masa .... 137(690)
  - q. Cântece la legatul (acoperitul, îmbroboditul) miresei 138(690)
  - r. Cântecele socrilor .... 139(692)
  - s. Cântecele nunilor .... 140(693)
  - ş. Cântece satirice la uncrop .... 140(693)
  - t. Strigături la nuntă .... 141(693)
- II. Moartea .... 142(694)
  - a. Cântece rituale .... 142(694)
  - b. Bocete .... 143(695)

E. BALADE

I. Fantastico-legendare

  - a. Soarele şi luna .... 144(696)
  - b. Gerul .... 148(697)
  - c. Sâla Samodiva şi Dălea (Bogdan) Dămian .... 148(698)
  - d. Şarpele .... 150(698)
  - e. Antofiţă al lui Vioară .... 150(698)
  - f. Mizil Crai .... 152(698)

g. Letinul bogat ..... 155(698)
h. Ion Botezătorul (Sfânta Vineri) ..... 158(699)

II. Vitejești

1. Balada luptei împotriva cotropitorilor (turci–tătari) ..... 159(699)
a. Doicin Bolnavul ..... 159(699)
b. Tănislav ..... 159(699)
c. Badiu cârciumarul ..... 163(699)
d. Ilincuța Șandrului ..... 163(699)
2. Haiducii ..... 164(700)
a. Corbea ..... 164(700)
b. Mârzac ..... 168(701)
c. Petru Haiducul ..... 169(701)
d. Agușiță al lui Topală ..... 174(702)
e. Badea haiducul ..... 175(702)
f. Manea ..... 176(703)
g. Cântecul Moldoveanului ..... 178(703)
h. Golea ..... 179(703)
i. Stanciu al Bratului ..... 181(703)
î. Gheorghelaș ..... 181(703)
j. Radu Anghel ..... 185(704)
k. Bolbocean ..... 186(704)
l. Botea ..... 187(705)
m. Bujor ..... 187(705)
n. Stanciu ..... 187(705)
3. Hoțomanii ..... 189(705)
a. Dăian ..... 189(705)

III. Familiale

1. Iubiții ..... 189(706)
a. Brumărelul ..... 189(706)
b. Proba iubirii. Iana Ghizuleana ..... 190(706)
2. Soții ..... 190(706)
a. Ghiță Cătănuță ..... 190(706)
b. Nevasta fugită ..... 194(707)

IV. Satirice

a. Cântecul pescarului ..... 196(707)

F. LIRICA POPULARĂ

I. Lirica evenimentelor istorice ..... 198(707)
a. Cântecul lui Horea ..... 198(707)
b. Cântecele revoluției de la 1821 ..... 198(707)
c. [Verșul războiului din 1866] ..... 198(708)
d. Cântecele războiului de independență ..... 201(708)
II. Cântece de voinicie și haiducie ..... 201(708)
III. Cântece de ocnă ..... 204(709)
IV. Cântece de cătănie și de război ..... 204(709)
V. Cântece de înstrăinare ..... 205(710)
VI. Cântece și doine de jale și noroc ..... 207(711)
VII. Doine și cântece despre natură ..... 212(714)
VIII. Doine și cântece de dor ..... 214(715)
IX. Doine și cântece de dragoste ..... 220(718)
X. Blesteme de dragoste ..... 244(727)

XI. Cântece satirice .... 246(728)
XII. Cântece de lume (de pahar) .... 254(730)
XIII. Cântece de leagăn .... 255(730)
XIV. Strigături .... 255(731)
  1. Strigături specifice diverselor jocuri .... 255(731)
    a. Alunclul .... 255(731)
    b. Ardeleneşte (ungureşte) .... 255(731)
    c. Ariciul .... 256(732)
    d. Baraboiul .... 256(733)
    e. Bărbuncul .... 257(733)
    f. Bătrâneasca .... 257(733)
    g. Bătuta (în bătaie) .... 257(733)
    h. Brânza .... 257(734)
    i. Busuiocul .... 258(734)
    î. Căţeaua .... 258(734)
    j. Căzăceşte .... 258(734)
    k. Cernita .... 258(735)
    l. Ciobăneasca .... 258(735)
    m. Ciofu .... 259(735)
    n. Corăbiasca .... 259(735)
    o. Dura .... 259(735)
    p. Ghimpele .... 259(735)
    q. Hangu .... 260(736)
    r. Hora .... 260(736)
    s. Horodinca .... 260(736)
    ş. Jianca .... 260(736)
    t. Raţa .... 260(737)
    ţ. Rusasca .... 261(737)
    u. Ruşca .... 261(738)
    v. Sârba (Cara-Gheorghe) .... 261(738)
    x. Sârbeşte .... 261(738)
    y. Ţărăneşte .... 262(738)
  2. Strigături despre joc în general .... 262(738)
  3. Strigături erotice .... 264(740)
  4. Strigături satirice .... 271(744)
    a. Fiziologice .... 271(744)
    b. Prostie .... 274(746)
    c. Lenevie .... 274(747)
    d. Vicii .... 276(748)
    e. Sociale .... 278(750)
    f. Varia .... 280(751)
  5. Strigături de cătănie .... 281(752)
  6. Strigături de jale şi noroc .... 282(753)
G. GHICITORI
  a. Ghicitori româneşti .... 284(754)
  b. Ghicitori aromâne (macedo-române) .... 287(758)
H. PROVERBE .... 294(758)
I. ÎNTORSĂTURI DE LIMBĂ .... 304(758)
J. FRÂNTURI DE LIMBĂ .... 305(759)
K. FOLCLORUL COPIILOR

1. Incantații .... 306(759)
2. Parodii (Texte satirice) .... 310(765)
3. Dialoguri .... 313(767)
4. Jocuri de copii .... 316(767)
    I. (De-a) ajunitului .... 316(767)
    II. (De-a) ascunselea .... 316(768)
    III. Baba oarba .... 317(769)
    IV. Bostănelu .... 318(770)
    V. Bușii .... 318(770)
    VI. Cloca cu pui .... 318(770)
    VII. Dumnezeu și Dracu .... 319(770)
    VIII. (De-a) halca malea .... 319(771)
    IX. Inelușul .... 319(771)
    X. Mija .... 319(771)
    XI. [Numărătoarea] .... 322(773)
    XII. (De-a) pânza încâlcită .... 323(773)
    XIII. Petrecu .... 324(774)
    XIV. (De-a) pietricelele .... 324(774)
    XV. (De-a) pițigaia .... 325(775)
    XVI. (De-a) puia gai[a] .... 325(775)
    XVII. (De-a) șiși capra .... 326(776)
    XVIII. Tamparachița .... 326(776)
    XIX. Trei colăcei .... 326(776)
    XX. Ulcicuța .... 326(777)
    XXI. (De-a) „Vioară Milioară“ .... 326(777)
L. FOLCLOR ABSURD .... 328(777)

PROZA POPULARĂ

A. BASME

a. Basme cu animale

1. Ariciul și cârtița .... 331(778)
2. [Vântul, Soarele și Gerul] .... 331(778)

b. Basme fantastice

1. Dunca Viteazul, băutoriul țărei .... 333(778)
2. Basmul cu fetele de împărat .... 342(778)
3. Basmul lui Ionică Făt-Frumos cu zmeii .... 344(779)
4. Vitejia feciorului de purcar .... 347(779)
5. Muma Pădurei .... 364(779)
6. [Neculai - jucătorul de cărți] .... 365(779)
7. [Traista fermecată] .... 367(780)
8. Povestea despre Moarte .... 369(780)
9. [Trei feciori - slugi la diavol] .... 370(781)
10. [Făt-Frumos și mărul de aur] .... 371(781)
11. Povestea zânilor .... 380(782)
12. Cosânzeana .... 383(782)
13. [Copilul șarpe] .... 384(782)
14. Mărgărita Înălbita .... 388(783)
15. [Răpirea Ilenei Cosânzana] .... 390(783)

16. Povestea Sântei Duminici .... 396(783)
17. Omul de Flori.. 399(783)
18. [Din fată fecior]...................................... 407(783)
19. Ponlcu .... 408(784)
20. Povestea lui Măzărică.............................. 412(784)
21. Nici Dracul nu știe ce știe vrăjitoarea............. 420(784)

c. Basme cu personaje mitologico-religioase

1. [Paharul furat și copilul înecat].................... 421(785)
2. [Popa prefăcut în cal].............................. 422(785)
3. [Sfântul Petru luat drept lăutar]................... 423(785)
4. [Câinele turbat].................................... 423(786)
5. [Pentru o palmă dată, Sfântul Petru primește două] ... 424(787)
6. [Dumnezeu și Sfântul Petru luați drept ibovnici]...... 425(789)
7. [Fata harnică și flăcăul leneș]..................... 426(789)
8. [Cu sau fără ajutorul lui Dumnezeu]............... 427(794)
9. [Puterea providenței]............................... 429(795)
10. [Bunătatea răsplătită]............................. 429(795)
11. [Lucrul lui Dumnezeu]............................ 429(796)
12. Via și moara.. 430(796)
13. [Sfântul Petru vrea să-și ajute cumătrul]........... 430(796)
14. [Sântul Ilie ține locul lui Dumnezeu]............... 431(796)

d. Basme nuvelistice

1. [Fata ursită să se căsătorească cu călătorul].......... 432(796)
2. [Fata ursită să se mărite cu ciobanul](variantă) .... 433(799)
3. [Copilul ursit să se căsătorească cu mama lui] ...... 434(799)
4. [Copilul ursit să se înece]......................... 435(799)
5. [Copilul ursit să se înece](variantă) .... 435(799)
6. [Copilul sortit să fie trăsnit]....................... 436(800)
7. Iov Împăratul .... 436(800)
8. [Băiatul ursit să fure] .... 442(800)

B. LEGENDE

a. Legende mitologice

1. Formarea cerului și a pământului .... 443(801)
2. Facirea pământului, a cerului, a omului și a animalelor 444(801)
3. Facirea cerului, a pământului și a omului .... 448(801)
4. Despre urzirea pământului.......................... 455(801)
5. [Crearea movilelor, dealurilor și văilor]............. 456(802)
6. [Dumnezeu creează pe Eva din coadă de pisică]...... 456(802)
7. [Izvodirea îngerilor și a dracilor] .... 457(802)
8. [Contractul cu Diavolul]........................... 460(803)
9. [Contractul cu Diavolul](variantă) .... 462(803)
10. [Legenda căderii stelelor]......................... 465(805)
11. [Drumul Robilor] .... 465(805)
12. Troianul (Drumul Robilor)......................... 465(805)
13. Constelația Toiegelor............................... 466(805)
14. [Soarele și Luna] .... 466(806)
15. [Cain și Avel pe Lună] .... 467(806)
16. [Scrilă (Murgilă), Mezilă și Zorilă]................. 467(806)
17. [Originea Ielelor] .... 469(806)
18. [Ielele provin din servitoarele lui Alexandru Macedon]469(806)

19. [Dochia] .... 470(806)
20. [Dracul îl face pe Sfântul Ilie să-și ucidă femeia și părinții] .... 470(807)
21. [Mahrama fermecată] .... 472(810)
22. [Sântul Ilie își omoară părinții] .... 473(810)
23. [Sfântul Ilie își omoară soția și feciorul] .... 475(812)
24. [Sfântul Ilie pedepsit] .... 476(812)
25. [Ciobanul menit lupului de către Sfântul Petru] .... 476(814)
26. [Ciobanul dăruit lupului de către Sfântul Petru] (variantă) .... 477(814)
27. [Boii lui Novac] .... 478(815)
28. Fata de uriaș și primii oameni .... 478(816)

b. Legende etiologice

1. Regnul vegetal

1. [De ce nu-i cad bradului frunzele și are cepuri] .... 478(816)
2. [De când sunt cepii și rășina bradului](variantă) .... 479(817)
3. [Legenda plantei „zburător“] .... 479(817)
4. Iarba fiarelor .... 482(817)

2. Regnul animal

5. [Omul schimbat în bărzoi] .... 482(818)
6. [Broasca și vrabia] .... 483(818)
7. [Maica Precesta blestemă broasca, țiganul și racul] .... 483(818)
8. [Sfântul Petru creează câinii dintr-un fluier] .... 484(819)
9. [Gaița și turturica] .... 485(819)
10. [Dracul creează lupul și insectele răufăcătoare] .... 485(819)
11. [Diavolul face vinul să fiarbă] .... 486(819)
12. [Necredința pisicii] .... 486(819)
13. [Legenda rândunicăi] .... 487(820)
14. [„Șierpele curt și orb“] .... 488(820)
15. [Legenda șiurlicariului] .... 489(820)
16. [Moartea turcii sau țurcii] .... 489(820)
17. [Ursul] .... 490(821)
18. [Ursul și vulpea] .... 490(821)

3. Diverse

19. [Sântul Foca] .... 490(821)
20. Sf[ântul] Ion Gură de Aur .... 491(821)
21. [Ziua Sântei Dumineci] .... 491(822)
22. [Sântul Petru - învinuit de hoție] .... 492(822)

C. POVESTIRI FANTASTICO-SUPERSTIȚIOASE

1. Poveste despre strigoi .... 493(822)
2. [Drăguțul strigoi] .... 493(823)
3. [Fata mâncată de strigoi] .... 495(823)
4. [Strigoiul dascăl] .... 495(824)
5. Întâmplarea cu un strigoi .... 497(824)
6. [Strigoiul mănâncă inimile neamurilor] .... 497(824)
7. [Bărbatul strigoaicei află secretul nașterii strigoilor] .... 498(824)
8. [Lupta unui mirean cu strigoaicele] .... 499(825)
9. [Strigoii se bat cu limbile de meliță] .... 500(825)
10. [Fetița fuge de Mama Pădurii] .... 500(825)
11. O femeie o omoară pe Joimărița .... 501(825)

12. [O femeie scapă de Joimărica] 502(826)
13. [Un om rănește vântul cu cuțitul] 502(826)
14. [Fata căznită de zburător] 503(826)
15. [Îndrăgostitul devine zburător] 504(826)
16. [Flăcăul luat de Iele albește] 504(827)
17. [Păstorul luat de Iele] 505(827)
18. [Ciobanul smintit de Iele] 505(827)
19. [Întâlnirea cu Dracul] 506(827)
20. [Stafia neastâmpărată] 509(828)
21. [În așteptarea pricoliciului] 509(828)
22. [Omul cu spiriduș] 510(828)
23. [Cum s-a îmbogățit un sărac] 511(829)
24. [Zmeii fură fete] 512(829)
25. Zmeul ucide un flăcău 512(829)
26. [Balaurul cu piatră scumpă] 512(830)
27. [Fata omoară cătcăunoaica] 513(830)
28. [Dracul pune unui copil fiarele de picioare] 513(831)
29. Omul roșu și Spânul înșeală pe Dracul 514(831)

D. TRADIȚII ISTORICE

1. [Iorgovan și balaurul din munții Tismanei] 515(831)
2. Legenda Bălții Albe 516(832)
3. Haiducii din Țincușa 517(832)
4. [Poiana cu Coada de Vițel] 517(832)
5. Poiana lui Caragea 518(832)
6. Cetatea 518(832)

E. SNOAVE

1. [Alea-palca, Apuc valea] 521(833)
2. [Servitorul se înspăimântă de stăpânul beat] 522(833)
3. [Țiganul își omoară calul] 522(833)
4. [Țiganul își bocește feciorul] 523(833)
5. [Popa țiganilor] 523(833)

ADDENDA

Din obiceiele juridice ale poporului român din districtul Bacău 527(834)

NOTE, COMENTARII ȘI VARIANTE 599

INDICI

Indice general de culegători, informatori și localități 836
Indice de culegători 937
Indicele localităților din care au fost culese textele 943